Adrian Severin

România
SUBIECT
sau
OBIECT
al geopoliticii ?

« Lista lui Severin »
pe înțelesul tuturor

Adrian Severin (născut în 1954 la București) a absolvit Facultatea de Drept a Universității din București, unde și-a dat și doctoratul (1987), urmând apoi cursuri postuniversitare în diverse domenii ale dreptului (privind proprietatea industrială, comerțul internațional), în management și marketing la universități din țară și la Business University School din Londra.

Jurisconsult la Romconsult (1978-1986), a predat după aceea constant dreptul comerțului internațional, drept civil și comercial comparat, drept internațional public și construcție europeană în mediul academic românesc (Academia de Studii Social-Politice, Universitatea din București, SNSPA – la înființarea căreia a și contribuit –, Universitatea « Titu Maiorescu »). Între 1987 și 2010, a fost membru al Curții de arbitraj comercial internațional a României (președinte 2008-2010). A fost, de asemenea, membru al Curții de arbitraj comercial internațional de pe lângă Camera Internațională de Comerț de la Paris, al American Arbitration Association și al curților de arbitraj comercial ale Sloveniei și Maltei.

Deputat în Parlamentul României (1990-2007), a deținut funcțiile de viceprim-ministru și ministru pentru Reformă, Relații și Informații Publice în guvernul Roman (1990-1991), președinte al Agenției Naționale de Privatizare și Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii în guvernul Stolojan (1991-1992) și viceprim-ministru și ministru al Afacerilor externe în guvernul Ciorbea (1996-1997).

Președinte și președinte-emerit al Adunării Parlamentare a OSCE (1999-2003), a fost desemnat apoi raportor special al ONU pentru situația drepturilor omului în Belarus. Participant la Convenția pentru viitorul Europei în 2002-2003, a prezidat apoi Sub-comisia pentru Afaceri externe a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (2004-2007). Membru al Parlamentului European (2007-2014), a fost vicepreședinte pentru politica externă, de securitate, apărare și extindere al Grupului Socialiștilor și Democraților (2009-2011), președintele delegației PE pentru relațiile cu Ucraina (2007-2009) și raportor permanent al PE pentru relația cu Rusia (2009-2011).

A publicat volume de autor (*Lacrimile dimineții – slăbiciunile Guvernului Roman*, Editura Scripta, București, 1995 ; *Locurile unde se construiește Europa, în dialog cu Gabriel Andreescu*, Editura Polirom, Iași, 2001 ; *Elemente fundamentale de drept al comerțului internațional*, Editura Lumina Lex, București, 2005) și a colaborat la volume colective (*Subiectele colective de drept în România*, Editura Academiei, București, 1981 ; *Law in Greater Europe – Towards a Common Legal Area*, Kluwer, Haga, 2000 ; *Un concept românesc asupra viitorului UE*, Editura Polirom, Iași, 2001). A contribuit, ca jurnalist și analist politic, cu numeroase articole de drept, politologie și geopolitică, la publicații în format tradițional și online din România și din străinătate.

Adrian Severin

România

SUBIECT

sau

OBIECT

al geopoliticii ?

« Lista lui Severin »
pe înțelesul tuturor

compania

Macheta și realizarea : compania
Ilustrația copertei : în fundal, gravură a lui Altus (probabil, Jacob Sulat) din *Mutus Liber* (1677) ; coperta IV, foto Adrian Severin
Redactarea : Adina Kenereș
Procesare text : Gabriela Cernușcă
Procesare computerizată : Vlad Predescu și Bogdan Constantinescu
Tipărit la Lumina Tipo

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SEVERIN, ADRIAN
România – subiect sau obiect al geopoliticii ? « Lista lui Severin » pe înțelesul tuturor / Adrian Severin - București : Compania, 2015
416 p. ; 23 cm
ISBN 978-606-680-013-6

821.135.1-92

© compania, 2015

Str. Tuberozelor Nr. 9, Sector 1, 011411 București
Tel. : 021 223 23 28 Fax : 021 223 23 25
Tel. difuzare : 021 223 23 24, 021 223 23 37
e-mail : compania@rdslink.ro compania@clicknet.ro
www.compania.ro

Cuvânt înainte

PROIECTUL ACESTEI CĂRȚI a plecat de la mirarea unui cititor. Pornind de la unul din articolele mele recente, care îi căzuse întâmplător în mână, și găsindu-l iconoclast, a căutat să vadă ce mai publicasem până atunci spre a verifica în ce măsură eram consecvent. Ceea ce a aflat l-a uimit. Analize și prognoze realizate cu ani buni în urmă rămâneau actuale, erau confirmate de evoluțiile ulterioare și probau o deplină unitate de gândire. Mi s-a sugerat, în consecință, să fac același exercițiu retrospectiv și, eventual, să-mi adun textele într-un volum coerent, pus sub semnul unei sau unor teme comune.

Procedând la recitirea celor scrise de mine de-a lungul timpului, am selectat un număr de șaizeci și șapte de texte și am încercat să le dispun pe teme, într-un corpus unitar. Cu acest prilej am observat că unele analize necesitau explicații suplimentare. De asemenea, se impuneau dezvoltări ale unor teze expuse sumar la momentul scrierii, completări cerute de mersul evenimentelor, adăugarea unor note pe teme complementare, continuarea prognozelor deja confirmate dar, prin aceasta chiar, epuizate. Am trecut la lucru căutând, dincolo de variabilitatea întâmplărilor concrete, constantele cu semnificație istorică și dezvoltând textele inițiale prin glose sau prin elaborări adiționale. Dintr-o dată, în fața mea s-a conturat o imagine pe care nu o conștientizasem inițial – cel mult o intuisem vag. Era imaginea programului perfect articulat de distrugere a unei națiuni – națiunea română. O națiune prea mare pentru o lume atât de « mică ». Intenționat sau nu, Vestul și Estul își dăduseră, în fapt, mâna spre a transforma România din subiect în obiect al geopoliticii și, prin urmare, din subiect în obiect al istoriei.

Regretatul academician Grigore Moisil obișnuia să spună : « Eu nu vreau să conving ; eu demonstrez. » « A convinge » sau « a demonstra » sunt două feluri în care se poate cerceta și prezenta realitatea. În primul caz, se pleacă de la o ipoteză, pentru ca apoi să se adune argumente în susținerea ei. În final, ipoteza se transformă în concluzie care, prin arta pledoariei, poate convinge publicul. În cel de-al doilea caz, se începe cu culegerea de date și cu cercetarea acestora, pentru ca prin agregarea concluziilor să se identifice temele sensibile ; după care se adâncește reflecția, se corelează observațiile rezultate și de acolo se merge mai departe cu construcția deductivă până când cercetătorul, dus de logica demonstrației, ajunge la un concept

neanticipat și neimaginat la debutul lucrului. Astfel, nu se pornește de la o concluzie ipotetică de verificat, ci se ajunge la o concluzie impusă de evaluarea rațională a faptelor obiective. Metoda din urmă este aceea din care a rezultat prezenta carte.

Textele vechi (publicate) și cele noi au fost grupate pe capitole inspirate de o anumită idee comună. Cele vechi apar în ordinea cronologică a publicării – o ordine impusă de însăși derularea istorică a evenimentelor. Textele noi au fost fie inserate cu o altă fontă ca glose la vechile texte, fie introduse, cu titluri de sine stătătoare, în locurile cerute de logica dezvoltării fiecărei (sub)teme. Astfel, cartea și-a construit propria ordine internă și mesajul ei propriu.

Textele vechi au fost menținute în forma lor inițială. Excepție fac doar câteva modificări ale timpului unor verbe care, dacă ar fi rămas neschimbat, ar fi putut deruta cititorii. Nu se putea vorbi la viitorul imediat de evenimente concrete despre care toată lumea știe că s-au consumat de mult. În orice caz, nimic din demonstrația originară nu s-a modificat. Excepția la excepție este reprezentată de câteva texte, foarte puține la număr, care șochează prin acuratețea anticipării. Constatând că în concret nu există riscul inducerii în eroare cu privire la succesiunea faptelor, am preferat păstrarea lor nealterată inclusiv ca o manieră de a demonstra că evoluțiile puteau fi anticipate, precum și de a le răspunde implicit celor care își scuză greșelile prin imposibilitatea de a prevedea viitorul.

La începutul anilor 2000, pe când eram președinte al AP-OSCE, unul dintre adjuncții mei, domnul Ghennadi Szelezniov, pe atunci și președintele Dumei de Stat a Rusiei, cu prilejul unei conversații informale, m-a întrebat : « Cum se mai descurcă România ? Nu-i așa că vă vine greu fără noi ? » La acea dată, sugestia cuprinsă în întrebare mi s-a părut aberantă. Cum adică să ne vină greu fără Rusia ?! Nu fugiserăm noi oare de ea atâta amar de vreme și, ca să scăpăm de amenințarea ei, nu ne refugiserăm noi, cu prețul unor eforturi, al unor suferințe și al unor umilințe remarcabile, în « fortăreața » occidentală ?!

Timpul m-a ajutat să deslușesc tâlcul întrebării pe care mi-o adresase cu sinceră convingere colegul rus. După ce traversaseră deșertul comunismului ruso-asiatic, românii intraseră în jungla capitalismului euroatlantic, evident, lipsiți de mijloacele necesare adaptării la și supraviețuirii în noul mediu. Pe vremea sistemului mondial bipolar, strategia lor de supraviețuire se bazase pe un anume « multivectorialism », pe balansul între Est și Vest, pe jocul subtil între cele două mari puteri dominante ale lumii. Sistemul echilibrului dintre ele, fie el și un « echilibru al terorii », le-a garantat atât pacea, cât și o minimă marjă de manevră, un spațiu de libertate într-un univers al nelibertății. Fie ea și forțată, alianța cu Rusia (sovietică) a ferit România de hegemonismul puterilor occidentale. Dimpotrivă, cel puțin pentru o vreme, cele din urmă au sprijinit și astfel au permis emanciparea României. O emancipare care, astăzi, într-o ordine unipolară sau

în anarhia unui multipolarism asimetric, ca « aliat », îi este interzisă. De aceea românii, care, în interes național, caută ordinea echilibrului multipolar, sunt considerați de Occident ca fiind « infideli ».

Faptul că protagoniștii globalizării – fie ei adversari declarați sau aliați nominali – au dorit controlul asupra României – o națiune prea mare spre a fi ignorată și prea mică spre a fi ascultată – nu este nici de neînțeles, nici de condamnat. Grav este că, în această încercare antiromânească, poporul român însuși a ajuns să fie vârf de lance, iar mulți dintre liderii săi, cozi de topor. Ridicarea românilor împotriva lor înșiși reprezintă o înfrângere strategică pe care le-au administrat-o – și nici nu s-ar fi putut altfel – cei care formal le-au fost aliați și care erau singurii capabili de a folosi încrederea, poate naivă, în « prieteni » și în « prietenie » pentru a genera neîncredere în sine.

Prin aceleași tehnici ale intoxicării, dezinformării și manipulării folosite de URSS și sateliții săi cei mai apropiați pe vremea când România aparținea blocului sovietic, românii au fost făcuți să creadă iarăși, acum în calitate de membri ai blocului euroatlantic, că toți, dar absolut toți conducătorii lor sunt corupți și trădători – unii prinși, alții încă neprinși –, că întreaga lor elită este incompetentă și cumpărată, că salvarea națiunii române nu se găsește în sine, ci exclusiv în bunăvoința altora. Determinată prin înșelăciune să-și alunge păstorii, turma românească merge direct spre prăpastie. Împinși într-o atmosferă de război civil – a cărei expresie palpabilă este dată de asalturile mascaților și cavalcadele încătușaților –, într-un mediu de confuzie și teroare în care oricine poate fi făcut oricând vinovat de orice și în care nimeni nu mai poate ști care sunt « drepții » și care « păcătoșii », cu reperele distruse, perspectiva istorică întunecată și sensul vieții devenit ininteligibil, românii au fost făcuți să se teamă, să se scârbească și să se lepede mai mult de conducătorii și de tradițiile lor decât de conducerea și modelele de viață străine preluate automat ca forme fără fond. Pierzându-și încrederea în sine, națiunea română este gata să-și abandoneze destinul în mâna străinătății, acceptă și se pregătește să iasă din istorie.

Volumul de față cuprinde și valorifică texte scrise de mine în anii 2012-2014. În cursul pregătirii lui am regăsit însă un articol din 2002 scris pe marginea vizitei efectuate în acel an în România de președintele SUA George W. Bush și intitulat « Ce nu a spus președintele Bush ? ». Comparația dintre cronica acelei vizite și declarațiile reprezentanților SUA prezenți la București cu doar zece ani mai târziu indică nivelul decăderii României de la statutul de partener al Americii (al Occidentului euroatlantic în general) la cel de colonie, de la calitatea de subiect la cea de obiect al geopoliticii. Involuție de care vinovați sunt deopotrivă politicienii români și cei străini. În 2002, corupția era tot o problemă preocupantă în relațiile bilaterale. (Dacă la începutul anilor '90 corupția nu constituia o temă semnificativă, iar la sfârșitul acelui deceniu ea se plasa aproape exclusiv în contextul acumulării primitive de capital specifică tranziției, după 2000 începe să de-

vină un fenomen sufocant și să capete caracter sistemic, ceea ce justifică abordarea subiectului în legătură cu vizita președintelui SUA la București, curând după primirea României în NATO.) Spre deosebire însă de ceea ce avea să se întâmple mai târziu (având ca punct culminant anul 2012), în 2002, pe de o parte, pentru America eradicarea corupției în România era țintă strategică, iar nu mijloc tactic menit să pună statul român sub tutelă străină, iar pe de altă parte, atunci America nu-și permitea să dea lecții publice și să profereze amenințări la adresa României, recunoscând că lupta împotriva corupției este de competența autorităților române.

În 2002, discursuri de tipul celor ținute cu doar un deceniu mai târziu de vicepreședintele american Joe Biden, de asistentul secretarului de stat Victoria Nuland sau de către unii ambasadori occidentali acreditați la București, indicând autorităților române pe cine trebuie să numească în fruntea procuraturii ori a serviciilor secrete și cum trebuie combătută corupția, erau de neimaginat. În schimb, mesajul acestora se regăsea în luările de poziție și proiectele elitei politice române. Eradicarea corupției era o temă de politică internă, iar nu de politică externă, definind o Românie care încă era subiect al geopoliticii. Similitudinea limbajului șochează. Diferența purtătorului de mesaj de asemenea. Ca și diferența de atitudine și de agendă a SUA. Toate aceste diferențe măsoară distanța dintre o relație de parteneriat și un raport colonial, dintre interesul pentru cooperarea cu o națiune suverană, fie ea și imperfectă, și dorința de a domina o națiune sub cuvânt că o cureți de vicii.

Relația complexă dintre corupție și suveranitatea României în context global, developând valoarea strategică a corupției în confruntările geopolitice (*sic !*), arată că atunci când, în 2002, patrioții români țineau un discurs identic cu cel al subsecretarului Nuland din 2012 sau al vicepreședintelui Biden din 2014, ei nu spuneau același lucru. Pentru români, combaterea corupției era – și rămâne – ținta strategică unică, deopotrivă principală și subsidiară. Pentru actorii externi, combaterea corupției în România este doar un obiectiv subsidiar. În principal, critica acestora la adresa corupției românești, chipurile excepțională, a fost – și deocamdată rămâne – pretextul pentru intervenția străină în politica românească, pentru controlul agendei românești și pentru excluderea națiunii române din procesul de decizie geostrategică regională și globală. Triada « procuratură (justiție, în general)-servicii secrete-presă », toate politizate și dirijate din afară, devine astfel instrumentul prin care puterile statului cu legitimitate democratică – legislativul și executivul – sunt neutralizate ; cu efectul opacizării actului de conducere a României și scoaterii lui de sub supravegherea poporului român, al decuplării politicului de social, ca pe vremea dictaturii comuniste. Împotriva acestui fenomen care tinde la subminarea unei națiuni se pronunță cartea de față.

Corupția este o amenințare la adresa securității naționale a României, atât direct, prin vulnerabilizarea instituțiilor statului în relația cu cei care încearcă să-i determine pe funcționarii publici să acționeze contrar

interesului public, cât și indirect, prin slăbirea încrederii aliaților săi în ea. Lupta împotriva corupției este însă mai mult decât o amenințare la adresa securității României atunci când este purtată prin metode care, în loc să asigure revenirea la legalitate, dimpreună cu refacerea coeziunii sociale și civilizarea capitalului, duc la ruperea legăturii de încredere dintre cetățeni și instituțiile statului, la compromiterea ideii de democrație (ceea ce deschide calea spre anarhie ca preambul al dictaturii), la blocarea deciziei (atât în sectorul public, cât și în cel privat), la distrugerea capitalului privat național (fie el și creat – cum s-ar fi putut altfel ? – prin acumulare primitivă), la izolarea elitelor (fie ele și de pradă) de restul societății. Asemenea metode nu distrug corupția (viața a demonstrat-o), ci distrug statul. Or, cui îi servește distrugerea statului ? În nici un caz românilor ! Un stat corupt este slab. Un stat paralizat, în care atât liderii, cât și poporul ajung să-și pună speranța doar în străini și acceptă fără opoziție ordinele străinătății, nu este stat deloc. El devine cel mult un protectorat sau o colonie. Sunt nebuni românii care se pot bucura de asta – ori sunt trădători.

Mai nou, oricine critică actuala organizare și funcționare a UE este etichetat drept eurosceptic, deși nu ideea europeană, cea a Statelor Unite ale Europei, cea a Europei federale, cea a democrației transnaționale paneuropene este respinsă, ci doar realitatea actuală a Europei birocratice și oligarhice, marcată de egoismele naționale, de șovinismul bunăstării și de tentațiile hegemonice irezistibile ale câtorva membri (Germania în primul rând). În același timp, oricine se îndoiește de infailibilitatea geopoliticii SUA, arătând dezastrele ce urmează războaielor câștigate fără câștigarea păcii, eșecul exportului forțat al valorilor americane în state cu tradiții culturale diferite, criza modelului de capitalism neoliberal și a abordărilor neoconservatoare, este taxat imediat de americanofob, ignorându-se atât împrejurarea că prietenii autentici nu-ți încurajează nebuniile, ci îți spun adevărul, precum și că admiterea erorilor este premisa îndreptării lor, adică premisa păstrării statutului de putere globală relevantă pentru America. Pe de altă parte, oricine vede ceva rațional sau rezonabil în poziția Rusiei este suspectat imediat de rusofilie, și deci de trădarea Occidentului ; căci cine este « rusofil » este « occidentalofob » (*sic !*). Se uită că acest Occident însuși îi curtează pe ruși mai mult sau mai puțin tainic, în timp ce este gata ca, în apărarea « valorilor » dar mai ales a intereselor sale, să lupte cu rușii până la ultimul aliat – român, ucrainean, polonez, baltic etc. (*sic !*)

Prinsă la mijloc, din pricina poziției sale geografice, România este obligată să țină echilibrul în această dinamică aiuritoare fără a-și pierde capul. Conflictele dintre Occident și Rusia nu sunt nici eterne, nici totale. Ori de câte ori Occidentul a încercat să le dea un caracter absolut, a pierdut. Înfrângerile Rusiei nu au fost niciodată ireversibile și strategice. În spatele oricărei confruntări dintre Rusia și Occident s-a clădit o înțelegere ale cărei costuri cel mai frecvent au fost plătite de micile națiuni pe care hazardul

geografic le-a plasat în spațiile-tampon dintre ele (uneori numite cu aroganță de occidentali « cordon sanitar »).

Proiectele de cooperare strategică dintre Occident și Rusia niciodată nu eșuează, ci sunt doar amânate. Dincolo de veleități, Rusia mai are resurse (naturale, militare și demografice) ca să joace un rol global numai ca putere de reglare a macroechilibrelor regionale. Aceasta explică natura pulsatorie a relațiilor ei cu Occidentul (care când o include în sistemul său de securitate, când o respinge, în același timp curtând-o și criticând-o, temându-se de ea și sfidând-o). Aflat geografic la mai puțin de o lungime de brat de Moscova și la mai mult de o lungime de brat de Washington, Bucureștiul nu are alternativă mai bună la alianța transatlantică, dar în același timp nu poate adopta mecanic politica transatlantică. Aceasta cu atât mai mult cu cât vechile națiuni imperiale europene oscilează perpetuu între Rusia și America, când este posibil mergând cu cea dintâi și numai când este nevoie mergând cu cea din urmă. În atari condiții, România trebuie să mizeze pe alianța cu Occidentul pentru a avea împăcare cu Rusia, iar nu invers, să intre în conflict cu Rusia contând pe adversitatea Occidentului față de ea. Aici nu este vorba despre « fobie » sau « filie », ci despre « rațiune de stat ».

La fel se pune problema când discutăm despre atitudinea României față de UE. Criza economico-financiară – poate globală, dar în orice caz europeană – care a izbucnit în 2008, precum și renașterea din sămânța egoismelor naționale a vechilor pofte hegemonice i-au făcut pe mulți să se teamă că proiectul federal european ar fi în mod inevitabil unul menit a asigura dominarea unor națiuni de către altele. În același timp, ideea că în UE competiția dintre națiuni – altădată sursă a războiului – ar trebui să dispară i-a făcut pe unii să suspecteze o conspirație a oligarhiei transnaționale împotriva statului ca formă de organizare politică a societății, precum și existența unui plan secret vizând distrugerea diversității culturale.

Asemenea temeri nu sunt nejustificate. România a simțit pe propria piele efectele acțiunilor vizând demolarea statului și lipsirea de identitate culturală a națiunii. Colonizarea României și dispariția conștiinței naționale românești sunt, în cel de-al doilea deceniu al secolului XXI, un fapt aproape împlinit. Să sperăm că nu și irevocabil. Aceasta impune, din perspectivă românească, reabilitarea statului și renaționalizarea politicilor sale.

O atare critică adusă geopoliticii antiromânești sau, în general, antinaționale nu trebuie să ducă însă la demonizarea ideii federale (mai ales când vine vorba despre UE) și la abandonarea proiectului Europei politice. Amenințarea nu vine nici de la conceptul federal, nici de la postmodernism (înțeles ca o concepție de organizare a lumii la nivel transnațional, cu excluderea competiției inter-națiuni). Ea vine de la încercarea de a realiza un edificiu postmodern în viziune naționalistă și în folosul unei agende de factură modernistă (națională). Dacă federalizarea Europei (a UE) este concepută de unii (fie că este vorba despre Germania, de Ungaria sau de Marea Britanie) ca o ocazie pentru aducerea la împlinire în postmodernitate a

unui vechi proiect național ratat în condițiile epocii moderne, lucrul este inacceptabil. Hegemonismul reprezintă problema, iar nu federalismul.

Pe unii îi îngrozește ideea că într-o Europă federalizată, eventual sub numele de Statele Unite ale Europei, România ar avea un statut similar Texasului în SUA. Problema este prost pusă. Texasul și texanii o duc foarte bine și sunt foarte mulțumiți în cadrul federației americane. Nici România nu s-ar simți mai rău în Statele Unite ale Europei. Aceasta însă cu condiția ca Statele Unite ale Europei să fie o federație asemenea Statelor Unite ale Americii, iar nu un alt Sfânt Imperiu Romano-German sau niște State Unite ale Germaniei Mari.

Din păcate, una dintre caracteristicile discursului oficial european, amplificat servil de media românească, este ipocrizia, permanentul efort, demn de o cauză mai nobilă, de a le ascunde cetățenilor ceea ce UE deja este. Chemată să « producă » o Europă mai pe înțelesul cetățeanului, Convenția Europeană (« Convenția pentru viitorul Europei » este denumirea oficială) a mers pe aceeași linie a ocultării adevărului și a evitării unei confruntări cinstite de opinii în spațiul public european, elitele politice fiind convinse că « oamenii de rând » nu pot înțelege comandamentele europene și nevoile constituționale europene.

Grăitoare în acest sens este dezbaterea pe marginea unui text de principiu al proiectului de Tratat constituțional care avea următorul conținut : « Uniunea Europeană este o uniune de state și cetățeni din ce în ce mai integrată, care funcționează pe baze federale. » Împotriva acestui text s-au formulat critici avântate și s-a ridicat o opoziție fermă, solicitându-se eliminarea sintagmei « din ce în ce mai integrată » și, totodată, înlocuirea cuvintelor « baze federale » cu formula « baze comunitare ». Astfel, textul ar fi urmat să sune : « UE este o uniune de state și cetățeni care funcționează pe baze comunitare. »

Luând cuvântul în cadrul dezbaterii, ca reprezentant al României, am rostit următoarea alocuțiune : « S-au scremut munții ca să se nască un șoarece. Și nici măcar nu este șoarecele atotputernic din desenele animate ale lui Walt Disney (*Mighty Mouse*). (*Râsete în sală.*) Evident că nu putem decât respecta opinia acelora care nu vor ca în Tratat să apară formula „din ce în ce mai integrată". A o elimina nu înseamnă însă nimic. Ei trebuie să ne spună ce vor, iar nu doar ce nu vor. Dacă este să construim o Uniune pentru cetățeni, trebuie să le spunem cetățenilor ce este ea, iar nu doar ce nu este. Așadar, criticii să ne spună ce punem în loc ! Am putea astfel înlocui formula „tot mai integrată" cu aceea de „niciodată integrată" sau de „tot mai dezintegrată". (*Râsete în sală. Aplauze.*) În ceea ce privește înlocuirea cuvântului „federal", deja bine definit și pe înțelesul tuturor, cu cuvântul „comunitar", aflat doar în jargonul instituțiilor europene și prin folosirea căruia nu le vom permite cetățenilor să afle ce li se întâmplă cu adevărat, eu nu aș avea mari probleme. Spun asta prin prisma unei experiențe avute într-o discuție cu câțiva țărani români la un pahar de rachiu. După ce le-am expli-

cat în limbaj european corect că trebuie să ne însușim *acquis*-ul (se pronunță „achiul") comunitar, ei au acceptat cu bucurie ideea, spunând : „Asta nu va fi o problemă ! De o viață noi bem rachiu. Dacă de acum rachiul va fi și comunitar, cu atât mai bine !" Mă întreb doar dacă așa vom aduce noi UE mai aproape de cetățean ! (*Râsete. Aplauze prelungite*) »

În secolele XIX și XX, elitele naționaliste, arhitecte ale statului-națiune, s-au străduit să explice poporului cum o colectivitate de supuși se va transforma într-o comunitate de cetățeni în măsura în care se va organiza politic pe baza identității etnoculturale, identitate având un caracter organic. Toată această teorie a fost forjată la vedere și cât mai pe înțelesul tuturor. De aceea ideea națională a cucerit masele, le-a însuflețit în lupta pentru drepturi individuale definite în context național și pentru autodeterminare pe criterii naționale. Așa se explică, poate, și adeziunea prezentă a popoarelor la proiectul național, ideea care a cuprins masa devenind o forță materială de care se izbesc astăzi chiar teoriile și proiectele postmoderniste cele mai vizionare și mai nobile.

« Națiunea europeană cosmopolită » (UE sau Statele Unite ale Europei) se proiectează și se construiește cu totul altfel : în obscuritate, în minciună, în înșelăciune, prin manipulare și dezinformare. Aceasta explică, printre altele, de ce elitele naționale au fost înțelese, respectate, iubite și urmate de oameni, în timp ce arhitecții UE sunt în ochii cetățenilor ininteligibili, nesinceri, suspecți, corupți, iresponsabili, neconvingători și necredibili. Găsim aici o altă dimensiune a deficitului democratic care minează proiectul european și o altă explicație pentru criza în care se află implementarea acestuia.

Inclusiv despre asta este vorba în această carte, adică despre nevoia de mai multă Europă și de o Europă mai democratică și mai federală, pornind de la critica Europei oligarhice și birocratice de azi, care distruge statele naționale în interesul națiunilor imperiale și subordonează munca plutocrației globalizate, iar nu despre un euroscepticism de factură nihilistă și tribală, care ne-ar întoarce la cacofonia și exclusivismul naționalist, deci la război.

Dacă aceasta este « fobie », ea este doar « oligarhofobie ». Iar dacă este « filie », este « românofilie ».

Că nici Rusia și nici Germania, iar cu unele intermitențe nici SUA sau nici chiar Franța nu sunt interesate de o voce românească puternică în Europa este alarmant, în orice caz din perspectiva României. Desigur, fiecare națiune este liberă să-și definească interesele și apoi să lucreze la promovarea lor, alegându-și aliații. În speța de față, este regretabil că Occidentul euroatlantic nu pare a vedea cu luciditate potențialul națiunii române suverane în promovarea valorilor și a agendei sale geopolitice, preferând să o utilizeze ca vasal. Greșesc cei care contează pe faptul că aliații noștri își văd interesele așa cum li le calculăm noi și pariază că Occidentul nu ne va abandona pentru că are nevoie de noi.

Ceea ce este însă de neiertat este împrejurarea că românii nu se unesc și nu-și pun la bătaie inteligența pentru a le arăta celorlalți actori ai lumii greșelile comise în evaluarea României, că nu se apără eficient împotriva politicilor care îi dezavantajează și, mai ales, că se aliază cu promotorii unor asemenea politici în demersuri antiromânești. Dacă națiunea română va dispărea – ceea ce nu este deloc imposibil –, vina principală nu o vor purta străinii, ci românii înșiși.

Momentul publicării acestui volum este parțial întâmplător și parțial deliberat. Întâmplătoare este împrejurarea care m-a făcut să recitesc niște texte vechi și să glosez pe marginea lor. Această întâmplare a dus la o alta, și anume la descoperirea unei perspective pe care, chiar dacă o bănuiam, nu o realizasem până acum în amploarea ei și la adevărata ei gravitate. România se află în pericol. Un pericol de moarte. Statul român este un stat aproape eșuat, iar națiunea română este pe cale de dispariție. Eu, unul, cred că aceasta nu servește nimănui. Independent de calculele fiecăruia, este însă de datoria mea să împărtășesc românilor și lumii concluzia la care am ajuns și să le pun la dispoziție fără amânare demonstrația care m-a condus la respectiva concluzie. Poate îi servește cuiva. Poate trezește pe cineva.

Istoria personală a autorului acestor rânduri oferă ea însăși elementele unui posibil studiu de caz care confirmă în concret ideile exprimate mai sus. A fost un român care : 1. în demnitățile de vârf încredințate de ai săi nu a fost niciodată supus acuzațiilor de corupție ; 2. după decembrie 1989 și până în prezent, dintre toți oamenii politici români a fost singurul ales în considerarea calităților personale în fruntea uneia dintre cele mai importante instituții internaționale – Adunarea Parlamentară a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (o Europă extinsă, mergând de la Vancouver la Vladivostok) ; 3. rămânând peste douăzeci de ani în avanscena vieții publice românești și internaționale, nu a făcut avere (nu am vile, case de vacanță, fabrici, terenuri, mașini de lux) ; 4. nu a putut fi regăsit în nici una dintre încrengăturile criminale ale (pseudo)elitelor de pradă care au secătuit de puteri România și au închinat-o străinătății ; 5. a ajuns să dețină poziții de considerabilă influență în ordinea europeană, euroatlantică și mondială, dar și, anticipând dezastrele care vor urma, a îndrăznit să le spună protagoniștilor globali că greșesc și că duc omenirea spre război, iar liderilor locali, că își trădează națiunea și împing poporul spre suferințe inutile. (Există numeroase mărturii în acest sens.) Ei bine, acest român a fost « executat » și pus în situația de a nu-și mai putea sluji neamul, proiectul european și cauza democrației euroatlantice, pe baza unei înscenări susținută de un colaj de înregistrări audiovizuale ilegale, înscenare ordonată de forțe obscure și pusă în operă de doi « huligani » ai presei de scandal eurosceptice.

În anul 2009, presa internațională vorbea de « candidatul susținut de Suedia și Polonia » (dar nu și de România), Adrian Severin, ca de unul dintre favoriții pentru ocuparea funcției de înalt reprezentant UE pentru

politica externă și de securitate (a treia ca importanță în ierarhia instituțiilor europene). În anul 2010, câteva capitale (Berlinul printre ele) săreau în sus la aflarea veștii că vicepreședintele pentru politică externă, securitate, apărare și extindere al Grupului Democraților și Socialiștilor (S&D) din PE, același Adrian Severin, spărsese dintr-o singură lovitură cvasimonopolul Rusiei în relația cu puternicul Partid al Regiunilor (partidul președintelui Victor Ianukovici) din Ucraina, precum și cvasimonopolul grupării oligarho-populiste a ex-premierului Iulia Timoșenko în relația cu democrațiile occidentale, încheind un Protocol de colaborare între grupul parlamentar al Partidului Regiunilor și grupul S&D din PE, document care îi încurca enorm pe cei care voiau să țină Ucraina departe de UE. (Dacă politica preconizată în respectivul protocol ar fi fost dusă până la capăt, este posibil să nu se mai fi ajuns la războiul din Ucraina și la criza internațională legată de acesta.) La începutul anului 2011, cam pe când izbucnea scandalul « *The Sunday Times* / amendamente contra cost », Adrian Severin era cotat drept candidatul cel mai bine plasat pentru funcția de președinte al Grupului S&D (funcție deținută în acel moment de germanul Martin Schulz), pentru care alegerile urmau să aibă loc în vara aceluiași an și care deschidea perspectiva ocupării postului de președinte al PE în 2014. Faptul că străinii, interesați să scape de concurența unui român incomod, au fost la originea înscenării și a procesului politic care i-a urmat este cu mult mai puțin grav decât împrejurarea că românii au sărit cu un entuziasm inconștient și sinucigaș să desăvârșească opera antiromânească a celor care nu pot tolera ideea unui europenism sau a unui internaționalism românesc.

Socotind că acest caz nu este bine să fie cu totul ignorat atâta timp cât poate conferi concretețe uneia dintre tezele teoretice majore ale prezentului volum, am inserat aici două texte cvasidocumentare. Unul adună documente care atestă onestitatea mea concretă (greu de negat chiar și de către instituțiile cele mai intransigente atunci când rațonează pe bază de fapte și de cifre) pusă în fața acuzațiilor speculative aduse mie prin instrumentarea unui proces de intenție menit să dea satisfacție agendelor geopolitice străine de interesul național românesc, dar și de interesele unei adevărate democrații transnaționale europene. Acest text nu putea avea decât un titlu paradoxal : « Sunt un „corupt cinstit“ ! ». Al doilea text este cel al declarației mele la începerea procesului ce mi s-a intentat la Înalta Curte de Casație și Justiție, depusă acolo în formă scrisă întrucât o procedură aberantă nu mi-a permis să o fac în formă orală. Textele vorbesc de la sine. Îi invit, deci, pe cititori să facă ei înșiși legătura între documentele menționate și analizele care urmează, trăgând singuri concluziile acestui posibil studiu de caz.

Sunt un « corupt cinstit » !

29 septembrie 2013

I. Agenția Națională de Integritate (ANI)

La 13.09.2013, ANI mi-a adus la cunoștință decizia clasării investigației nr. 1053/A/II/11.01.2011, confirmând astfel, după doi ani și opt luni de cercetări, că averea mea este legală și nu cuprinde bunuri necuvenite. În data de 11.01.2011, ANI declanșase din oficiu evaluarea averii mele în baza articolului 12 alin. (1) și (2) lit. b) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, în urma unui comentariu de presă în care eram acuzat că am adunat o avere prea mare într-un timp prea scurt, depășind astfel veniturile mele legale. Perioada cercetată a început cu momentul primirii mandatului meu de europarlamentar în 2007.

Investigația, care s-a bazat pe datele, informațiile și documentele culese de ANI de la diferite instituții naționale și internaționale, publice și private, a condus la următoarele constatări ce figurau în raportul adus mie la cunoștință :

1. Fluxurile de numerar din conturile bancare deținute de mine și de soția mea arată că în aceste conturi sunt depuse sume care nu depășesc veniturile obținute în mod legal. Ceea ce înseamnă că întreaga mea avere este justificată, adică acumulată în mod legal din venituri legale. În fapt, toți banii încasați de mine de-a lungul timpului au venit pe canale bancare, de la persoane cunoscute, la date precise și pentru motive transparent declarate.

2. Nu am cumpărat sau vândut bunuri imobiliare. Aceasta exclude orice posibilă bănuială că, printr-un preț prea mare sau prea mic, am fost mituit sau am mituit pe cineva, ori că am ascuns în valoarea declarată a unor asemenea bunuri bani pe care nu îi puteam justifica. De fapt, eu nu dețin și nu am deținut niciodată vile, case de vacanță, terenuri agricole, ferme sau altele asemenea pentru a fi putut face asemenea operațiuni.

3. Nu am avut funcții (de exemplu, administrator în societăți comerciale) sau calități (cum ar fi cea de proprietar al unor active comerciale) care să mă pună într-o poziție de incompatibilitate cu demnitatea mea de europarlamentar sau care să îmi aducă venituri susceptibile a ridica semne de întrebare. Rezultă că nu am putut încheia contracte comerciale cu statul și nu am beneficiat de bani publici, cu excepția indemnizației de parlamentar.

În concluzie, ANI atestă că nu există diferențe între veniturile mele legale și averea supusă analizei. De asemenea, ANI nu reține vreo situație de incompatibilitate sau de conflict de interese în care m-aș găsi. Aceasta nu mai este o prezumție, ci o certitudine de integritate morală.

Constrânsă să se limiteze la cifre și la fapte (nu poți stabili incompatibilități între funcții care nu există, nu poți bănui subevaluări sau supraevaluări în tranzacții care nu au avut loc, nu poți califica drept ilicite venituri provenite din contracte licite), ANI nu a avut cum face speculații în cazul meu și, în consecință, a închis procedura absolvindu-mă de orice posibilă vină. Pe acest temei, le pot spune românilor și nu numai lor că nici un ban din buzunarul lor nu a trecut în buzunarul meu fără justificare legală.

I bis. Agenția Națională de Administrație Fiscală (ANAF)

La decizia ANI se cer adăugate concluziile ANAF (Direcția regională a finanțelor publice – București), formulate prin Procesul-verbal din 01.09.2014, în care se menționează că în perioada 21.07.2014-1.09.2014 s-a efectuat « un control inopinat în vederea stabilirii stării de fapt fiscale în ceea ce privește declararea și plata impozitului aferent veniturilor obținute din străinătate, sub formă de dobânzi și alte surse asimilate » (transferuri, răscumpărări sau rambursări de creanțe, obligațiuni sau acțiuni) de către mine. La capătul unei verificări minuțioase, detaliat redată în document, apar două concluzii scurte dar edificatoare : *« Prevederile legale încălcate : Nu este cazul. »* și *« Consecințe : Nu este cazul. »*

Prin urmare, *ANAF confirmă poziția ANI. Averea mea* (de altfel, infimă în raport cu cea a majorității oamenilor politici care au avut funcții și venituri similare alor mele) *este licită inclusiv sub aspectul îndeplinirii datoriilor fiscale aferente veniturilor realizate în străinătate.*

II. Biroul european pentru lupta împotriva fraudei (OLAF)

Concluziile ANI trebuie coroborate cu scrisoarea primită de la OLAF pe data de 21.05.2013 (număr de identificare 12273). După ce a cercetat timp de un an acuzația formulată de ziarul *The Sunday Times*, potrivit căreia aș fi intervenit în procesul legislativ contra unor sume de bani spre a promova o legislație conformă intereselor celor care m-ar fi plătit, OLAF afirmă în mod clar și explicit că : « investigația nu a condus către vreo probă care să indice că dr. Severin a participat în vreo parte a procesului legislativ propriu-zis legat de acest amendament, fie în ședințele oficiale ale comisiei care s-a ocupat *în mod special cu această problemă, fie în discuțiile și votul din sesiunile plenare ale Parlamentului European însuși.* »

Prin urmare, OLAF declară și confirmă în această scrisoare că, de fapt, nu mi-am folosit funcția de europarlamentar și atribuțiile/prerogativele aferente ei ca să promovez amendamentul pentru a cărui presupusă susținere am fost acuzat că aș fi acceptat foloase bănești necuvenite de la un terț interesat. Pe baza acestei atestări, le pot spune alegătorilor mei că nu am folosit puterea pe care mi-au încredințat-o spre a obține câștiguri personale prin favorizarea nelegitimă a unor interese private.

III. Direcția Națională Anticorupție (DNA)

Față de cele de mai sus, se pune întrebarea : pentru ce mă mai acuză DNA ? Cum oare pot fi în același timp și integru moral, și corupt ? Răspunsul este : DNA mă acuză pentru presupuse rele intenții ! Respectiv pentru că aș fi acceptat să fac ceea ce nu am făcut și pentru că nu am refuzat ceea ce nu mi s-a propus.

Cum a putut DNA să îmi descopere intenții care nu au existat niciodată și să le califice ca fiind bune sau rele ? Spre a demonstra bănuitele mele rele intenții, DNA se folosește de probe ilegale (înregistrarea neautorizată cu camera ascunsă efectuată de niște agenți provocatori) *din care extrage fraze și schimburi de replici pe care le răstălmăcește, le interpretează în afara contextului și le traduce eronat din limba engleză în limba română.*

DNA îmi face deci un proces de intenție ! Adică nu mă acuză pentru ceea ce aș fi făcut afirmând că a nu fi comis nimic interzis nu contează –, ci pentru ceea ce

am gândit, deducându-mi gândurile din copia înregistrării trunchiate a unor discuții purtate cu persoane care au acționat sub o falsă identitate cu intenția evidentă de a mă compromite. O face printr-o interpretare primitivă și nejuridică a legii, prin evaluarea cu rea-credință a spuselor și gesturilor mele, precum și în lumina unor mentalități înapoiate, care nu au nici o legătură cu limbajul și practicile instituțiilor europene.

În nici o legislație civilizată intenția (admițând că ar fi existat) nu se pedepsește. Nici în legislația română nu este altfel. Doar o justiție monstruoasă poate concepe pedepsirea intenției bănuite.

După ce, cheltuind din belșug banii cetățenilor, DNA nu a redus cu nimic hoția, acum vrea să pedepsească, tot pe socoteala contribuabililor, intenția care nu s-a materializat în fapte și despre care nici nu se poate spune că a existat. Pe o asemenea bază, orice om care nu place celor care conduc DNA – la vedere sau din umbră – poate fi oricând acuzat și condamnat. Astfel, tratamentul pe care mi-l aplică DNA pune în pericol liniștea și libertatea oricărui cetățean.

Dacă o instituție a statului român precum DNA poate gira o asemenea concepție, transformându-o într-un rechizitoriu, înseamnă că orice siluire a dreptului și a dreptății este posibilă. De aceea îngrijorarea mea pentru ceea ce poate urma este maximă.

Problema fundamentală nu este însă cazul meu, ci soarta unor interese cu mult mai mari. Până una-alta, prin modul în care a condus cercetarea în acest caz, DNA m-a împiedicat să îmi desfășor la cote maxime activitatea în apărarea intereselor românești și europene. Nu cred că incriminarea presupuselor mele intenții, într-o manieră amintind logica acuzatorilor publici ai regimului bolșevic, justifică sacrificarea acestor interese.

În ceea ce mă privește, reafirm că am fost și rămân în slujba României, a românilor și a Europei unite, ale căror interese legitime le-am apărat la Bruxelles, deranjându-i pe mulți și atrăgându-mi dușmănia multora, și pe care voi continua să le apăr până la sfârșit, cu riscul agravării și perpetuării încercărilor absurde prin care trec în prezent.

Declarație făcută în fața judecătorilor Înaltei Curți de Casație și Justiție a României la deschiderea procesului pornit de la scandalul provocat de The Sunday Times

Domnilor judecători,

1. *Acest proces are la origine o înscenare.* Persoane care nu există în realitate, în numele unei societăți comerciale care nu există în realitate, au solicitat servicii de care nu aveau nevoie în realitate și au pretins apoi că în spatele unei operațiuni legale s-ar fi săvârșit fapte ilegale care nu au fost cerute, nu au fost promise și nu au fost comise în realitate. *Potrivit rechizitoriului DNA, prejudiciul produs de fapta înscenată este « zero ».*

Prejudiciul politic produs, în primul rând, României de autorii acestei înscenări este însă important. Adevărații autori nu sunt jurnaliștii sub acoperire ai presei de scan-

dal britanice, ci servicii specializate în operațiuni de intoxicare, dezinformare și manipulare, care au urmărit scopuri geo-politice. ÎN ACEST SENS, DOSARUL DE FAȚĂ ESTE UN DOSAR POLITIC. Un dosar politic care afectează interesul național și pe care o instanță judecătorească nu are (în mod normal) capacitatea de a-l soluționa. Căci judecătorii pot penetra aparențele create de infractori reali spre a-și ascunde crime reale, dar nu sunt echipați și spre a demonta înscenările agenților de dezinformare. De aceea, acest dosar nu avea de ce să ajungă în fața unei instanțe judecătorești. L-au adus cei pentru care nu doar adevărul sau dreptatea dar nici interesul național nu au valoare.

2. *Acest proces nu mai poate fi echitabil.* Pornit de la o înscenare, organizată și consumată în afara României, continuat printr-o urmărire efectuată cu rea-credință patentă, ambele alimentând o campanie mediatică absurdă și ostilă, el urmează a fi judecat pe baza unor probe care, chiar dacă nu mă acuză cu nimic, sunt 100 % ilegale. Probe pe care dumneavoastră le-ați admis integral. În aceste condiții, *echitatea judecății este exclusă chiar dacă concluzia ei ar putea să fie corectă.*

3. Rămâne ca dumneavoastră să faceți ceea ce considerați de cuviință în acest proces. El este al dumneavoastră, iar nu al meu. PROCESUL MEU ESTE CU ISTORIA ȘI PE ACESTA ÎL VOI CÂȘTIGA. Procesul cu justiția este al dumneavoastră. *Este rolul dumneavoastră acela de a evita ca lucrul ce a început cu o înscenare mediatic-informativă să se termine cu o înscenare judiciară.*

4. Nu sunt ofițer sub acoperire și, în acest sens, nu sunt legat de nici un jurământ de confidențialitate. *Îmi voi face datoria față de adevăr și voi spune tot ceea ce știu legat de acest caz.* Voi furniza informații pe care nu era necesar să le ofer procurorilor atâta timp cât i-am considerat de bună-credință și nu mai aveam de ce le încredința lor după ce m-am convins că sunt de rea-credință. *Unele din aceste informații ating sfera intereselor de stat.* Rămâne ca dumneavoastră să decideți și va fi integral în răspunderea dumneavoastră dacă asemenea informații vor fi prezentate într-o ședință publică sau într-o ședință cu ușile închise.

Punând cap la cap observații și analize disparate, am înțeles brusc de ce, în timp ce încercam să construiesc în România un aliat puternic al Occidentului, convins că astfel voi câștiga simpatia și sprijinul lui, indispuneam exact acest Occident care nu avea nevoie de aliați, ci de vasali. Am realizat, de asemenea, de ce, edificând entuziast structuri de rezistență regionale pe care securitatea Occidentului euroatlantic să se poată sprijini, încurcam socotelile acestuia, interesat mai degrabă de ambiguități securitare și de un spațiu nestructurat de alianțele micilor puteri locale, în care să poată tranzacționa cu marile puteri orientale (în primul rând Rusia) pe seama celor mici.

În același timp, mi-a devenit clar de ce nu am primit ajutor de nicăieri în anii '90, când dădusem alarma împotriva pericolului corupției și încercam să mobilizez la lupta cu un atare fenomen. Dovezile acestei poziții, pe care aproape că le uitasem și eu, le-am găsit pretutindeni în arhive.

Abordarea mea era însă din nou naivă. Nu de justiție independentă era vorba. Se dorea o justiție selectivă – asemenea aceleia pe care Occidentul a criticat-o vehement mai târziu în Ucraina, dar nu pentru că era selectivă, ci pentru că selectase « greșit ».

Recitind articolele mele vechi și făcând retrospectiv punți între ele, am înțeles de ce, după ce în 1997, când cu faimoasa « listă a lui Severin », mi s-a interzis să mai fac politică românească (începând cu 1998, nu am mai jucat nici un rol real în politica internă din România), permițându-mi-se însă să-mi exercit talentele pe scena internațională, am « supărat » iarăși. Motivul este că, deși mi-am exercitat misiunile externe cu loialitate și pricepere, am făcut-o totuși în « spiritul interesului național românesc ».

La încheierea mandatului meu de președinte al AP-OSCE, în discursul ținut în clădirea istorică a *Reichstag*-ului, unde avea loc sesiunea plenară a organizației, Ritta Sussmuth, fosta președintă a *Bundestag*-ului, a spus : « Trebuie să-i fim de două ori recunoscători lui Adrian Severin. În primul rând, pentru că ne-a scăpat de prejudecata potrivit căreia un om din Est nu poate conduce marile noastre organizații euroatlantice. În al doilea rând, pentru că a condus-o mai bine decât am făcut-o noi până acum, căci el a fost cel mai bun președinte de până acum al acestei organizații. » Acestor afirmații adunarea, în care se găseau numeroși președinți de parlamente sau structuri parlamentare naționale, le-a răspuns ridicându-se în picioare și aplaudând timp de mai multe minute. O scenă păstrată sub tăcere totală de presa română. (În schimb, în calendarul *Bundestag*-ului pentru 2002, printre alte fotografii imortalizând momente politice importante ale anului anterior, a fost aleasă una prezentând întâlnirea mea cu pe atunci noul președinte al Federației Ruse, un anume Vladimir Putin.)

Eram, deci, un bun european, dar nu unul de nicăieri, ci din România, iar în această calitate voiam ca globalizarea să lucreze pentru toți și instituțiile internaționale să fie democratice, și nu oligarhice. Așa s-a ajuns ca, în 2010, Vestul și Estul să cadă de acord – potrivit unei informații furnizate mie și PE la începutul lui 2011 de reprezentanți ai unor state – că « singura cale pentru a-l opri pe Severin este compromiterea ». Acesta nu era însă decât un pas pe drumul lung pe care protagoniștii politicii mondiale din Occident și din Orient merg împreună către ținta decuplării națiunii române de civilizația occidentală.

Așa stând lucrurile, nu este, cred, de mirare că am decis să public volumul cât mai repede. Cu atât mai mult cu cât războiul, anticipat de mine dar până de curând inimaginabil pentru cei mai mulți, bântuie pe la porțile României, ca să nu mai spunem că România se află deja în plin război informativ, mediatic și economic care se desfășoară pe teritoriul său și pe contul său între Occident și Rusia, între Europa și America, între Germania și SUA, între lumea euroatlantică și cea euroasiatică ș.a.m.d.

Adrian Severin

București, 23 februarie 2015

Subminarea unei națiuni : false modele, falsă politică, falsă istorie

Generoasa fundație MM

14 ianuarie 2012

ÎN LEGĂTURĂ CU ACHITAREA lui Adrian Năstase de către Înalta Curte de Justiție și Casație, un cunoscut ziar românesc a publicat un text care se încheia cu următoarea concluzie de un zguduitor dramatism : « O țară coruptă și nedreaptă, în care Năstase și Udrea câștigă iar Monica Macovei pierde, este o țară tristă și lipsită de speranță. » Articolul nu este o analiză, ci un pamflet propagandistic, care face apel la instrumentele dezinformării și manipulării. Autorul nu poate fi vreun prieten al doamnei Macovei suspect de subiectivism. Doamna Macovei nu are prieteni. Ea are doar tovarăși de rețea – rețeaua de pseudo-ONG-uri care alcătuiesc « industria anticorupției ». De aceea merită cercetată substanța mesajului transmis. O atare cercetare ne permite să aflăm ce doresc patronii acestei « industrii » să bage în mințile românilor și ce urmăresc să obțină.

Prima teză este aceea că în România lupta s-ar da între Adrian Năstase – nume-simbol pentru « stânga criptocomunistă coruptă », alături de Elena Udrea – nume-simbol al « dreptei capitalismului de pradă », pe de o parte, și Monica Macovei – simbolul opoziției la « sistemul ticălosit » postcomunist, pe de altă parte. În limbajul socialismului științific combinat cu termeni ai dogmei calviniste, asta ar spune că, aici, contradicția principală a epocii contemporane este cea dintre corupți (damnați) și incoruptibili (salvați). Autorul textului o afirmă clar, susținând că politicile de austeritate, disciplina bugetară, eficiența obținută prin reformarea aparatului de stat – toate, se subînțelege, politici de bună guvernare – nu valorează nimic în măsura în care corupții nu ajung în închisoare.

În ochii cui nu valorează nimic ? În ochii străinătății, care, se presupune, e nu doar esențialmente cinstită, ci și fundamental indispensabilă pentru « salvarea » românilor și accesul fiecăruia dintre ei la bunăstare. Singurul lucru pe care românii l-ar putea face spre a-și umple farfuriile ar fi să-și umple pușcăriile. De farfurii – care, desigur, îi interesează în primul rând – se vor ocupa și se pot ocupa doar străinii. Dacă noi scăpăm de corupți, ei ne scapă de sărăcie !

Cine sunt corupții care ar trebui să fie condamnați ? Evident, nu cei cercetați de justiție, întrucât, ni se spune, judecătorii – alături de « politicieni, generali de poliție și ai fostelor și actualelor servicii secrete » – fac parte din « rețeaua subterană » care macină România « ca un cancer ». Corupții sunt cei decretați ca atare de « generoasa fundație MM » – o abreviere care poate însemna la fel de bine Monica Macovei sau Macovei-Mungiu. Opinia publică trebuie să creadă în corectitudinea acuzațiilor Monicăi Macovei. Măcar întrucât, se subînțelege din nou, ele sunt confirmate de întreaga societate... civilă. Adică de rețeaua supraterană ale cărei ochiuri se

numesc Alina Mungiu, Sorin Ioniță, Cristian Ghinea, Laura Ștefan, Cristian Preda și alții *ejusdem farinae* (unii au, poate, scuza de a fi exploatați în orb), vorbind în numele câte unei ONG cu membri, surse de finanțare și contacte externe confidențiale. Instanțele judecătorești, dacă nu ar fi corupte, ar fi obligate doar la învestirea cu formulă executorie a sentințelor acestei pseudosocietăți civile abuziv echivalată cu întreg poporul român, la rându-i propulsat la rangul de autor virtual al unei adevărate justiții populare.

Așadar, o țară care nu se supune sentințelor Monicăi Macovei & Co. este coruptă și nedreaptă. Izolarea unei asemenea țări în lume – izolare îmbrăcând forme variate, de la refuzul primirii în spațiul Schengen sau în Zona Euro la cel al accesului la fonduri europene, la piețele muncii, la funcții de influență din instituțiile europene sau chiar la piața europeană de bunuri etc. – este nu doar de înțeles ; ea este inevitabilă, dreaptă și chiar benefică. Monica Macovei este criteriul cinstei în România întrucât ea este standardul luptei anticorupție și al unei ordini morale superioare ordinii statului de drept. Când Monica Macovei câștigă, atunci câștigă dreptatea și cinstea, iar România are toate motivele să fie premiată. Când Monica Macovei pierde, câștigă corupția, și România trebuie și va fi pedepsită. Dacă vrem să fie bine și tot românul să prospere, trebuie să o urmăm și să o susținem pe Monica Macovei. Ea este noul Mesia, Mântuitorul României prin osândă.

Ceea ce frapează în acest mesaj este însă așezarea lui Adrian Năstase și a Elenei Udrea de aceeași parte a baricadei, în opoziție cu Monica Macovei. Până acum știam că lupta politică în România se dădea între PSD și aliații săi, pe de o parte, și PDL împreună cu aliații acestuia, pe de altă parte, fiecare propunând o politică de guvernare proprie, cu avantajele și dezavantajele ei. Iată însă că adevărata alternativă ar fi alta. « Când ai de ales între Năstase și Elena Udrea, nu ai realmente nimic de ales. » Alegerea ar fi, deci, între ceea ce reprezintă Năstase și Udrea la un loc – adică elita politică românească a momentului în ansamblu, cu meritele și păcatele ei – și cei activând în « industria anticorupției » –, respectiv o « coloană a cincea » legitimată prin pretinsa coincidență între mesajul său și exigențele legendare ale culturii occidentale spre care românii tind, precum și prin presupusul sprijin al unor forțe străine vag definite, dar a căror cinste este axiomatică și de care ar depinde viitorul României. Opțiunea ar fi, deci, între guvernarea – mai mult sau mai puțin bună, oferită de liderii politici români – și « revoluția morală » predicată de o pseudosocietate civilă română, ghidată de reperele politice dar mai ales de interesele străinătății.

Potrivit acestui mesaj, nu contează dacă elita politică română guvernează bine (despre cum pot fi românii făcuți să alunge guvernele performante vom vorbi altă dată), ci dacă ea se comportă potrivit unor standarde « morale » definite de nu se știe cine dar în orice caz apte să servească interese neromânești lesne de identificat. Cum nu este capabilă să o facă, această elită trebuie înlăturată în totalitate. În caz contrar, țara rămâne fără speranță, întrucât toate speranțele sale s-ar lega de bunăvoința străinilor.

Bunăvoință pe care doar « legiunea arhanghelilor Macovei și Mungiu » o garantează.

Obișnuiți de secole ca soarta lor să depindă de mișcările străinătății, românii pot înghiți ușor o asemenea teorie. Fugind deopotrivă de izolare și de dominare, românii au supraviețuit printre cei care au vrut să îi domine datorită conducătorilor lor capabili să integreze inteligent agenda românească în jocul de interese global și să folosească spre promovarea acesteia dinamica echilibrului de putere al jucătorilor globali. Astăzi, transferul de suveranitate către instituțiile transnaționale europene nu înseamnă renunțarea la suveranitate, ci opțiunea pentru exercitarea ei împreună cu celelalte state membre ale UE. Or, mulți dintre cei superputernici care au ajuns sistematic să piardă pacea după ce câștigă toate războaiele sunt decișii să scape de disconfortul creat de o România care câștigă și păcile încheiate în urma războaielor pierdute. De distrugerea elitei politice românești sunt interesați atât aceia care vor o UE supusă directoratului câtorva, iar nu o democrație transnațională europeană, cât și cei care doresc o UE slabă, subminată de înșeși disparitățile și clivajele dintre membrii săi. Cei dintâi nu pot accepta România ca partener egal ; cei din urmă vor ca România să fie calul troian infiltrat în cetatea Europei politice.

Altădată, în scopuri similare, s-a recurs la asasinarea fizică a elitei românești. S-a văzut însă că mai eficientă este asasinarea morală. Mai ales atunci când democrația – fie ea și numai o impostură – nu mai permite lichidarea fizică în masă ; și mai ales atunci când moartea civilă survine prin chiar acțiunea compatrioților, scutindu-i formal de răspundere pe hegemonii regionali și globali.

În acest scop, românii trebuie făcuți să-și piardă încrederea în liderii lor și respectul pentru ei. Liderii asasinați fizic intră în legendă, iar legenda coagulează națiunea, sporindu-i energiile. Cei uciși moral intră în uitare și lasă turma fără păstor, inducând poporului sentimentul singurătății și anulându-i încrederea în sine. Iată logica aflată la originea cultului Monicăi Macovei și al Alinei Mungiu.

Rămâne de văzut dacă și președintele Traian Băsescu intră în tabăra Năstase-Udrea. Dacă ne gândim la relațiile sale cu domnul Năstase, s-ar zice că nu. Pe de altă parte, însă, imaginea domnului Băsescu este în mentalul colectiv asociată mai mult cu cea a Elenei Udrea decât cu cea a cuplului Macovei-Mungiu. Să asistăm oare la o declarație de debarasare a « navetei politice Macovei-Mungiu » de fosta « rachetă purtătoare Băsescu », demascată ca fiind și ea parte a « sistemului ticăloșit », sau să fie doar un « ultim avertisment sever » adresat de protagoniștii « revoluției morale » șefului statului, similar celor trimise altădată de Garda de Fier regelui Carol al II-lea ?

Oricum, dacă se înțelege greu de ce o Românie în care pierde Monica Macovei ar fi « lipsită de speranță », este imposibil de înțeles cum ar putea fi veselă România în care Monica Macovei câștigă ! Protagoniștii « generoasei fundații Macovei-Mungiu » nu zâmbesc niciodată. Cel mult mai afișează câte un rictus exprimând mimic icnetul lăuntric de satisfacție la

aflarea știrii că aceia care cândva-undeva s-au simțit bine au fost demascați și discreditați. Or, cum poate fi veselă o țară ai cărei ghizi morali și politici refuză râsul ?!

Lipsa, dacă nu chiar condamnarea zâmbetului – altminteri produs al civilizației superioare – plasează « industria anticorupției » și preoțimea seculară care îi oficiază liturghiile în universul concepției și comportamentului marilor tirani și militanți fundamentaliști consemnați de istorie, de la Torquemada, Savonarola, Calvin sau Robespierre până la Stalin și Osama bin Laden. Pentru toți aceștia râsul era periculos căci omora frica, iar lipsa fricii submina ordinea. Este vorba despre o ordine bazată pe teroare, iar nu pe încredere. Încredere care, într-o lume cu adevărat liberă, nu există decât ca rezultat al cercetării critice sublimată în zâmbet.

Iată, deci, ce ni se propune : în locul unei guvernări mereu perfectibile, asigurată de lideri inevitabil imperfecți dar exprimând o agendă românească (inclusiv referitoare la viitorul românilor în Statele Unite ale Europei), o ordine orwelliană, înghețată de frică și mișcată prin directive externe aplicate riguros de mandatari care nu pretind că știu a guverna dar pretind că sunt incoruptibili întrucât nu râd niciodată, adică nu au nici satisfacții, nici plăceri de satisfăcut ! Acestea sunt « speranțele » României « vesele » pe care ni le aduce victoria doamnei Macovei și a « industriei anticorupției » prezentate mulțimii înșelător sub chipul « generoasei fundații Macovei-Mungiu ». Cei care își doresc așa ceva să aibă mare grijă ! S-ar putea ca dorința să li se împlinească.

Ce nu ne spune presa română despre Occidentul euroatlantic

Germania a dorit totdeauna o Europă puternică, dar dotată cu instituții slabe, pe care să le poată domina. Franța a dorit o Europă slabă, care să nu o pună în umbră și să lase suveranității sale o marjă de manevră cât mai mare, dar dotată cu instituții puternice, capabile să suplinească ineficiența instituțiilor franceze și să disciplineze celelalte state membre în interesul politicii franceze.

Pentru Germania, prăbușirea bipolarismului, dispariția blocului sovietic și dărâmarea Zidului de la Berlin au reprezentat ocazia reunificării germane cumulativă cu extinerea pieței de desfacere pentru exporturile germane în întreaga Mitteleuropa (Europa Centrală), iar nu ocazia reunificării Europei și a egalizării nivelului de dezvoltare între Vestul și Estul unei Uniuni Europene extinse, prin transformarea cererii de pe piețele occidentale în factor de creștere a economiilor orientale. Lăsată tot mai tare în urmă de marșul economic triumfal al Germaniei, Franța a renunțat la rolul său în calibrarea politică a UE, cedându-i Berlinului postul de unic protagonist al federalizării continentului. În schimb, s-a poziționat ca principal lider militar european (posesor de arsenal nuclear), gata să intervină în gestiunea crizelor din fostele colonii și să se manifeste astfel, din spatele drapelului european, ca o putere globală.

Reafirmându-și ambițiile hegemonice continentale, Germania are nevoie de state central-europene cât mai mici, mai slabe și mai obediente. Renunțând la ambițiile sale continentale în favoarea unui rol de putere globală de tip *hard* (« dur »), Franța și-a pierdut interesul pentru statele central-europene (printre care, evident, și România).

Mergând pe o atare linie, de la reunificarea sa din 1990, Germania : 1. a favorizat constant fragmentarea statelor din Europa Centrală și de Est (vezi exemplul cehoslovac și cel iugoslav, dar și încercările de dezmembrare a României în 1990 sau susținerea diverselor proiecte autonomist-segregaționiste în România) ; 2. și-a apărat modelul de dezvoltare bazat pe export (un model având originea în Planul Marshall, prin care învingătorii euroatlantici din cel de-al doilea război mondial au ajutat Germania să se dezvolte cu condiția ca, prin munca și din resursele ei, să furnizeze mărfuri ieftine necesare refacerii Europei occidentale secătuită de război), concepând extinderea UE în logica Europei-piață, iar nu în cea a Europei-putere ; 3. a insistat să facă din UE o « Europă germană » atât din punctul de vedere al concepției (dezvoltată de-a lungul unor linii de gândire identice cu cele care au fundamentat planurile naziste referitoare la Europa postbelică), cât și din cel al influenței asupra mecanismelor de decizie ; 4. a urmărit realizarea unei antante cu Rusia (în spiritul viziunii geostrategice germane care s-a născut cu Bismarck, s-a întrupat în pactul Ribbentrop-Molotov – dezavuat politic de Sovietul Suprem al URSS în 1990, dar reabilitat moral de președintele rus Vladimir Putin în 2014 –, a continuat cu Ostpolitik-ul lui Willy Brandt și s-a perpetuat prin Nordstreampolitik-ul lui Gerhard Schroeder), pentru concretizarea căreia a fost mereu gata să-și delimiteze pe cale consensuală zonele de interes tematic și geografic în vecinătatea lor comună (Mitteleuropa). Iată de ce nu este de mirare că Germania nu a răspuns avansurilor României postcomuniste în direcția unui parteneriat privilegiat aprofundat cu caracter strategic, preferând să trateze problemele românești în contextul politicii sale central-europene. (Tot așa cum Rusia nu și-a construit o « politică românească » distinctă, optând pentru tratarea raporturilor sale cu România în cadrul pachetului politic central-european, la nevoie, în coordonare cu Germania.)

Pe de altă parte, convinse că au înfrânt Rusia în Războiul Rece și că pe frontul european s-a instalat o pace durabilă, guvernată de consensul de la Washington (impunând concepția economică neoliberală americană) și de criteriile de la Copenhaga (consacrând valorile ordinii sociale americane ca valori universale), SUA au considerat că e prudent să nu îngăduie emanciparea excesivă a UE (ceea ce amenință cu decuplarea strategică a europenilor de sistemul de securitate euroatlantică dominat de SUA prin NATO) și, în acest sens, că este util ca statele fostului bloc sovietic est-european să intre în UE conduse de lideri slabi, ghidați de interese americane și aflați sub control american, iar nu de lideri naționali puternici, conduși de interese naționale redefinite de ei în context european.

Culmea este că Rusia, în ciuda retoricii sale oficiale, ajunsese de prin 2004 la concluzia că extinderea NATO până în apropierea frontierelor sale nu prezenta o amenințare la adresa securității ruse, ci mai degrabă o întărea, în timp ce extinderea UE și transformarea acesteia într-o putere politică globală era aceea care crea o concurență greu de suportat pentru Moscova. Așadar, interesele strategice ale Rusiei în vecinătatea sa occidentală imediată și, în general, în Europa apăreau a fi mai aproape de cele americane decât de cele europene. Spre deosebire de interesele principalei super-

puteri emergente, China, care dorea o UE puternică, acționând ca putere *soft* (« de catifea ») de echilibru atât în relațiile cu Rusia, cât și în cele cu SUA.

Convergența intereselor strategice americane și ruse, care a durat până în 2014, a condus la similitudini în politica lor față de România. O națiune română slabă, cu o conducere română slabă, indiferent de obediență, le convenea ambelor. De aceea, axa Washington-Londra-București proclamată de președintele Traian Băsescu în 2004 se termina – obiectiv și subiectiv – la Moscova. Elita politică românească refractară la ideea unei asemenea « axe » a fost eliminată cu brutalitate, fiind decapitată de ghilotina așa-zisei « lupte împotriva corupției ».

Când, în 2014, sub presiunea iminentei asocieri dintre Ucraina și UE – căreia Germania, în înțelegere cu Rusia, i s-a opus din răsputeri –, Kremlinul a făcut cunoscut faptul că în 1989 URSS nu capitulase, ci ceruse doar un armistițiu și că în 1991 Rusia acceptase dezmembrarea URSS doar în schimbul recunoașterii sale ca superactor global în cadrul unei ordini mondiale postbipolare la definirea căreia să participe direct și ale cărei reguli să nu-i fie impuse de Occidentul euroatlantic, antanta ruso-americană a sucombat, locul său fiind luat de vechea antantă ruso-germană resuscitată.

Alți actori, aceeași piesă... Schimbarea celor dintâi a fost facilitată de duplicitatea politicii germane, care, pe de o parte, a asmuțit SUA împotriva Rusiei pe terenul valorilor, iar pe de altă parte, a sprijinit Rusia împotriva sancțiunilor americane pe terenul geostrategiei.

Antanta ruso-germană are interesul expulzării SUA din Europa și, totodată, obiectivul accesoriu ca lichidarea elitei politice naționale românești, ca premisă pentru eliminarea oricărei rezistențe românești față de o ordine ruso-germană impusă Europei centrale, să continue. De aceea, se poate anticipa că politica americano-rusă din anii 2004-2014 față de România va merge mai departe și după 2014, dar sub egidă germano-rusă, în timp ce SUA vor interveni pentru refacerea elitei naționale românești și întărirea puterii politice a României și a capacității ei de a nu lăsa cleștele germano-rus să strivească Mitteleuropa.

Despre toate aceste lucruri presa română nu a vorbit și nu vorbește. Ea le prezintă, în schimb, românilor imaginea radioasă a unui Occident unitar, democratic, liberal și bine intenționat, mereu îndurerat de incapacitatea românilor de a se autoguverna bine și exasperat de caracterul cu totul excepțional al corupției românești. European sau american, Occidentul pare a fi coborât *in corpore* de pe Venus, planeta iubirii, și, cu totul străin de planeta banului, Mercur, întreține cu Marte, planeta războiului, relații explicate doar prin dragostea de pace (*cf.* Robert Kagan).

Motivul unei asemenea abordări nu este incompetența sau lipsa de informație, ci subordonarea generală a mass-media (excepțiile sunt nesemnificative) unor interese străine interesului național românesc și utilizarea ei de către cei care o plătesc pentru intoxicarea, dezinformarea și manipularea cetățenilor români. Scăpată de sub controlul statului român, mass-media românească a devenit dependentă de puterea unor cercuri de interese oculte care o domină și dirijează fie direct, fie prin intermediul unor agenți privați locali. Aceasta măsoară eșecul luptei pentru libertatea de expresie și independența presei care a început în 1989. Dacă nu vor să rămână victime ale unui asemenea eșec, românii vor trebui să găsească drumul « renaționalizării și civilizării » presei – adică drumul echilibrului dintre adevăr / obiectivitate și servirea interesului național, precum și dintre libertate și responsabilitatea față de cetate și cetățean.

Utopia exasperării

18 ianuarie 2012

O TEORIE LARG ÎMPĂRTĂȘITĂ spune că nu opoziția câștigă alegerile, ci guvernanții le pierd. O alta susține că primordial în opțiunile electoratului este argumentul succesului guvernării în domeniul socio-economic. Cu alte cuvinte, cetățenii nu vor schimba un guvern care, prin creștere economică, creare de locuri de muncă și altele asemenea, a produs securitate socială și a îmbunătățit calitatea vieții.

Pornind de aici, la alegerile generale din 2004, perspectivele opoziției reprezentate de alianța dintre PD și PNL de a înfrânge coaliția guvernamentală formată din PSD și PC erau minime. Guvernul Năstase fusese (prin merite proprii, prin culegerea roadelor unor guvernări precedente sau, pur și simplu, prin șansă) guvernul cel mai performant al României post-comuniste. Anii guvernării lui fuseseră ani de creștere economică neîntreruptă și semnificativă, de-a lungul cărora șomajul și inflația fuseseră ținute sub control. În aceeași perioadă se obținuse scutirea de vize pentru circulația românilor în spațiul european, precum și aderarea la NATO, iar negocierile privind accesul României în UE se încheiaseră cu succes. Pe o piață financiară funcțională, românii găsiseră resurse de creditare care le deschiseseră un drum scurt spre un standard de viață superior (inclusiv superior productivității muncii). Potrivit sondajelor, cota de speranță și optimism a românilor era ridicată, faptul indicând un nivel relativ înalt de satisfacție față de statutul lor.

Chiar dacă sistemul votului proporțional pe listă, asociat cu uzura intrinsecă oricărei guvernări, făcea improbabilă obținerea majorității absolute, încă se putea obține o masivă majoritate relativă pornind de la care PSD ar fi fost capabil să alcătuiască prin alianțe o majoritate parlamentară suficientă pentru a-și continua guvernarea. Alegerile parlamentare au confirmat atari prognoze.

Spre a schimba guvernul, opoziția avea o singură posibilitate. Aceea de a obține președinția statului și, forțând interpretarea Constituției, de a exploata atribuția președintelui de a-l desemna pe premier pentru a chema la guvernare o altă coaliție decât cea formată în jurul partidului care câștigase alegerile.

În scrutinul prezidențial, victoria opoziției era mai lesne realizabilă în condițiile în care carismaticul președinte Ion Iliescu nu mai avea dreptul la reînnoirea mandatului. În această situație, principalii contracandidați – primul-ministru Adrian Năstase și primarul Bucureștiului Traian Băsescu – se aflau într-un anume echilibru : cel dintâi avea avantajul bunelor rezultate ale guvernării, cel din urmă – superioritatea carismei. Mai trebuia găsit ceva care să încline decisiv balanța ?

În mod normal, satisfacția față de propria situație trebuie să fie consonantă cu satisfacția față de actul de guvernare care a permis-o. În speță, cu aprecierea pozitivă a guvernului Năstase. În societățile cu o cultură politică precară însă, lucrurile nu stau așa. Acolo, analizei raționale și pozitive îi ia locul impresionismul emotiv, cu manifestările lui de iraționalitate și negativism. Așa se face că electoratul dă prioritate carismei conducătorilor în detrimentul capacității lor administrative, supune politica reală unei judecăți morale, iar nu criteriului adecvării la țintă, sancționează comportamentul personal al liderilor – așa cum le apare acesta, adesea înșelător, pe ecranele televizoarelor –, iar nu rezultatele obiective, certe și palpabile ale prestației lor guvernamentale. Așa se explică discrepanța dintre mulțumirea populară față de rezultatele guvernului Năstase – apreciat ca performant, fără a se băga de seamă nici măcar cazurile în care acesta a cules ceea ce au semănat alții – și nemulțumirea față de primul-ministru Năstase personal – socotit a fi arogant, autoritar și corupt, fără ca proba unor atari defecte să fi fost făcută de o manieră convingătoare și fără ca lumea să-și pună întrebarea « cum se face că un lider aparent atât de rău obținuse rezultate aparent atât de bune ». De unde ușurința cu care alegătorii au putut fi – și, de regulă, pot fi – manipulați pentru a vota în număr totuși mare împotriva liderilor unei guvernări care îi satisfăcuse. Sau pentru a accepta, după alegeri, manevre politice de natură a le nega propriul vot și propriile interese, înlocuind, prin « inginerie politică » și prin forțarea prevederilor constituționale, o majoritate parlamentară având cel puțin performanțe măsurabile cu o alcătuire politică incertă din punctul de vedere al identității, al proiectelor, al bunelor intenții și al competenței. Găsim aici una dintre explicațiile pentru care, după căderea regimului comunist totalitar, românii, în presupusă libertate, au votat totdeauna pentru discontinuitate atunci când faptele recomandau continuitatea, și pentru continuitate atunci când realitatea obiectivă impunea discontinuitatea.

În acest scop, candidatul Traian Băsescu a recurs la un aliat aflat aparent în afara clasei politice : « societatea civilă ». Mai exact, o pseudosocietate civilă, căci, în realitate, era vorba despre un adevărat partid politic deghizat într-o rețea de ONG-uri, dezvoltând un discurs antisistem și având sprijin (financiar, dar nu numai) transnațional.

Programul acestui cvasipartid – în special de inspirație transatlantică (anglo-americană) – viza ceea ce s-ar putea numi reluarea și « finalizarea » revoluției din decembrie 1989 în sensul înlăturării brutale a succesorilor Vechiului Regim rămași în aparatul de stat, precum și a liderilor politici români afirmați direct în procesul reformei postcomuniste. În vidul de autoritate astfel creat urma să se instaleze o ordine de tip autoritar, aptă a impune, fără restricții și fără controlul instituțiilor democratice naționale, politicile neoliberale și neoconservatoare circumscrise de așa-zisul « consens de la Washington », dându-se totodată prioritate absolută agendei geostrategice americane.

Pentru ca un asemenea program să aibă succes, era nevoie de compromiterea elitei politice naționale și a Parlamentului, care constituia principala ei arenă de manifestare, precum și de subordonarea politică a justiției. Ambele obiective erau realizabile prin lansarea unei așa-zise « revoluții morale » – autolegitimată, ca orice revoluție –, în numele căreia statul de drept și democrația urmau să facă loc unei « ordini virtuoase », promovată de o minoritate radicală al cărei « braț înarmat » era « teroarea » (politică). Baza logistică a acestei strategii a fost « industria anticorupției ».

Strategii amintitei « revoluții morale » remarcaseră corect că, pe măsură ce problemele existențiale sunt rezolvate, oamenii își descoperă noi nevoi în domeniul spiritual, iar demnitatea, respectul, echitatea devin importante. Pe de altă parte, ei observaseră că, după prăbușirea comunismului real, românii suferiseră un șoc cultural prin aducerea forțată în sfera mentalităților lor, caracterizate de înclinația către autoritate și egalitarism, a modelului anglo-saxon, bazat pe liberalism și inegalitate. Majoritatea guvernelor românești postdecembriste nu a adoptat « doctrina șocului », promovată insistent de Occidentul euroatlantic (inclusiv ca strategie a extinderii sferei sale de influență în fostul spațiu sovietic). Totuși, în efortul distanțării de centralismul birocratic comunist și sub presiunile noilor aliați alături de care voiau să scape de dominația sovietică, fuseseră aplicate deja, fie și cu moderație, politici monetariste, fusese flexibilizată piața muncii și se procedase la o masivă dereglementare. Libera concurență vag reglementată nevrozase o populație amatoare de protecționism. Polarizarea averilor frustrase o națiune pentru care capra vecinului este totdeauna insuportabil de frumoasă ; o națiune ai cărei membri știu să suporte bine răul dar suportă rău binele ; o națiune pentru care libertatea și bunăstarea nu exclud frustrarea.

Chiar dacă în general nu o duceau rău, românii nu puteau accepta că unii reușiseră mai bine decât alții. Cum nu acceptau nici că nereușita relativă le este imputabilă, au trecut la căutarea vinovaților. Or, exact acești « vinovați » erau caii de bătaie ai discursului antisistem strigat pe toate vocile de falsa societate civilă : foștii comuniști, foștii securiști, dar mai ales eternii corupți. Numai Traian Băsescu îi putea distruge ! Evident, dacă i s-ar fi transferat puterea. Mai exact, toată puterea !

Astfel, speriată de riscurile libertății, exasperată de lungimea și complexitatea tranziției, precum și frustrată de adâncirea disparităților sociale, o națiune care nu iubește riscul dar iubește egalitatea a abandonat șansa unei bune guvernări și a optat pentru ideea salvării miraculoase prin osândirea în bloc a elitei sale politice. « Industria anticorupției » nu a făcut decât să structureze și să exploateze această utopie a exasperării.

Desigur, se poate spune că exasperarea românilor a avut și cauze nelegate de specificul psihologiei lor. Disfuncționalitățile unei piețe reformate cu jumătăți de măsură și evoluând în regimul acumulării primitive de capital, rătăcirile permanente ale unei justiții deopotrivă incompetente, abuzive, corupti-

bile și influențabile, contraperformanțele unui sistem electoral ducând la rezultate mereu suspecte și la un mecanism de selecție propulsând minusvalorea, eșecurile partidelor în a păstra încrederea cetățenilor și cele ale presei în a respecta dreptul cetățenilor la corecta informare sunt exemple majore. Unele dintre aceste rateuri pot fi puse în sarcina liderilor politici români. Altele, în lipsa de răbdare sau în incapacitatea românilor – obișnuiți să aprobe repede pentru că nu acceptă niciodată sau să accepte repede pentru că nu respectă niciodată – de a aplica terapiile tranziției corect și până la capăt. Sunt însă și eșecuri cauzate de presiunile externe care fie nu au lăsat România să se reformeze așa cum știa ea că o poate face în condițiile ei specifice, fie (și mai grav) nu i-au permis să se reformeze potrivit intereselor ei naționale (evident, coordonate cu interesele partenerilor săi externi). Când rezultatele negative ale unor asemenea presiuni ilegitime au început să se vadă sau când elitele române au încercat să li se opună, concluzia a fost că România trebuie adusă în situația de a fi condusă din afară, respectiv că trebuie să-i fie anulat dreptul la o conducere cu adevărat națională. În locul susținerii unei conduceri românești și proromâne de orientare internaționalistă a fost preferată propulsarea prin « mijloace specifice » a unei conduceri « prostăine », doar nominal românești – adică transformarea României într-o cvasicolonie sau într-un protectorat.

Ne putem întreba în ce măsură protagoniștii « revoluției morale împotriva sistemului ticăloșit » (Monica Macovei, Alina Mungiu & Co.) au crezut cu adevărat că Traian Băsescu este simbolul autentic al anticomunismului, antisecurismului și anticorupției. Cu puțin înainte de a-i oferi sprijinul, îl acuzaseră exact de contrariu. Mai mult ca sigur, ei au dorit să-l folosească pe post de « rachetă purtătoare » a proiectului lor (și al patronilor/protectorilor lor). Alături de Traian Băsescu și prin el, fără o reală legitimitate democratică, ei au ajuns la instrumentele puterii de stat și astfel i-au conferit « terorii revoluționare » pure și simple eficiența « terorii de stat ».

Cu asemenea instrumente s-a indus în conștiința publică teza că de tot răul românilor (real sau imaginar, absolut sau relativ) vinovați sunt conducătorii lui, cu instituțiile lor, întrucât sunt corupți. Anume toți conducătorii și anume în mod excepțional corupți ! Dacă aceștia ar fi rapid înlăturați, toate problemele s-ar rezolva de la sine, fără să mai conteze cine și cum gestionează treburile țării.

Când disprețul condușilor pentru conducători s-a instalat la nivel de masă, s-a născut însă, în mod firesc, și disprețul românilor față de ei înșiși, ca și disprețul lumii externe față de români și România. Într-adevăr, cum poți respecta o națiune condusă exclusiv de corupți și cum te poți respecta pe tine însuți dacă ești parte a unei societăți care nu s-a putut dota decât cu lideri corupți !? Pierzând în același timp respectul de sine și respectul străinilor, națiunea română a devenit o paria la nivel global.

Utopia exasperării i-a dus pe români într-un cerc infernal : cu cât își disprețuiesc mai mult conducătorii cu atât îi devoră mai repede și fără judecată ; cu cât îi devoră mai mult, cu atât rămân mai lipsiți de lideri care să

îi apere, inclusiv prin combaterea corupției ; cu cât eradicarea corupției întârzie mai mult și este mai iluzorie, iar sentimentul abandonului și al exasperării crește, cu atât disprețul față de lideri și de instituțiile naționale se adâncește. Când neîncrederea în lideri și în instituții, cu pierderea aferentă a respectului de sine, devine totală, națiunea română își pierde total coeziunea și se transformă, în cel mai bun caz, din subiect în obiect al istoriei ; istoria sa se termină și România devine, în cel mai bun caz, materie primă pentru istoria altora.

Pe fondul divorțului între societate și lideri, circumscriind și credința că societatea se poate descurca fără ei, s-a suprapus criza economică globală. Binele virtual din trecut se plătește cu răul real de azi. Suplimentul de exasperare produs de criză a întărit utopia, sintetizată în cererea populației revoltate în ianuarie 2012, ca întreaga clasă politică (împreună cu instituțiile democratice) să fie îndepărtată. Adică democrația să fie înlocuită de anarhie.

Cum anarhia nu este stabilă, cum o masă nestructurată, fără program și fără lideri, nu poate ajunge nicăieri, întrebarea este : cine va valorifica exasperarea românilor și utopia rezultată din ea ? Cine va umple vidul de ordine ? Apare pericolul ca nemulțumirea populară să fie instrumentalizată politic exact de către cei care au compromis planificat elita politică românească spre a-i lua acum locul – sacrificându-l pe Traian Băsescu, în care, oricum, nu au văzut nimic mai mult decât un « tovarăș de drum » sau o « rachetă purtătoare » – și a desăvârși îndeplinirea mandatului lor ocult, respectiv subordonarea României unor interese neromânești.

Este, de aceea, timpul pentru toți cei care mai simt românește și se mai simt legați de România (democrată și europeană) să acționeze pe față, cu curaj, imaginație și responsabilitate împotriva acestei utopii a exasperării și a promotorilor săi din umbră. Aceștia sunt astăzi o gravă amenințare pentru suveranitatea României, pentru coeziunea națiunii, pentru democrație și statul de drept.

Corul și partitura societății civile

Conceptul « societății civile » nu este românesc. La baza sa stă ideea « democrației participative », precum și aceea a « democrației pluraliste ». Pluralismul nu se poate reduce la pluripartidism. Partidele, prin ideologiile lor, oferă modele de organizare și funcționare a societății în ansamblul său. Dincolo însă de organizarea generală în interes general, există comunități socio-profesionale care au interese specificice, oportunități, riscuri și amenințări specifice. Aceste comunități trebuie să se organizeze spre a-și apăra și gestiona specificitatea prin mijloace proprii și, totodată, spre a negocia cu celelalte comunități, precum și cu actorii politici, partidele, formule de coordonare, coabitare și propășire a identităților diferite prin sinergie. Pe de altă parte, în forma electoralistă către care a degenerat, democrația, ca festival de coregrafie politică organizat odată la câțiva ani, a încurajat pasivitatea politică a societății. Or, democrația,

pentru a fi eficientă, trebuie să fie susținută prin participarea permanentă a cetățenilor la viața cetății atât la nivelul dezbaterii publice, cât și la acela al acțiunii comunitare, în condițiile în care decizia politică în lumea complexă de azi rămâne la nivelul elitelor, temperate de principiile transparenței și ale răspunderii, precum și de mecanismul controlului interinstituțioinal reciproc și al limitării prin contraponderi. Această participare nu înlocuiește acțiunea partidelor politice și nici nu se constituie într-o opoziție politică nesupusă testului alegerilor. Ea este una complementară și subsidiară.

Legitimitatea organizațiilor societății civile este pusă pretutindeni sub semnul întrebării. Neavând mandat popular obținut prin vot universal și direct, aceste organizații nu au nici legitimitate democratică. De asemenea, ele nu se supun vreunui control democratic. De cele mai multe ori, transparența nu le caracterizează, și ele nu fac parte din sisteme de control și echilibru. Nefiind totdeauna obligate să ofere soluții imediat aplicabile, organizațiile societății civile, spre deosebire de partidele politice, care practică arta compromisului, sunt adesea înclinate spre radicalism. În acest sens se constituie în grupuri de presiune, numite de unii « organizații neguvernamentale cu caracter politic ». Într-o societate sănătoasă, cele mai multe asemenea organizații se ocupă de autoapărarea socială și de inițiativa socială a grupurilor socio-economice care le-au constituit sau în cadrul cărora s-au constituit.

În România însă, lucrurile au degenerat. Motivele sau sursele degenerării sunt și interne, dar mai ales externe. Pe plan intern, partidele politice și-au creat structuri ale societății civile satelite (organizații neguvernamentale sau grupuri de presiune informale) pe care le folosesc spre a manipula populația, susținând partidul care le tutelează sau atacându-i pe adversarii acestuia de pe poziții aparent neutre, obiective și neangajate. În special nehotărâții sunt împinși spre un partid sau îndepărtați de altul la îndemnul unei societăți civile considerată a fi imparțială, când, în realitate, ea este profund partizană.

Tot în plan intern, segmente ale societății civile au fost confiscate de grupuri de interese oculte care știu că nu ar avea șanse de a mobiliza electoratul dacă ar acționa ca partide politice propriu-zise. Astfel, multe ONG-uri au devenit partide sub acoperire « civică ». Ele acționează ca partidele – în special de opoziție –, cu deosebirea că nu participă la alegeri. Când influența lor în societate devine substanțială, partidele oficiale – de guvernământ sau de opoziție, după caz – sunt nevoite să le preia tezele sau să le satisfacă exigențele în termeni practici.

Fenomenul cel mai periculos este însă acela al proliferării organizațiilor neguvernamentale care se declară reprezentante ale societății civile românești, dar sunt, în realitate, agenți ai unor interese străine, ele fiind organizate, finanțate și dirijate din afara României. Rolul unor asemenea entități este acela ca, acționând din interiorul societății românești, să-i determine pe români fie să susțină anumite teze, proiecte și forțe politice care sunt contrare intereselor lor, fie să respingă programe, oferte, idei sau personalități de care, în realitate, au nevoie. Astfel, România fie devine executant docil al unor ordine străine, fie ajunge în situația de a nu mai putea dezvolta anticorpii care să o apere de asemenea ordine.

Exponenții acestei pseudosocietăți civile se comportă asemenea unei « preoțimi seculare » care își ascunde agenda politică reală sub învelișul unui discurs moral și moralizator. Ei nu oferă soluții reale problemelor reale ale oamenilor, ci își arogă

dreptul de a valida din punct de vedere moral demersurile celor care afirmă și promovează asemenea soluții, promițându-le mântuirea celor care acceptă și susțin într-o formă militantă preceptele lor morale. Aceștia vor avea parte de un « pământ al făgăduinței », descris confuz în formă și reacționar în conținut. Seduși de un asemenea discurs, repetat și amplificat întruna cu sprijinul unei mass-media cumpărate, incompetentă, iresponsabilă, obsedată de vizibilitate (*rating*), lacomă de câștig sau ea însăși manipulată, oamenii obișnuiți ajung să creadă teze aberante, să susțină acțiuni letale sau să-și facă « chip cioplit » din personaje toxice.

Un asemenea derapaj periculos este facilitat de lipsa unui adevărat spațiu public în care cetățenii să-și formuleze întrebările în mod corect și să caute răspunsuri corecte prin dezbatere transparentă. De asemenea, vinovată de proliferarea falsei societăți civile este legislația internă, care nu impune nici măcar dezvăluirea publică a militanților și a surselor de finanțare a ONG-urilor. Ca să nu mai vorbim de absența legislației care să limiteze monopolul în anumite sectoare de interes social (în special monopolul, antantele sau abuzul de poziție dominantă în sfera presei) și să impună anumite obligații speciale ONG-urilor politice sau militante. Orice încercare de a umple asemenea goluri legislative este însă imediat « denunțată » cu zgomot ca un atac la adresa democrației și o încercare dictatorială de a sufoca societatea. Această « sfântă revoltă » a cercurilor politice și civice internaționale, cărora Consiliul Europei, UE sau Congresul SUA li se fac imediat cutie de rezonanță, nu are în ea nimic pios. Ceea ce o animă este dorința de a păstra sub control conștiințele populare pe care le-au confiscat și de a aduce în prizonieratul lor alte asemenea conștiințe.

De aceea, este de datoria noastră să-i avertizăm pe români că sunt ostaticii unei societăți civile contrafăcute, care, în loc să-i servească, le intoxică sistematic gândirea, împiedicându-i să raționeze potrivit intereselor lor legitime. Odată preveniți, șansele de a se feri de înșelăciune cresc.

De la represiune la infracțiune – eșecul gândirii autoritar-populiste în politica penală

18 martie 2012

POTRIVIT BILANȚULUI PREZENTAT de procurorul general al României, doamna Laura Codruța Kövesi, numărul dosarelor penale în România în anul 2011 s-a ridicat la ametitoarea cifră de 1,7 milioane. Cum într-un dosar sunt în medie mai mulți învinuiți, rezultă că numărul românilor aflați sub urmărire penală este cu mult mai mare.

Doamna Kövesi a calculat că « un român din patru este implicat într-un dosar penal ». Evident că îi avea în vedere pe acuzați. Un analist observa că, dacă am socoti că o familie are în medie patru membri, am ajunge la concluzia că, în medie, fiecare familie are un membru cercetat de Parchet.

Într-un dosar penal sunt însă implicate și alte persoane decât cele bănuite ca infractori. Dintre acestea, un statut special au martorii. Dacă pentru a se lămuri situația fiecărui suspect s-ar recurge la o medie de trei martori (ceea ce este rezonabil), am ajunge la concluzia uluitoare că întreaga populație a României este convocată la Parchet cu un alt titlu decât cel de avocat sau expert. Orice s-ar spune, pentru martori, contactul cu anchetatorii este traumatizant. Mai ales atunci când este posibil (iar asta este o practică deja consacrată) ca pe parcursul anchetei martorul să se transforme în inculpat.

Doamna Kövesi a adăugat și că sunt cazuri în care unui procuror i se repartizează anual 1 500 de dosare. Aceasta ar însemna șapte dosare de soluționat pe zi, în măsura în care s-ar lucra 365 de zile pe an fără pauză. Ceea ce este exclus. Chiar dacă nu toate dosarele sunt complicate, cifra rămâne astronomică pentru nivelul de încărcare a unei singure persoane.

Procurorul nu este încărcat însă doar cu un mare volum de muncă, ci și cu un mare volum de răspundere. Nu este ușor să decizi asupra trimiterii unor oameni în fața instanțelor judecătorești, cu perspectiva privării lor de libertate sau/și de alte drepturi. În joc este nu doar responsabilitatea profesională și umană față de cei acuzați, dar și cea pentru securitatea echilibrului social ; căci orice cetățean luat de la locul său firesc de viață spre a fi mai întâi cercetat iar apoi, eventual, condamnat la ani de închisoare lipsește comunitatea în ansamblu de aportul său creator. Când milioane de oameni cunosc o asemenea experiență, trauma lor devine o traumă socială, și nevroza care îi cuprinde devine nevroză națională.

Chiar dacă unele dintre dosarele la care făcea referire doamna Kövesi nu se finalizează cu rechizitoriu, foarte multe merg la instanța de judecată. Judecătorii au, așadar, o încărcare comparabilă. Stresul lor este accentuat de caracterul superior al răspunderii. Dacă procurorii doar propun, judecătorii decid. Eroarea judiciară, indiferent în ce sens, este a lor.

În același timp, un număr comparabil de cetățeni traversează experiența stresantă a sălilor de tribunal. Trecerea prin aceste săli are un impact la fel de mare asupra psihicului ca și trecerea prin secțiile de terapie intensivă ale spitalelor.

Supraîncărcarea procurorilor și a judecătorilor afectează calitatea justiției și nivelul corupției. Pe de o parte, sub presiunea unui asemenea volum de sarcini, greșelile sunt inevitabile. Or, în justiție, ca și în medicină, când vorbim despre greșeli, vorbim despre viața oamenilor și liniștea societății. Nu este de mirare că, în percepția publică, relația cu justiția a devenit un joc la ruleta rusească. Pe de altă parte, când masa celor cercetați este atât de mare, iar numărul cazurilor inevitabil neelucidate ajunge la cote semnificative (doamna Kövesi preciza că, în 2011, un număr de 1,1 milioane de dosare nu au putut fi soluționate), tentația de a ocoli justiția prin mecanismul dării și luării de mită este mare. Nu este deci de mirare că numărul acuzelor de corupție aduse magistraților este în urcare. Astfel, justiția română ajunge să nu mai poată îndeplini criteriile de eficiență ale oricărui sistem judiciar : predictibilitatea și credibilitatea. Acestea provin din convingerea generală că nici o faptă ilegală nu rămâne nesancționată și nici un nevinovat nu este pedepsit. Lipsa lor încurajează creșterea infracționalității, sporind totodată teama oamenilor cinstiți că li se poate întâmpla orice. Este adevărat că în haosul astfel creat nici un potențial infractor nu mai poate miza pe impunitate, dar acest haos este și raiul în care marii infractori își pot face pierdută urma iar nedreptățile înfloresc.

Să mai adăugăm că nu toate infracțiunile efectiv săvârșite sunt descoperite. Astfel, nivelul real al infracționalității este sensibil mai mare decât numărul dosarelor penale. De unde și aparența că românii ar fi un popor de infractori dintre care unii prinși, iar alții neprinși încă.

Cum se mai poate comporta normal în viața cotidiană un popor trăind în masă trauma rezultată din contactul cu ancheta și judecata penală ? Cum poate un asemenea popor să producă bunurile materiale și spirituale de care are nevoie la nivelul maxim al capacităților sale obiective ? Cum poate el să își păstreze demnitatea în raporturile cu alte popoare ? Răspunsul este evident : nu poate !

O explicație a numărului mare de persoane supuse cercetării penale ar putea fi aceea că procurorii interpretează extensiv legea și văd în orice faptă o infracțiune și în orice om un infractor. Chiar dacă ar fi așa, doar mentalitatea sau, eventual, abuzurile magistraților nu pot justifica deplin cifrele menționate. Prima cauză nu poate fi decât devastatoarea viziune represivă care a inspirat adoptarea legislației penale românești. Dacă, în medie, fiecare român este implicat de o manieră traumatizantă în proceduri judiciare penale, motivul este în primul rând acela că legea penală face din orice faptă o infracțiune. Faptele care nu sunt definite explicit ca infracțiuni pot fi trecute în categoria acestora pe calea interpretărilor la care invită ambiguitatea unor texte ori acceptarea analogiei ca metodă de criminalizare. Și aceasta în ciuda faptului că în dreptul penal textele trebuie să fie de strictă interpretare.

Ordinea de drept a unei societăți poate fi comparată cu organizarea spațiului unui parc prin trasarea aleilor. Aleile indică traseele pe care oamenii se pot plimba în voie, tot așa cum legile stabilesc faptele care sunt îngăduite și cele care sunt interzise. De-a curmezișul peluzelor din parcuri vedem însă adeseori cărări bătătorite de pașii unui număr mare de trecători. Atari cărări nu ar fi apărut dacă traseul lor nu ar fi fost cel cu adevărat util trecătorilor. În această utilitate rezidă legitimitatea cărării, iar grădinarul înțelept schimbă traseul aleilor în consecință. Tot astfel, când prea mulți oameni încalcă o anumită lege, nu oamenii sunt răi, ci legea este rea. Prin urmare, nu oamenii trebuie schimbați, ci legea.

Pe când eram student la drept, dorind să ridiculizez hiperideologizarea criminologiei, care insista să prezinte fenomenul infracțional ca rezultat al luptei de clasă, am profitat de dezbaterile de la un seminar spre a formula (evident, sarcastic) teza « superiorității infracțiunii în comunism ». Întrebat de profesorul perplex ce înțeleg prin aceasta, am precizat că, în timp ce în capitalism infracțiunea este contestarea ordinii impuse exploataților de către exploatatori, în comunism avem de-a face cu « infracțiunea întregului popor » (*sic !*). Nu îmi imaginam atunci că la o asemenea aberație se va ajunge în România postcomunistă.

O vorbă din popor spune că « este de-ajuns o bâtă la un car de oale ». Parafrazându-o, s-ar putea susține că a fost de-ajuns ca un fost procuror comunist dominat de dogma reprimării să fie propulsat, pe un fond populist, în funcția de ministru al Justiției (este vorba despre doamna Monica Macovei) pentru ca relația dintre represiune și infracțiune să fie inversată : nu represiunea urmează infracțiunii pentru a o combate și a împuțina infractorii, ci logica represiunii, ridicată la rang de principiu al ordinii sociale și de obiectiv suprem al legii, cere transformarea oricărui act uman, oricât de firesc și de inocent, în infracțiune, aducând astfel la statutul de infractor un popor întreg.

Autoritarismul unei conduceri politice care nu crede decât în ordinea poliției și a penitenciarelor ; populismul aceleiași conduceri politice care vrea ca, prin sacrificarea cât mai multor țapi ispășitori, să calmeze tensiunile sociale, abătând atenția masei de la adevăratele cauze ale nefericirii ei ; năduful unei populații dezbinate și nevrozate, care speră zadarnic că, prin înăsprirea pedepselor aplicate oricui, i se va face dreptate ; presiunile birocraților europeni care au aplicat mecanismul de verificare și cooperare în justiție în mod utopic, aberant și iresponsabil, reclamând performanțe măsurabile doar cantitativ – toate au determinat extinderea nemăsurată a criminalizării la fapte aflate dincolo de suportabilitatea psihologică și culturală a cetățeanului, precum și sporirea excesivă a pedepselor, uitând că infracțiunea nu este descurajată de mărimea pedepsei, ci de inevitabilitatea și promptitudinea aplicării ei. Prin efectul unei atari abordări, comportamentul infracțional (așa cum a fost definit de lege în disprețul bunului-simț, al tradițiilor culturale și al nevoii de coeziune socială) a devenit regula, iar frica a ajuns să fie unica metodă de prevenire a infracțiunii.

Orbirea politicianistă, incultura politică și lașitatea populistă nu au permis încă recunoașterea acestui fenomen care subminează, iată, unitatea, eficiența, sănătatea socială, liniștea și demnitatea națiunii române. Raportul doamnei Kövesi a pus în lumină crudul adevăr. El probează eșecul politicii penale a unui regim politic ghidat de mentalități autoritar-populiste. În lumina sa, se impune nu doar amendarea urgentă a legislației (prin dezincriminare, depenalizare, contextualizare și clarificare a definițiilor, după caz), ci mai ales schimbarea curajoasă a mentalității represive care domină astăzi clasa politică și, pe cale de consecință, justiția românească.

Represiune contra expansiune

Dincolo de analiza obiectivă a situației, se pune întrebarea dacă alunecarea statului român pe calea represivității care l-a transformat într-un adevărat stat polițienesc este rodul întâmplării, al ideologiei sau al unui program politic elaborat de cei care au dorit să calibreze într-un anumit fel destinul României.

Dacă i-am atribui întâmplării rolul determinant în acest proces, ar trebui să acceptăm că totul pleacă de la ascuțirea luptei fără principii pentru acapararea și păstrarea puterii politice într-o societate dominată de ideea răzbunării și slab informată asupra rostului și funcționării statului și dreptului. Justiția a fost politizată – adică subordonată altor obiective decât acela al apărării legii într-un mod care să garanteze funcționarea optimă a statului român – spre a le permite celor care o controlează sau celor ale căror interese le servește să se debaraseze de adversarii politici sau să se bucure de impunitate pentru propriile ilegalități. O justiție arbitrară coexistă în mod necesar cu un stat abuziv, impulsionându-se și sprijinindu-se reciproc. Un stat sistemic corupt nu poate avea decât o justiție sistemic coruptă, chiar dacă ambele se autoproclamă campioni ai luptei împotriva corupției. Aceasta este situația României.

Ar putea fi însă și mai mult decât atât. Adică ar putea fi vorba și despre o dimensiune ideologică a represivității statului român, în afara dimensiunii culturale, antropologice. Statul comunist, fiind dictatorial, era represiv dar în același timp era (sau se dorea a fi) și un stat social. Mișcarea oarecum naturală a « pendulului » ideologic de la extrema stângă către extrema dreaptă a păstrat din moștenirea totalitarismului comunist, cel puțin ca tendință, caracterul polițienesc al statului minimal specific autoritarismului capitalist. Renunțând la intervenția în economie și lăsând pieței decizia asupra protecției sociale, statul rămâne, în lumina ideologiilor dreptei în general și a dreptei radicale în special, doar cu rolul de jandarm național sau de paznic de noapte. Cum piața nu poate rezolva problema celor care, pierzând de prea multe ori în jocul dintre cerere și ofertă, ajung cu timpul să îngroașe rândurile defavorizaților, marginalizaților și exclușilor, statul și justiția sa sunt chemate să oprească explozia contestatară a disperaților și anarhismul irațional al celor care nu mai au nimic de pierdut.

România coruptă și România neoliberală se sintetizează în România autoritar-populistă. Fanatismul justițiar și absolutismul liber-schimbist (al pieței), ajunse pe terenul marketingului politic caracteristic democrației de piață (electoraliste), impun mariajul autoritarismului cu populismul.

Lucrurile capătă însă o perspectivă aparte dacă observăm că ideologia dreptei radicale (conservatoare) românești, care a făcut din România un stat represiv, iar din societatea românească un loc « privilegiat » al criminalității și un « rai » al corupției generalizate, se articulează cu ideologia neoliberală a hegemonilor globali, interesați să elimine orice obstacol național din calea expansiunii lor și orice opoziție națională față de ordinea mondială preconizată de ei. Statul minimal – în sens de stat polițienesc cu funcții aproape în totalitate represive, cu atât mai mult cu cât este acceptat de o populație bucuroasă să dea vina exlcusiv pe corupție pentru eșecurile ei – se potrivește la modul ideal cu o piață mondială pe care bunurile și capitalurile din zonele dezvoltate ale lumii se mișcă nestingherite de vreun control politic și neamenințate de revolte sociale. Insistența capitalului globalizat de a susține, prin intermediul agenților săi politici naționali și transnaționali (de tip UE), prioritatea absolută a combaterii « excepționalei » corupții și, în general, a criminalității românești, cu prețul decapitării elitelor românești, al stimulării neîncrederii românilor în propriile virtuți și al dominației investitorilor străini pe piața românească, precum și al aruncării întregii națiuni române în impredictibilitate, rușine și nevroză seamănă mai mult cu ideea călăuzitoare a unui program politic supranațional aplicat României decât cu o întâmplare căreia, eventual, i se poate atașa o față ideologică.

O Românie autoritar-populistă și justițiar-populistă, organizată pe baze represive ca stat polițienesc, este compatibilă cu proiectul unui neoimperialism global de inspirație neoliberală și neoconservatoare. Ea este incompatibilă însă cu interesul național românesc, inclusiv atunci când acest interes este definit cu înțelepciune, clarviziune, pragmatism și moderație în context european și global.

Dimensiunea externă a « războiului » politic românesc

8 iulie 2012

DIN PREA MARE GRABĂ, din lipsă de experiență sau din cauza unor deficiențe în conceperea planului de operațiuni necesar transpunerii în practică a strategiei sale, USL a ignorat, se pare, dimensiunea externă a confruntării politice actuale din România. Aceasta include și relația cu presa internațională.

Consecința se vede în mesajele critice la adresa acțiunilor USL trimise de capitalele occidentale și în comentariile ostile ale mass-media. Dacă în plan intern prima fază a *Blitzkrieg*-ului cu președintele Băsescu a fost câștigată de guvern, pe plan extern s-a înregistrat un eșec cvasitotal. El ar fi trebuit să fie cu atât mai îngrijorător pentru USL cu cât, în ciuda declarațiilor autolinistitoare potrivit cărora alegerile se câștigă în țară, o Românie membră UE și NATO nu are cum evolua liberă de influența celor cu care exercită în comun o parte a suveranității. Ceea ce s-a dobândit în țară poate fi foarte bine irosit prin pierderea bătăliei conexe din afara țării. Aceasta nu înseamnă numai că străinătatea l-ar putea menține în fotoliul prezidențial pe domnul Băsescu (metodele prin care votul românilor poate fi manipulat din afară sunt cu mult mai eficiente decât ne putem închipui), ci mai ales că România post-Băsescu se poate confrunta cu politici sancționatorii apte a anula avantajele schimbării interne.

Libertatea de a trage sfori politice

Nu este nici un secret că, în promovarea intereselor sale, un stat poate încerca să influențeze politica altor state, inclusiv prin susținerea accesului la conducerea acestora a unor lideri convenabili. Lucrul se poate realiza fie transparent și pozitiv, fie de-o manieră ocultă și manipulatoare.

În primul caz, statul interesat dă semne publice de simpatie și de susținere pentru candidatul dorit. Luând act de respectivele mesaje și socotind că o relație de încredere și prețuire între liderii săi și liderii statului care a trimis mesajele este importantă pentru soarta sa, electoratul vizat va da votul celui care se bucură de sprijinul extern respectiv, preferându-l altor candidați. Nu este nimic rău în asta.

În cazul al doilea, electoratul nu este informat pentru a decide în cunoștință de cauză, ci este dezinformat, intoxicat și manipulat în așa fel încât, chiar dacă votează liber din punct de vedere formal, o face sub imperiul unor percepții greșite asupra ofertei, percepții care i-au fost induse și care îl determină să opteze împotriva propriilor sale interese și nevoi. Liberă în formă, alegerea nu mai este liberă în fond. În acest sens, personalități valabile în context național dar indezirabile în context inter-

național pot fi compromise în ochii compatrioților prin implicarea lor în diferite scandaluri interne sau externe, amorsate artificial. În mod simetric, sunt confecționate false personalități aureolate artificial cu succese inexistente sau creditate cu abilități, contacte și influență ireale. O altă metodă este aceea a inducerii în masă a unor temeri nejustificate sau a unor speranțe nefondate. Populația este astfel adusă la un nivel de hipersensibilitate sau de nevroză colectivă care o determină la exercitarea excesivă sau chiar abuzivă a drepturilor civile. Procedând astfel, ea pune sub presiune atât instituțiile statului, terorizându-le, cât și persoanele rezonabile ori indecise, împingându-le la revoltă sau la susținerea unor cauze străine de aspirațiile lor legitime. Contribuția unei mass-media penetrate de agenți străini sau ea însăși manipulată, a unei justiții controlate din afara țării, a unor personalități sau formațiuni politice cumpărate, a unor funcționari publici corupți asigură succesul unor asemenea manevre. Acestor agenți de influență clasici trebuie să li se adauge de-acum redutabilul potențial diversionist al rețelelor sociale de comunicare virtuală. O minciună răspândită viral pe aceste rețele cuprinde în timp real conștiința publică, cu foarte slabe șanse de corectare, și o transformă într-o adevărată forță materială capabilă să distrugă instituții, să redirecționeze acțiunea publică, să redistribuie puterea, să dărâme statui și să acrediteze profeți mincinoși. Dintr-o atare perspectivă, libertatea de exprimare, libertatea presei și, mai recent, liberul acces la Internet fiind expuse abuzului, au ajuns să fie, din cuceriri democratice, vulnerabilități ale democrației, capabile să o distrugă pe aceasta în măsura în care nu se va găsi urgent calea unui just echilibru cu dreptul la corecta informare.

La limită – deși această ipoteză extremă devine arareori reală –, o putere străină poate interveni în scopul influențării alegerilor și prin mită electorală sau prin coruperea celor implicați în numărarea voturilor.

Dacă nici una dintre metodele descrise mai sus nu funcționează, se trece la presiuni externe fățișe, mergând până la lovituri de forță care să anuleze rezultatul votului. În aceste cazuri, manipularea nu mai vizează votul, ci efectele lui. Într-o formă *soft*, efectele normale ale votului sunt înlăturate prin determinarea celui ales, a operatorului politic legitim de a asocia la exercitarea puterii forțe politice insuficient susținute de electorat sau de a aplica alte politici decât cele pentru care electoratul i-a încredințat mandatul. Forma *hard* a acestei manipulări extreme constă în contestarea legitimității votului în stradă și crerea unei instabilități politice prin manifestările anarhiste ale unor forțe radicale, minoritare dar active și vocale, dimpreună sau nu, după caz, cu acțiuni constituționale în formă dar anticonstituționale în conținut ale unor elemente de suprastructură politică instituționalizată care, în forurile oficiale, cer și, eventual, obțin schimbarea de guvern ca premisă a anulării votului neconvenabil. Toate aceste « demersuri » sunt salutate public din afară, oferindu-i jucătorului extern pretextul de a interveni explicit și fără rezerve, evident, cu motivarea ipocrită a nevoii de liniște, ordine, legalitate și stabilitate, precum și a dorinței de a apăra și salva democrația și statul de drept. Forma *superhard*, utilizată atunci când nici o altă metodă nu dă rezultatul dorit, merge de la amenințarea cu sancțiuni externe până la aplicarea propriuzisă a acestora.

Analizând cele petrecute din 1990 încoace, se poate spune că aproape toate alegerile parlamentare și prezidențiale din România au cunoscut fenomenul implicării

factorului extern prin metode manipulatoare. În unele cazuri, aceste intervenții au dat mai mult sau mai puțin rezultatul dorit – în altele, nu. În 1990, « fenomenul Piața Universității » a avut neîndoielnic și o asemenea componentă, deși mulți dintre participanți au fost aduși acolo de dorința împlinirii idealurilor revoluției anticomuniste și antitotalitare. Din 1992 până în 2004, românii s-au bucurat de alegeri aproape libere și în bună măsură corecte. Din 2004 și până în 2014, există indicii că factorul extern s-a manifestat în special în ceea ce privește alegerile prezidențiale, cel puțin cu dorința de a evita ca întreaga putere să ajungă în mâna unui singur partid (găsim aici teama străinătății de amenințarea, reală sau nu, a (re)apariției unui « partid-stat »), precum și cu aceea ca șeful statului să nu aparțină partidului celui mai puternic. Corolarul unei asemenea abordări a fost susținerea sau cel puțin acceptul străinătății pentru transformarea neconstituțională a Republicii parlamentare într-o Republică prezidențială prin instaurarea regimului neocezarist cu caracteristici autoritar- și justițiar-populiste al lui Traian Băsescu. Un președinte puternic, cu susținere politică (parlamentară) slabă, obligat la coabitare și dependent de sprijinul străinătății, a fost ceea ce actorii globali și regionali au conceput ca soluție optimă pentru ținerea României – pretins indisciplinată și impredictibilă – sub control.

Rezultatul referendumului din 2012 pentru demiterea președintelui Băsescu, rezultat contrar dorințelor străinătății, care nu a putut fi evitat prin manipulare și intimidare, a revelat puterilor străine posibilitatea terifiantă ca românii să fie scăpați de sub control, rezistând manipulării, iar românilor, faptul că « gardienii standardelor și valorilor » sunt goi – adică sunt un grup de gangsteri internaționali mânați de pofte și interese, iar nu de generozitate și morală. Nu încercarea de demitere a președintelui a fost o lovitură de stat, așa cum a reclamat Occidentul euroatlantic, ci anularea referendumului, adică a deciziei populare adoptată legal și democratic. Acoperirea legalistă a loviturii s-a realizat inițial prin implicarea Ministerului de Interne și a Curții Constituționale, iar apoi prin pasivitatea capitulardă a Parlamentului și acceptarea trădătoare de către premierul Victor Ponta a așa-zisului Pact de coabitare cu președintele, în realitate demis, în condițiile acestuia, dictate sau măcar ratificate de UE și SUA.

După douăzeci și trei de ani scurși de la protestele din Piața Universității, prin care strada contesta rezultatul votului din mai 1990 și reclama schimbarea lui, în iulie-septembrie 2012, cu proteste susținute din străinătate, în condițiile în care se știa că eventualele fraude electorale nu putuseră schimba decizia reală a electoratului, străinătatea încerca din nou, de această dată exclusiv printr-o « superintervenție » directă (căci demonstrațiile de stradă pentru susținerea « președintelui străinătății » nu au fost relevante), și reușea să infirme și să lase fără efect opțiunea majorității zdrobitoare a românilor. Ceea ce nu s-a izbutit în 1990 s-a izbutit în 2012.

Efectul secundar al acestei adevărate « lovituri de stat » (cei care au dat-o erau tocmai cei care strigau că dăduseră ceilalți lovitura, după principiul hoțului care strigă « hoții ») a fost developarea slăbiciunii liderilor politici români ai opoziției anticezariste a momentului, domnul Crin Antonescu și, în special, premierul Victor Ponta. Incapabili să reziste presiunii externe, aceștia au abandonat cauza alegătorilor români care se pronunțaseră fără nici un echivoc nu numai pentru demiterea președintelui, ci și pentru abolirea regimului neocezarist și revenirea la Republica parlamentară. În consecință, alegătorii i-au abandonat pe ei sau cel puțin au fost ușor de convins, prin manipulare mediatică, să-i abandoneze.

Urmarea acestui abandon avea să se vadă, într-adevăr, cu prilejul alegerilor prezidențiale din 2014, când, pe fondul conflictelor strategice vizând arhitectura de securitate din Europa Centrală și de Est, la frontiera spațiului euroatlantic cu cel euroasiatic, străinătatea a intervenit din nou în arena electorală românească, transformând scrutinul politic într-unul geopolitic și concursul intern într-unul extern. Aceeași străinătate (în special Germania) care în 2012 l-a obligat pe premierul Ponta, sub amenințarea sancțiunilor, să pactizeze cu președintele Băsescu în disprețul votului popular, l-a prezentat electoratului român în 2014 pe prezidențiabilul Ponta ca pe un trădător, mai puțin credibil decât candidatul partidului (PDL) cu care Traian Băsescu câștigase în 2004 și în 2009, și care îl susținuse la referendumurile din 2007 și din 2012. Dincolo de alte manevre cu caracterul unei eventuale intervenții *superhard* menite a bloca alegerea lui Victor Ponta (considerat, probabil, prea versatil, prea impredictibil și prea controlat de grupuri de interese prea puternice), succesul loviturii din 2012 s-a prelungit, ca o circumstanță favorabilă, în lovitura din 2014, conferindu-i celei din urmă un caracter mai *soft*. (Foarte probabil, Klaus Iohannis ar fi fost ales președinte și fără intervenție externă, așa cum în 1990 Ion Iliescu a fost ales în pofida intervenției externe, însă intervenția respectivă a ușurat și accelerat recunoașterea victoriei candidatului ACL aflat sub amenințarea unui proces de incompatibilitate. De fapt, lovitura – pare-se amortizată prin alte acțiuni externe de contracarare – nu urmărea atât susținerea lui Klaus Iohannis, cât capturarea lui postelectorală, provocând demisia guvernului și trecerea întregii puteri în mâinile forțelor favorabile președintelui ales, împingându-l spre forțele de extremă dreaptă și chiar în prizonieratul lor, și lăsând loc punerii pe agenda publică a proiectului federalizării României ca un alt pas către obiectivul slăbirii ei prin divizare morală și dezmembrare politică.) Metoda aplicată fără succes în 1990 a fost, așadar, reluată în 2012 cu un succes parțial și în 2014 cu un succes ale cărui dimensiuni sunt încă de măsurat.

Până la definitivarea acestor măsurători, se pot nota deja câteva diferențe certe. Astfel, dacă în 1990 strada a fost mobilizată împotriva urnelor, în 2014 strada s-a ascuns în spatele urnelor, procesul electoral oficial – normal și legitim – fiind folosit spre a masca « lovitura de stat ». Tertipul a fost util pentru demonizarea și decredibilizarea celor care au încercat să alerteze populația, ei fiind prezentați ca unii care vor să infirme votul, echivalându-l cu o lovitură de stat, pe când ei denunțau lovitura din spatele votului. Pe de altă parte, deosebirea între 1990 și 2014 rezidă și în aceea că, dacă în 1990 Occidentul (cu o vagă excepție din partea Franței) a fost unit în susținerea contestărilor față de alegerea lui Ion Iliescu (suspectat ca fiind omul Moscovei), în 2014 Occidentul a fost divizat între interesele germane (asociate sau coordonate acum cu cele rusești) și interesele americane, în seara zilei de 16 noiembrie 2014 (ca și în 15 iunie 1990) cele din urmă pierzând bătălia. (Să fi pierdut oare și războiul ? E prea devreme ca să ne putem pronunța.)

Referindu-ne la sancțiuni, să excludem ca improbabilă suspendarea drepturilor României în cadrul UE. UE are acum alte priorități decât intrarea într-o dispută formală cu Bucureștiul, iar soarta domnului Băsescu chiar nu interesează pe nimeni în lume. Dispozițiile art. 7 din Tratatul euro-

pean nu au fost aplicate nici în cazul Ungariei atunci când încălcările standardelor democratice au fost certe. Cu referire la România, chiar dacă s-a mers până în marginea legii, nu a fost trecută « linia roșie ». Nu există, deci, nici un temei pentru aplicarea unei sancțiuni formale.

Aceasta nu exclude însă alte măsuri de retorsiune. Ele pot consta în special în aplicarea abuzivă a tratatelor atunci când se va pune problema intrării în spațiul Schengen și în Zona Euro, a accesului la fonduri europene sau la funcții în instituțiile europene. Așa-zisa fragilizare a statului de drept ca urmare a demiterii președintelui României va fi luată drept pretext pentru menținerea țării noastre pe poziția de membru de mâna a doua. Un asemenea cost al războiului dintre guvern/USL și președinte este mare și trebuie evitat.

A spune astăzi că situația aceasta putea fi prevenită și a analiza cum s-ar fi putut ocoli neplăcerea este inutil. Important rămâne de văzut cum se pot îndrepta lucrurile. Obligația unei asemenea reflecții o au nu numai partizanii USL, ci toți bunii români ; căci în discuție nu este doar soarta domnilor Ponta și Antonescu ori a guvernului USL, ci soarta României.

Primul pas către aflarea a ceea ce este de făcut îl reprezintă descoperirea cauzei nervozității partenerilor externi. Cea mai comodă explicație este aceea că au fost dezinformați. Faptul este real. Propaganda antiromânească a funcționat impecabil. La vedere, ea a fost orchestrată de politicieni români iresponsabili, care mai ieri acuzau « opoziția » că exportă la Bruxelles tensiunile interne românești. Numele acestor politicieni nici nu merită să fie pomenite.

Miza decredibilizării României trebuie să fi fost însă atât de mare, încât neprietenii ei au recurs și la costisitoarele « arme de distrugere în masă » aflate în arsenalul cozilor de topor. Astfel a fost scos pe scenă un cuplu surprinzător pentru cei care nu cunosc adevărata identitate a componenților săi : cuplul Macovei-Tökés. Amândoi au vorbit despre lovitură de stat, suprimarea statului de drept și îngenucherea justiției. Aceste teze s-au regăsit apoi în întreaga presă internațională și în majoritatea declarațiilor emise de guvernele occidentale.

Actori interni de uz extern

Faptul că atât Monica Macovei, cât și László Tökés erau portavocea unor puncte de vedere străine era de mult cunoscut și cel puțin intuit în cercuri largi. Ceea ce, în contextul luptei străinătății (Occidentului, în special) pentru delegitimarea referendumului din 2012, i-a putut suprinde pe cei mai bine informați a fost alăturarea celor doi într-un proiect unic, știindu-se (ori crezându-se a se ști) că Monica Macovei era instrumentul intereselor anglo-saxone, care vedeau în păstrarea unității teritoriale a României o soluție pentru consolidarea rezistenței față de Rusia dar și față de proiectul federalizării europene, în timp ce László Tökés era apropiatul intereselor mitteleuropene, pentru care o Românie federalizată ar fi fost mai ușor de « înșurubat » în

structura Europei germane cu « cleștele » ruso-maghiar. Asocierea respectivă, operată la vedere, indicând asocierea tainică a sponsorilor lor politici externi, a demonstrat că aceștia din urmă, în ciuda divergențelor pe alte planuri, sunt uniți în ideea menținerii României ca națiune emasculată, ca teritoriu sub tutelă, ca protectorat. S-a dovedit, de asemenea, că, la limită, puterile atlantice sunt gata să accepte dezarticularea României (sub acoperirea unor termeni mai eleganți, precum « federalizare » sau « regionalizare »), așa cum protagoniștii central-europeni o sugeraseră încă de la căderea Cortinei de Fier, dacă astfel se puteau evita manifestările suveraniste ale unui stat prea mare pentru o Europă atât de mică, plasat într-o zonă strategică prea complicată pentru a fi ordonată și în funcție de interesele naționale ale jucătorilor locali. (Se impune să subliniem faptul că, în sine, nici « federalizarea », nici « regionalizarea », precum nici « autonomia teritorială » nu sunt concepte cu conotații negative, care trebuie repudiate. Dimpotrivă, ele pot fi folosite util și în context românesc. Discursul persoanelor suspomenite și planurile celor care le inspiră recurg la respectivele concepte, însă cu înțelesuri perverse și în scopuri inacceptabile.)

Lucrul a fost confirmat în 2014, când tandemul Macovei-Tökés s-a refăcut pentru a susține alegerea la șefia statului român a prezidențiabilului reputat a fi cel mai agreat de puterile occidentale cu proiecte « federalizatoare » pentru România. A surprins de această dată faptul că, în condițiile ciocnirii intereselor geostrategice americane cu cele germano-ruse, pe fondul crizei ucrainene (respectiv al crizei arhitecturii de securitate est-europene), SUA nu simpatizau cu același prezidențiabil (socotit a fi prea aproape de opțiunile geopolitice germano-ruse). Explicațiile pot fi mai multe. Cea mai probabilă face trimitere la împrejurarea că, în SUA, Monica Macovei este legată de cercurile de interese neguvernamentale, reprezentate de instituții precum Fundația « George Sörös », mai mult decât de administrația americană, și aceasta supusă unor influențe diverse venind din partea unor școli de gândire diferite. (Ceea ce arată că, în epoca postmodernă, trădarea nu are loc numai în favoarea unui alt stat, ci și în favoarea unei entități nestatale, cu interese distincte, care intră în coliziune cu interesele statelor.) O altă explicație, poate mai puțin evidentă dar mai terifiantă, ar fi aceea că, în perspectiva unei necesare înțelegeri strategice americano-ruse, o Românie prea puternică, prea încrezătoare în sine și prea cutezătoare nu ar face decât să încurce socotelile jucătorilor globali. Pornind de aici, este imaginabilă dilema planificatorilor politici americani care au de optat între o Românie revitalizată, aptă de a face față noului asalt geopolitic rusesc, și o Românie supusă, gata să accepte orice aranjamente geopolitice americano-ruse.

Dincolo de toate aceste comentarii, ceea ce a fost de natură să șocheze publicul românesc în perioada 2012-2014 a fost constatarea, de-acum imposibil de ignorat, că « aliații occidentali » ai României și « gardienii mondiali ai valorilor morale » nu se sfiesc să recurgă la personaje precum Monica Macovei sau László Tökés și la lozincile și metodele lor, recuperate parcă din arsenalul « agit-prop »-ului sovietic, pentru a manipula poporul român într-atât încât să-l transforme în dușmanul propriilor interese, determinându-l să accepte închinarea națiunii române (civice și multiculturale). Românii au sesizat că « regele e gol » – iată cauza certă a occidentalofobiei, euroscepticismului și americano-iritării care cuprind tot mai mult societatea românească. Pe acest teren, cutreierat de stafiile alianțelor euroatlantice moarte, pare a

înflori spontan rusofilia. Or, desprinderea României de lumea euroatlantică și bascularea în cea euroasiatică, prin afectarea echilibrelor geostrategice între cele două lumi pe care o aduc cu sine, reprezintă o amenințare atât la adresa intereselor occidentale, cât și la adresa securității românilor.

Domnul Băsescu a declarat că nu are nici o legătură cu această operă de dezinformare, că nu ar fi vorbit cu presa ori cu omologii săi pentru a le vinde informații false și a cere sprijin extern. Personal, îl cred. Mă întreb însă dacă nu a știut ce se întâmplă. Dacă nu trebuia și putea să știe. Dacă, știind, nu trebuia să le dezmintă. După cum, iarăși, ne putem întreba dacă nu ar fi trebuit tocmai să le vorbească șefilor de stat occidentali și mass-mediei despre ceea ce cu adevărat avea loc și să le ceară, pe linia celor afirmate de domnia sa la București, să-i lase pe români să decidă liberi de ingerințe externe. Răspunsurile de bun-simț la aceste întrebări se constituie în tot atâtea « probe indirecte » care atestă o culpă gravă împotriva intereselor naționale ale României.

Președintele-suspendat a mai afirmat că nici guvernele străine, nici presa internațională nu au nevoie de Monica Macovei sau de László Tökés pentru a afla ce se întâmplă în România. Din nou, trebuie să-i dăm dreptate. Nici un guvern responsabil nu ar face afirmații atât de grave la adresa unui stat aliat, cum ar fi cea referitoare la iminența arestării membrilor Curții Constituționale, fără a verifica direct situația. Domnul Băsescu formulează astfel o acuzație gravă : presa internațională și guvernele occidentale au manipulat cu intenție opinia publică. De ce să o fi făcut ? Problema valorilor este una foarte sensibilă în conștiința occidentală. Dacă popoarele sunt convise că în România democrația și statul de drept sunt sabotate, ele vor accepta politici antiromânești altfel greu de vândut.

Vor însă guvernele țărilor aliate să adopte asemenea politici ? La această întrebare răspunsul se cere nuanțat. Există țări aflate în dificultate (politică și economică) care doresc să împuținеze numărul celor care se califică pentru accesul la măsurile de solidaritate ale UE. O Românie mai puțin nu strică. Există țări aflate în rivalitate cu România. Lipsirea de sprijin extern a României le satisface. În fine, există țări care nu au de gând să sancționeze România dar care se așteaptă ca o Românie amenințată de sancțiuni să fie un partener de negociere mai « înțelegător ».

În plin război cu președintele, premierul Ponta a anunțat că a obținut acceptul generalului american Wesley Clark, fost șef al statului major NATO, ca acesta să îi fie consilier. Domnul Clark va presta serviciile de consiliere *pro bono*. Simbolul acestei alegeri este uriaș. Unii au înțeles că SUA au semnalizat abandonarea fidelului dar dificilului Traian Băsescu. Alții au speculat că, deși nu ar fi vorba despre opțiunea administrației Obama, este cel puțin decizia unor influente cercuri politico-economice americane. Fără consultarea, respectiv încurajarea acestora, domnul Clark nu ar fi putut accepta o misiune cu inevitabile conotații politice. În orice caz, chiar dacă

ar fi vorba despre un aranjament pur privat, excluzând intenția Washingtonului de a trimite României un alt semnal în afara celui critic formulat prin Departamentul de Stat, încă se poate vorbi de dorința guvernului Ponta de a semnaliza orientarea sa atlantistă și de a oferi SUA garanția că politica Bucureștiului se va modela după agenda americană. Or, atâta timp cât, potrivit analiștilor americani, în deceniul următor, America ar trebui să se opună parteneriatului germano-rus și să reseteze relația americano-rusă peste capul europenilor, comunicatul dur al guvernului german față de cele ce, chipurile, se petrec la București nu are de ce să mire. (În aceeași cheie am citi și « îngrijorarea » Franței, mai puțin atlantistă acum decât pe vremea « prietenului » Sarkozy.)

« Grija » UE pentru reducerea prerogativelor Curții Constituționale este, de asemenea, ridicolă și ipocrită. Sunt membri ai UE care nici nu au asemenea curți. Pe de altă parte, curțile cu pricina au competențe diferite de la o țară la alta, neexistând un *acquis* comunitar în materie. Curtea Constituțională a României a funcționat fără atribuțiile respective atunci când Consiliul Europei și apoi UE au confirmat conformitatea sa cu standardele europene. În fine, este de principiu că hotărârile judecătorilor, care nu sunt direct aleși, nu pot prevala asupra deciziilor luate de parlamentari ca reprezentanți direct aleși ai națiunii. Creșterea puterilor Curții Constituționale în raporturile cu Parlamentul, în condițiile în care membrii ei sunt numiți pe criterii politice, a reprezentat tocmai o atingere adusă democrației. Desigur, Curtea Constituțională nu trebuie desființată. Ea ar trebui să primească însă un rol compatibil cu capacitățile sale de operare democratică.

Sunt oare avertismentele externe o declarație de sprijin pentru președintele suspendat ? Cel mai probabil, nu. Pe de o parte, Traian Băsescu nu a fost niciodată atât de popular și de ascultat în cercurile politice internaționale. Pe de altă parte, aceste cercuri, oricât l-ar iubi pe domnul Băsescu, nu își pot permite riscul de a intra într-un conflict deschis cu potențialul viitor președinte al României și cu guvernul român de dragul unui șef de stat foarte aproape de demitere. Nu așa se face politica internațională.

Ceea ce creează neliniște externă este faptul că viteza cu care evoluează evenimentele la București nu lasă timp pentru evaluarea și asimilarea noilor conducători români. Cu alte cuvinte, lumea nu știe cine sunt și ce vor aceștia. De aceea ei trebuie « frăgeziți » cu titlu profilactic înainte de a fi aduși la negocieri.

Românilor obișnuiți le vine tot mai greu să creadă că puterile occidentale, dotate cu sisteme și tehnologii superperformante de culegere a informațiilor, nu reușesc să țină pasul cu desfășurarea evenimentelor din România și de aceea se pronunță cu privire la liderii români și faptele lor de o manieră aberantă. Ei cred din ce în ce mai mult că invocarea caracterului impredictibil și intempestiv al politicii românești pentru a justifica intervențiile externe în favoarea *statu*

quo-ului în politica internă, reprezintă un alibi pentru refuzul puterilor străine de a accepta schimbarea unor oameni politici, a unei rânduieli politice și a unor planuri politice care le convin. Dorința tot mai mare de schimbare care răvășește – înțelept sau nu – societatea românească se izbește de ceea ce pare a fi dorința de neschimbare a partenerilor externi ai României. Iată o evoluție ce nu poate fi ignorată dacă se dorește ca, pe termen mediu, internaționalismul tradițional al românilor să nu se transforme într-un reacționarism naționalist păgubos.

Pe de altă parte, adevărul este că dinamica realității politice românești, marcată de felul de a fi și de a gândi al românilor, depășește nu atât capacitatea de informare a Occidentului, cât pe aceea de a analiza și înțelege. Această dificultate este agravată de faptul că, pentru puterile globale, România rămâne totuși un jucător periferic și, cel puțin raportat la un atare statut, mult prea năbădăios. Scuzabilă sau nu, explicația nu trebuie ignorată. Dacă doresc să fie înțeleși mai repede, românii trebuie să-și sprijine statul pentru a fi mai relevant în lume (ceea ce ar justifica atenția și respectul sporit al străinilor), să găsească modalitățile potrivite spre a-și asista aliații în îmbunătățirea performanței lor analitice și, în cele din urmă, să fie mai calmi, mai stabili și, astfel, mai predictibili în viața politică.

Mai rămâne întrebarea : ce este cu spaima că justiția română va avea de suferit prin schimbarea președintelui Băsescu ? Guvernul Ponta nu a făcut vreun gest care să politizeze justiția mai mult decât era. Dimpotrivă. « Preocuparea » străinătății pentru soarta justiției regimului Băsescu vine din aceea că respectiva justiție a putut fi utilizată spre a apăra interesele străine în România, iar nu interesele României. În măsura în care nu a fost așa, ea a fost criticată de UE. În măsura în care a fost așa, ea a fost lăudată, iar premiul a fost permisiunea celor ce o controlau de a o folosi ca armă pentru eliminarea adversarilor politici. Cei care au îndrăznit să atace acest nefast aranjament au fost compromiși și marginalizați. Evident, justiția unei țări membre a UE trebuie să apere și interesele investitorilor străini, dar aceasta nu se poate face pe seama intereselor naționale, ci numai prin sintetizarea celor două categorii de interese.

La sfârșitul acestei analize se poate schița și ceea ce este de făcut mai departe. În primul rând, se impune continuarea în același ritm și cu aceeași hotărâre a procedurii constituționale în curs. O asemenea concluzie este impusă nu de sentimente, ci de logica contracarării campaniei antiromânești începute sub pretextul apărării domnului Băsescu. Autorii respectivei campanii trebuie lăsați cât mai repede fără pretext și obligați să se acomodeze cu unica posibilitate : aceea de a negocia cu conducătorii României.

În al doilea rând, guvernul trebuie să trimită mesageri la Bruxelles, Washington și în principalele capitale europene, inclusiv cele ale statelor din afara UE, pentru prezentarea situației reale. Cu aceste ocazii, mesajul ce se cere dat este unul de demnitate națională : « România susține proiectul Statelor Unite ale Europei, este fidelă alianței strategice euroatlantice și dorește resetarea relațiilor cu Rusia în sincronie cu agenda aliaților săi

occidentali. Aceştia trebuie să se pregătească însă a dialoga cu România de pe poziţii de egalitate şi respect reciproc. Conducătorii României nu vor mai accepta umilinţe şi discriminări externe în schimbul mâinii libere pentru oprimarea concurenţei politice interne. »

La Bruxelles, domnul Ponta nu trebuie să negocieze legile României, aşa cum nici domnul Barroso nu va negocia *acquis*-ul european. Organizarea justiţiei româneşti este atributul suveran al României şi România poate accepta să îl gestioneze în comun cu ceilalţi membri ai UE numai atunci când şi aceştia vor accepta acelaşi lucru în ceea ce priveşte justiţia lor. Domnul Ponta trebuie să reafirme ataşamentul României faţă de Criteriile de la Copenhaga (printre care şi independenţa justiţiei) şi să reconfirme angajarea în lupta împotriva corupţiei. Ca membri ai unei naţiuni demne de numele său, românii pot accepta în acest sens asistenţa UE, dar nu supravegherea sa. Naţiunea română va putea supravieţui şi fără a fi în spaţiul Schengen, dar nu şi fără respectarea demnităţii sale.

Dacă va proceda astfel, România va câştiga partida. Iar domnul Ponta va binemerita de la România şi de la Europa.

La data apariţiei prezentului volum, ştim că nu a fost aşa. Rămânerea la putere a fost mai importantă pentru premierul Ponta şi guvernul său decât îndeplinirea mandatului popular. Abandonarea acestuia a fost preţul pentru obţinerea unui « mandat » extern. Care a fost valoarea lui s-a văzut la alegerile prezidenţiale din 2014. Pentru România însă, tresărirea de orgoliu naţional din vara-toamna lui 2012 s-a transformat, prin trădarea liderilor politici, într-un alt pas pe calea colonizării.

« Interlocutorii-cheie » ai doamnei Reding

24 septembrie 2012

SUNT DEJA ANI BUNI de când mai mulţi europarlamentari insistă să afle care sunt sursele de informaţii pe baza cărora Comisia Europeană evaluează situaţia justiţiei din România. În ciuda eforturilor, niciodată nu au putut obţine un răspuns satisfăcător. Identitatea respectivelor surse este, pentru a parafraza faimoasa butadă a lui Winston Churchill referitoare la Rusia, o ghicitoare învăluită de mister, ascunsă într-o enigmă. Există însă o cheie a acestei şarade : (dez)acordul referitor la statutul internaţional al României.

După căderea Cortinei de Fier, Occidentul şi-a revendicat o zonă de influenţă în fostul spaţiu sovietic care nu includea România (şi Bulgaria). În contextul noii ordini internaţionale care părea a se naşte, URSS (încă vie, deşi nu şi viabilă) considera esenţial să-şi păstreze o poziţie dominantă la Marea Neagră şi în Balcani, în timp ce puterile euro-atlantice apreciau ca realistă şi dezirabilă integrarea în zona controlată de ele doar a statelor est-europene « surori » – catolice şi protestante. Teoretizarea acestei strategii se găseşte în eseul lui Samuel Huntington despre conflictul civilizaţiilor. Aşa s-a născut Grupul de la Vişegrad sau iniţiativa Alpe-Adria a ministrului de Externe italian Gianni De Michelis.

România nu a acceptat însă această înţelegere ori, poate mai exact, nu a acceptat să fie lăsată în afara acestui aranjament. Cu un efort considerabil (despre care nu este locul să povestim aici), a spart izolarea internaţională la care fusese condamnată în vara lui 1990 (sub pretextul sancţionării recursului la mineri pentru a soluţiona controversele politice postcomuniste) şi a forţat, după o odisee de neimaginat, intrarea în Consiliul Europei. Când s-a trezit cu românii în casă, distinsul « club al democraţilor » a fost nevoit să adopte o procedură de monitorizare postadmitere (bunica MCV de mai târziu) şi să-şi deschidă porţile Rusiei, precum şi fostelor republici sovietice, renunţând practic la vechea sa identitate.

Oarecum în paralel, România s-a opus şi teoriei potrivit căreia statele est-europene rezultate din Tratatul de la Versailles ar fi nu numai entităţi artificiale, dar şi mult prea mari spre a se încadra comod în ordinea europeană şi globală postbipolară ; motiv pentru care ar fi trebuit fragmentate înainte de a se integra, separat şi selectiv, într-o nouă Europă politică. Că românii nu au fost de acord să se scindeze nu ar fi fost mare lucru. De opus, s-a opus şi Serbia, şi încă cum ! Grav este că au reuşit.

Etapa următoare a fost şi mai dramatică. Scăpată de dominaţia sovietică (cel puţin în sens formal), România dorea să scape şi de pericolul izolării sau de cel al rămânerii într-o zonă gri, ca ţară a nimănui. Nu i-a fost deajuns să fie intactă teritorial, dar a poftit să intre şi în sistemul occidental de alianţe devenind membru NATO şi UE. Atât Vestul, cât şi Estul au

fost de acord că aceasta ar fi însemnat traversarea unei linii roșii. Nu atât în relațiile lor cu România, cât în relațiile dintre ele, aceasta modificând situația geostrategică, și deci echilibrul global de putere.

Cum-necum, folosindu-se fluiditatea periculoasă a contextului internațional, precum și lupta celor care ambiționau să adâncească integrarea aliaților și structurilor federale occidentale, pe de o parte, cu cei care urmăreau diluarea coeziunii acestora prin admiterea unor membri cunoscuți pentru tradițiile suveraniste, pe de altă parte, România a ajuns acolo unde mai nimeni nu o dorea. Pusă oarecum în fața inevitabilului, dar și căutând un compromis între cei care vedeau un atu în primirea imediată a României și cei care considerau România ca pe o vulnerabilitate suplimentară a organizației, UE a inventat Mecanismul de Verificare și Cooperare (MCV). Acesta ar fi putut fi – și a fost – folosit spre a reduce până la anulare spațiul de mișcare și drepturile României în cadrul UE, condamnându-o la un statut de mâna a doua, dacă nu chiar la unul de protectorat.

Așadar, forțând mereu jocul și practicând politica faptului împlinit, românii au dobândit în cadrul ordinii internaționale de după Războiul Rece un statut formal neconform intenției protagoniștilor globali. Iată de ce între acest statut și statutul real s-a căscat o falie care, din păcate – urmare a neglijenței, incompetenței, iresponsabilității sau chiar trădării unora dintre conducătorii mai recenți ai României – s-a lărgit până la dimensiuni extrem de periculoase.

Pentru a funcționa așa cum trebuie, MCV trebuia alimentat cu datele necesare. Nu este vorba despre datele reale, ci despre cele « utile » scopului pentru care MCV se voia a fi folosit. Spre a nu primi România în spațiul Schengen, spre a nu deschide românilor piețele muncii, spre a le opri accesul la fonduri europene (care, nu-i așa ?, nu le prind rău nici membrilor mai dezvoltați), spre a le anula opțiunile electorale, spre a nu-i distribui în funcții europene de influență, este nevoie de informații care să ateste că Parlamentul corupt sufocă justiția, că judecătorii corupți îi achită pe infractorii inculpați de procurorii incoruptibili, că politicienii români pușcăriabili dau lovituri de stat care să le asigure impunitatea, că alegerile sunt viciate prin fraude uriașe etc. Cum Occidentul (UE) nu minte (*sic !*), el nu poate inventa pur și simplu asemenea știri. În « inocența » sa, se poate lăsa însă mințit. Dacă sursele de informații îl înșală, nu este vina lui, ci a surselor. Totul este ca înșelăciunea să fie nu una « întâmplătoare », în afara oricărui control rațional, ci una « necesară », adică adecvată realizării unei agende politice « superioare ». Iată de ce identitatea surselor trebuie protejată. Protecția acesteia este mai importantă chiar decât respectul datorat mult trâmbițatei transparențe.

Insistența cu care anumiți europarlamentari au pus întrebări indiscrete Comisiei a făcut-o însă pe comisarul Reding să aibă o scăpare și să ofere un răspuns, de asemenea, ușor indiscret. Astfel, domnia sa a precizat că rapoartele privind România se bazează pe date provenind : 1. de la autoritățile române (nimic de obiectat) ; 2. de la experții instituțiilor europene (care

or fi aceia, căci, dacă este vorba despre funcționarii europeni, ei sunt doar experți în birocrație ?!) ; 3. de la experți ai unor state membre (aceasta explică o serie de recomandări aberante, căci un jurist crescut în cultura sistemului de drept englez sau suedez cu greu ar putea înțelege și remedia problemele sistemului românesc cu tradițiile sale franceze și central-europene) ; 4. de la ONG-uri (nu se știe dacă este vorba de cele profesionale sau de cele politic-militante arondate în secret intereselor de partid) ; precum și (atenție !) 5. de la « interlocutori-cheie » (*sic !*).

Acest concept pare a fi cheia pentru a afla modul de operare « eficientă » al MCV. Dacă sunt « cheie », acești interlocutori sunt foarte importanți, și deci foarte influenți. Dacă aceste caracteristici sunt singurul lor element de indentificare, înseamnă că ei nu se încadrează în nici una dintre celelalte categorii menționate în răspunsul doamnei Reding. Dacă este așa, înseamnă că nu au nici o legitimitate – în afară de aceea conferită de împrejurarea că servesc așteptărilor Comisiei Europene.

Evident, va trebui insistat pentru a se afla numele și prenumele acestor personaje-cheie de la care provin informațiile transferate apoi în aberațiile denigratoare ale rapoartelor privind « progresele » justiției românești. Guvernul român ar fi putut și ar putea impune deconspirarea numelor lor. Până acum fie nu a vrut-o, fie nu a știut să o obțină. Punând însă cap la cap verdictele UE cu declarațiile reprezentanților « industriei anticorupției » din România, ajungem la câteva ipoteze credibile : Monica Macovei, Alina Mungiu, Sorin Ioniță, Laura Ștefan.

Oricine ar fi, un lucru este clar : « interlocutorii-cheie » ai doamnei Reding sunt denigratorii României și dezinformatorii UE. Ei ar trebui sancționați de ambele. Dacă sunt cumva și români, este vorba despre trădare.

Trădarea ! Iată cea mai gravă formă de corupție care distruge azi o Românie ce nu s-a lăsat altfel distrusă. O formă de corupție de care nu se ocupă DNA !

România nu poate avea decât o singură politică externă

3 martie 2013

DECLARAȚIA GUVERNULUI ROMÂN potrivit căreia pentru România admiterea în spațiul Schengen nu este o prioritate absolută constituie o manevră politică menită a contracara abuzul prin care Consiliul European, cu complicitatea perfidă a Comisiei Europene, face o legătură inadmisibilă între dreptul românilor la libera circulație pe teritoriul UE și ilegalul mecanism pentru verificarea justiției române (MCV). Ea constituie echivalentul politico-diplomatic al unei acțiuni de război. Un « război » provocat de politica acelor capitale care, sub acoperirea instituțiilor europene, pentru a-și promova agende naționale neintegrate în context european, încalcă tratatele la care și România este parte. Un război în egală măsură defensiv și preventiv, întrucât, dacă utilizării abuzive a MCV nu i se pune capăt acum, ea va conduce și la încălcarea altor drepturi, precum cele privind accesul la piața muncii, la fondurile europene, la funcțiile europene etc. Întrebarea este dacă o asemenea politică este justă, fezabilă și viabilă. Precum și : cine are competența, în funcție de evaluarea atingerii acestor parametri, de a decide adoptarea ei ?

Cu excepția persoanelor care țin de domeniul patologicului (deopotrivă mental și comportamental), în România nu există nimeni care să afirme cu subiect și predicat că legătura dintre Schengen și MCV este corectă. Nici măcar Comisia Europeană nu susține aceasta. Or, dacă respectiva legătură nu este corectă, înseamnă că refuzul primirii României în spațiul Schengen este o nedreptate. În consecință, replierea în chestiunea Schengen ca prealabil pentru neutralizarea aptitudinii MCV de a fi folosit ca mijloc de șantaj și ca preambul pentru punerea în discuție a legalității și oportunității acestuia este justă.

Liderii PDL și cei ai partidelor de buzunar (deocamdată) satelite critică tactica guvernului pe motiv că ea ne-ar condamna la o înfrângere sigură în condițiile în care raporturile de forțe între România și UE ne sunt defavorabile. Așadar, opoziția nu spune că reacția guvernului ar fi neîntemeiată, ci că este temerară. În cel mai bun caz, o asemenea critică poate fi calificată drept conciliatorism și conformism prudent ; în cazul cel mai rău, drept defetism și lașitate, drept atitudine șovăielnică și capitulardă.

Ceea ce scapă calculelor opoziției – în măsura în care le-am considera ca fiind de bună-credință – este faptul că așteptarea nu are nici o perspectivă dacă nu se asociază cu concesii economice, politice și culturale care ar afecta însăși fibra vitală a națiunii române. Ceea ce uită opoziția este înțelepciunea cugetării potrivit căreia « Capul ce se pleacă sabia nu-l taie / Dar cu umilință jugul îl încovoaie ! ». (Atenție, nu este vorba doar de

acceptarea umilinței, ci și de purtarea efectivă a jugului !) Ceea ce ignoră opoziția este că România nu este exterioară UE, ci membru al UE și, deocamdată, contributor net. Comisia Europeană, cea care a făcut în fapt din MCV instrumentul hegemoniei unor state membre asupra României, este aleasă și cu voturi românești și plătită cu bani românești. Domnii Barroso & Co. nu sunt « revizorii » României, ci deținătorii mandatului încredințat de statele membre ale UE, printre care și România, de a le păzi interesele comune. Nu România răspunde față de domnul Barroso, ci acesta în fața României. Dacă îl deranjează comportamentul României, se poate adresa Curții europene de justiție de la Luxemburg, dar nu o poate face pe viceregele Europei la București. Românii ar trebui deci să scape repede de complexele de inferioritate față de Bruxelles și să abandoneze atitudinea subalternă față de UE, în raport cu care nu sunt o entitate exterioară, ci una constitutivă. O avea UE și motive să se plângă de România (ca, de altfel, de toți membrii, căci nimeni nu este ireproșabil), dar fără România nu i-ar fi mai bine.

Așadar, fiind justă, acceptarea confruntării cu instituțiile europene și cu cele câteva state membre care vor să supună UE – și, prin ea, România – intereselor lor egoiste este și fezabilă. Avem mijloace de a ne apăra drepturile și, totodată, a pune capăt abuzului costisitor și dezonorant al MCV. În orice caz, atâta timp cât guvernul a decis, potrivit competențelor sale, să meargă la luptă, a-l susține devine o obligație națională.

Acțiunea guvernului este și viabilă, adică aptă să ajungă la rezultate durabile, câtă vreme UE trece printr-o criză majoră (nu doar economică, ci și socială, politică și morală), a cărei combatere cere participarea tuturor membrilor și ocazionează totodată formarea unor alianțe interne. Cu abilitate, dar mai ales cu caracter, guvernul român se poate integra în jocul intereselor legitime sub egida căruia se vor căuta și negocia soluțiile anticriză, spre a influența dinamica balanței de putere și, astfel, spre a face ca respectarea drepturilor sale, precum și a egalității în drepturi cu ceilalți membri (inclusiv prin desființarea sau revizuirea și generalizarea MCV) să dureze.

Asupra unor asemenea teme grave, desigur, președintele României are dreptul să-și exprime un punct de vedere – să încurajeze sau să avertizeze (și aceasta prin comunicare interinstituțională directă, iar nu prin mass-media). El nu are voie însă să dea instrucțiuni, să submineze acțiunea guvernamentală sugerând partenerilor externi că România ar avea o altă politică națională decât cea definită de guvern (sub controlul Parlamentului) sau că ar avea două politici externe ; și, mai ales, în actul de reprezentare a statului, nu îi este permis să abandoneze linia guvernamentală ori să promoveze acțiuni potrivnice ei. Fără a reveni la disputa privind reprezentarea statului în relațiile internaționale sau în cele europene, trebuie să reamintim că, potrivit Constituției, este incontestabilă competența deplină și exclusivă a guvernului de a realiza politica externă și internă în baza programului său aprobat doar de către Parlament (iar nu de președinte). A transforma dreptul de reprezentare în drept de decizie este nu doar un abuz.

În circumstanțele specifice ale actualei confruntări implicând relațiile și drepturile României în cadrul UE, aceasta ar fi un act de înaltă trădare. Iar înalta trădare nu se prescrie !

Despre incompetență, frică, trădare

Mulți se întreabă de ce guvernanții români au preferat mereu să evite o confruntare directă și clarificatoare cu instituțiile europene sau cu alte state membre în cadrul acelorași instituții, în loc să se bată pentru drepturile României și ale cetățenilor europeni de origine română, consacrate prin tratatele europene. (Un exemplu la îndemână ar fi aducerea refuzului abuziv al intrării României în Spațiul Schengen în fața Curții Europene de Justiție de la Luxemburg, competentă să judece și să remedieze încălcarea tratatelor.) Răspunsurile sunt cel puțin trei : incompetența, frica, trădarea.

Pe măsură ce România postcomunistă a avansat în timp, sistemul politic românesc, afectat de criza democrației, a fost tot mai puțin capabil să producă lideri politici competenți. (Precaritatea de proporții tragice a ofertei de prezidențiabili la alegerile din 2014 este dovada de netăgăduit a acestei involuții.) Pe de o parte, alunecarea spre autoritarism sau tentațiile autoritariste ale celor mai mulți lideri politici români (de la Ion Iliescu – democrat prin natură și autoritar prin educație, la Traian Băsescu – autoritar prin natură și... fără educație) au acreditat ideea că, dacă « șăful » este capabil (de orice), restul poate să nu fie capabil (de nimic). În măsura în care șeful nu se recrutează nici el dintre cei calificați pentru șefie, ci este cel mai performant dintre subalterni, singura condiție pe care subalternii trebuie s-o îndeplinească este loialitatea indiscutabilă față de el, loialitate cu atât mai bine garantată, cu cât subalternul este mai incapabil și mai șantajabil. Acestei abordări i s-a adăugat în anii 2000 și cea « juventinistă », promovată, inclusiv în partidele de stânga (*sic !*), de extrema dreaptă, cu argumentul că « România ticăloșită » nu poate fi salvată decât de tineri printr-o « revoluție generațională ». În fapt, această doctrină, reluând vechea deviză « ridică-te tu de la masă ca să mă așez eu ! », nu a făcut decât să servească interesele celor care doreau slăbirea României prin aducerea ei în incapacitate de autoguvernare. Liderii competenți au fost astfel înlăturați doar spre a fi înlocuiți cu lideri tineri. Cu uriașul său « talent » de a promova prin expresii spirituale teze retrograde și interese proprii, Andrei Pleșu a ridicat infamia la rang de principiu prin formula : « Decât cei care știu greșit, mai bine cei care nu știu nimic ! » (« cei care știu greșit » fiind, desigur, adversarii politici). Rezultatul unei asemenea contraselecții s-a văzut, printre altele, în non-combatul României în relația cu UE, dar și cu NATO, SUA, FMI, BM etc.

Alături de incompetență, o contribuție nefastă la îngenuncherea României a avut-o și acel viciu de caracter care se manifestă prin frică. Pe de o parte, a fost vorba despre frică pur și simplu, fără o cauză determinată sau determinabilă. A conduce înseamnă a decide, a decide înseamnă a-ți asuma riscuri, a-ți asuma riscuri înseamnă a avea curaj. Cine nu are har de conducător nu are nici curaj. Cum o democrație mai întâi fragilă, iar apoi de-a dreptul bolnavă a adus în fruntea țării personaje cu suflet de slugă, iar nu cu duhul înaintemergătorilor, pigmei cu șiretenia lașă a ciocoilor, iar nu

uriași cu hotărâtă călcătură boierească, comportamentul României reprezentate de aceștia în realțiile externe nu putea fi decât unul umil și capitulard. (Atitudinea premierului Victor Ponta, care, prin depunerea armelor înainte de începerea luptei, i-a speriat – și, desigur, dezgustat – pe liderii UE, este un exemplu elocvent.)

Frica reprezentanților români în negocierile internaționale se explică, pe de altă parte, prin șantajabilitatea lor. Implicați în tot felul de afaceri murdare despre care se știa prea bine în străinătate (atunci când afacerile nu fuseseră făcute chiar cu străinătatea), ei puteau fi anihilați oricând fie prin divulgarea în presă a informațiilor compromițătoare, fie, și mai rău, prin preluarea lor în « custodia » autorităților judiciare române, ele însele aduse sub controlul străinătății. (Foarte grăitor este cazul liderului PSD Viorel Hrebenciuc, una dintre cele mai corupte figuri ale politicii românești postcomuniste, care, timp de două decenii, a fost imun la orice acuzații întrucât partenerii euroatlantici ai României îl utilizau pentru a le face treburile murdare în mediile românești. Când, în contextul conflictului geostrategic ruso-germano-american din 2014, conflict impunând o anumită formulă politică la conducerea României, Hrebenciuc a devenit mai puțin necesar decât spectacolul defilării lui cu cătușe la mâini prin fața camerelor de luat vederi, cei care au îndreptat primii degetul acuzator asupra lui au fost diplomații străini, până atunci garanți pasivi ai imunității lui. Aceiași diplomați care, fără vreo jenă, ajunseseră să convoace demnitari sau magistrați români pentru a-i instrui la ambasadele lor sau participau la ședințele de bilanț ale DNA ca niște adevărați viceregi într-o colonie.) Asemenea lideri nu puteau decât să facă sluj în fața exigențelor euroatlantice, oricât de vădit neconforme cu interesele naționale românești erau acestea.

În fine, trădarea patentă. Reprezentanți nu neapărat incompetenți și/sau șantajabili ai României au acceptat decizii externe altminteri inacceptabile din punctul de vedere al interesului național românesc pentru a obține o serie de avantaje în România (de exemplu, accesul sau menținerea în funcții de stat cu valențe lucrative) sau în afara ei (de pildă, plasarea în poziții de influență, de asemenea cu virtuți lucrative, în străinătate, la care altfel nu ar fi avut acces). Dacă nu ar fi tranzacționat interesele României, domnul Traian Băsescu nu ar fi fost impus în funcția de președinte al României după ce prin referendum cetățenii români, cu o majoritate covârșitoare, deciseră să-l demită. Dacă nu ar fi servit interesele străine în calitate de demnitar român, doamna Monica Macovei nu ar fi ajuns niciodată în poziția de consilier inutil și nedorit al președintelui Macedoniei..

Pedepsirea acestor acte de trădare rămâne însă dificilă – ceea ce nu servește la descurajarea lor în viitor. Pe de o parte, deși « înalta trădare » este incriminată în Constituție, legea penală specială nu conține prevederi suficient de precise care să permită sancționarea exemplară a unor asemenea infracțiuni. De ce ? Probabil, din aceleași motive pentru care unii magistrați români sunt agenți sub acoperire ai unor servicii secrete sau pentru care (și mai rău) magistrați români implicați în așa-zisa luptă cu corupția se spune că au primit și cetățenie străină. Avem de-a face, deci, cu o legislație « politizată » (mai corect ar fi « oligarhizată »), cu o justiție « politizată » (adică aflată nu la dispoziția legii, ci a unor interese politice, inclusiv proprii corpului magistraților) și cu o magistratură « internaționalizată » (care aplică legea română prin cetățeni străini în funcție de interesele străine și în folosul lor).

Pe de altă parte, unii susțin că serviciile făcute aliaților, iar nu inamicilor nu pot fi acte de trădare, chiar și atunci când ele se fac în detrimentul interesului național propriu. Și aceasta întrucât se consideră că interesul național nu poate fi decât congruent cu cel al aliaților. O atare teorie aduce în discuție falsitatea alianțelor actuale ale României sau măcar caracterul lor imperfect. Atunci când interesele românești nu sunt în sincronie cu interesele aliaților României, nu se poate conchide automat că românii trebuie să renunțe la interesele lor în favoarea aliaților, ci se poate spune doar că alianța nu are baze reale în lipsa solidarității intereselor. Loialitatea aliaților este un drum cu dublu sens. Dacă aliații României nu pot fi loiali intereselor românești, România este dispensată de obligația loialității față de interesele lor, căci, în atari circumstanțe, ei nu mai sunt decât falși aliați. Câtă vreme asemenea aspecte nu vor fi clarificate, riscul abandonării intereselor românești în relațiile internaționale prin trădare sau, cel puțin, riscul aferent confuziei cu privire la cine ne este și cine nu ne este aliat rămâne mare.

Național-populism și justițiar-populism

29 august 2013

JUSTIȚIAR-POPULISMUL DISTRUGE România mai mult decât distruge național-populismul Ungaria (o țară în care – explicam în articole anterioare – « prezumția generală de vinovăție », aplicabilă însă doar străinilor, se sprijină pe obsesiile « nedreptății Trianonului », « discriminării și oprimării minorităților maghiare », « dreptului la autonomie culturală în forma autonomiei teritoriale pe criteriul etnic », « competențelor extrateritoriale ale guvernului Ungariei în problemele maghiarimii » etc.). Între justițiar-populism și ideea de justiție nu există nici o legătură, și de aceea justițiarismul nu diminuează corupția. În schimb, el afectează buna guvernare. Sunt unii care susțin însă că sacrificiul se justifică întrucât, prin combaterea justițiar-populistă a corupției, s-ar îmbunătăți măcar imaginea externă a României. Nu este așa, ci exact pe dos !

Desigur, în lumea contemporană imaginea contează. Un stat având o proastă reputație nu are cum să-și sporească influența externă, cum să atragă capitaluri private, fonduri europene și turiști străini, nici cum să își asigure simpatia lumii. Când vorbim însă despre imaginea desprinsă de realitate, se pun două întrebări : cât de mult putem înșela străinătatea prin potemkinade justițiare, printr-o justiție butaforică ? Cât din imaginea negativă pe care dorim să o corijăm este falsă și rezultat al unui accident, ori consecința unei realități de care sunt vinovați românii și pe care ar dori să o ascundă, și cât produsul unei acțiuni conștiente vizând « castrarea » României, pusă la cale tocmai de aceia a căror percepție vrem să o schimbăm ?

Ceea ce ar trebui să deranjeze străinătatea – fie că ne referim la instituțiile publice sau la persoanele private – este starea realităților românești cu care se confruntă (corupție, birocrație, instabilitate legislativă, neseriozitate, fugă de răspundere etc.) –, iar nu imaginea. Aceasta contează numai pentru cei care nu sunt încă în contact cu România sau pentru cei care au nevoie de sprijinul opiniei publice spre a-și legitima deciziile referitoare la România.

Dacă imaginea este bună, majoritatea celor dintâi nu se vor opri la ea, ci vor verifica măsura în care aparența corespunde realității ; iar mijloacele lor de a penetra aparența sunt considerabile. În acest caz, câștigul oferit de o imagine desprinsă de realitate este derizoriu.

Pentru cei din urmă, contează numai imaginea care corespunde intereselor lor politice. În consecință, datele oferite de România vor fi interpretate în așa fel încât să le justifice poziția adoptată față de România. Or, nu există date mai ușor de manipulat decât datele nereale transmise de o mică putere în mâinile unei mari puteri care intenționează să o domine. Și aceasta cu atât mai mult cu cât cei puternici sunt capabili (sprijiniți fiind și de

tehnologiile superperformante ale « erei digitale ») să dezinformeze cu succes masa, deformând chiar și datele coincidente cu realitatea.

Un exemplu excelent privind transformarea unor măsuri politice corecte în fundament al deteriorării credibilității celor care le-au adoptat este acela al acțiunilor anticriză inițiate în anii 2010-2011 în Grecia de guvernul George Papandreu. Cu cât măsurile aplicate erau mai drastice, cu atât mai mult erau ele interpretate ca o recunoaștere oficială a profunzimii și gravității crizei. Cu cât criza era evaluată a fi mai gravă, cu atât mai mult se scumpea creditul pentru Grecia. Cu cât creditul pentru Grecia se scumpea, cu atât mai mult situația economico-financiară a Greciei (inclusiv capacitatea sa de a-și plăti datoriile) se înrăutățea. Cu cât situația economico-financiară a Greciei se înrăutățea, cu atât mai mult se adâncea criza greacă. Concluzia acestui silogism pervers (pervertit prin reaua-credință politică a celor ce se pretindeau a fi aliați ai Greciei) era de un absurd total : cu cât măsurile anticriză adoptate de Grecia erau mai profunde, mai curajoase și mai corecte, cu atât mai mult criza se adâncea (*sic !*). Ceea ce îi permitea plutocrației internaționale să speculeze mai profitabil datoria greacă.

Lucrurile stau la fel atunci când ne referim la calitatea imaginii proiectate de justițiar-populismul românesc. Cu deosebirea că în acest caz nu este vorba despre deciziile rezultate din acte judiciare corecte, ci de produsele unei justiții politizate. Așadar, cu cât numărul demnitarilor și funcționarilor publici acuzați de corupție crește, cu atât mai mult se confirmă prejudecata că nivelul corupției în România este excepțional de ridicat. Cu cât prejudecata cognitivă privind caracterul excepțional al corupției românești se adâncește, cu atât mai mult prezumția de vinovăție ia locul prezumției de nevinovăție, iar simpla acuzare ia locul hotărârii judecătorești definitive ce urmează probării acuzației. Cu cât prezumția de vinovăție se consolidează mai mult în conștiința publică, cu atât mai mult acuzatorul (procurorul), care este un agent (fie el și teoretic autonom) al executivului, devine mai important decât judecătorul. Cu cât procurorul devine mai important decât judecătorul (ajungând adesea să îl terorizeze pe acesta), cu atât mai mult justiția este politizată, respectiv mai puțin independentă. Cu cât justiția este mai politizată, cu atât mai mulți demnitari și funcționari publici considerați indezirabili sau inutili de către deținătorii puterii politice și cercurile de interese din spatele acestora vor fi puși sub acuzare. Și astfel ne întoarcem la punctul de plecare : cu cât apar mai multe acuzații cu parfum de politizare, cu atât mai mult se fundamentează un dublu reproș, oarecum contradictoriu. Mulțimea acuzelor cu conotații politice, în loc să fie văzută ca angajare viguroasă și eficientă întru apărarea statului de drept, « probează » extinderea corupției la nivelul conducerii statului și al administrației de stat, dar și implicarea justiției în lupta politică.

Culmea este că o atare concluzie nu este nici măcar cu totul greșită, greșit fiind doar raționamentul prin care se ajunge la ea. Concluzia respectivă demonstrează eșecul strategiei de imagine a justițiar-populismului românesc.

Esențial este faptul că acest eșec este legic, iar nu accidental. El nu constituie consecința inabilității autorităților române de a înșela și nici a capacității excepționale a străinilor de a nu se lăsa înșelați. Justițiar-populismul nu îmbunătățește imaginea externă a României, căci excepționalismul corupției românești, pe care el o confirmă, le servește celor care vor să domine România sau să-i reducă influența în lume sau să-i micșoreze capacitatea competițională sau să diminueze volumul drepturilor cuvenite ei.

Imaginea externă proastă a României este numai parțial consecința realităților sau inabilităților românești. O contribuție importantă la crearea și perpetuarea acestei imagini o are străinătatea. Nu neapărat o străinătate ostilă ori dușmănoasă, deși și aceasta există. În conceptul de « străinătate » sunt cuprinși și concurenții externi sau chiar aliații care au nevoie de sprijinul umărului românesc, dar nu și de incisivitatea creierului românesc, de aportul resurselor românești, dar nu și de agenda aspirațiilor naționale românești, de abilitățile românești, dar nu și de complexitatea mentalităților românești asociate inevitabil acelor abilități.

O imagine așezată pe asemenea baze artificiale (politice) nu poate fi contracarată sau corijată de o altă imagine artificială, ci numai de o altă realitate. O realitate atât de puternică, încât să nu mai poată fi negată prin dezinformare și manipulare. O realitate pe care să poată fi construit, eventual, un alt mit – de astă dată însă un mit pozitiv. Or, construirea unei asemenea realități are ca premisă tocmai renunțarea la justițiar-populism. Cei care îl apără o fac pe spezele destinului național românesc, o fac împotriva României.

Cui îi servesc, de fapt, « agenții lui Băsescu » ?

17 august 2014

ACUM CÂȚIVA ANI, cam pe când domnul Traian Băsescu lansa teoria « marelui licurici » transatlantic și a luminii care vine de la Vest, am publicat un articol intitulat « Axa Washington-Londra-București se termină la Moscova ». Atunci, mulți m-au întrebat : « De ce la Moscova ? » Răspunsul a fost unul de tip deductiv, și anume acela că numai cine face jocul Rusiei afectează un proamericanism dogmatic și un naționalism rusofob primitiv, apt a justifica reacțiile antioccidentale ale Moscovei și a pune mereu în defensivă Washingtonul.

Un articol publicat recent pe cotidianul.ro sub titlul grăitor « Agenții lui Băsescu se plâng că au fost demascați » aduce probe concrete în susținerea tezei mele. Articolul oferă o listă lungă de corespondenți ai unor ziare occidentale prestigioase (cei mai mulți de origine română), despre care se spune că ar fi fost agenți de influență ai regimului Băsescu.

Ce îi unește pe acești « jurnaliști » ? 1. Faptul că toți au primit bani de la Institutul Cultural Român (ICR) – pe când acesta se afla sub conducerea unuia dintre « intelectualii lui Băsescu », H.-R. Patapievici – sub forma unor burse sau a altor stipendii foarte generoase. 2. Faptul că acordarea acelor « burse » nu era justificată de nici o performanță profesională a beneficiarilor. 3. Faptul că, deși se prezintă ca redactori-editori ai unor ziare occidentale de prestigiu, cu toții nu sunt decât niște jurnaliști « extrabugetari » de mâna a doua, care fie funcționează în calitate de simpli corespondenți semivoluntari pentru România ai ziarelor respective, fie publică opinii proprii în paginile electronice ale acelor ziare, fie se manifestă pe propriile bloguri, sugerând că ar fi, chipurile, purtători de opinie ai publicațiilor cu pricina. 4. Faptul că au apelat constant la dezinformare și manipulare pentru a promova o imagine negativă a României în lume (o culme a acțiunilor de intoxicare fiind prezentarea procedurii constituționale de demitere a președintelui Băsescu prin referendum în 2012 ca o « lovitură de stat »). 5. Toți au avut, într-o formă sau alta, legături cu Monica Macovei sau cu apropiați ai acesteia, căreia i-au creat un adevărat « cult al personalității ».

A plăti cu banii contribuabilului român o armată de neisprăviți care denigrează fără încetare România, distrugându-i imaginea – în primul rând, în ochii aliaților occidentali –, este o contraperformanță de proporții, demnă nu doar de atenția DNA, dar și de aceea a SRI (ca serviciu de contraspionaj). Să fie oare aceasta expresia corupției sau a incompetenței la nivelul conducerii ICR de atunci ? Nici vorbă. Ar fi mult prea simplu.

Dar ce / cine este ICR ? Oficial, ICR este o structură a administrației de stat menită să promoveze în afara granițelor României informații și acțiuni de natură a face cunoscută, înțeleasă, respectată și, dacă se poate, admirată cultura română. Foarte multe țări ale lumii, în special din spațiul euroatlantic, au asemenea structuri. Potrivit unei anumite clasificări, activitatea lor intră în sfera diplomației culturale.

În realitate, ICR, asemenea tuturor suratelor sale, este mai apropiat de munca serviciilor de informații decât de cea a serviciului diplomatic. Astfel de instituții recrutează, formează și finanțează (prin mijloace aparent legale) agenți de opinie care, conștient (voluntar) sau inconștient (« exploatați în orb »), răspândesc informații (aparent cu caracter exclusiv cultural), « educând » publicul în așa fel încât să le creeze anumite percepții celor cărora doresc să le influențeze atitudinile și care sunt ei înșiși potențiali factori de influență. Așadar, avem de-a face cu agenți implicați în diseminarea unor informații oarecum publice (corecte, false sau semifalse), iar nu în culegerea de informații secrete, printr-un fel de operațiuni speciale din categoria « măsurilor active » practicate de serviciile secrete propriu-zise, dar aduse la îndeplinire cu « mănuși de catifea » – un fel de « spionaj *soft* ». E inutil să precizăm că orice activități de acest fel sunt menite a promova în lume interesele celui care le organizează și finanțează. În cazul ICR, este vorba despre interesele statului român (care l-a organizat) și de banii contribuabililor români (care îi acoperă cheltuielile).

Că rețeaua de agenți ai ICR, împotriva scopului pentru care a fost creată, a întinat, prin răspândirea de informații false, imaginea României pentru a-l scăpa de la demitere pe Traian Băsescu în 2012 este un fapt deopotrivă dovedit și condamnabil. Că aceeași rețea a fost utilizată pentru a intoxica opinia publică românească cu privire la poziția așa-zisei « prese străine » asupra evenimentelor din România este, de asemenea, cert, arătând cum ICR s-a transformat dintr-un instrument național de politică externă într-un instrument partizan în lupta politică internă. Faptul este scandalos, dar concluziile nu se pot opri aici.

În primul rând, se impune observația că nu numai cu ocazia procedurii de demitere a președintelui României, prezentată lumii ca « lovitură de stat », rețeaua ICR a denigrat România – fie direct, fie prin confirmarea și legitimarea altor denigratori, precum Monica Macovei și membrii rețelei acesteia lucrând sub acoperire în presă sau în diferite organizații ale pseudosocietății civile –, ci în mod constant, cu multe alte prilejuri. (Eu însumi m-am bucurat de « atenția » de neinvidiat a multora dintre agenții ei.) În spatele perdelei de fum a unor evenimente culturale fără țintă politică, ICR a construit, prin intermediul ziariștilor și corespondenților de presă mai mult sau mai puțin străini, plătiți cu banii luați de la gura pensionarilor, a școlarilor și studenților, a bolnavilor, dar și a armatei sau poliției române, imaginea unei Românii : 1. structural corupte ; 2. incapabilă de autoguvernare ; 3. străină de Occident din punct de vedere civilizațional ; 4. incompatibilă cu Occidentul din punct de vedere cultural ; 5. nesigură sau chiar duplicitară sub aspectul orientării geostrategice ; 6. decuplată de viața economică europeană ; 7. neintegrată și neintegrabilă în structurile euroatlan-

tice. Toate acestea au fundamentat politica puterilor occidentale vizând izolarea și dominarea României, punerea ei în carantină și sub control extern, legitimând o astfel de politică în fața opiniei publice externe, dar, culmea, și în fața opiniei publice românești – cea din urmă a fost ea însăși adusă în situația de a crede în excepționalismul « corupției, nevolniciei și netrebniciei românești ». Prin urmare, printre actorii externi îi găsim pe cei care au avut mai multă nevoie de prestația antiromânească a ICR decât domnul Traian Băsescu.

În al doilea rând, trebuie spus că decidenții politici externi nu iau hotărâri pe baza informațiilor culese din presă. Aceasta, pe de o parte, întrucât cunosc prea bine gradul de transformare a presei din vector de informare în vector de dezinformare (ei înșiși utilizând-o în acest sens), iar pe de altă parte, fiindcă dispun de surse de informare profesioniste mult mai sigure. Faptul că acești decidenți, deși puteau cunoaște realitatea și, cu siguranță, au cunoscut-o, au procedat ca și când s-ar fi bazat pe afirmațiile false ale agenților ICR sau ca și când ar fi avut aceleași informații demonstrează că ei au fost primii beneficiari ai respectivei dezinformări. Într-o lume a imposturii democratice și potrivit ritualurilor ei, dezinformarea le-a permis mobilizarea propriilor cetățeni în susținerea acțiunilor lor românosceptice. De aceea, ar fi mai corect să se vorbească nu despre « agenții lui Băsescu », ci despre « agenții patronilor lui Băsescu », patroni cărora o instituție oficială românească le-a fost pusă la dispoziție.

Unde se află aceștia cu adevărat pe axa Washington-Moscova nu s-ar putea spune fără a specula. Ceea ce se poate spune însă este că imaginea proiectată de agenții ICR le-a servit tuturor celor care vor să țină România în afara familiei de valori occidentale și să o decupleze de alianțele și structurile instituționale euroatlantice, plasând-o pe o orbită orientală sau abandonând-o ca « spațiu-tampon » ori « țară a nimănui » între două fronturi adverse. Se « sparie gândul » la ideea că acesta ar putea fi chiar rezultatul unei conivențe între puterile « axei ». Desigur, peste capul Bucureștiului, dar cu complicitatea « președintelui-guvernator » de aici.

De la puciul lui Ianaev la « lista lui Severin »

20 august 2014

ÎN ISTORIA POSTCOMUNISTĂ, deplasarea României către Vest (căci a existat și o asemenea deplasare, iar nu doar « extinderea » Vestului spre Est) s-a accelerat de două ori. O dată în anii 1990-1991, în timpul guvernului Roman, când România a părăsit Pactul de la Varșovia și CAER-ul (ori, mai exact, a contribuit la desființarea lor), și a început, aproape pe neașteptate (cel puțin pentru cei convinși de realitatea criptocomunismului și neocomunismului românesc, sau de faptul că, în ordinea de priorități, dezintegrarea teritorială a României trecea înaintea integrării sale în lumea occidentală), primele demersuri vizând intrarea în Consiliul Europei, apropierea de NATO și asocierea cu UE. A doua oară, în anii 1996-1997, în timpul guvernului Ciorbea, când, după o aparentă împăcare cu « restaurația de catifea » și cu decuplarea de statele « fruntașe » ale Grupului de la Vișegrad, România a impus, printr-o ofensivă fulgerătoare, recunoașterea oficială a eligibilității sale ca membru NATO (la Summitul de la Madrid) și ca membru UE (la Summitul de la Luxemburg).

Au fost, desigur, multe alte momente dramatice pe acest parcurs și au fost vremuri în care eforturile, mai mult sau mai puțin inspirate, făcute de români, sub conducerea mult prea hulitei lor elite politice, au dus la atingerea țintei vizând schimbarea alianțelor și a structurilor supranaționale în care România urmărea să se integreze. Cele două date înainte menționate au fost însă momentele de ruptură, punctele de inflexiune, schimbările de ritm care au produs șocuri psihologice și au generat reacții de rezistență maxime din partea celor care vedeau într-o asemenea mișcare românească o schimbare semnificativă a echilibrului geostrategic european și a arhitecturii de securitate la frontiera spațiului euro-european cu cel euro-asiatic. În primul rând este vorba de Rusia, dar nu numai.

Vor fi, fără îndoială, mulți cei care astăzi vor spune că alăturarea la NATO și intrarea în UE au fost pași cu efecte negative, căci au dus la distrugerea economiei românești, la destructurarea societății românești și la transformarea națiunii române într-o cvasicolonie. Discuția poate fi purtată. Ea va trebui să facă distincția între decizia ca România să își schimbe aliații și orientarea strategică, acceptând costurile inerente unei asemenea tranziții, pe de o parte, negocierea integrării euroatlantice și a condițiilor ei efective, pe de altă parte, și valorificarea optimă a rezultatului negocierilor, respectiv eșecul integrării reale de după integrarea formală, într-o a treia rubrică. În 1990 însă, ca și în 1997, nu exista nici o îndoială că independența și dezvoltarea durabilă a României nu pot fi asigurate în izolare, ca țară tampon într-o zonă gri dintre blocurile opuse ale Războiului Rece (în 1990, URSS încă exista) și nici sub protecția unei Rusii postsovietice

slăbite și, prin tradiție, autoritaristă (în 1997, Rusia părea că se supune ordinii unipolare).

Când grupul foștilor sateliți central-europeni ai URSS se fractura, riscând să lase România la frontiera dar în afara unui bloc occidental extins (pe deasupra, separată de Ungaria), intrarea în acest bloc devenea un obiectiv politic de prim rang, a cărui atingere nu mai putea ține seama de calculele economice pe termen scurt. De unde și reacția de opoziție a Rusiei (perfect congruentă cu reticențele și ezitările Occidentului) care s-a manifestat deschis, dar mai ales prin acțiuni tainice.

După prăbușirea URSS în toamna lui 1991 (ca efect întârziat al puciului organizat la sfârșitul verii de « grupul Ianaev »), în condițiile tranziției în care intra Rusia, încetinirea marșului spre vest al României era obligatorie din punctul de vedere al Moscovei, dar și al puterilor euroatlantice, încă șocate de dinamica evoluțiilor globale pe care nu le anticipaseră și încă adunate sub umbrela protectoare a SUA. Altminteri, pentru Moscova exista riscul ca, după stabilizarea situației interne, să constate că jocurile privind noul echilibru de putere în Europa sunt deja făcute. La rândul său, Occidentul, chiar și îmbătat de iluzia victoriei și a atotputerniciei sale, simțea că ritmul tranziției rusești trebuie corelat cu ritmul tranziției din țările pe care nu se decisese încă în ce coș strategic să le plaseze, astfel încât să aibă libertate totală de opțiune la momentul potrivit. De aceea, căderea guvernului Roman printr-o mișcare de forță, având cel puțin aparențele unei lovituri de stat, era soluția optimă cu caracter aproape legic. Și lucrul s-a întâmplat !

Fără vreo legătură cu calitățile sau defectele personale ale lui Petre Roman ori cu slăbiciunile guvernării sale, dacă guvernul Roman nu ar fi căzut în toamna lui 1991 sau măcar dacă nu ar fi căzut în condițiile în care a căzut (sub presiunea violențelor de stradă speculate, dacă nu chiar orchestrate, de forțele conservatoare adunate în jurul șefului statului), ar fi fost posibil ca România să se racordeze la grupul statelor central-europene (Grupul de la Vișegrad). Asupra arondării geopolitice a acestuia la spațiul euroatlantic Occidentul se pusese de acord inclusiv cu Rusia. Atunci, istoria Europei (în special cea a Europei Centrale și de Sud-Est) ar fi fost alta ; căci negocierea unei noi arhitecturi de securitate în Europa Centrală și Orientală ar fi avut loc în condițiile unui alt raport de forțe și ale unui alt mix de interese.

În timpul puciului de la Moscova – eveniment care a accelerat nu numai disoluția URSS, ci și procesul înlăturării guvernului Roman –, unul dintre cei mai vocali demnitari români în susținerea distanțării de Estul ruso-asiatic a fost Andrei Pleșu, în timp ce unul dintre cei mai rezervați a fost președintele Ion Iliescu. Atunci, domnul Pleșu m-a entuziasmat, deși eram conștient că discursul său, excelent sub aspect retoric, nu are cum să aibă vreun impact real asupra evoluțiilor în curs. Cu experiența și cu informațiile de astăzi, cred că atât discursul lui Andrei Pleșu, cât și cel al lui Ion Iliescu nu au avut ca explicație opțiunea, politică sau ideologică, ci prudența. La cel din urmă, prudență politică – intrinsecă personalității sale.

La cel dintâi, « prudență identitară » – indispensabilă pentru credibilizarea legendei sale.

Victor Ciorbea nu a fost un mare prim-ministru, iar guvernul său nu a fost unul vizionar, curajos și eficient. Din punctul de vedere al politicii externe însă, beneficiind și de o conjunctură favorabilă, sub magia mitului reprezentat de președintele Emil Constantinescu, România a reaccelerat atunci apropierea structurală de Occident, creând perspectiva neanticipată a unei integrări reale pe termen scurt. (La Madrid, aproape toată discuția Summitului NATO a fost capturată de dezbaterea privind primirea României, iar o decizie favorabilă acesteia a fost extrem de aproape. Dacă ea ar fi fost luată, probabilitatea deschiderii negocierilor UE cu România în primul val de extindere ar fi fost mare.)

Este adevărat că saltul înainte realizat de România în 1997, pe planul integrării sale în structuri de securitate transanționale circumscrise de valorile civilizației occidentale, s-a datorat abilității politico-diplomatice, iar nu politicilor economico-sociale. Erorile guvernului Ciorbea în domeniul reformelor economice și administrative – cumulând ineficiența administrativă cu caracterul ezitant al acțiunii politice și cu măsurile dogmatice de diminuare a economiei românești în beneficiul agenților economici occidentali, sub presiunea (ca să nu spunem chiar șantajul) acestora – au reprezentat un mare handicap pentru o reală integrare euroatlantică a României. Anul 1997 a consemnat începutul subordonării sistematice a politicii interne românești față de interesele occidentale (proces care continuă și azi), în contradicție cu politica externă, pe atunci încă națională (desigur, în condițiile redefinirii intereselor naționale românești în context euroatlantic). Conștienți de acest decalaj și de imposibilitatea lichidării lui pe termen scurt dar încercând să-l transforme, tot pe termen scurt, într-un atu, șeful statului și șeful diplomației române au mizat totul pe ofensiva diplomatică. Dincolo de nuanțe și de explicațiile circumstanțiale care pot fi date *post factum*, cert este că acest demers politic românesc ar fi putut să dea roade în 1997 și în anii imediat următori dacă nu era oprit prin « măsuri adecvate ».

Într-un interviu acordat câțiva ani mai târziu, domnul Victor Ciorbea afirma că acela care ar fi provocat căderea guvernului său la începutul lui 1998, frânând astfel elanul prooccidental al României, ar fi fost domnul Traian Băsescu. Potrivit mărturiilor unor foști ofițeri români de informații (publicate în presă), acesta ar fi fost parte a unui « complot » orchestrat de Moscova, despre care s-a aflat la timpul respectiv și care ar fi fost coerent cu fenomenele puse în evidență de așa-numita « listă a lui Severin ». Datele culese în timp util de contrainformațiile române nu ar fi fost transmise însă factorilor de decizie politică, ele fiindu-le ascunse de către unii lucrători ai serviciilor specializate, ulterior promovați la conducerea acestora de către Traian Băsescu odată ajuns șef de stat.

Desigur, asemenea dezvăluiri trebuie privite cu circumspecție. Ele ne îndeamnă însă să ne întoarcem la fapte și ne ajută să înțelegem mai bine azi ceea ce nu am înțeles în trecut. Printre altele, să ne explicăm iste-

ria iscată de declarațiile unui ministru de Externe forțat să demisioneze pentru că a afirmat adevăruri în prezent evidente pentru toată lumea (vezi scandalul « listei lui Severin »), sau rosturile și acțiunea tandemului « Băsescu-Pleșu » în guvernul Radu Vasile (instalat după demisia lui Victor Ciorbea), la Președinția României (după câștigarea alegerilor prezidențiale de către Traian Băsescu în 2004) și în umbra activității ICR. Respectiv să înțelegem pentru cine lucrează, de fapt, cei pe care cotidianul.ro îi numea « agenții lui Băsescu ».

O țară a nimănui la porțile Occidentului

24 august 2014

ESTE DE NECONTESTAT că guvernul Ciorbea a căzut ca urmare a acțiunilor lui Traian Băsescu. Acesta a încălcat în mod ostentativ o serie de reguli privind solidaritatea și disciplina guvernamentală stabilite de comun acord, provocându-l pe primul-ministru să-i ceară demisia. Ca reacție la respectiva cerere, miniștrii social-democrați (PD) au demisionat în bloc și, astfel, lipsit de susținerea majorității parlamentare, guvernul a căzut. Îi va urma guvernul Radu Vasile, în care vioara întâi va fi Băsescu însuși. Această guvernare va inaugura era nefastă a corupției de sistem și a « domniilor neofanariote ». Adică a milionarilor de carton, a închinării României în fața intereselor străine și a dregătorilor români « unși » de străinătate – respectiv exact ceea ce acțiunea « lista lui Severin » încercase să împiedice, reușind numai să amâne. Pentru ca evenimentele descrise să se producă, era nevoie însă de înlăturarea prealabilă din guvern a vicepremierului și a ministrului de Externe USD, cel mai important reprezentant al partenerului secund din « coaliția celor trei coaliții » (CDR-USD-UDMR), care susținea atât menținerea majorității parlamentare, cât și ideea constituirii unui bloc național transpartizan menit să asigure realegerea președintelui Emil Constantinescu. Era nevoie, deci, de îndepărtarea mea.

Așa se explică isteria scandalului cunoscut sub numele de « lista lui Severin », isterie amorsată la nivelul guvernului și al partidelor de guvernământ de către... ministrul Transporturilor – nimeni altul decât onorabilul domn Traian Băsescu. Nici funcția sa guvernamentală, nici cea din partid, nici profilul public nu îl indicau a fi persoana cea mai chemată a se inflama într-un asemenea hal pe marginea unei declarații prin care șeful diplomației române, superior ierarhic din toate punctele de vedere, încerca să neutralizeze din față încercările mai multor actori externi (deopotrivă presupuși adversari și presupuși prieteni) de a controla politica românească, inclusiv prin acțiuni de dezinformare și manipulare a opiniei publice, precum și prin propulsarea la conducerea statului a unor persoane aflate la dispoziția lor. Cu toate acestea, pe când « acuzatul » se afla în străinătate și profitând de absența lui, Traian Băsescu a convocat mai mulți lideri politici în biroul său de la Ministerul Transporturilor spre a pune la punct planul debarcării celui care pentru întâia dată denunța public tentativele de « colonizare » a României și era un obstacol principal în calea dărâmării guvernului român, poate naiv, dar cert prooccidental. (Azi îmi apare cu claritate că se urmărea stricarea echilibrului dintre anticolonizare și pro-occidentalizare în politica românească.)

În acest context, un element semnificativ, acoperit oportun de zgomotul scandalului artificial întreținut, este apariția de nicăieri – în orice

caz, din afara partidelor care formau coaliția guvernamentală – a domnului Andrei Pleșu. Cu viteza fulgerului, partidul ministrului de Externe demisionar (mai exact, tandemul Roman-Băsescu) îl propulsează pe acesta în funcția devenită astfel vacantă. Funcție pentru care nu îl recomandă nici afilierea politică, nici experiența profesională, nici înclinațiile personale. (Lucru pe deplin confirmat ulterior.)

În continuare, dacă Traian Băsescu subordonează statul oligarhiei instituțiilor finanțatoare internaționale în calitate de coordonator general al negocierilor cu FMI și BIRD, Andrei Pleșu demolează diplomația română. Diplomați de cea mai înaltă calificare profesională și verificat patriotism sunt îndepărtați, uneori cu brutalitate. « Decât să știi greșit, mai bine să nu știi nimic ! » este lozinca sub care sunt trecuți pe linie moartă profesioniștii.

Mai grav decât atât, ministrul Pleșu, în pofida reputației sale prooccidentale, după ce oprește ofensiva atlantistă a Românei – spunându-i secretarului de stat al SUA, Madeleine Albright, că nu mai insistă cu privire la intrarea țării în NATO, ci așteaptă ca aceasta să-i telefoneze atunci când va dori să ne invite (nu i-a telefonat) –, lichidează toate construcțiile politico-diplomatice promovate anterior în înțelegere cu puterile occidentale ori de natură a le oferi acestora structuri de securitate regională gata construite și greu de refuzat sau de ignorat, în care românii ar fi jucat un rol esențial.

Exemplul cel mai grăitor este lăsarea în nelucrare a trilateralei Polonia-Ucraina-România. Consecințele prăbușirii acesteia se regăsesc și ele în actuala criză ucraineană care pune pe foc lumea euroatlantică și provoacă fracturi transatlantice. Dacă ar fi rămas funcțional, acest parteneriat ar fi făcut dificile (inclusiv făcându-le inutile) sau chiar imposibile atât revoluția portocalie din 2004, cât și secesiunea rusofonă din 2014 ; atât conivența ruso-germană privind partajarea Europei Centrale și Orientale, cât și tergiversarea asocierii dintre Ucraina și UE.

Un alt exemplu este cel al reducerii la neant a trilateralei România-Ungaria-Austria, realizată cu efort și noroc, într-un context favorabil – o trilaterală care ar fi urmat să fie extinsă prin asocierea Croației și a Slovaciei. Nu este necesar să insistăm acum asupra avantajelor unui asemenea parteneriat constituit înainte ca statele menționate (cu excepția parțială a Austriei neutre) să devină membre NATO și UE. Oricum, alta ar fi fost puterea de negociere și influența postaderare a acelor state dacă s-ar fi prezentat ca un bloc furnizor de securitate, iar nu doar ca niște solicitanți individuali în căutare de protecție. Merită menționată perplexitatea diplomaților austrieci, care m-au întrebat după aceea cum se face că România renunțase la un proiect pentru care chiar ea insistase, exact în momentul în care ceilalți parteneri, inițial reticenți, începuseră să-i descopere avantajele !

Pe aceeași linie se situează și indiferența față de Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SECI), lansată anterior de administrația americană cu coparticiparea susținută a României și a Austriei, sau lăsarea fără sprijin a Comitetului de acțiune pentru parteneriatul strategic SUA-România. Această atitudine a mers până într-acolo încât partenerii externi i-au solicitat președintelui României numirea unui reprezentant personal care să contrabalanseze pasivitatea neprietenoasă a MAE. Desemnarea mea pentru îndeplinirea respectivelor misiuni (inclusiv la sugestia unor demnitari străini) a trezit reacția furioasă a altminteri afabilului domn Pleșu.

După ce a părăsit funcția de ministru de Externe – din câte s-a văzut, fără regrete, dar, probabil, cu sentimentul datoriei împlinite –, domnul Andrei Pleșu a reapărut în calitate de consilier al președintelui Băsescu – o poziție surprinzătoare dacă se ține seama de expertiza sa, de înclinațiile sale personale sau profesionale și de finețea spiritului său ludic atât de contrastant cu vulgaritatea celui căruia ar fi urmat să-i dea sfaturi. Produsul acestei colaborări este, probabil, succesul ingineriei geopolitice prin care « axa Washington-Londra » s-a încrucișat cu « axa Berlin-Moscova » la București, castrând destinul euroatlantic al românilor.

Din « portul » Cotrocenilor domnul Pleșu avea să plece spre a naviga prin apele tulburi și cețoase ale așa-numitei « societăți civile », pe unde drumurile sale, după cum o remarcă și jurnaliștii ziarului *Curentul*, sunt neclare, dar de unde va inspira sau seconda politica prietenului H.-R. Patapievici în fruntea ICR. O politică perfect complementară cu politica decuplării reale de Occident, pe care a practicat-o – poate neintenționat (?) dar foarte eficient – în fruntea diplomației române.

Iată cum, mergând pe urma faptelor, lucrurile par a se lega. Dacă le vede cineva altfel, sper că va oferi contraargumente și că nu se va limita la a spune că... și mama mea a fost tebecistă (*sic !*) ori că avem de-a face cu o simplă coincidență sau cu inadecvarea unor persoane, altminteri foarte capabile, în funcții accidental ocupate.

Este evident că integrarea României ca membru influent al familiei euroatlantice nu poate decât să indispună Rusia, afectându-i capacitatea de promovare a intereselor sale în Europa Centrală, de Est și de Sud-Est, precum și în regiunea Mării Negre. Cum oare ar putea privi o țară ca Rusia, în care, degajând mistica puterii pure, se ciocnesc raționalismul pozitiv al Europei cu cruzimea suspicioasă a Asiei, o Românie implantând steagul american la Gurile Dunării, în drumul său spre Balcani, spre Transcaucazia și spre strâmtori ? Fără îndoială, ca pe o amenințare intolerabilă.

Asta nu înseamnă însă că numai Rusia dorește ca România să fie lăsată la porțile Occidentului. Același lucru îl doresc și națiunile imperiale occidentale, pentru care o Românie europeană așezată solid pe picioarele ei este prea mare spre a fi integrată și prea indigestă spre a fi tolerată. O Europă politică integrând cu adevărat România nu poate fi dominată confortabil de hegemonii Apusului.

Deja Polonia afectează dimensiunea « optimă » a acestei Europe. Geografia europeană nu permite însă lăsarea ei în afară. Cu România, identitatea geopolitică a comunității europene s-ar modifica favorabil, dar această comunitate nu ar mai putea rămâne imperială, ci ar fi obligată să devină

federală ; nu ar mai putea fi gestionată în sistem oligarhic, ci ar trebui să se reinventeze ca democrație transnațională. Fără România sau cu o Românie formal înăuntru dar în realitate afară (așa cum este cazul în prezent), Europa oligarhică poate trăi.

Pentru a facilita o asemenea soluție, de natură a-i mulțumi pe mulți (nu și pe români, desigur), pe de o parte, opinia publică europeană – dar în primul rând cea românească – trebuie să fie convinsă că românii sunt structural corupți și esențialmente străini culturii Occidentului (românii trebuie să se simtă ca niște alogeni vinovați că există), iar pe de altă parte, legăturile instituționale ale României cu Occidentul trebuie să fie suficient de puternice ca să permită controlul și exploatarea ei de către acesta, și suficient de slabe pentru ca sancțiunile aplicate ei, excluderea sau marginalizarea ei, să nu aibă efect de recul asupra lui.

În fine, mai sunt și alți operatori politici ai « satului global » care « iubesc » România coruptă. În lume este nevoie și de o asemenea Românie. Un fel de Elveție eșuată, « neutră » și « nealiniată », adică izolată și fără valori, cu bănci în care se ascund averile de pradă, cu societăți comerciale care spală banii negri, cu infrastructuri demne de un « porto franco » al traficanților globali, cu locuri sigure de refugiu unde agenții taberelor adverse pot să-și bea liniștiți cafeaua sporovăind împreună. Un teritoriu tampon, locuit de o populație care prestează servicii pe salarii mici și administrată de « guvernatori » desemnați prin consens internațional.

Pentru care dintre aceștia lucrează, de fapt, « agenții lui Băsescu » ? Greu de spus ! Poate pentru toți ! De ce nu ? Cu certitudine însă, pentru unii dintre ei lucrează. Și vor continua să lucreze chiar și după ce Băsescu nu va mai fi. Căci « reforma statului » pe care a promis-o el s-a săvârșit, iar « neofanarioții » care vor astăzi să-i succeadă aspiră nu doar la locul său, ci și la moștenirea sa politică. Vestea bună este că Traian Băsescu nu va mai fi. Vestea rea este că, foarte probabil, regimul său va supraviețui, sub conducerea nominală a unora mai flămânzi, mai grăbiți și mai puțin autentici.

Sau poate vom avea noroc ? În istoria noastră, adesea norocul ne-a depășit meritele...

Să fie oare alegerea oarecum neașteptată a lui Klaus Iohannis ca președinte al României un asemenea noroc ? Este prea devreme ca să ne pronunțăm.

O criză cu impact global : textul și pretextul « relația Ucraina-Rusia »

Putin după Putin

11 martie 2012

ÎN ANUL 2012, VLADIMIR PUTIN a câștigat un nou mandat prezidențial în fruntea Federației Ruse. Astfel, el succede succesorului său. Adică își succede sieși. Teoretic, aceasta înseamnă continuitate, predictibilitate și legitimitate. Așa va fi oare ?

Alegerile prezidențiale au fost precedate de proteste, de contestări și de avertismente cu privire la fraudarea alegerilor. Tabăra putinistă a luat măsuri excepționale pentru a-și asigura victoria. Democrațiile euroatlantice și-au exprimat teama că scrutinul nu va fi liber și corect. Moscova oficială a socotit asemenea declarații ca fiind un amestec în procesul electoral din Rusia și a ajuns până la a denunța un complot având ca scop asasinarea candidatului favorit. Alegații grave, care vor umbri relațiile internaționale.

Dacă Vladimir Putin ar fi câștigat alegerile în al doilea tur, legitimitatea sa ar fi fost mai solidă întrucât bănuielile de fraudă ar fi fost mai greu de susținut. S-a preferat legitimarea prin caracterul zdrobitor al victoriei. Un scor de peste 60 % în favoarea câștigătorului este dificil de contestat. Cu toate acestea, observatorii internaționali au declarat că alegerile au fost viciate. Nu însă în procesul votului, ci de maniera părtinitoare în care s-a desfășurat campania electorală. Statele UE și SUA au luat act de rezultat și au lăsat să se înțeleagă că, deși nu îl contestă, nu apreciază modul în care a fost obținut, cerându-le autorităților ruse să cerceteze cu exigență și imparțialitate sesizările referitoare la fraude.

Dincolo de toate aceste controverse și de acest zgomot se conturează o serie de probleme reale foarte preocupante.

Acela care, furat de retorică, se grăbește să vorbească despre Rusia ca despre o cvasidictatură uită sau nu a știut niciodată cum a funcționat URSS. Într-adevăr, Rusia nu este o democrație de același fel cu democrația engleză, franceză, germană sau chiar română. Nu este în nici un caz o « democrație absolută ». Nu este nici chiar democrația clădită de Boris Elțin în perioada postcomunistă a acumulării primitive de capital. Asta nu înseamnă, totuși, dictatură.

Fără îndoială că președintele Elțin a asigurat libertăți civile și economice extinse. Presa și organizațiile neguvernamentale s-au exprimat neîngrădit. Privatizarea economiei sovietice a înaintat în marș forțat. În acest context, în principiu pozitiv, puterea economică a Rusiei a încăput pe mâna unor potentați. Aceștia s-au constituit în grupuri oligarhice care s-au substituit statului în relația cu cetățeanul și au manipulat societatea de o manieră care să permită transformarea bunului public în bun privat. Manipularea a utilizat inclusiv dezinformarea prin mass-media și a implicat numeroase ONG-uri în acțiuni diversioniste conducând la slăbirea coeziunii sociale. Cei care

regretă perioada Elțin ar trebui să-și amintească faptul că, la apogeul său, singurele instituții care mai funcționau la nivel național erau poșta și căile ferate. Iată de ce, derutați și umiliți, rușii au ajuns să prefere ordinea libertății și certitudinea legitimității. Pe acest val a venit la putere președintele Putin și așa se explică de ce a dobândit o uriașă popularitate.

Potrivit expresiei lui Vladimir Putin însuși, Rusia este « o democrație controlată » sau o « democrație suverană ». Adică o democrație cu libertatea de expresie limitată de rațiunea de stat, așa cum este aceasta definită de către deținătorul puterii politice rezultat din alegeri libere (nu neapărat și corecte).

Dacă acest tip de democrație nu le place (și asta pe bună dreptate), puterile occidentale ar trebui să se întrebe totuși care este partea lor de vină. Ele au crezut (atunci când nu au sprijinit procesul în mod direct) că o liberalizare haotică și îngurgitată de ruși fără a fi asimilată va scoate Rusia din concursul superactorilor globali. Perspectiva debarasării de un rival incomod a fost atrăgătoare. Pentru ca ea să se împlinească, s-a lucrat prin capitalul străin, prin structurile societății civile, prin crima organizată transfrontalieră. Toate acestea au diminuat securitatea Rusiei, care a devenit o putere decadentă. Or, insecuritatea politică duce la limitarea libertăților civile, după cum umilirea duce la iraționalitate.

Ar fi fost, desigur, mai înțelept ca Rusiei postsovietice să i se asigure un rol clar în sistemul global de securitate și în ordinea bipolară, să i se respecte dreptul de a-și urma propria cale spre democrație și să i se ofere un fel de Plan Marshall care să-i asigure reconsolidarea după epuizarea suferită în Războiul Rece. Nu a fost așa și, iată, ursul rănit este azi mai problematic decât ar fi fost el sătul și sănătos.

Dacă Rusia a fost slăbită, ea nu a fost anihilată. (Ținând seama de caracteristicile ei, ar fi fost, de altfel, imposibil.) În atari circumstanțe, venind la putere, Vladimir Putin și-a propus refacerea puterii Rusiei. În acest scop a folosit atuurile de care dispunea : resursele energetice și dependența de ele a UE ; resursele geostrategice și nevoia actorilor euroatlantici de a recurge la ele spre a rezolva problemele de securitate ale lumii ; vetoul în Consiliul de Securitate al ONU ; arsenalul nuclear. Prețul petrolului, controlul progresiv (nu progresist) asupra societății civile și « pactul » impus oligarhilor i-au permis stabilizarea statului și readucerea lui în clubul operatorilor globali. Vor funcționa aceste soluții și de acum înainte, când Putin își succede oficial la cârma federației, dar și când, în interior, libertățile restrânse (nu ucise) își afirmă puterea de atracție, în timp ce în afară omenirea se clatină sub efectul cutremurului produs de criza economico-financiară și de cea a democrației și a moralei ?

Primul-ministru Putin nu a reușit să scape Rusia de statutul de putere petrodependentă. Aceasta va juca acum împotriva președintelui Putin, legând soarta mandatului său de fluctuațiile prețurilor pe piața energiei. Pe de altă parte, exporturile de produse manufacturate rusești vor fi lovite de recesiunea care îi afectează principalul cumpărător, UE. Aceasta îi va frâna

creșterea economică și va genera tensiuni sociale, tensiuni care se vor asocia celor politice deja ajunse la cota de avarie. Împreună vor circumscrie un mediu de afaceri tot mai neprietenos (inclusiv sub presiunea autorității politicului în economie), care va fi, în consecință, incapabil să atragă investiții de capital străin. Tuturor acestor lucruri li se adaugă problemele demografice ale Rusiei – o populație în dramatică scădere, îmbătrânită, conservatoare și risipită pe un teritoriu imens.

Dacă prețurile la materiile prime (în special petrol și gaz) pe piața mondială vor scădea, recesiunea în spațiul euroatlantic (în special în UE) se va menține, iar structura demografică negativă a societății ruse nu își va modifica rapid tendințele – toate ipoteze foarte probabile –, Rusia va fi obligată fie să reformeze drastic regimul politic creat de Vladimir Putin însuși, fie să traverseze o neostagnare care va conduce la implozia sistemului.

Întrebarea este : cine va putea opera « schimbarea » necesară ? « Tragedia » lui Vladimir Putin (sub aspectul credibilității și legitimității) este că a câștigat alegerile din primul tur ; tragedia Rusiei (sub aspectul perspectivei reformelor) este că nimeni altul decât Vladimir Putin – eroul resuscitării Rusiei ca jucător geostrategic cu relevanță globală și creatorul actualului regim politic rus – nu avea cum câștiga alegerile. Opoziția rusă postsovietică a ratat întâlnirea cu istoria. Nu era nevoie de oprimarea ei preelectorală pentru ca ea să fie învinsă în concursul electoral. Societatea civilă rusă, cu mult mai activă și mai lucidă, nu vede în actuala opoziție (care se luptă cu Putin, iar nu cu sistemul putinist) o alternativă reală și viabilă, dar nici nu a reușit să degaje elita politică deopotrivă vizionară și pragmatică reclamată de realități.

Pe de altă parte, nu trebuie să uităm că, ori de câte ori a dorit să se modernizeze, Rusia a fost nevoită să oprească locomotiva reformei și să o pună în marșarier pentru a recupera vagoanele conservatoare pierdute mult în urmă, în imensitatea Rusiei profunde (o imensitate care i-a salvat independența și puterea, dar i-a anihilat capacitatea de schimbare și de adaptare la evoluțiile globale). În Rusia, reformele au venit totdeauna de sus. Statul a avut nevoie de putere spre a dinamiza societatea. Cu cât reușea mai puțin (inerția socială fiind mare), cu atât adinamismul social cerea creșterea puterii dominatoare a statului. Astfel s-a ridicat presiunea în cazanul libertăților, ducându-l până în pragul exploziei. Atunci când statul a dorit să acorde societății libertatea de a se autodinamiza, izbucnirea anarhismului în care s-a convertit aceasta imediat (libertatea societăților conservatoare este anarhia) l-a speriat și l-a determinat să închidă din nou supapele. Lucrurile se petrec aidoma în Rusia postsovietică, amețind lumea printr-o alternanță infernală de pași înainte și înapoi (de regulă, unul înainte și doi înapoi), care fac imposibilă autoreformarea ordonată și durabilă a sistemului. Iată mecanismul imploziei !

Pe termen scurt, stabilitatea Rusiei depinde de menținerea prețului petrolului la niveluri care să-i permită plata datoriei publice și de existența crizelor regionale care să facă intervenția sa necesară pentru succesul strate-

giilor preconizate de protagoniștii euroatlantici. Numele care sintetizează ambele condiții este Iran. Alte nume pot fi Orientul Mijlociu, Asia Centrală, Peninsula Coreeană și chiar Turcia. Rusia va fi interesată ca sancțiunile împotriva Iranului să mențină prețul petrolului ridicat sau ca tendințele neo-otomane ale Turciei să complice relațiile israelo-arabe, astfel încât atitudinea Kremlinului față de Siria sau, iarăși, față de Iran să fie esențială în definirea și menținerea echilibrului regional. Altminteri, locul continuității și al certitudinii, dorite de Vladimir Putin în scopul reconsolidării puterii globale a Rusiei, va fi luat de disoluția structurilor de putere internă, fragmentarea socială și colapsul statului.

Un asemenea curs este periculos însă și pentru stabilitatea și securitatea UE. Cutremurele în ocean produc valuri gigantice, care calamitează viața uscatului limitrof. De aceea UE este tot atât de interesată de transformarea progresistă a Rusiei pe cât este și Rusia însăși. Pentru a sprijini transformarea, ea dispune de instrumentul Parteneriatului pentru modernizare. Din nefericire, eficacitatea acestuia este subminată de dogmatismul ideologic, complexul de superioritate, narcisismul, dezbinarea internă, egoismele naționale, deficitul de viziune și lipsa de voință politică ale UE.

Mai mult ca niciodată implozia politică a Rusiei amenință echilibrul Europei. Mai mult ca niciodată apare limpede că Europa are nevoie de o Rusie stabilă, puternică și democrată. Spre aceasta se poate merge nu dându-i lecții de democrație sau de reformă lui Vladimir Putin și nici încercând decuplarea sancționatorie, respectiv izolarea Rusiei sau izolarea de Rusia. Construcția interoperabilității cu Rusia, integrarea efectivă a Rusiei, circumscrisă de respect reciproc, în ordinea europeană și euroatlantică, precum și cooperarea structurată întru asigurarea dezvoltării economice sănătoase și durabile a Rusiei devin priorități urgente ale relației strategice euroruse.

Fi-va oare UE la înălțimea unei atari mize ? Aceasta presupune adâncirea și accelerarea propriei sale reforme. Or, perspectivele reformării UE, ca și acelea ale reformării Rusiei exclusiv din interior, sunt, în cel mai bun caz, modeste.

Așadar, Putin după Putin... Un lider tot mai inconturnabil și tot mai singur !

Retorică belicoasă și demonizare în loc de politică

Ceea ce a urmat publicării acestei analize nu a făcut decât să o confirme. Dramatismul confirmării putea fi lesne anticipat dacă, pe linia aceleiași demonstrații, s-ar fi adăugat câteva principii demult confirmate în general, iar în cazul Rusiei în mod special. Astfel : 1. Neputând să se reformeze și neacceptând implozia în urma stagnării, Rusia (ca, de altfel, orice altă mare putere într-o situație similară) va încerca să-și exporte problemele lăuntrice sau să câștige timp pentru a le resorbi, provocând un conflict extern ; 2. Confruntată cu creșterea insecurității interne, Rusia va reveni

la vechea sa concepție geostrategică potrivit căreia securitatea sa este cu atât mai mare cu cât insecuritatea vecinilor este mai mare ; 3. În lipsa unei identități geostrategice și a unei politici externe coerente, UE nu este în stare să gândească strategic și să acționeze eficient pentru a integra Rusia în ordinea europeană cu un statut postimperial acceptabil pentru toți, preferând să abordeze relația cu aceasta de o manieră asimetrică și dogmatică, exclusiv pe terenul valorilor occidentale exportate silnic. Toate aceste principii s-au sintetizat în criza ucraineană.

Consecințele aplicării acestor principii erau perfect previzibile : 1. Întâlnirea dintre strategia rusă bazată pe exportul crizelor (respectiv pe doctrina realismului geopolitic) și cea euroatlantică bazată pe exportul valorilor (respectiv pe doctrina neoconservatoare) nu putea duce decât la o ciocnire a Rusiei cu Occidentul ; 2. Triplul eșec al Rusiei – pe planul reformelor politice interne, pe acela al dezvoltării economice durabile și pe acela al integrării într-o ordine multipolară simetrică – nu se putea exprima pe planul politicii sale interne decât prin naționalism velicorus, iar pe planul politicii externe, doar prin agresivitate antioccidentală ; 3. În acest context, era nu numai logic dar și obligatoriu ca Moscova să folosească extinderea UE în vecinătatea lor comună ca pretext pentru a gestiona prin criză relația cu Occidentul sau, simțindu-se sincer amenințată de o atare extindere, să abandoneze politica de asociere cu Occidentul ; în ambele cazuri pentru a-și reface și securiza, la nevoie, prin forță sfera de influență și a trasa linia roșie a expansiunii occidentale spre est ; 4. În același timp, în condițiile geopolitice actuale, era previzibil ca exportul rusesc de insecuritate în vecinătatea apropiată a Rusiei să tensioneze relațiile acesteia cu puterile euroatlantice, norul insecurității ruse întinzându-se inclusiv deasupra unor membri sau asociați NATO din regiune.

Scăderea prețurilor la țiței și la gaz atârna ca sabia lui Damocles deasupra unei economii ruse nemodernizate și nediversificate, deci și deasupra capului lui Vladimir Putin. În cercurile bine informate se știa că Occidentul cocheta cu ideea de a provoca artificial scăderea respectivă, încercând să blocheze astfel tentativele putiniste de refacere a puterii rusești, să anihileze rezistența Moscovei la importul modelului de viață occidental și să înfrângă refuzul « democrației suverane ruse » de a-și deschide piețele pentru a-și lăsa economia la discreția capitalurilor occidentale sau a oligarhilor locali sprijiniți (a se citi și controlați) de puterile euroatlantice. (Zbigniew Brzezinski, printre alții, avertizase în repetate rânduri asupra unei asemenea posibilități.) În consecință, întrucât pactul pentru modernizare între UE și Rusia nu dădea roade, fiind sufocat de condițiile prealabile și extracontractuale referitoare la reformele politice dorite de Bruxelles, iar integrarea economică, asocierea politică și convergența instituțională dintre UE și fostele republici sovietice din vecinătatea comună euro-rusă avansa, ajungând să creeze la frontiera Rusiei o amenințare strategică, fie ea și *soft* (de catifea), cu mult mai reală și mai redutabilă decât cea a NATO, Vladimir Putin nu mai avea cum să aștepte.

Dacă nu l-a scos din tranșee scăderea prețului la hidrocarburi, amenințarea cu scăderea lui într-un moment în care Rusia nu ar fi avut cum reacționa l-a determinat la o acțiune preventivă. Acesta fiind un motiv adițional la pericolul geostrategic al pierderii Ucrainei sau, mai exact, al trecerii Ucrainei (cu tot cu Crimeea) în tabăra euroatlantică.

Sancțiunile occidentale care au urmat au făcut, pe de o parte, ca solidaritatea internă a societății ruse în fața amenințării externe să crească, ridicând popularitatea președintelui Putin la cote amețitoare, care l-au luat practic ostatic. Pe de altă parte, sancțiunile au lovit exact în prețul țițeiului și al gazului, provocându-i pierderi mari economiei rusești. Apariția acestei căderi în condiții « de război » (fie el și numai economic) cu Occidentul va întârzia însă atât reformarea, cât și implozia sistemului putinist. Dacă nu a putut evita implozia în urma evoluțiilor descrise și anticipate în analiza din 2012, trecând la acțiune, Moscova a câștigat timp.

Este greu de prevăzut când se va produce implozia și, mai ales, dacă ea va avea loc înainte ca Occidentul, el însuși lovit de efectele secundare sau de recul ale propriilor sancțiuni economice, să ceară « pacea ». Aceasta știut fiind că democrațiile euroatlantice sunt mai puțin antrenate decât Rusia să suporte dificultăți existențiale pe termen lung. Cert este că, dacă implozia se va produce, ca urmare a prăbușirii economice a Rusiei, tulburările macroechilibrelor geostrategice la scară globală ce vor urma vor crea probleme uriașe Occidentului. Acesta va înțelege, probabil, în cele din urmă că ieșirea factorului rus din sistemul global de contraponderi îi creează mai multe necazuri decât îi rezolvă probleme, dar există riscul ca atunci să nu dispună de suficiente resurse pentru a sprijini reabilitarea și revenirea în joc a Rusiei – ceea ce va face ca dezordinea globală rezultată să se agraveze și să dureze.

Din aceste motive se poate presupune (sau măcar spera) că, în spatele retoricii belicoase și a demonizării lui Vladimir Putin – care nu sunt o politică, ci doar alibiul pentru lipsa unei politici –, se fac deja pași către o pace durabilă între Rusia și Occidentul euroatlantic, în condițiile unei noi ordini mondiale de astă dată consensuală, iar nu impusă.

Deocamdată concluzia rămâne neschimbată : succedându-și sieși și izolat în prizonieratul propriilor ambiții, al propriei vanități și al propriei popularități, Vladimir Putin este un lider tot mai inconturnabil și tot mai singur.

Ucraina între solidaritatea portocalie și interesele geopolitice

7-8 octombrie 2012

DUPĂ CE AU ANIHILAT EFECTELE referendumului pentru demiterea președintelui României, protagoniștii euroatlantici se pregătesc acum să gestioneze în interes propriu rezultatele alegerilor parlamentare în Ucraina. De această dată însă, logica geopoliticii diversifică prioritățile și opțiunile Occidentului, subminându-i unitatea de gândire și acțiune.

Dacă menținerea în funcție a domnului Băsescu a reprezentat atât pentru UE, cât și pentru SUA – cel puțin la nivelul imaginarului acestora – păstrarea unui bastion portocaliu (culoarea mimetismului neoconservator est-european) în zona strategică a Mării Negre, aproape de Caucaz și de Orientul Mijlociu, alegerile din Ucraina ridică problema șanselor de reactualizare a « revoluției portocalii », epuizată înainte de a-și fi furnizat roadele sperate. Putea-va oare renaște spiritul amintitei revoluții ? Fi-va oare în măsură acest spirit resuscitat să genereze consecințe politice concrete ? Este oare fezabilă o asemenea revenire în trecut ? Și dacă da, reanimarea va fi oare durabilă ? În fine, mai este oare de dorit, în contextul internațional și local actual, restaurarea fostei puteri revoluționare portocalii ?

În cartea sa *Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul XXI*, cunoscutul geopolitolog american George Friedman spune : « Revoluția portocalie din Ucraina, care a durat din decembrie 2004 până în ianuarie 2005, a constituit momentul în care lumea de după Războiul Rece s-a sfârșit cu adevărat pentru Rusia. Rușii au privit evenimentul ca pe o tentativă a SUA de a atrage Ucraina în NATO și de a pregăti astfel scena pentru dezintegrarea Rusiei. Ca să fim sinceri, presupunerea aceasta nu a fost departe de adevăr. » Ca participant la evenimente, sunt în măsură să confirm recunoașterea din urmă a domnului Friedman.

Acestor aprecieri eminentul analist le adaugă alte remarci esențiale : « Dacă Occidentul ar fi reușit să domine Ucraina, Rusia ar fi rămas fără apărare [...]. Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat, ar fi creat un haos în Eurasia – haos la care SUA nu ar fi avut nimic de obiectat, de vreme ce strategia lor militară a avut mereu ca scop fragmentarea Eurasiei ca primă linie de apărare pentru controlul mărilor. SUA aveau, așadar, toate motivele să încurajeze acest proces ; Rusia avea toate motivele să îl împiedice. » De acord !

« Armistițiu » sau « capitulare » – consecințele unei confuzii

Proiectul « dezintegrării » URSS și apoi a Rusiei, luat în considerare încă de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90, a rămas – lucru deloc surprinzător – puțin cunoscut marelui public. În mod formal, Occidentul euroatlantic a negat existența unui asemenea proiect în acele rare ocazii în care întrebarea a fost pusă public : el nu dorea decât pacea și cooperarea cu Rusia. (În anumite cercuri occidentale – dar nu mai mult decât atât – acesta a fost chiar o dorință sinceră.)

Foarte probabil, la început, « micșorarea » Rusiei nu a fost decât o idee printre altele menite a face « înfrângerea » imperiului sovietic ireversibilă. Ideea își are izvorul într-o confuzie, și anume în interpretarea greșită pe care au dat-o puterile occidentale (și, în special, SUA) ofertei de « armistițiu » făcute de Mihail Gorbaciov, văzând în ea o « capitulare necondiționată ». De aici « imperiul capitalist » (occidental) a tras concluzia că Războiul Rece s-a terminat cu victoria sa și, prin urmare, a trecut la definirea unilaterală și impunerea unei noi ordini mondiale care, urmând ordinii bipolare, logic trebuia să fie unipolară. În paralel, « imperiul comunist » (oriental) a încercat să utilizeze timpul câștigat prin întreruperea (iar nu prin terminarea) Războiului Rece, pentru a-și schimba identitatea ideologică și a reveni în competiția geopolitică globală cu puteri refăcute, și deci cu șanse sporite.

Pentru URSS, « prețul » timpului cumpărat consta în recunoașterea dreptului statelor satelite (constituind « imperiul sovietic exterior ») de a-și decide singure drumul de urmat în afara ideologiei comuniste dar și în afara alianțelor euroatlantice. Promisiunea occidentală – tainică, dar reală – de a nu proceda la extinderea NATO și UE pe teritoriile de pe care comunismul real și controlul politic al Moscovei se retrăgeau a stat la baza înțelegerii intervenite între combatanții Războiului Rece la Malta și nu numai. (Promisiunea a fost încălcată, scuza fiind că nu Vestul s-a extins spre est, ci Estul ex-sovietic, în virtutea dreptului său recâștigat de a-și alege destinul, s-a extins spre vest ori a invitat Vestul să-i intre în casă.)

Rusia și-a schimbat ideologia nu pentru că a recunoscut superioritatea ideologiei adversarului, ci pentru că a înțeles că ideologia sa își epuizase capacitatea de a mobiliza poporul și, prin urmare, nu mai servea geostrategiei sale cu caracter imperial. Tocmai pentru că a crezut că geostrategia nu trebuie schimbată – și aceasta întrucât interesele sale de superputere globală rămăseseră aceleași – Rusia a renunțat la vechea sa ideologie (ceea ce i-a permis trecerea la reformarea economiei) și la vechea sa ordine imperială (abandonându-și sateliții postbelici cu condiția păstrării neutralității lor geopolitice, transformând fostele republici sovietice într-o « vecinătate apropiată », formată din sateliți mai mult sau mai puțin integrați într-o comunitate de state formal independente dar cu « suveranitate limitată », și acceptând o descentralizare moderată la nivelul nucleului dur al noului său sistem de putere, respectiv al Federației Ruse), pentru a cere la schimb integrarea sa în structurile decizionale cu vocație globală ale Occidentului. Mișcarea exprima totodată teama Rusiei față de escaladarea amenințărilor neconvenționale alimentate de eșecul economico-social al națiunilor în lumea islamică – amenințări imposibil de contracarat eficient în lipsa solidarității statelor creștine din întreaga emisferă nordică.

Această ofertă constituia o potențială bază a « tratatului de pace » destinat să pună capăt nu doar Războiului Rece, ci și războiului mondial de o sută de ani început în 1914 și al cărui ultim episod ar fi putut fi Războiul Rece. Occidentul european și euroatlantic i-a răspuns printr-o politică de fragmentare socială (încurajând mișcările contestatare ale unei societăți civile ruse în bună măsură teleghidată și care, prin modelul de drepturi ale omului promovat, încuraja transferul masiv al puterilor statului către indivizi privați, adesea oligarhi) și teritorială a Rusiei (încurajând autodeterminarea și separatismul subiecților federației) laolaltă cu punerea principalelor active economice rusești sub controlul capitalului străin și integrarea « vecinătății apropiate » a Rusiei în propria arhitectură de securitate. Premiul de consolare oferit Moscovei a fost transformarea G7 în G7+1, « parteneriatul pentru pace » NATO-Rusia (dublat însă de un parteneriat similar al NATO cu Ucraina) și « parteneriatul pentru modernizare » UE-Rusia (dublat însă de inițierea acordurilor de asociere politică, integrare economică și liber-schimb dintre UE și, respectiv, Ucraina, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidjan, precum și de includerea acestor țări, împreună cu Belarus, în proiectul « parteneriatului estic » al UE, din care Rusia era exclusă). Astfel, perspectiva păcii postbipolare a fost ratată.

Pentru statele NATO, valorificarea a ceea ce credeau că este victoria lor ideologică și geostrategică în Războiul Rece (ideologică poate, dar geostrategică nu) presupunea scoaterea acesteia din provizorat inclusiv prin ocuparea unei părți cât mai mari din prăbușitul « Imperiu al răului » și prin dezmembrarea a ceea ce mai rămăsese din el. Această strategie a fost transformată în plan de operațiuni pe măsură ce puterile occidentale, tatonând terenul, căpătau convingerea că URSS și moștenitorii ei nu vor reacționa.

Astfel, la început a fost Grupul de la Vișegrad, constituit pe criteriile contiguității teritoriale și ale conformității culturale cu valorile occidentale. Aproape în același timp, țările baltice au fost eliberate din trupul URSS. După eșecul dezmembrării României (considerată prea îndepărtată geopolitic și cultural spre a fi integrată ca atare în structurile euroatalntice), în 1990, s-a trecut la dezmembrarea Iugoslaviei și la « albanizarea » Balcanilor de Vest. Așa s-a creat un coridor presupus sigur către Marea Neagră și Caucazul de Sud, ale cărui națiuni se autodeterminaseră între timp, rupându-se la rândul lor de URSS. Administrația Clinton a făcut primii pași în acea regiune de importanță strategică trimițând « consilieri » în Georgia. Administrația George W. Bush va continua în aceeași direcție, insistând ca Georgiei (ca și Ucrainei) să i se ofere garanții politice și un plan tehnic pentru intrarea în NATO. Între aceste două momente, georgienii vor fi blagosloviți, tot pe calea « exportului de revoluție », cu un președinte mai proamerican decât americanii, Mihail Saakașvili, care va acționa asemenea unui pompier-piroman până la provocarea unui război cu Rusia în 2008. Mai înainte, de pe la mijlocul anilor '90, același Occident sprijinise secesionismul cecen și încurajase alte mișcări independentiste din Caucazul de Nord, de data asta chiar pe teritoriul Federației Ruse. După ce America a început războiul cu terorismul globalizat și după intervenția sa militară în Afganistan, în 2001, Rusia, fericită să vadă Washingtonul implicându-se în lupta cu fundamentalismul islamic, a facilitat utilizarea de către armata americană a unor baze militare din Asia Centrală ex-sovietică (Uzbekistan). Pentru a constata, câțiva ani mai târziu, cum revoluțiile portocalii, sponsorizate neîndoielnic de Occident, se extind în Kârgâzstan, la frontiera sa sudică.

Nu numai autodeterminarea fostelor republici sovietice, ci și emanciparea lor ulterioară de sub influența culturală, geopolitică și economică rusă au fost considerate factori de natură a încuraja autodeterminarea statelor din compunerea Federației Ruse. La un moment dat, Tatarstanul făcea figură de prim-solist pe această scenă (alături de Cecenia).

Desigur, toate aceste mișcări de autodeterminare erau justificate prin « contagiunea democratică ». Subiecții Federației Ruse cereau mai multă autonomie (mergând până la secesiune) pentru că doreau, pe bună dreptate, mai multe libertăți democratice, iar dragostea de acestea ar fi fost alimentată de progresele democratice făcute de statele ex-sovietice aflate în vecinătate. O atare teorie – nu lipsită de temei – se ciocnea însă de cealaltă teorie occidentală potrivit căreia consolidarea democrației la granițele Rusiei îi sporea acesteia securitatea. Cele două teorii se sintetizau în teza care susținea că democrațiile vecine nu vor atenta la securitatea Rusiei, dar ideile lor îi vor submina, prin natura lucrurilor, stabilitatea internă. Un motiv pentru ca Rusia să-și destabilizeze vecinii, obligându-i ca, pe fondul reducerii securității, să reducă libertățile, reducând astfel puterea de atracție a modelului lor de organizare. Exportul « revoluțiilor portocalii » îl lovea astfel în față, prin efect de recul, chiar pe « exportatorul » occidental.

Paroxismul acestui tip de politică l-a atins încercarea Occidentului de a determina, prin încheierea Acordului de asociere UE-Ucraina, ruperea legăturilor tradiționale de natură culturală și economică dintre Ucraina și Rusia, și de-a o transforma pe cea dintâi din principal stâlp de rezistență al arhitecturii de securitate și putere rusă la frontiera cu UE și NATO în avanpost al UE și NATO la frontiera cu Rusia (și Eurasia). Față de acest pas – apt de a transforma Rusia dintr-un imperiu cu relevanță globală într-o putere regională de mâna a doua –, Moscova nu putea decât să reacționeze dur. Și asta cu atât mai mult cu cât, în ciuda retoricii oficiale, de pe la începutul anilor 2000, analizele Kremlinului desemnau concurența economică a UE ca mai periculoasă pentru securitatea Rusiei decât extinderea NATO, care, securinzându-i vecinii, o securizau în ultimă instanță și pe ea.

Toată această istorie poate fi analizată din perspectivă axiologică (a valorilor) sau din perspectivă geostrategică (a puterii). Din punctul de vedere al valorilor, Occidentul are dreptate să deplângă faptul că Rusia nu a adoptat standardele sale, promovând, printre altele, concepția « democrației suverane » (a exercițiului libertăților sub controlul statului potrivit interesului național / imperial) în locul « democrației liberale / pluraliste », predicată de puterile euroatlantice. Occidentul nu are însă dreptul să-și exporte cu forța modelul și să se erijeze în judecător universal. După cum s-a dovedit, nici nu are puterea de-a o face – iar când încearcă, creează doar haos și conflict.

Din punct de vedere geostrategic, dincolo de ipocrizia și narcisismul discursului asupra superiorității și caracterului universal al valorilor occidentale, ideea de a diminua teritorial imperiul rus pentru a-i reduce apetitul hegemonic nu a fost, în principiu, una rea. Rău a fost faptul că, printr-o astfel de abordare, nu s-a urmărit realizarea unui pluripolarism global simetric – adică asigurarea stabilității și securității globale printr-un sistem de puteri care se echilibrează reciproc –, ci a unui unipolarism neviabil, care a făcut loc, până la urmă, dezordinii rezultate dintr-un pluripolarism asimetric. Mai rău a fost că Occidentul a abordat strategia micșorării puterii rusești prin diminuare teritorială cu ezitări și jumătăți de măsură, preferând mereu drumul care părea mai ușor – cel al acțiunii prin interpuși și al agitației propagandistice – unei implicări directe robuste. Astfel, momentul oportun, acela în care raportul de forțe îi era favorabil (imediat după prăbușirea URSS), a fost ratat. Rusia și-a revenit din șoc și, mai întâi printr-o politică de asociere cu Occidentul, iar mai apoi printr-una de sfidare a Occidentului, a revenit în joc.

În fața unei atari evoluții a evenimentelor, Occidentul pare lovit de confuzie și paralizie. Pe de o parte, înțelege că Rusia este esențială pentru asigurarea securității europene și globale, ceea ce în mod normal ar trebui să îndemne la negocieri vizând o ordine regională și globală agreată de toți cei interesați. Pe de altă parte, continuă hărțuirea Rusiei, întreținând disputa pe tema valorilor și având aerul de-a nu fi învățat că pe acest teren nu va avea câștig de cauză înainte de-a fi câștigat concursul geostrategic și a-și fi asigurat superioritatea în raportul de putere. În același timp, pare a merge în direcția unei confruntări directe cu Rusia (cel puțin sub forma unui război economic), fără a avea nici coerența, nici mobilizarea, nici voința necesare și nici o idee clară despre ce va face în situația, altminteri puțin probabilă, în care Rusia va fi pusă la pământ, tulburând echilibrul politic și economic la nivel mondial.

În momentele de apogeu ale « revoluției portocalii » fostul consilier american pentru securitate națională Zbigniew Brzezinski era convins că la Kiev se celebrează căsătoria între naționalism (ucrainean, desigur) și democrație (occidentală, probabil). Alții – observatori sau « inspiratori » – credeau că pe teren se confruntă două curente geopolitice : cel prooccidental și cel prorus.

În realitate, ucrainenii aveau de rezolvat o ecuație geoeconomică cu două necunoscute : să se deschidă spre piața rusească, unde urmau să intre în competiție cu superpotenții oligarhi autohtoni, ghidați și întăriți la nevoie prin intervenția politică a Kremlinului, sau să se deschidă spre UE, unde raportul dintre cerere și concurență le era mai favorabil, cea din urmă fiind, în plus, și în afara controlului politic. Întrucât între interesele mult mai slabilor oligarhi ucraineni (în comparație cu confrații ruși) și cele ale marii mase a cetățenilor ucraineni se căsca tot mai larg prăpastia disparităților de avere, spre a se obține necesara unitate de acțiune a celor avuți (« echitabil » distribuiți în toate partidele) și a celor nevoiași, ecuația amintită a fost exprimată la nivelul străzii în termenii emancipării naționale.

Uniți prin atașamentul față de conturile lor bancare și urmărind transformarea puterii politice în putere economică, politicienii ucraineni aflați în concurs economic s-au diferențiat doar prin tactica accesului la controlul pârghiilor instituționale ale statului : unii s-au bazat pe sprijinul rusesc (fără a fi neapărat rusofili), iar alții pe sprijinul euroatlantic (fără a fi neapărat prooccidentali). În acest sens, cu toții au fost proucraineni.

O revoluție presupune schimbarea radicală a sistemului de organizare socială. De îndată ce au intrat – cu sprijinul străzii, dar și prin inter-

venția esențială a străinătății – în posesia puterii politice, reprezentanții « revoluției portocalii » au abandonat ideea reformei de sistem. Prioritară a devenit personalizarea acestei puteri și consolidarea bazei ei economice. Retorica prooccidentală a fost cuplată cu indiferența față de dreptatea socială ; gesticulația atlantistă în acțiunea externă a fost asociată cu eternizarea luptelor politice interne care au anihilat dinamica progresului constituțional ; măsurile vizând integrarea economică europeană au fost combinate cu afacerile superoneroase cu agenții politico-economici ruși, spre liniștea rețelelor oligarhice naționale. Toate au condus, pe plan intern, la ruptura dintre elita portocalie și societatea ucraineană, alienând masa cetățenilor și împingându-o către melancolie și cinism ; în timp ce, în mai toate capitalele euroatlantice, au generat pericolul unei « sațietăți politice ucrainene » (*Ukrainean fatigue*).

Pe acest fundal, revenirea la putere a celor goniți de « revoluția portocalie » a fost urmarea firească. Pendulul electoral s-a deplasat spre ei nu atât datorită meritelor lor, cât din cauza « dezamăgirii portocalii ». De aceea, chemările la revoltă populară lansate de doamna Timoșenko – fostă mare preoteasă a micii revoluții și fost prim-ministru protocaliu – din celula în care a fost întemnițată pentru presupuse fapte de abuz în gestiunea banului public sunt doar strigăte în deșert. Când Occidentul se face ecoul lor, știe că spiritul revoluției a devenit o simplă fantomă ce nu mai poate fi resuscitată, căci inima sa populară a încetat să mai bată. În consecință, solidarizarea cu veteranii pseudorevoluției acoperite de aura mitului portocaliu exprimă fie inerția birocratică a celor care, duși de faptele lor mai mult decât de voință, nu-și mai pot schimba retorica (o situație similară cu aceea privind MCV-ul aplicat României ca expedient pentru surmontarea opoziției la admiterea sa în UE și de care mulți vor acum să scape dar nu mai știu cum), fie interese geopolitice mascate în haina principiilor morale și a ideologiei (așa cum același MCV este invocat ca pretext moral pentru a le refuza românilor drepturi altminteri obligatoriu de respectat).

Inerția birocratică, pe de o parte, și cea a formulării intereselor « comune » de către « protagoniștii » cu vocație imperială ai UE explică mult din inerția eșecului în noile democrații central- și est-europene. Dacă lucrurile în UE nu se schimbă, aceste națiuni sunt amenințate cu dispariția fie că sunt în Uniune, fie că rămân în afara ei. Prăbușirea ordinii central- și est-europene sub povarea egoismelor naționale vest-europene poate conduce la prăbușirea UE și la un nou război în Europa.

Întrucât Ucraina nu a acceptat un aranjament în baza căruia Occidentul să-i supravegheze justiția și care să fie folosit ca permis general pentru exercitarea de presiuni asupra politicii statului, doamna Iulia Timoșenko a devenit un fel de « MCV ucrainean » pe două picioare. De felul în care este tratată unii vor să lege nu atât aprecierea corectitudinii alegerilor, cât

acceptarea rezultatului lor. Ceea ce este inadmisibil nu doar sub aspect principial, ci și din perspectiva intereselor naționale ale multor actori euroatlantici. Astfel, chiar dacă involuntar, luptele politice de la Kiev riscă să dividă Occidentul.

Neputând accepta logica « revoluției portocalii » în care citea ambițiile rivalilor euroatlantici, Rusia a încercat recuperarea Ucrainei prin readucerea ei în sfera de influență a Moscovei. În acest scop a recurs atât la strategia dezbinării – este vorba despre ruperea vestului naționalist, rural și agrar (greșit descris de unii ca prooccidental), de estul cosmopolit, urbanizat și industrializat (eronat evaluat de unii ca prorus) –, cât și la cea a « morcovului » (compatibilităților culturale și economice ruso-ucrainenene) și « bățului » (dependenței energetice, vulnerabilităților geostrategice și secesionismului malorus). În context, Kremlinul a căutat să monopolizeze relațiile cu forțele politice ucrainene (în special Partidul Regiunilor) având rădăcinile cele mai adânci în realitatea economico-socială locală postsovietică, încurajând, în același timp, monopolizarea relațiilor cu Occidentul de către elitele « portocalii » (în special Blocul Iulia Timoșenko), tot mai departe de societate, tot mai implicate în afaceri comerciale pe piața rusă și tot mai dogmatice în discursul occidentalist de politică externă.

De fapt, împărțirea simplistă și neconformă realității a clasei politice ucrainene în « prooccidentali » și « proruși » i-a convenit tocmai Rusiei. Ca și în Belarusul vecin, menținerea guvernării în mâna « prorușilor » (mecanic identificați ca « anti-euroatlantiști »), cu care numai Kremlinul accepta să aibă și avea dialog, era cea mai bună garanție împotriva alianței Kievului cu Occidentul și integrării Ucrainei în structurile politice, economice și militare ale acestuia. Și asta nu pentru că guvernul ucrainean zis prorus nu ar fi vrut integrarea în UE și parteneriatul cu Occidentul, ci pentru că Occidentul euroatlantic nu voia să stea de vorbă cu guvernul « prorus ».

Deși coerentă, politica rusă nu ar fi putut da rezultate fără cooperarea UE. În stilul său caracteristic, UE (ca reprezentant al unei entități politice paradoxale, deopotrivă emergentă și decadentă) a pus valorile metafizice înaintea interesului geopolitic și atingerea țintei înaintea resurselor necesare ajungerii la ea ; a înlocuit secularismul în relațiile dintre națiuni cu dogmatismul și politica stimulării *ante factum* cu aceea a premiului pentru bună purtare oferit *post factum* (așa-zisa strategie « *more for more* »). În timp ce Rusia îndemna Ucraina să se alăture imediat și necondiționat Comunității economice răsăritene (care ar mai fi inclus Belarus și Kazahstan), UE a negociat îndelung cu Ucraina un acord de liber schimb pe care, în final, a refuzat să-l ratifice, legându-l de condiții politice (inacceptabile pentru un stat suveran) referitoare la deciziile justiției ucrainene. În timp ce ucrainenii puteau călători fără viză în Rusia, iar Ucraina a ridicat unilateral bariera vizelor pentru cetățenii europeni, UE a așezat toate obstacolele birocratice în calea recunoașterii dreptului la libera circulație a ucrainenilor în spațiul european, căruia – s-a recunoscut totuși – îi aparțin din punct de vedere cultural. În timp ce Rusia s-a arătat gata să compenseze – în planul prețului

la energie, printre altele – apropierea politică a Kievului, UE, încălcând toate regulile statului de drept, precum și competența CEDO în materie, i-a cerut ca, în schimbul Acordului de asociere și parteneriat aprofundat, să o grațieze pe Iulia Timoșenko. (În cazul similar al lui Adrian Năstase, ne amintim prea bine, făcând proba dublelor standarde, aceeași UE a cerut ca grațierea să nu fie acordată.)

Astfel, făcând din ascensiunea forțelor politice decretate prooccidentale dar lipsite de suficient sprijin popular criteriul democrației ucrainene și aruncând anatema rusofiliei echivalate cu occidentalofobia asupra forțelor cu susținere electorală superioară, UE a creat condițiile izolării Ucrainei, cu pandantul său, împingerea deținătorilor puterii de la Kiev în direcția Moscovei.

Un asemenea deznodământ corespunde modului în care actuala conducere germană își definește interesele naționale. Germania dorește, pe de o parte, consolidarea caracterului federal al UE (în condițiile în care puterea sa proprie, asociată slăbiciunii instituțiilor europene, îi permite promovarea agendei politice naționale), iar pe de altă parte, securizarea frontierei sale orientale, precum și a accesului său la sursele de energie rusești (prin stabilirea unui parteneriat privilegiat cu Rusia). Apropierea Ucrainei de UE, ca să nu mai vorbim de dobândirea calității de membru cu drepturi depline, este percepută ca periclitând atingerea ambelor ținte. Aceasta ar presupune sporirea cheltuielilor pentru coeziunea economică, socială și teritorială a UE, ar exclude posibilitatea unei federații asimetrice pusă sub directoratul membrilor celor mai dezvoltați și ar consacra granița Occidentului cu Rusia pe o linie care o indispune pe aceasta din urmă. În plus, ar face și mai dificilă rezistența germană la admiterea Turciei.

În schimb, izolarea Ucrainei și cedarea monopolului asupra relației cu guvernul său în favoarea Rusiei este contrară intereselor americane ; cu atât mai mult cu cât o atare izolare ar fi baza sau consecința unei antante ruso-germane tot mai greu de digerat la Washington. (Evident, vorbim despre interesele obiective ale SUA, care țin de statutul său de superputere globală, iar nu de fanteziile lobby-ului neoconservator portocaliu din Senatul american, care a făcut posibilă o rezoluție legând recunoașterea rezultatului viitoarelor alegeri parlamentare de soarta ex-premierului Iulia Timoșenko.)

Tema intereselor germane promovate prin intermediul instituțiilor UE – pe care Germania le vrea slabe tocmai pentru a le controla și folosi – a fost mereu prezentă în media economică și financiară din ultimul deceniu, dar abordarea ei a fost mai degrabă timidă, căci contravenea prejudecăților adânc înrădăcinate prin discursul politic oficial european. Chestiunea a devenit politic și social vizibilă abia în 2014, într-un moment de conflict deschis în interiorul UE, dar și în relația transatlantică, când a și intrat în presa mare. Conflictul cu pricina privea, pe de o parte, tratarea crizei economice de o manieră care să favorizeze menținerea ordinii economice europene postbelice bazată pe exporturile germane, iar pe de altă parte, tratarea crizei geostrategice de la frontiera cu spațiul ruso-asiatic prin apropiere de Rusia și depărtare de SUA. România a fost victima colaterală a respectivului conflict, ea fiind împinsă de exigențele germane să rămână un membru de rang secund la periferia Uniunii, oricând ușor de strivit în cleștele strategic germano-rus.

Pe acest fundal, s-a putut observa că proiectul european actual a fost resetat pe nesimțite după reunificarea germană din 1990, în așa fel încât să revină la conceptul Europei germane la care au lucrat cu imaginație și subtilitate unii dintre liderii și experții Germaniei naziste. Aceștia concepuseră o uniune europeană care putea fi condusă de Germania și putea acționa în beneficiul său numai în măsura în care celelalte state membre ar fi avut sentimentul că sunt acolo conform propriei voințe, pe picior de egalitate și spre profit comun. Contrar acestei idei, superputerea globală propulsată de rolul jucat în cele două războaie mondiale, SUA, a promovat un model de ordine europeană și euroatlantică bazat pe trei idei principale : menținerea Germaniei într-o poziție de slăbiciune geopolitică suficientă spre a-i împiedica renașterea veleităților de dominare a Europei (*Germany down*) ; menținerea Americii în sistemul de echilibru strategic european ca garanție a stabilității acestuia (*America in*) ; menținerea Rusiei în afara posibilității de a influența agenda geopolitică europeană și euroatlantică (*Russia out*). Prăbușirea sistemului mondial comunist, dispariția ordinii bipolare, reunificarea germană și extinderea UE au deschis calea spre răsturnarea acestui model și înlocuirea lui cu o formulă mai favorabilă revenirii la Europa germană, și anume : « Germania sus (s-ar putea spune cu adevărat *über alles*), Rusia înăuntru, America afară ! » UE este împinsă acum de o Germanie care și-a recuperat și forța, și încrederea în sine să întruchipeze și să faciliteze o asemenea formulă.

Aceasta este esența conflictului actual intraeuropean și transatlantic, în vâltoarea căruia este, inevitabil, prinsă și România. O Românie care a ajuns țară de linia întâi pe frontul ruso-european, în condițiile în care atașamentul său euroatlantic are rațiuni obiective.

Obligați să părăsească zona fostelor republici sovietice central-asiatice, să își limiteze mișcările în Caucazul de Sud și la Marea Neagră și să se consoleze cu pierderea speranței de a avea vreo influență în Belarus, americanii nu pot abandona Ucraina ; nici măcar de dragul solidarității cu elitele eșuatei « revoluții portocalii », pe care au sprijinit-o, dacă nu cumva și inspirat-o. Or, exact asta se întâmpla dacă alegerile parlamentare din 2012 ar fi fost declarate ca fiind fraudate, așa cum doreau să o facă *a priori* populării europeni sub influența creștin-democraților germani.

Declararea alegerilor ucrainene ca nefiind libere și corecte (pe motiv că Iulia Timoșenko, fiind condamnată la închisoare, nu poate participa la ele) ar fi omorât definitiv sau, oricum, pe termen nedefinit acordul de parteneriat aprofundat dintre Ucraina și UE, perspectivele europene ale Ucrainei, integrarea economică, asocierea politică și convergența instituțională euro-ucraineană, obligând Kievul la « rusofilie ». Aceasta ar fi deschis calea spre o confruntare ruso-occidentală având ca obiect refacerea influenței ruse în țările baltice încă din 2012.

SUA nu e membră UE, dar Polonia este și înțelege perfect riscurile jocului. Deși are sensibilități similare Berlinului cu privire la valori și aceleași simpatii pentru anumiți actori politici ucraineni, Varșovia vede altfel ecuația geostrategică. Desigur, nimeni nu putea rămâne indiferent față de caracterul aparent selectiv al justiției ucrainene. O atare selectivitate – care, în sine, nu demonstrează nevinovăția doamnei Timoșenko – îi amenință nu doar pe politicienii ucraineni, ci, lucru mai grav din perspectivă occidentală, pe investitorii euroatlantici. Dincolo de faptul că, oricum, problema se rezolvă prin reforme legislative și instituționale, iar nu prin cenzurarea hotărârilor judecătorești concrete, pentru care competentă este CEDO, Polonia nu putea pune totuși justiția ucraineană înaintea securității sale geopolitice. Ea nu dorește să redevină un spațiu tampon, fără garanții eficiente de securitate, între Rusia și Germania. De aceea s-a opus oricăror manevre ale UE care ar face inevitabilă izolarea Ucrainei. Pentru polonezi, independența și integrarea europeană a Ucrainei înlătură posibilitatea unui alt pact Ribbentrop-Molotov. Teama lor obsesivă de un asemenea pact pare azi paranoidă. Cine poate garanta totuși că viitorul nu o va valida ?!

Întrebarea este ce va face România. Va da ea oare prioritate solidarității în cheie germană cu blocul portocaliu (din care între timp Iulia Timoșenko a dispărut), așa cum a făcut-o constant PDL, probabil sub influența președintelui Băsescu ? Va urma ea interesele americane, așa cum i-o cere parteneriatul strategic cu SUA ? Va citi ea aceste interese în cheia rațională a administrației de la Washington (căreia i-a dat expresie chiar « prietenul » Philip Gordon, asistentul secretarului de stat) sau în cea dogmatică a neoconservatorilor din Senat ? Va arăta ea că își înțelege la fel de bine ca Polonia propriile interese, interese care îi dictează să evite transformarea sa în țară de primă linie la granița cu zona de influență a Rusiei ?

Din punct de vedere obiectiv, între interesele României, Poloniei și SUA în această chestiune nu există contradicție. În prezent, România are însă probleme cu UE, iar pentru depășirea lor sprijinul Germaniei este esențial. Traian Băsescu îi datora doamnei Merkel restaurarea la Cotroceni*. Șarada este cu atât mai greu de dezlegat cu cât, în contextul politic intern românesc actual, nici măcar nu se știe cine conduce politica externă a statului. Pe acest fond tulbure, va ști oare Bucureștiul să facă alegerea bună, va rămâne inactiv, riscând să cadă între vagoane, sau, pur și simplu, indiferent de ce va face, norocul îl va scoate cu bine la mal ? O vom afla în următoarele câteva săptămâni. Până atunci, să mizăm pe noroc !

În aparență, în 2014 norocul i-a ajutat pe români să iasă din dilemă. Decizând să ia inițiativa și să treacă la ofensivă în relația cu Occidentul, Vladimir Putin l-a determinat pe acesta să strângă rândurile. Cum nu se punea problema adoptării unei atitudini diferite de cea a aliaților occidentali, România a scăpat de obligația de a lua o decizie.

În realitate, lucrurile sunt mai complicate. Disensiunile până de curând așezate la suprafață s-au mutat în adâncime, problema de rezolvat a devenit mai dificilă, iar riscurile au crescut. Nici Germania, nici SUA nu și-au schimbat strategia. În schimb, tacticile lor au devenit mai complexe și planurile lor, mai opace. Fiecare dorește să-l împingă pe celălalt spre o opoziție cât mai fermă față de Rusia, în așa fel încât să aducă Moscova în situația de a negocia cu ea peste capul aliaților.

În ciuda acuzelor aduse Rusiei pe terenul valorilor, SUA a deschis o nouă eră în relațiile cu America Latină, renunțând la cruciada cu Cuba și normalizând relațiile cu acest adevărat lider moral al continentului sud-american (căci bătălia morală nu este doar aceea a democrației cu dictatura, ci și cea a libertății cu imperialismul). Astfel, dintr-o mișcare, Washingtonul se întoarce spre emisfera vestică, de unde expulzează atât influența rusă, cât și pe cea europeană, deschizând totodată drumul spre o negociere dezideologizată cu Rusia.

În același timp, Germania, înăsprind retorica în relația cu Moscova, susține discret o ieșire din criza ucraineană conformă exigențelor rusești, ceea ce cuprinde și ținerea la distanță a Americii. Într-un atare demers, Berlinul se sprijină tot mai mult pe statele central-europene, care, la rândul lor, se îndepărtează tot mai mult unul de altul în ceea ce privește atitudinea față de Rusia.

Într-un asemenea context, România nu mai poate urma pur și simplu « linia comună » stabilită de alții. Ea va trebui să încurajeze și să se apropie de acela dintre aliații euroatlantici care este cel mai apt să încheie « pacea » cu Rusia, iar nu de cel care este cel mai dispus să ducă un război cu ea. Dacă doritorii de pace sunt mai mulți – și sunt –, să-l aleagă pe cel care poate garanta cel mai bine includerea în înțelegere a intereselor românești și faptul că pacea este stabilă ; adică pe cel care are un proiect al păcii deopotrivă just, fezabil și durabil. Altminteri, românii trebuie să se întoarcă iarăși spre noroc.

Refuzul gândirii geostrategice omoară Parteneriatul estic al UE

22 septembrie 2013

CÂND STRATEGIA ESTE BUNĂ, chiar dacă tactica este rea, unele bătălii pot fi pierdute dar războiul va fi câștigat. O strategie bună implică identificarea țintei esențiale. Aceasta exprimă interesul vital și se definește în funcție de esența indentității celui care o fixează. Pentru o entitate politică, identitatea respectivă depinde de geografia care o circumscrie.

Care sunt granițele definitorii pentru UE ? Cele din spatele cărora securitatea cetățenilor europeni (cea personală, socială, națională și internațională) poate fi cel mai bine garantată ? Orbite de egoismele lor naționale și încă obsedate de concursul dintre ele, statele membre sau cea mai mare parte a lor nu se pot pune de acord în această privință. De aceea, neavând geografie, Uniunii Eurepene i-ar mai rămâne doar istoria. Cum însă și trecutul o dezbină, în locul istoriei a așezat mitologia. O mitologie proclamată în chiar preambulul Tratatului de la Lisabona, în care se afirmă că nașterea sa ar fi inspirată « din moștenirea culturală, religioasă și umanistă a Europei, din care s-au dezvoltat valorile universale care constituie drepturile inviolabile și inalienabile ale persoanei, precum libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept ».

Așadar, arogându-și identitatea de sursă și depozitar al « valorilor universale, inviolabile și inalienabile », când, de fapt, la origine, ea a fost o uniune de frici, iar nu una de valori, UE își afirmă dreptul și obligația de a promova și apăra respectivele valori în întreaga lume. Universalismul cultural ia astfel locul geopoliticii. Ținta strategică a UE devine funcție de identitatea culturală autoatribuită în baza unui mit, în loc să fie funcție de identitatea geografică.

Negândind în termenii unei geografii identitare coerente, UE nu este capabilă să-și definească o identitate geopolitică și, de aceea, nici să planifice sau să acționeze strategic. Asta arată că, în acțiunea externă, UE nu se comportă ca o entitate politică. Prin urmare, ea refuză competiția geostrategică, iar refuzându-o, nu are cum o câștiga.

Plasându-se în situația de a nu avea o strategie bazată pe criteriul geopolitic, și deci renunțand la o posibilă victorie în confruntarea geostrategică, UE recurge la o strategie-surogat dedusă din presupusa sa identitate culturală. Ideea centrală a acestei « strategii culturale » este aceea că statele care împărtășesc aceleași valori vor avea o organizare socială comună ; iar statele care vor avea o organizare socială comună se vor înțelege mai bine, căci încrederea reciprocă va fi mai mare și, totodată, interoperabilitatea legislativă, instituțională și politică va fi posibilă și durabilă. Mai mult, când este vorba despre o organizare democratică, uniformizarea valorilor garantează pacea, deoarece, fiind responsabile față de popor, care nu iubește războiul, conducerile acestor state nu își vor declara niciodată război una alteia. Aceasta este teoria pe care se întemeiază conceptul de « securitate democratică ».

Iată de ce reprezentanții UE se comportă astăzi în relațiile externe precum o « preoțime seculară » pornită să aducă omenirea la dreapta credință în valorile sale, considerate a avea valabilitate universală. În vâltoarea acestei noi « cruciade », securitatea cetățenilor europeni este uitată.

Ceea ce nu observă UE este că valorile pe care le-a îmbrățișat (sintetizate în conceptele democrației, statului de drept și ale drepturilor omului) nu numai că nu sunt universal admise sau pretutindeni la fel înțelese, dar ele pot să înflorească doar într-un context favorabil, caracterizat printr-un înalt nivel de securitate și stabilitate. Or, securitatea și stabilitatea depind de soluționarea șaradei geostrategice, de succesul obținut în jocul geopolitic.

Imposibila politică externă a UE

Mitul din preambul este reluat, explicit și implicit, în corpul tratatelor europene, unde, în cel mai bun caz, securitatea cetățenilor europeni este menționată în finalul listei obiectivelor de politică externă ale UE. Or, după ce că și așa sentimentul apartenenței la comunitatea cetățenilor europeni, la *demos*-ul european, este deocamdată extrem de slab, a le cere unor oameni reali, cu probleme existențiale majore, loialitate față de instituțiile europene, în condițiile în care acestea, în mod programatic, nu se preocupă prioritar de securitatea lor reală, ci de răspândirea în lume a unor valori închipuite, este fie semnul autismului absolut, fie al ipocriziei supreme. Deși elitele politice europene (în special cele de stânga) critică adesea neoconservatorismul american, ele aplică încăpățânat principiile acestuia, considerând că europenii vor fi în siguranță atunci când toată omenirea va trăi potrivit modelului lor de organizare socială. (O teorie, în principiu, corectă dacă se face abstracție de diversitatea culturală a lumii și, mai ales, de faptul că actualele « valori europene » nu sunt, așa cum lasă să se înțeleagă mitologia europeană, intrinseci spiritului european *ab origine* (« de la origini »), ci produs al unei istorii cu care europenii nu au de ce se mândri întotdeauna și a cărei repetare de către non-europenii doritori să ajungă la același rezultat nu este de dorit.) Ceea ce deosebește neoconservatorismul american de cel european este împrejurarea că, în timp ce americanii susțin că transferul valorilor lor trebuie făcut cu sabia, *manu militari*, europenii cred în ingineria socială și în înlocuirea armelor convenționale cu cele economico-financiare. În ambele cazuri, eșecul are aceleași proporții. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, chiar și acolo unde modelul ordinii circumscrise de valorile zise « occidentale » a putut fi impus, el s-a dovedit a fi instabil în condițiile clivajului dintre drepturile politice și cele socio-economice. Chiar și în Occidentul european sau american, insuficiența securității sociale a condus și conduce la limitarea libertăților civile (uneori cu scuza că se cere un răspuns la escaladarea anarhismului) și la transformarea democrației în oligarhie.

Ipocrizia abordării UE constă și în aceea că accentul pus pe acțiunea externă europeană ghidată de valori se referă, pe de o parte, doar la condiționarea cooperării cu terții de aplicarea reformelor politice interne cerute acestora, iar nu la comportamentul europenilor în relațiile cu ei (respectarea diversității, nediscriminarea, egalitatea șanselor fiind « valori europene » eventual respectate în raporturile intraeuropene, dar nu și în politica externă europeană), iar pe de altă parte, la faptul că gândirea geostrategică nu este cu adevărat abandonată, ci rămâne domeniul rezervat statelor membre. Uniunii Europene i se cere să se ocupe de « politica valorilor » întrucât de geopolitică se ocupă statele membre. În consecință, unui set unic de valori « oferite » la export îi corespund mai multe strategii de politică externă. (Nu sunt însă tot atâtea strategii câte state membre, căci numai principalii jucători își pot permite o concepție și o acțiune geopolitică proprie, dar, oricum, sunt suficient de multe pentru a distruge orice coerență europeană / federală în materie.) Din intersecția acestor vectori rezultă nu numai un discurs european cacofonic, ci și un comportament al multiplelor standarde. (De pildă, într-un fel este tratat Khazahstanul, bogat în petrol, și altfel Belarusul, lipsit de resurse naturale importante ; într-un fel va trata Germania relația cu Georgia sau Turcia și altfel o va trata Marea Britanie ; într-un fel se va raporta Spania la Cuba și altfel Suedia sau Olanda etc.) Ceea ce explică atât pierderea credibilității europene în relațiile internaționale, cât și eșecul demersurilor europene de politică externă.

Această teorie se verifică perfect în rezultatele catastrofale ale politicii UE față de vecinătatea sa estică.

Belarus, tradiționala poartă prin care Occidentul european a invadat Rusia și invers, a fost pierdut întrucât UE l-a izolat prin dogmatismul său ideologic, negăsind inspirația și resursele pentru a crea condițiile geostrategice în care acesta, din teamă, din interes sau din amândouă, să i se alăture. Cu alte cuvinte, socotindu-se, de manieră narcisistă, a fi opțiunea valorică unică și de nerefuzat, UE nu și-a dimensionat nici bățul, nici morcovul, nu a ales nici modalitatea, nici momentul și nici intensitatea acțiunii sale în funcție de existența și forța de atracție a Rusiei. Totul s-a limitat la a face din preluarea modului său de viață condiția prealabilă a parteneriatului politico-economic. În consecință, Minskul și-a aliniat politica la agenda Moscovei.

După ce a experimentat timp de câțiva ani politica de integrare europeană în cadrul Parteneriatului estic, Armenia a decis să intre în Uniunea Euro-Asiatică, inițiată și dominată de Rusia. Se spune că argumentul decisiv ar fi fost oferta făcută de președintele Putin Azerbaidjanului rival de a-i livra o cantitate considerabilă de armament în condiții avantajoase. Perspectiva subsecventă a răsturnării echilibrului strategic actual dintre Baku și Erevan, l-a determinat pe cel din urmă să facă o opțiune strategică favorabilă Moscovei dar defavorabilă Bruxellesului. Iar asta tocmai pe când UE se pregătea să semneze un acord de asociere cu Armenia, prin care condiționa o iluzorie deschidere a pieței europene – altminteri bântuită de furtuna recesiunii – de preluarea modelului său de organizare politico-socială.

S-a dovedit însă că armele rusești sunt mai convingătoare decât « valorile » europene. Așa încât UE rămâne acum și fără parteneriatul armenesc, și cu « valorile » în stoc nevandabil.

Faptul este și urmarea refuzului sau a incapacității UE de a recunoaște valoarea geostrategică a Azerbaidjanului și, pornind de aici, de a aborda politica adecvată față de acesta. Dimpotrivă, cum liderii azeri, neavând nevoie de banii europeni, ci de un partener politic apt să-i ajute în restabilirea integrității teritoriale a țării lor, nu au acceptat pedagogia UE (nici măcar nu s-au prefăcut a o accepta), Bruxellesul a pus la frigider Acordul de asociere cu Azerbaidjanul. Or, altfel ar fi negociat UE cu Armenia (inclusiv problema valorilor) dacă ar fi avut un parteneriat strategic solid cu rivalul său azer, totodată cel mai important actor strategic din Caucazul de Sud. Și aceasta mai ales în condițiile în care Armenia nu are contiguitate teritorială cu Rusia, dar se învecinează cu Turcia, adversar tradițional și candidat la intrarea în UE.

În ceea ce-i privește pe liderii de la Baku, deși lăsați fără răspunsurile geostrategice așteptate din partea UE, ei au rezistat deocamdată la cântecele de sirenă ale Moscovei. Întrebarea este : pentru cât timp ?

La rândul său, nici Georgia nu se simte mai bine. Cu un președinte proamerican impredictibil și un prim-ministru prorus predictibil, în condițiile în care două regiuni secesioniste (Abhazia și Osetia de Sud) s-au autodeterminat cu sprijin rusesc, gruzinii nu prea au argumente să accepte « cateheza » europeană. Șeful statului este obsedat de intrarea în NATO, în timp ce șeful guvernului a lăsat să se înțeleagă că se gândește la posibilitatea intrării în Uniunea Euroasiatică. Nici unul nu reflectează la « valorile » UE, căci ele nu le rezolvă problemele geostrategice, ci, cel mult, la banii europeni. În lipsa gândirii geopolitice, UE ajunge mereu să plătească orchestra fără să comande muzica.

Între timp, Mihail Saakașvili a părăsit președinția Georgiei, refugiindu-se în SUA (*sic !*). Dacă succesorul său nu a dus Georgia neapărat mai departe de UE, a dus-o mai aproape de Rusia. Multivectorialismul prudent va caracteriza în continuare, cel mai probabil, politica georgiană – cam la fel cum se întâmplă și cu politica azeră. Aceasta conturează evoluția Transcaucaziei către o « finlandizare » *de facto*. Occidentul în general și UE în special (ca să nu mai vorbim de România) ar fi interesate ca acest proces să fie negociat cu Rusia (evident, în condițiile participării tuturor statelor direct interesate) – eventual, în cadrul unei conferințe internaționale pentru securitate și cooperare în Caucazul de Sud, apță să conducă la formarea unui *commonwealth* al statelor transcaucaziene și, în cadrul acestuia, la rezolvarea conflictelor înghețate din zonă. Actualul deficit de viziune strategică europeană – responsabil inclusiv de ascunderea lipsei unei strategii europene la Marea Neagră în spatele perdelei de fum a așanumitei « sinergii la Marea Neagră » – face improbabil un asemenea demers.

Despre sărmana Moldovă ce să mai vorbim ?! Își tratează bolile ereditare cu cataplasme confecționate din materialul îndoielnic al democrației europene aflate în criză, așteptând un miracol geopolitic care să-i redea unitatea statală și totodată să-i deschidă calea reintrării în familia sa occidentală. Nefiind vorba de « valori », ci de obiective geopolitice, UE nu este însă interesată ; chiar dacă este evident că atingerea obiectivelor amintite ar oferi climatul necesar pentru înflorirea respectivelor valori. Între timp, Rusia îi administrează Chișinăului sancțiuni economice și utilizează șantajul transnistrean – în soluționarea căruia, cu îngăduința vest-europenilor, este și parte, și arbitru – pentru a-l determina să nu accepte Acordul de asociere cu UE.

Semnarea, în cele din urmă, a Acordului de asociere dintre Republica Moldova și UE nu a fost de natură să modifice situația strategică. Aplicarea reformelor cerute de UE (în ritmurile și cu jumătățile de măsură permise de suportabilitatea socială) și presiunile economice ale Moscovei, exercitate prin intermediul consecințelor economico-sociale pe termen scurt, au făcut să crească popularitatea și eligibilitatea partidelor eurosceptice și rusofile în detrimentul forțelor proeuropene, reducând sprijinul popular pentru cele din urmă. În vreme ce capitalurile rusești, sub diferite acoperiri, domină firava economie moldavă fără a se izbi de vreo concurență europeană (românească) serioasă, UE anunță că extinderea spre est (deci accesul Moldovei ca stat membru) este exclusă pentru un orizont de timp previzibil. Așadar, UE rămâne pe vechea sa linie politică, arătând că nu a învățat nimic și nu a uitat nimic. Or, continuarea aceluiași tip de politică nu poate produce alte rezultate.

Cel mai strategic vecin estic al UE este însă Ucraina. Întregul echilibru geostrategic dintre Vestul euroatlantic și Estul euroasiatic depinde de arondarea geopolitică a acesteia, în condițiile în care neutralitatea ei este imposibilă pe termen mediu și lung. Când Rusia face presiuni asupra Kievului pentru a nu semna Acordul de asociere cu UE la Summitul de la Vilnius din luna noiembrie, ea știe ceva ce UE pare fie a nu ști, fie a nu înțelege. Și anume că valoarea geostrategică a Ucrainei este atât de mare încât lipsește de semnificație temelia ideologică a organizării sale interne, precum și că opțiunea pentru un set de valori sau altul va urma opțiunea pentru o formulă geopolitică sau alta, iar nu invers. Dacă UE va câștiga jocul geopolitic a cărui miză este Ucraina, valorile sale vor putea fi transferate acolo fără mari dificultăți. Dacă îl va pierde, va importa doar insecuritate pentru cetățenii europeni, ratând totodată promovarea valorilor ei și a modelului său de viață în vecinătatea sa orientală.

Când miza este atât de mare, nu poți fi decât uluit văzând cum semnarea Acordului de asociere dintre UE și Ucraina este condiționată de grațierea fostului prim-ministru Iulia Timoșenko, act ridicat, ipocrit și absurd, la rangul de criteriu absolut al imparțialității și eficienței justiției

ucrainene. Insistența specială a Germaniei pentru a impune o atare condiție nu ține atât de fermitatea luptei ei împotriva « justiției selective », cât de calculele geopolitice care o leagă de Rusia. În realitate, nici soarta doamnei Timoșenko, nici cea a justiției nu interesează. Acestea sunt pretexte pentru a împinge Ucraina spre răsărit. Asemenea calcule pot fi promovate, din nefericire, fără probleme într-o UE care refuză gândirea geopolitică, preferând narcisismul dogmatismului ideologic.

Fără Belarus și fără Armenia, dar mai ales fără Ucraina și Azerbaidjan, ce mai poate însemna Parteneriatul estic al UE ? Un dezastru strategic. Iminența acestui dezastru, dacă nu chiar actualitatea lui, impune schimbarea actualei gândiri politice a UE cel puțin în vecinătatea sa orientală. În acest sens, UE trebuie să înțeleagă că valorile sale nu pot fi promovate în lume atâta timp cât ea nu își impune logica în rezolvarea ecuației geopolitice și cât echilibrele strategice nu sunt adecvat stabilizate.

Actuala ciocnire între interesele Rusiei și cele ale UE, impuse de realitatea inconturnabilă a « vecinătății lor comune », face obiectul unei controverse geostrategice de maxim dramatism. Greșit abordată, aceasta va duce la refacerea vechilor linii de fractură în Europa. Gândind în termeni geostrategici tradiționali, Rusia pare a încerca să impună o frontieră care să separe, asigurându-i un raport de putere favorabil. Gândind în termeni culturali (etici), UE concepe frontiera sa orientală ca pe o linie de unire care structurează, iar nu fragmentează un spațiu comun de pace, securitate și justiție întins de la strâmtoarea Gibraltar la strâmtoarea Bering. Acesta poate fi un deziderat pios, dar nu o strategie. Căci, spre a ajunge acolo, trebuie ca mai întâi UE să prevaleze în jocul de putere, deci să gândească și să acționeze în logică geopolitică.

Iată de ce UE trebuie să-și consolideze legăturile cu vecinii săi estici prin asociere politică, integrare economică, armonizare legislativă și interoperabilitate instituțională, fără nici o altă condiție prealabilă, punând astfel temelia unei necesare (dar ulterioare) comunități de valori. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, pentru a fi viabile, valorile nu pot fi transplantate din soluri străine, ci trebuie lăsate să crească natural din solul autohton asupra căruia urmează să domnească.

Discursurile etice, adică valorile, nu pot face nimic împotriva geopoliticii reale. Dimpotrivă, o orientare geostrategică bună trimite în derizoriu aspirațiile etice ; cu precădere atunci când acestea sunt marcate de aroganță narcisistă, ipocrizie și demagogie, iar nu de smerenie, toleranță și respect al diversității. În schimb, geopolitica așezată pe fundamente etice și având obiective cărora valorile morale nu le sunt străine, dar care nu se limitează la acestea, nu are adversar capabil a i se opune. Este motivul pentru care UE trebuie să facă urgent din rațiunea geopolitică principalul criteriu al planificării sale politice și al acțiunii sale externe.

În termeni concreți și imediați, aceasta însemna folosirea Summitului de la Vilnius, la 28 noiembrie 2013, pentru semnarea Acordului de asociere cu Ucraina, parafarea unui acord similar cu Moldova și, eventual, cu Georgia,

semnarea unui Acord pentru liberalizarea vizelor de călătorie cu Azerbaidjanul și adoptarea unei declarații privind susținerea integrității teritoriale a acestuia, cu excluderea explicită a ideii autodeterminării internaționale a minorităților etnoculturale. De asemenea, se impunea formularea unui program concret privind compensarea de către UE a restricțiilor politico-economice de tip sancționatoriu impuse statelor din vecinătatea sa estică de către Rusia ca reacție la opțiunea acestora în favoarea integrării europene.

La Summitul de la Vilnius nu s-au făcut asemenea pași strategici. Aceasta marchează eșecul politicii UE în vecinătatea sa estică, fapt care o va discredita ca actor global relevant pentru o lungă perioadă, punând în pericol atât promovarea valorilor europene, cât și securitatea cetățenilor europeni.

Neînțelegând ori neputând înțelege ori nefiind lăsată (de hegemonii europeni) să înțeleagă argumentele și avertismentele acestei analize, UE nu a făcut nimic din ce trebuia să facă pentru a degaja și promova o strategie aptă să evite dezastrul strategic al acțiunii externe în general, în vecinătatea sa estică în special. (Parteneriatul estic s-a dezagregat sub efectul loviturilor geostrategice aplicate de Rusia în condițiile abandonului geostrategic european ; vecinătatea sudică a căzut în haosul fundamentalismului islamic în urma primăverii arabe încurajate iresponsabil de UE ; relația transatlantică – inclusiv perspectivele TTIP – se destramă sub impactul disparităților de putere și de ambiții geopolitice între țărmurile Atlanticului ; în Africa, politica de ajutor pentru dezvoltare a UE și influența geostrategică aferentă ei sunt anihilate de concurența chineză, lipsită de condiționări ideologice ; în America Latină, « vecinătatea comună » a UE și a SUA, demersurile ideologizante europene pierd teren în fața geopoliticii ruse, promovată fie direct, fie indirect prin BRICS, și, respectiv în fața celei recente a SUA, care au restabilit relațiile diplomatice dintre Washington și Havana grație medierii Vaticanului, iar nu celei a UE, așa cum recomandase autorul acestor rânduri în vara anului 2010.) Temerile au fost deci confirmate. Aceasta a făcut ca, în loc să mențină pacea, Occidentul, dezbinat și duplicitar, să ajungă în pragul altui război cu Orientul ruso-asiatic.

Vilnius nu trebuie să fie un alt München ! (I)

6 octombrie 2013

SUMMITUL DE LA VILNIUS programat pentru 28 noiembrie și dedicat Parteneriatului estic al UE va fi constituit prima confruntare geostrategică din istorie între UE, ca putere globală emergentă de tip « *soft* » (moale), și Rusia, ca putere globală în curs de reabilitare de tip « *hard* » (dur). De victoria în această confruntare depindea credibilitatea UE ca actor global. Criteriul victoriei era semnarea Acordului de asociere cu Ucraina – națiunea cu valențele strategice cele mai semnificative din vecinătatea comună ruso-europeană.

De calificarea și ridicarea mizei Summit-ului de la Vilnius responsabil este Kremlinul. A făcut-o prin presiunile îndreptate asupra statelor din vechea sa sferă de influență imperială (« vecinătatea apropiată », formată din Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova și Ucraina), doritoare și susceptibile să așeze pe temelii juridice coerente legăturile lor cu Europa politică în scopul asocierii politice, integrării economice, uniformizării legislative, interoperabilității instituționale și armonizării culturale cu aceasta. Obiectivul declarat al respectivelor demersuri, nu lipsite de o anumită brutalitate, a fost acela de a determina statele în cauză să refuze semnarea sau parafarea Acordurilor de asociere cu UE, alăturându-se, în schimb, Uniunii vamale euroasiatice dominată de Rusia. În consecință, UE este obligată să constate că acțiunea sa externă ghidată de ideea exportului valorilor sale și bazată pe conceptul *more for more* (« mai mult pentru mai mult ») – având înțelesul că aceia care vor introduce mai mult în organizarea lor socială internă principiile modului de viață vest-european vor beneficia mai mult de accesul la piața europeană și de solidaritatea europeană – are, cel puțin în percepția Moscovei, o dimensiune geostrategică. S-ar putea spune că Rusia dă o nouă definiție sau o nouă perspectivă pseudostrategiei europene dominate dogmatic de mitul superiorității valorilor sale, demonstrând că, pentru acela care are mai mulți vecini strategici, deci are alternative geopolitice, « mai mult pentru mai mult » înseamnă a ceda mai mult celui care te presează mai mult. Numai cel care câștigă concursul fricii poate câștiga și concursul valorilor !

Sintagme precum « pseudostrategie europeană » sau « mitul superiorității valorilor europene » pot suna straniu în urechile în care țiuie mesajele propagandei euroapologetice. În mass-media românească, o atare propagandă își are explicația principală în servilismul instinctiv al jurnaliștilor de proastă calitate profesională și morală față de tot ce este putere străină (în general, față de orice putere care nu acceptă să fie luată la întrebări oricând, oricum și de oricine),

dar și în strădania celor care vor să domine România de a introduce în conștiința românilor prejudecăți pozitive cu privire la străini și ordinea externă, alături de prejudecăți negative referitoare la ei înșiși. Faptul că această propagandă nu este refuzată și că nu i se rezistă serios face mult rău atât României, cât și UE (pe care narcisismul o împiedică să-și vadă și să-și repare greșelile).

Cum altfel însă decât « pseudostrategie » poate fi numită politica pornită de la înlocuirea realității geografice cu o istorie iluzorie, fie ea și exemplară ? Când « valorile » sunt folosite ca alibi pentru intervenția în afacerile interne ale altor state, în scopul schimbării regimului politic și, astfel, al promovării anumitor agende geopolitice, iar nu ca ghid în gestionarea relațiilor internaționale, superioritatea lor – și așa greu de probat cu argumente raționale – rămâne un simplu mit. În măsura în care UE sau unii dintre protagoniștii UE doresc să facă din acest mit armă pentru dominarea altora, iar nu doar reper exemplar spre care să tindă cu toții, precum și atunci când mitul este folosit spre a separa și discrimina, iar nu spre a uni și armoniza, acest mit trebuie devoalat și combătut. UE – mai exact *demos*-ul european emergent – are nevoie de mituri fondatoare. Asemenea mituri trebuie să fie însă mituri arhetipale, care oferă modelul unirii europenilor, iar nu mituri tribale, care postulează narcisist ideea superiorității culturii europene față de alte culturi și legitimează pofta periculoasă, altminteri inutilă și irealizabilă, de hegemonism european – ori de hegemonism național exercitat sub drapel european. Un astfel de hegemonism nu are nici o legătură cu aspirația necesară a UE la statutul de actor global.

Parteneriatul estic al UE este istoria unor mari confuzii. El s-a născut din frica – spre a nu-i spune ura – față de Rusia, dar s-a exprimat în retorica dragostei față de vecinii estici ai UE, uitând că ei sunt vecini comuni cu aceasta. Inițiatorii proiectului au fost doi adversari tradiționali ai Rusiei, și anume Polonia și Suedia, în cultura cărora (mai ales în cea poloneză) amintirea dominației și a amenințărilor rusești este puternic înrădăcinată.

Suedia este o țară nordică a cărei istorie consemnează o lungă rivalitate geostrategică cu Rusia. În prezent, Suedia este o țară neutră (dar într-o formulă diferită de cea a « finlandizării », care presupunea o atitudine prietenoasă față de Moscova), membră a UE, dar nu și a Zonei Euro. Ea manifestă rezervă față de ideea federalistă, favorizând suveranismul. În grupul țărilor nordice, Suedia are tradiții de rivalitate cu Danemarca, liderul regional. Stockholmul nu poate trece, ca influență politică, înaintea Copenhagăi, care este deopotrivă membru al NATO și al UE. De asemenea, Suedia este marcată de amintirea unor dispute geostrategice cu Finlanda (controversele legate de apartenența și statutul arhipelagului Åland fiind una dintre ele), dar câtă vreme cea din urmă face parte din Zona Euro, nu poate egala influența sa politică în UE. Dacă Finlanda și-a găsit un protejat-satelit în Estonia, iar Polonia în Lituania, cele două cupluri fiind legate prin rădăcini culturale comune, Suedia nu are asemenea legături naturale privilegiate în zonă. Pornind de aici, Stockholmul a căutat să-și consolideze poziția la Marea Baltică prin realizarea unui parteneriat avansat cu Polonia.

În ceea ce o privește, Polonia, prinsă la mijloc din punct de vedere geopolitic între Rusia și Germania, a avut tot interesul să se întărească la nord printr-o antantă specială cu Suedia, așa cum spre sud a realizat parteneriatul avansat cu România, extins ulterior prin asocierea Turciei – la care se adaugă trilaterala Polonia-Ucraina-România (când mai activă, când mai puțin activă). Pe această cale, Varșovia a înțeles, fără îndoială, să facă față presiunilor generate de conivențele politice, mai mult sau mai puțin formale dar foarte eficiente, germano-ruse.

În acest context, Suedia are o importanță specială pentru Polonia, căci nu are de purtat povara prejudecăților sau a infirmităților caracteristice fostelor state membre ale blocului sovietic și de aceea se poate manifesta cu mai mare dezinvoltură în cadrul UE. La rândul său, Polonia are importanță pentru Suedia, întrucât este o țară central-europeană mare (a șasea ca mărime în UE). Tandemul are astfel și blazon, și masă. Acestea se completează cu agenda geopolitică rusosceptică – mai importantă pentru Polonia decât pentru Suedia –, dar care le conferă ambelor o identitate geostrategică clară, impresionantă și respectabilă în cadrul UE.

O asemenea orientare geopolitică prezintă însă riscul nu numai de a mări tensiunile cu Germania în UE, ci și de a implica UE într-o atitudine inutil de belicoasă față de Rusia, altminteri potențial partener strategic al acesteia (inclusiv ca factor de echilibrare în raporturile dintre UE și SUA). Parteneriatul estic este un exemplu în acest sens.

Miniștrii de Externe ai celor două țări amintite, ambii rusosceptici cunoscuți, au conceput un plan cu caracter subsidiar menit să consolideze securitatea lor și a UE la frontiera sa orientală, după ce Occidentul – atât în varianta euroatlantică (NATO), cât și în cea europeană (UE) – se abținuse, din indiferent ce motive, de la a se extinde în acea direcție. Este motivul pentru care Rusia a fost lăsată în afara respectivului parteneriat, inițiatorii mulțumindu-se să declare ipocrit că rușii sunt bineveniți să se alăture de la caz la caz, dacă o vor dori (prin aceasta subînțelegându-se și dacă se va aprecia că prezența lor este adecvată scopului căruia i se subordonează demersul în discuție).

În nefasta tradiție a « ambiguităților constructive » europene, primadonele occidentale ale UE au încercat să concilieze o idee care răspundea în registru rusosceptic neliniștilor securitare de ordin geostrategic ale aliaților lor orientali cu interesele lor de a se apropia de Kremlin în registru rusofil, spre satisfacerea exigențelor securității lor energetice. Confruntarea de catifea între geopolitica membrilor estici ai Uniunii și geoeconomia membrilor vestici a condus către un Parteneriat cu vecinii estici. Iar acesta, deși pornit din rațiuni de securitate (deci geostrategice), a luat forma unui instrument de expansiune culturală. În consecință, UE și-a invitat vecinii estici la masă, cerându-le în schimb să vină îmbrăcați după « moda » occidentală, în timp ce aceștia au înțeles că prin Parteneriatul estic Occidentul euroatlantic în ansamblul său le oferă, fie și numai cu împrumut, umbrela sa de securitate geopolitică.

Procedând așa cum a procedat, UE și-a uitat propria istorie, căci ea nu s-a născut ca o uniune de valori – cum greșit o crede și o afirmă astăzi –, ci ca o uniune de frici. Numai când frica de război și de foame au trecut prin punerea în comun a resurselor apărării și dezvoltării s-a putut păși, într-un context geopoltic devenit astfel favorabil, către construirea uniunii de valori. Aceasta a crescut deci din interior, iar nu din afară, așa cum s-ar dori acum cu Parteneriatul estic. Cât timp vecinii estici ai UE nu-și vor fi rezolvat problemele de securitate națională sau, cel puțin, nu vor avea certitudinea primirii lor în comunitatea de libertate, justiție, prosperitate și securitate europeană, transferul « valorilor » europene acolo va rămâne problematic și parțial, efemer și pasager, iar geopolitica biciului și zăhărelului practicată cu vigoare de Rusia va fi mai convingătoare.

Chiar dacă UE nu-și gândește relațiile cu vecinii săi estici decât în termeni culturali, adică în termenii « valorilor », vecinii imediați cu pricina și supervecinul apropiat Rusia le gândesc în termeni geostrategici, adică în termeni de putere. Mai mult, cei din urmă înțeleg mai bine decât UE că valorile au propria lor putere. De aceea le tratează în perspectivă geostrategică, iar nu doar în context cultural. UE are dreptate când spune că fără « valori morale » puterea politică este în van, dar și vecinii săi au dreptate când arată că, lipsite de susținerea puterii reale, conceptele morale sunt în pericol ; căci, într-o lume nesigură, libertățile nu aduc securitatea, ci doar într-o lume stabilă securitatea îi permite libertății să înflorească.

Iată de ce, la Vilnius, UE era obligată să intre în logica jocului geostrategic dacă nu voia să se trezească vorbind singură în timp ce puterea sa se topește odată cu partenerii răsăriteni. Acolo, problema nu era aceea de a le cere vecinilor invitați să aleagă între valorile Apusului și cele ale Răsăritului, ci de a-i impune Rusiei, care nu era invitată, o realitate geopolitică și, prin ea, un raport de putere apte a-i face atât pe vecinii cu pricina, cât și Kremlinul însuși să opteze pentru valorile democrației, justiției și libertăților occidentale ca premisă a securității comune, în cele din urmă garantate de partajarea valorilor, iar nu de proporțiile înarmării și de echilibrul amenințărilor.

Întrebarea este de ce Rusia este atât de nervoasă câtă vreme are de-a face cu o UE atât de nerealistă și ineficientă ? Cu ce pot speria Moscova atât de mult Acordurile de asociere între UE și Ucraina, Moldova sau Georgia, încât să o determine a se deda la un atac atât de violent și de fățiș ? Se teme oare că își va pierde influența politică, economică sau culturală asupra statelor desprinse din imperiul ruso-sovietic aflate în vecinătatea sa vestică și sud-vestică ori că se va confrunta cu pericole militare ?

Piața rusă nu este importantă doar pentru state ca Ucraina, Moldova sau Georgia, ci pentru toți membrii UE din proximitatea sa, ca și pentru UE în ansamblul său. Aceasta este gata să-și deschidă piețele în favoarea agenților economici ruși în schimbul obținerii facilităților pentru intrarea pe piața rusă. Din punctul de vedere al UE, viitorul ar trebui să fie acela al realizării unei piețe comune de la Lisabona la Vladivostok, iar nu fragmentarea acestui spațiu prin ridicarea de noi bariere tarifare și netarifare. În acest sens sunt în negociere sau în pregătire diverse instrumente juridice.

UE este dependentă din punctul de vedere al securității sale energetice de Rusia tot așa cum este dependentă din punctul de vedere al securității militare de SUA. De aici rezultă și o certă dependență politică. O atare situație nu se va schimba prin semnarea Acordurilor de asociere cu vecinii săi răsăriteni. Ca putere « *soft* », UE este interesată de echilibrarea raporturilor cu SUA prin integrarea economică cu Rusia, astfel încât reducerea dependenței față de Rusia tocmai prin creșterea interdependenței lor economice să genereze mai multă securitate în Est, atragând reducerea dependenței față de SUA. Din această perspectivă, integrarea europeană a Ucrainei sau a Moldovei nu va face decât să faciliteze integrarea economică eurorusă. Asta nu însă și în viziunea unei puteri « *hard* » precum Rusia.

Sub aspect cultural, lucrurile sunt și mai simple. Legăturile spirituale dintre statele Parteneriatului estic și Rusia sunt atât de puternice, încât nici o asociere cu UE nu le poate pune în pericol. La fel stau lucrurile și pe plan militar. UE nu este NATO și, chiar dacă și-ar crea o identitate militară proprie, ea ar rămâne în ultimă instanță un promotor al securității prin mijloace pașnice. A afecta securitatea militară a Rusiei ca urmare a asocierii UE cu vacinii săi estici este un lucru de neimaginat.

De ce atunci atâta deranj la Moscova ? În realitate, problema nu este nici economică, nici militară, nici culturală și nici chiar politică, ci este una de prestigiu. De aceea se și manifestă pe terenul simbolurilor.

Război ? Da, dar numai în mass-media

În discursul oficial, Rusia a susținut mereu că se opune extinderii NATO dar nu și celei a UE, cea dintâi fiind o alianță militară constituită în jurul unei puteri războinice (*hard*), în timp ce a doua este o (con)federație pacifică (*soft*). La prima vedere, entitatea agresivă ar fi fost cea care aduce atingere securității ruse, în timp ce entitatea integratoare și cooperantă nu.

Prin anul 2004, un studiu secret comandat de președintele Putin se pare că a ajuns la o concluzie contrară. Întărind securitatea vecinilor săi și, pe cale de consecință, stabilitatea lor, extinderea NATO ar fi fost de natură să consolideze și securitatea Rusiei, un atac al alianței nord-atlantice împotriva sa fiind greu de imaginat. În schimb, creșterea în putere a UE prin extinderea către est ar fi adus la frontiera Rusiei un concurent economic imposibil de înfruntat care, în ultimă instanță, ar fi reușit să-și transforme atuurile economico-financiare în instrument de control politic. Prin urmare, o UE extinsă reprezenta o amenințare la adresa securității Rusiei.

În ciuda acestor concluzii, Rusia și-a continuat opoziția față de NATO. Prin extinderea în fostul spațiu al URSS, NATO furniza un plus de securitate Rusiei, dar se alegea în același timp cu noi membri furnizori de insecuritate și, astfel, slăbea. Așa s-a întâmplat cu invitarea țărilor baltice – o extindere care a vulnerabilizat NATO fără a-i oferi

vreun avantaj în termeni de putere. Așa s-ar fi întâmplat și în cazul Georgiei sau al Ucrainei, calitatea de membru al NATO neputând opri în nici un fel secesiunea abhază, osetină, crimeeană sau malorusă. Motivul opoziției ruse a fost deci mai ales unul de prestigiu.

În cazul UE, chiar dacă opoziția era justificată de rațiuni mai puțin simbolice, reacția pare prematură. În fapt, era vorba doar despre acorduri de asociere, iar în condițiile actuale de integrare a UE, extinderea către est cu includerea unor state mari de tipul Ucrainei nu avea o perspectivă realistă apropiată.

O putere mare cu ambiții mari nu poate îngădui trecerea unor « linii roșii », trasate uneori la întâmplare numai pentru a dovedi lumii, în condiții de risc real minim, că ea este în măsură să impună regulile jocului. Desigur, dacă stratagema nu ține, e posibil să izbucnească un conflict real fără o miză reală. Într-o oarecare măsură, așa se petrec lucrurile în cazul crizei ucrainene – deși a preveni bascularea Ucrainei într-o tabără sau alta, având ca rezultat modificarea echilibrului geostrategic între Vestul euroatlantic și Estul euroasiatic, nu reprezintă chiar o miză mică.

Pe de altă parte, după eșecul, fie el și relativ, al strategiei putiniene de readucere a Rusiei la nivelul unei puteri globale prin valorificarea atuului hidrocarburilor (petrol și gaz), Moscova avea nevoie de un conflict « simbolic » pentru a aduce Occidentul la masa negocierilor. Căci, indiferent de pariul geostrategic al cărui obiect este Ucraina, e limpede că nimeni în Occident nu este gata să meargă până la capăt, adică să declanșeze un război adevărat ca să apere granițele stabilite arbitrar de Stalin și Hrușciov. De aceea, și în acest sens sancțiunile occidentale reprezintă tot un joc artificial al simbolurilor. Este nevoie de arătarea simbolică a mușchilor pentru a le oferi tuturor părților justificarea așezării « cu demnitate » la masa dialogului politic. Din păcate, massmedia se cramponează totdeauna de forme și de aparențe, neoferind aproape nici un sprijin marelui public în formarea unei opinii corecte asupra mizelor, pericolelor și semnificației reale în coregrafia politico-diplomatică.

Vilnius nu trebuie să fie un alt München ! (II)

7 octombrie 2013

RUSIA SE REAFIRMĂ CA PUTERE globală și de aceea nu poate permite nimănui să se instaleze fără aprobare în curtea din spatele casei sale pentru ca de acolo să încerce a impune regulile coabitării și bunei vecinătăți. Ca și liderii americani, liderii ruși cred că ocultarea simbolurilor puterii alimentează temeritatea adversarilor sau a concurenților. Dacă semnele puterii nu sunt la vedere, puterea nu este temută și, dacă nu este temută, este contestată. Or, mai ales o putere în curs de revenire nu are nevoie să fie pusă la încercare. Zicala potrivit căreia « frica păzește bostănăria » este aici aplicabilă.

Jocul cu simbolurile este însă unul riscant. Cine îl pierde plătește un preț greu căci, odată intrat în paza conștiintei publice, un simbol nu poate fi distrus decât atunci când se naște un altul. Ceea ce nu se poate întâmpla prea des. Or, trebuie să ne reamintim că rușii sunt mari jucători de șah, iar nu jucători de poker. Este, de aceea, greu de imaginat că în confruntarea geostrategică de la Vilnius, care se câștiga sau se pierdea pe terenul simbolurilor dar producea efecte în dinamica raportului real de putere, Kremlinul joacă la cacealma. Cel mai probabil este că Rusia se baza pe ceva sau, mai exact, pe cineva prezent la masa negocierilor (de la care rușii au lipsit) și care avea influența necesară pentru a bloca o decizie potrivnică exigențelor rusești.

La întrebarea cine poate fi acela răspunsul nu este foarte dificil. Ba este chiar evident : Germania ! (Aceasta și-a și anunțat opoziția fermă, sub diverse pretexte, la semnarea Acordului de asociere cu Ucraina, ceea ce făcea imposibilă sau cel puțin nerelevantă parafarea acordurilor similare cu Moldova și Georgia.) Spre a-și păstra influența în negocierile cu aliații săi occidentali, Germania trebuie să se bizuie pe antanta cu Rusia. Spre a domina Mitteleuropa, Germania trebuie să-și împartă influența asupra acesteia cu Rusia. Iată un calcul geostrategic german al cărui succes este asigurat prin refuzul UE de a gândi în termeni geostrategici, neînțelegând că valorile sale pot fi promovate numai după ce concursul geopolitic cu alți actori regionali și globali este câștigat.

La Vilnius UE a capitulat în fața geostrategiei propulsate de tandemul ruso-german. Consecințele vor fi uriașe. Dincolo de evidenta pierdere a oricărei influențe a UE în vecinătatea sa estică, poate fi estimată chiar prăbușirea acelei vecinătăți cu totul. Refuzul asocierii formale cu Ucraina și al garanțiilor politico-economice aferente acesteia, sub pretext că opțiunea civilizațională, orientarea geopolitică și reforma instituțională a țării sunt greșite sau cel puțin dubioase, va fi dus la prăbușirea sau la scumpirea creditului ucrainean pe piețele occidentale și mai ales în relațiile cu FMI. Și

aceasta exact în momentul în care supraviețuirea economiei ucrainene, afectată de criza mondială dar și de costurile tranziției postsovietice (inclusiv cele ale decuplării de structurile oligarhice și neoimperiale rusești), depinde mai mult ca oricând de împrumuturile externe. De aici s-a ajuns nu numai la haos economic, ci și la o explozie socială aptă a rupe în bucăți un stat care abia dacă reușise să sudeze diversele și conflictualele sale componente etnoculturale într-un tot național coerent și cât de cât viabil. Ceea ce va rămâne va alerga spre Moscova ca spre unica variantă de salvare, trăgând definitiv în aceeași direcție Moldova, Georgia și, în cele din urmă, Azerbaidjanul. De la Baltica la Marea Neagră, pe un aliniament urmând frontiera țărilor baltice (care practic nu vor mai conta), a Poloniei, Ungariei, României și Bulgariei, UE va avea ca unic vecin răsăritean, dacă nu Rusia în sens strict, Uniunea Euroasiatică dominată de ea.

Propunerea șireată a Comisiei Europene de a salva situația prin « punerea în aplicare provizorie » a unui acord nesemnat (!) era o ieșire iluzorie și un pseudocompromis care compromite și ideea, și pe autorii săi.

Este evident că un tratat neintrat în vigoare conform procedurilor legale pertinente nu-și produce efectele, adică nu există. *A fortiori* lucrurile stau așa cu un tratat care nici nu a fost semnat, ci numai parafat – parafarea fiind doar o procedură care fixează și atestă un anumit stadiu al negocierii, fără a semnifica acordul părților. Acest acord stă sub semnul principiului potrivit căruia « nimic nu este convenit până când totul nu este convenit ».

Pe de altă parte, o parte nu poate cere îndeplinirea unor prevederi ale tratatului ca o condiție pentru semnarea sau ratificarea lui. Mai exact, UE nu-i poate pretinde Ucrainei să-și îndeplinească unele obligații prevăzute în Acordul de asociere înainte ca acesta să intre în vigoare. Dacă nu există un context adecvat pentru aplicarea unui asemenea acord, atunci trebuie convenit un alt aranjament prealabil tot cu valoare obligatorie, care să pregătească terenul.

Formulele aberante din punct de vedere juridic oferite de campionii europeni ai statului de drept demonstrează degringolada politică și relativismul moral instalat la nivelul instituțiilor europene, în condițiile unei politici externe așazis comune interesată doar de « valori », dublată de o pluralitate de strategii geopolitice promovate de capitalele statelor membre.

Deși nu semna Acordul de asociere cu Ucraina pe motiv că aceasta nu ar respecta integral democrația și statul de drept, UE intenționa să încalce tocmai amintitele valori punând în executare o înțelegere care în drept nu există – căci numai prin semnare se realizează consimțământul părților – și dând efecte unor aranjamente neratificate de parlamente – ceea ce este nedemocratic. La acest preț exorbitant pentru identitatea UE i se oferea Ucrainei perspectiva executării obligațiilor sale fără garanția legală a drepturilor corelative, iar Rusiei premiul menținerii unui *statu quo* neviabil, cu încurajarea implicită de a-și spori presiunile. Nimeni în Europa nu se

întreba ce se întâmplă dacă, în condițiile imposibilității de a mai rămâne multă vreme în actuala neutralitate (mai bine zis, singurătate), Ucraina răspunde ofertei Bruxellesului prin asocierea, tot « provizorie » (știut fiind că nimic nu durează mai mult decât provizoratul), cu Uniunea Euroasiatică.

La scară globală, aceasta va defini o nouă ecuație geostrategică, anunțând inclusiv o potențială fracturare a UE ca urmare a împrejurării că, din rațiuni de securitate, membrii săi estici se vor simți obligați să constituie un bloc distinct, care să încerce a duce o politică de echilibru între Occidentul euroatlantic și Orientul rusoasiatic. Aceasta fără a le putea agrega, dar încercând să amortizeze și să minimizeze impactul ciocnirilor lor, căutând un echilibru între ele. De aici rezultă că eșecul de la Vilnius (al cărui criteriu, cum am văzut, este nesemnarea Acordului de asociere cu Ucraina) va consemna nu doar o mare victorie strategică a uneia dintre marile puteri globale absente, Rusia, ci și o mare pierdere suferită de o mare putere globală de asemenea absentă, SUA. Într-adevăr, după ce a fost obligat să crediteze Moscova cu găsirea soluției la criza armelor chimice siriene ca preț pentru ieșirea din capcana aventurii militare în care singur intrase, Washingtonul va cunoaște, în termeni relativi, o și mai mare depreciere a prestigiului său internațional în măsura în care se va crea impresia că tot Moscova este cea care impune ordinea și la frontiera estică a spațiului euroatlantic. În plus, împingerea spre vest a frontierei dintre lumea euroatlantică și cea euroasiatică, chiar de s-ar limita pentru o vreme doar la simboluri, ar crea un raport de putere la nivel global de natură a stânjeni masiv politica mondială a Washingtonului.

Iată un motiv major pentru care Administrația Obama ar fi trebuit să scoată pentru o clipă politica sa europeană de pe pilotul automat și să-și pună în acțiune toată influența asupra aliaților europeni – și nu numai – explicându-le consecințele unui eventual eșec al Summit-ului de la Vilnius și arătând limpede că SUA nu vor accepta ca Vilnius să fie un alt München sau o altă Ialtă, unde Europa să fie reîmpărțită între puterile concurente. Prin aceste câteva cuvinte, America putea recâștiga simpatiile est-europenilor, putea redeveni o « putere europeană » și reechilibra raportul de credibilitate globală cu Rusia. Președintele Obama nu a știut să le rostească la timp și cu forța necesară ?

P. S. La ora la care terminam acest articol, în presa germană apărea un interviu cu președintele Siriei, Bashar al-Assad, în care acesta, după ce arăta că Rusia este singurul prieten fidel al țării sale, exprima dorința ca Germania să intervină ca mediator în criza siriană. Prietenul prietenilor noștri este prietenul nostru, nu-i așa ? Probabil că Rusia nu s-ar opune. S-ar putea opune oare SUA ?

Șarada ucraineană în context eurorus

25 octombrie 2013

DISCUȚIA REFERITOARE LA SEMNAREA Acordului de asociere dintre UE și Ucraina cuprindea și întrebarea dacă Rusia este destul de puternică pentru a avea un cuvânt de spus în luarea deciziei.

Trecem peste cei care evaluează relevanța Moscovei în dezlegarea șaradei ucrainene din perspectiva exclusivă a agendei lor naționale. I-am amintit deja pe cei care se aliniază opoziției ruse față de asocierea Ucrainei cu UE întrucât se tem că, altfel, Uniunea va deveni prea mare și prea complexă spre a fi controlată de ei. I-am identificat și pe cei care doresc să-și consolideze dominația în Europa împărțind sferele de influență în zona ei centrală și orientală cu Rusia. De cei paralizați în procesul decizional de teama măsurilor de retorsiune ruse nu ne vom ocupa pentru simplul motiv că aceștia nu există. Într-adevăr, se pare că astăzi nimeni nu se teme într-atât de Rusia încât să renunțe la o mișcare politică esențială doar pentru a-i menaja susceptibilitatea.

În schimb, sunt mulți cei care cred că Rusia nu mai contează și că puterea opoziției sale nu merită luată în calculul deciziilor UE. Pentru aceștia, Rusia este mai mult decât o putere decadentă, este o putere iremediabil expirată. Amenințările Rusiei ar fi tocmai semnul insignifianței sale în termeni reali – simple bluffuri, nedemne de o adevărată putere, la care recurge tocmai pentru a-și ascunde incapacitatea de a iniția măsuri de retorsiune autentice.

O asemenea evaluare aduce în sprijinul său observația că Rusia suferă un declin demografic acut, că se confruntă cu mișcări secesioniste și cu amenințarea islamului radical, că este o economie petrodependentă care, în afara șantajului energetic, nu are argumente spre a concura cu UE pe piața europeană și mondială, că este o semidemocrație sau mai degrabă o semidictatură care, în consecință, nu poate asigura stabilitatea socială în interior și nu prezintă atractivitate în afară. Aceiași analiști consideră că, în plus, Rusia nu are nici cum schimba sensul unor asemenea procese, ceea ce conduce la concluzia că va deveni cu timpul tot mai dependentă de UE (de Occident, în general), iar nu invers. Așa s-ar explica și faptul că, în ciuda crizelor prin care trece și a criticilor la care este mereu supusă, UE rămâne un punct de atracție pentru vecinii săi estici, în timp ce aceștia nu știu cum să mai fugă de îmbrățișarea sufocantă a Rusiei.

La o analiză mai atentă, asemenea concluzii apar a fi nu numai frivole – și, prin aceasta, iresponsabile –, dar și în contradicție cu fapte incontestabile. Dintre cele șase state formând vecinătatea estică a UE – de fapt, o vecinătate comună cu Rusia – două, respectiv Belarus și Armenia, au optat deja pentru intrarea în Uniunea vamală euroasiatică, iar un al treilea,

Azerbaidjanul, deloc sedus de farmecul valorilor europene, a înghețat pur și simplu negocierile cu UE, preferând deocamdată – pentru câta vreme ? – neutralitatea.

Georgia este gata să parafeze Acordul de asociere cu UE, dar unii dintre liderii săi au dat semne că reflectează la formule alternative. Lucrul nu este de mirare câtă vreme, așa « slabă » cum este, Rusia menține trupe pe teritoriul Osetiei de Sud și al Abhaziei, a căror autodeterminare a recunoscut-o. Și aceasta după ce a învins armata georgiană într-un război-fulger, care ar fi ajuns până la răsturnarea regimului dacă fostul președinte francez Nicolas Sarkozy nu ar fi obținut încetarea ostilităților în schimbul « cedării » tacite (și nelegitime) a celor două provincii secesioniste.

Sărmana Moldovă, la rândul său, dincolo de amenințările cu înghețul din iernile ce vin, are de suferit deja efectele concrete ale interzicerii vânzării vinurilor sale pe piața rusă. UE a reacționat promițând că, în compensație, va cumpăra ea vinul necumpărat de ruși, dar, dincolo de bunele intenții cu care este pavat din belșug iadul european, nu s-a întâmplat nimic – s-a constatat pur și simplu că vinul moldav nu ar fi pe gustul consumatorilor europeni.

Poate că, pe termen lung, lucrurile se vor schimba și, vitregită de populație și îmbătrânită, dezarmată și înfometată, Rusia va ajunge umbra demnă de milă a superputerii de altădată. Vor putea rezista însă până atunci vecinii ei hrănindu-se numai cu promisiunile și cateheza UE ?

Rusia arată, într-adevăr, ca o putere petrodependentă, dar și dependența UE de hidrocarburile ruse a devenit legendară. De aceea unii protagoniști ai UE preferă aranjamentele profitabile cu Rusia solidarității cu celelalte națiuni membre ale Uniunii. Ca să nu mai vorbim de capitalurile rusești care au invadat o UE altminteri notoriu incapabilă să-și reia creșterea economică, să-și sprijine membrii faliți pentru a ieși din criza datoriilor suverane și să le redea speranța cetățenilor europeni loviți de un tsunami al șomajului. Iată de ce, dacă Rusia nu mai poate fi și nu trebuie să fie sperietoarea Europei, ea nu poate fi tratată nici ca o putere neglijabilă.

Culmea este că tocmai cei care proclamă insignifianța puterii rusești și pledează, în consecință, pentru ignorarea exigențelor Kremlinului ajung să facă jocul Rusiei. Potrivit lor, de vreme ce Rusia nu contează, înseamnă că la Summitul de la Vilnius nu va fi avut loc un concurs geostrategic, ci doar un examen de « maturitate politică » a țărilor invitate a se asocia cu UE. Prin urmare, acolo, UE va fi fost liberă să decidă exclusiv în funcție de disponibilitatea vecinilor în cauză (trei din șase, dintre care numai unul cu semnificație strategică, Ucraina) de a îndeplini condițiile prealabile prezentate de Bruxelles sub pretextul promovării valorilor europene – « fundamentale și universale ». Dacă Rusia tot nu atrage, atunci de ce să ne grăbim a semna Acordul de asociere cu Ucraina înainte de a ști că aceasta este gata să facă act de supunere față de UE ? Lipsită, chipurile, de alternative, Ucraina nu avea nici timp de reflecție. Ori capitulează, ori rămâne singură – adică fără Acordul de asociere, exact așa cum dorește Rusia (!).

În realitate, singura alternativă pe care Ucraina nu o are este aceea de a rămâne neutră. În rest, alternative există, chiar dacă toate celelalte variante în afara integrării europene sunt mai rele. Ele sunt mai rele atât pentru Ucraina, cât și pentru UE. Ba chiar, pe termen lung, și pentru Rusia, dar aceasta (ca și UE, dar din alte motive) nu este conștientă de un atare adevăr. Printre puținii care înțeleg situația se numără Ucraina însăși. De aceea, în ciuda presiunilor externe, cerea cu insistență și prin toate vocile națiunii (cu excepția notabilă a doamnei Timoșenko, dar mai ales a câtorva dintre apropiații săi) ca perspectiva sa europeană să fie păstrată și ca Acordul de asociere cu UE să fie semnat la Vilnius, urmând a fi pus în aplicare cât mai repede.

Dintre actorii globali, cei care mai înțeleg miza strategică a jocului sunt, din câte se pare, SUA și China. Americanii au dat semnale privind nevoia ca Summit-ul de la Vilnius să fie un « succes ». Ceea ce înseamnă semnarea Acordului cu Ucraina, parafarea celor cu Moldova și Georgia, și, eventual, adoptarea unei Declarații privind bazele relației strategice cu Azerbaidjanul, căci mai mult nu se putea. Ei erau însă prea uzați de criza bugetară internă și de scandalul spionajului NSA din Europa pentru a fi foarte insistenți și eficienți. China, la rândul său, a lăsat să apară în presa oficioasă analize care calificau Uniunea Eurasiatică drept o încercare de revitalizare a imperiului sovietic, sugerând astfel subtil prietenilor europeni că nici ea, nici ei nu sunt interesați ca la Vilnius să fie luate decizii favorabile unei asemenea evoluții.

Cât privește Rusia, adevărul este că nu puterea, ci tocmai slăbiciunea ei ar trebui să sperie. O Rusie slabă este o Rusie instabilă și nervoasă. Or, insecuritatea, instabilitatea și nervozitatea creează un mediu ostil libertăților civile. Limitarea acestora generează tensiuni sociale de care Rusia va încerca să scape nu doar prin represiune, ci și prin export. Cu o asemenea Rusie la granița ei, UE nu poate fi decât neliniștită. În plus, pentru asigurarea securității și stabilității într-o ordine mondială multipolară echilibrată, este nevoie de o Rusie puternică, respectiv o Rusie stabilă și în siguranță. Nu un mic imperiu rus retrograd și decadent, ci o mare democrație rusă rațională și pozitivă. De aceea bucuria celor care anunță prăbușirea Rusiei este iresponsabilă. Dacă o asemenea perspectivă ar fi reală, UE ar trebui să facă totul pentru a o împiedica.

Cu toate dificultățile prin care trece, Rusia va rămâne o putere de neignorat - cel puțin virtuală, pe termen scurt, și reală, pe termen mediu. O putere de care UE nu trebuie să se sperie, dar pe care nici nu trebuie s-o disprețuiască sau s-o submineze. Pornind de la o asemenea evaluare realistă, la Summit-ul de la Vilnius, UE trebuia, pe de o parte, să procedeze la concretizarea în plan juridic și la instituționalizarea asocierii cu statele din vecinătatea sa estică și, pe de altă parte, pe baza acestei noi realități geostrategice, să propună un nou parteneriat aprofundat și cuprinzător cu Federația Rusă, parteneriat cu valoare strategică, apt a articula două spații întrucâtva diferite cultural într-o mare zonă de securitate, libertate, justiție

și prosperitate. În această construcție, Ucraina, ca democrație organică integrată organic într-o Europă coerentă politic, poate juca rolul unui stâlp de rezistență sau al unei plăci turnante cu deschideri multivectoriale.

Este aceasta o utopie ? Toate realizările mărețe pe care le admirăm astăzi sunt utopii ironizate ieri de « realiști ». Succesul unui asemenea proiect nu este garantat. Ce se poate și ce nu se poate cu adevărat vom constata abia la sfârșit. Pentru a ajunge acolo, trebuie însă început. Acest început putea fi făcut la Summit-ul UE de la Vilnius*.

Utopie și realism sau succes și dezastru

La începutul secolului XXI, omenirea trăiește acut sentimentul lipsei de sens și de repere. Criza vechii ordini pune în discuție toate realizările ei, percepute din ce în ce mai mult ca eșecuri, după ce decenii de-a rândul fuseseră privite ca mari succese. Nu doar criza economică globală, ci mai ales criza morală, criza democrației, criza capitalismului (în special cel neoliberal și neoconservator) și criza statului-națiune i-au aruncat pe oameni în confuzie, pesimism, nihilism, negativism și melancolie. Nimic nu mai pare a sta în picioare. Toate marile proiecte vizionare ale secolului XX sunt identificate ca obiective ratate.

Statul național nu mai este garant al securității popoarelor, ci sursă de insecuritate – internă și internațională – și incubator de oligarhii. Numărul statelor nefuncționale – ca să nu le numim de-a dreptul « eșuate » – din Europa este atât de mare, încât pune sub semnul îndoielii însăși aplicabilitatea principiului autodeterminării pe criteriul național. (Prăbușirea geopolitică a României Mari și degradarea statului național român suveran și independent la rangul de cvasicolonie constituie un exemplu dureros, confirmând criza generală.)

Democrația reprezentativă nu mai are capacitatea de a produce decizii adecvate în timp optim și de a le ajusta după nevoi pe cale pașnică, în condiții de transparență și de responsabilitate a elitei politice față de societate, precum și de autocontrol obținut prin echilibrul puterilor și limitare reciprocă a instituțiilor politice. Ea a devenit un mecanism de manipulare și dominare a masei în folosul unor cercuri de putere închise și oculte. Prin urmare, « securitatea democratică », altădată privită ca un succes strălucit al viziunii din care s-a născut Consiliul Europei, este tratată acum ca o ficțiune. Democrație autentică nemaiexistând, nu există nici securitate democratică. Securitatea nu pare a mai decurge din similitudinea organizării democratice a societăților naționale, ci din raportul favorabil de putere între ele. Caracterul agresiv și belicos al politicii externe practicate de « marile democrații » euroatlantice în numele libertății (*sic !*), pentru securizarea căreia este invadată viața privată și admisă tortura, întăresc o asemenea concluzie. O altădată mare idee pare azi a fi fost o simplă iluzie.

Multiculturalismul, ca dimensiune esențială a statului civic, înstrăinat de respectul diversității, este resimțit exclusiv ca factor de dezbinare socială și dezagregare politică. Drepturile cultural-identitare – obiect al celei de-a treia generații de drepturi

* Nu a fost făcut.

ale omului –, în loc să desprindă spiritualitatea de teritoriu, permițând mai multor culturi să trăiască liniștit în același spațiu (politic), au (re)devenit sursă de conflict și temei al pretenției de a admite crearea de state (etnice) în stat. Escaladarea rasismului, a xenofobiei, a antisemitismului, a exclusivismului etnocultural și încercările de purificare etnică (nu doar cele din fosta Iugoslavie, ci și cele constând, de pildă, în expulzarea romilor din Italia sau din Franța) probează ratarea modelului multicultural, în timp ce conflictele interculturale (identitare) pun la îndoială înțelepciunea destructurării imperiilor multinaționale. Nostalgia imperială primește astfel și o bază populară.

Pe de altă parte, integrarea europeană nu mai apare ca o istorie de succes, ci ca o mască pentru poftele hegemonice ale vechilor națiuni imperiale europene, iar războiul, pe care Europa păruse capabilă să-l expulzeze din istorie, este privit iarăși ca posibil. Dacă gardianul democrației (Consiliul Europei) este emasculat, garantul păcii (UE) este în comă. Moneda unică europeană (euro), o fostă utopie devenită realizare de succes, decade până la statutul de pură utopie, fostă încercare eșuată. Nu doar posibilitatea, tot mai frecvent evocată, ca unele state să părăsească Zona Euro (Grecia, Italia, Spania), ci și criza de creștere cronică a întregii uniuni monetare fac dificilă tratarea acesteia ca pe o reușită istorică. Până și Planul Marshall devine retrospectiv o idee mediocră atâta timp cât prosperitatea și ordinea europeană pe care părea să le fi determinat se dovedesc a nu fi fost durabile.

Decolonizarea – o altă « reușită » istorică a secolului XX – nu mai trezește azi nici o admirație la vederea mizeriei în care se zbat mai toate fostele colonii. Societățile tribale din Africa sau din Asia nu au putut asimila modelul național oferit lor cu « generozitate » de Occident, dar nu fără intenția vicleană de a tranșa cu ajutorul exclusivismului național rivalitățile intraoccidentale. Autodeterminarea « popoarelor » din colonii a fost încurajată de puterile globale emergente (în special de SUA, dar și de Rusia) spre a lovi în puterile coloniale consacrate. Pe de altă parte, același Occident a transferat pseudonațiunilor în curs de decolonizare impostura democratică necesară pentru a le calma elanul etatizant. Imperiile coloniale rivale trebuiau să se desfacă în bucăți, dar bucățile nu trebuiau să fie entități politice (state) prea puternice, apte de a rezista exigențelor formulate de națiunile imperiale. De aceea, cetățenii acestor state noi trebuiau să aibă mai mult drepturi decât obligații : drepturile omului fără identitate comunitară. Ideea nobilă (ce părea utopică prin cutezanța ei transformatoare) a drepturilor omului, combinată « oportun » cu individualismul capitalist și furnizată « la pachet » cu el, i-a făcut pe foștii supuși, și așa lipsiți de conștiință națională, să-și reclame drepturile nu din interiorul comunității, ca parte organică a ei, ci din afara comunității, ca individ solitar fără identitate comunitară, și deci fără obligații deduse din nevoia de a păstra coerența acesteia. Impostura democratică a statelor slabe (și, în acest context, inevitabil, corupte) și transformarea principiilor drepturilor individuale și al laicității (adoptate de Revoluția franceză) din principii de organizare a societății în arme de luptă ale individului extracomunitar împotriva societății au generat fundamentalismul religios, care amenință lumea nu doar direct, prin terorism, ci și prin reacția autoritaristă pe care o provoacă și o impune. (Folosirea drepturilor omului ca mijloc pentru promovarea unor agende politice imperiale / hegemonice s-a petrecut nu doar în fostele colonii, ci și în Europa, în relație cu fostele provincii imperiale emancipate ca state de sine stătătoare ori în lupta dintre națiunile imperiale occidentale și imperiile multinaționale orientale.)

În fine, dacă justiția și echitatea socială au triumfat la nivelul societăților euroatlantice, polarizarea socială s-a mutat la nivelul societății globale, inegalitatea (inclusiv cea de avere) trecând din sfera relațiilor intranaționale în cea a relațiilor internaționale. Totodată, capitalurile civilizate și îmblânzite pe plan național au redevenit capitaluri de pradă cu caracter plutocratic pe un palier mai sus, respectiv pe cel transnațional, acolo unde nu mai există forță politică organizată care să le disciplineze și să le aducă în slujba cetății și în serviciul cetățeanului. De pe acest palier, unde o guvernare globală democratică eficientă lipsește, ele se întorc și domină statele naționale de care au fugit și pe care încearcă acum să le aneantizeze.

Cu un asemenea bilanț, istoria pare lipsită de orice « realizări mărețe », măreață fiind doar utopia care a făcut oamenii să creadă că ele ar fi posibile.

Este esențial să nu cădem pradă unei astfel de abordări pesimiste. Chiar dacă tabloul descris este exact, ar fi greșită concluzia că întreaga istorie a secolului XX este un eșec și că eșecul este semnul inconturnabil sub care va sta și secolul XXI, căci viziunile nobile nu mai pot prinde viață într-un mediu ignobil. Este adevărat că o ordine seculară apune. În acest sens, în anii 2000, așa cum s-a prezis, ne aflăm la « sfârșitul lumii ». Un atare « sfârșit » naște posibilitatea și obligația unui alt « început », ceea ce presupune definirea unor noi ținte, a unor noi principii de organizare socială și a unui nou sens al vieții.

Nu există soluții cu valabilitate eternă. Nu există realizări care după o vreme să nu se ceară amendate, completate, dezvoltate. O idee transformată în fapt, cu cât este mai importantă, mai « măreață », cu atât modifică mai mult întregul context, iar contextul modificat cere nașterea și întruparea altor viziuni. Planul Marshall a fost expresia unei viziuni luminate și cutezătoare. El a fost menit și totodată în măsură să transforme doar o jumătate de Europă. După « reunificarea » Europei, la încetarea Războiului Rece, ar fi fost nevoie de un alt Plan Marshall pentru ca primul să producă toate fructele de care era capabil. Numai astfel geografia se putea reconcilia cu istoria europeană, spre binele întregii lumi. Acest al doilea plan nu a mai venit și absența lui pune în pericol azi realizările celui dintâi.

UE (cu înaintașa sa, Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului) a fost neîndoielnic o poveste de succes. Ea a asigurat o lungă perioadă de pace și de bunăstare în Europa, în emisfera nordică în general. Această istorie și-a atins însă limitele istorice. Ceea ce trebuie să facă acum UE este să se reinventeze. Ca la mersul pe bicicletă – dacă te oprești din pedalat, cazi. Dar asta nu înseamnă că inventarea bicicletei a fost un eșec.

Nu altfel se pune problema cu moneda europeană. Inițial a părut a fi o utopie. Apoi utopia a devenit o realizare imensă. Ea a funcționat o vreme și a adus mari beneficii. Partea proastă este că menținerea valorii euro s-a realizat artificial, prin măsuri politice constrângătoare cu caracter macroeconomic, iar nu organic, ca rezultat al dezvoltării unei economii cu adevărat europene. Uniunea Economică și Monetară (UEM) a fost, de fapt, doar o uniune monetară. În lipsa unei uniuni economice susținută și prin politici adecvate de coeziune și stimul economic, Zona Euro a intrat în criză. O criză structurală, care cere o reformă structurală. Lipsa voinței și a viziunii politice

apte de a propulsa o asemenea refomă nu diminuează măreția realizării și nici nu atestă lipsa de viabilitate a proiectului, ci marchează doar irosirea unei oportunități. O irosire cu consecințe la fel de istorice ca și realizarea inițială.

Rămâne să ne mai întrebăm dacă, înainte de începerea procesului de dezintegrare a Ucrainei (adică la data analizei de față), viziunea unei « democrații ucrainene organice integrate organic într-o Europă coerentă politică » era realistă sau utopică. Cu toată justificata rezervă față de istoria contrafactuală, îndrăznim să susținem că edificarea unei astfel de Ucraine era posibilă. Ea necesita doar o altfel de implicare politică și financiară din partea UE, inclusiv în ceea ce privește realizarea unui parteneriat strategic între EU și Rusia. O bună relație între Bruxelles și Moscova ar fi facilitat relațiile dintre Bruxelles și Kiev. Cum abordarea UE a fost cea care a fost, rezultatul nu putea fi decât rău. Oligarhii rusofoni din Donbas, interesați de accesul pe piața europeană, precum și de protecția împotriva concurenței oligarhilor ruși și a amestecului politic al Moscovei în afacerile private, au fost, în realitate, cei mai buni aliați ai unei posibile geopolitci a UE. În consecință, UE ar fi trebuit să se ocupe de resocializarea lor, de includerea lor în societatea ucraineană, simultan cu procesul integrării acestei societăți în comunitatea europeană și suportarea costurilor respectivei integrări. Avea UE posibilitatea de-a o face ? Da ! Condiția era « să pună banii acolo unde este gura ». Nu a făcut-o. Abordarea reală este de vină, iar nu viziunea nematerializată din cauza deficiențelor de abordare.

Ce se mai poate face acum ? Eșecul proiectului ucrainean postsovietic trebuie acum gestionat. Nu are rost să mai plângem după laptele vărsat. Aceasta presupune stabilizarea geopolitică a Ucrainei prin negocieri ucraineano-ruse purtate într-un context multilateral global (în cadrul unei Conferințe Internaționale privind Ucraina sau, și mai bine, privind conflictele geostrategice înghețate din fostul spațiu sovietic, cu participarea tuturor membrilor Consiliului de Securitate al ONU, precum și a înaltului reprezentant al UE pentru politică externă și de securitate). Stabilizării ar trebui să-i urmeze punerea la dispoziția statului ucrainean care va rezulta, așezat pe principiul național, a unui Plan Marshall european la finele aplicării căruia să se decidă, în funcție de rezultatele concrete, forma de integrare a respectivului stat în ordinea europeană (ca membru plin al UE, ca « membru asociat » – cu statut special – al UE ori ca parte a unei alte formule federale sau confederale realizate în Europa Centrală).

Epilog la un summit ratat

4 decembrie 2013

S-AU SCREMUT MUNȚII ca să nască un șoarece ! Cam așa ar putea fi descris Summit-ul Parteneriatului Estic al UE de la Vilnius. Șefi de state și guverne (e drept, mai puțini decât se aștepta inițial) s-au adunat spre a parafa (nu a semna) – operațiune lăsată de obicei în seama experților – două (din șase posibile) tratate de asociere (nu de aderare) cu Georgia și Republica Moldova. Concluzia este clară : concursul geostrategic cu Rusia a fost pierdut de UE, Parteneriatul estic e mort.

Când SUA au ascultat telefoanele aliaților europeni, au făcut-o pentru a afla ce mai trece prin capetele lor și în ce măsură limbajul lor este dublu. Rusia, în schimb, pur și simplu le-a interzis liderilor europeni realizarea unor proiecte geopolitice care ar fi avut efecte dincolo de granițele vestice ale fostului imperiu sovietic. Neîncredere dintr-o parte – interdicție din cealaltă. Comentariile asupra statutului global al UE sunt de prisos.

Cu doar câteva zile înainte ca Ucraina, sub presiunea evenimentelor, să anunțe că suspendă procedura de asociere cu UE, înaltul reprezentant pentru Afaceri externe și Securitate, doamna Cathy Ashton, împreună cu comisarul pentru Extindere și Politica de vecinătate, domnul Stefan Fulle, mi-au trimis o scrisoare comună în care îmi explicau că, întrucât « valorile » europene sunt mai importante decât raportul de putere, semnarea Acordului cu Ucraina nu va avea loc decât dacă aceasta va îndeplini condițiile prealabile stabilite de Consiliul European referitor la progresul democrației și al statului de drept (inclusiv eliberarea din închisoare a ex-premierului Timoșenko). Scrisoarea venea ca răspuns la luările mele de poziție prin care atrăgeam atenția că valorile nu pot fi promovate decât după tranșarea controversei geostrategice și stabilirea unor raporturi de putere adecvate între jucătorii politici relevanți. La Vilnius, la numai o săptămână de la data scrisorii celor doi, când dezastrul strategic devenise evident, UE a renunțat la toate « condițiile prealabile ». Era prea târziu.

Când, la finele anului 2012, mai mulți europarlamentari (printre care mă număram) au cerut ca semnarea Acordului de asociere cu Ucraina (la acea dată deja parafat) să se producă imediat, ideea a cunoscut opoziția furibundă a politicienilor germani (dar nu numai). Atunci, Ucraina era doritoare să semneze fără să ceară nimic și insista asupra faptului că în Acord se găseau și pârghiile pentru reformarea statului ucrainean în sincronie cu valorile democrației și justiției adoptate de UE. S-a spus însă că autoritățile de la Kiev mai au nevoie de timp pentru a satisface exigențele europene și, de aceea, este potrivit ca semnarea să fie amânată până la Summit-ul de la Vilnius (cu mai mult de un an). Vilnius a fost prea departe.

În primăvara anului 2013, înainte ca Rusia să fi exprimat vreo opoziție sau vreun avertisment împotriva asocierii dintre UE și Ucraina, cercuri politice relevante din statele răsăritene ale UE (în special Polonia dar nu numai) au solicitat din nou semnarea imediată a Acordului de asociere cu Ucraina. (În PE am organizat sau am participat la mai multe acțiuni în acest sens.) În loc de argumente, s-a răspuns că hotărârea în materie de semnare trebuie luată cu unanimitate de voturi și că, indiferent de demonstrațiile celor care pledau pentru urgență, Germania se va opune semnării în cazul în care condițiile sale – deghizate în condiții ale Consiliului European – nu vor fi îndeplinite. Spre a distribui vina și răspunderea pentru o asemenea poziție – în aparență dogmatică, dar în realitate coordonată strategic cu Moscova –, Berlinul a asociat rapid opoziției sale câteva alte capitale. Astfel, frontul antiucrainean se lărgise considerabil.

Respectivul front părea însă să dea înapoi și să oscileze în fața dublei acțiuni reprezentate, pe de o parte, de reformele aplicate de Ucraina, iar pe de altă parte, de avertismentele primite din partea unora dintre actorii globali. Cei din urmă începuseră să sesizeze pericolul ca nesemnarea acordului, în condițiile în care Ucraina nu putea rămâne la infinit neutră, să răstoarne echilibrele geostrategice. În atari condiții, la fel ca la cursele de ciclism pe echipe, Germania, care până atunci dusese trena, s-a retras în pluton (împreună cu « intransigenții » din UE care îi ținuseră isonul și care au dispărut ca prin farmec), iar Rusia a ieșit în față și a preluat conducerea ostilităților. Din acel moment, natura geostrategică a hotărârilor ce urmau să fie luate la Summit-ul de la Vilnius a devenit evidentă. Prinsă în capcana propriei retorici și prizonieră a unui sistem decizional inapt de a duce la momentul potrivit mâncarea acolo unde se află gura, UE nu s-a mai putut replia. Profund dezbinată, precum și dominată de miopia, populismul și egoismele naționale ale membrilor săi occidentali, UE nu a vrut, nu a știut și nu a putut să contracareze acțiunea Rusiei.

« Înfrângerea este una, umilința este alta ! » spunea Winston Churchill. La Vilnius, UE a fost mai mult decât învinsă – a fost umilită. Și de aceea încearcă acum să dea vina pe Rusia și pe Ucraina. De două ori greșit !

Rusia nu a făcut decât să-și definească interesele strategice, să-și fixeze țintele și să-și utilizeze mijloacele spre a-și atinge obiectivele. Ea nu poate fi responsabilă de faptul că UE nu face același lucru.

Corifeii Occidentului european denunță ca inadmisibilă acțiunea Moscovei menită a împiedica asocierea statelor din vecinătatea sa cu UE. Inadmisibilă, poate, dar în mod evident inevitabilă. Căci UE nu este dispusă sau nu știe să facă nimic pentru a o neutraliza. Iată de ce critica Bruxellesului nu poate provoca decât un imens hohot de râs la Kremlin.

Ceea ce ar trebui să observe UE este că Summit-ul de la Vilnius consemnează oficializarea trecerii Rusiei de la politica lui Gorceakov (ministrul rus care, după înfrângerea din Războiul Crimeii, a conceput refacerea influenței internaționale a Rusiei prin asocierea cu Europa învingătoare), reactualizată de Kremlin odată cu încheierea Războiului Rece, la politica lui Molotov (ministrul de Externe rus chemat, la douăzeci de ani de la înfrângerea din primul război mondial, să readucă teritoriile « pierdute » de Imperiul Țarist în frontierele Rusiei sovietice, ridicându-o pe aceasta la rangul de putere globală printr-o atitudine agresivă, dură și inflexibilă față de Occidentul european conciliatorist, narcisist și autist, politică sprijinită pe un pact de neagresiune și cooperare cu Germania).

Din nou, mass-media românească și cea internațională au evitat să semnaleze existența antantei ruso-germane și consecințele sale geostrategice. De ce oare ? De ce și de cine se teme această presă ? Cine o controlează ? Fapt este că vechea și nedezmințita conivență strategică germano-rusă a ajuns să fie unul dintre cele mai bine păzite secrete geopolitice cunoscute de toată lumea. Atât de bine păzit încât mai nimeni dintre cei care au cunoștință de el nu îndrăznesc să facă planificarea politică luându-l în calcul (*sic !*).

De fapt, în devoalarea acestei schimbări de paradigmă stă și vulnerabilitatea victoriei rusești de la Vilnius. Căci această victorie a speriat lumea.

În mod normal, UE avea intenția ca, la Vilnius, să lanseze o ofertă de natură a extinde destul de vagul parteneriat pentru modernizare cu Rusia la un parteneriat strategic care să conducă la realizarea unui spațiu comun de securitate, libertate, justiție și cooperare economică de la Lisabona la Vladivostok. De asemenea, mulți din UE contemplau posibilitatea unei cooperări trilaterale între UE, Rusia și Ucraina în ceea ce privește securitatea geopolitică și energia. Aruncarea în aer a Summit-ului de la Vilnius prin scoaterea din joc a Ucrainei, la dorința și prin acțiunea Rusiei, a făcut ca asemenea inițiative să nu mai poată fi trecute pe agendă. Nu poți dezvolta un parteneriat strategic cu o putere care îți administrează înfrângeri strategice și care, în acest sens, procedează la dezbinarea ta.

Efecte similare se vor înregistra și cu privire la membrii UE din Europa Centrală și de Est proveniți din fostul bloc sovietic. În ultima vreme, aceștia, nemulțumiți de aroganța și egoismul Vestului, începuseră să simpatizeze cu ideea unei anumite apropieri de Rusia prin intermediul și în numele unei « uniuni a Estului », structurată în interiorul UE, dar cu potențialul de a deveni o entitate autonomă. « Succesul » Rusiei de la Vilnius îngheață și acest proiect, transformând « trofeul ucrainean » într-un fruct otrăvit pe termen mediu și lung. În plus, el va pune și mai serios în discuție *Ostpolitik*-ul german, reducând atât influența Germaniei în UE, cât și capacitatea ei de a dezvolta antanta cu Rusia.

În fine, chiar dacă Rusia nu va « ocupa » Ucraina – adică nu va prelua direct răspunderea guvernării ei –, ea va trebui totuși să plătească prețul supraviețuirii economice a acesteia, continuând să-i ofere credite probabil de nerecuperat și, astfel, să acumuleze creanțe ucrainene toxice. Aceasta nu va fi însă doar o problemă a Rusiei, ci și una de stabilitate și securitate la frontiera UE.

O Uniune Europeană care vrea să scape de răspunderea pentru eșecul de la Vilnius transformând Ucraina în țap ispășitor. Într-adevăr, aparent, cel care a provocat eșecul refuzând semnarea Acordului de asociere a fost Kievul. Aceasta însă numai aparent, căci adevărul este mult mai nuanțat.

Cu mult timp în urmă, guvernul ucrainean a avertizat Bruxellesul că măsurile de retorsiune pe care le va lua Rusia ca răspuns la semnarea Acordului de asociere vor produce mari tulburări în economia și așa fragilizată a țării – tulburări având potențialul de a degenera în tensiuni sociale și politice grave. În consecință Comisia Europeană a fost solicitată să pună la dispoziția Ucrainei un « pachet de transformare », adică un instrument economico-financiar care să-i faciliteze gestionarea tranziției de la statutul de dependență față de Rusia la cel de națiune independentă asociată cu UE. Acest apel a rămas fără răspuns în ciuda faptului că, printr-o rezoluție a Parlamentului European, i s-a cerut expres Comisiei să compenseze în mod concret efectele « sancțiunilor » rusești.

Președintele Barroso a trimis Ucraina la FMI, iar acesta a replicat că nu poate finanța plata datoriilor Ucrainei față de Rusia (*sic !*), recomandându-i, în schimb, guvernului ucrainean să ridice cu 40 % prețul la energie și să înghețe salariile pentru a-și procura astfel resursele financiare necesare stingerii creanțelor rusești. Neînțelegând că, de fapt, nu era vorba despre finanțarea deficitului bugetar ucrainean, ci de cea a propriei sale securități geostrategice, Occidentul euroatlantic (UE și SUA deopotrivă) nu a făcut nimic spre a modifica decizia FMI, deși deținea toate pârghiile politice necesare pentru a o face.

În acest timp, călătorind la Bruxelles, în special la invitația populariilor germani, liderii opoziției ucrainene din blocul Timoșenko – cei care apoi, de la tribuna revoltelor kievene, cereau demisia guvernului și a președintelui pentru refuzul de a fi semnat Acordul de asociere cu UE – insistau că Acordul nu trebuie semnat dacă Iulia Timoșenko nu este eliberată. L-am întrebat pe unul dintre acești lideri (fostul viceprim-ministru Grigori Nemyria) dacă nu cumva, legând destinul european al Ucrainei de soarta unui singur om (și acela de o moralitate nu tocmai indiscutabilă), riscăm să împingem țara în Uniunea Euroasiatică și dacă nu cumva mersul țării spre democrație, statul de drept și respectul drepturilor omului se poate realiza mai repede în condițiile asocierii Ucrainei cu UE decât în condițiile izolării ei. Mi-a răspuns că semnarea acordului fără îndeplinirea unor condiții prealabile (cele apoi abandonate tardiv la Vilnius) ar fi egală cu « autoînfrângerea » UE și cu renunțarea la identitatea sa definită prin valori, iar nu prin rațiuni geostrategice (*sic !*).

Occidentul îl critică pe președintele Ianukovici pentru a nu fi înțeles că regulile UE nu sunt negociabile și pentru că ar fi încercat să se târguie cu Bruxellesul. Ceea ce fostele state comuniste care au aderat la UE după anul 2000 nu au făcut. Este o critică zadarnică și contraproductivă.

Vremea când asocierea cu sau intrarea în UE se făcea în condițiile dictate de aceasta a trecut. Multe dintre problemele de astăzi ale UE sunt

tocmai rezultatul primirii de noi membri în condiții nenegociate, iar nu consecința faptului că acei membri nu ar fi fost suficient de pregătiți. În realitate, admițând fără discuții condițiile UE, statele în cauză nu i-au permis să se pregătească pentru extindere. Ucraina (dar mai înainte și Azerbaidjanul) au demonstrat că drumul spre UE este unul cu două sensuri și că, dacă UE este interesată să controleze traficul pe acest drum, ea trebuie să-i negocieze regulile împreună cu toți cei care vor să călătorească pe el către Bruxelles. Altminteri, își va impune regulile pe un drum pustiu, care nu duce nicăieri.

Astăzi, vedem pe ecranele televizoarelor consecințele catastrofale ale politicii de vecinătate și extindere a UE. Cine a câștigat, cine a pierdut și cine este de vină ? Cert este că Ucraina alunecă spre haos și autoritarism, iar nu spre « valorile europene ». (Despre soarta doamnei Timoșenko nu mai vorbește nimeni.) Cota sa de încredere pe piața financiară internațională s-a prăbușit, iar pericolul scindării ei este iminent. Nu se poate spune cu certitudine că Rusia a câștigat, dar este sigur că UE și, în general, Occidentul euroatlantic au pierdut. Fiecare și-a adus, probabil, contribuția la acest eșec. Unul singur avea în același timp interesul total și mijloacele materiale de a-l evita : UE. Nu a făcut-o pentru că îi lipsește identitatea strategică, eficiența instituțională și coerența politică.

Iată de ce reformarea UE sau găsirea unor alternative la ceea ce este UE astăzi este mai actuală ca niciodată.

Dezbaterea acestor alternative ar trebui să înceapă nu numai în ateliere de proiectare politică, ci și în spațiul public. Media, în primul rând cea românească, nu pune în discuție însă asemenea teme. Dacă, din întâmplare, ele sunt totuși pomenite, cei care o fac riscă să fie imediat etichetați ca antioccidentali, corupți sau, sinteza celor două, antioccidentali corupți. Această perfect organizată conspirație a tăcerii, ca și acest perfect armonizat cor al calomniei nu lasă prea multe îndoieli în privința existenței unui control ocult asupra dezbaterii publice, care practic anulează liberatea presei.

Bătălia pentru *statu quo* în criza ucraineană

20 ianuarie 2014

« ÎNTOARCEREA ARMELOR » EFECTUATĂ de Ucraina la Summit-ul de la Vilnius a produs un adevărat șoc la vârful unei UE care, incapabilă să prevadă și să planifice, se pregătea să refuze, sub diferite pretexte, semnarea Acordului de asociere cu Kievul, iar nu să fie refuzată de acesta. Se poate specula în legătură cu motivele care au determinat conducerea ucraineană să « suspende procedura de semnare » a Acordului cu UE în loc să-i lase acesteia din urmă inițiativa dezangajării. Cu certitudine însă, răsturnarea de situație are meritul de a face înfrângerea strategică a UE în fața Rusiei – nu a Ucrainei – incontestabilă. Ulterior, Bruxellesul a încearcat să transforme eșecul într-o remiză, adică să revină la *statu quo ante*, refăcând cumva echilibrul geostrategic stricat. Întrebarea este : ce și cât trebuie să schimbe UE pentru ca nimic să nu se schimbe ?

Pe acest plan, intențiile UE se întâlnesc cu cele ale Ucrainei. Ideea că în Ucraina se înfruntă forțele proeuropene cu cele proruse este o prostie.

În acest caz nu este vorba atât despre un război al informațiilor, cât despre o înțelegere greșită a situației și o lectură a realității făcută de Occident în cheie dogmatică. Vestul nu poate vedea lucrurile decât în termeni confrontaționali și maniheiști – « cine nu este cu noi este împotriva noastră, iar cine este împotriva noastră este cu desăvârșire rău, căci noi suntem cu desăvârșire buni ». (Tocmai pentru că gândește astfel, Occidentul poartă și un război informațional menit a-i face pe toți să perceapă lucrurile în același fel. În acest sens și în aceste limite, zisul război este purtat cu « sinceritate », din convingere. Doamne ferește însă de rătăcirea celui de bună-credință ! Mai ales dacă rătăcitul are mușchi.)

Lipsa de empatie și de respect pentru aliat face un Occident tot mai egoist, mai narcisist și mai egocentric să nu poată accepta ideea că un prooccidental poate fi în același timp și patriot ; și cu atât mai puțin poate înțelege că numai un patriot – în speță, un ucrainean proucrainean, un sârb prosârb, un azer proazer sau un român proromân (*sic !*), respectiv niște lideri naționali care doresc pentru națiunea lor securitate, libertate, demnitate, prosperitate și democrație – este cu adevărat prooccidental. Aceasta, desigur, în măsura în care Occidentul dorește o lume conformă valorilor pe care le proclamă, adică stabilă, sigură, justă, pașnică, prosperă, predictibilă, respectuoasă față de democrație, statul de drept și drepturile omului.

Ca regulă generală, nu orice patriot este și prooccidental. În schimb, un adevărat lider prooccidental nu poate fi decât patriot. Pe un plan mai concret, în măsura în care UE este ceea ce pretinde a fi, respectiv o uniune liber consimțită de state și cetățeni, egali și diferiți în același timp, care lucrează împreună pe baze federale, în afara oricărei concurențe între națiuni (cu excepția celei culturale), pentru a garanta fiecăruia și tuturor securitatea personală, socială, națională și internațională, cu referire la români, de pildă, a fi bun european înseamnă a fi bun român și a fi bun român înseamnă a fi bun european – în același timp și sub același raport. Pentru a completa afirmația, ar fi de adăugat că aceasta mai înseamnă și a vedea SUA ca putere europeană (*sic !*), dar și a respecta China ca superputere emergentă de tip *soft* (« pașnică ») apță a juca un rol decisiv în realizarea echilibrului global și a stabilității în ordinea multipolară.

Divergențele în orientarea geopoliticii ucrainene nu au la origine diferențe ideologice referitoare la sistemul de valori de adoptat sau orientări geopolitice distincte, ci calcule tactice diferite vizând aceeași țintă strategică : independența Ucrainei. În timp ce unii (în special naționaliștii din vest, dar și relativ micii oligarhi din est) resping ipoteza că balansul între UE și Rusia poate asigura libertatea de mișcare a țării (și de aceea cer asocierea imediată cu UE), alții (mai ales liderii principalului partid al țării, Partidul Regiunilor) cred că supraviețuirea statului se poate obține prin multivectorialismul politicii externe, adică jucând puterile regionale și globale, mai mult sau mai puțin vecine, una împotriva alteia.

După Vilnius, președintele Ianukovici și susținătorii săi au încercat să mențină *statu quo*-ul, respectiv să obțină ajutor de la Rusia (și de la cine o mai fi) fără să adere la Uniunea Euroasiatică și totodată să păstreze opțiunea semnării Acordului de asociere cu UE fără a se decupla de piața rusă și de sistemul de facilități economice postsovietic. Cum să facă însă ca atât Rusia cât și UE să accepte postura de logodnice eterne, condamnate să nu devină niciodată soții ? Iată întrebarea.

Când mergi pe bicicletă, trebuie să pedalezi întruna. Altfel, cazi. La fel și în politică. Odată intrat într-un proces de asociere, trebuie să mergi înainte. Altfel, cel care ți-ar fi putut deveni aliat îți devine dușman. De aceea, pentru a da impresia că merg înainte în timp ce în realitate stau pe loc, ucrainenii trebuiau să schimbe ceva. Ce anume ? Probabil, peisajul – contextul geostrategic. În acest sens, singura schimbare relevantă care stătea în puterile lor era scindarea (sau măcar federalizarea) țării. Pe moment însă, nimeni nu era gata să își asume o asemenea opțiune. Ea a devenit inevitabilă prin puterea faptelor, iar nu prin cea a planificării politice.

Culmea este că, într-un fel, și Rusia este interesată de *statu quo*. Chiar dacă a fost obligată să facă sacrificii financiare pentru a-i oferi Kievului colacul de salvare pe care UE nu a știut să i-l asigure, Kremlinul nu dorește să se complice cu guvernarea directă a Ucrainei, ca de altfel a nici uneia dintre fostele republici sovietice sau provincii țariste autodeterminate la finele secolului XX. O refacere a imperiului în sens strict i-ar putea crea Rusiei mai multe probleme decât i-ar putea rezolva. Nereușind să scape însă – după un sfert de secol de ordine postbipolară în care le-a fost refuzat un statut postimperial relevant la nivel global – de psihologia « cetății asediate », rușii revin la viziunea lor strategică tradițională, potrivit căreia secu-

ritatea lor este cu atât mai mare cu cât este mai mare insecuritatea vecinilor. Lucru care nu s-ar întâmpla dacă vecinii respectivi ar deveni asociați sau chiar membri ai UE (sau NATO). Iată de ce în joc nu este atât integrarea Ucrainei în Uniunea Euroasiatică, cât menținerea ei în afara aliaților și a structurilor euroatlantice, iar prin aceasta, menținerea ei în stare de dependență și obedientă față de Rusia, consolidând atuurile geostrategice ale celei din urmă.

Stricarea *statu quo*-ului îngrijorează și China, căci un neoimperialism rusesc o pune și pe ea în situația de a rezolva o nouă ecuație geopolitică extrem de complicată. Este, desigur, motivul pentru care, imediat după înfrângerea strategică suferită de UE la Vilnius, Beijingul a găzduit vizita președintelui Ianukovici – într-o foarte probabilă încercare de a substitui lipsa de viziune și solidaritate a puterilor euroatlantice și de a reduce dependența Kievului de Moscova. China este obiectiv interesată ca, dacă Ucraina nu se poate asocia UE, cel puțin să nu se asocieze nici cu Rusia prin integrare într-o structură (neo)imperială dominată de aceasta.

În mijlocul bătăliei generale pentru păstrarea (ori, poate mai exact, refacerea) *statu quo*-ului, doar Republica Moldova are, cu certitudine, interese care merg în sens contrar. Mai ales după revenirea forțată a Ucrainei la « multivectorialism » și apropierea ei de Uniunea Euroasiatică, pentru ca parafarea – ulterior semnarea – Acordului de asociere cu UE să nu rămână, după model ucrainean, un simplu act simbolic fără urmări practice sau mai rău decât atât, Chișinăul are nevoie să accelereze procesul decuplării sale de trecutul sovietic și de structurile geopolitice și geoeconomice postsovietice prin desăvârșirea cât mai rapidă a integrării sale europene. Aceasta implică însă o opțiune de destin majoră : Republica Moldova trebuie să decidă dacă este urmașa Moldovei lui Ștefan cel Mare sau a celei a lui Iosif Vissarionovici Stalin !

Când vicepremierul rus Dimitri Rogozin spune că recunoașterea identității dintre limba moldovenească și limba română, precum și asocierea cu UE pun în pericol integritatea teritorială a Republicii Moldova, el are în vedere Moldova lui Stalin, în frontierele căreia s-a autodeterminat Republica Moldova. Aceea este o entitate sovietică atât din punctul de vedere al identității culturale, cât și al celei geopolitice, care aparține spațiului euroasiatic. Moldoveanul *homo sovieticus* comunică într-o limbă specifică (moldo-sovietică) având grafie fie latină, fie chirilică, vocabular românesc (arhaic) și, lucrul cel mai important, sintaxa specifică gândirii sovietice. Ea nu este nici limba lui Eminescu, nici cea a lui Lucian Blaga (care, deși ardelean, în mod logic pentru coerența necesară spațiului cultural moldo-român, își are bustul în Parcul Central din Chișinău, alături de cele ale cărturarilor « moldoveni » de expresie spirituală română) și nici cea a lui Grigore Vieru.

Sub aspect geopolitic, Transnistria este parte integrantă a Moldovei lui Stalin. Împreună, ele constituie componentele unui *statu quo* care plasează Republica Moldova în spațiul euroasiatic. Integrarea în structurile europene

și euroatlantice presupune renunțarea la acesta și revenirea la un *statu quo ante*, respectiv la cel al Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Creație eminamente sovietică, Moldova lui Stalin nu are cum se integra în UE. Din acest punct de vedere, domnul Rogozin pare a avea dreptate. Dacă vor cetățenii moldoveni să fie cetățeni europeni și să trăiască în UE la standardele de viață ale acesteia, ei trebuie să renunțe la integritatea Moldovei staliniene și, adăugăm noi, să refacă sau, cel puțin, să facă ceea ce este posibil pentru refacerea integrității Moldovei ștefaniene.

Moldova trebuie să opteze între europenizare și transnistrizare. Transnistria face parte din Moldova lui Stalin. Menținerea ei în structura statului moldav împiedică, în consecință, integrarea europeană a Moldovei. Semnarea Acordului de asociere dintre Moldova și UE nu rezolvă această dilemă. Dimpotrivă, dilema respectivă ține ostatic viitorul european al Moldovei.

Aceasta din urmă, devenită în epoca modernă patrie a « românilor de răsărit », s-a unit în secolele XIX și XX cu Valahia românilor de sud și cu Transilvania românilor de nord, vest și sud-vest pentru a alcătui statul-națiune România. Sub aspectul identității culturale și geopolitice, ea a fost și este parte a familiei central- și vest-europene – o familie în curs de (re)unificare ca națiune cosmopolită, în granițele unei Europe politice construită ca democrație transnațională.

Teritoriul dintre Prut și Nistru a aparținut de-a lungul timpului fie Moldovei lui Ștefan / României, fie Moldovei lui Stalin / URSS. A sosit timpul ca locuitorii acestui teritoriu să-și asume identitatea și să decidă cărei familii vor să-i aparțină. Cu mențiunea că URSS a dispărut (Belarus sau Republica Moldova sunt relicvele ei), în timp ce, cum-necum, România încă mai este. *Tertium non datur* ! (O a treia posibilitate nu există sau, dacă există, nu este viabilă în condițiile înfrângerii suferite de UE la Vilnius și ale opțiunii acesteia pentru păstrarea *statu quo*-ului.)

Criză în Ucraina – reflecții de la fața locului (Confruntarea Occidentului cu Rusia – Cronica unui eșec anunțat)

3 februarie 2014

Acest text a fost inițial redactat în limba engleză după o misiune efectuată de mine la Kiev în ianuarie 2014 și distribuit tuturor factorilor responsabili din UE. Câteva luni mai târziu, a fost considerat cea mai exactă și mai vizionară analiză pe marginea crizei ucrainene.

1. Puterea / Ianukovici. Cu « multivectorialismul » său, președintele Ianukovici a reușit să piardă încrederea tuturor : atât în țară, cât și în propriul partid, atât în Occidentul euroatlantic (ceea ce Putin știe), cât și la Moscova (ceea ce Occidentul nu pare a ști). Ceea ce îl împiedică să controleze în totalitate situația, așa cum se întâmpla până acum. (Loialitatea armatei apare a fi tot mai mult o necunoscută, dar, dacă este probabil că militarii nu vor trage în populație, este improbabil că ei vor iniția un puci.)

În ciuda unei atari diminuări a puterii personale, Victor Ianukovici este totuși cel care, deocamdată, conduce jocul la Kiev. O face cu precădere prin manevre de dezbinare a opoziției și prin cumpărare de timp. Aceasta presupune că, la limită, este gata să sacrifice oameni, dar nu să schimbe regula jocului, regulă care îi conferă principalele pârghii ale puterii politice.

Liderii UE ar dori să scape de Ianukovici, dar opoziția este prea compromisă și inconsistentă pentru a oferi o alternativă viabilă. (Populația, inclusiv protestatarii din Piața Maidan, consideră partidele de la putere și pe cele din opoziție ca fiind părți ale aceleiași « bande corupte », care nu fac decât să se lupte pentru a-și împărți puterea între ele.) De aceea, europenii se mulțumesc să vadă cum escaladarea contestării interne slăbește regimul Ianukovici, cu speranța că « mai slab » înseamnă și « mai disponibil pentru concesii » în relația cu ei.

Vladimir Putin a fost înșelat de Ianukovici de prea multe ori ca să mai creadă în loialitatea lui. Considerându-l însă răul cel mai mic, urmărește să-l slăbească pentru ca astfel să-l poată controla mai bine, recâștigând monopolul în relația cu el. În acest sens, până la un punct (și anume punctul în care haosul ar cuprinde întreaga țară și ar bloca total funcționarea statului), escaladarea violențelor avantajează Rusia : slăbindu-l pe Ianukovici și obligându-l la o atitudine represivă – atitudine pe care Occidentul o dezavuează (mai mult din înclinații populist-demagogice decât din convingeri democratice) –, escalada îl împinge, de fapt, în brațele Rusiei. Cum Ianukovici se teme mai mult de Rusia decât de UE, concesiile pe care le face sunt mai degrabă menite să zădărnicească strategia rusă decât să satisfacă exigențele străzii ori pe cele ale UE și SUA.

Prins într-un asemenea malaxor, Partidul Regiunilor are perspective serioase de a se rupe. Succesul « revoluției » în estul Ucrainei, prin tradiție controlat de acest partid, arată că, printre oligarhii care îl sprijină și / sau îl ghidează, unii se tem mai mult de tutela sau, după caz, de concurența rusească decât de « regulile » UE.

2. Opoziția / « Euromaidanul ». Opoziția trebuie împărțită în două secțiuni : partidele opoziției politice tradiționale și formale – ele însele dezbinate și, după caz, decredibilizate de eșecul propriilor lor guvernări – și opoziția populară « spontană ». Prima este dispusă, în principiu, la negocieri și la compromisuri. Cea de-a doua este radicală până la extremism. Mai autentică, opoziția străzii domină moral și, în cele din urmă, politic opoziția partidelor.

În ansamblul său, opoziția (inclusiv o parte a opoziției interne din Partidul Regiunilor) este mai puțin preocupată sau mai puțin sedusă de asocierea cu UE decât este ostilă revenirii Ucrainei în sfera de influență a Rusiei. De aceea, conflictul nu este o revoluție, ci un război civil cu miză geopolitică.

Opoziția străzii este animată de trei factori mai mult sau mai puțin ocului. Pe de o parte, de mișcările naționalist-șovine ucrainene, din ce în ce mai puternice și mai intransigente. (Din rândurile acesteia se fac auzite vechi sloganuri antisemite și xenofobe.) Pe de altă parte, de Rusia, interesată să-i demonstreze Occidentului că « aliații » săi « maidanezi » sunt mai depărtați de valorile sale decât așa-zișii ucraineni « proruși », precum și că haosul ucrainean nu poate fi ordonat decât prin « intervenție » rusească. În al treilea rând, de sprijinul logistic occidental (cel mai probabil, american), acordat în încercarea de a restabili echilibrul strategic stricat ca urmare a victoriei rusești repurtate la Summit-ul de la Vilnius.

« Strada » și « masa » agendelor politice

În limbajul uzual, « strada » este confundată cu « masa », iar « masa » cu « poporul », ceea ce sugerează că « vocea străzii » este legitimă și, de aceea, « porunca străzii » este democratică. Democrația reprezentativă (modernă) ar avea meritul de a permite rezolvarea confruntărilor de opinie și definitivarea sau amendarea deciziilor pe cale pașnică. Spre deosebire de această abordare democratică, intervenția « străzii » poate fi și violentă – de fapt, totdeauna are o anumită notă de violență întrucât exercită o anumită presiune neconvențională prin flexarea mușchilor masei. O asemenea caracteristică nu ar face-o însă mai puțin democratică. Dimpotrivă. Aceasta este « democrația directă », chiar dacă în formă neinstituționalizată (forma instituționalizată fiind cea referendară).

Nu este locul să discutăm aici despre relația dintre « democrația reprezentativă » (în prezent, bolnavă) și « democrația directă » (utopică și, de aceea, periculoasă în condițiile societăților mari și cu grade diferite de instruire și informație ale lumii contem-

porane), despre meritele și viciile, avantajele și dezavantajele fiecăreia. Se impune să realizăm însă – mai ales în context ucrainean, dar și în contextul mai larg al « revoluțiilor portocalii » care tulbură Europa (inclusiv România), fără a fi adus vreun progres, de aproximativ un deceniu (2004-2014) – că pretenția unei minorități ieșite în stradă (oricât de numeroasă, de progresistă și de energică va fi fiind ea), de a contesta și răsturna rezultatul urnelor (oricât de pasivi, conservatori și dezinformați vor fi fost votanții) nu aparține ordinii democratice, ci anarhiei.

Atunci când această anarhie este stimulată și « organizată » (*sic !*) din afara țării în cauză, ea reprezintă un instrument de subminare și dominare externă, indiferent cât de frumoase sunt valorile pe care străinătatea pretinde că vrea să le promoveze de-o asemenea manieră. Revoluția nu poate fi animată decât din interior, ca urmare a transformării organice a societății date. Când o nouă mentalitate și noi așteptări cuprind o masă critică (de regulă, de elită), fără ca ele să se poată impune prin mijloace politice instituționalizate, poporul iese în stradă, retrage mandatul care le fusese încredințat conducătorilor formali și decide singur, exercitându-și puterea în mod direct. Nu este comod, estetic, agreabil și lipsit de costuri, dar uneori este necesar și descătușează progresul. Când schimbarea vine din afară, ceea ce livrează exportatorul de revoluție este, în realitate, doar o formă de dictatură – chiar dacă dictatura aceea se exercită cu mănuși de catifea.

« Opoziția străzii » (în fapt, o figură de stil, căci nimeni nu știe vreodată dacă în stradă se află o masă reprezentativă, din punct de vedere calitativ și cantitativ, pentru aspirațiile unui popor) devenită vehicul al unei « revoluții de import », nefiind instrument democratic, conduce (în Ucraina ca și în România, în Georgia ca și în Kârghâzstan etc.) la schimbări de regim, iar nu la schimbări de sistem, în favoarea agendei geopolitice a străinilor, și nu în favoarea progresului social al naționalilor. (În 1989, dar mai ales la începutul anilor '90, România a cunoscut o revoluție reală, adică o schimbare de sistem, ceea ce, cu toată intervenția străină, nu se putea realiza fără asentimentul majorității românilor. Principalul obstacol în calea succesului acestei revoluții nu a fost reacțiunea internă și nici nepriceperea sau corupția noii elite politice, ci încercarea de dominație externă, căreia în cele din urmă i-a cedat.)

A nu condamna violențele străzii este o greșeală. Aceasta nu numai că încurajează elementele extremiste, dar le și întărește, împingându-i spre ele pe moderații care ajung să creadă că « Occidentul sprijină calea revoluționară ». Or, cum Occidentul nu are nici voința, nici mijloacele de a exporta revoluție în Ucraina, riscând în plus o confruntare dură cu Rusia pe acest teren, a nu dezavua din față violența, de oricare parte s-ar exprima ea, înseamnă a deschide calea unor complicații care pot duce până la un război civil și ruperea țării în bucăți.

A aduce la guvernare opoziția politică / parlamentară, în condițiile sistemului de distribuție a puterii prevăzut de actuala Constituție, este, de asemenea, o greșeală. Lucrul nu ar face decât să dividă și să compromită și mai mult această opoziție, răpindu-i țării încă o dată speranța unei alternative politice corecte la actuala putere. Altfel spus, alți oameni cu aceleași reguli vor duce la același joc, cu aceleași rezultate.

3. Fenomenul Maidan. Din punctul de vedere al participării la mișcarea de protest, trebuie făcută distincția între grupul « idealist » (al tinerilor și al reprezentanților clasei mijlocii), grupul « realist » (al celor cu probleme existențiale), grupul radical-naționalist și grupul / grupurile de provocatori infiltrați de cele mai diverse « părți interesate », deopotrivă interne (guvernamentale) și externe (cel mai probabil, în primul rând, Rusia).

Agenda primului grup amintit a caracterizat faza întâi a revoltei. Cu timpul, centrul de greutate al revendicărilor / așteptărilor s-a deplasat, în ordine, către agendele celui de-al doilea și al treilea grup din enumerarea de mai sus, segmentul eterogen al provocatorilor acționând prin fiecare dintre fracțiunile sale în funcție de agendele comanditarilor.

Primele două grupuri sunt pozitive, raționale și de bună-credință. Grupul « idealist » este mai ideologizat, el luptând pentru o « Ucrainăeuropeană » sau o « Ucrainăa valorilor » – caracterizată de adoptarea standardelor europene circumscriind democrația, statul de drept și drepturile omului. Grupul « realist » este mai pragmatic, el luptând pentru o « Ucrainăsocială ».

Pentru a-și atinge obiectivele, deși aceste grupuri vorbesc de revoluție, nici unul dintre ele nu are nevoie de o schimbare de sistem. (Ucraina, membră a Consiliului Europei, este deja o democrație, fie ea și primitivă, deficitară, nesofisticată.) Ceea ce ambele reclamă, de fapt, este o reformă (de tip constituțional) care să rezolve, în primul rând, problema echilibrului și controlului prin contraponderi (checks and balances) între puterile și instituțiile statului, aspect ce presupune înlocuirea actualei republici (hiper)prezidențiale cu una parlamentară sau semiprezidențială. O asemenea reformă este de natură a înlocui actuala democrație formală cu o democrație reală, văzută ca garanție a independenței naționale. În acest sens, democratizarea și independența sunt percepute ca fiind termeni echivalenți în etapa actuală a istoriei statului ucrainean. Este, desigur, motivul pentru care Rusia, în încercarea de a-și restabili statutul imperial și vechile sfere de influență, nu simpatizează cu ideea adâncirii democrației ucrainene.

Ideea independenței naționale face legătura între aceste grupuri și cel naționalist. În rest, pe fond, totul le separă. Pentru moment însă, dezideratul emancipării naționale și existența unui inamic (intern și extern) comun le ține unite.

Metodele de acțiune – efectiv practicate sau numai favorizate – au pus însă deja în conflict deschis, chiar dacă deocamdată foarte limitat, grupurile « reformiste » și grupul radical-naționalist. Astfel, unele clădiri publice ocupate de radicali au fost eliberate prin forță de adepții protestului « pașnic » (care acceptă recurgerea la violențe numai în scopuri defensive). De asemenea, s-a înregistrat cel puțin un caz în care « forțele paramilitare reformiste » (sic !) au apărat o unitate a forțelor de ordine guvernamentale atacată, izolată și pe punctul de a fi distrusă de așa-numiții « radicali de dreapta » până când i-au sosit ajutoarele și a fost scoasă din încercuire.

Pe un atare fundal și într-un atare context, provocatorii și provocările (majoritatea puse, cu sau fără dovezi, pe seama Rusiei) au un spațiu de ma-

nevră practic nelimitat. În Piața Maidan fierbe continuu la foc mic o supă de provocatori care poate da în clocot în orice clipă.

4. Sprijinul prezent și trădarea viitoare. Toate grupurile de protestatari din Piața Maidan sunt admirabil organizate și foarte bine dotate. Este evident că o asemenea organizare și dotare nu ar putea fi asigurate fără un serios ajutor extern. Nivelul performanței logistice și organizatorice sugerează că sprijinul vine de la unul dintre foarte puținii actori internaționali care știu, pot și vor să acționeze de o asemenea manieră. (Printre aceștia nu se numără UE.)

Întrebarea care se pune este : până unde va merge un atare sprijin ? Răspunsul este : nu foarte departe. De fapt, nimeni nu vrea să-și asume riscuri foarte mari lăsând drum liber « maidanizării » Ucrainei. Idealiștii și disperații nu pot fi niciodată suficient controlați. În consecință, ei trebuie abandonați înainte de a se autonomiza cu totul.

Opoziția politică / parlamentară ucraineană a folosit Maidanul pentru a-și crea un culoar favorabil de negocieri cu puterea oficială. Odată înțelegerile cu aceasta realizate, contestatarii « societății civile » vor trebui făcuți să accepte « compromisul » și să plece acasă. Dacă nu s-a ajuns încă la această etapă, este doar pentru că partidele de opoziție înțeleg să mai țină în rezervă « răsculații » din Maidan pentru a-și tranșa și rivalitățile dintre ele. Așa se explică de ce, după ce au convenit cu guvernul textul legii privind amnistierea celor arestați în timpul revoltelor, partidele de opoziție au preferat să nu voteze în favoarea legii. Aceasta, desigur, după ce s-au asigurat că legea va trece cu votul partidului de guvernământ și al sateliților săi.

UE a și trădat Maidanul, deși faptul rămâne deocamdată ocultat. Retorica oficială a UE este una pro-Maidan. Gesticulația, la fel. Chiar și atunci când reprezentanții UE au de îndeplinit obligații de neutralitate și nonbeligeranță, aceasta se face în asociere cu gesturi de bunăvoință față de societatea ucraineană protestatară. În mod discret dar insistent, li se sugerează protestatarilor să ceară aplicarea de sancțiuni Ucrainei sau liderilor săi, în condițiile în care se știe foarte bine că UE nu va aplica sancțiuni. Protestele Maidanului sunt o muniție perfectă pentru o UE doritoare să recupereze, luptând până la ultimul ucrainean, terenul strategic pierdut la Vilnius în favoarea Rusiei. Pe fondul unor asemenea proteste și păstrând în rezervă șantajul boicotării Jocurilor Olimpice de iarnă de la Soci, UE practic a negociat cu președintele Vladimir Putin « partajarea geopolitică » a Ucrainei. Bruxellesul nu este pregătit să ducă « bătălia pentru Ucraina » nici măcar prin interpuși, dincolo de o anumită linie roșie, a cărei trecere riscă să provoace fie ruperea Ucrainei, fie (re)integrarea ei în noul imperiu ruso-asiatic. De asemenea, UE nu este gata să intre într-un conflict deschis major cu Rusia de dragul Ucrainei, mai ales în condițiile în care mulți membri proeminenți ai Uniunii exclud în orice caz ideea extinderii spre est prin includerea acesteia.

În măsura în care protestele din Maidan îl vulnerabilizează pe Victor Ianukovici și îl trimit spre Uniunea Euroasiatică, președintele Putin poate privi cu simpatie continuarea confruntării de stradă. Aceasta nu merge însă până la aducerea Ucrainei la un nivel de instabilitate și anarhie major, care ar pune în discuție unitatea țării (secesiunea Malorusiei este, probabil, o soluție de ultimă instanță pentru Kremlin) și ar crea la frontiera rusă riscul contaminării cu elemente de insecuritate. Extinderea revoltelor pe întreg teritoriul ucrainean, prăbușirea instituțiilor statului și implozia eventuală a Ucrainei la porțile Rusiei nu pot fi privite cu seninătate de Moscova.

SUA ar fi interesate ca din Maidan să apară o alternativă prooccidentală la actuala elită politică ucraineană. Dacă acest lucru nu se poate realiza, Maidanul ar putea cel puțin descuraja tentativa rusă vizând modificarea echilibrului geostrategic de-a lungul liniei de demarcație între spațiul euroatlantic și cel euroasiatic, în defavoarea Occidentului. Odată atinse aceste ținte, Maidanul va fi abandonat. Dacă ele nu vor fi atinse, Washingtonul nu va accepta prelungirea crizei cu riscul destrămării Ucrainei, fapt care i-ar crea probleme geostrategice de aceeași natură și de aceeași magnitudine cu cele pe care tocmai vrea să le evite.

Condamnat la a fi abandonat de toți cei care, într-un fel sau altul, l-au alimentat sau au încercat să profite de pe urma sa, Maidanul va fi totuși, foarte probabil, ostaticul propriei dinamici. Partea cea mai bună, mai frumoasă și mai generoasă a mulțimii care s-a ridicat pentru o cauză dreaptă în Piața Maidan își dezvoltă pe zi ce trece cultul sacrificiului și conștiința că este formată din eroi – și, într-adevăr, despre eroism este vorba. Când se va pune problema lichidării Maidanului – indiferent de context, dar mai ales dacă obiectivele principale ale revoltei nu vor fi atinse, oamenii lui vor trebui să renunțe la statutul de erou pentru a deveni persoane obișnuite, trăind în cenușiul vieții cotidiene. Or, ca s-o facă, vor cere un preț foarte mare, pe care probabil că nu se va găsi nimeni doritor să-l plătească.

De aceea, cu cât Maidanul revoluționar va dura mai mult, cu atât mai greu se va autolichida, și, cu cât îi va veni mai greu să se autolichideze, cu atât mai mult se va radicaliza. Or, radicalizarea Maidanului, cu corolarul său de iraționalitate și negativism, va invita la acțiuni guvernamentale represive vizând desființarea sa forțată. Cum Occidentul nu va putea accepta – cel puțin din motive de imagine – un asemenea deznodământ, se poate prevedea că terminarea crizei va avea loc printr-o altă criză sau prin paroxismul crizei actuale. Asimilarea efectelor acesteia va cere mult timp și va implica uriașe costuri.

5. Provocare și contaminare. Analiza crizei ucrainene lasă în foarte mare măsură pe dinafară elementul provocării și elementul contaminării.

a) Provocările sunt multiple ca metode (omucideri, răpiri, torturi, dispariții urmate uneori de reapariții, atacuri intempestive și neprovocate împotriva forțelor de ordine publică sau invers, împotriva protestatarilor pașnici etc.) și ca obiective. Centrele de comandă și structurile operative sunt,

de asemenea, multiple. Într-un mediu atât de complex și de periculos, nevoia de clarificare impulsionează tendințele simplificatoare și, astfel, provocările sunt puse automat pe seama « puterii » oficiale, a guvernului. O subvariantă a acestei distribuiri simplificatoare a vinovăției este blamarea cvasiautomată a Rusiei, dar, și în acest caz, Rusia este percepută ca acționând pentru guvernul ucrainean, dacă nu și în înțelegere explicită cu el.

Cu certitudine, factorul rusesc este cu mult mai prezent și mai influent decât se vede. El nu este însă nici singurul și, cu atât mai puțin, nu este sinonim cu factorul guvernamental ucrainean. În acest sens puterea actuală de la Kiev nu este în nici un caz rusofilă.

O atare rusofilie este acreditată însă atât în mediile interne ucrainene, cât și în mediile occidentale euroatlantice, căci ea permite simplificarea diagnosticului și a terapiei ce rezultă din el, dar mai ales pentru că lumea se teme ca oficializarea prezenței rusești să nu oblige la oficializarea unui răspuns occidental cu virtuți strategice. Cu alte cuvinte, Occidentul denaturează analiza, evitând să recunoască rolul jucat de factorul rus, pentru că, altfel, concluzia ar fi că el trebuie să mobilizeze mijloace spre a înlocui Rusia în relația cu Ucraina. Or, Occidentul nu este gata pentru așa ceva.

b) Al doilea element ocultat este faptul că revoltele din Maidan s-au extins deja în întreaga Ucrainã, mai ales în vestul naționalist, dar și în estul cosmopolit. Se pare că nu există (încă) un comandament unic al acestei revolte la nivel național, dar asta nu face împrejurarea mai puțin semnificativă. Funcționarea statului ucrainean sub comanda actualului regim și în actualele condiții geopolitice este pusă în discuție pe întregul teritoriu al țării, și nu doar în Piața Maidan. (În unele orașe, autoritatea oficială a fost înlocuită de o autoritate ad-hoc cu caracter revoluționar.)

Varietatea de agendă, de organizare, de mijloace și de metode a forțelor contestatare / « revoluționare », precum și prăbușirea autorității centrale sugerează ideea că Ucraina ar fi un proiect politic așezat pe baze artificiale, condamnat la un eșec devenit iminent. De principiu, ne putem întreba dacă o comunitate etnoculturală care de secole se luptă pentru a-și obține o statalitate autentică, în condiții de independență și de suveranitate, este un proiect politic în sensul propriu al cuvântului. Națiunile sunt, desigur, creații ale conștiinței mai mult decât ale naturii. Cu toate acestea, statul-națiune nu poate fi tratat, nici măcar în epoca postmodernă, ca o alcătuire artificială. El este produsul evoluției istorice naturale, iar nu al unui capriciu al voinței ori al unui calcul subiectiv. Problema Ucrainei de azi poate fi însă aceea că ea s-a autodeterminat în 1991 în granițele staliniene, iar nu în cele istorice ucrainene (caz similar cu cel al Republicii Moldova.) În acest sens, am putea vorbi despre un proiect construit pe baze artificiale. Dacă este așa și dacă eșecul acestei alcătuiri va însemna explozia statului – adică scindarea Ucrainei –, pentru a-i permite, eventual, reedificarea pe temelii geoculturale naturale, atunci suflul acestei explozii va sparge cu siguranță ferestrele vecinilor (din Vest dar și din Est), iar cioburile vor zbura până la Washington.

Dintr-o atare perspectivă ar trebui văzut fenomenul contaminării cu virusul Maidanului. Contaminarea a început deja în interiorul Ucrainei, mișcându-se mai întâi spre vest și întorcându-se apoi spre est. De aici va trece la alții (inclusiv în Rusia) atât sub stindardul identității naționale, cât și sub acela al drepturilor civile, după caz, aducând în cele din urmă față în față Occidentul și Rusia, cu tot cortegiul de conflicte, instabilitate și insecuritate la nivel regional și global. (Aceasta este și analiza unei înalte fețe bisericești de la Kiev.)

Costurile unui asemenea efect de domino nu pot fi anticipate încă. Este însă aproape cert că ele vor fi mai mari decât acelea ale unui Plan Marshall oferit astăzi Ucrainei de Occident ca premisă pentru echilibrarea influenței rusești asupra Kievului, precum și pentru realizarea unui echilibru de putere stabil între lumea euroatlantică și cea euroasiatică în folosul securității tuturor.

6. Miza. Actuala criză ucraineană are loc în siajul înfrângerii strategice a UE la Summit-ul de la Vilnius, în favoarea Rusiei.

Se poate estima că, inițial cel puțin, protestele au fost spontane și autentic ucrainene. Nu trebuie ignorat însă faptul că, pentru a-și consolida succesul, Moscova trebuia să mențină o anumită dinamică a evenimentelor. Și aceasta cu atât mai mult cu cât rusofilia președintelui Victor Ianukovici este doar un mit creat de Occident, o prejudecată de care UE și SUA nu pot scăpa, dar care nu își găsește corespondent real în politica Kievului. Dintr-o atare perspectivă, președintele Putin este obligat să obțină confirmarea victoriei de la Vilnius printr-o victorie obținută la Kiev.

Este rezonabil să presupunem că ținta strategică a Rusiei, de atins în și prin revoltele actuale din Ucraina – chipurile proeuropene, și deci antirusești –, este aceea ca « războiul civil » să fie înfrânt fie prin forță, fie prin trădarea opoziției parlamentare, fie prin pierderea suflului din partea combatanților. În subsidiar, dacă ținta principală este ratată, « războiul civil » ar trebui dus până la fracturarea țării. Semne în acest sens s-au dat deja în Crimeea.

Riscant pentru toată lumea, jocul respectiv are totuși meritul de a readuce în arenă UE (Occidentul euroatlantic, în general), oferindu-i șansa de a diminua, dacă nu chiar a anula efectele eșecului de la Vilnius. În măsura în care UE / Occidentul intenționează să valorifice această șansă, obiectivele sale trebuie să fie simetrice cu cele rusești, respectiv : « războiul civil » să se termine printr-o reconciliere națională realizată pe baze « revoluționare », adică prin schimbarea ordinii constituționale a statului (trecerea de la actuala republică prezidențială la o republică parlamentară sau semiprezidențială), simultan cu păstrarea unității acestuia.

7. Soluția. Într-o expresie sintetică, revenirea în joc a UE și recuperarea terenului strategic pierdut de UE în fața Rusiei presupun mobilizarea mijloacelor necesare pentru ca UE să înlocuiască Rusia în relația cu Ucraina.

Cheia unui astfel de proces se găsește în domeniul economic, acolo unde, teoretic, UE ar deține supremația.

Într-o perspectivă mai largă, problemele de abordat pot fi grupate în trei coșuri :

a) Coșul politic. Acesta cuprinde susținerea internațională a unui guvern de uniune națională la Kiev, care să readucă liniștea socială și încrederea populară, să poată pune în aplicare prevederile Acordului de asociere cu UE și să pregătească țara pentru alegerile viitoare (alegeri care vor avea loc la termenul potrivit). Acest guvern poate fi format însă numai pe baza unei noi Constituții care să creeze un nou echilibru între puteri și instituții, într-un cadru specific republicii parlamentare / semiprezidențiale. UE poate asista Ucraina în amendarea rapidă a Constituției într-un asemenea sens. Formarea guvernului de uniune națională pe baza unei Constituții modificate, alături de o lege a amnistiei vizându-i pe cei arestați în timpul revoltelor și abolirea legilor represive adoptate cu acest prilej (lucru deja obținut) ar duce la încheierea conflictului politic intern. (Cum timpul este esențial, mai cu seamă în condițiile lipsei de încredere dintre părți, va trebui găsită calea pentru ca fie modificarea Constituției să aibă loc foarte rapid, fie ca măcar principiile reformei și programul de implementare să fie acceptate imediat de toți cei implicați.)

b) Coșul economic. Simultan cu abordarea problemei politice interne, UE (și SUA prin FMI) trebuie să-i ofere Ucrainei un plan coerent și cuprinzător de salvare și stabilizare economică cel puțin la nivelul celui oferit de Rusia. Fără o atare dimensiune economică, orice soluție politică este sortită eșecului, indiferent de guvernul care administrează țara.

c) Coșul geostrategic. În acesta trebuie să se găsească în primul rând semnarea imediată a Acordului de asociere între Ucraina și UE. (O variantă de rezervă, nu foarte indicată, ar fi adoptarea unei clauze care să amâne intrarea în vigoare a acordului de liber schimb, spre a da un răgaz suplimentar Ucrainei pentru decuplarea de structurile economico-comerciale ale spațiului euroasiatic.) În același timp, UE și SUA vor trebui să transmită un mesaj clar Moscovei, mesaj potrivit căruia ele nu numai că susțin unitatea și integritatea teritorială a Ucrainei, dar sunt gata să meargă până la utilizarea mijloacelor militare pentru apărarea acestora. Ceea ce înseamnă că UE și SUA, la cererea guvernului ucrainean, vor acorda inclusiv asistență militară pentru combaterea mișcărilor secesioniste din Ucraina.

8. Așteptări / prognoze. Întrebarea este dacă UE și SUA sunt pregătite pentru o asemenea competiție strategică. Cel mai probabil, nu !

În consecință, în cel mai bun caz, conflictul actual va înceta prin oboseala combatanților, într-o manieră indecisă. Aceasta va putea include aducerea opoziției sau a părții ei celei mai viguroase într-o guvernare fără putere și fără șanse, care s-o compromită definitiv, demonstrând totodată că unica sursă de sprijin concret pentru supraviețuirea Ucrainei este tot la Moscova. Acea parte a opoziției care va rămâne în afara guvernării, eventual radicalizată, va fi o victimă sigură la următoarele alegeri.

În cazul cel mai rău, conflictul se va perpetua și acutiza, evoluând către un război civil autentic, cel mai probabil încheiat cu fracturarea țării în cel puțin două părți, din care cea estică va « alege » unirea cu Rusia, iar cea vestică, rămasă o zonă-tampon între Rusia și UE, va trăi având în coastă ghimpele transnistrean (desprins sau nu de Republica Moldova).

Fracturarea Ucrainei pare să fi fost deja convenită la nivelul principalilor jucători euroatlantici. Ceea ce mai rămâne de aflat sunt modalitățile concrete de realizare a partajului, precum și justificările apte de a legitima actul în ochii opiniei publice.

Pot fi evitate asemenea scenarii ? Cu siguranță, da ! Este probabilă evitarea lor ? Din ce știm astăzi, mai degrabă nu !

Farmecul zgomotos al propagandei de război

Politica « pe marginea prăpastiei », după formula lansată de secretarul de stat american Dean Acheson în anii de început ai Războiului Rece, rămâne o opțiune valabilă, din câte se pare, și după încetarea oficială a acestuia. Principalii actori globali și regionali cred că pot să-și gestioneze mai bine agendele ducând lumea în pragul războiului, dar având grijă ca acest prag să nu fie trecut. Putem vorbi despre « managementul prin criză » al relațiilor internaționale.

Factorul de frânare a elanurilor belicoase în scopul opririi la timp este, paradoxal, propaganda de război. Aceasta presupune inventarea unui inamic și a unui conflict. Apoi inamicul este demonizat, iar conflictul este agravat, astfel încât opinia publică să aibă tot mai acut sentimentul confruntării deschise iminente. În atmosfera de isterie care se instalează sub presiunea escaladării imaginare a crizei, operatorii politici adepți ai acestei abordări manevrează rațional și cinic în încercarea de-a obține cel mai bun rezultat posibil. Luând locul realității, aparența este aceea care produce efecte. Riscul este ca, autonomizându-se nu numai de realitate, ci și de creatorii săi, aparența să ajungă să se întoarcă împotriva pygmalionilor, asemenea demonului creat de ucenicul vrăjitor incapabil apoi să-l mai stăpânească.

Demonizarea inamicului este, în primul rând, un alibi pentru lipsa unei politici adecvate. Când ideile și hotărârile asupra modului în care trebuie rezolvată o problemă lipsesc, ieșirea pare a se găsi în descrierea adversarului ca irațional și intratabil. Demonizarea președintelui Putin în contextul crizei ucrainene este un exemplu perfect în acest sens. Nu politica occidentală este greșită sau absentă, ci Vladimir Putin este irațional și, de aceea, nici un demers rațional euroatlantic nu are efect. De unde și concluzia că soluția ar consta pur și simplu în eliminarea factorului de blocaj, care se reduce la o singură persoană și la micul ei grup de susținători. O concluzie atât de seducătoare prin simplitatea ei, încât există riscul ca focalizarea exclusivă asupra aparent unicului factor de blocaj să blocheze tocmai planificarea sau declanșarea oricărei acțiuni cu adevărat eficiente, lăsând ca litigiul să se maturizeze nestingherit până când se produce explozia.

Un alt raționament propagandistic vizează mobilizarea propriei tabere pentru a face acceptabile acțiuni dureroase, creând în masa celor interesați sentimentul că ceea ce era inadmisibil devine inevitabil. Deși instinctul le spune oamenilor că se merge pe un teren artificial, descrierea conflictului în termeni terifianți îi face să nu reacționeze împotriva unor demersuri care, fără a le aduce un avantaj clar, le impun costuri certe. Avem în acest sens exemplul sancțiunilor economice aplicate Rusiei ca răspuns la intervenția sa în Ucraina sau în sprijinul secesionismului malorus și crimeean.

Majoritatea americanilor – oameni politici sau tehnocrați, democrați sau republicani – sunt de acord că SUA nu au interese vitale în Ucraina și că, pe cale de consecință, nu urmăresc integrarea Ucrainei în structurile euroatlantice și nici asumarea răspunderii de-a o apăra prin intervenție directă. Important pentru SUA este ca Ucraina și resursele ei naturale, umane și geostrategice să nu treacă sub controlul Rusiei. Asupra acestui aspect se poate constata simetria surprinzătoare cu poziția reală a Rusiei, care (dincolo de anexarea Crimeei și dobândirea unui drum pe uscat către ea) nu este interesată nici ea de ocuparea Ucrainei, căci nu dorește să-și asume costurile uriașe ale administrării acesteia. Așa cum americanii nu-și mai pot permite să fie jandarmul lumii (fapt subliniat de mai toți comentatorii lucizi), nici rușii nu-și pot permite să fie finanțatorii tuturor faliților lumii.

În același timp, SUA sunt interesate să găsească o cale pentru a implica Rusia în războiul cu inamicul global neconvențional reprezentat de Statul Islamic. Este aici un început de recunoaștere a nevoii de a asocia Rusia la definirea unei ordini globale în stare să stăvilească asaltul celor care, excluși, marginalizați, discriminați sau pauperizați în condițiile vechii ordini bipolare sau ale actualei dezordini postbipolare, și-au făcut din fundamentalismul musulman o armă eficientă de luptă împotriva protagoniștilor consacrați ai lumii (mulți animați de ambiții hegemonice), dar și a civilizației moderne asociate lor.

De ce atunci războiul economic cu Rusia ? Un război care, până să îngenuncheze Kremlinul, a dus la comprimarea pieților, împingând înapoi în recesiune economia occidentală, cu tot cortegiul de probleme sociale legate de șomaj și sărăcie. (În România, numai surplusul de lapte apărut pe piața europeană ca urmare a opririi exportului pe piața rusă a dus în pragul falimentului industria de profil. Or, hotărât lucru, România poate rezista mai puțin la asemenea presiuni economice – produse de politica propriilor aliați, la care s-a aliniat rapid – decât poate rezista Rusia.)

Sancțiunile au fost acceptate și chiar susținute numai întrucât propaganda a convins că altă soluție nu există, în timp ce adversarul este lacom și periculos. În realitate, soluții sunt – fie militare, fie geopolitice. Soluțiile militare sunt refuzate din lipsă de curaj. Soluțiile geopolitice, din lipsă de viziune, de empatie și de imaginație, ca și din egoism. Dacă soluțiile militare (amplasarea de trupe occidentale în proximitatea zonei de conflict) par prea riscante, soluțiile geopolitice, cu dimensiunea lor geoeconomică (reconfigurarea arhitecturii de securitate în Europa de Est pe baza unui compromis implicând cedări din partea tuturor părților), par prea scumpe. Decât o cedare voluntară, însemnând asumarea unei răspunderi directe a decidentului politic, mai bine un război eonomic « principial », acceptat de populația amețită de propagandă, ale cărui efecte negative de recul nu nasc răspunderi politice, căci sunt parte din măsurile decise « democratic ». Răspunde deci poporul – acela care și suferă.

Un al treilea fel de propagandă de război este aceea care vizează acoperirea eșecului. Astfel, la Washington sau la Bruxelles, dar și la București aflăm că forțele proccidentale câștigă întruna, în timp ce forțele proruse mai au puțin și își dau duhul. Despre cheltuielile cu îngroparea mortului și protecția mediului împotriva infecției globale produse de descompunerea lui nu se vorbește deocamdată. Pe de altă parte, de la Moscova ni se spune mereu că mortul este bine și sănătos, iar când se va scula, « pre mulți va popi » (a se citi « scopi ») și el. În timp ce analiștii occidentali demonstrează matematic că scaunul lui Vladimir Putin se clatină, sondajele rusești arată că popularitatea lui a atins cote astronomice. În această ceață informativă, în care fiecare declară că înaintează cu succes spre toate punctele cardinale (ceea ce mărturisește implicit că este înconjurat), toate taberele rămân optimiste și mobilizate. Un atare optimism prezintă însă dezavantajul că îndeamnă la asumarea unor riscuri excesive, putând duce tocmai la confruntarea care se dorește a fi evitată și de care se tem toți cei cu adevărat informați.

Propaganda de război mai are ca obiectiv și terorizarea adversarului în scopul aducerii lui la masa negocierilor. Există toate motivele să credem că, de fapt, nimeni nu dorește războiul. Zăngănitul propagandistic al armelor ar urmări să-l evite. Ascultând bătăile de tobă ale adversarului, fiecare se întreabă dacă o pace strâmbă nu ar fi totuși mai bună decât un război drept. Riscul este ca, așteptându-l pe celălalt să cedeze primul, în zgomotul asurzitor al propriei propagande, nimeni să nu mai audă salva de tun anunțând alunecarea lumii în războiul pe care toți au dorit să-l evite.

Pactul Ribbentrop-Molotov *redivivus* sau Securitatea dinamică a macroechilibrului strategic

25 februarie 2014

ADMIR GERMANIA ȘI IUBESC RUSIA. Nu admir și nu iubesc pactele dintre Germania și Rusia încheiate peste capul Europei. Am susținut mereu realizarea unui parteneriat strategic între UE și Rusia. El este necesar. Mă tem de parteneriatul strategic dintre Rusia și Germania. El este letal atâta vreme cât interesele strategice ruso-germane nu coincid cu interesele strategice ale Europei unite și nici cu cele pe care ar trebui construită antanta euro-rusă. Pentru a fi lucrat la promovarea unei politici bazate pe aceste convingeri și inspirate de această viziune, a trebuit să fiu înlăturat, dat deoparte din drum. Cei care nici acum nu o înțeleg sunt fie orbi, fie nu vor să vadă.

În Ucraina se înregistrează astăzi eșecul politicii externe a UE (de altfel, cvasiinexistentă), dar și cel al Poloniei, care și-a asumat misiunea de a acționa în numele unei viziuni europene butaforice, încercând fără succes să promoveze, în realitate, o viziune izvorâtă din experiența geostrategică proprie. În cele din urmă, acordul dintre guvernul ucrainean și opoziție s-a realizat nu prin medierea UE (deși eforturile diplomatice europene nu au lipsit), ci prin intervenția Germaniei și Rusiei. Prezența la negocieri a Franței (ministrul de Externe francez a părăsit, de altfel, Kievul înainte de a se ajunge la vreo înțelegere) și a Poloniei (cu iluzia pierdută a unei autentice mobilizări europene) au fost necesare doar pentru a farda realitatea « acordului de partaj » ruso-german cu pudra solidarității europene și a funcționat ca o cataplasmă pentru orgoliul veșnic rănit al celor două.

Pentru Polonia, integritatea Ucrainei Mari este la fel de importantă ca ancorarea Kievului în portul occidental european. O Ucraină amputată teritorial ar deveni prea mică pentru a oferi o pavăză suficient de asiguratorie în relația cu Rusia și ar cuprinde un procent prea mare de teritorii istorice poloneze, ceea ce ar da naștere unei efervescențe naționaliste periculoasă la Varșovia. Într-un anume sens, pierderea Malorusiei (Donbasului) ar lăsa fără justificare păstrarea teritoriilor poloneze răpite de Stalin, punând Polonia într-o situație foarte complicată. Așa se face că, aparent paradoxal, Polonia ar fi dispusă să facă unele concesii Rusiei (cum ar fi neutralitatea și federalizarea Ucrainei) numai spre a menține neatins actualul teritoriu ucrainean. Pe de altă parte, înaintarea Rusiei în Ucraina împinge Polonia spre Germania. Semnul vizibil al acestui balans este deplasarea echipei liderilor polonezi suveraniști și rusosceptici (Tusk-Sikorski) în funcții europene sau pe orbite parlamentare pentru a face loc în executivul

de la Varșovia unor lideri mai moderați sub aspectul proiectelor geopolitice. Apare astfel riscul slăbirii avanpostului polonez pe aliniamentul Varșovia-(Kiev)-București-Ankara, polonezii, dezamăgiți de ceea ce ei percep ca lipsă de fermitate și imobilism american față de Rusia, primind compensații securizante pentru temperarea rusoscepticismului lor prin creșterea influenței în instituțiile europene.

Având cu totul alte priorități geostrategice și sătule de sterilitatea europeană (« *f...k EU !* »), SUA au binecuvântat de la distanță formula găsită, aparent aducătoare de liniște în curtea din spatele casei lor, acceptând, de nevoie dacă nu de plăcere, ideea putiniană că, până la urmă, actuala Ucraină nu este decât un proiect politic – adică o alcătuire artificială – și că asemenea proiecte pot și eșua – sau este mai bine să fie lăsate să eșueze dacă ținerea lor forțată în viață devine prea costisitoare pentru stabilitatea și securitatea lumii.

Acordul dintre actorii politici ucraineni pare să nu fi rezistat. De fapt, ceea ce nu a fost viabil în lipsa asentimentului popular, nu era decât « Planul A », bazat pe ipoteza – improbabilă pentru cei bine informați – că elita politică a Ucrainei este capabilă să controleze forțele radicalizate ale străzii (forțe pe care toate părțile le-au stimulat în taină, cu intenția de a transforma inacceptabilul în inevitabil).

« Planul B » punea în operă formula « ghepardiană », potrivit căreia « dacă vrei ca nimic să nu se schimbe, totul trebuie schimbat ». În termeni concreți, aceasta a însemnat abandonarea lui Viktor Ianukovici (căruia « cineva » i-a spus să retragă forțele de ordine în cazărmi și să dispară, fără a demisiona însă), dar și compromiterea Iuliei Timoșenko (ceilalți lideri politici ai opoziției fuseseră deja compromiși prin semnarea acordului cu « dictatorul odios »), eliberată fără parcurgerea procedurilor legale, pentru a fi adusă rapid în fața mulțimii ce își sărbătorea succesul, de o manieră care sugera letal dorința de confiscare a victoriei colective în interes electoral propriu. (După această apariție, a cărei huiduire a fost în chip suspect trecută cu vederea de presa occidentală « liberă », Kievul a fost împânzit de lozinci pe care se putea citi « Timoșenko = Ianukovici ».) Pe fondul unui asemenea haos, cu un executiv în disoluție, cu instituțiile de forță pe loc repaus și cu o lege reducând puterile prezidențiale spre a face loc unei republici parlamentare aproximative, întreaga putere reală a fost dată « sovietelor » – respectiv Înaltei Rade (Parlamentul), formată din vechii reprezentanți « aleși de popor » pe locuri cumpărate de oligarhi (*sic !*). Urmând instrucțiunile comanditarilor lor plutocrați, deputații au trecut dintr-o tabără în alta și de la o (pseudo)ideologie la alta, adoptând apoi de o manieră în cel mai bun caz cvasilegală măsuri plăcute mulțimii « maidaneze », în spirit « național » și justițiar. Acest plan a reușit ! Deocamdată.

Ce urmează ? Unul dintre reprezentanții Maidanului se exprima poetic, reluând o zicere din Evanghelie : « Nu putem pune vinul nou (adică spiritul revoluționar al Maidanului – *n. n.*) în butoaie vechi (adică în încrederea acordată vechilor politicieni corupți – *n.n.*) ! » Așa va fi, dar nu cum își închipuia romanticul meu interlocutor : vinul vechi va fi lăsat să se înve-

chească și, până atunci, se va pune vinul alterat al imposturii democrate în butoaiele noi ale revoltei naționale antioligarhice și antiimperialiste (*sic !*) spre a garanta securitatea dinamică a echilibrului geostrategic negociat de actorii (mai bine zis, păpușarii) externi.

Pe o astfel de linie, s-a dat deja prioritate anulării legii care le permitea comunităților etnoculturale minoritare să-și folosească limba maternă. O urgență, nu-i așa ?! Explicația este că astfel se zădărnicește încercarea de rusificare a Ucrainei prin transformarea *de facto* a limbii ruse într-o a doua limbă oficială. Inspirat de lozinca naționalistă « Ucraina este a ucrainenilor », un atare demers alienează însă toate comunitățile naționale minoritare, inclusiv românii.

Pe de altă parte, în loc de reconciliere națională se vorbește de imperativul lustrației ; în loc de căutat soluții, se caută vinovații ; iar în loc de justiție, se prevede răzbunare (în condițiile în care statul de drept este chiar mai puțin compatibil cu ideea de « justiție revanșardă » decât cu cea de « justiție selectivă »).

Dacă la acestea se adaugă faptul că statul ucrainean este virtual falit și că, în lipsa unor soluții pentru finanțarea deficitului bugetar – soluții pe care Rusia nu are motivarea strategică de a le facilita, iar Occidentul euroatlantic, aflat sub presiunea propriilor plătitori de impozite, nu are dorința sau curajul de a le oferi –, în curând nu va avea din ce plăti salariile, pensiile și alte datorii, se ajunge la concluzia că nemulțumirile sociale vor atinge rapid cota de avarie, debușând imediat în conflict politic dar și în criză geopolitică. Mizeria socială cu față etnică, asociată războiului civil postrevoluționar (fie el și de catifea), este rețeta sigură a exploziei statului. Cronica acestei dezmembrări anunțate poate fi scrisă deja.

În timp ce toate semnele vizibile arată că lumea se îndreaptă spre repunerea în discuție a identității geopolitice și etnoculturale a Ucrainei (discuție ignorată sau amânată în momentul demolării URSS) cu scopul de a reface echilibrul geostrategic regional în cadrul unei noi arhitecturi de securitate europeană, subiectul este ocultat în dezbaterea publică, iar puținii care încearcă să-l aducă în atenție sunt imediat denunțați și excomunicați ca eretici. (Este vorba, mai ales, de « erezia rusofilă ».) Comoditatea intelectuală și lașitatea politică ascund tranzacționismul moral care a dus pe tăcute spre idei de nevândut lumii adormite în iluzia unei ordini artificiale.

A gândi exclusiv în termenii sacrificării sau salvării Ucrainei Mari postsovietice, spre liniștea unuia sau altuia dintre jucătorii globali, este o eroare, semnalând miopia strategică și falimentul moral al zișilor jucători. Că această Ucrainã Mare nu mai poate rezista (ori că poate, cel mult, supraviețui mizerabil numai printr-o terapie intensivă costisitoare pentru toată lumea) este de domeniul evidenței. (Este o situație asemănătoare cu cea a Serbiei în strădania de a menține regiunea Kosovo în granițele sale.) Iată de ce (ca și în cazul Serbiei, unde soluția corectă a fost însă ratată) punerea consensuală a Ucrainei în frontiere geopolitice consonante cu realitatea sa națională (etnoculturală) și cu nevoile de securitate regională și globală trebuie însoțită de soluții postmoderne integratoare (transnaționale) de tip economic și geopolitic, implicând compensații, garanții și solidaritate internațională. Nu salvarea Ucrainei Mari, ci salvgardarea securității și demnității ei sunt și trebuie să fie un obiectiv obligatoriu. De acolo se poate merge mai departe spre o arhitectură de securitate regională și globală adecvată nevoilor tuturor. Formulele comunitare transnaționale vor face în același timp chestiunile frontaliere irelevante pentru viața omului de rând și dezvoltarea economică, sursă a satisfacției sociale.

La nivelul puterilor și autorităților locale, atât în est, cât și în vest, se aud de-acum glasuri care spun că, instituțiile centrale de la Kiev fiind fie corupte, fie ilegitime, fie neputincioase, fie toate la un loc, sarcina securității regiunilor trebuie asumată la bază. Desigur, toată lumea își declară atașamentul față de integritatea și unitatea Ucrainei unică și indivizibilă. Discursul privind trădarea sau abandonarea intereselor locale de către puterea centrală și nevoia ca aceste interese să fie apărate de înseși comunitățile locale (evident, prin reprezentanții lor aleși) seamănă însă atât de bine cu discursul separatiștilor transnistreni din anii 1991-1992, încât nu te poți gândi decât la același scenariu și la aceiași scenariști – precum și la același deznodământ.

Așadar, dacă acordul interucrainean a căzut (cel puțin în părțile sale esențiale), acordul dintre marii operatori geopolitici (negociatorii reali), Germania și Rusia, a rămas în picioare. De acum încolo, dacă nu se va produce vreun accident (ceea ce nu este deloc sigur în universul ucrainean și mondial confuz de astăzi), Ucraina va fi, după formula pe care cândva fostul ministru de Externe rus Evgheni Primakov voia să i-o aplice Moldovei, « statul comun » (*sic!*) al ucrainenilor rusofoni, industrializați și cosmopoliți din est, integrați spațiului euro(ruso)asiatic, și al ucrainenilor naționaliști din vest, trăind într-o civilizație rurală și într-un mediu multietnic, ca satelit veșnic bântuit de furtuni identitare al planetei euroatlantice. Și aceasta până când, încet-încet, legăturile dintre ei – adică dintre cele două Ucraine strânse fățarnic în corsetul unei unități aparente – se vor atrofia într-atât, încât se vor rupe cu totul de la sine.

Nefiind pregătită nici să influențeze un asemenea pact, nici să i se opună și nici să-i gestioneze efectele, România este condamnată să plătească din nou prețul înțelegerilor exprimând solidaritatea perenă a intereselor rusogermane, în condițiile în care ea se află în relații reci sau chiar tensionate cu ambele părți contractante.

Putea oare UE să evite scenariul descris mai sus, scutind astfel și România de costurile lui ? Pentru aceasta era necesar și urgent să ia următoarele trei măsuri : 1. împreună cu SUA (inclusiv utilizând instrumentele FMI și recurgând la terți donatori), să-i ofere Ucrainei un pachet financiar masiv pentru stabilizare și transformare economică ; 2. împreună cu Rusia, să pună la punct un parteneriat strategic autentic, bazat pe recunoașterea,

concilierea și armonizarea intereselor vitale ale Uniunii în ansamblul ei (iar nu doar ale câtorva dintre membrii acesteia) și cele ale Rusiei (inclusiv interesele referitoare la vecinătatea lor comună) ; 3. să recunoască fără echivoc eligibilitatea Ucrainei pentru calitatea de membru cu drepturi depline al UE, procesul integrarii urmând să înceapă imediat și să se termine la momentul potrivit, într-un orizont de timp rezonabil.

O asemenea politică este fezabilă, iar nu numai justă. Ea se poate aplica în timp util, timpul nemaiavând răbdare să aștepte în acest caz. Speranța nu este însă o politică. Mai ales atunci când temeiurile speranței sunt atât de slabe precum sunt ele astăzi cu actuala UE.

Al doilea război al Crimeii

14 martie 2014

DEZNODĂMÂNTUL SUMMIT-ULUI de la Vilnius (și anume nesemnarea Acordului de asociere dintre UE și Ucraina) a fost considerat o victorie strategică a Rusiei, respectiv înfrângere strategică a UE. Această înfrângere a afectat însă și interesele SUA cu privire la echilibrul geostrategic dintre lumea euroatlantică și cea euro(ruso)asiatică.

America sperase, poate, că UE o va scuti de o atare încercare. Nu a fost să fie așa. O uniune care se ocupă doar de exportul valorilor, lăsând definirea și apărarea intereselor strategice în competența statelor membre, nu avea cum stăvili ofensiva strategică a Rusiei. Și aceasta cu atât mai mult cu cât agenda și logica geopolitică a principalului protagonist european, Germania, coincid mai degrabă cu cele rusești decât cu cele americane (și cu cele ale UE în ansamblul său).

Așa stând lucrurile, după Vilnius, Rusia era obligată să-și transforme victoria simbolică într-una reală și stabilă, în timp ce SUA erau obligate să reintre în joc (fie și prin intermediul unui operator de teren prietenos, care ar fi putut fi România dar a fost, desigur, Polonia) pentru a reface echilibrul strategic deranjat și a reveni în avantaj. Cele două s-au întâlnit în centrul Kievului, pe Maidan. Moscova a venit la întâlnire bazându-se pe sprijinul Berlinului și al « vechii Europe » ; Washingtonul, pe cel al Varșoviei și al « noii Europe ». Așa cum corect afirma doamna Catherine Ashton, trupele paramilitare din piață și provocatorii lunetiști aparțineau altor actori decât celor oficiali ucraineni. În această confruntare, președintele Ianukovici și ai săi – fie ei corupți sau nu, autoritari sau nu, eurosceptici sau nu – au fost doar simpli figuranți și totodată țapii ispășitori.

Președintele Putin avea nevoie de revolta Maidanului, de instalarea anarhiei, de ridicarea extremei drepte, de escaladarea naționalismului, rusofobiei și antisemitismului spre a justifica mișcările autonomist-secesioniste ale comunităților rusofone (cuprinzând mulți posesori de pașapoarte rusești) și intervenția (deocamdată, potențială) a armatei ruse, chipurile pentru păstrarea ordinii publice și apărarea siguranței cetățenilor pașnici, mai ales a celor de origine rusă. Pentru președintele Obama, aceeași revoltă, bine susținută și canalizată, era susceptibilă să ducă la înlocuirea regimului oligarhic al « multivectorialistului » corupt Victor Ianukovici cu un regim radical rusofob și naționalist, dispus și totodată obligat să joace totul pe cartea occidentală.

Dacă Rusia și Occidentul coincideau într-un punct, acela era legat de împrejurarea că nici unul dintre acești actori nu voia să se vadă cu Ucraina în casă. Rusia nu dorește anexarea Ucrainei, iar UE nu dorește ca Ucraina să-i devină membru. Fiecare vrea să controleze politic Ucraina și să o

folosească, în dinamica echilibrului de putere, împotriva celuilalt. Și aceasta în condițiile în care fiecare știe că « ocuparea » (fie ea și indirectă) a întregii Ucraine este politic imposibilă și tehnic extrem de costisitoare. În atari condiții, fiecăruia îi este suficientă doar o bucată de țară – din est și respectiv din vest. O bucată ca o ghiulea legată de piciorul celeilalte.

Mergând pe o asemenea linie și acționând într-o atare logică, Rusia a instituit în Crimeea un protectorat militar cu valoare de gaj, care să garanteze succesul negocierilor unui viitor contract geopolitic regional cu relevanță globală.

Statele Unite – și, împinsă de ele, UE – au reacționat amenințând cu sancțiuni. Aceste sancțiuni sunt, de fapt, acte de război purtate cu mijloace nemilitare. Pentru a le conferi o legitimitate morală, ele au fost prezentate ca sancțiuni punitive, adică menite să pedepsească încălcarea normelor dreptului internațional de către Rusia. În realitate, sancțiunile respective sunt cominative, adică măsuri de presiune care să determine Rusia la schimbarea comportamentului.

Dincolo de faptul că Occidentul euroatlantic nu are nici o competență legală atunci când se comportă ca o instanță de judecată care pedepsește presupusele abateri de la regula de drept internațional, sancțiunile – deocamdată doar preconizate, în considerarea unei agresiuni deocamdată doar potențiale – sunt ineficiente. Pentru a le anihila efectele, Rusia mizează pe atuul prezenței sale efective pe teren, pe afinitățile etnoculturale cu societatea ucraineană (sau măcar cu o mare parte a ei), pe depărtarea geografică a SUA, pe șantajul energetic asupra UE, pe sabotajul statelor europene dispuse să spargă unitatea frontului occidental (Germania, dar și Franța, Ungaria, Italia sau Grecia ori chiar Marea Britanie) și, nu în ultimul rând, pe propria sa capacitate de a rezista mai mult la presiune, la izolare și la suferință.

Ca să nu mai vorbim de faptul că un « război al sancțiunilor și contrasancțiunilor » economice i-ar putea dăuna, cel puțin pe termen scurt, mai mult Occidentului – care mizează pe scăderea prețului la gaz și petrol, precum și pe fuga capitalurilor străine din Rusia sau pe scumpirea creditului rusesc – decât Rusiei – care poate menține prețul ridicat al hidrocarburilor producând tulburări în Asia Centrală și în Orientul Mijlociu, poate închide robinetul de energie de la care se alimentează UE, poate proceda la retragerea uriașelor sale capitaluri depozitate în băncile occidentale și poate împiedica importul de mărfuri occidentale pe piața rusească. Rusia ar putea fi, probabil, pusă în dificultate dacă Franța ar înceta să-i mai livreze echipament militar, Germania să-i construiască infrastructuri militare, iar Marea Britanie să-i mai spele banii negri depuși în băncile din City. Este improbabil însă ca așa ceva să se întâmple întrucât complexul militaro-industrial și comunitatea financiar-bancară, astăzi globalizate, pun profitul deasupra rațiunilor geostrategice. Or, domnul Putin știe aceasta.

Plutocrația mondială s-ar putea să treacă, în actualele circumstanțe, de partea Kremlinului, socotind că independența și integritatea teritorială a Ucrainei nu merită prețul haosului economic global. Realitatea este că,

purtate de valurile capitalurilor rusești, interesele rusești au ocupat pe tăcute poziții mai influente în cadrul ocultei economice globale decât prioritățile geopolitice ale democrațiilor naționale din Vestul euroatlantic. Cele din urmă, după ce s-au socotit învingătoare în Războiul Rece și după ce, la finele acestuia, au crezut că istoria s-a sfârșit, că omenirea întreagă le-a îmbrățișat valorile și că tot ce mai au de făcut este să domine universul supraveghind corecta aplicare a respectivelor valori... în interes propriu, au ajuns să constate astăzi în Crimeea că instituțiile internaționale ale secolului XXI nu le oferă nici o apărare în jocul geostrategic de sumă nulă jucat de Rusia potrivit metodelor specifice secolelor XVIII-XIX. De fapt, sunt obligate să admită că « noua ordine » postbipolară impusă de ele fie are reguli lipsite de orice garanție, fie nu are reguli deloc ; precum și că, în confruntarea geopolitică actuală, standardele de comportament sunt impuse de Rusia cea « învinsă », iar nu de Occidentul « învingător ».

Criza ucraineană este criza ordinii globale (I)

15 aprilie 2014

CEEA CE SE ÎNTÂMPLĂ ASTĂZI în relațiile dintre Rusia și lumea euroatlantică nu trebuie să surprindă pe nimeni. Criza ucraineană este numai pretextul, și nu cauza acestei confruntări ; iar cauza era știută de multă vreme, dar cei mai mulți s-au prefăcut a nu o vedea. Această miopie asumată este plătită astăzi prin degringolada penibilă a Occidentului decadent.

La finele Războiului Rece, Occidentul euroatlantic a făcut cel puțin trei judecăți greșite. În primul rând, s-a crezut a fi învingătorul în acel război, deși știa prea bine că sfârșitul înfruntării globale fusese rezultatul deciziei unilaterale a uneia dintre părți de a-și schimba identitatea spre a-l lipsi astfel de baza ideologică a beligeranței sale. În al doilea rând, a crezut nu doar că Rusia sovietică se predase, ci și că această capitulare era absolută, ea cuprinzând și adoptarea necritică a sistemului de valori occidental. În al treilea rând, a crezut că prăbușirea URSS și transformarea Rusiei din putere globală în putere locală (sau, în cel mai bun caz, regională) este definitivă, irevocabilă. O retragere strategică, menită a permite un contraatac ulterior de succes, a fost confundată cu o capitulare strategică și așa s-a ajuns la moleșirea, la dezarmarea și la miopia strategică a celui care pe nedrept s-a luat drept câștigător al unei bătălii care, totuși, nu fusese purtată.

Ordinea normativă de la data încheierii Războiului Rece era dedusă din realitatea faptică a bipolarismului lumii și răspundea la un nivel acceptabil nevoii celor două blocuri de a conviețui pașnic în condițiile « echilibrului terorii » (militare/nucleare). Egalitatea suverană, neamestecul în afacerile interne, nerecurgerea la forță erau numai câteva principii ale disciplinei bipolare organizate pe linia vechii gândiri westfaliene. Era firesc ca această ordine să devină caducă odată cu dispariția unuia dintre blocurile aflate în sistemul balanței bipolare.

Neînțelegând că prăbușirea bipolarismului real impune, pe de o parte, transformarea ambilor termeni ai vechii contradicții, iar pe de altă parte, modificarea vechiului sistem normativ mondial, Occidentul euroatlantic a preferat să adopte iluzia « sfârșitului istoriei » ca urmare a faptului că setul său de valori ar fi fost adoptat sau ar fi fost inevitabil de adoptat în întreaga lume. Istoria se sfârșise, chipurile, în favoarea lui și prin triumful lui, iar el rămăsese unicul pol de putere al lumii și singurul jandarm universal legitim.

În mai multe discursuri ținute în anii '90 (la Londra, Paris, Varșovia, Bruxelles, San Francisco, Washington etc.) am atras atenția asupra erorii comise prin astfel de abordări și a prețului pe care ele îl vor impune. Am spus atunci că noi, central- și est-europenii, care cu sânge și suferințe am dărâmat dictaturile de tip comunist și blocul sovietic, sub privirile surprinse ale vest-europenilor și americanilor, nu ne putem considera, nu putem fi

și nu suntem învinși. Am mai spus că moartea unuia dintre cei doi « scorpioni » închiși în « borcanul » echilibrului bipolar implică și moartea celuilalt și, de aceea, după ce noi făcuserăm ca libertatea să învingă în Orient, ei trebuie să o facă a învinge și în Occident, iar reforma noastră trebuie acompaniată de reforma lor, schimbarea noastră, de schimbarea lor. Am spus, de asemenea, că istoria ne aparține tuturor și că ea este produsul tuturor, că există istorie, viață, experiență, tradiție și în afara lumii euroatlantice, iar viitorul nostru comun trebuie să fie și nu poate fi decât unul al sintezei, nu unul al transferului forțat exclusiv de la Vest la Est. Într-o ordine de idei oarecum diferită, am spus că beția triumfului, autoînșelarea și narcisismul riscă să dividă Occidentul și să adauge, în oglindă cu fragmentarea spațiului ex-sovietic, o nouă dimensiune dezordinii postbipolare, expulzând America din logica securității europene, în timp ce este esențial ca ea să rămână o « putere europeană » (*sic !*). În fine, am spus că ceea ce pare a fi exclusiv « extinderea » Vestului euroatlantic spre Estul european nu este decât o parte a unui proces bidirecțional care include « extinderea » Estului spre Vest și care are semnificația reunificării europene, a reconcilierii dintre istoria și geografia Europei.

Mereu surprins, auditoriul meu a reținut ideile respective ca pe niște paradoxuri inteligente, formulate totuși de reprezentantul unei Românii având (pe nedrept) reputația ultimului nostalgic al securității bipolare mai degrabă decât aceea de prim contestatar al dominației sovietice. Unii dintre ceilalți foști prizonieri ai lagărului sovietic au preluat acele idei, și, consemnate de presa din țările lor, ele au revenit în circuitul internațional, chiar dacă nu au determinat schimbări în politica occidentală. În România, lipsită de memorie instituțională dar mai ales de obișnuința respectului pentru opiniile compatrioților, ele au căzut pradă conspirației tăcerii sau au fost ironizate de lingăii care astfel au sperat să intre în grațiile occidentale.

Există, desigur, întotdeauna un preț al « originalității » – opiniile neconvenționale se izbesc imediat de un instinct al respingerii, adesea manifestat prin tăcere. Trebuie să treacă timp până când ideile noi sunt mai întâi băgate în seamă, iar mai apoi acceptate. Ieșirea lor la suprafață se poate întâmpla altundeva decât în locul lor de naștere. De aceea, paternitatea lor este adesea atribuită altcuiva decât autorului originar. Merită însă să semnalăm aici faptul că ideile românilor nu sunt prețuite și plasate de români în circuit național, pentru ca apoi să poată trece în cel internațional. De aceea nu există nici școli de gândire românești. Cu puțin noroc, românii sunt citați mai mult în străinătate decât în propria lor țară.

În aceste condiții, nu este de mirare că gândirea românească nu a fost considerată un izvor de idei cu valoare universală pentru construcția ordinii naționale postcomuniste și a ordinii globale postbipolare. Pornind de aici, românii nu au fost văzuți ca eligibili pentru funcții de conducere în forurile internaționale (cu excepția celor atribuite oarecum automat în virtutea unui sistem de rotație) sau pentru misiuni internaționale de importanță strategică. Excepția alegerii *intuitu*

personae a unui român (chiar autorul rândurilor de față) în fruntea unei organizații internaționale de prim rang (Adunarea Parlamentară a OSCE – având, după observația academicianului Mircea Malița, un număr egal de state membre cu Liga Națiunilor, prezidată de Nicolae Titulescu, cu deosebirea esențială că din OSCE nu lipseau SUA, excepție unică până acum în perioada postdecembristă) a trecut aproape neobservată în România. Președintele român al AP OSCE nu a fost nici măcar o dată invitat de vreun post de televiziune românesc pentru a vorbi în această calitate. De asemenea, pe durata mandatului său (1999-2003), nu a fost niciodată consultat sau contactat de guvernul român, de Ministerul Afacerilor Externe român sau de președintele României spre a sprijini cu idei sau acțiuni politica externă a României. După terminarea cu succes a mandatului, în afara decernării uneia dintre cele mai puțin importante distincții românești (Ordinul « Serviciul credincios » în rang de cavaler), autoritățile române nu au făcut nimic (se poate spune chiar dimpotrivă) pentru ca, valorificând respectul dobândit în fruntea OSCE, să-l plaseze pe acel român într-o altă funcție internațională semnificativă, așa cum era practica în toate statele europene, în SUA și nu numai. Cu asemenea atitudini, cum oare puteau fi întărite influența României în lume și prestigiul ei în istorie ?!

Iată că astăzi însă, toate acele avertismente se vădesc a fi fost juste. Monopolarismul s-a dovedit a fi ordinea instabilă a unui echilibru precar. Mai întâi, el a provocat reacția disperării globale și a derapajului fundamentalist care au dus spre războiul de gherilă al terorismului global ; apoi a cunoscut fisurarea alianței transatlantice, despărțind strategic America de Europa ; pentru ca, în cele din urmă, să se prăbușească spontan, sfărâmându-se într-un multipolarism global asimetric, și deci al dezechilibrelor.

Valorile Occidentului s-au dovedit a nu fi universale ; nici în definiție, nici în interpretare, nici în aplicare. Chiar și aspirația universală la adoptarea și asimilarea lor este discutabilă. Diversitatea culturală, cuprinzând diversitatea timpilor istorici în care trăiesc diversele comunități conlocuitoare ale « satului global », cu corolarul său reprezentat de diversitatea intereselor, a demonstrat că istoria este departe de a se fi terminat și că războiul, ca ultimă expresie și ultim recurs al jocului de interese, nu este exclus.

În fine, extinderea NATO și mai ales a UE, realizate birocratic ca « expansiune » a civilizației mesianismului occidental în « Estul sălbatic », a aruncat în aer idealul Europei unite, conducând la multiple « divorțuri » intraeuropene (între Nord și Sud, între Est și Vest, între Nord-Vest și Sud-Est), la înlocuirea proiectului Europei federale cu Europa directoratului franco-german sau, mai recent, cu aceea a protectoratului german, precum și la uciderea embrionului Europei politice sub efectul toxic al egoismelor naționale renăscute și al național-populismului endemic.

Sigur de atotputernicia sa (pe fondul presupusului deces al puterii unei Rusii care, până la apariția unui moment strategic favorabil, a decis să i se asocieze în loc să i se mai opună), Occidentul a refuzat să renegocieze regulile vechiului drept internațional adaptat bipolarismului și să le înlocuiască

cu un nou consens internațional apt de a răspunde sfidărilor postbipolare garantând stabilitatea echilibrului multipolar. În condițiile monopolarismului, dreptul forței a fost preferat forței dreptului. În locul egalității suverane a fost postulată egalitatea indivizilor suverani titulari ai unui sistem parastatal de drepturi ale omului, a cărui aplicare trebuia asigurată prin intervenție externă. Într-o lume în care cetățenii erau chemați să apeleze la puteri externe spre a-și valorifica drepturile universale în confruntare cu puterea propriului stat, obligația la neintervenție a fost înlocuită cu « obligația de a proteja ». Executarea unei asemenea obligații implica recunoașterea unui drept la intervenție externă exercitat prin recurgerea la forță. Așa s-a întâmplat în fosta Iugoslavie (în special în Kosovo), în Irak, în Afganistan etc.

Probabil că asemenea transformări erau inevitabile în condițiile postbipolarismului. În măsura în care postbipolarismul coincidea cu sau deschidea drumul spre ieșirea din ordinea westfaliană, se poate susține că asemenea schimbări erau și benefice, eliberând individul din robia statului. Fără o reglementare riguroasă și fără garanții împotriva abuzurilor, noua practică (nedisciplinată prin normă) risca însă să pună individul în conflict cu comunitatea din care făcea parte și, în numele eliberării sale de sub controlul ei potențial abuziv, să-l subordoneze atât pe el, cât și comunitatea respectivă intereselor unor comunități străine mai bine organizate politic și mai puternice sub aspect economic și militar.

Criza ucraineană este criza ordinii globale (II)

16 aprilie 2014

POLITICA OCCIDENTULUI FAȚĂ DE UCRAINA a fost schizofrenă. Pe de o parte, voia să o atragă la sine, pe de alta, o respingea. Pe de o parte, voia să o transforme în punte către Rusia, pe de alta, în avanpost al unei cruciade antiruseşti. Pe de o parte, o considera membru al familiei, pe de alta, o trata ca pe un vecin etern. « Logodnică de-a pururi, soție niciodată » (Arghezi).

Neacționând energic pentru a o integra organic (instituțional) ordinii sale, dar atrăgând-o necontenit într-o zonă de operațiuni strategice suspecte, dacă nu chiar ostile Moscovei, politica occidentală a adus Rusia în situația în care ieșirea din ambiguitatea « constructivă » devenise inevitabilă.

Și aceasta în condițiile în care și politica Occidentului față de Rusia tot schizofrenă era. Rusia nu mai era nici vechiul inamic, dar nu era încă nici noul aliat ; nici posibil de ignorat, nici demnă de ascultat. Ea era un partener dificil și un concurent inofensiv. Ca atare, era tratată când cu amabilă îngăduință și când cu inflexibilă aroganță ; când sedusă, când abandonată. Convins de decadența inexorabilă a puterii rusești, Occidentul euroatlantic, inconștient de propria-i decadență, nici nu a negociat cu Rusia integrarea tuturor într-o nouă ordine mondială (așa cum rușii speraseră atunci când au dat, prin secesionismul lor, lovitura de grație imperiului sovietic), nici nu s-a mobilizat spre a o pune la pământ. Iată de ce, atunci când Rusia a revenit în ofensivă, profitând de dezbinarea occidentală și de eșecul occidental absolut în impunerea unei păci euroatlantice (*pax euroatlantica*) globale, UE și SUA au rămas siderate, în totală neputință de a acționa coerent, convergent și consistent.

Criza ucraineană – de fapt, o criză a ordinii ori, mai degrabă, a dezordinii globale – a developat imaginea unui Occident inert și ineficient, moleșit de bunăstare și hipnotizat de propriile iluzii. Cele câteva decenii de la încheierea oficială a Războiului Rece, în care a fost lipsit de un adversar strategic recunoscut, i-au atrofiat capacitatea de a gândi și de a planifica strategic. Pe de altă parte, narcisismul și securitatea aparentă în care a trăit au stimulat egoismele și l-au împins spre dezbinare. (SUA sunt rupte de Europa, iar Europa germană are o altă agendă decât Europa poloneză, suedeză, baltică și română, iar acestea au o altă agendă decât Europa maghiară și italiană, care la rândul lor au alte agende decât Europa britanică sau spaniolă etc.)

Pe de altă parte, Occidentul constată că nu există nici o regulă de drept internațional pe care să vrea să o invoce și pe care să nu o fi încălcat. Nu există nici o instituție internațională sau alianță (inclusiv NATO) pe care să vrea să o folosească și pe care să nu o fi slăbit. Nu există nici un principiu moral pe care să vrea să-și sprijine critica și poziția politică, dar pe care

să nu-l fi terfelit. Vechea ordine mondială creată în vremea bipolarismului a murit fără moștenitori. La sfârșitul Războiului Rece puterile euroatlantice s-au bucurat să scape de ea și i-au grăbit decesul, refuzând să pună în loc un alt consens.

După căderea URSS și a blocului comunist, Occidentul euroatlantic a intrat nu numai în criză de gândire strategică, dar și în criză de identitate. Dacă înainte se definea ca bun doar prin comparație cu răul – adică imperiul sovietic –, de îndată ce nu a mai avut cu cine se compara, nu a mai știut cine este și ce vrea. Nemaiavând identitate, el nu a mai avut nici țintă, nici proiect. Tot ce a știut a fost că vrea ca nimic să nu se schimbe, respectiv că vrea să-și păstreze statutul de forță dominantă a lumii. Or, în confruntarea cu sfidarea rusească de astăzi, se vede că ambiția păstrării poziției câștigate este prea puțin. Inerția și incoerența occidentală în prezentul conflict global se explică și prin aceasta : UE și SUA pur și simplu nu știu ce vor, de aceea nu știu nici ce să ceară, nici ce să propună.

Când narcisismul înlocuiește identitatea, demonizarea celuilalt înlocuiește strategia. În consecință, lipsită de țintă și, mai mult decât atât, de capacitatea de a defini ținta, politica vizează doar securitatea statică a circuitului internațional, iar nu și securitatea dinamică a acestuia. Așa se instalează stagnarea gândirii și a acțiunii strategice, cauză a unei politici reactive și defensive (chiar și atunci când se aplică strategia « loviturii preventive » sau, mai corect spus, a « loviturii anticipative »), care se substituie politicii active și ofensive. Oricât de greu ar fi de crezut, aceasta este realitatea. O asemenea depreciere în actul de planificare politică este semnul inconfundabil al frivolității senile specifice imperiilor muribunde – adică un alt semn al « sfârșitului unei lumi ».

Dincolo de toate există barajul psihopolitic al refuzului de a lupta. Puterea obiectivă (a armelor, a economiei și chiar a culturii) nu se mai asociază cu puterea caracterului, cu puterea voinței. Prăbușirea voinței de a lupta este cauza și semnul înfrângerii strategice. În cazul de față, înfrângerea pare a interveni înainte ca lupta propriu-zisă să fi început.

Ceea ce trebuie făcut acum este să se negocieze cu Rusia, dar și cu ceilalți protagoniști ai multipolarismului asimetric de astăzi o nouă ordine și o nouă bază juridică a acesteia, păstrând ceea ce mai poate fi păstrat din vechiul drept internațional și oferind garanții ale stabilității echilibrului de putere într-o epocă postmodernă și postwestfaliană. Adevărata problemă nu este Ucraina, ci lipsa unui dialog strategic multilateral la scară globală.

În acest cadru și în pregătirea lui, se cere abandonată iluzia monismului valorilor. « Satul » în care trăim este « global » dar locuitorii lui au identități culturale și chiar geopolitice diferite. Este obligatoriu să acceptăm această diversitate și să învățăm a trăi cu ea, dezideologizând relațiile dintre noi, dezvoltând empatia în raportarea la celălalt și secularizând ordinea lumii.

După criza ucraineană, relațiile Occidentului euroatlantic cu lumea ruso-asiatică nu vor mai putea fi ceea ce au fost în ultimele decenii. Războiul cu Rusia trebuie evitat, dar totodată trebuie ieșit din ambiguitatea relațiilor cu ea, înțelegând că nu suntem dușmani dar suntem concurenți și, în consecință, pentru a coopera sau pentru a ne uni ca parteneri, este necesar să ne delimităm precis.

Oricât de dureroasă ar fi, o asemenea delimitare trebuie acceptată și de Ucraina, care va avea de optat între neutralitatea unui stat definit prin identitatea sa geopolitică (asociată eterogenității culturale) și integrarea în structurile politice europene (euroatlantice sau euroasiatice) pornind de la congruența dintre cultura și geografia sa.

Adeziunea la un anume set de valori ar urma să devină mecanismul care adună comunitățile politice în jurul unor centre culturale cu capacitate de iradiere, pentru a constitui cercuri de putere alcătuind împreună sistemul multipolarismului global. Spre deosebire de ceea ce se întâmplă în prezent, ea nu va mai trebui să fie impusă din autoproclamatul vârf al piramidei de putere a lumii, având comportamentul unei preoțimi seculare pornite să mântuiască omenirea cu de-a sila.

Depășirea crizei ucrainene va mai impune și redescoperirea identității europene a SUA din punct de vedere geopolitic, precum și renunțarea la politica alianțelor ad-hoc (« coalițiile voluntarilor »), în favoarea reabilitării NATO ca alianță politico-militară defensivă cu caracter stabil, destinată exclusiv apărării spațiului euroatlantic. Un NATO global presupunea un pact defensiv global care să includă și Rusia. Crearea unui asemenea pact poate rămâne pe agendă. Noua politică a Rusiei impune însă întoarcerea NATO – și, odată cu el, a Americii – în Europa. Lucru care se pare că a început să se întâmple ca reacție instinctivă la sfidarea Kremlinului.

În fine, Occidentul euroatlantic nu poate gândi o ordine globală a multipolarismului simetric fără a stabili un parteneriat strategic comprehensiv cu China. De forma acestui parteneriat, implicând o superputere emergentă orientală de tip *soft*, va depinde modelul securității globale și garantarea stabilității macroechilibrelor lumii. Motiv pentru care dezideologizarea raporturilor cu China se cere a fi, de asemenea, o prioritate.

Analizele recente menționează din ce în ce mai frecvent India atunci când se vorbește despre puterile emergente apte să joace un rol important în sistemul de echilibru al globalismului multipolar. Mult mai puțin spectaculoasă decât cea a Chinei, ascensiunea Indiei pe cerul ordinii universale în curs de structurare nu poate fi ignorată. Dacă însă China apare în postura de centru de iradiere sau putere-pivot, India se conturează mai ales ca putere de echilibrare într-o arhitectură cu geometrie variabilă. În termeni astronomici, China are toate datele pentru a deveni o stea fixă, în timp ce India va fi o stea mișcătoare pe bolta lumii, care, în condițiile dinamismului planetar, va asigura păstrarea constantă a raporturilor de putere între diversele constelații sau galaxii structurate în jurul stelelor fixe.

Ca membră a BRICS și nu numai, India va interveni și ea, probabil, la un moment dat, în criza ucraineană. Chiar dacă nu are un interes direct aparent, în măsura în care criza ucraineană este o criză a ordinii globale, India nu va putea rămâne, tăcută, în afara jocului.

În măsura în care criza ucraineană este o criză a ordinii globale, ea trebuie să fie prilejul redefinirii acestei ordini și nu își poate găsi soluția decât în și prin redefinirea ei. Războiul Rece s-a încheiat din lipsă de combatanți. La finele lui nu s-a încheiat însă și tratatul de pace. Absența acestuia se simte acum. De aceea avem nevoie de o conferință de pace. Nu putem decât spera că negocierile dintre Rusia, SUA și UE, cu participarea Ucrainei, impuse de criza ucraineană vor ajunge să pună în capul agendei demararea procesului de edificare a unei noi și adevărate ordini mondiale. Mai bine mai târziu decât niciodată !

Progresul tehnologic « omoară » diplomația

Surprizele și stuporile liderilor politici ai marilor puteri globale față de evoluția lumii, în condițiile existenței unor armate de consilieri și a unor continente de think-tank-uri, fundații și institute de studii, este de necrezut pentru contribuabilul obișnuit. De unde și sentimentul popular că decidenții ar juca dublu, surpriza fiind doar perdeaua de fum pentru conspirații politice cu obiective greu de înțeles și tocmai de aceea suspecte de trădare. Chiar dacă asemenea supoziții nu sunt totdeauna lipsite de temei, de multe ori adevărul este chiar cel al luării prin surprindere. Cum se poate una ca asta ? Printre multe alte explicații, merită să ne oprim la aceea care dă vina pe progresul tehnologic. Acesta are trei consecințe negative.

În primul rând, tehnologia actuală permite culegerea mai multor informații decât pot fi prelucrate, analizate și asimilate. Suprasaturarea cu informații blochează analiza. SUA, de pildă, au mai multe informații decât România, dar o capacitate de a le interpreta mult mai mică. Iată de ce unul dintre foloasele parteneriatului cu România pentru SUA ar trebui să fie tocmai utilizarea capacității analitice mai mari a acesteia, facilitată tocmai de lipsa unor tehnologii superperformante.

În al doilea rând, tehnologia permite doar stocarea și sistematizarea informațiilor susceptibile de evaluare cantitativă, cele cu caracter calitativ – care nu pot fi cuantificate, căci sunt funcție de intervenții subiective și întâmplătoare, circumscrise de un specific cultural cu impact neliniar – scăpând « scrutării » computerizate. Nu este de mirare, în atari condiții, că predicțiile simpliste, mai niciodată confirmabile și confirmate, prevalează.

În al treilea rând, caracterul accesibil al tehnologiei supersofisticate actuale a determinat, printr-un efect pervers, scăderea calității corpului diplomatic atât sub aspect profesional, cât și disciplinar. Cum aproape oricine poate folosi facilitățile tehnologiei contemporane și cum orice activitate contemporană « beneficiază » de asistența calculatorului, s-a creat impresia că abilitatea de a utiliza această tehnologie este suficientă pentru a face față exigențelor analizei și planificării de politică externă.

De unde altădată se considera că un bun diplomat sau un bun expert de politică externă are nevoie de o perioadă de pregătire de apoximativ 15 ani, astăzi, un val de tineri care apasă tastele dezinvolt de dimineața până seara i-a înlocuit pe bătrânii « înțelepți » ai relațiilor internaționale. Dacă li se pune o întrebare din afara celor standardizate sau dacă vreun fenomen din lumea reală nu corespunde celor din « cartea tehnică », acești « experți » de tip nou nu mai știu cum să reacționeze, oricât de simplă ar fi problema de rezolvat. Situația se agravează, întrucât, mai ales sub efectul ambiției tinerești, nici unul dintre cei menționați nu admite nici greșeala lui de evaluare, nici greșeala de informare a « prietenului » său calculatorul. Ceea ce a intrat greșit în calculator cu greu mai poate fi corectat. Cu atât mai mult cu cât este foarte greu de urcat pe lanțul informației computerizate pentru a găsi locul unde s-a produs eroarea.

Totodată, dialogul asimetric între om și calculator îi dă celui dintâi sentimentul fals al puterii asupra celui din urmă (când, de fapt, relația de dependență este exact inversă) și, prin intermediul acestei puteri, asupra tuturor celorlalți oameni cu care se comunică prin rețelele virtuale. De la un asemenea sentiment cu totul nefondat se ajunge la suficiență, aroganță și autism. De unde teoria monismului și universalismului valorilor, precum și refuzul sau incapacitatea de a opera într-o lume a diversității culturale, renunțarea la analiza, altădată obligatorie, a psihologiei colective a popoarelor vizate de o anumită politică sau convingerea că războaiele câștigate pe calculator sunt câștigate și pe teren. De aici fenomenul proliferării profeților autoproclamați care emit profeții autoconfirmate, virtualul fiind astfel chemat, în mod sistematic, să ia locul realului. În consecință, atunci când realitatea se revoltă împotriva ficțiunii autoîntreținute, surpriza este maximă.

În fine, caracterul facil al comunicării și relativa autonomizare a comunicatorului au condus la subminarea activității în echipă și a disciplinei tactice specifice ei. Spre deosebire de trecut, diplomații de rang inferior, beneficiari ai unor facilități de comunicare excepționale, nu mai sunt din punct de vedere tehnic obligați să-și trimită mesajele pe vechile filiere ierarhice, care garantau corectarea, finisarea, unitatea și coerența mesajului. Pornind de la o atare libertate tehnică, s-a ajuns la libertinism profesional. Subalternii comunică peste capul șefilor, iar drept urmare, la destinație ajung mesaje multiple, adesea divergente și înșelătoare. Cum oare s-ar putea prospecta și planifica just pe o atare bază ?

Cu cât diplomația este mai tehnologizată, cu atât aceste boli sunt mai grave, iar consecințele lor, mai dramatice. Dacă observăm că din acest punct de vedere cea mai « avansată » este America, vom putea înțelege și de ce politica externă americană (oricum ostatică tradiționalei preferințe americane pentru politica internă și în special pentru politica locală, din care își trage seva și izolaționismul Americii profunde) a eșuat în ultimele decenii pe toată linia. Fără a recunoaște aceste eșecuri, nu se va putea trece la căutarea cauzelor lor și fără a cunoaște cauzele, erorile nu vor putea fi îndreptate, iar puterile hipertehnologizate vor cunoaște inexorabil decăderea.

Arta posibilului și acceptarea imposibilului

7 mai 2014

Oamenii politici sunt adesea prizonierii faptelor lor, ajungând să fie conduși de ceea ce au făcut, iar nu de ceea ce gândesc și doresc. Dacă nu sunt vizionari și nu își calculează pașii cu precizie fără a pierde din ochi ținta strategică, la un moment dat se trezesc în situația de a constata că următorul pas este inevitabil și că el nu mai poate fi făcut decât în prăpastie. Așa « alunecă » omenirea în război. Evoluțiile din vecinătatea estică a UE sugerează că lucrurile merg în această direcție.

Jucătorii globali implicați în actuala criză ucraineană joacă în prezent trei tipuri de joc : unul de șah, altul de *wei qi* (go) și altul de poker.

« Jocul de șah » este cel al sancțiunilor și al contrasancțiunilor. Prin el, fiecare parte încearcă să o slăbească pe cealaltă privându-o de cât mai multe forțe de luptă economică și politică sau amenințând-o cu inevitabilitatea unor asemenea pierderi. Unii blochează (prin proceduri discutabile din punct de vedere legal) fondurile pe care ceilalți, în vremuri de amiciție și încredere reciprocă, le-au depozitat în băncile lor. Ceilalți închid robinetul la conducta de gaz. Fiecare își pune pe butuci investițiile făcute în economia celuilalt. Personalități din ambele tabere sunt puse (mai degrabă simbolic) sub interdicția de a obține vize de călătorie în țara adversă : Dimitri Rogozin nu va mai putea paria la Las Vegas, John McCain nu va mai vizita Ermitajul. Cu toții speră că adversarul va ceda primul, nemaiputând suporta presiunile sociale de pe urma suferințelor economice provocate de sancțiuni.

« Jocul de *wei qi* » este cel al manevrelor armate. Forțe terestre se mișcă încoace și încolo, avioane de luptă zboară în toate direcțiile, nave militare patrulează pe unde pot. Fiecare combatant face manevre cât mai aproape de pozițiile celuilalt. Se suplimentează trupe, se convoacă rezerviștii, se măresc la repezeală bugetele militare. Nimeni nu trage însă vreun un foc de armă în direcția inamicului. Ceea ce se urmărește astfel nu este doborârea acestuia într-un joc de sumă nulă, ci limitarea spațiului său de manevră. În ciuda zăngănitului de arme, nimeni nu vrea război. De aceea, acolo unde unul pune piciorul celălalt nu va mai merge. Dacă lucrul se face cu grijă și inteligență, adversarul va fi adus în situația de a nu mai putea mișca. Or, în lipsa spațiului de manevră, arhitectura de securitate astfel realizată nu va fi pusă în discuție printr-o confruntare directă propriu-zisă. (Deocamdată, tot ceea ce se poate spune este că rușii sunt mai îndăzneți în acest joc. Dacă Occidentul, așa cum propusesem, dând curs cererii formulate de Ucraina, ar fi plasat « trupe de menținere a păcii » la Odesa, nu am fi avut acum violențele ucigașe de acolo.)

În fine, « jocul de poker » ține de încercarea fiecăruia de a convinge lumea, în primul rând, că se găsește pe o poziție morală superioară, în al doilea rând, că alternativa este fie confruntarea glorioasă, fie capitularea

rușinoasă și, în al treilea rând, că este gata să meargă la luptă până la capăt pentru salvarea valorilor morale universale și a securității cetățenilor săi. Zgomotul făcut pe scenă de fiecare combatant este invers proporțional cu cheful său de luptă. Această zarvă este menită a-i convinge publicul propriu de vitejia sa, precum și a-i intimida adversarul, pregătind contextul pentru eventualele tranzacții din culise. Identificăm aici o triplă cacealma menită a ameți opinia publică și a crea totodată iluzia mobilizării ei în sprijinul războiului, iar prin aceasta vizând a-l demoraliza pe adversar și a-l învinge strategic (adică a-l face să cedeze fără luptă).

În realitate, nimeni nu deține superioritatea morală. Când regimul Ianukovici a trimis trupele antitero împotriva formațiunilor paramilitare din Piața Maidan care ocupaseră sediile instituțiilor publice și atacau cu cocktailuri Molotov forțele de ordine – ceea ce a dus la decesul câtorva persoane și rănirea altor câteva zeci –, democrațiile occidentale au afirmat că utilizarea armamentului de război împotriva manifestanților « pașnici », a « propriului popor » este o crimă care delegitimează autoritățile, justificând demiterea lor și, eventual, aducerea lor în fața Curții Penale Internaționale. Atunci, conducerea armatei ucrainene a precizat că nu va participa la o lovitură de stat, dar nici nu va asculta ordinele de a trage în populație. Acum, armata a acționat cu tancurile împotriva răsculaților separatiști din estul și sudul Ucrainei, gratulați de guvernul susținut de Occident și așa-zis prooccidental cu apelativul de « teroriști », provocând zeci de decese și sute de răniți. Rusia trimite condoleanțe familiilor îndoliate și consideră că statul s-a descalificat comițând o crimă și compromițând definitiv convietuirea cu comunitatea rusofonă. La Odesa, așadar, rușii s-ar găsi și mai aproape decât în Crimeea de precedentul Kosovo. În acest timp, Occidentul, când nu tace, exprimă simpatie pentru reinstaurarea legii și ordinii în regiunile secesioniste. Cine are, deci, morala de partea sa ?! Cine are îndreptățirea de a arunca primul piatra – sau obuzul ?!

De fapt, nu despre morală este vorba. Nu valorile se războiesc între ele, ci interesele. Nimeni nu apără « tablele legii », ci un anumit tip de echilibru geostrategic. Domnul John Kerry a spus-o clar : « Rusia încearcă să schimbe arhitectura de securitate în Europa de Est. » Deci, aceasta este problema ! Care arhitectură ? Aceea consacrată de Occident profitând de slăbiciunea sau, poate, de credulitatea Rusiei la terminarea Războiului Rece.

De ce face Rusia așa ceva ? Pentru că : 1. actuala arhitectură nu îi convine ; 2. interdependența structurilor sale politico-economice, dar și a unora dintre interesele sale strategice cu cele ale unor puteri occidentale îi facilitează revizionismul ; 3. problemele ei interne nu-i mai permit să amâne deschiderea frontului extern. De ce se opune Occidentul euroatlantic ? Pentru că arhitectura care nu-i place Rusiei pe el îl satisface, iar dinamica sa internă îi dă posibilitatea să aștepte obținerea în timp a ceea ce ar mai dori.

Nu ar fi oare mai eficient și chiar mai moral să se pună problema în acest fel și, pornind de aici, părțile să se întâlnească și să caute, printr-o abordare rațională și pozitivă, o formulă de nouă arhitectură de securitate

acceptabilă pentru toți ? O atare înțelegere va fi, fără îndoială, circumscrisă de realitatea raportului de putere dintre părți și va testa măiestria lor în arta posibilului.

Președintele SUA, dar și primul-ministru al Marii Britanii au afirmat că războiul sancțiunilor – ca, de altfel, orice fel de război – va aduce suferință și în tabăra occidentală, dar trebuie să se înțeleagă că libertatea are un preț. Ei i-au îndemnat pe toți europenii să gândească astfel. Să acceptăm, așadar, a plăti pentru libertate – libertatea fiind, deci, miza acestui război. Așa să fie ?

Miza actualei confruntări este integritatea teritorială a Ucrainei ca stat independent și suveran. Cu alte cuvinte, Occidentul euroatlantic este chemat să lupte pentru păstrarea frontierelor actuale ale Ucrainei, care ar fi inviolabile. Acestea sunt puse în discuție de agresiunea Rusiei. Odată miza corect definită, nu ne poate scăpa ironia sorții : democrațiile euroatlantice se ridică la luptă pentru apărarea granițelor desenate de Stalin și Hrușciov, împotriva urmașilor acestora de la Kremlin (*sic !*). Când autoritarul Putin vorbește despre nevoia « reparării nedreptăților istorice » săvârșite de dictatorii sovietici, iar democratul Obama socotește că proiectele geopolitice sovietice sunt de apărat cu prețul bulversării stabilității globale și al polarizării actorilor globali, nu poți decât să rămâi perplex. Aici nu mai este vorba despre arta posibilului, ci despre teatrul absurdului.

Este adevărat că « de integritatea teritorială, suveranitatea, independența, securitatea și stabilitatea Ucrainei depind și securitatea și stabilitatea Occidentului euroatlantic, iar de aici, a întregii ordini globale ». Este adevărat că, « integrându-și, într-o formă sau alta, Ucraina în sfera sa de putere, Rusia redevine, dintr-un stat normal, fie el și important, un imperiu », ceea ce este de evitat. Am pus între ghilimele aceste fraze pentru că ele au fost pronunțate cândva și de mine. După părerea mea, ele rămân valabile în continuare. Întrebarea este dacă aplicarea lor *ad litteram* mai este posibilă în condițiile raportului actual de forțe, al dinamicii lui previzibile și al relației dintre costurile și beneficiile păstrării actualului *statu quo* (un *statu quo* care, cu fiecare zi ce trece, sub influența acțiunilor Rusiei, ineficient contracarate de Occident, devine un *statu quo ante*). A apăra imposibilul în locul valorificării posibilului este o aberație costisitoare. Când vechea arhitectură de securitate este imposibil de apărat, înțelept este să se negocieze sau chiar să se impună, dacă ne țin puterile, o nouă arhitectură, și anume cea mai bună cu putință. Este oare actuala arhitectură de securitate din Europa de Est, contestată de Rusia, singura care poate satisface în mod rezonabil Occidentul (inclusiv România) și, desigur, națiunea ucraineană ?

Ni se spune că, de fapt, suferințele cetățenilor europeni și amercani în acest război nu le vor viza ființa biologică sau integritatea corporală, ci numai nivelul de trai, calitatea vieții. Chiar de ar fi astfel, este corect ca și cetățenii cu pricina să fie consultați. Dacă războiul ar fi unul clasic, de tip militar, decizia ar fi luată prin proceduri de consultare democratică. Un război economic nu presupune însă asemenea proceduri de legitimare. Și totuși, ambele îi afectează negativ pe oamenii de rând.

Democrația directă a dat numeroase rateuri majore în istorie. Celebră este decizia referendară a poporului german care i-a încredințat puteri absolute lui Adolf Hitler. « Poporul nu greșește niciodată », se zice, dar poporul poate fi manipulat aproape totdeauna. Incendierea Reichstag-ului a fost o asemenea operă de manipulare, cu consecințe dramatice atât pentru Germania, cât și pentru întreaga Europă. Mai recent, fără a fi neapărat manipulați, dar fiind insuficient informați, elvețienii au adoptat prin referendum o serie de măsuri de natură a pune bariere între Elveția și UE. La fel, în urmă cu câțiva ani, tot prin referendum, norvegienii au ales să rămână în afara UE. Consecința – pe care cei informați au putut-o anticipa, dar pe care o majoritate ignorantă nu a luat-o în considerare – a fost aceea că, în condițiile raportului de forțe dat, Elveția și Norvegia au fost obligate să se alinieze la standardele europene fără a avea posibilitatea de a participa la definirea lor. Cum a suporta consecințele unor decizii la luarea cărora nu ai nici un cuvânt de spus nu este un lucru bun, înseamnă că și poporul greșește totuși (!). De aceea, elitele politice contemporane au justificate reticențe în ceea ce privește consultarea poporului în chestiuni foarte sensibile și foarte periculoase.

De la aceste observații și până la a arunca popoarele în război – măcar și prin aceea că le obligi să suporte consecințele economico-sociale ale războiului – fără să le consulți în vreun fel este o cale lungă. Nu se pune aici, firește, problema de a recurge la referendumuri. În schimb, problema războiului și a păcii se cere pusă în dezbatere publică în condiții de transparență și responsabilitate a decidentului politic. Acesta este un subiect în care societatea civilă trebuie să se pronunțe. De asemenea, se impune ca deciziile să fie luate prin parcurgerea tuturor procedurilor aferente sistemului democrației reprezentative. Numai așa aventurismul va face loc prudenței, iar oportunismul tactic va face loc înțelepciunii strategice.

Unii vorbesc despre faptul că intrarea într-o confruntare deschisă și viguroasă cu Rusia presupune câștigarea bătăliei dintre cercurile internaționale de afaceri, respectiv plutocrația globalizată, mânată exclusiv de calcule mercantile, pe de o parte, și conducerile politice naționale, animate de credința în valorile democrației, libertății și dreptului, pe de alta. Afirmația este doar parțial corectă. Dacă este adevărat că plutocrația, în cea mai mare parte a ei, nu dorește o confruntare cu Rusia, care ar afecta economia globală încă nerefăcută după criza economică, tot atât de adevărat este că ea se va descurca în cele din urmă. (Războiul îi îmbogățește pe cei care au.) Cei care vor suferi cel mai mult și ireversibil sunt masele salariale, clasa mijlocie, tinerii și pensionarii. (Este adevărat că războiul creează și locuri de muncă, dar multe dintre acestea sunt în... cimitire.)

Nu de opoziția plutocraților se sperie atâta politicienii și nici valorile nu sunt cele care nu îi lasă să doarmă. Coșmarul lor este revolta socială ce ar urma unei suferințe fără cauză și fără perspective evidente, o revoltă care îi va mătura de la putere, posibil printr-o altă revoluție globală.

Din păcate, dorința de a evita asemenea revolte sociale nu-i face pe cei mai mulți dintre politicieni să aleagă calea căutării, explicării și susținerii, fie și împotriva curentului, a măsurilor care îi fac bine populației, ci îi îndeamnă, atunci când măsurile care fac plăcere fără a face bine nu le sunt la îndemână, să apeleze la metoda dezinformării și a manipulării opiniei publice. Tehnicile marketingului comercial sunt aduse, în consecință, în sfera politicii, determinându-i pe cetățeni să aleagă formule și să valideze planuri opuse propriilor interese. Aceasta este una dintre bolile democrației care, pe termen lung, a dus la divorțul total și ireversibil dintre conducători și conduși.

Acei amărâți care sunt primii la plată și ultimii la profit (inclusiv cetățenii ucraineni) se cere a fi consultați acum ca să ne spună dacă sunt gata să accepte a compensa prin scăderea calității vieții lor (pentru mulți, și așa precară) incapacitatea liderilor politici de a negocia o nouă arhitectură de securitate în estul Europei și a susține din buzunarul lor lupta absurdă pentru apărarea iluzorie a frontierelor moștenite de la URSS.

Nimic din cele spuse mai înainte nu trebuie și nu poate fi interpretat ca susținere a geopoliticii rusești și a agresiunii Rusiei, deschisă sau mascată, împotriva Ucrainei. Nu este vorba aici nici despre încurajarea conciliatorismului și a tranzacționismului moral. Dimpotrivă, este o pledoarie pentru asumarea confruntării cu curaj. Curajul – de altfel, deocamdată numai mimat – nu este însă totul. El trebuie să se manifeste în asociere cu viziunea, realismul și pragmatismul, să fie practicat cu fermitate strategică și flexibilitate tactică, dar și să fie aplicat în condițiile transparenței și răspunderii față de cetățeni. Dacă războiul este singura soluție ori soluția cea mai bună și cea mai onorabilă, atunci să mergem la război. Dacă există soluții alternative, atunci să le analizăm și să le încercăm mai întâi pe acestea, făcând din război ultimul recurs. Dacă războiul nu are o miză pe măsură sau nu are sorți de izbândă și are costuri care depășesc câștigurile, atunci să nu ne mai jucăm de-a războiul și să trecem direct la negocieri. Dacă avem interesul și forța de a păstra arhitectura de securitate postsovietică, să o facem, ducând posibilul până la ultimele lui resurse. Dacă acea arhitectură – câștigată de Occident printr-un concurs de împrejurări și compromisă prin comoditate și miopie – a devenit caducă în condițiile actualului raport de putere, să acceptăm imposibilul.

Dificultatea de a distinge între posibil și imposibil este evidentă. Avem noi oare lideri capabili să o facă ? Dacă nu, este necesar să îi găsim rapid – căci distincția trebuie făcută serios, cu competență, cutezanță și dibăcie. Ea nu poate fi substituită de optimismul de serviciu cu care unii, din toate taberele, declară că « pe termen lung, ei vor ieși învingători ». Pe termen lung, cu toții vom fi morți !

Tăcerea Maidanului

26 mai 2014

IMEDIAT DUPĂ CE S-A ANUNȚAT rezultatul alegerilor prezidențiale din Ucraina și a fost acceptat de principalii competitori, m-am dus să văd reacția Maidanului – respectiv reacția protestatarilor încă rămași în tabăra baricadată din centrul Kievului, locul în care a început procesul de demolare a regimului instalat după așa-zisa « revoluție portocalie » din 2004 (consumată tot în Maidan) și continuat prin « restaurația de catifea », încarnată de fostul președinte Viktor Ianukovici.

Teoretic, acest proces revoluționar ar fi trebuit să se încheie cu alegerea democratică a unui nou șef de stat. Va valida Maidanul actul de încheiere a revoltei și întoarcerea la normalitate ? Iată întrebarea la care voiam să aflu răspunsul în de-acum celebra piață kieveană. Voi găsi acolo euforia izbânzii sau furia celor cărora le-a fost confiscată victoria ?

Ei bine, Maidanul tăcea. O tăcere grea și grăitoare. Pregătindu-se să petreacă o altă noapte sub corturile lor prăfuite, lângă plitele de campanie pe care tocmai își gătiseră o cină frugală, în spatele « gardurilor » construite din anvelope uzate, scânduri luate cine știe de unde și pietre scoase din caldarâm, oamenii se mișcau, muți, cu gesturi parcă filmate cu încetinitorul sau stăteau, gânditori, cu privirile în pământ.

Pe de o parte, era tăcerea celor care știu că o eventuală întoarcere acasă înseamnă abandonarea statutului de erou. Ca să iei hotărârea de a reveni în anonimatul unei existențe gri ai nevoie de argumente foarte puternice. Pe de altă parte, tocmai aceste argumente lipsesc. Cu cuvintele lor, mi-au împărtășit convingerea că se află în fața unei potemkinade revoluționare, a unei schimbări de tip ghepardian, menită a ascunde tocmai lipsa de schimbare. Coregrafia schimbării este atât de impresionantă tocmai pentru a oculta faptul că nimic nu se schimbă. « Alte măști, aceeași piesă » !

O candidată, doctor de meserie și activist social, a cărei imagine publică s-a clădit chiar în focul revoltelor și care era un autentic candidat al Maidanului, abia dacă a obținut câteva procente din voturi. Probabil mai puțini au fost cei care au votat pentru ea decât cei care au fost gata să moară pentru demnitate și libertate pe baricadele Maidanului.

Am întrebat-o cum își explică fenomenul. Mi-a răspuns că nu a avut bani, că și-a organizat campania numai cu voluntari și că oligarhii, cu mijloacele lor de dezinformare și manipulare a opiniei publice (inclusiv cu controlul asupra mass-media), au reprezentat o concurență de neînvins. Rezultă că adevărații revoluționari sunt doar o minoritate și că puterea banului bate orice elan revoluționar. Nu este nici o noutate în aceste observații, dar e bine să nu uităm aceste realități.

Ele au tutelat întregul exercițiu electoral ucrainean. Într-un splendid elan de conștiință națională, ucrainenii au venit la vot, în ciuda faptului

că oferta politică nu i-a convins defel, pentru a arăta că sunt cetățeni și, prin aceasta, că împreună sunt o națiune, că națiunea ucraineană există.

Declarațiile mai tuturor celor cu care am vorbit erau, la prima vedere, aberante, schizofrene. Ca și în România, cu toții și-au exprimat disprețul și neîncrederea față de întreaga elită politică a țării și de toți reprezentanții ei înscriși pe buletinele de vot. Cineva a spus cu subiect și predicat că și la aceste alegeri se întrec vechile « clanuri oligarhice », care nu sunt interesate nici de binele Ucrainei, nici de valorile europene (cu excepția, desigur, a celor financiare). A-i numi « proeuropeni » este o eroare. Ei sunt « proucraineni » numai în măsura în care vor ca în spatele frontierei ucrainene să se apere de concurența oligarhilor ruși și, în dezordinea neofeudală ucraineană, să scape de rigorile « democrației controlate » a Kremlinului, precum și dacă astfel, din rațiuni geopolitice, pot beneficia de accesul la piața unică europeană și la banii europeni.

De ce stați atunci la cozi interminabile și într-o căldură zăpușitoare pentru a-i vota pe unii care nu vă plac ? am întrebat. Răspunsurile au fost diferite, în funcție de nivelul de pregătire și de stilul de exprimare al fiecăruia, dar sensul lor a fost unic : pentru ca lumea să afle că aici trăiesc ucraineni care vor să fie ucraineni, asumându-și conștient această identitate. Pentru o națiune a cărei identitate este pusă sub semnul întrebării de vecinul răsăritean, Rusia, dar și de mulți occidentali, a vota este un gest identitar, o afirmație identitară.

Interesant este că, sub amenințarea dezmembrării, mulți cetățeni ai Ucrainei – în special de etnie rusă, rusofoni, din familii mixte sau familii despărțite de granița ruso-ucraineană – au trăit o dramă identitară. Ei au fost obligați să afle cine sunt, care le este identitatea. Nu cea culturală, ci aceea civică. Opțiunea pentru identitatea ucraineană a fost oficializată cu ștampila de vot. Etnici ucraineni, ruși, tătari, polonezi, evrei, români, în fața amenințării neoimperialismului rus, au declarat hotărât că sunt cetățeni ai statului Ucraina.

Cetățenii români, neavând deocamdată parte de o amenințare similară, nu simt aceeași nevoie identitară, aceeași nevoie de a se afirma ca națiune. Acea națiune primită în dar de la înaintași și care, asemenea oricărui dar de care ești nemulțumit, potrivit zicalei, ți se poate lua oricând.

Acum, la Kiev, observatorii internaționali se pregătesc de conferința de presă. Vom spune că alegerile au produs un președinte suficient de legitim spre a putea reforma statul, a face ca integrarea în UE să înainteze și a negocia un nou consens național și internațional. În rest, un oligarh pleacă, altul vine, iar noi suntem mulțumiți să credem că « oligarhul nostru » (al Occidentului euroatlantic) este mai bun decât « oligarhul lor » (al rușilor), fără a băga de seamă că oligarhia nu are prieteni sau inamici (veșnici), ci numai interese (veșnice).

La despărțirea de colegii care au plecat înaintea mea, le-am spus : « Să ne vedem cu bine la Kiev, la următoarea revoluție ! »

În acest timp, Maidanul tace. Este oare liniștea de după furtună sau liniștea de dinaintea unei noi furtuni ? Probabil, amândouă.

O fotografie de grup neretușată : noi alături de UE, Germania, SUA

România și Pactul fiscal

23 februarie 2012

UE A ÎNAINTAT APROAPE ÎNTOTDEAUNA cu pași mici și sub presiunea necesității. Această necesitate s-a înfățișat cel mai adesea sub forma unei crize care nu putuse fi prevenită. (O excepție ar fi Tratatul de la Maastricht, al cărui salt înainte, realizat în condiții speciale, obiective – sfârșitul sistemului mondial bipolar – și subiective – entuziasmul general produs de sfârșitul Războiului Rece și, mai ales, prezența la conducerea Franței și a Germaniei a doi mari lideri și mari europeni, François Mitterrand și Helmut Kohl –, a trebuit ulterior temperat.) Iată de ce atât în insuficiența actualului Pact fiscal, cât și în natura contextului și a presiunilor care au determinat adoptarea lui nu este nimic nou și nimic surprinzător.

Totodată, UE s-a născut și s-a extins atunci când proiectul unor națiuni europene de a domina continentul a eșuat, iar acestea au ajuns la concluzia că visul lor de mărire națională se poate realiza mai ușor prin europenizare (federalizarea Europei) decât prin expansiune (ocupație). Evident, au existat și există și federaliști europeni autentici. Pentru ei, Europa-putere, ca federație de state-națiuni, nu este un substitut pentru poziția dominantă a unei națiuni, ci este singura formulă politică aptă de a le garanta cetățenilor europeni securitatea individuală, colectivă, identitară și geopolitică. Spre deosebire de adevărații federaliști, adepții Europei interguvernamentale vor ca aceasta să fie și să rămână cel mult o confederație menită a păzi libera circulație a bunurilor, serviciilor și capitalurilor provenind din țări cu resurse și politici economico-sociale diferite pe o piață lipsită de bariere interne artificiale.

Diferența între federaliști și pseudofederaliști a rămas aproape insesizabilă sub influența a trei factori și atâta timp cât aceștia au coexistat : egalitatea nivelului de dezvoltare a statelor membre ale UE ; contextul global favorabil dezvoltării schimburilor comerciale și creșterii economice ; amenințarea sovietică și menținerea spațiului central- și est-european ca teritoriu tradițional de expansiune a Occidentului european în cadrul blocului sovietic. Prăbușirea URSS, extinderea UE și izbucnirea crizei economico-financiare globale au făcut ca toți acești factori să dispară.

Dacă pentru membrii orientali ai UE extinderea acesteia a fost privită ca reunificare a Europei și reconciliere a istoriei europene cu geografia europeană, pentru membrii occidentali, mai ales după ce efectele crizei economice globale s-au făcut simțite și în Europa, ea a redeșteptat gustul dominației așa cum mirosul sângelui îl poate face pe un tigru îndelung dresat să-și redescopere brusc vechile instincte de carnasier și să-și devoreze dresorul.

Dispariția inamicului sovietic, asociată cu beția victoriei dobândite în Războiul Rece, au redus coeziunea Occidentului european și euroatlantic.

Se pare că nimic nu unește mai mult decât un adversar de temut. Se pare, de asemenea, că este mai ușor să gestionezi bine înfrângerile decât să arăți înțelepciune în victorie ; cu atât mai mult atunci când victoria este iluzorie. Pe de altă parte, criza economică globală, în loc să întărească solidaritatea membrilor UE, a stimulat egoismul național, resuscitând vechile rivalități naționale. Inegalitatea (ca nivel, dar și ca potențial de dezvoltare) face competiția dintre națiuni, din punctul de vedere al celor mai puternici, nu numai abordabilă, ci și atrăgătoare. Cu atât mai mult cu cât Vestul mai dezvoltat al UE cunoaște un vechi complex de superioritate față de noii membri din Est.

Acesta este terenul pe care s-a definit diferența dintre federaliști și pseudofederaliști și pe care se dă astăzi bătălia între ei. Pentru federaliști, renaționalizarea UE înseamnă război. De aceea, salvgardarea păcii (în Europa și în lume) presupune construirea unei federații simetrice de state naționale care își exercită în comun atributele suveranității întru gestionarea intereselor lor comune. Pentru pseudofederaliști, integrarea europeană este calea către o federație asimetrică, în care directoratul câtorva protagoniști definește ordinea căreia i se supun ceilalți membri, în speranța că astfel vor trăi în pace și vor accede la prosperitate. Se poate vorbi în acest sens de un neoimperialism consensual.*

Pentru a avea imaginea completă a contextului, trebuie adăugat că, de principiu, crizele (așa cum este și actuala criză economică globală) fac inevitabil ceea ce altfel era inadmisibil. Astfel, înainte de izbucnirea crizei, pseudofederaliștii respingeau ideea unei guvernări economice și a unei uniuni fiscale europene pe motiv că o asemenea adâncire a integrării i-ar fi obligat pe contributorii neți (statele mai dezvoltate) să-și subordoneze ambițiile naționale obiectivului coeziunii economice, sociale și teritoriale a UE. Pe de altă parte, pentru federaliști era de neacceptat soluția ca guvernarea economico-fiscală și socială a UE să se realizeze prin acordul între guvernele statelor membre de rangul întâi, celelalte state având libertatea de a alege între supunere și mizerie. Iată însă că, pe fondul crizei globale, discuția se redeschide și cu toții, federaliști și pseudofederaliști, sunt de acord să caute un compromis. Asemenea oricărui compromis, nici acesta nu mulțumește pe nimeni dar permite acomodarea tuturor cu situația, întrucât el lasă deschis drumul către evoluția integrării UE, fie el și unul întortocheat și accidentat.

Despre asta este vorba în privința Pactului fiscal. Pentru toată lumea este evident – și criza, naturală sau artificială, cum va fi fiind ea, a pus-o într-o lumină crudă – că Uniunea economică (mai degrabă comercială) și monetară nu poate supraviețui fără o guvernare economică europeană și

* În acest context, sintagma « federație simetrică » se referă la raporturile dintre membrii federației (statele federate), iar nu la cele dintre federație și statele federate care, într-o adevărată ordine federală, sunt caracterizate printr-o asimetrie bazată pe diviziunea competențelor.

o uniune fiscală. Falia între politicile comerciale și monetare, pe de o parte, și cele economice, fiscale, bugetare și sociale, pe de altă parte, nu poate rămâne prea multă vreme căscată. Spre a le asigura cetățenilor europeni securitatea, pacea, libertatea, prosperitatea și demnitatea de care au nevoie și fără de care nu au de ce să-i fie loiali UE, politicile respective trebuie coordonate și coroborate la nivelul întregii Uniuni. Statele membre astăzi cele mai dezvoltate (nu contează modalitățile și durabilitatea acestei dezvoltări) sunt gata să accepte asta în ceea ce le privește ; după cum sunt gata să garanteze extinderea acestei ordini asupra celorlalți membri. Aceștia pot opta între a rămâne în afara cercului de elită al UE, reintrând într-un concurs de suveranități pe care nu au mijloacele de a-l câștiga (cel puțin pe termen scurt și fără costuri exorbitante), și a se alătura plutonului de elită, în speranța că, din interior, vor putea transforma directoratul interguvernamental al UE într-o veritabilă guvernare federală circumscrisă de o democrație transnațională europeană.

România – alături de majoritatea zdrobitoare a membrilor UE – a optat pentru a doua formulă. Opțiunea este una politică, iar nu una economică. De aceea, analiza formulelor de detaliu ale unui text doar formal negociat de către economiștii partidelor politice este neavenită. Pentru negociatorii români, important de convenit era nu nivelul de confort ce urma a fi asigurat în vagonul românesc, ci evitarea lăsării acelui vagon în triaj în timp ce garnitura europeană pleca din gară.

Desigur, ca întotdeauna, pentru cei care nu au participat la negocieri, textul documentului agreat putea fi mult mai bun. Dincolo de acest aspect, Pactul fiscal este, într-adevăr, nu numai insuficient, dar și criticabil. În primul rând, el este un document interguvernamental, iar nu un act normativ european. Rămâne deci ca abia în viitor să fie integrat în spațiul normativ comunitar, respectiv racordat la tratatele europene. În al doilea rând, Pactul abordează problematica disciplinei, a controlului și a răspunderii fără a crea mecanismele necesare pentru dinamizarea solidarității și a creșterii. În al treilea rând, modalitățile de măsurare a disciplinei fiscale nu sunt suficient de nuanțate pentru a surprinde specificul fiecărui stat membru și, mai ales, spre a pune răspunderea în relație cu nevoia încurajării politicilor care promovează dezvoltarea durabilă sau tind la reducerea decalajelor de dezvoltare dintre statele membre. În al patrulea rând, deplorabilă este și preferința absolută arătată pentru orientările neoliberale în detrimentul acelora menite să asigure un echilibru potrivit între piață și factorul politic, între capital și muncă, între interesele individuale și cele sociale. Și lista ar putea continua.

Toate aceste neajunsuri sunt însă priorități pentru corecturi viitoare. Acum, importantă pentru toată lumea este acceptarea la pachet a unei (cvasi)-guvernări economice europene, pe de o parte, și a integrării tuturor statelor membre care o doresc în acest sistem de guvernare, pe de altă parte.

Când se negociază un asemenea tratat, trebuie, de asemenea, luat în considerare factorul timp. Acesta depinde de presiunile obiective specifice contextului în care se negociază (în speță, presiunile crizei), de rapor-

turile de forțe dintre negociatori, de starea de spirit a negociatorilor și de așteptările populației. Chiar dacă România ar fi avut negociatori mai buni (și lucrul nu era imposibil), factorul timp îi era defavorabil. De aceea, negociatorii români trebuiau să se concentreze asupra obiectivului strategic, lăsând nuanțele tactice pentru mai târziu. Cum primirea în « clubul elitei europene » este și o chestiune de încredere, românii erau forțați să arate hotărâre, unitate și sinceritate în adeziunea lor. Orice amânare, circumstanțiere sau nuanțare ar fi creat suspiciuni care le-ar fi îngreunat și mai mult situația.

Iată motivele pentru care rezervele opoziției în a susține semnarea și ratificarea Pactului fiscal sunt nerealiste, irațională și, până la urmă, fără legătură cu interesul național. Aceasta nu înseamnă că puterea nu a făcut greșeli, ci că, ținta strategică odată atinsă, rezultatul trebuie confirmat de toți, iar critica greșelilor trebuie amânată pentru o dată potrivită și limitată exclusiv la aspectul relațiilor politice interne. Orice cerere de amânare a ratificării, orice speculații procedurale, orice încercare de delimitare a răspunderii între guvern și opoziție nu fac decât să reducă credibilitatea angajării românești în noua dinamică a procesului european. [...]

Este Germania unită incompatibilă cu Europa federală ?

Observații acumulate după publicarea acestui text și informații până atunci secrete par a fundamenta teza potrivit căreia « pofta hegemonică » nu a venit mâncând, ci a preexistat și a reprezentat piatra de temelie a extinderii UE și NATO din perspectiva protagoniștilor euroatlantici. Către o asemenea concluzie împing, în primul rând, modalitatea de negociere a tratatelor de aderare (la NATO și UE) și procedurile de admitere (în NATO, dar mai ales în UE). Astfel, respectivele tratate au fost mai mult niște acte de adeziune în care apărarea intereselor specifice noilor membri nu și-a găsit locul, temerile lor nu au fost reflectate, îndeplinirea așteptărilor lor nu a primit garanții, experiența lor istorică nu a fost integrată, iar drepturile lor au fost vag și sumar definite. (Refuzul abuziv al primirii României în Spațiul Schengen sau amestecul Comisiei Europene cu scopul de a anula efectele referendumului convocat pentru demiterea președintelui României în iulie 2012 sunt doar două consecințe.) Statele candidate aveau posibilitatea de a accepta textul respectivelor tratate sau de a refuza să le semneze, dar nu și pe aceea de a le negocia și modifica. O atare abordare a culminat cu includerea în unele tratate (România și Bulgaria sunt exemplele cele mai cunoscute) a așa-numitelor « clauze de salvgardare », potrivit cărora un nou stat membru se putea vedea lipsit de drepturile aferente acestei calități dacă UE aprecia că nu și-a executat corect anumite obligații, fără ca statul în cauză să se poată apăra eficient sau să beneficieze de o procedură similară în cazul în care instituțiile europene nu și-ar fi îndeplinit îndatoririle față de el. Folosindu-se de aceste clauze, Comisia Europeană a introdus mai apoi mecanisme de control discriminatorii și potențial abuzive asupra unor state, în domenii aflate în afara competențelor atribuite ei prin tratate. (Mecanis-

mul de cooperare și verificare referitor la situația justiției din România și Bulgaria, folosit abuziv ulterior pentru a li se refuza acestor țări respectarea unor drepturi, este o ilustrare edificatoare a spiritului hegemonic care a guvernat extinderea spre est a UE.)

De aceeași manieră s-a desfășurat și procesul de pregătire pentru aderare a statelor candidate provenind din fostul bloc sovietic. El s-a redus la preluarea mecanică a reglementărilor UE, impuse populației ca forme fără fond, într-un act de inginerie politică menit să transforme ordinea națională și conduita cetățenilor fără ca mințile și sufletele acestora să facă obiectul vreunui efort de explicare și convingere. Astfel, tratatele de aderare și pregătirea aderării nu au fost decât un alibi legalist pentru o politică de ocupație a statelor din estul UE de către cele din vest.

Că aceasta a fost intenția tutelară a politicii de extindere a UE este confirmat de eforturile constante ale principalilor membri occidentali, contemporane cu primirea noilor membri central- și est-europeni, de a structura o uniune cu mai multe viteze. În timp ce politicile de coeziune au fost mereu mai slab finanțate, s-a lansat doctrina « excelenței », potrivit căreia susținerea statelor celor mai dezvoltate trebuia să capete preeminență față de susținerea statelor mai puțin dezvoltate pentru a se asigura convergența evoluției tuturor membrilor și eliminarea disparităților dintre ei. Crearea Zonei Euro a însemnat, de fapt, constituirea unui « nucleu dur » al UE, ale cărui state componente pot lua hotărâri fără participarea celorlalți membri ai Uniunii, dar pe care aceștia din urmă sunt practic obligați să le aplice.

Tulburătoare, în context, sunt cercetările care au scos la iveală documente naziste referitoare la o Uniune Europeană postbelică, așezată pe baze aparent federale și dotată cu instituții aparent democratice, dominată de Germania. Conștienți că, și în cazul victoriei în război, Germania nu va putea menține în ascultare toate statele europene numai prin mijloace militare, liderii de atunci pregăteau planuri pentru edificarea unei Europe politice germane.

După înfrângerea suferită de Germania, aliații occidentali victorioși au reluat parțial ideile germane referitoare la o Europă unită, dar într-un context diferit de cel avut în vedere cândva de planificatorii politici germani – respectiv într-o Europă divizată ideologic și separată geopolitic prin Cortina de Fier, în care Germania însăși, îngenuncheată și ocupată, era împărțită în două. Din combinația unor idei vechi cu un context nou a ieșit un proiect vizând menținerea păcii în Europa, caracterizat prin următoarele principii : 1. Germania trebuie să rămână divizată sau, dacă este să ne referim doar la partea ei occidentală, micșorată, dar în același timp trebuie ajutată să se refacă economic și să se integreze în familia democrațiilor euroatlantice, devenind astfel o sursă de bunăstare pentru învingătorii săi occidentali (ca furnizor de mărfuri ieftine) și o putere de echilibru, împreună cu aliații săi euroatlantici, față de blocul sovietic ; 2. Securitatea internă a blocului european occidental se realizează în termeni politici prin organizarea tuturor statelor care îl compun pe baze constituționale democrate (« securitatea democratică ») ; 3. Securitatea internă a blocului european occidental, în termeni geopolitici și militari, se obține prin punerea și exploatarea în comun a resurselor dezvoltării și, în special, ale înarmării (Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului) ; 4. Securitatea internațională a blocului european occidental este dependentă de prezența SUA, cu a sa umbrelă nucleară, pe « frontul european » ca putere « europeană », și de menținerea coordonării strategice transatlantice ;

5. O Germanie democratică, prosperă, integrată și mică va rămâne europeană, în timp ce o Germanie reunificată va fi tentată să revină la ideea de a domina Europa și de-a o organiza potrivit concepțiilor și intereselor sale (ideea Europei germane) ; 6. Coerența strategică a blocului european occidental și coeziunea acestuia depind de menținerea Rusiei (sovietice) în afara sistemului de securitate european, ea putând fi partener al Occidentului euroatlantic în cadrul unui sistem de coexistență pașnică, dar nu aliat.

Simțind că începe să se sufoce în competiția cu acest bloc euroatlantic, Rusia a decis să îl distrugă din două mutări : a. și-a lichidat imperiul, anunțând totodată că este gata să se integreze în structurile de securitate ale blocului occidental ; b. a acceptat, impulsionat și susținut reunificarea germană. Chiar dacă integrarea Rusiei în blocul occidental s-a produs doar parțial, acesta, lipsit de o amenințare externă clară, și-a pierdut coerența și coeziunea. Chiar dacă Germania secolului XXI este prosperă și democrată, modificarea dimensiunilor ei a împins-o înapoi spre hegemonism (adică spre planurile *Reich*-ului de o mie de ani) și, în ultimă instanță, spre o alianță cu Rusia menită să echilibreze influența puterii americane și să scoată SUA din Europa.

Așa stând lucrurile, se poate susține că politica de fărâmițare a statelor central-europene (vezi cazul iugoslav și cel cehoslovac) sau de punere a lor în dependență economică față de piața germană (vezi cazul Poloniei), precum și modalitatea de extindere a UE spre frontiera cu Rusia au exprimat de la bun început voința Germaniei de a-și schimba rolul de motor al integrării europene în cel de hegemon al Europei de la Atlantic la Carpați sau, eventual, de la Atlantic la Marea Neagră. Din susținătoarea ideii Statelor Unite ale Europei, Germania a devenit nostalgica Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană – din campion al federalismului european, militant al neoimperialismului german.

UE și patriotismul național – o relație complexă

27 aprilie 2012

LUÂND ACT DE CRITICILE adresate de mine UE sau de avertismentele mele privind dispariția națiunii române, mulți m-au întrebat dacă euroentuziasmul meu de altădată nu cumva a făcut loc euroscepticismului. Ei bine, nu. Atașamentul meu față de ideea unei UE ca federație de națiuni a rămas intact. Nu în raport cu această idee am devenit sceptic. Sunt nemulțumit profund însă de felul în care este construită și funcționează prezenta UE. În condițiile existenței actualei UE, vigilența statelor-națiuni ar trebui să se păstreze neștirbită. Nu în sensul de a nega proiectul european, ci în acela de a-l corecta drastic în starea lui de acum. Precum și în acela de a apăra națiunile europene atunci când egoismele naționale ale unor membri își fac loc în detrimentul altora, deghizate în haine europene.

« Nu putem abandona frontierele naționale atâta timp cât Europa nu-și apără propriile frontiere ! » Această frază îi aparține președintelui Nicolas Sarkozy și a fost rostită în campania prezidențială din Franța. Ea poate fi citită în cheie național-populistă sau în cheie federalist-europeană. Candidatul-președinte a explicat că mesajul său trebuie interpretat literal : Franța se va retrage din Acordul Schengen dacă UE rămâne prea permisivă față de emigrație. O atare retragere înseamnă însă și limitarea liberei circulații în interiorul UE.

Motivul oficial este acela că societatea franceză are o capacitate limitată de integrare a străinilor. Motivul real privește mai degrabă situația internă a UE, mai exact, relația dintre inegalitatea dezvoltării națiunilor componente și egoismul național francez. În măsura în care nu este dispusă să asigure prin politici de solidaritate coeziunea economică a UE, reducând astfel disparitățile sociale care animă deplasările cetățenilor europeni dintr-o țară în alta, Franța se refugiază în spatele frontierei naționale. Pe acolo vor fi lăsați să treacă numai străinii care servesc intereselor franceze, chiar dacă astfel este prejudiciat viitorul țărilor de origine.

Păstrând forma mesajului anterior citat, eu i-aș da un alt înțeles : atâta timp cât Europa nu este organizată pe baze federale ca democrație transnațională și, în consecință, « frontierele » sale nu sunt cele ale unei Europe politice apte a asigura coeziunea economică, socială și teritorială într-o ordine postmodernă, nici o națiune europeană nu poate renunța la mijloacele proprii cu care să acționeze unilateral în apărarea intereselor sale specifice. Este exact ceea ce a făcut România – crezând în sinceritatea angajamentului comunitar european – și ceea ce trebuie urgent să repare !

Unii avertizează că, în interiorul UE, statele-națiuni tind să se fragmenteze. Punând logica funcționării UE și fenomenul amintit într-o relație de cauzalitate, concluzia este că integrarea europeană ar fi cauza și calea dezintegrării naționale. Multiculturalismul, delocalizarea întreprinderilor, deznaționalizarea și dezrădăcinarea elitelor, migrația forțelor productive în cadrul UE sub lucrarea mecanismelor comunitare ar conduce la dispariția națiunilor.

În realitate, lucrurile stau exact invers. Națiunile sunt distruse de propria neputință de a oferi protecție și siguranță membrilor lor. De aceea, ei fie emigrează (aplicând adagiul *Ubi bene, ibi patria*), fie, rămași pe loc, se refugiază în forme arhaice de socializare (de regulă, structuri oligarhice funcționând pe principii neofeudale). Astfel, națiunile dispar printr-un dublu fenomen de vidare și fragmentare, ce rezultă în urma epuizării criteriilor de coeziune națională. (Multiculturalismul, inevitabil în condițiile globalizării, îi răpește chiar și limbii capacitatea coagulantă.)

Permițându-le națiunilor membre, prin mecanismele solidarității și cu instrumentarul conducerii politice, să satisfacă nevoia de securitate a cetățenilor lor, UE salvgardează coeziunea națională dublând scheletul intern cu unul exterior, reprezentat de mecanismele coeziunii europene. Pentru aceasta însă, este nevoie ca UE să funcționeze ca o federație, iar nu ca directorat al câtorva state puternice, care îi tratează pe ceilalți membri ca pe niște dominioane. Acest din urmă tip de Uniune este dușmanul națiunilor, căci adoptă logica slăbirii națiunilor (prin diferite forme de deznaționalizare și diminuare), dominate astfel încât disciplinarea lor și stabilitatea ansamblului anațional, devenit amorf, să fie asigurate. Or, istoria ne arată că stabilitatea obținută pe seama identității este iluzorie. Iată de ce, până când nu este sigur că UE are capacitatea de a funcționa ca federație a statelor-națiuni membre, acestea trebuie să-și păstreze capacitatea de autoapărare.

Așa stând lucrurile, care sunt opțiunile României în condițiile în care euroentuziasmul dar și perversitatea unora dintre aliații săi au determinat-o să-și dărâme prematur zidurile cetății, să-și abandoneze frontierele ?

Fără pretenția de a epuiza subiectul, ar fi de menționat câteva priorități. Pot fi incluse pe o asemenea listă scurtă politicile menite să încurajeze creșterea natalității, cele vizând stimularea angajării în muncă a tinerilor și cele care privesc resetarea sistemului de învățământ în funcție de specificul și interesele societății românești. În paralel, la nivel european, România trebuie să lege lupta pentru liberul acces al românilor pe piața muncii altor state membre (respectiv pentru crearea unei piețe interne unice a muncii) de proiectarea și susținerea politicilor de creștere și coeziune, astfel încât obiectivul dintâi să nu mai fie un subsidiar impus de ratarea obiectivului din urmă. Totodată, va trebui insistat pentru ca uniformizarea programelor de învățământ la scară europeană, ca premisă a recunoașterii diplomelor, să se facă inclusiv prin integrarea experienței și priorităților românești, iar nu doar prin alinierea servilă a școlii românești la modele circumscrise de tradiții și agende străine.

Este deopotrivă imperioasă și urgentă pentru România reconstrucția clasei mijlocii și reabilitarea elitelor. Printre multe altele, aceasta reclamă politici ambițioase și eficiente pentru susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, pe de o parte, ca și adoptarea unor reglementări care să revoluționeze sistemele de organizare și funcționare ale partidelor politice, ale instituțiilor și structurilor societății civile, precum și ale presei, pe de altă parte. În context, este de gândit la garanțiile judiciare ale democrației interne de partid, la românizarea ONG-urilor și la asigurarea independenței media nu numai în raporturile cu puterea politică, ci și cu cea economică prin racordarea ei la mecanismele responsabilității față de interesul public.

Întărirea masivă a prezenței românești pe piața financiar-bancară a României, ca și în sistemul decizional din ramurile economice de importanță strategică (energie, petrochimie, agricultură etc.) este, de asemenea, indispensabilă. Lucrul se poate realiza, în funcție de resursele disponibile, prin investiții publice, prin reglementarea comportamentului capitalului străin în România și chiar prin naționalizări. Absorbția fondurilor europene se cere gândită în așa fel încât să faciliteze asemenea politici, iar nu să se realizeze pe seama negării lor.

Numai reconsolidarea atuurilor naționale va așeza România în poziția de a promova eficient viziunea sa referitoare la edificarea Europei politice, a Statelor Unite ale Europei. Experiența noastră de până acum în UE demonstrează că, numai delimitându-ne precis și consolidându-ne ca națiune, ne putem uni cu folos pentru noi și pentru Europa într-o democrație transnațională care funcționează pe baze federale în folosul tuturor membrilor săi. Apelând la subtilitatea unei distincții permise de limba germană, UE nu este și nu poate fi, din perspectivă românească, o simplă *Gesellschaft* (o relație de afaceri bazată pe interese existențiale), ci o *Gemeinschaft* (o relație fundamentată pe o comunitate de valori și aspirații). Pentru a ajunge acolo, nu se poate uita că a fi român înseamnă a aparține unei națiuni (*Gemeinschaft),* iar nu doar a practica o profesie, așa cum ironizează neprietenii. Din păcate, afundate într-o confruntare politică cu caracter de război civil, partidele românești nu fac nimic spre a degaja o atare viziune.

Pe de altă parte, în relația cu UE, românii sunt absorbiți de rezolvarea problemelor individuale pe care le ridică birocrația europeană – adică de tăierea copacilor –, fără să caute a judeca dacă soluțiile spre care sunt împinși sunt compatibile și cu interesele românești – respectiv cu logica de creștere a pădurii. Este adevărat că în epoca postmodernă România are a-și defini interesele în context european. Pentru ca o asemenea definire să aibă sens, trebuie însă și ca Europa să recunoască legitimitatea intereselor românești și să se organizeze spre a le putea integra. Din nefericire, astăzi, România este grav discriminată și marginalizată în UE.

După 1990, strategia de integrare europeană adoptată de România a fost aceea a reducerii dimensiunilor națiunii române spre a-i permite ocuparea corectă a nișei disponibile în ansamblul construcției europene. Astfel, mereu mai « mică », ea a devenit tot mai nerelevantă – pentru sine și pen-

tru Europa. (La limită, chiar și o atare strategie ar fi fost bună dacă nesfârșita bătălie politică internă nu ar fi propulsat în fruntea statului tot mai mulți impostori, nevolnici și trădători.)

În contrast, Polonia i-a cerut Europei ca, spre binele tuturor, să-și ajusteze propriile dimensiuni și să se restructureze pentru a-i face loc la nivelul capacităților sale naționale. Astfel, UE a fost obligată să asigure echilibrul între interesele europene în Polonia și interesele poloneze în Europa. Tot mai relevantă în sine și pentru sine, Polonia devine zilnic tot mai relevantă pentru o UE în căutarea creșterii propriei relevanțe. Comparând și învățând, România va trebui să-și schimbe strategia.

Evident, toate schimbările sugerate anterior depind de coerența demersurilor românești în țară și în afara ei, de consistența și de dinamismul atitudinilor României la nivel european și mondial, ca și de starea solidarității naționale.

Mai ales în anii electorali te-ai aștepta ca actorii politici români să se întreacă în inițierea și dezbaterea soluțiilor de natură a răspunde unor asemenea preocupări. Din păcate, deocamdată, ele par împietrite în logica luptei pentru putere, luptă pentru câștigarea căreia se mizează numai pe votul negativ, pe manipularea populistă a populației, pe fraudă și pe loviturile sub centură. În condițiile în care UE alunecă pe panta naționalizării, împinsă de populismul liderilor și de disperarea masei, românii riscă să-și piardă toate avantajele comparative în concursul cu alte națiuni înainte ca Europa politică să le poată veni în ajutor.

Extinderea teoretică a UE ca expansiune practică

La nașterea sa, UE (inițial Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului) a grupat statele fondatoare fără a le impune transformări prealabile, în condițiile în care acestea aveau un nivel de dezvoltare relativ egal. A rezultat o entitate distinctă, cu anumite obiective, anumite competențe și anumite resurse. Pe atunci, UE nu era încă o « uniune de valori », ci doar o « uniune a fricii » – frica de război și frica de foame. Exploatând în comun resursele necesare înarmării și reglementând în comun modul de producere și de utilizare a energiei nucleare, acele state au pus bazele unui echilibru de putere apt să descurajeze recurgerea la război. Aplicând o politică agricolă comună și organizând o piață comună pe care bunurile, serviciile și capitalurile pot circula în libertate, aceleași state au asigurat hrana și dezvoltarea fiecăruia în condițiile păstrării echilibrului de putere economică dintre ele și ale securității dinamice a schimburilor lor. Adâncind integrarea statelor membre de-a lungul anilor în cadrul unei organizări sociale unitare, circumscrisă de principiile, regulile și mecanismele democrației, ale statului de drept și drepturilor omului, Piața Comună / Comunitatea Economică Europeană, devenită ulterior Uniunea Europeană, a reprezentat o istorie de succes, care însă, spre sfârșitul secolului XX, și-a atins limitele istorice. Ea adunase

o putere economică prea mare în frontiere prea strâmte și concentrase o putere politică de tip federal prea mică spre a putea armoniza politici naționale prea diverse.

În acel moment, odată cu demantelarea Cortinei de Fier, demolarea Zidului de la Berlin, prăbușirea blocului sovietic și dispariția sistemului mondial bipolar, pentru UE s-a ivit șansa extinderii spre est și sud-est, dar și spre nordul scandinav, până atunci neutru. Aducerea în Uniune a noi piețe și noi resurse naturale și umane coincidea însă cu intrarea în Uniune a unor state mai puțin dezvoltate și cu tradiții cultural-politice diferite. Dacă procesul ar fi avut caracterul unei reunificări a Europei sau al unei reconcilieri între istoria și geografia Europei, așa cum le plăcea unora să susțină, atât vechii membri occidentali, cât și noii membri orientali ar fi trebuit să se reformeze și să se restructureze pentru a se integra într-o federație paneuropeană de state-națiuni în care competiția dintre națiuni dispare. Aceasta ar fi implicat și realizarea unei sinteze de ordin cultural (civilizațional) între modelele de organizare socială și tradițiile politice ale Estului și Vestului. Asemenea opere de compatibilizare și sincronizare cu dublu sens nu au avut loc. În schimb, li s-a cerut statelor candidate din Est să-și reducă dimensiunile și capacitățile, în așa fel încât să se poată așeza în nișele rezervate lor de vechile state membre. În loc ca statele « candidate » – care se gândeau la un dublu proces de extindere, a Vestului european către Est simultan cu extinderea Estului către Vest – să fie încurajate să-și definească interesele naționale în context european, ele au fost presate să-și alinieze interesele naționale la interesele protagoniștilor UE ai momentului. Astfel, politicile de integrare au intrat în coliziune cu politicile de dezvoltare. Încetinirea dezvoltării sau chiar renunțarea la anumite ramuri economice au devenit condiții pentru accelerarea integrării. Lucru cu atât mai grav cu cât, în aceeași perioadă, fondurile de convergență de care ar fi urmat să beneficieze candidații după admitere, spre a reduce decalajul de dezvoltare față de vechii membri, se micșorau la rândul lor. Astfel, extinderea s-a transformat tot mai mult în expansiune.

Într-un atare context, fiecare stat candidat a încercat să-și îmbunătățească situația obținând o minimă ajustare a condițiilor de aderare. Unii au negociat mai bine, alții mai rău. România a negociat mai rău. Ea a avut însă scuza că, în comparație cu statele Grupului de la Vișegrad, a trebuit să depășească obstacolul suplimentar constând în hotărârea inițială a Occidentului euroatlantic de a o lăsa în afara procesului de extindere a UE și a NATO. Dacă Rusia s-a simțit trădată de NATO și de UE atunci când acestea au admis România ca membru, o mare parte din « vină » o poartă elita politică și diplomația românească a timpului. Istoria o va confirma.

Raportul MCV sau Derapajul democratic al Europei corupte

3 februarie 2013

« ROMÂNIA ESTE ATÂT DE CORUPTĂ, încât a fost în stare să-și sacrifice un fost prim-ministru condamnându-l la închisoare fără să fie vinovat (era vorba, evident, despre Adrian Năstase) doar ca să-i salveze pe corupți și să lase corupția a se perpetua liniștită. » Acesta este diagnosticul pus de un militant pentru drepturile omului și confirmat de mai mulți diplomați străini prezenți la o discuție neoficială legată de situația actuală a României, discuție la care am participat. El spune cu subiect și predicat că actul condamnării lui Adrian Năstase nu este unul de superjustiție, ci de superinjustiție, și nu este o expresie a luptei cu corupția, ci chipul hidos al hipercorupției. Lucrul a fost posibil – ba chiar inevitabil – în logica și cu mijloacele de-acum celebrului MCV (Mecanismul de cooperare și verificare în domeniul justiției) gestionat de Comisia Europeană.

Citesc și ascult cu un amestec bizar de revoltă și amuzament declarațiile de protest și mărturiile de revoltă ale românilor față de ultimul raport MCV. Despre acest « mecanism » manipulabil spre folosul agendelor politice ale unor cercuri de interese străine operând în cârdășie cu structuri oligarhice românești am scris și am vorbit printre cei dintâi. Încă din anii 2005-2006 am atras atenția asupra riscului ca punerea sub control transnațional a justiției românești să servească la marginalizarea României în UE și la șantajarea (dacă nu chiar la lichidarea) elitelor ei politice. Atât guvernul, cât și opoziția de atunci au privit avertismentele mele cu indiferența ironică rezervată politicienilor frustrați, care se autodistribuie în rol de Casandre teribiliste.

În 2007 și 2008, de-acum ca membru cu drepturi depline al Parlamentului European, am cerut insistent demisia purtătorului de cuvânt al Comisiei Europene, Mark Gray, pentru comentariile nepotrivite și în afara competențelor UE referitoare la justiția română și în special la « cazul » Adrian Năstase. Mă prefăceam a nu ști că nefericitul Gray (copios înjurat în aceste zile de presa română) nu pune nimic de la el, ci vorbește după instrucțiuni.

Stratagema a reușit. Obligat să-și protejeze subalternul, președintele Comisiei, domnul Barroso, mi-a scris că domnul Gray exprimă punctul de vedere al CE. Pornind de aici, l-am somat pe comisarul pentru Extindere, Olli Rehn, să-și explice remarcile publice sugerând că MCV va măsura progresele justiției române în funcție de condamnarea lui Adrian Năstase, precum și a altor lideri români. În limbajul de lemn al eurobirocrației și împotriva evidenței, s-a răspuns că declarațiile comisarului fuseseră, « desigur », greșit interpretate. CE nu făcea presiuni asupra justiției române, ci își exprima doar nemulțumirea față de încetineala cu care aceasta soluționa cazurile

de « mare corupție ». Ea nu cerea condamnarea lui Năstase, ci doar voia să vadă cât mai repede cum tratează o justiție « cu adevărat independentă » un « mare corupt ». (Numai proștii nu înțelegeau că Năstase fusese deja calificat drept corupt înainte ca justiția « liberă » să o facă.)

Pornind de la unul dintre rapoartele MCV în care era atacat Parlamentul României și se făceau recomandări legislative ducând la limitarea dreptului la apărare (inclusiv la minimizarea rolului excepției de neconstituționalitate), am determinat conducerea Grupului socialist în PE să-i invite la o discuție pe comisarii pentru Extindere, Olli Rehn, și pentru Justiție, Jacques Barrot (care tocmai îl înlocuise pe Franco Frattini, prietenul de taină al doamnei Macovei). Așa am aflat că de gestiunea MCV nu se ocupa comisarul de resort, ci omul de încredere al președintelui Barroso, respectiv secretarul general al CE, doamna Catherine Day. Un atare transfer de competențe din zona politică în cea tehnică, de care înșiși comisarii se plângeau, sugera subordonarea problemei unor interese oculte. Discuția s-a încheiat cu promisiunea ca redactarea viitoarelor rapoarte să fie mai transparentă, sursele de informare mai diversificate, concluziile mai echilibrate și recomandările mai adecvate unei justiții funcționând într-o societate democrată. Promisiune niciodată îndeplinită.

Oricum, în siajul respectivei promisiuni, am mai avut o întâlnire cu comisarul Barrot, prilejuită de publicarea altui raport MCV. Ridicând din umeri a neputință, admițând că împărtășește criticile mele și întorcându-se către consilierii doamnei Day, invitați să asiste la discuție, domnul Barrot i-a întrebat nu fără o anume iritare : « Puteți să-mi spuneți ce să-i răspund domnului europarlamentar ? Căci eu nu știu. » Cei chestionați au tăcut, analizându-și cu maximă atenție vârfurile pantofilor.

Iată de ce, în 2009, față de un nou raport MCV lansat în plină campanie pentru alegerile europarlamentare, am declarat public că documentul, fiind în afara tratatelor europene dar și a bunului-simț, este el însuși un act de corupție. Iar faptul că un comisar acceptă să-l gireze fără să-l fi putut verifica, pentru a se asigura că redactarea este liberă de conotații politice ilegitime, aruncă umbra corupției și asupra acestuia. În loc de susținere, am primit toate sudălmile presei și ale PDL, dar și pe ale « prietenilor politici » : cum de mi-am permis să acuz Comisia Europeană ? Ce se va face România cu trăsnetele și fulgerele domnului Barroso în cap ? Mai mulți colegi europarlamentari români m-au reclamat la Bruxelles, și în scenă a apărut acel Zaharia Trahanache al PE care este domnul Joseph Daul, președintele Grupului PPE (pe atunci anonim, astăzi celebru pentru mânia « populară » cu care a condamnat « lovitura de stat » din iulie 2012). Acesta a dat publicității o scrisoare de protest și i-a cerut omologului său socialist să ia măsuri împotriva mea. Nici atunci nimeni nu mi-a fost alături – azi însă citesc și aud un noian de critici identice, formulate în termeni similari. Mai bine mai târziu decât niciodată !

La vremea aceea nu numai că nu am fost sancționat, ci s-a considerat că sunt un critic prea periculos ca să fiu tratat cu indiferență. Contextul

ne era favorabil mie și României : domnul Barroso se dorea reales în fruntea CE, iar domnul Schulz, în fruntea Grupului socialist (ca pas obligatoriu către fotoliul de președinte al PE). Cel din urmă mi-a făcut complice cu ochiul și mi-a propus să-i fiu adjunct ; cel dintâi mi-a trimis mesageri care să pregătească o întâlnire directă. Până și domnul Daul a ținut să mă asigure în privat că înjurăturile publice erau doar de ochii lumii și din vârful buzelor, el vorbind despre « principii » numai întrucât tolerează viciile.

Ulterior aveam să aflu că, aproximativ în aceeași perioadă, doamna Day a informat misiunea română la UE că este în căutarea unei soluții « politice » pentru terminarea MCV și a cerut sugestii pentru o « aterizare lină ». De la București însă a venit un răspuns uluitor : « România nu dorește încetarea MCV ! » Cu alte cuvinte, conducătorii vremelnici ai României nu se puteau lipsi de un instrument care le permitea hărțuirea judiciară și eliminarea concurenților politici, chair dacă asta însemna condamnarea țării la statutul de membru de mâna a doua al UE. Dacă asta nu se cheamă trădare, înseamnă că dicționarul limbii române trebuie drastic revizuit.

În atari condiții, nu este de mirare că toate promisiunile făcute de domnul Barroso înaintea realegerii sale (în schimbul susținerii social-democraților români, dar și a socialiștilor europeni, al căror vicepreședinte devenisem între timp) au rămas literă moartă. Bătălia nu s-a pierdut însă la Bruxelles, ci la București. Neprietenii României, care se temeau de o confruntare dură cu românii, nu au mai avut altceva de făcut decât să contemple cu satisfacție cum românii se devorează între ei.

În schimb, demersurile mele nu au fost uitate. Domnul Barroso nu a uitat, desigur, că a fost nevoit să-mi telefoneze cu nici zece minute înainte de vot pentru a mă face să cred că garantează tratamentul corect al României. Domnul Schulz nu uită că am tratat cu președintele CE peste capul său și că a trebuit să admită acest lucru (în ciuda crizei de nervi pe care a făcut-o) în schimbul votului pentru realegerea sa. Faptul că astăzi plătesc factura pentru deranjul creat atunci nu este nici lucrul cel mai surprinzător, nici cel mai grav. Surprinzător este că plătesc cu o dobândă adăugată de România. Grav (și trist) este că plătesc fără ca România să aibă vreun câștig.

Iată de ce acum, când viciile MCV sunt limpezi pentru toți cei care nu refuză să le vadă, nu mai simt nici un imbold să analizez ultimul raport al CE. O fac atâția atât de bine și atât de elocvent, că vocea mea nu mai este de vreo trebuință.

Voi face însă cinci remarci scurte. Prima se referă la recomandările vizând sacrificarea libertății de expresie și a libertății presei pe altarul statului de drept. Recomandări care urmează celor vizând îngrădirea dreptului la apărare. Aceasta demonstrează că, odată cu tendința de renaționalizare a UE, apare și o tendință de fascizare a sa. Statul de drept fără democrație este dictatură. Ambele tendințe pun în pericol securitatea democratică a Europei. Printre cuvintele raportului MCV se aud bătăile de tobă ale războiului și dansează stafiile terorismului de stat.

A doua remarcă privește pretenția (reiterată) ca Parlamentul României să ridice imunitatea membrilor săi oricând i se cere de către organele de cercetare penală. Reamintesc că Parlamentul European a respins în anii din urmă cereri similare privindu-l pe actualul președinte al Grupului socialist, austriacul Hannes Swoboda, sau pe actualul președinte al Comisiei de Afaceri externe, germanul Elmar Brok, cu argumentul că ele ar fi fost motivate politic. (Așadar, nu numai în România actul de justiție poate fi politizat.) Nimeni nu a avut nimic de obiectat la asemenea decizii. De ce atunci ceea ce i se permite Parlamentului European nu i se permite Parlamentului României ?

A treia remarcă este inspirată de cererile ca numirea procurorului general, a șefului DNA, a Avocatului Poporului etc. să aibă loc în condițiile unor proceduri transparente. În lipsa unei precizări, se înțelege că transparentă este procedura prin care se ajunge la numirile agreate de « coloana a cincea » (scuzată fie-mi utilizarea acestei formule amintind de terminologia acțiunilor subversive naziste) a cercurilor de interese străine în România. Independent însă de definiția termenului, atunci când auzi Comisia Europeană vorbind de transparență, îți vine să tragi cu pistolul. De mai bine de o jumătate de an, domnul Barroso și doamna Reding, încălcându-și obligațiile ce le revin potrivit acordurilor interinstituționale europene, refuză să facă publice numele « experților » care contribuie la redactarea rapoartelor MCV pentru România. De aceea nimeni nu știe încă în mod oficial cine sunt cei responsabili de inepțiile din aceste documente. La o întrebare mai veche pusă de europarlamentarul Norica Nicolai s-a răspuns în batjocură. O întrebare pusă de mine deja în toamna trecută a rămas fără răspuns, ceea ce m-a determinat să sesizez președintele PE și Ombudsmanul european (apropo, neales cu acordul tuturor formațiunilor politice !). Acum, europarlamentarul Ramona Mănescu a depus o întrebare similară – să vedem cu ce succes. Ce să mai vorbim despre lipsa de transparență în cazul misterioasei demisii impuse comisarului Dali, în legătură cu care s-a scris și se va mai scrie ? Hotărât lucru, dacă CE nu se califică la premiul pentru transparență, se califică la cel pentru tupeu (și aroganță).

A patra remarcă își are originea în coincidența dintre condițiile puse de raportul MCV și « Pactul de coabitare » impus premierului Ponta de președintele Băsescu. Este evident că ambele au fost concepute în același laborator. Iată cum MCV îi permite CE, în afara competențelor atribuite expres prin tratatele europene, să se amestece abuziv în desemnarea conducerii instituțiilor naționale, în interpretarea prevederilor constituționale și definirea relațiilor (în realitate, a ierarhiei) dintre instituțiile statului român. Apare astfel caracterul nefast al semnării acelui text.

În fine, a cincea remarcă decurge din informația potrivit căreia, de această dată, reprezentanții CE nu și-au mai prezentat raportul guvernului român înainte de a-l prezenta presei. Chipurile, altminteri, autoritățile române ar fi lăsat să se scurgă către presă informații din document înainte ca acesta să fie publicat oficial. Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că guvernul român înregistrează nu doar o nouă înfrângere în relația cu UE, ci și o maximă

umilință. Să fie oare o asemenea relație asimetrică între București și Bruxelles inevitabilă ? Categoric, nu ! Oare cum ar fi reacționat Polonia sau Cehia sau Olanda sau Marea Britanie sau Suedia la o asemenea ofensă ? Categoric, fără menajamente ! În locul premierului Ponta, aș fi creat imediat o celulă de criză care să analizeze situația și să propună măsuri pentru resetarea relațiilor României cu și în UE, luînd în considerare inclusiv ipoteza retragerii voluntare din Uniune în cazul în care derapajul democratic al acesteia nu încetează. Guvernul român are resursele pentru reglementarea problemei. Există și expertiza necesară. Totul este să ne decidem dacă vrem ca aceia care știu cum se joacă jocul să negocieze la Bruxelles sau la DNA.

Un distins profesor de drept, vorbind despre contextul româno-european actual, îmi mărturisea cu tristețe : « Dragul meu, ăștia vor să ne distrugă toată elita intelectuală, iar dacă reușesc, ăsta va fi sfârșitul națiunii române. » Așa este ! De aceea, textul de față nu este o analiză, ci o mărturie, un avertisment și o chemare la luptă.

P. S. Nenorocirea face că mass-media se concentrează aproape exclusiv asupra aspectelor formale ale relațiilor internaționale. Schimburile, adesea salonarde, de replici, scrisori, vizite etc., ocupă întreaga atenție, iar eventuala lor analiză nu decriptează mesajul, ci speculează exclusiv anvelopa înșelătoare în care este comunicat. Realitatea din spatele aparențelor create de uzanțele diplomatice este permanent ocultată. În consecință, victoriile sunt adesea luate drept înfrângeri și înfrângerile drept victorii, iar costul lor – victorii sau înfrângeri – nu este niciodată calculat. Lipsa capacității sau a preocupărilor analitice din presa românească (atunci când nu este vorba pur și simplu de mercenariat și trădare), precum și, poate, aceeași lipsă la nivelul instituțiilor abilitate ale statului, care astfel nu ajută media, este un blestem al spațiului public românesc, și așa foarte puțin dinamic și calificat. Cu cât narcisismul presei românești este mai accentuat, cu atât profesionalismul ei este mai deficitar. În ciuda aparentei avalanșe de informații cu care sunt asaltați românii, ei sunt mai rău decât neinformați : sunt dezinformați (cu sau fără intenție). Neștiind ce se întâmplă cu adevărat, ei nu pot ști nici cum să se ferească și nu pot evalua politica liderilor lor pentru a o sprijini sau a o combate, după caz.

În ceea ce o privește, nici elita politică românească, dar nici elita academică sau reprezentanții societății civile nu pun în discuție lipsa de profesionalism a presei, căci se tem să nu și-o ostilizeze. Bunăvoința jurnaliștilor este mai importantă decât adevărul. Progresul României este în bună măsură ostatic al acestui raționament vicios și al acestui comportament detestabil.

Există democrație în afara statului-națiune ? (I)

Ordinea inter-națională

25 februarie 2013

ÎNTR-O SERIE DE ARTICOLE, evocând mai întâi contribuția creștin-democrată la dezvoltarea democrației în multe state europene, domnul Corneliu Leu, alertat de comportamentul « nedemocratic » al actualilor membri ai PPE față de România, se întreabă dacă ideologia dreptei democrate germane mai are capacitatea de a produce democrație la nivelul UE. Domnul Leu nu este singurul care își pune această întrebare.

Atâta timp cât democrația se definește – am mai spus-o – ca sistem de organizare a societății bazat pe executarea actului de conducere de către popor, cel puțin la prima vedere rezultă că, în relațiile internaționale, bazate de la pacea westfalică încoace pe principiul egalității suverane a subiecților de drept (care sunt statele), neexistând nici « popor » (*demos*), nici « conducere » (*cratos*) suprastatală, nu are cum exista « democrație ». Am putea discuta, la limită, despre « democrație internațională » numai dacă am pune semnul egalității între « democrație » și « egalitate », ceea ce nu este cazul. Cele două nu trebuie confundate.

Pornind de aici, numeroși sunt cei care susțin că nu există și nu poate exista democrație decât în interiorul statului-națiune, acolo unde, de altfel, s-a și născut democrația modernă. Poporul fiind criteriul autodeterminării statului-națiune (dreptul la autodeterminare le aparține popoarelor), în ordinea constituțională, el este unicul deținător și mandant al puterii. Fără popor, acțiunea politică supranațională nu este legitimată democratic. Acesta este și argumentul de la care pornește o anumită categorie de eurosceptici, cea a suveraniștilor.

Cercetând posibilitatea ca democrația să existe în afara națiunii (politice), trebuie să distingem între ordinea internațională și cea transnațională.

În ordinea internațională – cea a relațiilor dintre state, a organizării și conducerii acestor relații – s-a vorbit despre « democrație » în mod abuziv. A fost calificată drept « democrată » organizarea caracterizată prin egalitatea în drepturi a statelor și adoptarea hotărârilor în organizațiile internaționale prin regula unanimității, a majorității sau a consensului. Analogia cu « democrația națională », în care cetățenii sunt egali (în drepturi) și majoritatea decide, în timp ce negocierea consensului reprezintă un efort permanent, este evidentă. Democrația nu se reduce însă la aceasta. Chiar dacă se vorbește mult despre asigurarea transparenței în luarea deciziilor de către organizațiile internaționale (mult mai mult decât se practică transparența), răspunderea pentru deciziile greșite este extrem de limitată, ca să nu spunem că este aproape inexistentă. « Poporul global » nu-și poate exercita controlul asupra suprastructurii politice internaționale decât indirect și parțial,

utilizând pârghiile democrației naționale. De aceea persoanele fizice care formează comunitatea internațională nici nu au conștiința că sunt un *demos*. De altfel, sintagma « comunitatea internațională » nu a fost vreodată precis definită – în orice caz, ea desemnează ansamblul statelor, iar nu al cetățenilor. Iată de ce « democrația internațională », dacă există, este « imperfectă prin definiție ». Vorbim despre ea în sens metaforic.

În vremurile actuale, lucrurile se complică și mai mult prin relativizarea principiului « egalității suverane ». Odată cu prăbușirea sistemului mondial bipolar, la sfârșitul Războiului Rece, omenirea a intrat în epoca « post-westfaliană », în care se vorbește despre « obligația de a proteja », « supremația drepturilor omului » (omul ca individ) și « dreptul la intervenție în scop umanitar ». Fără ca regimul acestora să fie complet reglementat de dreptul internațional, ele sunt deja frecvent invocate și aplicate, venind în coliziune atât cu respectul suveranității (al cărei caracter absolut este negat în mod explicit), cât și cu cel al principiilor conexe (neamestecul în treburile interne, nerecurgerea la forță și neamenințarea cu forța). Exercitarea « dreptului la intervenție », precum și executarea mult mai subtilei « obligații de a proteja » se bazează pe decizii care nu se iau cu votul liber exprimat al majorității cetățenilor planetei ori al reprezentanților lor, și cu atât mai puțin angajează vreo răspundere la nivel global. Atât majoritățile, cât și răspunderea sunt (deocamdată, cel puțin) naționale. Iar minoritățile internaționale (ar fi mai corect să le numim « supranaționale ») care decid sunt, de fapt, entități oligarhice care fac ca așa-zisa « democrație internațională » să nu fie decât o oligarhie deghizată în spatele unor sloganuri democratice – adică o altă impostură democratică.

Și aceasta în ciuda progreselor făcute în edificarea unor instituții internaționale noi, precum Curtea Penală Internațională (care deocamdată este departe de a fi funcțională la nivel global), sau în democratizarea unora mai vechi având caracter într-adevăr universal, precum ONU. În cazul celei din urmă, inegalitatea de putere dintre majoritatea membrilor, alcătuind Adunarea Generală, și minoritatea formată de membrii permanenți ai Consiliului de Securitate, în favoarea celei de urmă – majoritatea politică, minoritară aritmetic, fiind astfel prevalentă față de majoritatea aritmetică –, se bazează pe seducătoarea idee că marii producători de stabilitate și securitate nu pot fi ori nu pot accepta să fie conduși de marii producători de instabilitate și insecuritate.

Chiar dacă în materia drepturilor omului, uneori, persoanele fizice, în calitate de « cetățeni universali », au căi individuale de recurs la instituții internaționale, ele nu au mare lucru de spus în ceea ce privește legiferarea acelor drepturi. Drepturi a căror validitate universală, pompos proclamată, este apoi, inevitabil, pusă în discuție, în condițiile în care interpretarea și aplicarea lor concretă au loc într-o lume a diversității culturale, socio-economice și geografice.

Așadar, nu are rost să căutăm democrația în relațiile dintre state. La acel nivel putem vorbi doar despre o ordine permanent negociată și voluntar

respectată, care face posibilă administrarea consensuală a competiției dintre ele sau armonizarea intereselor lor în scopul de a promova o strategie a proiectelor comune. Aceasta permite rezolvarea pașnică a conflictelor și conviețuirea pașnică a rivalilor. Elementele comune ale unei atari ordini cu ordinea democratică națională le-au permis unora să se refere la « democrația inter-națională » și la nevoia de a o perfecționa. Oricât de mult am perfecționa-o însă, tot nu vom ajunge la o democrație corespunzătoare celei care funcționează (sau este în criză) în context național.

Există democrație în afara statului-națiune ? (II)
Ordinea trans-națională

26 februarie 2013

DACĂ ÎN ORDINEA INTERNAȚIONALĂ « democrația-surogat » se cere a fi perfecționată, în ordinea transnațională – adică aceea privind gestiunea comună a unor atribute specifice suveranității naționale, încredințate de state unor instituții de tip federal, construite de ele împreună –, « democrația », de astă dată reală, se cere de-a dreptul inventată. Este cazul Uniunii Europene.

Întrebarea este dacă lucrul e posibil. Există oare sau poate apărea un *demos*, un popor european ? Este posibil să fie adunate într-o ordine democratică unică și unitară popoare, națiuni (civice și multiculturale) având tradiții de organizare familială și socială diferite (atât egalitare, cât și inegalitare, atât liberale cât și autoritare) ? Atâta timp cât UE rămâne deopotrivă o uniune de state și de cetățeni, cum se poate împăca inegalitatea reală a statelor componente cu o ordine transnațională reclamând egalitatea reală de șanse și de statut juridic a cetățenilor europeni, în același timp cetățeni naționali ?

Pentru mulți români obișnuiți, acestea sunt plicticoase dileme teoretice. Nu par a se referi la salarii sau pensii, și nici măcar la găina care a născut pui vii sau la iubitele fotbaliștilor și rocadele lor în sezonul transferurilor. Pentru cei mai mulți politicieni români, asemenea teme sunt neinteresante în raport cu prioritățile lor în lupta pentru putere într-un stat cu tot mai puțină putere. De răspunsul dat la problemele acelea depind însă viitorul UE și al României, precum și destinele individuale ale cetățenilor europeni de origine română și de alte origini. De aceea, încercarea de a răspunde merită făcută. Iată câteva răspunsuri scurte.

Ceea ce ține împreună persoanele care alcătuiesc un popor este nu doar trecutul comun și cultura edificată în acel timp trecut, ci și temerile prezente și aspirațiile. Acestea sunt criteriile primare de coeziune. Criteriile secundare vizează motivele care fac o masă de indivizi să fie loială instituțiilor care tind să o conducă. Dacă aceste instituții satisfac mai bine decât altele nevoile fundamentale ale cetățenilor, aceștia le vor susține și le vor respecta instrucțiunile.

Conștientizarea nevoilor comune și a intereselor aferente lor, precum și nașterea, pornind de aici, a convingerilor privind existența unui destin comun și a conștiinței de grup se realizează cel mai ușor atunci când primejdia sau criza clarifică opțiunile. De aceea se spune că nimic nu unește mai mult decât un inamic comun. Or, astăzi, toți cei pe care o anumită realitate geostrategică, mai mult decât hazardurile istoriei, îi adună sub numele de europeni au un inamic teribil al cărui nume este insecuritatea. Criza economică și socială, dar și cea politică (inclusiv criza democrației), morală

și identitară care bântuie Europa nu fac decât să exprime și să dea un contur mai sever insecurității europene.

Această insecuritate are mai multe dimensiuni. Prima dintre ele, dimensiunea personală sau individuală, își are rădăcina în organizarea transfrontalieră a criminlității. În consecință, fiecare individ este nesigur cu privire la viața lui, la integritatea lui corporală sau la cea a avutului său. Imigrația, în special cea clandestină, este unul dintre vehiculele acestei insecurități. În atari circumstanțe apare tot mai clar faptul că nici corupția – tovarăș de drum al revoluțiilor, crizelor, războaielor și conflictelor sociale și identitare interne, dar și al amestecului de civilizații – nu poate fi combătută decât la nivel transnațional.

O a doua dimensiune a insecurității este cea colectivă sau socială. Cercurile de afaceri s-au organizat ca o plutocrație transfrontalieră. Scăpate astfel de controlul statului național care tocmai le civilizase (adică le pusese în slujba cetății și a cetățeanului), capitalurile se deplasează după principiul *ubi bene, ibi patria,* lăsând în urmă deșerturi de falimente și somaj, bântuite de furtunile recesiunii și inflației. Pe deasupra vechilor frontiere crește jungla lăcomiei și a iresponsabilității neoliberale, care poate fi disciplinată numai de unirea comunităților naționale într-o conștiință de sine transnațională, aptă de a genera construcții politice transfrontaliere ca garanție a securității sociale prin solidaritate personalistă (o solidaritate care nu neagă identitatea și autonomia identitară).

Cea de-a treia dimensiune privește insecuritatea culturală, identitară sau națională. Incapabile să mai facă față nevoilor și așteptărilor propriilor cetățeni, statele-națiuni europene își pierd pe zi ce trece coeziunea. În acest context se dezvoltă virusul conflictelor cultural-identitare. Sub acțiunea lui, națiunile civice riscă să se descompună, iar odată cu ele vor pieri și unele dintre culturile pe care le-au conservat și nutrit. Respectivele culturi, ca și respectivele state, își pot regăsi securitatea numai integrate într-o structură comună de susținere politică. În plus, continuarea vechiului concurs între națiunile europene cu forțe inegale, în condițiile în care echilibrul terorii nu mai acționează spre a congela rivalitățile, va duce negreșit la noi și devastatoare conflicte intraeuropene. Acestea fac posibilă dispariția unora dintre actualele state-națiuni europene (cum s-a și întâmplat deja în Balcanii de Vest). Astfel, ideea Statelor Unite ale Europei nu apare ca proiect antinațional, ci ca unul de salvare națională.

În fine, a patra dimensiune se referă la insecuritatea internațională. Statele europene, fiecare în parte și toate la un loc, au de făcut față concurenței altor realități geopolitice și geoeconomice concurente. Succesul UE în concursul cu SUA (care, tot mai mult orientate spre Vest și spre Sud, nu vor mai fi gata să garanteze rapid și în orice condiții securitatea Europei), China, Rusia etc. este incert. Succesul statelor membre ale UE (luate separat sau în alianțe locale) în confruntarea tot mai dură cu puterile globale, fie ele decadente sau emergente, este exclus. Este și motivul pentru care aproximativ 85 % dintre cetățenii europeni sunt în favoarea unei politici externe,

de apărare și de securitate comune. Aceasta în ciuda faptului că incompetenții și impotenții lideri politici naționali sabotează federalizarea acțiunii externe europene pe motiv că ea ar atinge suveranitatea națională – o suveranitate altminteri tot mai greu de asigurat și exprimat în termeni reali.

Iată, așadar, baza pe care se poate așeza un popor european. Existența *demos*-ului nu depinde de omogenitatea (culturală) a comunității umane care îl constituie, ci de coerența obiectivelor acesteia. Națiunea poate fi și cosmopolită.

În plus, în ceea ce privește anume « poporul european », se poate observa că el este circumscris și de o anumită psihologie caracteristică, de un fel de viață distinct și de valori care, chiar dacă nu sunt unice, îi sunt specifice. Problema este că acest popor nu este lăsat să conducă Europa (sau UE). Îl împiedică s-o facă oligarhiile naționale și plutocrația globalizată. În lupta cu acestea se cere edificată o democrație transnațională europeană.

În capitalele europene, în fiecare duminică, marii preoți seculari ai statelor-națiuni cântă imnuri de slavă UE, pentru ca în fiecare zi lucrătoare UE să fie demonizată, atribuindu-i-se vina pentru toate eșecurile guvernelor naționale. Și aceasta în timp ce toate succesele asigurate de UE se trec în contul guvernanților naționali. O propagandă antieuropeană practicată de cele mai euro-interesate națiuni europene este, cu certitudine, responsabilă de scăderea continuă a încrederii cetățenilor europeni în UE și, pe cale de consecință, de slăbirea mecanismelor de coeziune a *demos*-ului european *in statu nascendi*.

În paralel, « naționalizarea » instituțiilor și politicilor europene îi răpește UE tocmai capacitatea de a răspunde așteptărilor formulate de cetățenii europeni, pentru ca, în schimb, să satisfacă ambițiile protagoniștilor săi politici. Consiliul European, în care șefii de state și guverne vin fiecare cu problemele sale naționale spre a le rezolva în cadrul unui joc de sumă nulă, în loc să vină cu resurse naționale pe care să le administreze împreună în profit comun, și care, în loc să definească doar obiectivele strategice comune, se substituie instituțiilor transnaționale în luarea deciziilor ținând de (micro-)managementul federal (comunitar) al Uniunii, este un excelent exemplu. De aici vine, de fapt, așa-numitul « deficit democratic » al UE, deficit care, în mod firesc, îi înstrăinează pe cetățeni și reduce șansa de apariție a *demos*-ului european.

Poate fi democrația transnațională edificată însă ? Cum rămâne cu diferențele culturale referitoare la organizarea socială ? Dar cu inegalitățile în nivelul de dezvoltare, și deci de putere națională ? Nu împiedică ele realizarea unei democrații europene ? Acestea sunt alte întrebări ce își așteaptă răspunsul.

Rătăciți printre carențe, manipulări și diversiuni

Dezinteresul public pentru temele majore ale comunității are mai multe explicații. Ținând seama de impactul negativ al acestui dezinteres pentru viața cetății și destinul națiunii române, respectivele explicații merită amintite pe scurt.

În primul rând, trebuie să avem în vedere incultura politică de masă care caracterizează societatea românească a momentului. După ce regimul comunist exagerase cu « învățământul politic de masă », regimurile postcomuniste au sărit în extrema cealaltă, ignorând faptul că democrația nu poate funcționa decât cu cetățeni informați și educați. În România, majoritatea populației – și aici trebuie inclusă de această dată și majoritatea așa-numitei elite politice – nu știe cum funcționează statul și dreptul, și nu are nici elementare cunoștințe de economie și sociologie. Nu este de mirare că, în aceste condiții, poporul român a devenit o populație, iar indivizii nu mai sunt cetățeni, ci supuși. (De aceea mulți nu mai înțeleg rostul votului.)

În al doilea rând, este vorba despre absența unui autentic « spațiu public » românesc, adică a unui cadru instituționalizat în care cetățenii se pot întâlni și port purta un dialog structurat pe teme de interes vital pentru comunitatea locală sau națională. În goană după *rating* și senzațional, când nu funcționează în regim de mercenariat, presa și-a uitat obligația de a contribui la crearea unui asemenea spațiu. Societatea civilă este fie foarte fragmentată, specializată și provincializată, fie partizană (în sensul că sub masca organizațiilor neguvernamentale ascunde partide politice cronic nelegitime întrucât nu participă la alegeri). Rețelele sociale, puternic virusate și « manelizate », nu oferă deocamdată decât în mică măsură substitutul virtual pentru un real schimb de opinii. În acest domeniu, de blamat nu este numai (și nu în primul rând) statul, ci societatea civilă, care ezită să se organizeze de o manieră serioasă și responsabilă, precum și cetățenii obișnuiți, care nu au nici obiceiul, nici apetență pentru discuții serioase și profunde, mulți dintre ei preferând subiectele ușoare ori abordându-le pe cele grave cu aroganță, vulgaritate, autosuficiență, nihilist și exclusivist.

În al treilea rând, dintre explicații nu poate fi exclusă și reaua-credință cu care anumite cercuri conducătoare – și nu doar românești – deviază atenția cetățenilor de la aspectele grave ale vieții sociale, economice și politice, oferindu-le, în loc de pâine, circ. O adevărată « industrie a derizoriului » intoxică mintea poporului cu subcultura faptului divers, într-un efort premeditat de tembelizare a națiunii. Și aceasta întrucât se știe că o națiune tembelizată se transformă într-o turmă ușor de manevrat, de supus, de ținut sub control și în ascultare.

În al patrulea rând, avem de-a face cu o consecință a « democrației electoraliste » practicată în România. Clasa politică, fiind interesată exclusiv de voturi, evită orice dezbatere pe teme reale și, mai ales, refuză să ofere informații care nu ar face plăcere publicului. « Menajați » și « omagiați » în discursul public, oprimați, exploatați, disprețuiți și ignorați în decizia ocultă, cetățenii sunt ținuți departe de realitatea politică și de decizia politică, fiind totodată tratați ca niște ființe infantile, incapabile să acceadă la raționamentele înalte. În consecință, nu numai că sunt excluși de la analiza fondului problemelor dar, aduși la concluzia că opinia lor oricum nu contează, cetățenii se autoexclud de la aceasta. Marile teme nu ar plictisi opinia publică dacă

liderii politici i-ar explica adevăratele mize și regulile de conduită politică în raport cu ele. Dacă s-ar proceda așa, poporul de cetățeni ar înțelege însă că regulile sunt încălcate, că politicienii sunt mai preocupați să-i facă plăcere decât să-i facă bine și preferă liniștea socială (o liniște analogă celei a cimitirelor) activismului social informat și responsabil. Într-o democrație bolnavă – căci electoralismul este o boală a democrației –, comportamentului matur al celui care participă critic la efortul colectiv îi este preferat comportamentul infantil al celui care refuză implicarea pentru că a ajuns să se creadă neputincios și totodată ignoră chiar existența interesului colectiv. Dacă nu ar fi așa, poate că societatea ar ajunge la gradul de înțelepciune apt de-a o face să opteze în favoarea unei bune guvernări. Aceasta, în primă instanță, i-ar « oferi » doar lacrimi, sudoare și suferințe pentru a scoate în final națiunea la liman. Ar face-o și să refuze « mita socială » sau « opiumul social », plătit tot de ea, care îi fură rodul muncii pe termen scurt și îi subminează destinul pe termen lung.

Este util să discutăm și despre asemenea lucruri, să formulăm explicit și cât se poate de propriu asemenea probleme. Numai definirea lor corectă va crea șansa rezolvării lor corecte într-un viitor care ar fi bine să fie cât mai apropiat.

Există democrație în afara statului-națiune ? (III)
Ordinea supra-națională

27 februarie 2013

DIN PERSPECTIVA MULTICULTURALISMULUI, proiectul Europei politice are consecințe pozitive. Aceasta cu atât mai mult cu cât statele-națiuni născute la Versailles, potrivit principiului naționalităților, pe ruinele Imperiului Habsburgic și ale *Reich*-ului german, au evoluat în timp de la stadiul de state etnice la cel de state civice și multiculturale. Federalizarea lor voluntară va permite refacerea țesutului multicultural distrus la finele primului război mondial, (re)unificarea națiunilor culturale fără modificarea dar prin spiritualizarea frontierelor politice ale națiunilor civice, și încetarea contradicției între autonomia culturală și cea teritorială în interiorul unei democrații transnaționale în care nu va mai exista majoritate, ci vor fi numai minorități naționale.

Cu mult mai dificilă va fi reconcilierea diferitelor concepții privind organizarea societății : liberală și egalitară, autoritară și inegalitară, liberală și inegalitară, respectiv autoritară și egalitară. Nu este, poate, lipsit de interes să observăm că ultima din enumerare caracterizează majoritatea noilor membri ai UE desprinși din fostul bloc sovietic – fapt care explică dificultatea aparentă a integrării lor și șocul cultural pe care l-a produs intrarea lor în Uniune (un șoc pe care Occidentul european încearcă să-l trateze prin pseudoterapia narcisismului și a egocentrismului).

Euroscepticii susțin că aceste abordări conceptuale tradiționale, fiind de esența identității națiunilor și, totodată, fundamental opuse, nu pot fi depășite și nici nu se pot acomoda între ele. Și așa pare să fie. Din perspectiva unei construcții democratice, problema se reduce însă la felul în care europenii de origini naționale diferite se raportează unul la celălalt atât în cadrul națiunii de origine cât și în afara ei, în contextul națiunii cosmopolite europene. Pornind de aici se poate ajunge, atât prin dialog în spațiul public european, cât și prin educație la nivel național, la un model de democrație acceptat de toți. Catalizatorii săi ar fi respectul diversității și solidaritatea – valori extrase de europeni din experiența sângeroasă a vechilor lor conflicte « ereditare ».

Este logic ca un atare model să pornească de la realitățile existențiale europene. Or, dintr-o atare perspectivă, realitatea europeană este aceea a inegalității. În consecință, formula adecvată este aceea care are soluții pentru organizarea consensului între inegali. Deci, formula germană (cu precădere creștin-democrată).

Adoptarea modelului german de organizare socială democratică nu înseamnă însă acceptarea suzeranității germane. Or, aici este în prezent pro-

blema. Dacă modelul german poate fi admirat pentru că este adecvat construcției democratice a Statelor Unite ale Europei, aceste state nu acceptă (pseudo)federalizarea sub conducere germană. În mare măsură, deși nedeclarat, euroscepticismul unora își are originea în frica de Germania. O federație paneuropeană, da ! O federație germană lărgită, nu !

În relațiile interstatale, întrucât nu se poate vorbi cu adevărat despre democrație, este nevoie să vorbim despre egalitate – egalitatea între suveranități. În măsura în care se dorește realizarea unei guvernanțe mondiale, problema legitimității democratice se pune din nou. Căci o guvernare în absența democrației este o dictatură, iar o guvernare mondială nedemocratică ar însemna o altă formă de colonialism.

Tot ceea ce în practica internațională sau în dreptul internațional de azi contrazice sau limitează principiul egalității suverane ține de domeniul guvernanței globale. De aceea, instituții juridice noi, precum « dreptul la intervenție în scopuri umanitare » sau « obligația de a proteja », se cer urgent dezvoltate și completate cu mecanisme de factură democratică referitoare la luarea și aplicarea deciziilor, la transparența acestora și la răspunderea pentru ele. Cel ce își exercită dreptul de a interveni trebuie să aibă și obligația de acționa cu măsură (principiul proporționalității), într-un interes legitim global, validat ca atare de foruri internaționale reprezentative, și de a gestiona efectele colaterale ale intervenției în așa fel încât să evite sau să minimizeze costurile ei pentru cei în apărarea cărora se intervine ori pentru terți. Cel ce execută obligația de a proteja este ținut să procedeze cu bună-credință, acționând exclusiv în scopul pentru care respectiva obligație a fost recunoscută în ordinea juridică internațională.

În UE nu mai avem de-a face cu ordinea internațională ci cu o ordine transnațională. Aici, problema egalității nu se pune. În schimb, se pune problema democrației. Aceasta este instrumentul politic prin care trebuie atins obiectivul coeziunii economice, sociale și teritoriale a Uniunii, instrument care permite adoptarea deciziilor optime vizând solidaritatea inegalilor și includerea lor în sistem.

UE nu este un conclav, o adunare, o conferință de state-națiuni (în care toate trebuie să fie tratate sau caută să fie tratate ca fiind egale între ele), ci o federație de state-națiuni care beneficiază de o suprastructură politică integrată, comună, unică. Astfel, spre pildă, Consiliul European se constituie după principiul reprezentativității, dar nu este un organism interguvernamental, ci o instituție comunitară (federală) chemată a defini, printre altele, liniile strategice de evoluție ale Uniunii. Relația dintre Uniune și state nu este aceea dintre metropolă și colonii, ci se aseamănă cu aceea dintre centrul politic al unui imperiu și părțile sale componente. Cele din urmă transferă celui dintâi renta imperială, iar cel dintâi garantează punerea în aplicare a proiectului său universalist-integrator potrivit căruia cei ce acceptă ordinea sa vor accede la standardele sale de prosperitate și demnitate. Întrebarea este dacă un imperiu poate fi democratic. Răspunsul este « da » (SUA sunt deja un exemplu viu).

Se vorbește adesea despre deficitul democratic al UE. Este vorba despre o confuzie. Procedurile UE sunt democratice, iar instituțiile care le aplică sunt legitimate democratic. Parlamentul European este ales prin vot universal și direct de către cetățenii europeni. El alege Comisia Europeană, o controlează politic și aprobă bugetul UE, ca și întreaga legislație europeană. Consiliul European și consiliile de miniștri, alcătuite nu din reprezentanți ai statelor dar pe principiul reprezentativității, pot fi controlate democratic prin intermediul parlamentelor naționale. Membrii acestor consilii sunt persoane numite prin proceduri democratice la nivelul statelor lor de origine, state care tot democratic au aprobat (prin ratificarea tratatelor europene) ca ei să îndeplinească, pe lângă mandatul național, și un mandat transnațional european. Cetățenii europeni dispun de drepturi fundamentale care pot fi apărate în justiție, precum și de dreptul la petiționare și la inițiativă legislativă. Procesul legislativ este transparent, iar cel politic, controlat. Nu aici este deci problema. UE nu este prea puțin democrată, ci prea puțin federală, adică prea « inter-guvernamentală » (« inter-statală », « inter-națională »).

Ceea ce șubrezește democrația transnațională europeană este chiar dimensiunea națională, inter-statală, inter-guvernamentală a UE. Adică acea dimensiune care conferă statut de egalitate juridică celor inegali din punctul de vedere al puterii reale (economice, militare, politice etc.). Abuzând de atari dezechilibre, cei care și-o pot permite, mai ales în momente de criză, procedează la renaționalizarea UE. Ceea ce înseamnă abandonarea solidarității și reluarea concursului între națiuni. Iar acest concurs are o tristă tradiție în Europa, căci el s-a sfârșit totdeauna prin război.

Deocamdată, România simte pe propria piele efectele acestui concurs între inegali, resuscitat prin renaționalizarea Europei și purtat adesea de o manieră neloială. Refuzul acceptării ei în Spațiul Schengen, barierele puse în calea accesului românilor la piețele muncii, reducerile discriminatorii ale fondurilor destinate ei în bugetul european, amestecul brutal în desemnarea conducătorilor naționali români și folosirea abuzivă a MCV pentru controlul justiției și al politicii românești sunt doar câteva exemple. Acestea ilustrează atât inegalitatea, cât și lipsa de democrație care afectează azi UE.

În nemulțumirea noastră justificată, unii conchid că trebuie să ne luptăm pentru egalitatea între statele europene, precum și că democrația europeană – adică democrația în afara statului-națiune – este imposibilă. În realitate, ceea ce trebuie să ne preocupe prioritar este construcția democrației transnaționale ca formă de organizare a națiunii cosmopolite europene, bazată pe realitatea inegalității între comunitățile naționale și între indivizi. Aceasta presupune minimizarea (și, în final, eliminarea) dimensiunii interstatale (inter-guvernamentale) a UE.

Despre egalitatea între statele UE se va putea vorbi, poate, peste secole. Dacă totul merge bine. Democrația poate fi realizată mult mai repede și este o țintă mult mai realistă. Ea presupune federalizarea autentică a UE, construcția unor adevărate State Unite ale Europei.

Există deja în Europa modelul de succes al democrației în societățile autoritar-inegalitare. Acesta arată că democrația nu este incompatibilă nici cu autoritatea, nici cu inegalitatea. Dimpotrivă, ea le face pe amândouă suportabile și productive, raționale și pozitive. În lipsa ei, UE fie se va destrăma, fie va aluneca spre un fel de imperialism colonial (evident, nedemocratic), către un directorat cu pretenții democratice, care va ascunde doar oligarhizarea Europei. Spre a evita un asemenea deznodământ, este nevoie de acțiunea politică unită a tuturor statelor europene dar mai ales de înțelepciunea celor mai puternice.

Creștin-democrația germană poate reabilita sau, mai exact, poate contribui esențial la inventarea democrației transnaționale europene, cu condiția ca ea să treacă de pe tradiționalele poziții naționale pe poziții internaționaliste, să-și aproprie viziunea internaționalistă și să accepte ideea națiunii cosmopolite europene.

Germania este motorul UE – alături de Franța – numai în măsura în care ea acceptă să fie europeană. UE nu va fi însă niciodată acceptată ca Europă germană. Nici de statele europene membre ale UE, dar nici de SUA și, în ultimă instanță, nici de cel mai strategic partener al Germaniei, Rusia.

Varietăți și variante ale euroscepticismului

« Euroscepticismul » este un termen care acoperă o mare diversitate de atitudini și teorii. Ceea ce le unește nu este negarea ideii federaliste europene, ci respingerea actualei organizări cvasifederale a UE. Dacă doar pentru majoritatea euroscepticilor ideea Europei politice este rea sau nefezabilă în sine, pentru toți euroscepticii, doar actuala UE este inacceptabilă și neviabilă. De aceea există și federaliști eurosceptici.

Nu toți euroscepticii sunt nihiliști și negativiști. Unii sunt raționali și pozitivi. Toți sunt eurocritici. Trebuie făcută distincția între eurorealiști, eurocritici și euronihiliști. Tot așa cum se impune distincția între eurofederaliștii pragmatici (aceia care, asemenea lui Jean Monnet, cred că Europa se va integra sub presiunea necesității) și eurofederaliștii idealiști (aceia care cred că Europa politică poate fi opera unei elite și se poate construi pe baza unui proiect politic conștient asumat).

În afara eurocriticilor (aceia care sunt de acord cu federalismul european, dar nu și cu pseudofederalismul actual al UE), în rândul euroscepticilor intră « suveraniștii » (aceia care preferă o Europă interguvernamentală, considerând că statele membre trebuie să aibă rolul primordial în procesul decizional european, ele neavând atât interese comune, cât interese diferite, pe care le pot promova pe cale pașnică doar prin negocierea unor aranjamente comune), « național-democrații » sau « democratiștii » (aceia care cred că democrația nu poate exista decât la nivel național, acolo unde s-a și născut, și, în consecință, susțin ca singură soluție democratică o Europă confederală), « naționaliștii » (aceia care cred că singura formă de socializare coerentă și, prin aceasta, legitimă și viabilă este cea bazată pe identitatea culturală exclusivă). Acestora li se adaugă, dintr-o perspectivă antinațională sau anațională, « poporaniștii » și « regionaliștii » (aceștia din urmă putând fi priviți ca o expresie teritorialistă a etnicismului poporanist), care cred că statele-națiuni (naționale) și-au epuizat rolul și, ca atare, ele ar trebui să dispară, locul lor urmând a fi luat de o « Europă a popoarelor », adică a comunităților etnoculturale distincte. Aceste comunități ar fi singurele entități reale aduse la sinergie prin integrarea într-o rețea de tip confederativ. Varianta unei « Europe a regiunilor » ar însemna o structură confederativă a unităților teritoriale pe care trăiesc, într-o componență mai mult sau mai puțin omogenă, respectivele popoare.

Reacția federaliștilor față de aceste curente este una care ambiționează : 1. să salveze statul național, și nu să-l desființeze (ceea ce nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune descentralizarea administrativă și transmiterea puterii de la nivel național la nivel local – așa-numita « glocalizare » – în paralel cu transferul unor atribute ale suveranității naționale la nivel european) ; 2. să europenizeze regiunile, și nu să regionalizeze Europa (ceea ce înseamnă aplicarea principiului subsidiarității nu doar la nivel european, ci și la nivel național) ; 3. să dea puteri specifice sporite cetățenilor europeni, făcând din UE « o uniune de state și de cetățeni care funcționează pe baze federale din ce în ce mai integrate ». Pornind de aici, s-a lansat ideea « federației europene de state-națiuni » (Statele Unite ale Europei) – o formulă care exclude structurarea în comunități prenaționale, paranaționale ori pe criterii exclusiv geopolitice –, precum și aceea a « democrației transnaționale europene ».

O variantă alternativă a federalismului european ar fi aceea neoimperială. Este vorba, fără îndoială, de un imperiu democratic, în sensul că relațiile sociale interne ar fi organizate potrivit regulilor democratice (în special echilibrul și controlul interinstituțional, transparența și responsabilitatea politicului față de societate, consultarea populară, respectul diversității, egalitatea șanselor), iar relațiile politice externe, pe principiile secularismului și ale egalității suverane, intrarea și ieșirea entităților statale componente în și din ordinea imperială ar fi liber consimțite, « renta imperială » plătită de comunitățile componente ar fi datorată în proporții egale raportat la resurse, iar « universalismul imperial » ar garanta coeziunea economică, socială și teritorială prin care nivelul de civilizație al periferiei ar fi ridicat la cel al centrului.

Cam așa a funcționat și « imperiul democratic american », cel puțin la nașterea sa. Chiar dacă fondatorii SUA au fost cu precădere protestanți și, ca orice contestatar al ordinii existente (cea a Bisericii Catolice), exaltau « perfecțiunea morală » (desigur, iluzorie) și intransigența justițiară a timpurilor originare (*illo tempore*) descrise în Vechiul Testament, pe care se socoteau îndreptățiți s-o impună întregii lumi, imperialismul american inițial s-a bazat pe ideile liberalismului, ale includerii, ale solidarității și ale atractivității modului de viață american (al puterii de seducție a « visului american »). Aceasta a fost America autodeterminării pe principiul naționalităților, a decolonizării și a Planului Marshall. Globalizate înaintea globalizării, SUA și-au impus ordinea la nivel mondial prin exportul modelului lor de viață socială înainte de-a o fi făcut prin forța armelor și au menținut această ordine grație atât capacității lor de a progresa în plan tehnologic, cât și ca efect al pragmatismului și eficienței lor economice, înainte de a se erija în postura de « mântuitor laic » al omenirii și a pretinde că valorile lor sunt unice, universale și obligatorii. (Din păcate, SUA se « naționalizează », pe când ceilalți se globalizează, și, astfel, « imperiul democratic » cu vocație universală riscă să devină un imperiu oligarhic.)

Cât privește UE, problema viziunii imperiale este aceea a identificării și identității « centrului ». Riscul este ca instituțiile europene – impersonale, neutre și obiective în calitatea lor oficială de gardian și gestionar al intereselor comune – să fie surclasate de una sau mai multe dintre vechile națiuni imperiale ale Europei, Germania fiind cea mai bine echipată și, de aceea, cea mai aproape de câștigarea « concursului » pentru poziția de hegemon european. Aceasta ar duce la decuplarea « securității culturale » (în esență ateritorială) de « securitatea națională » (esențialmente teritorială). « Imperiul » ar asigura, în principiu, securitatea individuală (personală), colectivă (socială), identitară (culturală) și geopolitică (internațională), dar nu și pe cea națională. Cetățenii europeni ar putea câștiga în siguranță, dar națiunile europene nu.

Federalismul european are în vedere o organizare politică transnațională, presupunând punerea în comun a unor atribute ale suveranității care să fie exercitate în comun. Neoimperialismul european presupune cedarea unor atribute ale suveranității către o suprastructură care le exercită sub controlul directoratului uneia sau al câtorva națiuni dominante. Cum europenii nu sunt încă pregătiți să renunțe la ideea națională, formula neoimperială – amintind cumva de refacerea Imperiului Habsburgic în variantă extinsă – este, pe bună dreptate sau nu, respinsă. Frica de imperialism, asociată cu propaganda și cu boicotul antifederal animate de egoismele naționale (în primul rând manifeste tocmai la națiunile cu ambiții hegemonice), dar și cu acțiunea subversivă a ocultei plutocrate și a crimei organizate, refugiate la nivel global în afara oricărui control politic/democratic, țin pe loc și proiectul federal, zădărnicind emergența democrației transnaționale paneuropene.

Ce le mai rămâne europenilor în atari condiții ? Le rămâne doar realitatea oligarhică. Aceasta face din valorile modernității europene simple exponate ale unui fabulos dar inutil muzeu de istorie, din reculul voluntar al cetățenilor (reveniți la statutul de supuși) către forme arhaice de socializare (de tip neofeudal) amenințarea cea mai gravă a momentului, și din aspirația la postmodernitate și la o ordine postwestfaliană un vis deșart.

Deși constituite pe principii democratice, instituțiile europene funcționează ca o oligarhie suprastatală al cărei merit istoric este acela de a crea forme de organizare democrată care, chiar și în lipsa fondului, pe termen lung, ar putea da naștere unui « popor european » (*demos*). Acesta va trebui să ducă lupta pentru transformarea actualei imposturi democrate europene, care maschează oligarhia suprastatală amintită, într-o democrație transnațională reală, aptă de a civiliza capitalurile globalizate, de a combate crima organizată la nivel global și de a gestiona efectele globale ale disparităților economico-sociale prin redistribuirea globală a avuției europene și a mijloacelor pentru producerea ei. Deocamdată însă, această oligarhie suprastatală (pan)europeană are ca primă preocupare supraviețuirea pe termen scurt și consolidarea pe termen mediu prin cooperare cu oligarhiile imperiale naționale, în lupta lor comună împotriva unei Europe politice de tip federal, așezată pe baze democratice transnaționale. Cea dintâi se opune ordinii democratice europene (ceea ce implică evitarea federalizării prea profunde a națiunilor europene). Cele din urmă se opun ordinii federale europene (fără de care problema democrației transnaționale nu se mai pune). De aici rezultă caracterul conjunctural ale acestei alianțe împotriva naturii și lipsa ei de viabilitate.

Le revine cetățenilor europeni (*demos*-ului european emergent) și națiunilor europene mici și mijlocii, care ar trebui să-și asume rolul de conducere politică până când « poporul european » se va organiza politic la nivel transnațional (în realitate, actualele partide politice europene nu sunt încă nici partide, nici politice și nici europene), să ducă lupta pentru edificarea Europei politice federale și democrate. Până atunci, eurocriticii au dreptate : actuala UE este colonială (în acest sens, antinațională) și nedemocrată, deci inacceptabilă.

De la Europa germană la Germania europeană și retur

1 martie 2013

ESTE UN LOC COMUN acela că UE merge înainte sub acțiunea unui motor franco-german. De ce franco-german și numai franco-german ? Pentru că marile confruntări din inima continentului european, cel puțin în epoca modernă, s-au mișcat în jurul rivalității dintre Franța și Germania. Tot Franța și Germania sunt și autoarele celor două concepții principale despre statul-națiune – civică și etnică ; dar și izvoarele a două forme de democrație radical opuse – liberală și egalitară, pe de o parte, și respectiv autoritară și inegalitară, pe de alta. Așadar, dacă vechii inamici ereditari se pot înțelege, Europa se poate federaliza. Nu în ultimul rând, și sub impulsul puterii lor economice și al potențialului lor militar reunite. Dacă motorul franco-german se gripează, mașina europeană ajunge pe butuci. Ideea Europei unite, a Europei politice, a Statelor Unite ale Europei este mai veche însă decât « antanta » franco-germană. La ea se vor fi gândit și Napoleon Bonaparte, dar și conducătorii celui de-al II-lea și al III-lea *Reich*. Cu toții au crezut că securitatea țării lor depinde de extinderea ordinii acesteia asupra întregii entități geostrategice numite Europa, dar nici unul nu și-a imaginat (atâta timp cât a rămas cu mintea acasă) că acea ordine, impusă cu sabia, va putea fi păstrată la nesfârșit *manu militari*. Iată de ce a fost necesar să se recurgă la proiectul unui « imperialism prietenos », adică la formula unei federații paneuropene în care suprastructura politică să funcționeze după principiile și potrivit priorităților unei puteri (naționale) dominante.

Dacă despre un atare proiect imperial francez se amintește mai puțin în ziua de azi, este pentru că Franța a cunoscut, după experiența napoleoniană (și aici trebuie avut în vedere și Napoleon al III-lea), un declin constant (pe care Pacea de la Versailles nu a făcut decât să-l acopere cu o subțire pojghiță de aur). În prezent, Franța nu mai are nici putința și (poate și de aceea) nici dorința de a norma Europa. De aceea își dorește o UE slabă dar cu instituții puternice, apte de a o sprijini ca să stea bine în picioare și de a o feri de amenințările securitare venite din partea altor puteri regionale. O Europă politică defensivă deci. (Pătrunși de asemenea temeri și sesizând o astfel de nevoie, Monnet, Schumann & Co. au propus Comunitatea europeană a cărbunelui și oțelului).

Franța a pierdut cursa în economie cu o Germanie care, pe când era mică și sărăcită, i-a oferit prin exporturi ieftine mijloacele reconstrucției, iar redevenită mare și prosperă, a ajuns să o domine prin concurența irezistibilă a acelorași exporturi. Coborâtă la nivel de « stat problematic » (sub aspect economic) în contex

text european (ea, iar nu Grecia sau Irlanda, a fost prima care a încălcat Pactul de stabilitate), Franța a renunțat la rolul de protagonist politic al Uniunii (alături de Germania), asumându-și-l, mândră de arsenalul său nuclear, pe acela de braț înarmat al puterii *soft* (nerăzboinice/pacifice) care este UE. În această postură, Parisul este liderul micilor aventuri militare europene din Africa și Orientul Mijlociu, redescoperindu-și vocația de « putere maritimă » (cu implicare dincolo de mări), conferindu-și blazonul de putere globală sub steag european și abandonându-și ambițiile continentale în favoarea Berlinului.

Germania, în schimb, după înfrângerea din cel de-al doilea război mondial, a renăscut din propria cenușă, iar după reunificarea ce a urmat Războiului Rece, a ajuns să fie principala putere a continentului european. De pe această poziție, ea dorește o Europă politică ofensivă. Adică o Europă puternică, aptă să integreze riguros statele europene în ordinea comună și totodată să fie un actor global competitiv, dar cu instituții atât de slabe, încât să nu-și poată impune voința asupra Berlinului.

Egoismul nevoilor puterii și lupta geografiei cu istoria

Nașterea Germaniei ca stat-națiune unitar a avut loc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe când teritoriile lumii ce puteau fi colonizate fuseseră deja împărțite între puterile imperiale mai vârstnice. Din chiar momentul nașterii ei, Germania a avut două probleme majore : cea a « spațiului vital » (*Lebensraum*, în germană, prin care se înțelege nu atât aria geografică necesară pentru locuire a numeroasei populații germane, cât aceea din care să poată obține suficiente resurse pentru alimentarea puterii germane) și cea a raportului de putere cu protagoniștii deja consacrați ai ordinii europene. Aceste probleme, legate între ele, au fost agravate de situarea Germaniei în centrul continentului european, ceea ce o expunea încercuirii de către rivalii săi, deloc bucuroși să asiste la ascensiunea unei noi stele geopolitice, plină de vigoare, dar și de pretenții.

Problema « spațiului vital » putea fi rezolvată numai prin instituirea dominației germane asupra teritoriilor din vecinătatea sa estică, locuite de populații slave și baltice – vecinătate denumită în discursul geopolitic german *Mitteleuropa* (« Europa centrală »). De aici doctrina *Drang nach Osten* (« ofensiva spre est »/« elanul spre est »/« împingerea spre est »/« presiunea spre est ») ca element esențial în programul mișcării naționaliste germane din 1891. Acesta susținea deopotrivă necesitatea și legitimitatea reluării procesului de « colonizare germană a Estului », proces prin care se înțelegea expansiunea culturii, limbii, sistemului de organizare statală și cea a așezărilor umane germane în regiunile estice și nord-estice ale Europei începută încă din Evul Mediu (secolele XII-XIII) și ulterior întreruptă. Dacă în epoca medievală o asemenea colonizare se întemeia firesc pe realitatea slabei populări a teritoriilor cu pricina, șase secole mai târziu, ea se legitima prin tradiție (mitologia germană stând la baza edificării și afirmării națiunii germane ca produs cultural organic al istoriei) și se motiva prin nevoia de resurse naturale (altminteri imposibil de procurat în lipsa unui imperiu colonial propriu).

Înaintarea Germaniei spre est se lovea însă la un moment dat de colosul rusesc, așa cum doctrina germană *Drang nach Osten* era inevitabil să se lovească de doctrina rusă a « panslavismului ». Ceea ce ridica la un nivel alarmant pentru Germania problema raportului de putere pe « frontul strategic principal », adică în contextul geopolitic vest-european, care o aducea în competiție directă cu Franța. De aceea, încă de la începuturile celui de-al Doilea *Reich*, cancelarul Bismarck stabilea ca principiu fundamental de politică externă germană evitarea unui război pe două fronturi, simultan cu Franța și cu Rusia. Aceasta s-a completat cu declinarea oricărui interes german pentru Balcani (Europa de Sud-Est), zonă în care erau « invitați » să se confrunte otomanii, rușii și Habsburgii.

De unde și strategia perenă a pactelor de neagresiune germano-ruse (cel mai cunoscut dintre ele a intrat în istorie sub numele de « Ribbentrop-Molotov »), care vizau partajul zonelor de influență în Europa Centrală și evitarea unui conflict militar între Germania și Rusia, cea dintâi având astfel mână liberă pentru a acționa în Europa Occidentală (în special împotriva Franței), iar cea de-a doua, în Europa de Sud-Est. Tot de aici a izvorât însă tradiția antantelor ruso-franceze sau ruso-occidentale, menite a stopa creșterea excesivă a puterii germane, precum și tradiția intervenției americane în conflictele europene spre a reface echilibrele strategice stricate de ascensiunea germană. Hipereficiența germană a făcut mereu imposibilă respectarea strategiei bismarckiene, obligând Germania ca, în cele din urmă, să se angajeze într-o luptă pe două fronturi, totdeauna încheiată prin înfrângerea sa.

Dorind să iasă dintr-o asemenea logică perdantă după experiența înfrângerii din primul război mondial și a regimului de sancțiuni impuse Germaniei, liderii naziști au conceput o « nouă ordine europeană » ce ar fi urmat victoriei la care sperau dar pe care n-au obținut-o în cel de-al doilea război mondial. Această ordine viza rezolvarea problemei raporturilor de putere între națiunile imperiale ale Europei (la mijlocul secolului XX, toate occidentale) și eliminarea riscului de conflict între ele prin organizarea unui « imperiu european prietenos », în care Occidentul european să se federalizeze în forme democratice, sub conducere germană. Această Uniune Europeană slujea cel puțin aparența că, prin reglementări supra-naționale negociate, adoptate consensual și respectate de toți, inclusiv de Germania, ar fi fost o stavilă în calea hegemonismului german (ca și al oricărui alt hegemonism european), asigurând totodată satisfacerea intereselor legitime ale tuturor statelor membre. Estul continentului (Europa slavă) urma să primească statutul de cvasicolonie germană, imperiul continental german echilibrând imperiile coloniale ale celorlalți parteneri europeni. S-ar fi născut astfel o UE imperială atât sub raportul organizării interne, cât mai ales sub acela al statutului său global. Ceea ce SUA, superputerea globală emergentă, nu ar fi putut accepta. (Aici s-ar putea găsi o explicație pentru doctrina « capitulării necondiționate » lansată aparent intempestiv și imprudent de președintele Franklin Delano Roosevelt la Conferința de la Casablanca în ianuarie 1943.)

Germania a pierdut însă războiul și proiectul său european a fost abandonat – cel puțin aparent și provizoriu. Locul său a fost luat de un proiect similar, promovat, în condițiile Războiului Rece și ale noii ordini mondiale bipolare, de liderii vest-europeni ai statelor învinse și învingătoare deopotrivă, cu susținerea activă a SUA. (SUA calculaseră că astfel vor putea evita războiul – de-acum tradițional – între vest-europeni

și totodată vor pune stavilă blocului comunist.) Diferențele majore față de conceptul german (nazist) constau în faptul că Germania era acum prea mică și prea slabă (practic, sub ocupație străină) pentru a domina construcția, iar Europa Centrală și Orientală nu mai era o cvasicolonie germană, ci parte a unui imperiu rival – imperiul sovietic. Două motive pentru care Germania nu putea juca decât ca un actor european obligat să-și definească și să-și promoveze interesele naționale exclusiv în context european. Cu cât era mai utilă complexului federativ vest-european, cu atât era mai în siguranță.

Chiar și în acest context însă, Germania (acum democratică și federală) nu și-a uitat vechile reflexe geostrategice, redevenind cu timpul cel mai rusofil membru al blocului rusofob (*sic !*) sau sovietofob (deși URSS nu a fost decât același Imperiu Rus, autolegitimat printr-o altă ideologie). Cu cancelarul social-democrat Willy Brandt, vechiul *Drang nach Osten*, esențialmente confrontațional, și strategia înțelegerii cu Rusia au fost înlocuite și respectiv prelungite prin pașnicul *Ostpolitik*. Ca putere occidentală, acum integrată în blocul occidental, Germania înțelegea să promoveze o politică de cooperare amicală cu adversarul blocului occidental care era Rusia. Pacea astfel asigurată la nivel paneuropean ar fi trebuit să profite întregului Occident euroatlantic, facilitând dezghețul și securitatea prin cooperare în relațiile Vest-Est.

Sfârșitul Războiului Rece, reunificarea germană și reunificarea ideologică a Europei au schimbat din nou contextul, dar au reconfirmat vechile doctrine germane în esența lor. Nonagresiunea și, dacă se poate, cordialitatea în relația cu Rusia au rămas o constantă respectată în gândirea geostrategică a Berlinului (redevenit capitală a întregii Germanii oficiale). Federalizarea puterilor europene în cadrul unei uniuni politice și economice a rămas, de asemenea, soluția evitării războiului cu actorii vest-europeni, rezolvând problema raportului de putere al Germaniei cu aceștia. În plus, puterea economică reabilitată a Germaniei, potențată geopolitic de refacerea unității sale teritoriale, permite iarăși luarea în considerare a unei posibile « conduceri » germane a procesului de integrare europeană.

Noutatea constă în aceea că statele central- și est-europene, eliberate de imperialismul sovietic, nu mai sunt la fel de disponibile ca înainte de 1850 – cel puțin la o primă vedere – să devină colonii germane. Cum ele nu pot fi lăsate în afara spațiului de interese german (același de la nașterea celui de-al Doilea *Reich*), Germania trebuie să găsească o formulă care să adapteze proiectul UE, gândit pentru o jumătate de Europă, la o variantă cu adevărat sau aproape integral paneuropeană. Cu mențiunea că o asemenea extensie aduce laolaltă națiuni cu niveluri diferite de dezvoltare și cu diferențe în tradițiile culturale (printre care nu de ultim interes este contrastul dintre mentalitatea de veșnic dominați a răsăritenilor și mentalitatea de veșnic dominatori a occidentalilor).

Căutarea răspunsului la această din urmă problemă explică o serie de evoluții contradictorii și de tensiuni în cadrul UE, reflectând în mare măsură dilema alegerii între a rămâne la ideea Germaniei europene și a reveni la aceea a Europei germane. Șovinismul bunăstării, instalat între timp în Germania (ca, de altfel, în majoritatea statelor din Occidentul european), nu facilitează opțiunea pentru viziunea Europei unite prin reconcilierea istoriei și a geografiei sale, favorizând mai degrabă egoismele naționale, rivalitatea dintre națiuni și înclinațiile hegemonice.

În cazul din urmă, cum integrarea Germaniei în UE (și în NATO) nu-i permite o nouă colonizare a Europei Centrale și Orientale (al patrulea val de *Drang nach Osten*), aceasta ar putea avea loc doar în cadrul și sub acoperirea UE. Cu condiția însă ca UE să funcționeze ca o pseudofederație controlată de Germania ori ca o oligarhie supranațională germană (împrejurarea că lucrurile stau deja așa este dovedită de faptul că, în ultimii ani, alegerile din Germania iau ostatică politica europeană care, atunci când nu este complet blocată, este ținută a servi interesele electorale ale partidelor de guvernământ germane), iar nu ca o democrație transnațională. Este motivul pentru care statele membre – în special noii membri, dar nu numai – trebuie să lucreze pentru ca UE să fie o adevărată federație de state-națiuni, respectiv o uniune de state și de cetățeni funcționând pe baze federale și democratice. Altminteri, națiunile Mitteleuropei riscă să-și piardă suveranitatea și să iasă din istorie, iar Europa, în ansamblul ei, riscă să cunoască tragedia unui alt război impus de nevoia de a stăvili hegemonismul german.

În fața unei atari abordări, se naște firesc întrebarea dacă ea exprimă opțiunea pentru o Germanie europeană sau ambiția unei Europe Germane. Iată de ce se vorbește și se scrie din ce în ce mai mult despre proiectele liderilor naziști și studiile experților lor asupra unei Uniuni Europene postbelice. Cercetarea acelor proiecte și studii scoate la iveală o tulburătoare asemănare între conceptele, mecanismele și logica Europei politice ivite în urma unei conflagrații care ar fi fost câștigată de Germania și cele vehiculate de apostolii actualei UE, în urma conflagrației pierdute de Germania.

Este îndeobște admis că Hitler și regimul său au fost înfrânți total și definitiv în ultimul război mondial. Această înfrângere a spulberat visul *Reich*-ului milenar – adică visul unei Europe germane, al unei Europe dominată de Germania. Din acest eșec s-a născut Germania europeană. Neputând supune Europa, Germania s-a decis să i se alăture într-un efort de construcție comună, într-un fel de condominium. Tehnic, este corect.

Aceasta însă într-o perspectivă istorică scurtă. Pe un plan mai vast, trebuie să observăm că Germania nazistă a pornit războiul cu scopul principal de a distruge ordinea mondială existentă la acea dată. Or, acest obiectiv a fost integral atins. Nimic din ordinea antebelică nu a mai semănat cu ordinea postbelică. În consecință, dacă victoria se definește prin coincidența între obiectivul strategic și rezultatul strategic obținut, ajungem să conchidem că, înfrânt tactic, Hitler a învins în plan strategic.

Ceea ce s-a întâmplat după război a fost un act de mare înțelepciune, menit să evite repetarea luptei dintre apărătorii înspăimântați ai *statu quo*-ului și promotorii încrâncenați ai revizionismului, prin realizarea alianței între învingătorii tactici și cei strategici. Pentru ca această alianță să fie posibilă, era nevoie ca adversarii ereditari, Germania și Franța, să se reconcilieze (ceea ce o Franță slăbită de o victorie pe cât de istovitoare, pe atât de norocoasă a acceptat cu plăcere), precum și ca Germania să renunțe la ambiția Europei germane, acceptând să devină ea însăși europeană (ceea ce un stat divizat și sub ocupație nu avea cum refuza). Covârșite de prezent

și speriate de viitor, cele două s-au alăturat într-o uniune a fricii, sesizând în chip genial că respectiva uniune are potențialul de a se transforma într-o uniune de valori. În ceea ce o privește, Germania a renunțat să-și impună ordinea sa Europei și a primit să se supună ordinii europene, sau, mai frumos spus, să o asimileze.

Cheia înțelegerii a fost însă că ordinea europeană cu pricina nu se referea la vechea ordine antebelică (distrusă iremediabil de războiul lui Hitler), ci la o ordine viitoare, care urma a fi definită și edificată de toți europenii participanți la proiect împreună – deci, inclusiv de Germania. În acest sens, se pornea de la o Europă-piață, executându-se apoi deplasarea treptată – sub presiunea necesităților, după cum anticipa Jean Monnet – spre o Europă-putere, organizată ca democrație transnațională. Democrația unei uniuni de cetățeni, după modelul francez, și a unei uniuni de state (națiuni), după modelul german.

După prăbușirea Zidului de la Berlin, acest măreț proiect al păcii, prosperității, demnității și siguranței comunitare europene a căpătat șansa de a fi cu adevărat paneuropean. Istoria Europei – o istorie cosmarescă a « războaielor pentru pace » (*sic !*) – se putea reconcilia cu geografia Europei într-o formulă geopolitică deopotrivă coerentă și viabilă (durabilă). În acest nou context istoric, aparent favorabil edificării democrației europene, singurul risc letal era (și este) acela ca Germania europeană să se renaționalizeze și să o ia înapoi spre țelul Europei germane. Aceasta înseamnă ca, în locul democrației transnaționale – adică al unui « imperiu democratic » –, să se revină la dictatura imperială, de atâtea ori în trecut refuzată de europeni și eșuată. De astă dată, eventual, edulcorată sub formula unui directorat franco-german.

De cele mai multe ori, un anume instrument nu este în sine bun sau rău. El poate fi apreciat doar ca adecvat sau inadecvat atingerii anumitor scopuri. Abia acele scopuri pot fi bune sau rele. Când instrumentul este polivalent, el devine bun sau rău în funcție de scopul întru realizarea căruia este folosit. Iată de ce faptul că Germania imperială sau cea nazistă au gândit și vorbit despre Uniunea Europeană nu are de ce ne face să respingem mecanismele concepute de ele. Numeroase descoperiri și creații ale savanților naziști, realizate inclusiv prin încălcarea drepturilor omului, au fost preluate de democrațiile euroatlantice și astăzi le servesc oamenilor. Utilitatea lor prezentă nu micșorează și nu scuză crimele trecute, ci amplifică smerenia beneficiarilor de azi în fața victimelor de ieri.

Tot așa stau lucrurile și cu ideile imperiale asupra unei Europe germane. Ele pot foarte bine să fundamenteze (și, câtă vreme Germania a fost relativ slabă, au și fundamentat) proiectul democrației transnaționale europene, sprijinită de și integrând Germania europeană. Problema este că nu cercetarea istoriei, ci contemplarea prezentului ne arată un comportament german care indică revenirea la proiectul Europei germane – nerealist, imposibil, dar periculos.

Modul în care cancelarul Angela Merkel tratează România prin releul bruxellez este nu doar dureros și nedrept pentru români. El este grăitor și

ar trebui să fie un semnal de alarmă pentru toți europenii. Felul în care Berlinul și-a impus poziția în privința bugetului european și a politicilor de austeritate (chipurile anticriză), dar și cel în care vechiul Pact european de stabilitate a fost încălcat în primul rând de Germania, pentru ca apoi criza economică să fie folosită de aceasta în profitul ei, sunt, de asemenea, grăitoare. Neutralizarea oamenilor politici incomozi sau « sterilizarea » guvernelor refractare prin implicarea lor în acte de corupție înscenate, în lovituri de stat imaginare, în scandaluri de plagiat etc. produce frisoane. Germania dă lecții de morală României cerând UE să o sancționeze pentru că nu și-a plătit datoriile față de cetățenii greci care au cotizat la asigurările sociale românești, dar nu suflă o vorbă despre neplata datoriilor sale mult mai mari față de România.

Germania și Mitteleuropa – toți diferiți, toți nemulțumiți

Motivele euroscepticismului crescând al membrilor națiunii celei mai interesate în menținerea UE (Germania) sunt mai multe. Nemții îi reproșează Uniunii că este prea puțin integrată, prea puțin eficientă și prea puțin austeră. Elita politică germană este nemulțumită de faptul că integrarea statelor membre în UE nu s-a adâncit suficient, ceea ce face ca suveranitățile ce se ciocnesc la nivelul instituțiilor Uniunii să blocheze decizia sau să-i reducă impactul rezumat la un prea mic numitor comun. UE este astfel prea slabă în raport cu statele membre, iar concursul dintre națiunile membre este prea acut pentru a face loc unei adevărate politici transnaționale.

Această nemulțumire este exprimată atât de adepții Germaniei europene, care doresc o federație europeană de state-națiuni, cât și de cei ai Europei germane, care urmăresc realizarea unui « imperiu prietenos » (democratic) european (demn urmaș al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană). Prin urmare, Berlinul încearcă să promoveze, măcar cu caracter subsidiar, o politică proprie, inspirată de ideea diferențierii între politica destinată vecinătății sale vestice și cea destinată vecinătății estice. Vestul s-ar putea constitui într-un nucleu dur al actualei UE, care ar urma să funcționeze asemenea unei confederații puternic integrate de state relativ egale ca nivel de dezvoltare. Orientul european ar urma să fie împărțit cu Rusia în zone de influență printr-o linie despărțitoare mergând din Nord-Estul baltic până în Sud-Estul balcanic, cu țările baltice, Croația, Slovenia și statele din Vișegrad intrând în zona (euro)germană, iar Belarus, Ucraina, Moldova, România și statele balcanice în zona (euro)rusă. O UE occidentală, mică și integrată (cvasifederală), lăsată de Germania să-și vadă liniștită de treabă în legea ei, cumulată cu o antantă orientală germano-rusă, precum și o Mitteleuropă (în sensul strict al expresiei) sub dominație germană, dimpreună cu reducerea influenței SUA în Europa ar fi, probabil, din punctul de vedere al elitei germane dezamăgite de UE, cel mai bun substitut pentru proiectul eșuat (ori, poate, nedorit cu adevărat la Berlin) al Europei unite (politice).

În măsura în care statele Mitteleuropei (includem aici cel puțin România) vor rămâne din punct de vedere formal membre ale UE, soluția germană, deja sesizabilă,

ar fi aceea a unui condominium politic germano-rus acoperit de o Europă « cu mai multe viteze », în care cu siguranță România, Bulgaria și, eventual, Grecia vor rămâne membri de rang secund ai UE, iar națiunile creștin-ortodoxe din Balcanii de Vest (Serbia și Macedonia) probabil că nu vor intra niciodată în ea (ori vor împărtăși soarta României), fiind nu numai lăsate la discreția Rusiei, ci și împinse într-acolo.

Clasa mijlocie germană și-a pierdut la rândul ei entuziasmul proeuropean, dar din motive ce țin de lipsa de eficiență a UE, vizibilă în stagnarea economică și în paralizia geopolitică. Criza de creștere și criza de identitate strategică în care se găsește UE de o bună bucată de vreme pun sub semnul întrebării viabilitatea proiectului european în ochii mediilor intelectuale, tehnocrate și de afaceri din Germania, diminuându-i drastic atractivitatea.

De ani buni, economia UE stagnează. După 2008, deși s-a vorbit despre o criză economico-financiară globală, s-a putut constata că, de fapt, numai UE și SUA erau în stare de criză, SUA găsind relativ repede calea de a ieși din impas. La începutul lui 2015, perspectiva reluării creșterii economice în UE rămâne slabă. Chiar dacă ritmurile de creștere în China au scăzut, ele sunt încă impresionante. Cu o economie încă gazo/petrodependentă, Rusia nu a acuzat totuși efectele crizei zise globale. Cu atât mai puțin ele au fost sesizate în America Latină. Aceasta indică faptul că UE are de-a face cu o criză sistemică proprie ei.

Paradoxul este că, datorită devalorizării euro în contextul crizei, economia germană, bazată fiind pe export, a prosperat. Aceasta a făcut ca ineficiența UE în combaterea crizei economice să fie criticată de Germania, pe de o parte, și de ceilalți membri ai Uniunii, pe de alta, din perspective diametral opuse. Germania este nemulțumită că UE nu a acceptat aplicarea fermă a unei politici de austeritate bugetară, menită, din perspectivă germană, să asigure rambursarea creditelor oferite de băncile germane pentru finanțarea exporturilor germane, respectiv a importurilor de bunuri și servicii germane. Celelalte state reproșează UE incapacitatea de a promova politici de stimulare a creșterii economice și a creării de locuri de muncă, de a hotărî sindicalizarea datoriei statelor membre și de a transforma BCE în creditor de ultim recurs. În condițiile disparităților economico-sociale din UE, apărute după extinderea acesteia la începutul anilor 2000, Germania apreciază că UE cheltuiește prea puțin pentru a susține statele cele mai avansate tehnologic (ea fiind primul dintre ele), în așa fel încât să le permită a funcționa ca locomotive eficiente ale trenului european. Membrii UE mai puțin dezvoltați deplâng însă neputința instituțiilor comunitare de a opri reducerea permanentă a fondurilor de coeziune (economică, socială și teritorială), susținând că decalajul între capacitatea de performanță a locomotivei și cea a vagoanelor riscă să provoace deraierea trenului. În concluzie, toată lumea, inclusiv Germania, se plânge că UE nu poate rezolva problema securității economice a Europei, factor esențial în îndeplinirea misiunii ei originare și fundamentale de a garanta pacea pe continent.

Dintr-o atare perspectivă, reforma de sistem a UE ar trebui să ducă la crearea unei economii europene integrate, care să nu mai aibă în centrul său Germania ca principal exportator și susținerea exporturilor germane ca principală strategie pentru păstrarea stabilității economice și sociale europene. O asemenea reformă ar revitaliza principiul universalismului și al incluziunii europene, ar garanta coeziunea Uniunii printr-o strategie a solidarității și convergenței, ar conferi securitate fiecăruia și sta-

bilitate tuturor prin sinergie, simetrie și macroechilibru. Or, aceasta este exact reforma despre care societatea germană (și, în special, clasa de mijloc, care îi este coloana vertebrală) nu acceptă să discute. Decât o Germanie integrată cu adevărat într-o UE cu instituții puternice, mai bine o Germanie renaționalizată, care, păstrând o minimă ordine în piața din fața casei, să-și caute din nou « spațiu vital » pe maidanul din spatele casei împreună cu Rusia. Cu asemenea gânduri, nu este de mirare că revenirea la marcă este tot mai des evocată în spațiul public german. Și aceasta în condițiile în care renunțarea la euro ar putea însemna izbucnirea imediată a unui război monetar în cadrul UE, război urmat de un război comercial (purtat, mai ales, cu instrumente netarifare, precum și prin politici fiscale/bugetare de tip subvenționist), urmat de un război economic, urmat de un război... pur și simplu.

În același timp, nemții sunt nemulțumiți că UE nu le garantează nici securitatea geostrategică. Fapt care este, printre altele, rezultatul crizei de identitate geostrategică a Uniunii mai mult decât acela al lipsei unei identități militare europene. Spre deosebire de SUA sau de Marea Britanie, Germania nu este interesată atât de creșterea puterii militare a UE (cu sporirea aferentă a bugetelor militare europene), cât de realizarea unui echilibru geostrategic cu Rusia, dublat de un parteneriat strategic cu China, care să-l garanteze deopotrivă economic și geopolitic. Aceasta implică reducerea, dacă nu chiar eliminarea, influenței americane în Europa și diminuarea drastică a controlului SUA asupra politicilor de securitate și apărare europene (prin intermediul NATO și nu numai). În asemenea concepții își are originea opoziția Berlinului față de intervenția militară americană în Irak sau față de proiectul american (în ultimă instanță abandonat) al bombardării depozitelor de arme chimice siriene, față de intrarea Ucrainei și Turciei în UE, precum și față de sancțiunile aplicate Rusiei ca urmare a anexării Crimeii și încurajării separatismului malorus de către Kremlin.

Se poate spune că Germania are dreptate să susțină că identitatea militară depinde de cea geostrategică, și nu invers. Mijloacele se stabilesc în funcție de ținte, iar nu țintele în funcție de mijloace – mai ales atunci când subiectul opțiunii are suficiente posibilități de a se dota cu mijloacele de care are nevoie. UE este incapabilă să definească o atare identitate, căci opțiunea germană cu privire la ea, consonantă în mare măsură cu cea a întregului Occident continental european (excepție face Marea Britanie, care nu este însă o putere continentală, ci una atlantistă), diferă net de aceea a majorității statelor membre orientale, venite din fostul bloc sovietic (în special Polonia și România, dar și statele baltice, cărora este pe cale să li se alăture, din afara Uniunii, Ucraina). Având o vecinătate occidentală conciliatoristă în raport cu Rusia, dacă nu totdeauna rusofilă, și o vecinătate orientală atlantistă, dacă nu totdeauna rusofobă, Germania nu poate aduce UE la un numitor comun conform cu agenda sa strategică. Lipsa acestui numitor comun, dar în sens rusosceptic, este deplânsă de statele membre din Est, care, pornind de la ea, îi reproșează UE eșecul în a le asigura securitatea geostrategică așteptată. Din nou, așadar, și pe planul securității strategice, nemulțumirea față de UE este generală – și tot din motive diametral opuse. Din nou Germania are dificultăți în Mitteleuropa. Alianța statelor acesteia cu SUA fac construcția europeană să scârțâie din toate încheieturile.

În fine, masa populației germane a devenit eurosceptică în siajul bunăstării pe care nu mai vrea s-o împartă, precum și al credinței eronate că pacea în Europa este

ireversibilă și garantată. Șovinismul bunăstării îl face pe germanul de rând să nu mai înțeleagă că singura formă inteligentă de egoism este solidaritatea și că, nefiind garantată, pacea trebuie cumpărată – la nevoie, achitând o adevărată « taxă de protecție » națiunilor mai sărace din estul UE (și nu numai). Altminteri, aceste națiuni ajungând la concluzia că nu mai au de pierdut decât lanțurile, i-ar putea oferi actualului Sfânt Imperiu Roman de Națiune Germană (UE) o soartă similară celei rezervate în Antichitate Imperiului Roman de Apus de către năvălitorii barbari.

Din păcate, societatea germană în ansamblul său trăiește cu impresia că Europa prosperă indecent și nemeritat pe seama Germaniei, storcând-o de energie și de avuție (ceea ce a fost valabil, poate, în anii '50 și în următoarele decenii, dar nu mai este valabil și după reunificarea din 1990), fără să bage de seamă că participarea germană la prosperitatea Europei este egală cu participarea germană la pacea Germaniei și, prin aceasta, chiar la prosperitatea germană. În această confuzie își are izvorul absurdul și periculosul euroscepticism german de la începutul secolului XXI. Hotărârile cu caracter tot mai naționalist și eurofob ale Curții Constituționale a Germaniei de la Karlsruhe, cărora guvernul german li se conformează cu o religiozitate mai mult sau mai puțin ipocrită, sunt primul ecou instituțional al acestei atmosfere.

În 2012 și 2013, reformele menite să ducă la perfecționarea democrației europene au fost blocate. Ni s-a spus că nu este momentul potrivit pentru ele, căci Germania are alegeri. « Persoanele rezonabile » acceptă argumentul cu tristețe dar fără ezitare. Ni se mai spune că, dacă azi ar avea loc un referendum în Germania, nemții s-ar pronunța masiv pentru revenirea la marcă. « Persoanele rezonabile » înțeleg fenomenul și se bucură că, după experiența nazistă, referendumul este interzis de Constituția germană. Curtea Constituțională a Germaniei a dat un aviz foarte nuanțat în ceea ce privește Tratatul de la Lisabona și cu mare greutate a acceptat Pactul fiscal promovat chiar de Germania. « Persoanele rezonabile » răsuflă ușurate că până la urmă intrarea în vigoare a fost obținută. Ceea ce nimeni nu pare să observe este că, de fapt, națiunea germană este astăzi eurosceptică și că liderii ei nu mai au curajul să candideze în alegeri pe platforma Germaniei europene. Politicienii mai că ar vrea – ni se sugerează –, dar poporul se opune.

Euroscepticismul poporului este însă mai grav decât euroscepticismul liderilor. Cel puțin din perspectivă democratică. Căci într-o democrație poporul este suveran. Astfel, funcționarea democrației germane exclude (sau frânează) inventarea (sau evoluția) democrației europene.

De aceea este legitimă întrebarea : ce vrea, de fapt, poporul german astăzi ? Perfect capabil de perfecționarea democrației sale naționale, mai este el interesat și în crearea unei democrații transnaționale a cărei asimetrie (între Uniune și statele federate) să corecteze asimetriile dintre membri, conferindu-le tuturor și fiecăruia securitate prin coeziune economică, socială și teritorială ? Un răspuns negativ ar însemna sfârșitul UE, cu democrația sa de inventat cu tot. Căci UE nu supraviețuiește fără democrație. Iar dispariția

UE înseamnă divizarea, pauperizarea, decredibilizarea și provincializarea Europei.

În acest context istoric se vorbește despre pericolul renaționalizării Europei. Este mai mult și mai rău decât atât. Este pericolul germanizării Europei. Un pericol care îi vizează pe toți europenii – și în primul rând Germania !

Drumul desfundat de la Europa-piață la Europa-putere

UE cunoaște o mulțime de crize strategice : criza de identitate (culturală și geopolitică), criza de creștere, criza de credibilitate, criza de comunicare, criza de conducere (*leadership*). De aici se nasc două întrebări : suferind de atâtea crize, UE mai are șansa însănătoșirii ? Merită oare UE să fie menținută în viață prin terapii de supraviețuire în condițiile unei existențe mizerabile, care nu-i permite să le livreze membrilor săi ceea ce le-a promis ? La ambele întrebări răspunsul este afirmativ.

Orice analiză a « proiectului european » îi indică validitatea. Pentru a o recunoaște, trebuie să avem mereu în memorie obiectivul strategic care i-a determinat nașterea : pacea durabilă în Europa. Aceasta în condițiile în care pacea fără prosperitate este în pericol, iar prosperitatea fără pace este zadarnică.

Cei care astăzi privesc detașat eventualitatea dispariției UE fie uită că în joc este pacea, fie (mai ales) consideră că pacea este definitivă, iar războiul în Europa contemporană este imposibil. Or, războiul este în continuare posibil, iar dacă lucrurile în UE și în vecinătatea sa vor evolua de-a lungul aceleași linii ca până acum, războiul în Europa devine chiar probabil în cursul vieții actualei generații. Este un avertisment pe care îl formulez de aproape un deceniu. Dacă la început a fost primit cu neîncredere și cu zâmbete ironice, astăzi este acceptat de tot mai mulți și, în orice caz, acum nimeni nu mai râde când îl întâlnește.

Pentru mulți, UE tinde să arate ca o ruină, căci avem de-a face cu o construcție neterminată. Or, ne-o spune un filosof german, nimic nu seamănă cu o ruină mai mult decât o casă în construcție. Cei care se plâng că UE nu le asigură un adăpost destul de confortabil ar face bine să termine construcția, iar nu să o dărâme. Fără ea, vor ajunge din nou în bătaia vântului.

Terminarea construcției înseamnă, în esență, trecerea de la Europa-piață la Europa-putere, adică de la un teritoriu în care legile naturii (economice) sunt lăsate să opereze liber, nestingherite de frontierele naționale, la un mecanism capabil să civilizeze acțiunea legilor naturii la nivel transnațional – adică să pună legile naturii în slujba cetățenilor prin politici economice, sociale, fiscale, bugetare, monetare, externe, de securitate și apărare gândite și aplicate în folosul unei « națiuni cosmopolite » paneuropene. (Organizarea politică a unei atari « națiuni cosmopolite » poate fi și una de tip imperial, cu condiția să avem de-a face cu un imperiu democratic, iar nu cu unul oligarhic, respectiv cu un « imperiu cosmopolit », iar nu cu un imperiu german, franco-german sau cu altele *ejusdem farinae*.) Unul dintre impedimente este acela că, spre deosebire de proiectul național, care a fost realizat de arhitecți naționali, « națiunea cosmopolită » (europeană) este proiectată tot de arhitecți naționali, dar interesați mai degrabă să-și păstreze puterea decât să-și servească popoarele. Culmea este că, prin acțiunea acestor arhitecți, responsabilă de întârzierea și inconsistența cu care UE răspunde așteptărilor populare, și sub impactul propagandei lor, popoarele înseși au ajuns să se îndoiască de utilitatea proiectului european și să-i privească suspicios pe federaliștii care susțin că soluția reclamă mai multă Europă, iar nu mai puțină. Așa se întâmplă că, deși mai toți liderii politici știu ce este de făcut, printr-un pervers efect de recul, atunci când se găsește cineva care vrea să facă tot ce trebuie, acela nu știe ce trebuie făcut pentru ca, făcând ce trebuie, să obțină și votul cetățenilor (*sic !*).

Fără o Europă-putere, vechea Europă-piață se va rupe în entități naționale semi-autarhice, ale căror rivalități le vor împinge din nou spre război. Conceptul este clar, dar nu el este în discuție. Popoarele nu se conduc după ceea ce găsesc în concepte, ci după ceea ce găsesc în farfurie. În lipsa unei Europe-sociale care să umple farfuriile cetățenilor europeni, UE se va prăbuși în haosul ucigaș al unei alte conflagrații mondiale. Din nefericire, în anul de grație 2014, performanțele cvasinule sau cu totul imperceptibile (intră aici în discuție și deficitul de comunicare) ale UE în situații de criză – criza creșterii economice, criza locurilor de muncă, criza geopolitică ucraineană (criza arhitecturii de securitate la frontiera cu Eurasia) – îi determină pe mulți să creadă că visul european, proiectul Europei politice, ideea Statelor Unite ale Europei sunt atât de iluzorii, încât ar fi mai bine să fie îngropate decât să consume timpul util altor proiecte mai realiste. Întoarcerea la « concertul națiunilor » – mai ales dacă va găsi statele membre din Estul și Sudul european într-o situație care le face mai puțin capabile de autoguvernare decât erau la data intrării în UE, iar pe cele din Vest și Nord mai atașate ca niciodată de un nivel de viață pe care fără dominarea altora nu și-l pot asigura – va însemna însă întoarcerea la război. Nici mai mult, nici mai puțin.

Criza cipriotă și sfârșitul democrației

31 martie 2013

ÎN CONDIȚIILE COMPLEXITĂȚII statului modern, democrația a ajuns să însemne din ce în ce mai puțin conducerea de către popor. Accesul poporului la actul de decizie a fost înlocuit de încrederea poporului că decidenții hotărăsc cu gândul la el și în folosul lui. O atare încredere se bazează pe transparență, predictibilitate și responsabilitate. Dând o lovitură mortală tuturor acestor valori, criza cipriotă pune ultima lopată de pământ în capul unei democrații și așa bolnave. Să explicăm.

Transparența este o virtute cu două dimensiuni. Pe de o parte, este vorba despre faptul că liderii îi asigură poporului posibilitatea de a cunoaște și înțelege atât conținutul, cât și motivele deciziei. Pe de altă parte, transparența include consultarea populară, respectiv mecanismul prin care conducătorii iau act de așteptările condușilor, urmând ca în luarea hotărârilor să țină seama de acele așteptări. Voința poporului trebuie să fie și ea transparentă.

Când conducătorii nu mai sunt interesați de voința poporului, acesta este exclus de la decizie și reacția sa este ieșirea în stradă. Priviți la poporul cipriot ! Dar și la popoarele grec, italian, spaniol sau portughez. Ele reclamă în stradă faptul că guvernanții au priorități și moduri de gândire diferite, precum și împrejurarea că sunt indiferenți la agenda populară, la durerile omului de rând. De unde neîncrederea în felul în care este condusă societatea, în care sunt administrate treburile ei.

Pasul în neant prilejuit de criza cipriotă ține însă de încălcarea regulilor jocului până acum garantate de conducători. Când depozitele bancare ale oamenilor obișnuiți, ale cetățenilor sunt confiscate, adică atunci când garanțiile oferite până acum de stat sunt încălcate de statul însuși, respectiv chiar de cel care se pusese chezaș, orice încredere se prăbușește. Când omului de rând i se impune, fără să fi fost prevenit ori consultat și împotriva a tot ceea ce i s-a spus înainte, să acopere din buzunarul său golul produs de un sistem care a sacrificat echilibrul dintre producție și consum pe altarul populismului politic și al lăcomiei neoliberale a capitalului, motorul progresului devine forța. Aceasta ia locul contractului social bazat pe încredere.

Dacă există sens în afirmația că, spre binele poporului, liderii trebuie să conducă în conformitate cu ceea ce știu ei, iar nu așa cum nu știe mulțimea, nu există nici o scuză pentru încălcarea regulilor stabilite chiar de către cei care le-au stabilit. Aceasta echivalează cu trecerea de la statul de drept la statul arbitrariului – sau de la puterea dreptului la dreptul puterii. Or, acolo unde puterea își găsește legitimitatea în ea însăși nu mai vorbim despre democrație, ci despre autoritarism, despre dictatură. Combustibilul democrației liberale este încrederea. Când democrația moare, motorul

social este pus în mișcare de puterea politică. O putere de tip voluntarist și, prin aceasta, arbitrară, care corupe și se autocorupe.

Puterea autolegitimată nu mai este responsabilă decât față de sine. În consecință, exercitarea ei nu se mai bazează pe încrederea populară, ci pe siluirea voinței populare. Uitați-vă din nou la poporul cipriot ! Dar și la popoarele grec, italian, spaniol sau portughez. Uitați-vă, de asemenea, la forțele de « ordine » care se interpun nu atât între mase și conducătorii lor naționali imediați, ci între popoare și o guvernanță supranațională devenită ocultă, voluntaristă și neresponsabilă, ale cărei simboluri incerte sunt distruse în semn de neputincios protest ! Aceasta poate fi numită oricum, numai democrație nu.

Să nu-și fi dat seama oare cei care au decis aruncarea în aer a democrației cipriote, de consecințele opțiunilor lor ? Să nu fi înțeles ei oare că democrația actuală se bazează pe încredere și că distrugerea încrederii înseamnă distrugerea democrației ? Fără îndoială că efectele măsurilor așa-numite « anticriză » au fost anticipate și, mai mult chiar, dorite. Este vorba aici despre o opțiune revoluționară : încrederea, ca garant al ordinii și al progresului, a fost înlocuită cu puterea ; decizia democratică a fost înlocuită de dictat. Această afirmație nu are nici o conotație morală, este doar o constatare tehnică.

Că lucrurile stau așa o certifică și un alt mesaj al crizei cipriote. Regula de aur a gestiunii oricărei crize este evitarea panicii și menținerea speranței colective prin identificarea unui vinovat. Atunci când nu există ori nu poate fi cunoscut, el este inventat. Tocmai raportarea la vinovat permite stabilirea terapiei anticriză – după caz, reală sau iluzorie, dar totdeauna calmantă. Când vinovatul este aparent, și terapia este fictivă. Nu mai puțin, o atare terapie păstrează echilibrul nervos al societății.

Pentru a evita disperarea, este însă necesar ca vinovăția să nu fie pusă chiar în sarcina tuturor. Dacă unii rămân în afara sferei vinovaților, încrederea populară se îndreaptă spre ei, aceștia fiind « alternativa democratică ». În caz contrar, lipsa unei asemenea alternative și disperarea socială aferentă ei deschid drumul dictaturii. În condiții normale inadmisibilă, dictatura devine inevitabilă atunci când toate celelalte variante lipsesc și se instalează panica socială.

În cazul crizei cipriote, observăm că vinovați sunt cu toții : politicienii corupți, băncile iresponsabile, capitaliștii lacomi, cetățenii leneși, națiunile UE egoiste. Practic, sistemul actual al democrației naționale și al celei transnaționale nu mai funcționează sau, cel puțin, nu mai prezintă încredere. Un atare mesaj pare a spune că soluția unică a unei supraviețuiri durabile este puterea necontrolată și nelimitată prin acțiune populară. O putere – se sugerează – cu atât mai eficientă și mai incoruptibilă, cu cât este mai puțin națională – precum și mai puțin transparentă, mai puțin responsabilă, mai puțin controlată.

Din confruntarea democrațiilor naționale – epuizate moral și secătuite de resurse materiale –, aliate, împotriva naturii, ale plutocrației transnaționale, cu firava democrație transnațională europeană emergentă, pare

a câștiga, cel puțin pentru moment, un al treilea : oculta dictaturii transnaționale. Să nu o blamăm prea tare însă pe aceasta din urmă. Ea invadează aproape legic un spațiu rămas pustiu prin eșecul celorlalți combatanți.

Când politicienii, băncile și economia reală falimentează împreună, iar poporului nu i se mai permite să influențeze decizia politică, se poate spune că democrația a murit. Asta s-a întâmplat sub ochii noștri în Cipru. Că soluția impusă crizei cipriote este bună sau rea, puțin mai contează ! Oricum, ea anunță decesul democrației. Astăzi în Cipru, mâine în întreaga UE.

Desacralizarea Occidentului (I)

În 2012, masca principiilor morale a căzut de pe fața Occidentului

19 mai 2013

PROPAGANDA COMUNISMULUI REAL nu a obosit în încercarea de a convinge poporul cu privire la superioritatea absolută a acestuia asupra capitalismului. Prizonierilor lagărului sovietic li se spunea zilnic că libertatea adevărată se găsea înăuntrul, iar nu în afara hotarelor sale încercuite cu sârmă ghimpată. Înclinați să confunde realul cu posibilul și dotați cu o imaginație aptă de a face din orice utopie o posibilitate, pe măsură ce această îndoctrinare se întețea, românii conchideau că perfecțiunea există, dar nu la ei, ci în Occidentul capitalist. Acolo erau virtutea și împlinirea, meritul și libertatea, demnitatea și prosperitatea, lumina și progresul. Azi, după ce zidul « închisorii » a căzut, ei încep să constate însă că vechea propagandă, care obținuse efecte exact contrare celor dorite, nu era tocmai mincinoasă. În contact direct cu capitalismul real, mitul perfecțiunii Occidentului se destramă.

Viețuind într-o societate închisă și controlată, românii nu puteau compara decât imaginea radioasă a binelui absolut care, chipurile, le caracteriza existența cu realitatea acelei existențe. Cu cât distanța dintre ele creștea, cu atât se insinua în conștiința colectivă sentimentul că românii trăiesc ceva ce, nefiind binele absolut, nu putea fi decât răul absolut. Pe măsură ce diferența dintre vorbe și fapte se amplifica, traiul lor le apărea nu ca fiind perfectibil, ci ca fiind la antipodul perfecțiunii – adică absolut și definitiv imperfect, de-a dreptul odios. Or, cum omul nu poate trăi fără să spere, speranța evadării din răul absolut se lega de un bine absolut, imaginar, despre care, cu fiecare zi de suferință care trecea, se credea tot mai intens că se găsește dincolo, în raiul capitalist. Dacă binele absolut este posibil, iar el nu se găsea la noi, însemna că se află în cealaltă tabără a lumii bipolare.

De acolo mai pătrundea din când în când în aerul sufocant al dictaturii – zisă « democrație populară » – adierea mesajelor de solidaritate, care atestau că lumea liberă se ostenea să-și elibereze frații capturați în spatele Cortinei de Fier, izbind cu târnăcopul democrației în betonul armat al Zidului de la Berlin. O asemenea briză purta numele amendamentului Jackson-Vanik, potrivit căruia SUA trebuiau să refuze statutul națiunii celei mai favorizate statelor cu economie de comandă (deci statelor comuniste) care nu le garantau cetățenilor lor libertatea de circulație (de a emigra), precum și alte drepturi fundamentale. Bătăliile între democrațiile capitaliste și dictaturile comuniste pe această temă aveau să fie dure.

Când porțile « lagărului » au fost dărâmate de înșiși « prizonierii » revoltați, aceștia – români și nu numai – au descoperit însă cu uluire că, de

partea cealaltă, intrarea era zidită. Când Zidul de beton de la Berlin s-a prăbușit sub greutatea dorinței de libertate a celor închiși în spatele lui, aceștia aveau să constate că, în afară, el era dublat printr-un zid de aur cu contraforți de vize și creneluri de egoism și lăcomie. Pentru a trece de el, trebuia abandonat mai întâi tot ce se construise cu jertfă sub legea comunistă, iar în final, suveranitatea însăși.

Amendamentul Jackson-Vanik a fost abrogat în 2012. Românii, liberi acum să emigreze, nu se bucură însă nici astăzi de scutirea de vize spre a călători liber în SUA ; după cum libera circulație prin admiterea în Spațiul Schengen le-a fost refuzată după criterii pe cât de absurde, pe atât de ilegale. Criterii pe care, culmea umilinței, conducătorii români au fost siliți – sau « stimulați » (a se citi « cumpărați și șantajați ») – să le accepte. După președintele Băsescu, premierul Ponta a dat semnalul că România nu se mai opune mecanismului de verificare a justiției (MCV) care o ține în postura de membru de rang secund al UE și care a fost invocat abuziv pentru a le nega românilor dreptul la libera circulație. Ceea ce altădată îi era reproșat dictaturii ceaușiste este acum practica Occidentului democrat. O practică învăluită de aceeași minciună și în aceeași ipocrizie.

Toate Constituțiile țărilor civilizate demne de acest nume prevăd că naționalii nu pot fi extrădați. România este obligată însă să-și extrădeze cetățenii suspectați de comiterea unor infracțiuni în străinătate, în timp ce străinii care comit infracțiuni în România sunt lăsați să plece liniștiți acasă, unde, culmea cinismului, sunt și premiați pentru « faptele de bravură » comise pe meleaguri străine – a se vedea cazul cetățeanului american care l-a ucis pe muzicianul Teo Peter. România revine astfel la « regimul jurisdicției consulare » de dinaintea obținerii independenței de stat.

În timp ce românii sunt portretizați ca fiind excepția corupției absolute în lumea euroatlantică – în care cinstea ar fi regula – și prin aceasta se justifică intervenția externă în politica românească, fostul ambasdor al SUA, Mark Gitenstein, cel care cerea ca din guvernul român să plece miniștrii declarați de ANI în conflict de interese, ajunge să administreze averi românești însemnate în favoarea unor cercuri de interese al căror lobbist este. Aidoma, dincoace de Ocean, în cele mai diverse modalități, UE își impune oamenii în fruntea instituțiilor publice românești și intervine pentru ca o justiție controlată politic (inclusiv prin MCV) să condamne la închisoare, și deci la moarte civilă, elitele românești incomode și aceasta simultan cu mușamalizarea sau minimalizarea cazurilor de corupție în care sunt implicați polticieni occidentali. Secretarul general al Comisiei Europene, doamna Catherine Day, i-a cerut în scris ministrului român al Justiției să-i prezinte « progresele » în urmărirea penală a unor oameni politici din România, identificați prin nume și prenume, despre care se presupunea că săvârșiseră fapte de corupție, dar nu a făcut vreodată nici cea mai mică referire la corupătorii acestora din străinătate.

Deși Franța, Olanda, Marea Britanie și uneori chiar Germania au blocat adoptarea unor măsuri vizând adâncirea integrării europene, în timp

ce România le-a adoptat pe toate – începând cu Tratatul constituțional și terminând cu Pactul fiscal – cu maximă viteză și fără rezerve, deși Franța și Germania, iar nu România, au fost primele care au încălcat prevederile Pactului de stabilitate, deși recesiunea domnește astăzi în zona euro, iar nu în România, membrii occidentali (și nordici) ai UE afirmă cu orice prilej că România ar fi intrat prematur în Uniune și că experiența negativă a aderării sale ar trebui să încetinească admiterea unor noi state.

Deși mediile de afaceri occidentale, dar și reprezentanții societății civile atestă că forța de muncă românească (ca și cea poloneză sau bulgară) are o contribuție majoră la funcționarea economiei și la rezolvarea problemelor sociale ale vechilor membri ai UE, mulți dintre aceștia pledează deschis pentru interzicerea intrării românilor pe piețele muncii de acolo. În Italia, cu câțiva ani în urmă, mobilizarea marilor agenți economici pentru care plecarea muncitorilor români ar fi fost o grea lovitură, mai mult decât declarațiile din vârful buzelor ale comisarilor europeni, au frânat măsurile aberante de expulzare a românilor. În prezent, în Marea Britanie, guvernul și opoziția deopotrivă au găsit în « invazia » românilor, pe deasupra purtători ai unor boli letale contagioase apte de a extermina nobilul neam al englezilor (*sic !*), calul de bătaie populist întru promovarea politicilor xenofobe și anti-europene.

Insultele românofobe din presa britanică, scrisă și electronică, tolerate sub pretextul « libertății de expresie », au atins cotele insanității mentale. Ele rivalizează cu cele din media franceză, în care identificarea repetată a românilor cu cerșetorii Europei a ajuns până la prezentarea unui mare regizor român, membru în juriul Festivalului de la Cannes, Cristian Mungiu, drept sărăntoc amator de bacșișuri. Asta ca să nu mai amintim odiseea romilor – comunitate etnoculturală care, lipsită de stat național în Europa, este o minoritate națională exclusiv europeană. Eșecul și lipsa de voință a Occidentului în privința integrării lor sociale au condus, în țări precum Franța, Italia sau Germania, la ideea transformării României în « lagăr de concentrare » al țiganilor europeni.

Criza financiară mondială care a izbucnit în 2008 a devoalat obiceiul marilor bănci occidentale de a specula datoriile toxice ale propriilor clienți, pe care chiar ele îi sfătuiseră. Când datoriile cumulate au devenit prea mari pentru a mai exista speranța de a fi plătite, li s-a cerut statelor să « cumpere » băncile, să le subvenționeze, gireze sau împrumute cu... banii contribuabililor. În așa-numitele « economii emergente » est-europene – adică fostele economii comuniste demantelate –, în care sistemul bancar și economia în general au ajuns să fie formate cvasiexclusiv din sucursale ale agenților economici occidentali, banii primiți din bugetul de stat au fost transferați societăților-mamă și au fugit « acasă », în Occident. Plătitorii de impozite din țările cele mai amărâte din Est au fost puși să-i salveze pe bogații cei mai lacomi și mai iresponsabili din Vest.

Concomitent, lichiditățile Occidentului, de care statele Orientului ex-comunist aveau nevoie, au fost oferite cu condiția aplicării unor politici

de integrare opuse strategiilor de creștere. Evident, autarhismul și economia de comandă, cu voluntarismul lor aberant, au dus la o dezvoltare irațională, artificială, ruptă de legile pieței. De unde nevoia restructurării, ca premisă a accesului în ansamblul european și a supraviețuirii agenților economici din Est pe piața internă a UE. De la restructurare la desființare distanța este însă foarte mare. Restructurarea necesară în vederea integrarii europene și euroatlantice nu însemna și nu putea însemna, de exemplu, transformarea unei țări cu resursele agrare ale României în importator de pepeni și ceapă. Lichiditățile aduse din Occident în economia românească supercapitalizată moștenită de la comunism nu au servit restructurării, ci lichidării, nu au vizat eficientizarea, ci decapitalizarea, nu au dus la creșterea competitivității agenților economici români, ci i-au convertit din producători pentru export în intermediari pentru import. Apoi, menținerea forțată a cursului monedei naționale la niveluri nejustificat de înalte a încurajat importurile de mărfuri și servicii odată cu exportul de locuri de muncă. O țară ca România a ajuns să asigure creșterea economiilor occidentale bazate pe exporturi, permițând menținerea locurilor de muncă acolo și oferind, pentru ocuparea acestora, inteligență românească, prelucrată cu bani românești.

Pentru ca lucrurile să meargă astfel, adică spre a putea susține importurile în condițiile unei balanțe comerciale dezechilibrate, spre a capitaliza sucursalele sau filialele băncilor străine și spre a menține stabilitatea cursului valutar, statele mai sărace – orientale și sudice – s-au împrumutat. De unde ? Tot din Occident și încurajate de occidentali. Ajunse în cele din urmă în faliment, li se cere acum să cedeze suveranitate în schimbul solidarității. Adică să se autodesființeze. Cancelarul Merkel a spus-o cu subiect și predicat. Numai așa vor primi « ajutorul » financiar cu care să-i îndestuleze pe... creditorii occidentali de la care vin sumele « salvatoare ».

« Disciplina bugetară » este eufemismul care denumește « austeritatea ». Pentru ca deficitele bugetare să poată fi finanțate cu șansa ca împrumuturile să fie restituite, ele trebuie să rămână în limite rezonabile. Asta înseamnă reducerea cheltuielilor statului. Când însă țări precum Grecia și-au propus să reducă fondurile destinate importului de armament, li s-a pus în vedere că tăierile trebuie operate la pensii, sănătate sau învățământ. Și, ca să nu se mai piardă producție din cauza protestelor sociale, s-a decis interzicerea grevelor (*sic !*).

Conducătorii naționali care nu au acceptat asemenea politici nu au rezistat. Majoritatea celor care s-au opus au intrat în malaxorul instituțiilor, chipurile, specializate în lupta împotriva corupției, create și conduse cu sprijinul unor dezgustătoare cozi de topor locale, după proiecte *sui generis* recomandate de diverse instituții internaționale (în primul rând de CE), fără nici un corespondent în practica așa-ziselor « democrații consolidate ». Ceilalți au bătut recorduri de longevitate în funcție sau au fost apărați împotriva cuvenitei dezaprobări populare, denunțată ca « lovitură de stat ». Autorii unor asemenea « loviturі » – Parlamente, majorități electorale, societate civilă etc. (*sic !*) – au fost forțați să dea înapoi prin aplicarea de sau sub amenințarea cu sancțiuni economice și politice.

Este adevărat că puținul capital care a mai rămas în mâinile capitaliștilor români a fost concentrat prin metode neloiale, specifice acumulării primitive. Așa cum, de altfel, s-a întâmplat în zorii capitalismului și în Occidentul euroatlantic. Acum, UE presează guvernul român să acționeze în așa fel încât acest capital, în locul socializării și al civilizării, adică al aducerii lui în situația de a contribui la atingerea obiectivelor sociale și la a-i servi pe cetățeni, să fie confiscat de stat și, astfel, reintrodus în circuitul corupției transnaționale. Cu alte cuvinte, în loc să-i obligăm pe capitaliștii români să finanțeze proiecte de interes public, le vom lua averile prin deciziile unei justiții controlate politic, făcându-i și mai necompetitivi pe piața mondială, iar capitalurile astfel « naționalizate » vor fi apoi reprivatizate în folosul capitaliștilor străini, acționând ca « preacinstiți » corupători.

« Îmbogățiți-vă ! » îi îndemna Ionel Brătianu pe reprezentanții burgheziei românești în formare, conștient că pe bogăția lor se va clădi bogăția națiunii. UE, reprezentanta acelui Occident radios care, cu doar câteva decenii în urmă, își îndrepta degetul acuzator spre sacul gol al societăților est-europene proletarizate, cere azi sărăcirea acestora printr-o politică pseudohaiducească, menită, în realitate, să le îmbogățească pe ele – adică să ia de la națiunile care nu au pentru a putea da încă mai mult celor care au. Iar elitele politice românești, de voie-de nevoie, acceptă să fie complicii și executorii acestui joc.

România este criticată pentru incapacitatea de a absorbi fonduri europene. Faptul este real. Va trebui văzut însă cât de mult nu a fost România capabilă să absoarbă fonduri europene și cât de mult nu a fost lăsată să absoarbă. Oricum, primadonele UE fac eforturi considerabile pentru ca banii « neconsumați » de săracii Uniunii să li se întoarcă. « Prietenii cheltuirii corecte » acreditează ideea că fondurile destinate coeziunii economice, sociale și teritoriale ar fi mai bine folosite dacă ar consolida excelența tehnologică a frunții, iar nu progresul cozii. Căci, nu-i așa ?, locomotiva duce trenul, iar nu ultimul vagon.

Anul 2012 a fost în UE anul uciderii democrației. Întrucât Occidentul nu era pregătit să accepte o nouă conducere a României, votul a șapte milioane și jumătate de cetățeni, reprezentând aproximativ 88 % din opiniile exprimate la urne, a fost ignorat și, printr-un adevărat dictat, s-a impus păstrarea în funcție a unui șef de stat demis de popor. Când, la sfârșitul aceluiași an, electoratul român a adus în Parlament, cu o impresionantă majoritate constituțională, o alianță politică învestită cu mandatul unei schimbări de un anumit tip, același Occident i-a impus noului guvern un pact reprezentând nu atât coabitarea cu șeful statului în afara Constituției, cât divorțul de popor în folosul agendei politice occidentale. În același timp, Greciei, Italiei și Spaniei li se cerea să adopte politici anticriză aplicabile doar cu tunuri de apă, gaze lacrimogene și bastoane de cauciuc împotriva voinței populare, iar Ciprului i se impunea, nici mai mult, nici mai puțin, nu naționalizarea băncilor, ci confiscarea depozitelor bancare ale populației. Niciodată impostura democratică nu apăruse mai clar.

Până nu demult, despre aceste lucruri nu s-a vorbit. Pentru a nu-și abandona iluziile și a nu pierde unicul reper moral viu care le mai rămăsese, românii și-au interzis punerea la îndoială a superiorității occidentale. Dacă nu mergea ceva în relațiile cu Occidentul, singurii vinovați erau liderii lor naționali – corupți, incompetenți și iresponsabili – și instituțiile naționale – ineficiente, birocratizate, dezorganizate. La limită, românii erau gata să accepte că și ei, ca neam, sunt purtătorii unor vicii structurale care nu le permit integrarea armonioasă în civilizația occidentală și îi fac incompatibili cu cultura occidentală rațională, pozitivă, progresistă, modernă.

Anul 2012 a reprezentat însă momentul de cotitură. Comportamentul occidental, transparentizat probabil și prin efectul crizei economice globale, a făcut imposibilă continuarea amăgirii. În consecință, statisticile arată o uriașă creștere a euroscepticsmului și a occidentalo-fobiei la români. Fenomenul este general, dar premisele și consecințele sale în România sunt specifice.

Desacralizarea Occidentului (II)

Europa unită nu poate exista ofensând indentitatea culturală a românilor

20 mai 2013

CRIZA ECONOMICĂ NU A LOVIT atât de puternic România – o țară bogată, cu un popor descurcăreț. Parametrii macroeconomici sunt chiar foarte buni în contextul dat : creșterea economică este pozitivă, deficitul bugetar mic, datoria externă suportabilă, șomajul și inflația sunt reduse. Absorbția de fonduri europene este, într-adevăr, dezastruoasă, dar aceasta arată și că românii au capacitatea de a fi contributori neți la bugetul european. Există multe necazuri, insecuritate socială, polarizarea averilor, pensii mizerabile, salarii indecent de mici, dar răul acesta este incomparabil mai puțin accentuat ca în alte țări precum Grecia sau Cipru. Concluzia este că euroscepticismul românesc actual – ce îi urmează unui euroentuziasm apreciat de unii ca naiv, pe când în realitate era structural, geostrategic, obiectiv – nu este efectul presiunilor existențiale, ci al unei frustrări culturale – și, prin aceasta, tot structurale – ținând de discriminarea la care sunt supuși și de încălcarea constantă a demnității lor naționale.

Când unii (neprieteni) afirmau că a fi român nu este o naționalitate, ci o profesie, ei dădeau glas observației potrivit căreia românii nu s-au caracterizat niciodată prin naționalism etnic (de regulă, exclusivist, întrucât este irațional), ci prin naționalism geostrategic (potențial integrator, întrucât este rațional). Cu alte cuvinte, ei nu au dorit să-și afirme superioritatea culturală față de alții, ci să-și protejeze securitatea în raport și, eventual, împreună cu alții. De aceea le-a fost ușor să accepte că alții sunt mai buni sau la fel de buni sau în alt fel buni ca ei. Din nefericire, această calitate a fost prezentată ca defect. Iată însă că acum, discriminați pe criterii naționale, românii descoperă nu doar că sunt altfel decât ceilalți, ci că, fiind altfel, sunt obligați să-și apere identitatea culturală. Altminteri, cosmopolitismul, care părea un atu al integrării lor europene și euroatlantice, devine vulnerabilitate.

Integrarea europeană nu înseamnă renunțarea la identitatea culturală. Proiectul Europei politice este ghidat de mitul arhetipal al solidarității, toleranței și unității în diversitate. Discriminarea pe criterii culturale în cadrul UE înseamnă însă, prin reacția generată, revenirea la rivalitatea între națiuni și la mitul tribal al excluderii celui mai slab. Or, aceasta duce la dezintegrarea democrației transnaționale europene emergente. Iată una dintre consecințele cele mai grave ale desacralizării Occidentului în mentalul românesc – și nu numai. Dacă Occidentul nu mai este « farul », el riscă să devină « inamicul ».

Pe de altă parte, euroscepticismul îi lasă pe români fără speranța că binele absolut mai există undeva. Or, mitul acestei perfecțiuni, al binelui

absolut este esențial pentru menținerea în stare de ordine și mobilizare a unei națiuni pentru care granița dintre real și posibil nu prea există. Spulberarea mitului (și avem în vedere, încă o dată, miturile arhetipale ale democrației, egalității, libertății, solidarității, toleranței, unității în diversitate, care circumscriu ideea europeană și imaginarul românesc în materie de Occident), adică dovada că utopia nu este posibilă, le omoară speranța, îi lasă fără repere și îi afundă în melancolie, în nevroză colectivă și în cinism. Creșterea euroscepticismului și a occidentalofobiei anunță, de aceea, anarhia, dezordini sociale grave și destructurarea unei națiuni care și așa a fost lipsită de factorul coagulant oferit altora de sentimentul superiorității specifice cultural-morale. Lipsiți de modele și de sensul mișcării lor în istorie, românii pot crea un grav – și sinucigaș – deficit de securitate în Europa. Este a doua consecință posibilă a recentului lor euroscepticism. Recent, fără precedent și cu care Occidentul nu este bine să se joace.

Constatând că desacralizarea Occidentului în conștiința românească are cauze externe, nu putem ignora că, oricât de justificată ar fi, o atare evoluție are consecințe catastrofale pe plan intern, în ceea ce privește construcția destinului național românesc. De unde și întrebarea legată de modalitățile prin care românii pot trece cu bine peste șocul demitizării Occidentului și ieși întăriți dintr-o asemenea experiență.

Aceasta presupune păstrarea încrederii în viitorul lor (european) și a optimismului față de proiectul Europei politice, în ciuda faptului că realizarea lui nu mai poate fi garantată de presupusa perfecțiune occidentală. Acceptând realitatea imperfecțiunii unei lumi în care interesele sunt promovate în funcție de dinamica echilibrului de putere, iar nu de intervenția salvatoare a unui Occident caracterizat prin credința în valorile morale, România trebuie să redevină activă și vizionară în promovarea propriului proiect european. Într-un atare context, euro-scepticismul românesc se cere a fi unul critic-mobilizator, pozitiv și constructiv, iar nu unul defetist-inhibitor, negativist și nihilist.

Eliberați de credința în mitul superiorității absolute a Occidentului, românii se pot întreba dacă actuala ordine occidentală și, în special, actuala Europă politică corespunde aspirațiilor lor. La această întrebare răspunsul este, evident, negativ. Deocamdată însă, ceva mai bun nu există. În același timp, ei trebuie să se întrebe dacă o ordine conformă respectivelor aspirații este justă, posibilă și viabilă. Pentru ca, de astă dată, răspunsul să fie pozitiv, este obligatoriu ca, înainte de a încerca să schimbe lumea înconjurătoare, românii să-și schimbe modul tradițional de gândire și acțiune. În mare măsură, acesta este responsabil de eșecurile lor și este explicația melancoliei lor prezente. Nu (numai) Occidentul este vinovat de iluziile românești în legătură cu el.

În acord cu tradițiile paternalismului egalitarist românesc, comunismul a accentuat izolarea societății față de decizia politică. (Lucrul s-a petrecut la fel în toate țările blocului sovietic și mai apăsat în URSS.) Lipsită de răspunderea, de înțelegerea și de încrederea ce rezultă din participarea la

conducerea statului, societatea a putut fi disciplinată numai prin administrarea calmantului asistenței sociale și prin psihoterapia îndoctrinării cu un sistem de valori morale. Cu cât resursele materiale necesare asigurării celei dintâi se reduceau, cu atât creștea ponderea celei din urmă. Așa se face că românii au ajuns să raționeze plecând de la valori, iar nu de la interese. Această trăsătură este una dintre cele mai rele moșteniri ale voluntarismului și paternalismului comunist. Din cauza ei, la nivel de mase, românii nu mai proiectează, ci doar evaluează ; nu mai acționează, ci așteaptă ; nu mai inițiază, ci reacționează.

Pe acest fond, discursul mesianic al Occidentului a prins. Un Occident desăvârșit făgăduia un pământ al fericirii tuturor celor care, acceptând dreptele sale porunci, puteau fi salvați din focul « infernului oriental ». În așteptarea acestui salvator, nu s-a mai proiectat nimic. Tot ceea ce s-a făcut a fost să se verifice autenticitatea « profeților » străini (căci cei români nu au fost niciodată la preț), în funcție de măsura în care aceștia respectau poruncile și, mai ales, în care făceau minuni.

Astăzi, când se știe că salvatorul occidental nu există și că « damnații » Estului nu pot găsi nicăieri în acțiunea actuală plenitudinea valorilor predicate de el, trebuie ca viitorul să fie proiectat pornind de la interese, iar interesele trebuie definite pornind de la mijloace. În locul visării, realismul ; în locul inerției, dinamismul ; în locul supunerii, voința. Acesta este euroscepticismul care ne trebuie. Dacă desacralizarea Occidentului duce spre un asemenea euroscepticism, ea este folositoare și binevenită.

Proiectul Statelor Unite ale Europei nu trebuie abandonat. Ne trebuie însă o federație europeană autentică, o democrație transnațională, iar nu o oligarhie națională deghizată în democrație, care să-i transforme pe membrii mai puțin dezvoltați din Est și din Sud în colonii sau protectorate.

Împreună să refondăm UE. Să gonim de la stâna comună lupii moraliști. Să creăm o casă comună în care să adăpostim interesele noastre legitime și care să le asigure tuturor locatarilor prosperitate, securitate și demnitate împărtășite. Uniunea Europeană, care a început prin a fi o uniune a fricii, va putea fi o uniune de valori numai dacă și doar după ce va reuși să fie o uniune de interese (naționale). Iar pentru ca această uniune să fie nu doar o piață tranzitând de la o criză la alta, ci o putere (globală), ea trebuie să fie cu adevărat paneuropeană. Ceea ce presupune și secularizarea relațiilor dintre membrii săi.

În ceea ce-i privește, odată cu eliberarea de iluzii și debarasarea de complexul de inferioritate, românii au a evita căderea în mania persecuției. Occidentul nu-i urăște, după cum nici nu-i iubește. Căci nu despre dragoste sau ură este vorba, așa cum nu este vorba nici despre valori morale. Problema este că România este prea mare și prea bogată, iar locuitorii ei sunt prea liberi și prea imaginativi pentru a fi integrați ușor în ordinea pe care Occidentul a creat-o, exclusiv potrivit intereselor sale și în spirit narcisist. Acest Occident nu a înțeles încă faptul că momentul său imperial a apus și că salvarea sa stă în includerea Orientului european în spațiul său geopolitic

prin solidaritate personalistă, iar nu prin dominație. Dacă UE, ca și alianța transatlantică au vreo șansă de a dăinui, oprind declinul Statelor Unite ale Americii și dinamizând emergența Statelor Unite ale Europei ca puteri globale, sursa acestei șanse este în Orientul european. Statutul periferiei orientale a Europei politice va determina natura centrului lumii euroatlantice. Ridicând capul, acest Orient va ajuta la înțelegerea unor atari adevăruri.

Pornind de aici, românii au de făcut imediat cel puțin doi pași : să anunțe tare și clar că nu mai acceptă « cateheza » Occidentului, că nu-i mai recunosc superioritatea morală și că înțeleg să discute cu reprezentanții săi numai în termenii (armonizării) intereselor naționale ; să-și afirme dreptul de a-și alege exclusiv conducătorii pe care îi vor și de a nu mai accepta să-și negocieze cu nimeni politica internă în domeniile supuse exclusiv suveranității lor, respectiv cele aflate în afara atributelor suverane puse în comun cu și de către toate celelalte națiuni partenere. Mai departe se va vedea ce va fi, în funcție de natura intereselor în concurs și de evoluția raporturilor de putere, dar și de felul în care va evolua proiectul unei adevărate federații europene și al unei entități confederative transatlantice.

Dacă nu procedăm astfel, nu vom ajunge nicăieri – sau vom ajunge înapoi la război și mizerie ori poate chiar la dispariție. Este oare elita politică românească actuală (în prea mare parte formată din trădători care au fost cumpărați și patrioți care au fost vânduți) aptă să facă pașii minimali menționați ? Slabă speranță ! Dar făcându-i, succesul este oare garantat ? Nu este ! Avem alternativă ? Nu avem ! De vom proceda astfel nu suntem siguri că vom reuși. De vom continua să trăim în iluziile și umilința de acum, suntem însă siguri că vom eșua.

Orientul cu complexe și Occidentul cu prejudecăți

O cercetare de tip empiric a istoriei lumii arată că valul civilizației superioare s-a deplasat mai ales de la est la vest, iar nu invers. În ciuda acestui fapt, Orientul, cel european inclusiv, este privit de Occident ca loc al barbariei pe care trebuie să-l civilizeze, la nevoie și folosind forța. Culmea este că o asemenea convingere este împărtășită și de Orient. Popoarele Orientului trăiesc cu sentimentul acut al propriului eșec – politic, economic, militar, religios (revolta împotriva acestui sentiment și lupta pentru a scăpa de el se exprimă sub forma naționalismului etnocultural sau a fundamentalismului religios).

Popoarele Mitteleuropei (cele așezate între granița estică a Germaniei și cea vestică a Rusiei, inclusiv în Balcani și în Transcaucazia) au o problemă suplimentară : dintotdeauna sau de un număr considerabil de secole, au fost dominate de alții, lipsite de statalitate sau măcar de independență și de suveranitate. (O excepție, dar numai aparentă, este Ungaria, care, după ce a dispărut cu totul în secolul al XVI-lea, devenind pașalâc otoman, a trăit trei secole mai târziu, în cadrul monarhiei cezaro-crăiești.

iluzia de a fi un regat de sine stătător, cu puteri imperiale. Oricum, și în cazul Ungariei – ori mai ales în cazul ei – sentimentul înfrângerii este acut.) Pe de altă parte, aceste popoare au cunoscut experiența conviețuirii în cadrul unor imperii multinaționale, unde s-au integrat într-un țesut multicultural, ulterior rupt cu suferință în procesul formării statelor lor naționale (după modelul exclusivist al națiunilor imperiale ale Occidentului). Așadar, aceste popoare au o triplă tradiție, parțial contradictorie : a subjugării, a cosmopolitismului și a segregării.

Experiența subjugării le pune într-o poziție de inferioritate psihologică față de un Occident obișnuit cu succesul și având mentalitatea puterii dominante. Experiența segregării adaugă la instinctul supunerii reflexul salvării pe cont propriu (formula « scapă cine poate ! »), dezbinarea prevalând asupra solidarității. Experiența conviețuirii interculturale însă le oferă capacitatea ca, odată debarasate de prejudecata superiorității modelelor occidentale (narcisiste, exclusiviste și opresive chiar și atunci când se fardează în culorile generozității, toleranței și solidarității), să conceapă adevărate proiecte federalizatoare deopotrivă juste, fezabile și durabile, apte de a concilia unitatea politică și diversitatea culturală, precum și de a face ca o mulțime de culturi naționale să genereze o civilizație unică într-un spațiu unic de securitate.

Pentru ca un asemenea model oriental – singurul care mai poate salva Europa (UE) de la irelevanță strategică, provincializare culturală, dezbinare socială și tribalizare politică – să se impună, este nevoie ca națiunile central- și est-europene să acționeze împreună ca un întreg, iar nu separat, fiecare pe contul său. Numai așa raportul de putere între Occidentul și Orientul european se va modifica, nu spre a permite dominarea Occidentului de către Orient (idee nerealistă și indezirabilă), ci integrarea lor într-o sinteză superioară – una care i-ar permite Europei să fie din nou făuritoare de istorie universală, iar nu doar un muzeu de istorie, cum tinde să rămână. Aceasta presupune realizarea unei Uniuni Europene Orientale, care să pună laolaltă membrii din estul actualei UE și națiunile din vecinătatea ei estică și sud-estică.

Așa grăit-a doamna Merkel (I)

« Apărarea » statului de drept național prin încălcarea dreptului internațional

19 iunie 2013

« DORESC CA ACTUALA CONSTRUCȚIE ECONOMICĂ a României să aibă succes. Noi dorim să fim un partener. Pentru economia germană este foarte important să fie respectate standardele statului de drept, să existe siguranță juridică, să fie combătută corupția și să existe transparență. » Iată învățăturile cancelarului Germaniei către oaspetele său, premierul României. Se cuvine să le analizăm cu grijă.

Așadar, când vine vorba despre România, doamna Merkel are două dorințe : actualul proiect de construcție economică a României să aibă succes ; Germania să fie partener al României, se subînțelege, în ceea ce privește realizarea amintitului proiect. Restul sunt condiții, exigențe. Întrebarea este : în ce constă « actuala construcție economică a României » aflată încă în căutarea succesului, deci având un succes încă incert ? Din câte știm, această construcție face din România o economie de sucursale ale unor corporații străine, puternic orientată spre importuri și care încearcă (zadarnic) să crească printr-o politică de austeritate (de tipul celei recomandate, cu « succesul » binecunoscut, de Berlin). O asemenea economie le permite capitalurilor germane să profite de costul redus al muncii românești, industriașilor germani să exporte fără a se împiedica de concurența românească și tehnologiei germane să progreseze prin contribuția experților români (mai ales tineri) care își părăsesc țara pe banii căreia au învățat, întrucât « modelul » său socio-economic nu le oferă nici o perspectivă. Cum oare să nu vrei să fii partenerul german al unei asemenea « construcții » ?!

Din punctul de vedere german, menținerea actualului sistem economic european, bazat pe susținerea exporturilor germane prin perpetuarea poziției dominante a economiei germane și prin încurajarea cumpărării pe credit garantat de strângerea curelei contribuabililor din țările importatoare, reprezintă cu adevărat un obiectiv strategic. Cât de strategic este el pentru România ? Aceasta este o altă discuție.

Nu știm dacă doamna Merkel cunoaște povestea măgarului lui Buridan dar, cu siguranță, instinctul îi spune că marele pericol este ca, asemenea nefericitului patruped al imaginativului rom (pe vremea experimentului cu pricina, încă țigan), economiile « partenere » să moară tocmai când truditorii lor vor fi învățat să nu mai mănânce. De aceea, Germania este sinceră când își afirmă dorința de a susține un atare (pseudo)parteneriat economic. Prin el trebuie să se asigure că, totuși, « măgarul » român nu va muri. Căci, dacă moare, ea nu mai are cui vinde fânul și nu mai este cine căra samarul.

Nici așa însă, bunăvoința germană nu este automată. Parteneriatul obligă. El impune îndeplinirea unor condiții. În enumerarea cancelarului Merkel, prima se referă la « respectarea standardelor statului de drept ». Despre ce ar putea fi vorba ?

Prin sintagma « stat de drept » se înțelege « supremația legii ». Așa cum spune Constituția României, « nimeni nu poate fi mai presus de lege ». Cu alte cuvinte, fiecare trebuie să facă numai ceea ce îi este permis (ori ceea ce nu îi este interzis) de lege, iar încălcarea regulii de drept trebuie să fie inevitabil sancționată, asigurându-se astfel revenirea la ordinea stabilită. Când se vorbește despre lege, este avută în vedere atât legea materială (adică norma de drept care prescrie comportamentele în relațiile dintre persoane, precum și dintre acestea și patrimoniul lor), cât și legea procesuală (adică norma de drept care disciplinează înfăptuirea justiției, inclusiv punerea în executare a hotărârilor judecătorești), atât dreptul intern, cât și dreptul internațional.

Relațiile dintre România și Germania sunt reglementate de normele de drept internațional. Întrucât amândouă au căzut de acord că, pentru viabilitatea și eficiența acestor relații, este necesar ca sistemele lor de organizare internă să fie compatibile, cele două au devenit membre ale Consiliului Europei și, în această calitate, au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Mai mult decât atât, ca membri ai UE, Germania și România au semnat Tratatul de la Lisabona, potrivit căruia și UE, ca persoană juridică distinctă, aderă la amintita convenție, a cărei aplicare este supravegheată și gestionată de Consiliul Europei. Cel din urmă, să ne reamintim, este « gardianul » european al democrației, al statului de drept și al drepturilor omului. În această calitate, el a expertizat sistemul legislativ al României (în primul rând, Constituția) și urmărește coincidența dintre comportamentul instituțiilor românești și standardele statului de drept, precum și evoluția lor.

În consecință, dacă Germania are suspiciuni în legătură cu respectul standardelor statului de drept în România, în măsura în care ea însăși respectă standardele statului de drept, nu pune condiții României, ci se adresează Consiliului Europei, urmând ca atât confirmarea, cât și infirmarea suspiciunilor în discuție, ca și eventualele remedii, să fie stabilite cu caracter obligatoriu de către acesta. Altminteri, înseamnă că dreptul forței tinde să se substituie forței dreptului, respectiv standardele statului de drept fac loc standardelor « statului de drepți ». Or, crede oare cineva, în România sau în Germania, că un parteneriat viabil și durabil se poate întemeia pe chemări la ordine și ultimatumuri, pe asimetrii și teamă ?

Și totuși, ce a deranjat Germania în legătură cu situația statului de drept în România ? La ce se referă doamna Merkel atunci când, condiționându-și sentimentele parteneriale de comportamentul României, sugerează că la români ceva nu funcționează când vine vorba de statul de drept ? Cum reproșurile nu au căpătat niciodată expresie precisă (din acest punct de vedere, ar fi fost, poate, indicat ca premierul român să propună ca un grup mixt de experți să întocmească o listă cu fenomene, tendințe sau situații atestând neconformitatea cu standardele), ele vor trebui deduse.

Românii înșiși au multe motive de a se plânge de starea statului de drept la ei acasă. Nu tot ce îi supără pe români este însă de natură să-i supere și pe nemți. S-ar putea spune chiar, dimpotrivă. Unele disfuncționalități ale statului de drept în România sunt convenabile Germaniei ; după cum unele manifestări ale statului de drept o deranjează.

Așa grăit-a doamna Merkel (II)

Când unii sunt mai egali în drepturi decât alții

20 iunie 2013

GERMANIA A FOST DERANJATĂ de procedura demiterii președintelui României în 2012. Reacția sa este cunoscută. Odată definită ca « lovitură de stat », acțiunea inițiată de Parlament a fost plasată în afara sferei statului de drept. Nici o instituție abilitată – de la Curtea Constituțională a României la Comisia de la Veneția pentru Democrație prin Drept – nu a împărtășit această interpretare. Nu a contat. Tocmai ignorarea concluziilor formulate de respectivele instituții este incompatibilă cu respectul pentru statul de drept.

Ce îi permite Germaniei să aibă o astfel de atitudine ? Puterea ! Dreptul și puterea nu fac însă casă bună. Căci puterea corupe, iar dreptul încetează acolo unde începe abuzul de putere.

În realitate, doamna Merkel a aflat la timp că, potrivit Constituției române, președintele Republicii poate fi demis prin referendum și că la declanșarea procedurii de demitere avizul Curții Constituționale are doar caracter consultativ – deci nu este obligatoriu să ții seama de el. Chiar dacă legea fundamentală germană exclude recurgerea la referendum, doamna Merkel știe că referendumul, ca formă de implicare a poporului în actul de decizie, este admis de Consiliul Europei. De asemenea, doamna Merkel are propria experiență tristă a abuzurilor Curții Constituționale germane, așa încât înțelege efectele politizării unei asemenea instanțe.

Ceea ce a supărat Germania (și nu numai) a fost caracterul intempestiv al demersului. Este falsă impresia că popularii europeni – și în special creștin-democrații germani – i-au sărit în ajutor domnului Traian Băsescu din solidaritate de partid sau din simpatie personală. « Președintele jucător », preluând, prin încălcarea standardelor statului de drept, toate frâiele puterii de la executiv și legislativ (la care se adaugă și controlul asupra justiției și serviciilor secrete), reprezenta ancora intereselor occidentale (mai ales, dar nu numai, de afaceri) în România. Pierderea acestei ancore nu putea fi tolerată – așa cum fusese tolerată anterior violarea statului de drept – înainte de a se ști cu ce, cu cine și cum va fi înlocuită. Și aceasta cu atât mai puțin într-un an preelectoral și în pline negocieri privind cadrul bugetar și reforma UE.

Așa cum anticipasem, de altfel, tandemul Ponta-Antonescu a pierdut pariul demiterii președintelui Băsescu, în ciuda masivului sprijin popular, pentru că a omis să informeze în prealabil Occidentul « cine este și ce vrea ». Prin « respectarea standardelor statului de drept », așadar, doamna Merkel nu înțelege respectarea formelor în care se iau deciziile democratice (adică în care se exprimă voința poporului), ci obligația de a nu schimba aranja-

mentele politice și structurile de putere naționale fără acordul prealabil al structurilor de putere globală și fără a garanta că aranjamentele internaționale prestabilite cu sau de către acestea, vor fi păstrate. « Statul de drept » are aici sensul original de ordine paralegală supranațională rezultată din agregarea jocului de interese și echilibrului de putere la nivel mondial.

Respectul absolut al legii – este vorba aici despre lege în general, iar nu doar despre legea celui mai puternic – presupune și îndeplinirea întocmai a obligațiilor asumate. Încă în dreptul roman au fost consacrate principiile potrivit cărora nimeni nu trebuie păgubit și fiecăruia trebuie să i se dea ceea ce i se cuvine. Ulterior s-a mai afirmat că toate angajamentele trebuie respectate. Fără îndoială că și la aceste componente ale statului de drept se va fi gândit doamna Merkel atunci când i-a solicitat omologului său achitarea arieratelor statului român față de mediile de afaceri germane, ajunse la cota de aproximativ o sută de milioane de euro.

Fără discuție, cererea este justificată. Ea este și oportună din perspectiva unui cancelar aflat în campanie electorală, care așteaptă miraculoasele sponsorizări financiare apte a se converti în voturi peste doar câteva luni.

Există însă o mică problemă. Potrivit unor opinii (inclusiv germane), Germania are o datorie restantă față de România cu mult mai veche și cu mult mai mare. Un acord privind arieratele germane, convenit la Londra în 1953, a amânat reglementarea stingerii unor obligații până la încheierea tratatului de pace cu Germania, care nu a mai fost încheiat niciodată, întrucât, nu-i așa ?, pacea s-a instalat și fără tratat. (Unii zic că tratatul privind reunificarea germană din 1990 ar avea, în fapt, caracterul unui tratat de pace, dar după încheierea acestuia au existat alte priorități care nu au permis executarea promptă a angajamentelor din 1953 – *sic !*) Dacă timpul rezervat întâlnirii Merkel-Ponta ar fi fost ceva mai amplu, probabil că premierul român ar fi pus în discuție și detaliile organizării unei conferințe internaționale menite să clarifice problemele rămase în suspensie, oferind cadrul pentru o anumită compensare a datoriilor.

Nimeni nu are de ce să se alarmeze totuși. Vor veni și alte ocazii în care Germania și România să-și reafirme atașamentul pentru statul de drept.

Asta nu înseamnă că Bucureștiul se așteaptă neapărat la o stingere a datoriei germane în bani lichizi sau că o va cere în acești termeni. În respectul standardelor statului de drept, Berlinul s-ar putea gândi, alternativ, la contribuția la susținerea altei « construcții economice » a României, fie direct, fie prin intermediul UE. O sporire a bugetului Uniunii, o flexibilizare a politicilor de coeziune, acceptarea unui sistem de resurse bugetare proprii ale Uniunii sau sindicalizarea datoriilor suverane ale membrilor pentru a reduce costul creditului la cei mai săraci sunt doar câteva dintre ideile la care s-ar putea reflecta.

Până la parcurgerea acestui proces de reflecție, doamna Merkel a mai solicitat ca în România « să existe siguranță juridică ». O altă condiție, pe care o vom analiza în cele ce urmează.

Ficțiunea justiției universale ca realitate a justiției naționale

Chiar și atunci când se aplică principiul (din punctul meu de vedere, discutabil) al « universalității dreptului penal » (potrivit căruia normele legii penale se aplică și faptelor săvârșite în afara României, căci, nu-i așa ?, fiind o morală minimă, iar valorile morale fiind absolute, ordinea de drept nu poate fi limitată teritorial), în absența unui stat mondial, statul de drept rămâne național și, de aceea, apărarea ordinii sale garantate prin lege trebuie supusă interesului național. Astfel, nu are nici o justificare judecarea în România a românilor suspectați de încălcarea unor dispoziții legale românești în străinătate, dacă este clar că acele presupuse încălcări nu au nici un impact asupra ordinii economico-sociale românești și nu au produs vreun prejudiciu sau pericol social în România. Și aceasta cu atât mai mult atunci când autoritățile judiciare din țara în care faptele s-au consumat nu consideră necesară urmărirea judiciară a făptuitorului.

În cazul statelor federale, avem de-a face cu două ordini de drept complementare sau măcar compatibile : ordinea federată, care exprimă interesele și voința politică a fiecărui stat federat în parte, și ordinea federală, care exprimă interesele și voința politică a federației. De aceea, autoritățile judiciare la nivel federat și federal sunt distincte. « Principiul universalității » poate permite curților judecătorești dintr-un stat federat să judece încălcări ale legislației acelui stat comise în alt stat dar nu să judece infracțiunile federale, adică faptele contrare ordinii federale, și nici să raționeze în lumina intereselor federale.

Cum NATO nu este o federație, iar UE nu s-a dotat (din păcate) cu un sistem jurisdicțional de tip federal (ceea ce ar trebui urgent făcut), rezultă că instanțele românești sunt ținute a aplica legea exclusiv potrivit intereselor naționale românești, cu înțelegerea că ordinea de drept română exprimă și apără în mod coerent un ansamblu de interese naționale, așa cum au fost ele definite de factorul politic național, respectiv de puterea legislativă română. Desigur, interesele românești și cele ale aliaților sau ale structurilor politice transnaționale în care România este parte nu sunt în contradicție. A nu fi în contradicție nu înseamnă însă a fi identice.

În acest context, unul dintre criteriile eficienței judiciare este acela al măsurii în care actul de justiție consolidează statul, iar nu îl slăbește. Astfel, dacă urmărirea și sancționarea corupției duce la destructurarea instituțiilor statului (de exemplu, condamnarea pentru conflict de interese sau declararea incompatibilității a mii de primari și a majorității președinților consiliilor județene – o lege încălcată prea frecvent este o lege fie greșit concepută, fie greșit interpretată – nu poate fi justificată legal atâta timp cât destabilizează administrația de stat, cu tot ce decurge din aceasta) sau la distrugerea capitalului național și subminarea economiei naționale (de exemplu, punerea sub urmărire și condamnarea unui număr prea mare de oameni de afaceri, aproape exclusiv români, nu poate fi justificată legal în lumina interesului național dacă aceasta conduce la falimentarea unui număr important de societăți comerciale autohtone, cu consecința creșterii șomajului, a neliniștilor sociale și a instabilității politice, ori dacă blochează creditarea bancară a economiei românești din cauza « riscului judiciar » excesiv, respectiv al temerii ca beneficiarii de credit să devină insolvabili

nu din raţiuni economico-financiare, ci ca urmare a implicării lor în procese penale, indiferent de rezultatul acestora), statul de drept îşi trădează însăşi raţiunea de a fi. Consecinţele sociale şi periculozitatea socială a unor fapte, în funcţie de care se aplică sancţiunea legală, au a fi stabilite în funcţie de interesele jurisdicţiei naţionale căreia îi aparţine instanţa competentă sesizată, iar nu în funcţie de interese străine acesteia. (Dacă se doreşte apărarea pe cale judiciară a intereselor comune europene – dorinţă perfect justificată –, trebuie creată o justiţie federală europeană care să funcţioneze alături de justiţia statelor membre ale UE.) Altminteri, statul acelei instanţe judiciare va fi vulnerabilizat economic şi politic, el ajungând în cele din urmă să cadă pradă acţiunilor hegemonice ale unor puteri străine.

Lipsa de înţelegere a funcţiei naţionale a autorităţii judiciare naţionale sau / şi refuzul străinătăţii de a permite autorităţii judiciare române să funcţioneze pe baze naţionale s-au manifestat şi prin opoziţia internă şi presiunea externă menite a împiedica adoptarea unei legi a amnistiei. Să trecem un moment peste faptul că puterea judecătorească nu are dreptul să se amestece în procesul legislativ, competenţele sale limitându-se la aplicarea (raţională şi inteligentă) a legii (indiferent care ar fi aceasta), ca şi peste acela că UE (şi cu atât mai puţin SUA sau alte state din afara UE) nu are dreptul să se pronunţe asupra legislaţiei statelor membre în domenii care, potrivit principiului atribuţiunii, nu intră în sfera competenţelor sale exclusive ori, sub rezerva aplicării principiului subsidiarităţii, în sfera competenţelor partajate. Trebuie însă să observăm aici că ceea ce s-a negat a fost însăşi raţiunea naţională a unui asemenea act normativ. Astfel, nu era vorba pur şi simplu despre dezincriminarea unor fapte reprobabile (de corupţie) pentru a le oferi impunitate unor corupţi, ci despre resetarea procesului de eradicare a corupţiei prin transferul accentului de la represie la prevenţie şi, mai ales, prin civilizarea (aducerea în folosul cetăţenilor) avuţiilor (capitalurilor) rezultate din presupuse acte de corupţie şi resocializarea posesorilor acestora (reintegrarea în efortul social normal a persoanelor corupte sau suspectate de corupţie). O asemenea abordare trebuia să cuprindă : 1. o reconversie a datoriilor fiscale (respectiv iertare parţială de datorie şi reeşalonare a plăţii acesteia, cu condiţia recunoaşterii datoriei şi a achitării ei în termenii stabiliţi de lege sau convenţi de părţile interesate, ori a investirii capitalurilor în discuţie în proiecte de interes naţional – « amnistia fiscală ») ; 2. o scoatere voluntară la suprafaţă a « banilor negri » spre investire în economia naţională, precum şi o repatriere a capitalurilor româneşti ascunse în străinătate (în special în « paradisuri fiscale »), cu sau fără plata unor contribuţii către stat, posibil stabilite consensual prin negocieri cu cei interesaţi, într-un interval de timp dat, în schimbul exonerării de răspundere juridică ; 3. instituirea unor proceduri judiciare mai expeditive şi a unui sistem de sancţiuni mai aspre pentru beneficiarii acestei amnistii în caz de recidivă.

De ce s-a opus străinătatea (UE şi SUA) unei asemenea legislaţii ? Pentru că ea ar fi pompat fonduri, altminteri greu, dacă nu imposibil, de recuperat în economia românească (cu consecinţa benefică a creşterii economice şi a creării locurilor de muncă), ar fi generat stabilitate judiciară, stimulând creditarea proiectelor româneşti şi ieftinind creditul pentru ele, ar fi consolidat capacitatea capitalurilor româneşti de a concura cu cele străine pe piaţa românească, ar fi redus vulnerabilitatea administraţiei româneşti faţă de corupţie (politicile represive oferă totdeauna administraţiei

de stat ocazii şi tentaţii pentru acte de corupţie), răpind străinătăţii un motiv de critică şi un pretext pentru menţinerea în carantină a României.

Apare astfel limpede că ordinea paralegală supranaţională impusă României, cu încălcarea suveranităţii ei, prin intermediul unei justiţii româneşti paralegale (aflată deasupra legii), parajudiciare (situată deasupra instanţelor judecătoreşti normale), de către jurisdicţii extraordinare, şi chiar parastatale (aflată deasupra instituţiilor guvernamentale româneşti), de către organizaţii neguvernamentale finanţate din afara ţării, de misiuni diplomatice străine sau / şi de magistraţi formal români dar – se spune – « înzestraţi » cu cetăţenie străină ca « garanţie » a impunităţii, este concepută spre a proteja interese hegemonice şi oligarhice străine, aparţinând deopotrivă plutocraţiei globalizate şi unor puteri politice statale pretins aliate. Această realitate infernală întreţine doar ficţiunea statului de drept (« absolut », adică anaţional), ficţiune în spatele căreia statul de drept român este distrus sistematic şi, odată cu el, sunt distruse şi independenţa şi suveranitatea naţiunii române. Aşa se ajunge ca prin « corupţie » în România să se înţeleagă « anticolonialism » – restul sunt detalii şi nuanţe. Ceea ce subminează, evident, odată cu siguranţa naţională, şi lupta împotriva corupţiei reale.

Iată de ce ieşirea din ficţiunea justiţiei universale, bazată chipurile pe un sistem de valori universal, fără vreo legătură cu ordinea interesului naţional, precum şi din prizonieratul justiţiei paralegale supranaţionale (cu toate consecinţele şi reflectările ei pe plan naţional) este un act esenţial, iar nu doar o reformă printre altele, pentru regăsirea drumului către un autentic stat de drept în România.

Așa grăit-a doamna Merkel (III)

Când « siguranța » celor mari implică nesiguranța celor mici

21 iunie 2013

CANCELARUL GERMANIEI CREDE că în România nu există « siguranță juridică ». Această sintagmă are două dimensiuni : stabilitatea legislativă și predictibilitatea judiciară. Cea dintâi presupune responsabilitatea unei elite politice informate ; cea de-a doua, independența unei justiții competente. Oamenii de afaceri germani trebuie să fi simțit dureros lipsa acestora. Românii au suferit și mai mult. De astă dată, doamna Merkel are integral dreptate.

Nu este aici locul să analizăm cauzele menționatelor lipsuri în toată complexitatea lor. Oligarhizarea și feudalizarea ordinii sociale românești se află la originea instabilității legislative. Capriciile potentaților locali și sorții schimbători ai rivalităților lor, precum și subordonarea politicilor publice față de interesele de afaceri private au condus la un voluntarism legislativ iresponsabil, care face ca legea să tulbure permanent raporturile interumane în loc să le disciplineze, mergând împotriva logicii activităților sociale pe care le reglementează.

Insecuritatea juridică generată de actul legislativ a devenit insuportabilă și din cauza sistemului electoral (așa-zisul vot uninominal), care a favorizat candidații cu bani. De asemenea, ea s-a amplificat ca urmare a gravelor dezechilibre instituționale rezultate din transformarea *de facto* a republicii parlamentare instituite de Constituție în republică prezidențială lipsită de garanțiile constituționale specifice celei din urmă.

În ceea ce privește nesiguranța actului de justiție, ea este în primul rând rezultatul politizării justiției, ca și al punerii accentului pe dimensiunea represivă a statului, cu ignorarea terapiilor structurale și preventive.

Multe dintre aceste deficiențe ar fi putut fi remediate dacă nu ar fi existat sistemul aberant și abuziv de blocaj reprezentat de Mecanismul de cooperare și control (MCV) al UE. Dacă siguranța juridică în România este deplorabilă, aceasta înseamnă, în cel mai bun caz, că MCV nu a fost bun de nimic și, în cel mai rău caz, că a împiedicat progresul. În ambele ipoteze, doamna Merkel și guvernul german ar trebui să sprijine guvernul român pentru abolirea sau cel puțin reformarea drastică a acestui mecanism infam. Dacă ar încerca să o facă – ceea ce ar fi pe deplin consonant cu cererea sa privind « siguranța juridică » –, prima consecință ar fi renunțarea la invocarea MCV ca argument pentru menținerea României în afara Spațiului Schengen. Rămâne deci de văzut dacă doamna cancelar va prefera să le ofere oamenilor de afaceri germani confortul real al siguranței juridice în România sau cercurilor naționaliste germane confortul limitării populiste a liberei circulații în UE.

După cum rămâne de văzut și ce înțelege doamna Merkel prin combaterea corupției în România. Premierul Ponta i-a promis că îi va pedepsi exemplar pe cei care au luat mită de la investitorii sau exportatorii germani. O poziție cât se poate de corectă. Succesul unui asemenea demers depinde însă și de măsura în care omologul său german va face cele necesare pentru pedepsirea investitorilor și exportatorilor germani care au dat mită corupților români. Or, aici lucrurile sunt mai complicate, căci legea germană nu pedepsește darea de mită. Mai mult, potrivit unei doctrine în circulație, a da mită pentru a promova afacerile germane în străinătate este un act de binefacere socială (*sic !*). Așa ajungem la concluzia că, pentru doamna Merkel, corupți sunt aceia care nu au acceptat mita germană, ci au luat mită de la alții. Astfel, fie oamenii de afaceri germani au pierdut anumite contracte, fie au fost obligați să ridice nivelul mitei dincolo de ceea ce li s-a părut rezonabil. Asta este inacceptabil, nu-i așa ?

În România, lucrurile se văd altfel. Aici, coruptul și corupătorul sunt considerați a fi la fel de vinovați. De asemenea, aici se crede – și nu fără rațiune – că succesul în diminuarea numărului corupților depinde mult și de diminuarea numărului corupătorilor, căci, dacă nu ar mai exista corupători, nu ar mai exista nici corupți. Iată de ce este cel puțin un act de ipocrizie să te plângi de corupția din România, pe care o încurajezi zi de zi, ceas de ceas și în proporții considerabile, oferindu-le impunitate propriilor tăi corupători. Cuvântul « ipocrizie » trimite la ultima condiție formulată de doamna Merkel, și anume « transparența ». Implicând dublul limbaj, dublele standarde și obscuritatea intențiilor ascunse în spatele unor principii omagiate public și violate tainic, ipocrizia este opusul transparenței.

Creșterea economică este criteriul succesului oricărei politici – mai ales în timpuri de criză, precum cele pe care le parcurge omenirea în prezent. De aceea, orice lider politic responsabil și competent va căuta să creeze un cadru de relații interstatale sau structuri transnaționale integrate menite a facilita acțiunea externă a agenților economici din țara pe care o are în grijă. A folosi însă puterea politică spre a promova interesele unor cercuri de afaceri private sub acoperirea cererii principiale de a respecta un sistem de valori pretins universale este cu totul altceva. La fel de rea este și folosirea agenților economici privați ca instrumente pentru promovarea unor politici macroeconomice sau a unor agende geopolitice. Orice asemenea formulă unind politicul și economicul într-o alianță netransparentă, menită a crea poziții economice dominante, care distorsionează echilibrele concurențiale pe piața rămasă doar aparent liberă, ori a limita libertatea unor state de a dispune de ele însele, prin manipularea politică a capitalului, este inacceptabilă, căci adâncește de o manieră inechitabilă disparitățile naționale și conduce la tensiuni sociale, economice și politice interne și internaționale. Înainte de orice altceva, asemenea procedee subminează încrederea dintre diverșii interlocutori, încredere fără de care nu poate exista nici un parteneriat și, până la urmă, nici un progres.

Pe fondul unei atari neîncrederi, românii se pot întreba dacă nu cumva parteneriatul economic promis României, cu condițiile politice aferente,

de către doamna Merkel nu este menit să favorizeze mediile de afaceri germane de o manieră incompatibilă cu libertatea pieței interne europene sau cu principiile solidarității europene. Ori dacă nu cumva respectul aproape mistic arătat de doamna Merkel pentru Curtea Constituțională a României nu este un alibi pentru consfințirea abuzurilor Curții Constituționale a Germaniei, care dispensează metodic guvernul german de obligațiile asumate la nivelul UE în cadrul aranjamentelor privind controlul transnațional al politicilor de austeritate naționale, pe care chiar el le impune.

După cum aceeași neîncredere o îndreptățește și pe doamna Merkel să se întrebe dacă rezervele exprimate în presa română față de mesajul său către premierul Ponta sunt doar punctul de vedere al unor europeni români marginalizați de politica germană sau replica indirectă dar explicită a guvernului român.

Are dreptate doamna Merkel : este nevoie de transparență. Și de bună-credință.

Arcanele inavuabile ale contractului EADS – un studiu de caz

Contractul EADS poate fi un adevărat studiu de caz în privința manierei în care Occidentul moralist combină șantajul politic și mita pentru a-și promova agenda în țări precum România. (În 1997, în plină campanie românească pentru intrarea în NATO, un șef de stat european a promis sprijinul țării sale cu condiția ca guvernul român să achiziționeze avioane Airbus, iar nu Boeing, în timp ce un senator american și-a oferit votul în schimbul cumpărării unei anumite cantități de... soia.) În concursul « care șantajează mai eficient și care mituiește mai cu folos » cei care totdeauna pierd sunt românii – nu doar națiunea română în ansamblu, ci și oamenii politici români. În acest concurs, lupta se dă pe un teritoriu « neutru » (România) și cu armele victimei (justiția română, nu doar politizată, ci și « internaționalizată », adică pusă în slujba intereselor străine). Cu precizarea că prin « justiția română » se înțelege deloc sfânta treime, unică și nedespărțită, formată din autoritatea judiciară, serviciile secrete și (agenții din) mass-media.

Contractul EADS a avut ca obiect securizarea granițelor României în pregătirea intrării acesteia în spațiul de liberă circulație Schengen. UE a făcut presiuni asupra guvernului român pentru ca lucrarea să se realizeze cu firme având reputație de competență – pe înțelesul tuturor, firme nemonești, considerând că implicarea acestora va fi o garanție certă privind impermeabilitatea viitoarei sale granițe externe. Evident, guvernul român a cedat și, astfel, firmele românești au pierdut beneficiul egalității de șanse cu firmele străine.

Al doilea pas a fost acela al contractării lucrărilor. Din acest moment, SUA și UE au intrat în concurs, SUA solicitându-i României, ca partener strategic, respect pentru regulile liberei concurențe, iar UE cerându-i, ca stat membru, loialitate față de procedurile (protecționiste) și interesele europene. Cu alte cuvinte, aceasta însemna că România trebuia să contracteze cu firmele susținute (din motive care nu au a fi

analizate aici) de cel care formal și « principial » îi cerea să respecte regulile jocului, adică tocmai să încalce regulile jocului în favoarea acelora (*sic !*).

Pentru ca EADS să câștige contractul, a trebuit ca acesta să-i fie încredințat fără licitație, deci contrar reglementărilor europene și principiilor concurenței libere și oneste. Soluția nu părea nefuncțională, căci furnizorul lucrărilor – în fapt, o societate transnațională – se baza pe capitaluri deopotrivă americane și europene. Amestecul și ciocnirea de interese rezultate de aici a fost însă de natură să creeze turbulențe, care toate s-au tradus în avertismente politice severe adresate României și scandaluri mediatice în care din nou românii au fost implicați, sugerându-se că nu te poți aștepta la ceva mai bun din partea unei națiuni corupte care, slavă Domnului, se află sub supraveghere internațională. Cei care s-au considerat defavorizați de procedura atribuirii contractului au dat impulsul necesar instituțiilor europene – cele care aveau la dispoziție și eventuale sancțiuni pentru eventuala încălcare a presupuselor reguli – pentru ca acestea să denunțe vicierea procedurii. Sub acest tir de artilerie, guvernele române în succesiunea lor au amendat mereu condițiile contractuale, ocazie cu care, inevitabil, mita a apărut a fi pentru toată lumea catalizatorul afacerii.

Interesele celor mari au pus surdină scandalului până când, în toiul alegerilor prezidențiale românești, SUA și Germania au aruncat pe piață informații compromițătoare despre actele de corupție care au însoțit întreaga afacere. Aceste informații – cel mai probabil, corecte –, devoalând o adevărată conspirație transnațională, au fost preluate de nimeni alta decât DNA (« serviciul de anchetă penală » al anumitor misiuni diplomatice străine acreditate în România), precum și de « serviciul mass-media » al acesteia (trusturi de presă beneficiare de date nepublice din dosarele de anchetă, specializate în judecarea inchizitorială, expeditivă și parajudiciară a celor suspectați de corupție), care au trecut la lucru, evident, exclusiv împotriva suspecților români sau românizați. Pisicii nu i s-a dat (încă) drumul în cămara bântuită de șoarecii corupției, dar a fost scoasă și arătată la geam. Ceea ce, fără îndoială, nu a putut să nu aibă un impact asupra comportamentului și opțiunilor celor aflați în campanie electorală deopotrivă ca jucători sau ca alegători.

Ceea ce a fost (este și va fi) a însemnat un război între Washington și Berlin (spre bucuria Moscovei) pentru controlul politic și economic al României, purtat pe teren românesc, prin intermediul românilor, cu arme judiciare și parajudiciare românești și cu victime românești. Ceea ce fiecare dintre operatorii externi a urmărit a fost șubrezirea influenței celuilalt în România și, în acest context, manipularea alegerilor prezidențiale românești astfel încât în fruntea statului să ajungă omul dorit, preferat, pregătit, propulsat, după caz, de fiecare dintre ei. Ceea ce s-a obținut este decredibilizarea masivă a întregii clase politice românești implicată (de voie sau de nevoie, cu vină și fără vină) în acest megascandal de corupție transpartizan, transpartinic și transnațional. La aceste concluzii se adaugă împrejurarea că, independent de lucrările săvârșite de EADS (nu neapărat rele, dar nejustificat de scumpe), intrarea României în Spațiul Schengen a fost blocată, invocându-se... nivelul ridicat de corupție al românilor (*sic !*).

Și totuși, contractul EADS poate fi privit ca un succes măcar pentru că lucrările au fost duse până la capăt. În cazul autostrăzilor, același tip de comportamente și de lupte externe și interne au făcut din România țara UE cu infrastructura rutieră cea mai redusă și, totodată, cea mai scumpă.

Un american la Berlin

26-27 iunie 2013

VIZITA PREȘEDINTELUI BARACK OBAMA la Berlin, survenită la exact o jumătate de secol după sosirea în același loc a lui John F. Kennedy, pare a-i fi dezamăgit pe toți. Pentru adepții redefinirii și revigorării parteneriatului transatlantic, șeful administrației americane, preferând un discurs prudent și conformist, « nu a profitat de avantajul unei oportunități rare de a-i câștiga pe germani și elitele lor cu o nouă agendă ». Pentru susținătorii unei Europe politice autonome, autosuficiente și în căutare de identitate prin contrast (inclusiv, și poate în primul rând, cu America), presupusa ofensivă de șarm a actualului locatar de la Casa Albă ar fi avut obiectivul – nedibaci ocultat – de a supune Statele Unite ale Europei, în curs de edificare, imperialismului decadent al Statelor Unite ale Americii – inacceptabil, desigur, fie el și de catifea. Prizonieri ai prejudecăților, obsesiilor și complexelor, se pare că cei mai mulți comentatori au citit mesajul președintelui american prin ochelarii așteptărilor și spaimelor lor. De aceea, se prea poate ca nu domnul Obama să fi ratat ocazia de a se face înțeles, ci auditoriul său să fi pierdut șansa de a-l înțelege.

Vizita lui Barack Obama la Berlin a fost una « retro » în formă, dar *new age* în conținut. Ceea ce nu este neapărat bine pentru europeni. Ea s-a desfășurat în același loc cu cea a lui John F. Kennedy, dar în alt timp, deci în alt context. În consecință, mesajul a fost – și nu se putea decât să fie – altul.

Președintele Kennedy a vorbit în umbra Zidului care diviza Berlinul, Germania, Europa și omenirea, spre a anunța, prin simbolica asumare a identității de berlinez, că SUA se angaja total în bătălia pentru o ordine socială, economică și politică la capătul căreia lumea trebuia să se reunifice pe baza aceluiași set de valori. Adepții europeni (și în special germani) ai acelei ordini și ai acelor valori, a căror unică alternativă – evident, nedorită – era să treacă de cealaltă parte a Cortinei de Fier, în universul sovietic, au aplaudat mesajul. Victoria, dacă nu chiar supraviețuirea lor și împlinirea idealurilor lor erau condiționate de solidaritatea americană.

Așa gândea Germania « mică » și așa gândea America « europeană » în era ordinii mondiale bipolare și a războiului ideologic subsumat ei. Germania Mare de azi și America « globală » din epoca multipolarismului asimetric gândesc altfel. Nu neapărat și mai bine. De aceea, « cumințenia » discursului prezidențial american de la Berlin nu este rezultatul mediocrității sau al timidității vorbitorului, ci expresia opțiunii strategice americane actuale, de dezangajare în general și de dezangajare din viesparul european în special. Mai bine spus, de angajare indirectă prin reglarea echilibrelor de putere, precum și de mutare a centrului intereselor vitale americane din Atlantic în Pacific.

Problema europenilor nu este, așadar, cum să respingă « imperialismul » american, ci cum să resuscite interesul american pentru ei. Ceea ce implică mai multă coerență, mai mult pragmatism, mai multă viziune și mai multă eficiență în UE – inclusiv în asumarea răspunderii integrale de a rezolva probleme europene în care SUA nu este vital interesată ori în care intervenția americană nu este indispensabilă. Și aceasta într-un moment în care Germania crede că o Europă puternic integrată politic, având dimensiuni potrivite și instituții atât de slabe, încât să poată fi controlate de la Berlin, unde dobândește rolul jucat de SUA la nivel global, dublată de un condominium ruso-german la frontiera euroasiatică, este soluția pentru împlinirea aspirațiilor sale istorice.

Schimbând puțin unghiul din care privim realitatea contemporană și lărgind cadrul în care contemplăm harta lumii, ne putem întreba dacă, în ciuda abordărilor diferite, există interese strategice pe cele două țărmuri ale Atlanticului de Nord a căror solidaritate să fundamenteze un nou ori reînnoit parteneriat strategic transatlantic. O asemenea cercetare conduce la concluzia că SUA și UE ar fi vital interesate de : combaterea crizei economice globale și standardizarea unui model economic menit să asigure o creștere economică durabilă ; anihilarea amenințărilor neconvenționale (fundamentalism religios, crimă organizată, terorism etc.) ; definirea și edificarea unei ordini globale a multipolarismului simetric, care să asigure stabilitatea balanței de putere la nivel interregional și să elimine disparitățile economico-sociale cu impact transnațional. În măsura în care așa stau lucrurile pe terenul intereselor strategice circumscrise de sfidările comune, ce împiedică instituționalizarea unor strategii comune ?

Dintre toate, parteneriatul euroamerican în domeniul economic ar fi cel mai urgent, cel mai fezabil și cel mai strategic. Pe termen scurt, el ar permite revenirea UE la creștere economică și ar stopa exodul de capitaluri, creiere și locuri de muncă din Europa în America. Pe termen mediu, prin standardizarea reglementării schimbului pe o piață liberă de amploarea celei transatlantice, el ar fi capabil să impună ori cel puțin să influențeze masiv ordinea economică la nivel global. (Altminteri, aceasta va fi impusă de grupul BRIC, devenit între timp BRICS – Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud – sau de o altă combinație de state similară.) Pe termen lung, plecând de la el, s-ar putea ajunge la o entitate confederală transatlantică, a cărei dimensiune politică ar fi o extensie logică a Comunității transatlantice pentru comerț liber și libertate a investițiilor (bazată pe un Trans-Atlantic Free Trade Agreement – TAFTA sau un Trans-Atlantic Agreement for Free Trade and Investments – TAAFTI).

În acest sens, merită urmărită evoluția proiectului TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership). Realizarea acestui proiect – dificilă, problematică și nu lipsită de opoziție în ambele tabere – poate duce la apariția unei structuri confederale transatlantice, așa cum sugeram deja în 2001, în volumul *Un*

concept românesc privind viitorul Uniunii Europene (colectiv – Editura Polirom, Iași, 2001).

Prin efect de recul, parteneriatul euroamerican ar motiva decisiv și adâncirea integrării economice și politice europene, dând un imbold considerabil guvernării economice europene și creșterii competitivității pe continent.

Pentru a ajunge acolo, UE ar trebui să renunțe la protejarea lipsei sale de competitivitate, la modelul de organizare a pieței interne centrat pe susținerea exporturilor germane și la terapia anticriză plasată obsesiv sub semnul austerității. Întâlnirea președintelui Obama cu liderii UE, organizată cu numai câteva zile înaintea vizitei de la Berlin, l-au convins că partenerii europeni nu sunt gata de așa ceva. Mai mult, unii vor să scoată domenii întregi (cum ar fi cel al bunurilor culturale sau al tehnologiilor militare) de pe agenda negocierilor. În ceea ce o privește, Germania, ca motor principal al UE, nu vrea sau nu mai are nervii necesari spre a pune umărul la cerutele schimbări. Când fiecare națiune europeană încearcă să scape prin mijloace proprii și prin sacrificarea solidarității cu ceilalți – adică pe spezele celorlalți în cadrul unui nou joc de sumă nulă –, ce le-ar mai putea spune președintele SUA pentru a inspira o altă cale ?

Anihilarea amenințărilor neconvenționale ridică cel puțin două probleme în dialogul transatlantic : depășirea asimetriei de putere prin creșterea cheltuielilor militare ale europenilor și convenirea raportului dintre libertate și securitate. Asigurarea unei simetrii de mijloace – care asigură și o simetrie de sensibilitate față de pericole și amenințări – ar avea ca scop nu numai o mai echitabilă împărțire a răspunderii pentru securitatea și stabilitatea globală, ci și crearea unei capacități europene distincte, utilizabilă în rezolvarea problemelor de apărare la nivel regional (european și limitrof), în condițiile în care atenția SUA se îndreaptă preponderent către Asia și Pacific.

Cât privește relația dintre libertate și securitate, este indiscutabil că ea este direct proporțională : cu cât scade libertatea, cu atât scade și securitatea, dar și cu cât scade securitatea, cu atât scade și libertatea. Problema ar fi : unde se oprește limitarea libertății întru sporirea securității ? Dacă, pe tărâm economic, UE și SUA se confruntă în sfera autoreținere (austeritate) contra stimulare, pe teren geostrategic, ciocnirea are loc între libertate și securitate. Sub acest ultim aspect, europenii au ajuns să le reproșeze americanilor aproape trecerea la dictatură.

În realitate, limitarea libertății – ca aspect al mult mai generalei crize a democrației – afectează în egală măsură SUA și UE. Ceea ce îi deranjează pe liderii politici europeni nu este deplasarea polticii interne a Americii către o ordine orwelliană (în care individul este « liber » să se supună rațiunii de stat, iar « transparența » înseamnă anihilarea vieții private), ci internaționalizarea acestei ordini orwelliene, în condițiile în care, potrivit preceptelor ei, deși toți participanții sunt egali, unii sunt mai egali decât alții.

Histrionismul politic, bogat reflectat în și preluat de mass-media, ocultează adevăratele probleme ale lumii, împiedicând înțelegerea și dezbaterea lor responsabilă. Apanaj al « democrației electoraliste », acest histrionism evită punerea în termeni clari a conflictului transatlantic și a diferențelor care îl circumscriu (de organizare socială, concepție geostrategică, mentalitate politică și capacitate economică).

În discursul european – și acela cât se poate de ambiguu –, litigiul cu SUA s-ar rezuma la faptul că americanii ar fi prea agresivi și militariști în acțiunea lor externă (o putere *hard* – « dură »), și de aceea le cer aliaților europeni (adepți ai puterii *soft* – « de catifea ») creșterea bugetelor militare în detrimentul politicilor sociale, precum și sporirea securității pe seama libertăților civile. În discursul american – și el deliberat confuz –, disputa transatlantică este prezentată în termeni simetrici, europenii – veniți de pe Venus, adică de pe « planeta iubirii » – fiind conciliatoriști, capitularzi, slabi, ineficienți, incoerenți, dezbinați, lenți și lipsiți de spirit practic în decizii, în timp ce americanii – veniți de pe Marte, adică de pe « planeta războiului » – sunt intransigenți, coerenți, uniți, pragmatici și generoși în apărarea « valorilor libertății » oriunde ar fi ele amenințate în lume. Despre apărarea libertății prin lipsirea de libertate (*sic !*) nu se spune un cuvânt, nici despre dependența americană de importul de creiere și capitaluri europene ori despre eșecul exportului de « democrație », vizibil, printre altele, în incapacitatea SUA de a câștiga pacea după câștigarea războaielor pe care le-a declanșat.

În realitate, problema constă în aceea că UE, ca potențială superputere emergentă (fie ea și de tip *soft*) formată din puteri decadente, pe de o parte, și SUA, ca superputere pur și simplu decadentă, pe de altă parte, altădată aliate, încearcă acum să rămână în centrul și la controlul istoriei desprinzându-se una de alta. Atunci când, cu jumătate de gură, își recunosc slăbiciunile, o fac doar pentru a scăpa de ele transferându-le una alteia, iar nu pentru a înțelege cum să le depășească unindu-se. Or, după cum românii o știu prea bine, în unire – cea europeană, de factură federală, și cea transatlantică, de factură confederală deopotrivă – stă puterea. Puterea de a supraviețui ca actori globali și de a mai juca un rol în definirea ordinii lumii, împreună cu ceilalți actori globali, decadenți sau emergenți.

Pentru că nu pot discuta despre raportul de putere, europenii preferă să se ascundă ipocrit în spatele pretextului valorilor, lăsându-și astfel spațiu de manevră pentru crearea unor alianțe antiamericane – sau având caracter de contrapondere americană – cu actori regionali sau globali caracterizați prin sisteme de valori și mai diferite. În contextul unei asemenea logici, ce poate face oare domnul Obama spre a promova parteneriatul strategic euroamerican ?

În fine, asocierea întru edificarea unei noi ordini globale – respectiv idealul unui multipolarism relativ simetric și, prin aceasta, apt de stabili-

tate dinamică – presupune adâncirea integrării europene și transformarea actualei UE într-o democrație transnațională autentică de state-națiuni. Numai astfel ar putea participa UE – ca State Unite ale Europei – la funcționarea unui mecanism internațional în care securitatea și stabilitatea ar putea fi asigurate oarecum natural, fără a mai impune intervenția directă a SUA – o intervenție care azi secătuiește energiile americane și de care America este interesată să se debaraseze.

Chiar dacă, potrivit experților, un parteneriat strategic transatlantic ar profita atât UE, cât și SUA, inclusiv în condițiile actualului lor statut organic, este limpede că astăzi principalul câștigător ar fi SUA. Pentru a valorifica maximal virtuțile unui asemenea parteneriat, UE trebuie să se schimbe în sensul consolidării sale ca entitate aptă de a promova interesele strategice comune ale membrilor săi prin utilizarea resurselor puse în comun. Pe de altă parte, o UE mai puternică, mai coerentă și mai eficientă ar însemna, poate, un câștig tactic mai mic pentru SUA în cadrul parteneriatului, dar ar însemna și creșterea valorii strategice a parteneriatului în ansamblul său, cu efecte benefice asupra disciplinării și orientării jocului de putere la nivel global. Este însă UE pregătită pentru o astfel de schimbare chiar într-un moment în care, presați de criza economică, dar și de cea a democrației, membrii săi revin la privilegierea egoismelor naționale exacerbând național-populismul ?

Iată de ce discursul președintelui Obama la Berlin a sunat mai mult ca îndeplinirea unei obligații de serviciu. A spus ce trebuia să spună, fără a încerca să inspire ; iar lipsa efortului de a inspira poate fi interpretată nu ca lipsă de inspirație ci ca schimbare de opțiune și avertisment.

Cu cincizeci de ani înainte, președintele Kennedy nu putea să nu emoționeze mulțimea declarând că va lupta cu pasiunea unui berlinez pentru izbăvirea Germaniei și a lumii de opresiunea sovietică. O atare declarație de solidaritate cu poporul german era și o declarație de război sau o confirmare a stării de război expediată blocului sovietic. Discursul de acum al președintelui Obama s-a adresat, tot de la Berlin, mai degrabă Rusiei postsovietice decât Germaniei postbipolare, invitând-o, în termeni aproape identici cu cei din epoca « destinderii », să negocieze direct cu SUA, peste capul Germaniei și al UE, resetarea echilibrului de putere în folosul ordinii globale.

Așadar, nu despre revenirea la izolaționism a Americii este vorba și nici despre dorința de a supune UE exigențelor « imperialismului american », ci despre abandonarea Occidentului european în favoarea unei posibile antante americano-ruse care să stabilizeze spațiul euroasiatic, lăsând SUA libertatea de a controla evoluțiile strategice din zona Pacificului prin reglarea echilibrelor de putere în acea regiune. Parteneriatul strategic transatlantic ar rămâne, în consecință, o soluție subsidiară dependentă de ceea ce va face UE cu sine însăși, respectiv de opțiunea europenilor pentru statutul de actor global sau pentru acela de muzeu de istorie.

În cazul din urmă, provincializarea UE ar putea coincide și cu scindarea sa într-o Uniune de Apus și una de Răsărit. Totul depinde acum de europeni. Domnul Obama i-a lăsat să înțeleagă că nu va mai căuta numărul de telefon al Europei. A venit la Berlin doar spre a lăsa numărul de telefon al Casei Albe, în eventualitatea că europenii vor avea nevoie de el, și a plecat acasă. Ce aștepta Europa și ce i-a spus America ?!

O altă coregrafie dar același scenariu

De la data scrierii acestui text (iunie 2013) și până la integrarea lui în lucrarea de față (februarie 2015) a intervenit criza ucraineană (prezisă cu mult înainte de autorul acestor rânduri) și « războiul sancțiunilor economice » impuse de Occident (inclusiv și, mai ales, american) Rusiei pe fondul amintitei crize. Au schimbat oare aceste evenimente concluziile analizei de mai sus și au anulat sau dus într-o complet altă direcție proiectele președintelui Obama privind resetarea relațiilor americano-ruse ? Este omenirea oare în pragul altui Război Rece ? Răspunsul nostru este negativ. Atmosfera s-a schimbat. Coregrafia, de asemenea. Obiectivele strategice și fondul acțiunii politice americane au rămas aceleași.

După ani de așteptare și confruntată cu perspectiva unei iminente extinderi a UE în Ucraina (deci a pierderii Ucrainei ca « satelit strategic »), Rusia a decis să rezolve unilateral problemele rămase în suspensie din momentul dispariției bipolarismului și a URSS. Pentru Moscova, era vorba de securitate, iar nu de ideologie – de strategie, iar nu de valori.

Dacă reacția americană a părut belicoasă, este nu pentru că Washingtonul a dorit sau acceptat ca inevitabilă ideea unui război – fie el și unul rece – cu Rusia putiniană, ci din alte motive. Pe de o parte, din instinctul de « gardian global » al ordinii actuale și de sacerdot secular al Noului Ierusalim, care nu poate lăsa fără răspuns sancționatoriu nici o încercare de modificare a echilibrelor geostrategice sau de punere în discuție a valorilor formal așezate la baza raporturilor internaționale prezente, chiar dacă acestea nu afectează în nici un fel interesele vitale americane. Pe de altă parte, din cauza presiunii cercurilor neoconservatoare din SUA – nu neapărat majoritare, dar foarte vocale –, ale căror solicitări nu au putut fi complet ignorate în anul alegerilor parlamentare de mijloc de legislatură și în condițiile scăderii drastice de popularitate a administrației Obama. În al treilea rând, spre a-i asigura pe aliații est-europeni aflați în prima linie a « frontului rusesc » (balticii, Polonia și România în primul rând) că America nu va ezita să stăvilească expansionismul rus în Europa Centrală și Orientală și nu va trata cu ușurință șubrezirea sistemului de securitate în acea regiune, încurajându-i astfel să rămână atlantiști într-o Europă tot mai dominată de americano-scepticism. Așadar, rațiuni și gesturi ce țin de domeniul simbolului. În rest, nimic nu s-a schimbat, căci majoritatea americanilor consideră că : 1. Ucraina este un stat artificial și un proiect politic eșuat ; 2. America nu are nici un motiv să lupte pentru a apăra frontierele ucrainene trasate de Stalin și Hrușciov ; 3. marile provocări internaționale sunt altele, iar ele nu pot fi abordate cu destulă eficiență fără colaborarea Rusiei.

În acest timp, criza ucraineană a fost privită la Washington, asemenea oricărei alte crize, ca o răscruce de drumuri. Or, americanii știu că orice răscruce înseamnă o sfidare și că orice sfidare poate fi transformată în oportunitate. Aceasta este o viziune și o abordare tipic americană. Pe linia ei, încingerea aparentă a confruntării strategice cu Rusia i-a permis președintelui Obama reacția cu valoare strategică de proporții istorice a normalizării relațiilor cu Cuba, liderul moral al Americii Latine.

Se impune să menționăm aici că marile bătălii morale din lumea contemporană nu se dau doar între democrație și dictatură sau între cei care pun pe primul loc « drepturile omului » (individul) și cei care susțin că prioritare sunt « obligațiile omului » (comunitate sau stat) – cum pretinde Occidentul euroatlantic –, ci și între libertate și dominație, între independență și imperialism. Or, dacă în Europa se vorbește mai mult despre cele dintâi, America Latină a fost preocupată mai mult sau în egală măsură și de cele din urmă. Iar în acest context, campionul rezistenței față de hegemonismul american (cel care de la doctrina Monroe încoace a ținut sub presiune continentul sud-american) a fost, suportând costuri enorme, neîndoielnic, Cuba. A relua relațiile diplomatice cu Cuba înseamnă, înainte de orice, pentru SUA a așeza pe baze cu totul noi, mai umane și mai democratice, relația cu întreaga Americă Latină, contrabalansând astfel influența pe care Rusia încerca să și-o consolideze acolo, la porțile superputerii nord-americane. Pe de altă parte, relații normale (inclusiv și, în special, economice) cu Cuba înseamnă export de valori politice americane acolo, dar și acceptarea principiului secularizării raporturilor internaționale. Ceea ce echivalează cu acceptarea intrării într-un dialog cu Rusia care urmează logica geostrategică, de care Moscova este interesată, lăsând pe un plan secund confruntarea perpetuă pe tema valorilor. Toate acestea nu reprezintă altceva decât resetarea relațiilor ruso-americane pe linia anunțată cu mai mulți ani în urmă de administrația Obama. Adică dezideologizarea acestor relații, facilitată acum, în mod neașteptat, tocmai de criza ucraineană, și realizarea unor aranjamente strategice americano-ruse în mod direct, fără a mai trece prin antecamera europeană.

Negocierile pentru realizarea unor asemenea aranjamente (pe care și Germania ar fi vrut să le negocieze fără participare americană) au loc, cu siguranță, undeva. Partea proastă este că avatarurile chestiunii ucrainene le face mai puțin transparente.

În 1962, Criza rachetelor a făcut ca pacea lumii să depindă de soluția de echilibru găsită în triunghiul Moscova-Washington-Havana. În 2014, lucrurile se petrec oarecum la fel. Rusia « se retrage » (într-o formulă atipică, este drept) din Cuba – prin faptul avansului SUA în relația cu Havana –, recunoscând implicit preeminența Washingtonului în emisfera vestică, și primește, *de facto*, mână liberă în Europa de Est (de această dată, în Ucraina – cel puțin în Malorusia / Donbas și Crimeea, și poate chiar în regiunea Odesa). Ca și atunci, America a afectat superioritatea morală (americanii chipurile luptau pentru libertate și alte valori legate de ea), în timp ce Rusia și-a consolidat poziția geostrategică (rușii înțelegând mai bine decât occidentalii că numai de pe un aliniament geostrategic solid poate porni ofensiva valorilor).

Ca și în 1962, Turcia intră și ea în ecuație, tot pe un front secundar. Atunci, retragerea rachetelor americane din Turcia era necesară, din punctul de vedere rus, pentru securitatea Moscovei și ajustarea fină a echilibrului strategic americano-sovietic. Acum, menținerea Turciei în parteneriat strategic cu SUA este necesară, din punctul de vedere american, pentru realizarea unui « cordon sanitar » polono-româno-turc unind Marea Baltică cu Marea Neagră și Marea Mediterană – cu o eventuală punte prin vestul Ucrainei. Așa s-ar putea explica distanțarea recentă a Washingtonului de Israel. În condițiile în care Israelul își poate apăra securitatea pe cont propriu, iar Turcia neootomană, altădată partener strategic al acestuia, se dezice de el pentru a-și crește influența în lumea islamică (aflată iarăși în fierbere după dezastrul Primăverii arabe), SUA, devenind israelo-sceptice, își creează premise pentru a salva legătura strategică cu Ankara – o Ankară tot mai ofensată, tot mai exasperată, tot mai sătulă și tot mai înstrăinată de refuzul admiterii în UE. Bonusul acestei resetări politice l-ar putea constitui posibilitatea unei antante americano-ruso-turcești împotriva fundamentalismului islamic, precum și al unei antante americano-ruse ori, eventual, americano-ruso-chineze privind statutul internațional al arsenalului nuclear iranian. În această perspectivă, SUA nu au nevoie de o Rusie falită economic. O Rusie disponibilă, frăgezită, da ; o Rusie sufocată, în genunchi, nu ! Iată de ce ipocrizia sancțiunilor economice antiruse pare a fi la fel de mare la Washington și la Berlin.

În fine, tot ca în 1962, caracterul ultrasensibil al problemelor și opoziția unor segmente însemnate ale opiniei publice americane (de astă dată, în special comunitatea cubaneză, dar și cea care promovează interesele israeliene) la ideea unor compromisuri fără condiții ideologice cu Rusia și « prietenii săi » impune recursul la negocieri informale și negociatori confidențiali. Atunci a fost Robert Kennedy, acum se pare că ar fi vorba despre veteranul « realismului politic » Henry Kissinger. Altfel nici nu s-ar putea. Misiunea negociatorilor va fi nu atât aceea de a defini conținutul înțelegerilor (acestea ar mai putea cuprinde câteva *qui pro quo*-uri vizând soluționarea « la pachet » a crizelor înghețate din spațiul ex-sovietic), cât de a le ambala de o manieră care să le facă « vandabile » marelui public.

Unde este România în acest joc ? Vorba poetului, era pe când nu s-a văzut (în vremea sistemului bipolar și a integrării sale în blocul sovietic), azi o vedem (integrată formal în structurile euroatlantice) și nu e !

UE și România – mariaj, coabitare sau partaj

14 iulie 2013

PE ZI CE TRECE, UE este tot mai busculată, decredibilizată, fragilizată și divizată de egoismele naționale. Criza de identitate, de creștere, de competitivitate, de imagine, de viziune, de conducere și de încredere care o afectează au devenit cronice. Unele state membre caută să-și promoveze prin Uniune ambițiile hegemonice. Altele încearcă să blocheze consolidarea Uniunii abuzând de dreptul de a opta pentru rămânerea în afara proiectelor comunitare. Singura care mai asigură coerența și funcționarea ansamblului unional este birocrația europeană, însă și ea devine tot mai odioasă prin rigiditate, lăcomie, comoditate și iresponsabilitate.

În această UE, România este tot mai marginalizată, discriminată și fragilizată. Sistemul actual de funcționare a Uniunii nu facilitează modernizarea și dezvoltarea României – sau nu le permite în ritmurile și cu vigoarea necesare. Dimpotrivă ! Dacă situația va continua să evolueze pe actuala cale, națiunea română riscă să dispară. O asemenea perspectivă este inacceptabilă.

În mai 2014 au avut loc alegerile europene. Acestea vor fi oferit un cadru potrivit pentru ca relația dintre România și UE, precum și viziunea românească privind construcția europeană să fie abordate, clar definite și dezbătute.

În acest context și pe fondul escaladării euroscepticismului în România și în întreaga Europă, trebuie început prin a menționa opțiunea exclusă : părăsirea pură și simplă a Uniunii. De principiu, România nu poate rămâne singură și izolată într-o zonă gri, prinsă între o confederație europeană – fie ea și divizată, respectiv incapabilă de a deveni putere globală – și o federație rusă – fie ea și postimperială, respectiv redusă la rolul de putere regională. În plus, dacă ar fi să părăsească UE astăzi, România ar fi mai puțin în stare să se țină pe propriile picioare decât era la data intrării în Uniune. Măsurile luate în scopul integrării sale europene – justificate din perspectiva edificării unei democrații transnaționale, dar autodistructive în condițiile în care concursul între națiunile membre se menține – au subminat în mare măsură coerența națională și fiabilitatea României.

Odată această precizare făcută, rămâne de văzut care sunt alternativele valabile. Dacă reculul nu este o opțiune, ceea ce rămâne este alegerea între a merge înainte și deplasarea în lateral.

A merge înainte înseamnă a organiza un menaj cu adevărat comun al statelor membre, un mariaj generator al unei noi familii multi- și transnaționale, un condominium autentic, în care suveranitățile naționale nu se mai exclud, ci se contopesc ; adică a împinge spre realizarea unei adevărate Europe politice, a unei autentice democrații europene transfrontaliere, a unei veritabile federații de state-națiuni, a Statelor Unite ale Europei. Aceasta nu presupune neapărat creșterea competențelor UE, ci exercitarea lor de o manieră federală (mai bine mai puțin, dar mai federal), precum și asigurarea eficienței politicilor europene prin agregarea lor într-un tot coerent.

Pe o atare linie, este esențială neutralitatea instituțiilor europene în raport cu statele membre, ca și independența față de acestea în exercitarea competențelor lor. Consiliul European va trebui să fie o instituție europeană compusă din șefi de state și guverne, iar nu un conclav de șefi de state și guverne, fiecare preocupat de câștigarea unui joc de sumă nulă în favoarea propriei națiuni. Este, de asemenea, necesar ca acest Consiliu să se limiteze la orientarea strategică a UE, fără a mai lua decizii cu caracter operativ.

În același timp, se impune reunirea Consiliilor de Miniștri într-o singură structură cu componență stabilă, având, alături de Parlamentul European, nu doar puterea de a legifera, ci și pe aceea de a iniția legislație. În ceea ce o privește, Comisia Europeană ar deveni cu adevărat executivul UE – unicul executiv.

Guvernarea economică europeană, împreună cu uniunea bancară organizată în jurul Băncii Centrale Europene, sprijinite pe un buget federal / unional alimentat inclusiv din surse proprii, ar permite coordonarea, astăzi absentă, a politicilor de dezvoltare economică cu politicile comerciale, monetare, fiscale și bugetare. Pe o atare bază se va putea clădi « Europa socială », « Europa valorilor » și « Europa-putere globală ». De asemenea, plecând de aici și trecând prin structurile statelor naționale ca sintetizatori ai intereselor specifice comunităților etnoculturale organizate politic, va deveni posibilă și necesară descentralizarea celor din urmă și transmiterea puterilor lor către comunitățile locale, în cadrul unui proces care să asigure europenizarea regiunilor, iar nu regionalizarea națiunilor ori regionalizarea Europei.

Dacă un asemenea proces nu se va împlini într-un interval rezonabil de timp, România va fi obligată să treacă la un alt proiect. Acesta se cere enunțat de pe acum.

Absența evoluției UE către o formulă cu adevărat federală impune soluția unei UE cu mai multe viteze sau cu mai multe grade de integrare. Aceasta implică introducerea categoriei « membrilor asociați ».

Membrii asociați și-ar păstra libertatea de decizie cel puțin în domeniile corespunzătoare competențelor partajate de astăzi. În privința celorlalți membri, s-ar renunța atât la competențele partajate – Uniunea având de-aici înainte numai competențe exclusive –, cât și la posibilitatea recurgerii la *opt out* (dreptul celor cărora anumite decizii nu le convin de a se sustrage de la aplicarea lor). Procedeul *opt out* nu va mai fi nici la dispoziția membrilor asociați, întrucât aceștia vor cunoaște de la bun început domeniile în care deciziile comune nu le sunt opozabile, iar ocolirea respectivelor decizii ar ține chiar de statutul lor.

Printre avantajele directe ale unei asemenea abordări ar fi acelea că procesul decizional nu va mai putea fi blocat sau diluat prin « șantajul » recurgerii la *opt out* și că impredictibilitatea decizională aferentă acestei proceduri ar fi evitată. În același timp, cei care nu vor să accepte sau nu pot accepta anumite tipuri de intervenție a UE, vor reuși să le evite fără a rămâne complet în afară. Chiar și aceștia ar trebui să aibă dreptul de a participa la procesul decizional în integralitatea lui, cu precizarea că în domeniile rezervate suveranității lor exclusive votul lor va fi consultativ.

Câștigul strategic ar fi, de asemenea, semnificativ. UE ar maximiza volumul resurselor puse în comun, în timp ce statele reticente, nedorite, sceptice sau nemulțumite de gestiunea comunitară și-ar putea păstra libertatea de acțiune care să le garanteze salvgardarea agendei naționale. În categoria « membrilor asociați » s-ar încadra, în aceste condiții, state precum : Marea Britanie – interesată exclusiv de Europa-piață ; Turcia – care are dificultăți de integrare culturală ; Ucraina – care întâmpină obstacole geopolitice în calea integrării ; România ori Bulgaria - victime ale unei certe discriminări izvorâte din prejudecăți și interese meschine, ce le amenință cu scoaterea din istorie.

Un asemenea proiect nu coincide cu ideea despre « Europa celor două viteze » cu care cochetează astăzi « primadonele » UE. Și aceasta pentru că nu disparitățile economice ar face distincția între membri și membri asociați. Potrivit concepției decrise aici, ar fi vorba despre o uniune cu geometrie complexă. Cercul interior ar fi unul (cvasi)federal (devenit posibil întrucât numărul membrilor fiind mai mic, numitorul comun al intereselor lor ar fi mai mare), iar cercul exterior ar fi unul confederal, apartenența la unul sau altul fiind rezultatul opțiunii fiecăruia. Trecerea din cercul exterior în cel interior ar avea loc în funcție de capacitatea UE de a dovedi că poate lucra în mod egal pentru toți membrii săi cu statut integral (federat), și invers. Astfel, geometria UE ar fi nu numai complexă, ci și variabilă, aceasta permițându-i să se adapteze mai bine contextului, să valorifice mai bine oportunitățile și să răspundă mai bine așteptărilor.

Hotărât lucru, actuala UE nu corespunde nevoilor României. Iată de ce, dacă UE, în componența sa prezentă, nu se reformează esențial spre a deveni o adevărată federație de state-națiuni, România trebuie să ceară măcar o ajustare statutară vizând a-i reda libertatea de mișcare indispensabilă pentru a rezista în concursul dintre națiunile membre.

Dacă nici un asemenea demers nu ar reuși, s-ar impune recurgerea la planul C. Aceasta ar însemna edificarea unei Uniuni Europene de Răsărit, care să cuprindă statele intrate în actuala UE după 2005, precum și Grecia, Turcia și, eventual, Finlanda și Suedia. La timpul potrivit – mai degrabă mai curând decât mai târziu –, acestei Uniuni i se vor putea alătura Ucraina și Republica Moldova. S-ar realiza astfel o regiune cuprinsă între Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Egee – așa-numitul *intermarium* –, care ar putea rămâne în interiorul actualei UE reconfigurată ca sistem dualist sau ar putea constitui o forță de echilibru de sine stătătoare despărțind Uniunea

Europeană de Apus de Eur(Ruso)Asia. O Uniune de Răsărit precum cea sugerată s-ar putea întemeia pe terenul solidarității unor interese mult mai convergente și al unor similarități culturale mult mai profunde, spre a promova proiecte comune circumscrise de o viziune strategică mult mai îndrăzneață și mai coerentă. Ea ar putea ajunge mai repede la desăvârșirea unei democrații transnaționale decât națiunile « imperiale » ale Occidentului european, eventual determinând ulterior o integrare cu adevărat paneuropeană.

Cât de fezabile ar fi aceste proiecte, abia schițate aici ? Greu de spus. România trebuie însă să le inițieze. Simpla punere în discuție va atrage atenția asupra sa, sporindu-i semnificativ influența în UE.

Este esențial ca viitoarele dezbateri europene să nu cadă în capcana disputelor interne sau să devină prizonierele controveselor ideologice. Aceste dezbateri vor trebui să fie arena de confruntare dintre euroentuziasmul utopic, euroscepticismul nihilist și euroscepticismul pozitiv. Cei ce aparțin fiecăreia din aceste categorii vor trebui să se unească pe deasupra granițelor de partid și a doctrinelor pentru a oferi un viitor atât UE, cât și membrilor săi, într-o relație permițându-le a se sprijini unul pe altul și a progresa unul prin altul.

Tangram-ul geografic și etnic al Ucrainei

Criza ucraineană care a izbucnit în 2014 și procesul dezmembrării acestui stat (Crimeea este oficial anexată la Rusia, Malorusia / Ucraina de Est a devenit zonă de conflict înghețat până la o viitoare « unire » cu « maica Rusie », iar regiunea Odesa / Ucraina de Sud cu Bugeacul până la frontiera cu Moldova / Transnistria se află și ea în vizor) plasează într-un context nou proiectele alternative de integrare regională europeană. Că Ucraina în frontierele ei oficiale actuale nu mai poate fi luată în considerare (cel puțin nu pe termen scurt și mediu) pentru vreo formulă de integrare europeană (fie aceasta una paneuropeană, fie un *intermarium*) este deja limpede. Rusia se opune, iar UE nu are nici mijloacele și nici interesul să ducă un război total cu Rusia pe o atare temă. Maximumul ce se poate realiza este un acord de asociere dublat de un tratat de liber-schimb (și acela coordonat cu Rusia) între UE și Ucraina, înțelegându-se că prevederile unor asemenea documente se vor aplica numai pe o parte a teritoriului ucrainean oficial (teritoriu la care, foarte probabil, în curând se va face referire sub denumirea de « Ucraina propriu-zisă »).

Ce se va întâmpla însă cu restul Ucrainei, în principiu, cea de la vest de Nipru ? Aceasta este Ucraina naționalistă și rurală, prooccidentală în măsura în care Occidentul este văzut ca o pavăză împotriva Rusiei sau ca o sursă de ajutor financiar indispensabilă pentru stabilizarea unei economii în criză structurală. Situația acestei Ucraine este complicată prin prezența pe teritoriul ei a unor minorități naționale (poloneză, română, slovacă, maghiară), ajunse acolo prin efectul rapturilor teritoriale staliniste. Acestora li se adaugă minoritatea evreiască, descendentă a unei populații gonite și « uitate » acolo de diferite valuri antisemite din Europa occidentală spre a alimenta (fără a scuza,

desigur) un antisemitism ucrainean de o cruzime extremă. Această combinație explozivă este ceea ce va oferi Rusia cu titlu de concesie geostrategică și dar cultural otrăvit UE. A menține într-o minimă stabilitate un asemenea stat, greu dacă nu imposibil de integrat într-o ordine federală europeană, va fi prioritatea indiscutabil aptă să dea dureri de cap UE mai degrabă decât dacă ar fi transformat în stat membru / federat. Un asemenea stat ar putea face însă parte mai ușor și mai cu folos din acel *intermarium* de la Baltica la Mediterana (Egee), organizat la început mai curând într-o manieră confederală, cu structuri de integrare mai ales orizontale și lipsit de protagoniști cu apetituri hegemonice.

Dacă o asemenea construcție ar adopta principiile care au guvernat neutralitatea finlandeză sau austriacă, ea ar putea include și Belarusul. Pentru a fi viabilă, o asemenea neutralitate va trebui să beneficieze și de un mecanism adecvat de garanții internaționale, implicându-i deopotrivă pe protagoniștii euroatlantici și pe cei euroasiatici.

Alegerile germane – cine câștigă și cine pierde ?

30 septembrie 2013

LUMEA (ÎN SPECIAL CEA EUROPEANĂ) și-a ținut respirația în așteptarea rezultatului alegerilor parlamentare din Germania. Testul a fost făcut : UE nu funcționează cu motorul german gripat ! Va funcționa ea cu motorul german supraturat ?

Acum, rezultatele sunt cunoscute : a câștigat politica egoismului național. O națiune tot mai egocentrică a premiat nu un anumit guvern sau partid de guvernământ, ci un model de guvernare care a permis ocuparea forței de muncă germane și păstrarea unui nivel ridicat de protecție socială a cetățeanului german prin creșterea forțată a exportului de produse și servicii germane, în condițiile scăderii protecției sociale în celelalte state membre ale UE.

Stânga și dreapta, social-democrații și creștin-democrații (împreună cu social-creștinii) sunt practic totuna. Formal, dreapta a câștigat, dar asta nu pentru că ea a fost atât de puternică, ci pentru că stânga a fost atât de slabă. Iar slăbiciunea stângii își are originea în lipsa ei de mesaj. O « stângă-caviar » – adică o stângă care râvnește la modul de viață al dreptei, criticat din vârful buzelor atunci când nu poate fi imitat – nu mai atrage cu mesajul social câtă vreme dreapta i l-a confiscat și l-a aplicat cu succes în Germania, transferând « lupta de clasă » sau confruntarea dintre muncă și capital la nivelul relațiilor europene, și nu mai are la dispoziție mesajul internaționalist din moment ce a abandonat susținerea pentru politica de coeziune a UE în favoarea așa-zisei « discipline bugetare ». Retorica stângistă de circumstanță nu are cum gâdila urechile unei societăți marcate de șovinismul bunăstării.

Contopirea acestei drepte cu această stângă într-o mare coaliție nu va face decât să pună în acord forma cu conținutul. Germania este astăzi o democrație națională monopartidă. Opoziția guvernului german se află în afara Germaniei. În Germania, puterea fără opoziție (semnificativă) satisface nevoia de ordine a unui popor în a cărui cultură este adânc înrădăcinat respectul ierarhiei și al autorității. Eficiența acestei puteri naționale în a garanta o ordine europeană producătoare de prosperitate germană face suportabilă inegalitatea dintre diferitele categorii socio-profesionale care compun societatea germană, legitimându-o.

Celelalte partide nu prea contează. Ele sunt salata democratică servită alături de friptura puterii concentrate. Proiectul unei dreptăți sociale integrale – adică o dreptate de principiu, care trebuie să caracterizeze și politica europeană a Germaniei –, ca și acela al replierii interesului german în spatele frontierei naționale, unde este definit prin contrast cu interesele europene, iar nu în contextul lor – adică proiectul renunțării la condominiumul european –, au fost deopotrivă respinse. Germania are nevoie de

un imperiu, fie el și în formă democratică, dacă hegemonia germană se regăsește în conținut.

Lecția a fost înțeleasă. După aflarea rezultatului alegerilor, Bursele europene au căzut.

Este interesant de observat că Bursele europene au căzut și în ianuarie 2015, la aflarea triplei vești : 1. că Grecia organizează alegeri parlamentare anticipate ; 2. că la aceste alegeri prima șansă de victorie o are partidul de extremă stângă Syriza, ostil politicilor de austeritate susținute de UE, FMI și BCE, în acord cu linia germană ; 3. că Germania amenință cu excluderea Greciei din Zona Euro dacă, victorioasă în alegeri, respectiva stângă va repune în discuție măsurile de austeritate acceptate de guvernele anterioare. Dincolo de lipsa de respect a Germaniei pentru democrația europeană (avertismentul Berlinului adresat electoratului grec spune că acesta va fi sancționat dacă va alege altfel decât electoratul german – *sic !*), întrebarea este dacă febrilitatea bursieră arată ostilitatea mediilor de afaceri față de justiția socială promisă de stânga radicală elenă ori teama acelorași medii față de decizia germană de a reduce UE la statele care se supun hegemoniei germane – singurele care ar avea dreptul la alegeri « libere », tot așa cum, în raiul celest, Adam a fost « liber » să-și « aleagă » de soție singura femeie existentă, Eva. Foarte probabil, Bursele răspund negativ la ambele pericole : pericolul ca flexibilitatea pieței muncii să se reducă în favoarea creșterii cheltuielilor sociale, dar și acela ca ieșirea din criză să se facă exclusiv pe seama austerității impuse consumatorului de rând, iar nu prin mobilizarea contribuabililor din întreaga UE, inclusiv și în primul rând din Germania, la stimularea economiei. Sinteza celor două temeri ale capitalului formulează ceea ce s-ar putea numi « problema centrală a austerității germane ». Austeritatea pentru care insistă Germania până la a contesta dreptul altor națiuni la alegeri libere îi vizează pe săracii Europei care au probleme financiar-economice structurale, iar nu și pe bogații Europei, fără strângerea curelei cărora nu au de unde să apară fondurile necesare pentru reluarea creșterii economice și crearea locurilor de muncă la nivel continental. Egoismul german apare astfel și pe piețele bursiere ca principalul obstacol în calea ieșirii UE din criza de creștere și principala amenințare la adresa integrității UE, deci la adresa păcii.

Nu se știe însă ce s-a întâmplat în cancelariile europene. Indiferent de reacțiile subiective de la Bruxelles și din capitalele europene, cert este că, în politică, la fel ca în fizică, funcționează principiul acțiunii și reacțiunii. Accentuarea național-egoismului german și concentrarea aferentă a puterii politice în interiorul Germaniei, cu consecința slăbirii democrației prin sublimarea opoziției, va da inevitabil naștere unui răspuns european. Cât de adecvat sau inadecvat rămâne de văzut.

În prezent, costul muncii în statele UE din Sud și din Est scade nu pentru a se mări competitivitatea la export a bunurilor și serviciilor lor, ci pentru ca banii astfel economisiți să sporească puterea de cumpărare a

produselor și serviciilor importate din Germania. Cheltuielile pentru serviciile publice și cele de interes public din statele respective scad nu pentru a ieftini bunurile și serviciile interne ca urmare a reducerii impozitelor, ci pentru a permite plata datoriei germane și a susține exporturile germane. Dimpotrivă, impozitele cresc invers proporțional cu protecția socială pentru a asigura capacitatea de restituire a împrumuturilor din care au fost finanțate importurile.

Cureaua are totuși un număr limitat de ochiuri. Susținerea exporturilor germane pe seama nivelului de trai al importatorilor, în condițiile în care puterea reală de cumpărare a acestora scade constant, nu poate merge la infinit. Ea nu este durabilă nici din punct de vedere social, nici din punct de vedere economic, nici din punct de vedere politic. Germania va trebui deci fie să accepte o altă ordine internă a UE, fie să caute soluții în altă parte, adică în afara UE.

Pe termen scurt însă, spre a-și menține sprijinul electoral, adică spre a-și conserva puterea pe plan național, liderii politici germani vor încerca să conserve actuala ordine europeană, profitând de faptul că în țară opoziția este cvasiinexistentă, iar în UE, Germania deține o poziție economică dominantă. Toți cei care depind de puterea economică a Germaniei (inclusiv Franța, dar și Polonia) se vor opune cu dificultate exigențelor ei privind ordinea economică.

În schimb, mai ales pe măsură ce puterea de cumpărare a importatorilor de produse și servicii germane va scădea ca urmare a politicilor de austeritate impuse de Germania, ceilalți membri ai UE se vor coaliza spre a limita influența politică germană în structurile europene. Lucrul va fi realizabil prin opoziția la adâncirea integrării politice (respectiv a ordinii politice europene propuse de Berlin), prin slăbirea instituțiilor europene (cu precădere a celor care funcționează pe baze federale / comunitare) și prin evitarea plasării în funcții europene de vârf a unor politicieni germani (a se vedea candidatura lui Martin Schulz la președinția Comisiei Europene). Iată de ce și cum Marea Britanie, cu euronegativismul său funciar, ar putea să atragă tot mai mulți adepți. (Rezultatul alegerilor germane a prefațat astfel ascensiunea euroscepticilor în Parlamentul European după alegerile europene din 2014.)

Stoparea evoluției UE către o uniune politică reală, cu alte cuvinte, frânarea procesului de edificare a unei federații de state-națiuni funcționând ca o democrație transnațională dotată cu instituții puternice și eficiente va menține și chiar agrava însă actuala incoerență strategică, inadecvare decizională și incapacitate administrativă a acesteia – spre insatisfacția tuturor, inclusiv a Germaniei. O UE irelevantă nu poate fi pe placul și în interesul Germaniei, căci Germania nu se poate baza pe ea pentru a asigura viabilitatea ordinii dorite de germani în avantajul lor.

Spre a asigura relevanța UE, Germania ar trebui să renunțe la ordinea europeană focalizată pe susținerea exporturilor sale, deci a supremației economice germane, și să-l oblige pe contribuabilul german să scoată din buzu-

nar, deci să-și reducă nivelul de trai, pentru a susține dezvoltarea celorlalte state membre, realizând astfel o coeziune autentică și civilizând capitalul la scară paneuropeană. Aceasta ar garanta menținerea integrării europene ca instrument al păcii.

Egoismul național german – dacă va prevala, iar rezultatul ultimelor alegeri arată că așa stau lucrurile – va împinge însă Germania spre o altă variantă. O poate face, căci alternativa există. Nesatisfăcut de UE, Berlinul se va îndrepta spre o antantă cu Moscova, împărțind cu aceasta supremația asupra Europei Centrale și Orientale, și convenind totodată frontiera dintre Europa și Eurasia, fără a mai menaja securitatea și echilibrele strategice euroatlantice.

Formula a mai fost aplicată. Ea s-a încheiat cu războiul, cu prăbușirea Germaniei și cu divizarea Europei. Nici de astă dată nu are cum fi altfel, dar lecția principală a istoriei ne învață că liderii politici nu învață lecțiile istoriei – mai cu seamă atunci când o politică vizionară nu aduce și victoria în alegeri, precum și când dispare generația de oameni politici în inima căreia teama de război și dragostea de pace au fost sădite direct cu sabia, în bubuitul tunurilor.

Ce poate face România – o țară dintre cele mai expuse – în aceste condiții ? Pentru ea este imperios să treacă imediat la proiectarea și realizarea unei alianțe strategice cu celelalte țări central-, est- și sud-est europene, de la Baltica la Marea Neagră și la Marea Egee. Aceasta ar urma să acționeze în interiorul UE pentru a impune democratizarea ordinii politice și economice europene pe temelii de tip federal, în locul concertului de națiuni resuscitat în prezent sub directoratul câtorva protagoniști continentali. Dacă lucrul nu se va dovedi posibil, va trebui aplicat « planul B », respectiv transferul alianței euroorientale în afara UE. În ambele situații – dar cu precădere în cea din urmă – va fi necesar ca ea să funcționeze ca o piesă esențială în articularea unui spațiu unic dar nu unitar de stabilitate, securitate, justiție și prosperitate de la Gibraltar la Bering. Este timpul ca Orientul Europei să își reia rolul de sursă de inspirație și energie al civilizației europene.

Pentru România, ca și pentru statele din vecinătatea sa apropiată, a se mai complace în actuala ordine europeană incoerentă, ineficientă și irresponsabilă, supunându-se în fapt unui directorat european și așteptând milă de la concertul națiunilor puternice ale zilei, este egal cu sinuciderea. O nouă abordare este, așadar, urgentă. Iată principala concluzie impusă de analiza rezultatului alegerilor germane.

De la euroscepticism la secesionism

Anticipările mele au fost confirmate. Alegerile germane au prefațat, într-adevăr, victoria relativă a euroscepticismului la alegerile europene din 2014, dar și, odată cu slăbirea capacității integratoare a UE, precipitarea procesului de dezintegrare a statelor naționale membre. Aceasta nu este o coincidență, ci o relație obiectivă, care confirmă teza că UE nu reprezintă o ordine antistatală, ci una care joacă și rolul de « schelet exterior » al statelor-națiuni europene, apt de a menține coerența, unitatea și verticalitatea lor. Când forța centripetă sau capacitatea de coagulare a UE scade, forțele centrifuge existente la nivelul statelor naționale sporesc. Greșesc cei care cred că gloria statului-națiune va reînvia dacă UE dispare. Statul-națiune nu mai are resurse pentru a satisface nevoia de securitate a cetățenilor săi în condițiile globalismului contemporan și nici nu are instrumente pentru a evita războiul ca ultim recurs în tranșarea concursului între națiuni.

Politica de austeritate promovată de Germania a împiedicat ieșirea din criza economică a UE. Politica de apropiere față de Rusia practicată de Germania – cu ignorarea temerilor și aspirațiilor nutrite atât de aliații săi orientali, cât și de cei transatlantici – a afectat echilibrul geostrategic și arhitectura de securitate în Europa. Politica de naționalizare a instituțiilor și deciziilor europene impusă de Germania a resuscitat disputele dintre națiunile membre ale UE. Toate acestea au dat apă la moară euroscepticilor, care, atacând ordinea federală europeană emergentă de pe poziția apărării intereselor naționale, au pus semnul egalității între « euroscepticism » și « naționalism », între « europenism » și « trădare națională ». Aceasta a făcut ca în Parlamentul European să pătrundă un număr mare de europarlamentari euronihiliști care blochează reformele necesare pentru transformarea UE într-o veritabilă uniune de state și cetățeni, așezată pe baze federale și democratice ferme. Dar a făcut și ca extrema dreaptă național-populistă să invadeze parlamentele naționale – exemplul cel mai edificator este cel al succesului electoral al UKIP în Marea Britanie.

Cu alte cuvinte, sporirea ponderii euronihiliștilor în PE este direct proporțională și merge mână în mână cu creșterea ponderii național-populiștilor în parlamentele naționale. Or, aspectul din urmă nu a făcut decât să dea un imbold reacției secesioniste în cadrul statelor naționale în cauză. Este, astfel, interesant de observat că, odată cu intrarea UKIP (ca să păstrăm exemplul) în Camera Comunelor (ca și în PE), s-a consumat și episodul referendumului pentru autodeterminarea Scoției și desprinderea ei din Regatul Unit. Succesul secesioniștilor în acest scrutin popular a fost evitat la limită prin concesii care mențin unitatea regatului britanic mai degrabă la nivel de simbol. În planul realității, Scoția, Țara Galilor, dar și Anglia (căci despre Irlanda de Nord nici nu mai merită să vorbim) vor trăi însă vieți politice tot mai separate, cu agende tot mai diferite.

Dacă în alegerile legislative din 2015 guvernul conservator se va menține pe linia populistă a consultării referendare cu privire la rămânerea Marii Britanii în UE, riscul cel mai mare nu va fi acela al ieșirii britanicilor din structurile europene (decizie relativ ușor de gestionat la nivel european), ci acela al divizării și dezmembrării și mai accentuate a Regatului Unit – ceea ce, într-adevăr, va cutremura serios echilibrul de putere în Europa și în întreg spațiul euroatlantic.

Exemplului britanic i se pot adăuga, din păcate, multe altele atestând faptul că avem de-a face cu regula, iar nu cu excepția. Tot în 2014, în timp ce Occidentul vitupera împotriva referendumurilor pentru autodeterminarea și secesiunea Crimeei și Donbasului (în Ucraina), « sponsorizate » de Rusia, același Occident păstra tăcerea asupra unui referendum similar desfășurat în regiunea Veneto (Italia) și încheiat cu decizii și cifre similare celor est-ucrainene. Din fericire, acel referendum a avut doar

caracter consultativ. Deocamdată. La un referendum de același tip și cu rezultate previzibile asemănătoare privind secesiunea Cataloniei (Spania) s-a renunțat în ultimul moment întrucât a fost declarat neconstituțional. Deocamdată. În toate aceste cazuri, dar și în altele (de exemplu, fracturarea Belgiei), unul dintre argumentele folosite de tabăra oponenților la secesiune a fost acela că statele independente rezultate din procesul de separare a regiunilor în cauză nu vor intra automat în UE (*sic !*). Integrarea europeană ca argument pentru menținerea unității statelor naționale. Iată o lovitură morală, politică și intelectuală dată atât celor care susțin că dispariția UE va « salva » statul-națiune, cât și « națiunilor imperiale » care se joacă de-a hegemonii în UE, sprijinind ideea unei oligarhii transnaționale europene.

Fără a căpăta accente la fel de dramatice – tot deocamdată –, și unitatea națională a României a fost pusă în discuție odată cu criza UE, criza României în UE și criza democrației naționale românești. Alegerile prezidențiale din 2014, desfășurate pe fondul numeroaselor maladii de care suferă UE, au scos în evidență pericolul strategic pentru unitatea României rezultat din : 1. afirmarea neoimperialismului rus ; 2. proximitatea zonelor de conflict ucraineană și transnistreană ; 3. adâncirea disparităților dintre regiunile istorice românești sub aspect economic și din izolarea lor reciprocă în lipsa infrastructurilor de transport corespunzătoare ; 4. pulverizarea politico-administrativă a statului subminat de emergența oligarhiilor locale de tip neofeudal ; 5. confuzia excepționalismului cultural transilvan. (Nu secesionismul secuiesc – o rătăcire diversionistă alimentată de obsesii cu origini în afara României –, ci secesionismul ardelean, fie el și numai cultural, cu rădăcini otrăvite înfipte în chiar sufletul neamului românesc, amenințăcu adevărat Transilvania și România. În absența ingerințelor externe, locuitorii Țării Secuilor – maghiari și români – și-ar găsi repede atât liniștea, cât și formula optimă de autonomie administrativă care să le garanteze deopotrivă identitatea și bunăstarea. Separatismul cultural ardelean, substanțializat de protagoniștii « Republicii de la Cluj » (o altă « Republică de la Ploiești », proiectată de membrii așa-zisului « grup de la Cluj ») nu are însă izvoare externe și nu trăiește cu respirație artificială, ci își are obârșia în frustrările unei elite provinciale cu ifose de crai Habsburgi, pofte de ciocoi levantini și teribilisme solemne de « mitici » tragici. În același timp, amenințarea geostrategică externă venită de la răsărit nu ar pune atâta sub tensiune coeziunea națiunii române dacă nu ar fi anarhia neofeudală a oligarhiei plurale interne, ce a proliferat în condițiile precarității economico-sociale și ale ineficienței instituțiilor statului. Toate pot fi însă neutralizate prin federalizarea statelor-națiuni la nivel european, respectiv prin « europenizarea » statelor-națiuni iar nu prin « renaționalizarea » UE.)

Războiul Rece – etapă a primului război mondial de o sută de ani

26 iulie 2014

OMENIREA A COMEMORAT cu un fast surprinzător izbucnirea primului război mondial cu o sută de ani în urmă. Există în acest fapt ceva tulburător, care amintește de impulsul subconștient resimțit de criminali de a reveni la locul crimei.

În 1914, nimeni nu dorea războiul (cu excepția Franței, nerăbdătoare să anuleze efectele înfrângerii administrate de prusaci în 1870, înfrângere care o redusese la rolul unei puteri de mâna a doua). Mai mult, nimeni nu credea că războiul poate izbucni atâta timp cât principalele puteri europene aveau în frunte monarhi înrudiți între ei. Cei mai mulți puteau fi văzuți împreună la băi, la Karlsbad sau la Evian, reuniți la nunți, botezuri și înmormântări de familie, armonizând interesele statelor pe care le personalizau (iar nu doar personificau) și ale popoarelor de care (iar nu în fața cărora) răspundeau, într-o atmosferă de concordie familială. Cam tot așa cum, de douăzeci și cinci de ani încoace, șefii de stat și de guvern ai SUA, Rusiei, Chinei, Germaniei, Franței, Italiei, Japoniei, Marii Britanii etc., în ținute destinse și cu zâmbete relaxate, se lasă urmăriți de camerele de luat vederi atunci când petrec la nenumăratele reuniuni ale G7, G8, G20 etc. Ce splendid sentiment de siguranță, atunci și acum ! Câtă stabilitate și câtă armonie sugera echilibrul aparent, realizat de « concertul națiunilor » !

Cu toate acestea, din nebăgare de seamă, omenirea « a alunecat » în război. « Coaja de banană » aflată la originea « accidentului » a fost gestul unui « terorist » (ce sinistru sună azi acest cuvânt !) sârb, care l-a asasinat la Saraievo pe moștenitorul tronului Habsburgilor. Cam tot așa cum astăzi, în estul Ucrainei, un « terorist » rusofon și rusofil se spune că a doborât avionul care efectua zborul 17 al companiei Malayesian Airlines.

Probabil însă că, în ciuda aparențelor tranchilizante, războiul din 1914 ar fi izbucnit oricum (ceea ce nu înseamnă totuși că el era unica soluție), căci ordinea mondială stabilită cu o sută de ani înainte, sub egida geniului lui Metternich, la Congresul de la Viena (1815), nu mai putea asigura macroechilibrele globale. Nu sărăcia a împins lumea în război, ci reaua distribuție a bogăției. Nu insecuritatea a creat nevroză geopolitică, ci reaua distribuție a garanțiilor securității. Nu precaritatea drepturilor individuale a impus deteriorarea relațiilor de încredere între conduși și conducători, situație din care cei dintâi, sub presiunea așteptărilor populare, n-au mai știut ieși decât prin război, ci imprudenta escaladare a concursului identitar în condițiile nepunerii de acord a realității culturale cu realitatea geopolitică și geoeconomică. Teama indusă de ridicarea Germaniei și opțiunea pentru îngrădirea ei, în locul integrării – asemănătoare cu politica dusă azi

față de Rusia și de China, cea din urmă fiind, în realitate, corespondentul contemporan al Germaniei de acum un secol –, au fost expresia foarte vizibilă a acestei asincronii. Lipsa de înțelepciune a unor lideri aflați în deficit de credibilitate și atinși de senilitatea frivolă a imperiilor muribunde nu a permis ajustarea ordinii existente decât prin terapia marțială.

Pentru schimbarea acestei ordini a pornit primul război mondial, mai mult spre a domoli nervozitatea popoarelor decât din gustul liderilor. Dacă toate celelalte războaie purtate în Europa – pe atunci stâlpul de susținere al ordinii mondiale – între 1815 și 1914 au avut ca scop conservarea ordinii existente, acesta a fost menit să o modifice. Este adevărat că, scoțând sabia, elitele tradiționale au intenționat să schimbe totul, pentru ca, în fond, nimic să nu se schimbe. Evenimentele au scăpat însă de sub control și demonii eliberați nu au mai putut fi domoliți. Ceea ce a făcut ca primul război mondial să devină al doilea război de o sută de ani sau, poate, mai bine spus, primul război global de o sută de ani.

Prost terminat (în realitate, neterminat), el avea să continue, prin cel de-al doilea război mondial (pseudoîncheiat și el printr-un alt dictat, iar nu printr-un veritabil tratat de pace) și prin Războiul Rece, de-a lungul următoarei sute de ani. Treptat, ordinea globală preexistentă a dispărut cu totul, în acest sens războiul atingându-și ținta naturală. El nu se va putea termina însă cu adevărat decât atunci când o nouă ordine se va naște. Ceea ce, până în prezent, după un secol de confruntări, nu s-a petrecut.

Războiul Rece a avut particularitatea de a fi fost unul care a separat taberele pe criteriul ideologic, repetând astfel experiența războaielor religioase terminate prin pacea westfalică. De aceea, odată cu confuzia ideologică instalată în urma abandonului sovietic, el pare a fi de nereluat. Problema este că Războiul Rece, spre deosebire de Războiul de treizeci de ani, a încetat din lipsă de combatanți, iar nu ca urmare a acordului acestora. În consecință, pretenția Americii și a blocului occidental format din aliații / cvasisateliții săi de a fi unicul pol de putere în lume și de a stabili un fel de *pax americana* sau *pax atlantica*, bazată exclusiv pe ideologia lor și pe modelul lor de viață (mai frumos spus, pe « setul său de valori », văzut ca unic și universal), nu are fundament. De aceea, o atare pretenție – implicând întoarcerea impusă la ordinea (sau, poate, la dezordinea) prewesfaliană, iar nu trecerea convenită la o ordine neowestfaliană sau, preferabil, la una postwestfaliană – nu poate asigura pacea, ci doar continuarea războiului.

În realitate, în timpul Războiului Rece, ideologia a fost alibiul pentru o anumită arhitectură geostrategică, menită să refacă macroechilibrele globale pierdute și să le asigure stabilitatea măcar prin teroare și la nivelul terorii. Multipolarismul simetric sau echilibrul multipolar antebelic, conceput ca ordine a păcii în urma epocii războaielor napoleoniene, s-a transformat într-un bipolarism de război. Acesta a funcționat până când a ajuns să-i epuizeze – este adevărat, în feluri diferite – pe principalii protagoniști ai celor două tabere adverse, SUA și URSS.

Spre sfârșitul deceniului nouă al secolului XX, URSS a anunțat democrațiile euroatlantice că intenționează să înceteze în mod unilateral Războiul Rece, urmând a le lăsa fără adversar – respectiv fără adversarul care, aproape o jumătate de secol, le permisese să-și definească identitatea covingător mai mult prin contrast cu comunismul decât prin afirmarea propriilor virtuți, să-și construiască o geostrategie de calitate pornind de la nevoia neutralizării pericolului extern și să-și coaguleze societatea pe temeiul amenințării la adresa securității naționale.

Luat prin surprindere, Occidentul a înțeles mesajul Moscovei ca pe o capitulare și a acceptat, cel puțin în principiu, condiția de a nu-și extinde controlul în Europa Centrală și Orientală, pe care sovieticii se angajau s-o părăsească. Astăzi se poate spune că aici a fost o neînțelegere, permisă și amplificată de rezervele mentale ale ambelor părți.

Prin încetarea unilaterală a Războiului Rece, URSS (adică Rusia sovietică) înțelegea nu terminarea acestuia, ci doar suspendarea lui – sau, mai exact, suspendarea celui de-al doilea război european / primului război mondial de o sută de ani. Ea nu avea în vedere capitularea, ci un armistițiu prin care cumpăra timpul necesar fie pentru negocierea unei păci durabile, fie pentru reformarea sa internă în vederea reluării ostilităților de pe alte baze și în alte condiții, specifice unei noi etape (dezideologizate) a vechii conflagrații începute în 1914.

Occidentul, în ceea ce-l privește, a considerat că angajamentul său de a nu « ocupa » teritoriile părăsite de URSS nu obligă și statele « eliberate », care își redobândeau dreptul de a stabili noi alianțe, și deci de a se integra în structurile euroatlantice. El a acceptat condițiile armistițiului, pe care în mod eronat le considera drept condiții de pace, cu o rezervă mentală. Consecințele acesteia se vor vedea în deceniul 1997 (primul val de extindere a NATO)-2007 (ultimul val de extindere a UE).

La scurtă vreme, liberalizarea adusă de reformele interne declanșate în URSS (*perestroika* și *glasnost*) – reforme care vizau inclusiv transformarea vechiului imperiu ruso-sovietic într-o federație funcțională – a animat mișcări secesioniste ale republicilor și regiunilor sale autonome. Rusia a dat lovitura de grație acceptând – cel mai probabil, cu caracter provizoriu – dezintegrarea imperiului în schimbul consimțământului occidental privind integrarea sa într-un sistem de ordine și de securitate paneuropean și global. Abia aceasta ar fi putut fi oferta sa de pace. O ofertă în sinceritatea căreia nimeni nu a crezut și pe care nimeni nu a socotit oportun s-o accepte atâta timp cât venea de la cel considerat învins.

Înțelegând, probabil, riscul confuziilor pe care, în mare măsură, chiar ea le provocase, dorind să se apere de posibile încălcări ale condițiilor « armistițiului » convenit cu Occidentul euroatlantic, dar mai ales urmărind să-și lase o cale de întoarcere în cazul în care integrarea sa cu statut de actor global de prim rang într-o nouă ordine mondială dezideologizată (postbipolară și postbelică) i-ar fi fost refuzat – ceea ce s-a și întâmplat –, Rusia și-a luat, tot unilateral, unele garanții geopolitice. Acestea au constat în suscitarea unor conflicte identitare (cazul Abhaziei și al Osetiei de Sud), cvasiidentitare (cazul Nagorno-Karabah și, mai recent, al Ucrainei de Est) și

pseudoidentitare (cazul Transnistriei) pe teritoriul unor foste republici sovietice ajunse acum în « vecinătatea sa apropiată » și constituind, din punctul de vedere al calculului strategic moscovit, un spațiu de influență și de securitate indispensabil. Prezența acestor conflicte și cronicizarea lor erau, în același timp, de natură să ofere motive pentru o intervenție rusă directă, efectuată la nevoie în forță, și să țină la o anumită distanță alte puteri globale și regionale, ca și alianțele constituite sub egida acestora.

Specificul fiecăruia dintre aceste conflicte, ca și detaliile istoriei fiecăruia au împins la evaluarea lor separată, iar de aici la diagnostice și terapii diferențiate. O asemenea fragmentare a analizei explică pierderea din vedere a elementului de legătură care este Rusia și constituie motivul acceptării Rusiei ca arbitru sau mediator în conflict, când, în realitate, ea este parte interesată. Ar trebui căutate și aici cauzele ineficienței tuturor formatelor de negociere și a soluțiilor adoptate până în prezent – de unde cronicizarea stării conflictuale.

În realitate, conflictele înghețate care se înșiră de-a lungul frontierei vestice și sud-vestice a fostei URSS – la care trebuie să adăugăm actualele mișcări secesioniste din Ucraina (tot timpul latente dar abia acum activate) și conservarea Belarus ca relicvă sovietică inaptă din punct de vedere cultural-civilizațional de integrare în structurile euroatlantice – nu constituie o sumă de probleme diferite. Ele sunt, de fapt, părți distincte ale unei probleme coerente și unice având ca obiect statutul postsovietic al Rusiei la nivel global și arhitectura de securitate în zona de demarcație dintre spațiul euroatlantic și cel euroasiatic. De aceea, soluția nu poate fi găsită decât prin negocieri complexe implicând actorii locali direct vizați și actorii globali. Agendele geopolitice ale actorilor globali îi fac însă să fie mai degrabă părți ale problemei decât părți ale soluției.

Pornind de la un asemenea diagnostic, o abordare corectă presupune : a) revizuirea actualelor formate de negocieri, ceea ce ar implica, printre altele, convocarea unei conferințe internaționale privind arhitectura de securitate regională și / sau globală ; b) transformarea actualilor mediatori / facilitatori implicați în negocierile referitoare la soluționarea conflictelor înghețate din Europa în parte la tratative ; c) încercarea de a găsi « soluții în pachet » în locul celor individuale (inclusiv prin introducerea în ecuație a Ucrainiei, devenită și ea gazdă a altor conflicte cu potențial de cronicizare) ; d) transferul discuției de pe terenul emoțional al identității etnoculturale pe acela rațional al geopoliticii și geoeconomiei ; e) asocierea soluțiilor specifice fiecărui conflict concret cu cele referitoare la o ordine regională menită a concilia interesele globale și a garanta stabilitatea macroechilibrelor regionale și globale prin formule precum neutralitatea, nealinierea, deschiderea pieților, autodeterminarea internă, spiritualizarea frontierelor și schimbul de teritorii, cooperarea și integrarea regională, consolidarea încrederii, solidarizarea / federalizarea intereselor și promovarea strategiei proiectelor comune ; f) confirmarea acordurilor politice prin consultări populare de tip referendar, care să permită exprimarea tuturor celor interesați asupra modalităților concrete de organizare a conviețuirii, precum și de punere în aplicare a normelor și principiilor de drept internațional consacrate sau redefinite ; g) imaginarea unor proceduri arbitrale care să soluționeze disputele asupra interpretării normelor de drept internațional, precum și litigiile cu caracter patrimonial rezultate din conflictele în discuție ; h) asigurarea implicării comunității internaționale în susținerea prin asistență tehnică și financiară a gestiunii conflictelor în cauză și a reabilitării postconflict etc.

Pacea nu este doar absența războiului. O pace viabilă presupune integrarea foștilor inamici într-un proiect comun, menit să creeze o ordine inclusivă ce oferă tuturor șanse corecte de a accede la libertate, securitate, prosperitate și demnitate. Altminteri, se poate vorbi doar despre o pace falsă, care își transferă consecințele nefaste de la un război la altul.

Armistițiul este pace încă mai puțin. El poate fi o punte către pace, tot așa cum poate fi punte între două etape diferite ale aceluiași război. Pentru ca un armistițiu să fie urmat de o pace durabilă, adversarii trebuie să convină asupra unei soluții globale care, chiar dacă poate fi dură sub anumite aspecte, este percepută de toți ca fiind justă, și care îi lasă fiecăruia o perspectivă echitabilă pentru un viitor mai bun, preferabil de construit împreună. De aceea toate marile războaie din timpurile moderne s-au terminat printr-o conferință de pace, cu un tratat de pace. O excepție notabilă – atât în formă, cât și în fond – este Războiul Rece, respectiv cea mai recentă, dar potențial nu și ultima etapă a actualului război de o sută de ani. « Conflictele reci », chipurile locale, de-a lungul « liniei de încetare a focului », alături de cele deocamdată « calde » (estul Ucrainei) ar putea fi privite ca o nefericită consecință a acestei excepții.

Un diagnostic incorect nu poate duce la o terapie corectă. Pe de altă parte, dacă un pacient nu răspunde bine la o anumită terapie, nu se schimbă pacientul, ci se schimbă terapia. Iată ce avem de făcut !

A-l compara pe Vladimir Putin cu Adolf Hitler, sugerând astfel că lumea anului 2014 se găsește într-o situație asemănătoare cu aceea a anului 1940, este o greșeală. Vladimir Putin seamănă mai degrabă cu kaiserul Wilhelm al II-lea (cel care a crezut că poate avea în același timp și pacea, și o Europă germană), iar lumea pare a fi revenit la condițiile anului 1914 (inclusiv în ceea ce privește scepticismul popular față de organizarea politică a societății, scepticism care atunci a generat mișcările radicale de stânga – comunismul bolșevic – și, ulterior, de dreapta – fascismul și nazismul).

La nivel global, locul Germaniei din 1914 a fost luat de China ; la nivelul emisferei nordice însă, Germania anului 2014 este Rusia postsovietică putiniană. Față de aceasta din urmă Occidentul euroatlantic are o abordare neunitară. Urmând strategia bismarckiană a Congresului de la Berlin (1878), Germania, primadona UE, dorește o înțelegere cu puterile orientale spre a avea mâinile libere în « disciplinarea » Europei occidentale. În ceea ce le privește, SUA preferă încercuirea și îndiguirea prin realizarea unei antante atlantico-pacifice cu relevanță globală, alăturând sub conducerea lor UE și puteri din regiunea Pacificului (precum Japonia sau

Coreea de Sud). Din nefericire, nimeni în Occidentul narcisist și egocentric nu pare a se gândi, dincolo de această formulă a securității prin îngrădire, la integrarea Rusiei și a Chinei într-o ordine universală consensuală, caracterizată printr-un multipolarism simetric, echilibrat printr-un sistem de contraponderi cu geometrie variabilă, capabil să asigure în același timp securitatea și stabilitatea dinamică a lumii, iar prin aceasta, pacea și dezvoltarea durabilă a tuturor.

Nimeni – de la San Francisco la Vladivostok, de la Sao Paolo la Tokyo, de la Vancouver la Beijing, de la Oslo la Cape Town și de la Santiago de Chile la Canberra – nu vrea războiul. Și asta se vede din reținerea sumbră și dureroasă cu care toți liderii politici ai marelui « sat global » – România este o excepție ținând de domeniul patologicului – tratează tragedia aviatică din Ucraina de Est, încercând să domolească emoția masei. Cu toate acestea, în lipsa unui « tratat de pace », deci în condițiile actualei dezordini intrabelice, nimeni nu poate stăvili nervozitatea populară decât prin reluarea ostilităților. Dacă elitele politice nu vor fi atente, în scurt timp (nu mai mult decât câțiva ani), anarhia revoluționară internă se va transforma într-o confruntare militară finală. Aceasta va definitiva ceea ce a început în perioada 1914-1918, respectiv dispariția puterilor care fuseseră până atunci stâlpii de rezistență ai structurii de securitate mondiale. Ultimii rămași sunt SUA și Rusia, respectiv prezumtivul (pseudo)învingător și prezumtivul (pseudo)înfrânt al Războiului Rece. După ele, probabil, se va înălța China – dar nu alături de ele și cu asistența lor, ci împotriva voinței și a opoziției lor.

Dispariția totală și definitivă a vechiului sistem de securitate globală nu ar fi, poate, chiar o mare pagubă, dacă nu ar fi faptul că imperiile mor urât, iar scufundarea lor în trecutul istoric, asemenea scufundării marilor vapoare în ocean, creează vârtejuri periculoase, care trag în adânc toate micile ambarcațiuni din preajmă. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, în prezent, orice dezordine de tranziție stă sub semnul amenințării nucleare.

Moartea (schimbarea) imperiilor (marilor puteri), bucuria nebunilor. Nebunia liderilor, moartea popoarelor !

Reaua vestire după Viktor Orbán

10 august 2014

1. Desacralizarea capitalismului liberal, deziluzia democratică și revenirea ofertei fasciste în dezbaterea de idei

A sosit ! Așteptam să vină, dar nu știam când se va întâmpla. Nu este vorba despre sosirea lui Viktor Orbán la Tușnad (acesta este un *déjà-vu*), ci despre *momentul în care reîncepe dezbaterea decomplexată despre fascism și confruntarea ideologică neconstrânsă de corectitudinea politică între adepții democrației și cei ai dictaturii*. Nu mă bucur, dar înțeleg că era inevitabil.

De la 1945 încoace, combaterea tezelor de extremă dreaptă – antidemocratice și antiliberale – era extrem de simplă. Era suficient ca susținătorului lor să i se aplice eticheta de « fascist » și discuția se încheia. Omul trebuia să se ascundă în gaură de șarpe. Vechile cărți ale foștilor ideologi sau politicieni fasciști au fost publicate într-un tiraj relativ modest și numai pentru a avea pe ce să scuipi. Nici propaganda comunistă nu a exaltat ideea dictaturii (cu excepția dialectică a « dictaturii proletariatului ») și nu a pledat deschis în favorea regimurilor politice autoritare, totalitarismul de extremă stângă fiind pudibond botezat cu formula « democrație populară ».

De-a lungul ultimilor șaizeci de ani, atunci când cineva avertiza asupra crizei în care s-ar găsi democrația (națională), o făcea doar spre a căuta căi pentru reabilitarea ei, iar nu pentru trecerea la dictatură. Când capitalismul era criticat, era avută în vedere civilizarea lui (aducerea capitalului în slujba cetățeanului), iar nu punerea pieței sub control oligarhic simultan cu reducerea libertăților cetățenești. Când ideea « statului providențial » sau a « statului bunăstării » era combătută, intenția era aceea de a evita instalarea mentalității de asistat și a gustului pentru viața de rentier sau de pensionar al statului, stagnarea inițiativei și apatia socială, ruperea legăturii între productivitatea muncii și calitatea vieții, precum și a celei între merite și drepturi, iar nu dominația absolută a capitalului asupra muncii și strivirea personalității umane sub greutatea intereselor pseudocolective formulate cu caracter obligatoriu și fără control popular de o putere politică oligarhizată. Iată însă că lucrurile se schimbă.

Dacă am califica discursul de la Tușnad al premierului maghiar Viktor Orbán drept ceea ce este – adică o pledoarie de inspirație neaoș fascistă –, nimeni nu ar clipi și nu am vedea în jur prea multe sprâncene ridicate. Aceasta este, de fapt, schimbarea fundamentală la care face aluzie domnul Orbán fără să o și definească așa cum trebuie : omul de rând este atât de dezamăgit și de nemulțumit de democrația neoconservatoare și de capitalismul neoliberal, încât nu-i mai este teamă de resuscitarea ideologiei de extremă dreaptă – antidemocratică, antiliberală, antisocială și antipersonalistă – și privește cu interes, dacă nu chiar cu simpatie, perspectiva unei mișcări re-

trograde cu față revoluționară către dictatură. *Teroarea pieței face preferabilă teroarea statului, iar haosul libertății face atractivă disciplina dictaturii. Deziluzia populară în urma sacralizării forțate a capitalismului (și a democrației capitaliste) relegitimează, iată, dezbaterea asupra ofertei fasciste, readucând doctrinele de extremă dreaptă în sfera eligibilității.*

Într-un asemenea context social, a-l expedia de la tribună pe domnul Orbán ar fi nu doar o imposibilitate, ci și o imprudență. De aceea trebuie să intrăm în dezbatere.

2. Premise corecte, dar concluzii greșite

Procedând cu onestitate intelectuală, suntem obligați să admitem că Viktor Orbán are dreptate și în ceea ce privește premisele, și în ceea ce privește unele dintre remedii. Tocmai pentru că în câteva puncte esențiale el sesizează lucrurile corect, aprecierile și soluțiile greșite sunt seducătoare.

Întreaga demonstrație (greșită) a domnului Orbán pleacă de la observația (justă) că democrația liberală, capitalismul liberal și statul bunăstării sunt în criză. Așa este, dar nimic nou în asta. « Descoperirea » a fost deja făcută de alții. Nuanța specifică, poate, în teoria orbániană, constă într-o omisiune mai degrabă decât într-o afirmație : *nu se spune nimic despre criza statului național care a creat democrația liberală astăzi bolnavă – dar nu defunctă.* Desigur, se spune ceva despre nevoia de a face statul-națiune competitiv, dar lipsa de competitivitate este pusă pe seama democrației, iar nu pe seama lipsei de resurse proprii ale unor state, respectiv a disparităților dintre state în materie de resurse, ceea ce, în concursul dintre națiuni, le aduce pe multe într-o situație de inferioritate. În consecință, *potrivit lui Viktor Orbán, pentru ca națiunile în general – și națiunea maghiară în special – să devină competitive, ar trebui să se renunțe la democrație și la dreptatea socială asigurată prin folosirea instrumentelor politice în redistribuirea avuției colective, « statul bunăstării » urmând a fi înlocuit de « statul muncii ».*

Al muncii forțate, se subînțelege. Căci ceea ce este aici avut în vedere nu este punerea mișcării capitalului în logica intereselor muncii, ci punerea muncii sub controlul statului ca exponent absolut și integral al intereselor națiunii.

3. Vechiul ritual al muncii naționalizate pregătește inevitabil războiul

Munca pusă în slujba statului-națiune ! Munca în interesul capitalului național, iar nu în interesul capitalului global ! Munca debarasată de dogmele internaționaliste și eliberată de dominația capitalului străin ! Nu sună rău la prima vedere. Doar că aceasta nu este o nouă religie – cum pretinde domnul Orbán –, ci reluarea unui vechi ritual. Unul care slăvește *naționalizarea muncii ca punct de plecare pentru naționalizarea produsului muncii, de la care trece la naționalizarea gândirii ca expresie supremă a anulării oricărei libertăți individuale.*

Cum munca singură nu poate face statul suficient de competitiv – aceasta mai ales în condițiile lipsirii de libertate a muncitorului –, fuga după celelalte ingrediente ale competitivității naționale (în special resurse naturale și piețe) duce inevitabil la conflicte între națiuni, a căror ultimă expresie este războiul.

Creșterea competitivității naționale prin contopirea națiunilor civice (respectiv a statelor ca subiecți de drept internațional) cu națiunile culturale respective (mai pe înțeles, exercitarea controlului politic al statului maghiar asupra tuturor teritoriilor din lume locuite de comunități etnoculturale maghiare) nu este nici ea o soluție. Dincolo de faptul că națiunea culturală ar putea fi prea mică pentru a aduna pe calea unei asemenea expansiuni suficiente resurse de putere (cum este cazul Ungariei, care, și « Mare » de ar fi, tot prea mică ar rămâne), întrucât spațiul cultural poate fi infinit în timp ce spațiul geografic este finit, lupta pentru împărțirea acestuia tot « război » se numește.

Cum războiul nu poate fi rezultatul dorit, urmează că *lista cauzelor problemei care cere o abordare revoluționară (abordare confundată de domnul Orbán cu cea reacționară), trebuie completată prin introducerea crizei statului-națiune pe primul loc, înaintea crizei democrației și a capitalismului.*

4. Când are domnul Orbán dreptate ?

Revenind acum la fenomenele corect sesizate, să repetăm că domnul Orbán are dreptate în multe privințe. Are dreptate când spune că *există state care funcționează bine chiar dacă nu au același model de organizare socială* cu cel al Occidentului euroatlantic. Are dreptate când spune că *narcisismul arogant cu care acest Occident insistă să impună lumii un model defect chiar la el acasă este un factor de tensiune, discriminare și creștere a decalajelor între națiunile bogate și cele sărace.* Are dreptate când spune că *libera circulație a bunurilor, capitalurilor și persoanelor scăpate de sub control politic conduce la sărăcirea săracilor și la îmbogățirea bogaților,* împingând statele-națiuni mai degrabă spre neofeudalism decât spre postmodernism. Are dreptate când sugerează că *operatorii societății civile au ajuns să preia fără nici o legitimitate locul operatorilor politici legitimi* și că, în multe cazuri, sunt folosiți ca agenți sub acoperire ai dominației externe. Are dreptate când descrie *abuzurile spoliatoare ale plutocrației globalizate și delapidările instituționalizate ale oligarhiei birocraților internaționali / transnaționali.* Are dreptate când sugerează că *principiul potrivit căruia un vot este egal cu un vot nu mai poate funcționa într-o societate complexă, a cărei gestiune cere un cumul de capacități greu de realizat și evaluat într-un sistem electoralist dominat de consumism, manipulat de metodele marketingului comercial și intoxicat de o mass-media de asemenea oligarhizată.* Are dreptate când afirmă că, *atâta timp cât primadonele globalizării se întorc la naționalism, coriștii scenei globale nu pot da la gunoi partiturile naționale.* Are dreptate când spune că *sistemul democratic nu mai produce decât guverne slabe și instabile* într-un moment în care succesul statului național, aflat sub presiunea conjugată a nevoilor interne, tot mai greu de satisfăcut, și a competiției externe, tot mai dură și mai neloială, are nevoie de guvernări puternice și de lungă durată. Are dreptate când sesizează că *piața este în conflict cu statul, capitalul în conflict cu munca, individul în conflict cu comunitatea și națiunea în conflict cu globalizarea.*

5. Un discurs pornit de la ideea « succesului » național este ambiguu în formă și reacționar în conținut

Toate cele arătate mai sus sunt însă cauze ale nemulțumirilor, iar nu cauzele fenomenelor care au condus la insatisfacția publică gravă de azi și la masiva nevroză socială actuală, cauză și efect al divorțului dintre politic și social. Domnul Orbán identifică exclusiv efectele unor fenomene mai mult sau mai puțin obiective și, fără a mai căuta cauzele prime ale acestora, trece la formularea remediilor, făcând din « succes » în același timp obiectivul demersului său politic, criteriul corectitudinii alegerii obiectivului și criteriul atingerii obiectivului. De unde și ambiguitatea discursului.

Cine poate fi împotriva succesului ? Nimeni ! Prin urmare, « oferta » domnului Orbán este de nerefuzat. A-ți propune o țintă pe care nimeni nu o poate refuza este dovada corectitudinii alegerii făcute. Cu alte cuvinte, pentru ca o țintă să fie corect aleasă, ea trebuie să vizeze succesul. În fine, dacă acela care și-a propus succesul are succes, înseamnă că ținta a fost atinsă. Nici că se putea mai simplu !

Mai rămâne doar o mică problemă : ce se înțelege prin « succes » ? Dacă toată lumea vrea succesul, conținutul acestuia depinde de cel care și-l alege ca țintă. În acest punct, în care are loc trecerea de la formă la fond, se produce și trecerea de la ambiguitate la reacțiune. Criticând feudalizarea societății capitaliste (pe bună dreptate), domnul Orbán caută soluții în lumea și în logica miturilor tribale (cele cu caracter conflictual), iar nu în cele ale miturilor arhetipale (cele cu caracter federator). Cu alte cuvinte, domnia sa vrea să intre în viitor dând înapoi, iar nu mergând înainte spre încheierea unui ciclu istoric al dezbinării și confruntării (al cărui simbol suprem rămâne Holocaustul) prin armonizarea intereselor. *Pentru domnul Orbán, succesul se definește ca fiind capacitatea de a învinge în concursul cu ceilalți, iar nu de a-ți defini propriile interese în contextul intereselor celorlalți, astfel încât egoismul să-și găsească împlinire în și prin solidaritate.*

Nevoia de a defini succesul prin raportare la subiectul acestuia, aceea de a asigura împăcarea contrariilor pe care le sesizează și aceea de a mobiliza energiile umane necesare confruntării implicate de însăși concepția sa asupra modelului neliberal și nedemocratic de organizare a societății au impus *definirea statului și a comunității umane a cărei formă de organizare politică este statul pe baza identității etnoculturale moștenite, iar nu pe cea a identității civice circumscrise de un set de valori împărtășite voluntar.* De unde și *apelul la religie ca la datul identitar cu caracter cultural cel mai ușor de definit și ale cărui precepte morale sunt cel mai ușor de instrumentalizat politic.*

6. « Împăcarea » contrariilor în « statul muncii forțate »

În conformitate cu teoria lui Viktor Orbán, *preeminența statului față de piață* nu se mai explică prin dorința ca politicul să îndrepte inechitățile sociale (așa cum se întâmplă la social-democrați) sau prin aceea a existenței unui arbitru care să garanteze egalitatea șanselor (cum doresc liberalii), ci prin *obligația de a asigura succesul unei comunități etnoculturale organice, apărută printr-o*

evoluție naturală, în negura timpurilor. Membrii acestei comunități sunt obligați să rămână acolo, odată născuți în sânul ei, și să-i respecte regulile imuabile transmise prin tradițiile culturale și religioase. Dintr-o asemenea comunitate alogenii (evrei, țigani etc.) sunt excluși și *într-o asemenea comunitate regula este că drepturile sunt colective, drepturile individuale constituind o excepție care, ca orice excepție, se aplică în așa fel încât să confirme regula.*

Dacă stânga democrată vorbește despre *preeminența comunității (societății) față de individ*, o face tocmai pentru că individul, omul și drepturile lui sunt puse deasupra tuturor și, în consecință, dorește ca prin armonia socială realizată cu instrumentul politic, să evite excluderea unora și să asigure dreptatea socială, respectiv egalitatea tuturor indivizilor. Când dreapta democrată susține comunitarismul, ea o face având ca scop ultim împlinirea (obiectivă și subiectivă) a personalității umane. Solidaritatea personalistă, opusă colectivismului (exaltat atât de extrema stângă, cât și de cea dreaptă), presupune dezvoltarea individului în comunitate și prin comunitate, respectiv armonizarea fericirii lui cu fericirea celorlalți odată cu degajarea personalității fiecăruia, iar nu transformarea indivizilor în entități despuiate de personalitate proprie, cu valoare strict cantitativă, care la grămadă alcătuiesc o personalitate colectivă, singura posesoare de identitate (în sens calitativ) și titulară de drepturi (așa-zis colective). Sub cuvânt că se luptă cu individualismul liberal și decadența lui consumistă, *domnul Orbán neagă de fapt personalitatea umană și lasă fără obiect drepturile omului. Pentru domnul Orbán omul nu mai există. Există doar colectivul (cu identitate națională, adică etnoculturală dată), al cărui « succes » este cu atât mai mare cu cât identitatea persoanelor care îl compun este mai irelevantă și, prin urmare, aspirațiile lor la fericire contează mai puțin, iar succesul lor individual este mai mic.*

De aici apare clar că, pentru domnul Orbán, *« statul muncii » nu este « statul dreptului la muncă », ci « statul muncii obligatorii ».* Nu statul în care oamenii liberi au dreptul să muncească și care obligă capitalul să includă plata muncii la capitolul « investiții », iar nu la capitolul « costuri », reducându-și la nevoie profitabilitatea financiară pe termen scurt în folosul calității muncii și, prin aceasta, al armoniei (fericirii) sociale pe termen lung, ci statul în care oameni neliberi muncesc pentru ca prin muncă să-și câștige libertatea. Anume libertatea de a se hrăni cu resturile de la festinul capitalului, la rândul său, chipurile, înhămat la căruța succesului națiunii – de fapt, pus în slujba « națiunii oligarhice », adică a oligarhiei naționale. *Arbeit macht frei* (« Munca te face liber ») – iată care pare a fi lozinca noii ordini neliberale și nedemocratice a domnului Orbán, veche de când lagărul de exterminare de la Auschwitz.

7. Statul etnic – autoritar în interior și agresiv în afară

Definit ca *organizare politică a unei culturi*, statul capătă trei caracteristici : 1. *are jurisdicție extrateritorială*, obligația sa fiind să asigure succesul celor de aceeași cultură, indiferent unde trăiesc ei efectiv ; 2. pe teritoriul său nominal, *el are răspunderi numai față de cetățenii de aceeași etnie*, ceilalți fiind

tolerați și lăsați eventual să se autoadministreze / guverneze în cadrul unor enclave cvasiautonome, dar nefiind asociați la guvernarea întregului ; 3. *are obligația de a asigura prevalența culturii sale asupra celorlalte culturi* și de aceea trebuie să protejeze naționalismul economic prin susținerea politică a capitaliștilor naționali (adică a plutocrației naționale) și naționalizarea muncii (adică munca obligatorie). Sub aspectul din urmă, statul proiectat de domnul Orbán are meritul de a se opune plutocrației internaționale, respectiv dictatului guvernării economice transnaționale oculte, lipsită de legitimitate și control democratic. Aceasta însă nu pe calea edificării unei democrații transnaționale transparente, care să o controleze politic (singura eficientă, devenită fezabilă în condițiile postmodernismului), ci prin pulverizarea lumii în entități etnoculturale de tip colectivist care se luptă între ele – entități autoritare în interior spre a fi agresive în afară.

Așa se ajunge la ceva deja foarte cunoscut dar foarte periculos : *statul este poporul (comunitatea etnoculturală), iar poporul este « elita » sa (partea cea mai bună), al cărei succes este succesul națiunii. Relația dintre elită – echivalată cu lumea capitalului național – și popor se realizează prin muncă. Poporul accede la libertate prin munca în slujba elitei – o elită al cărei succes, garantat de puterea statului, este succesul națiunii. Un succes constând în capacitatea acesteia de a-și impune interesele geopolitice și geoeconomice în concurs cu alte națiuni.* Cu acest înțeles, statul trece înaintea ființei și comunitatea înaintea individului (ceea ce, în aparență, apropie teoria domnului Orbán de ideile stângii democrate). În același timp însă, *munca este pusă în slujba capitalului, în « statul muncii » ea nemaiavând ca finalitate bunăstarea cetățenilor, ci succesul națiunii culturale în lupta cu alte națiuni* ; iar interesul național (a se citi « exclusivismul și egoismul național » care, în numele drepturilor colective imanente, neagă drepturile individuale negociate și laicitatea) atât în relațiile interne, cât și în cele internaționale este pus înaintea ordinii globale / internaționale (circumscrise de valori voluntar împărtășite, având caracter civic). Așadar, *un stat, un popor (o națiune), un conducător !* Parcă s-a mai auzit cândva această formulă. Ea se degajă, vrând-nevrând, din analiza profundă a discursului orbánian. Un discurs ambiguu în formă și reacționar în conținut.

8. Necesitatea unor schimbări majore în ordinea lumii ca factor de consens

Acestea fiind spuse, trebuie să admitem totuși că unele dintre schimbările preconizate de domnul Orbán au sens. Eu însumi pledez de multă vreme pentru *« secularizarea » relațiilor internaționale*, în sensul necesității de a admite existența mai multor modele de civilizație și de organizare socială care pot și trebuie să coexiste. Ideea monismului setului de valori culturalcivilizaționale ale lumii și cea a universalismului modelului societal euroatlantic, promovat cu aroganță și agresivitate de un Occident deopotrivă narcisist și decadent, trebuie abandonate. Atitudinea mesianică și postura puterilor occidentale de « mântuitor » autoproclamat – puteri care, potrivit doctrinei neoconservatoare, se consideră îndreptățite să intervină oriunde au interese economice și geopolitice pentru a-i converti cu forța pe

« păgâni » la dreapta credință, făgăduindu-le tărâmul fericit al ordinii lor imperiale – au devenit inacceptabile și nesustenabile.

Pornind de aici, am făcut de câțiva ani propuneri de *politici menite a normaliza activitatea acelei « preoțimi seculare » în care s-au constituit prea multe organizații neguvernamentale*, în realitate, agenți ai unor operatori geopolitici străini. O minimă transparență e necesară cu privire la sursele de venit ale acestora, la persoanele care le administrează și reprezintă, la grupurile socioprofesionale pe care vor să le organizeze și mobilizeze în acțiuni de autopromovare și autoapărare. Și aceasta în paralel cu *combaterea monopolismului în presă și a legăturii dintre mediile de afaceri și mass-media.*

Tot de multă vreme atrag atenția asupra *pericolului deturnării luptei pentru apărarea drepturilor omului, prin instrumentalizare politică, de la menirea ei, și transformarea acestor drepturi din scop în mijloc pentru promovarea agendei geostrategice a actorilor globali și regionali.*

Instrumentalizarea politică a globalizării de către superputerile globale – destinată a utiliza transformările naturale ale lumii în scopul instaurării unei ordini neoimperiale simultan cu împingerea puterilor mici și mijlocii spre neofeudalizare și neputință economică – este o altă realitate care trebuie combătută. Și, odată cu ea, *trebuie combătută oligarhia globală a instituțiilor finanțatoare internaționale și cea a birocrației internaționale.* Am pledat de mult și în această direcție.

9. Scopul, direcția, conținutul și mijloacele schimbării ne despart

Nu este însă același lucru când doi spun același lucru. (*Non idem est si duo dicunt idem !*) Chiar și atunci când terapiile propuse de domnul Orbán sunt corecte (iar atunci nu sunt noi), scopurile și instrumentarul pentru aplicarea lor sunt greșite.

Ordinea internațională nu se poate schimba prin revoltele belicoase ale celor mici (Ungaria este un asemenea exemplu), ci prin asocierea lor și prin negocieri purtate cu inteligență și perseverență. De asemenea, *nu poate fi concepută egalitatea între entitățile suverane simultan cu practicarea inegalității în interiorul acestora.* Egalitatea între state fără egalitatea între cetățenii acestora este inutilă ; egalitatea între cetățenii statelor inegale între ele este imposibilă. Tot așa cum *libertatea în afară fără libertate în interior este zadarnică și neviabilă.*

În fine, *oligarhiile globale* – că este vorba despre plutocrați, birocrați, trusturi media etc. – *nu pot fi combătute și controlate decât cu instrumentele unei puteri politice globale.* Lupta dintre oligarhii naționali și oligarhii globali nu poate fi câștigată decât de cei din urmă. Nici democrațiile naționale, fie ele și reabilitate și scoase din criza în care se găsesc, nu pot învinge guvernarea oligarhică globală.

Civilizarea capitalului global și transformarea capitalismului neoliberal dogmatic în capitalism social se pot obține doar prin metamorfozarea « democrațiilor statistice » naționale (devenite azi aproape exclusiv niște ritualuri fără înțeles și fără conținut, practicate de ipocriți fără credință) în « democrații meritocrate », federalizate la nivel regional și global tot pe baze democratice, de astă dată specifice conceptului de « națiune cosmopolită ».

10. În loc de concluzii

A nu ține seama de cauzele nemulțumirii populare pe care le pune în discuție Viktor Orbán ar fi o imensă greșeală. A respinge necritic toate măsurile de contracarare a crizei de încredere în ordinea democratică și liberală (la nivel național și global) pe care le preconizează ar fi cu totul contraproductiv și nu ar face decât să adâncească prăpastia dintre popoare și conducătorii lor. A ignora însă mesajul profund al discursului orbánian (repet, « ambiguu în formă și reacționar în conținut »), a-l trata cu superficialitate, la modul ironic și fără a-i acorda atributul pe care îl merită – acela de « fascist » – ar fi un păcat mortal.

Aceasta nu numai pentru că, dacă pluralismul valorilor trebuie admis la nivel global, el este inadmisibil în cazul celor care sunt membri ai aceluiași club (în speță, UE și NATO) și nici pentru că întâietatea Ungariei în privința derapajului spre național-autoritarism în epoca postbipolară amintește dureros de o întâietate similară în perioada interbelică, ci pentru că, așa cum însuși domnul Orbán foarte corect observa, într-o lume în criză, precum cea de astăzi, orice este posibil. *Este posibil, așadar, ca ordinea antidemocratică și antiliberală, aceea a unui naționalism primitiv și exclusivist dominând o societate închisă și controlată, să prindă viață, așa cum o preconizează și o rău vestește actualul premier maghiar. Or, asta înseamnă război și, de ce nu, în cele din urmă, sfârșitul istoriei – nu însă prin uniformizarea valorilor la nivel global, ci prin dispariția tuturor combatanților.*

Și a fost Summit-ul NATO...

7 septembrie 2014

PREA MARI AU FOST AȘTEPTĂRILE legate de Summit-ul NATO din Țara Galilor pentru ca la finalul său să nu se spună că a fost un eveniment istoric. Dacă este ceva « istoric » legat de acest eveniment, faptul rezidă în împrejurarea că Occidentul și-a regăsit, în fine, inamicul care să-i permită luarea unor decizii pe înțelesul tuturor. Inclusiv a acelor decizii tip « perdea de fum », care ascund marile tranzacții geopolitice de culise.

Nu este cazul să reluăm aici lista deciziilor « declarate » ale summit-ului (vreo douăzeci la număr). Ea este deja cunoscută. Ceea ce rezultă din analiza acesteia este că pasul « istoric » făcut în Țara Galilor a constat în reafirmarea respectului pentru cele deja înscrise în tratate. Dacă, în ultimii ani, la reuniunile organizate sub egida NATO sau referitoare la NATO, s-a încercat în mod constant relativizarea articolului 5 din Tratatul de la Washington (acela care prevede că atacarea unui membru al alianței de către un terț determină reacția tuturor celorlalți), de astă dată, aliații au declarat că solidaritatea lor este garantată. În plus, ca să nu se rămână doar la nivel declarativ, s-au stabilit măsuri pentru organizarea unor forțe armate de reacție rapidă care să fie apte de a opera adecvat de pe teritoriul statelor membre de la frontiera estică a alianței, inclusiv până acum « uitatele » România și Bulgaria. Cât de « istorică » poate fi oare afirmarea hotărârii unor aliați de a-și respecta obligațiile contractuale ?!

Ceea ce implicit summit-ul a admis a fost tocmai faptul că, până acum, extinderea NATO spre est, dar mai ales calitatea de aliat a României (și a Bulgariei) au fost mai mult formale. A fost necesar atacul terorist asupra SUA din 11 septembrie 2001 pentru ca România (ca și Bulgaria) să fie invitată a deveni membru NATO. A fost necesară criza ucraineană sau, mai exact, resurecția Rusiei ca putere cu pretenții la reconfigurarea arhitecturii geostrategice pe linia de contact între spațiul euroatlantic și cel euroasiatic, pentru ca România să devină, pe lângă membru de drept, și membru de fapt al NATO (după ce în 1998, cu prilejul crizei kosovare, se comportase ca membru de fapt înainte de a fi membru de drept). În ambele ocazii, importanța strategică a întăririi prezenței occidentale la Marea Neagră și la Gurile Dunării a fost redescoperită. Din acest punct de vedere se poate spune, într-adevăr, că marea câștigătoare a acestui summit a fost România (alături de Bulgaria), care și-a definitivat astfel procesul de integrare (se poate citi și de acceptare) euroatlantică. (Integrarea europeană mai are încă de așteptat.)

La prima vedere, deciziile din Țara Galilor au fost exclusiv o reacție față de agresivitatea Rusiei în Ucraina. După părerea mea, reacție la geopolitica rusă a fost, dar nu exclusiv.

În măsura în care a fost o reacție, aceasta a avut un caracter pur defensiv. NATO i-a dat Moscovei un semnal clar că rămâne o alianță defensivă, preocupată de apărarea membrilor și garantarea securității lor, iar nu de împingerea înapoi a Rusiei în spatele frontierelor din 1991 ; preocupată de organizarea defensivei oarecum pe vechea linie Curzon, aliniament pe care noua ofensivă geostrategică rusă trebuie să fie oprită, iar nu de aducerea și închiderea Rusiei în granițele de la data autodeterminării ei prin desprinderea din URSS. Ceea ce echivalează cu asumarea de către Occidentul euroatlantic a unei strategii care vizează realizarea stabilității și a securității prin ponderarea puterilor (în speță, asigurarea unei contraponderi geostrategice occidentale la puterea Rusiei), iar nu prin integrarea puterilor într-o ordine globală coerentă. Occidentul nu vede în Rusia o putere de echilibrare în cadrul unui globalism multipolar, ci o putere de îngrădit în contextul luptei dintre polii de putere ai lumii, ghidați de un tip de egoism care exclude solidaritatea. De acum, nu numai Rusia, ci și NATO și-a stabilit o « linie roșie » într-o strategie a contrapunerii, simetrică celei rusești, care, chiar dacă nu exclude asocierea, face din ea o opțiune subsidiară.

În măsura în care deciziile Summit-ului NATO nu au fost exclusiv o reacție la geopolitica rusă, ele nu au fost nici partea cea mai importantă a reacției. De fapt, NATO a pus ordine la frontiera sa orientală pentru ca, delimitându-se mai precis de Rusia, să se poată « uni » cu ea în lupta cu « statul islamic global » emergent. Chiar dacă de această dată alianța nord-atlantică nu și-a mai declinat vocația de unic operator global – așa cum o făcuse în perioada unipolarismului de după Războiul Rece –, ea și-a reafirmat atașamentul față de mecanismul său clasic de apărare colectivă – valabil pentru membri și numai pentru ei, iar nu pentru terți, precum Ucraina –, lăsându-le astfel celor care o doresc, posibilitatea de a se implica în războiul global cu fundamentalismul islamic. Acela indicat chiar de Rusia ca fiind adevăratul inamic global – atât al său, cât și al rivalilor săi euroatlantici.

Retorica rusosceptică a Summit-ului NATO foarte probabil ascunde tocmai consensul ruso-euroatlantic cu privire la principala amenințare strategică a epocii contemporane – o amenințare care, după expresia președintelui Obama, nu trebuie doar îndiguită, ci de-a dreptul slăbită și eliminată. Motivul opacității este acela că prețul unei atari înțelegeri se înregistrează inevitabil în contul Ucrainei, respectiv constă în izolarea (mai elegant spus, « neutralitatea ») sau / și în partajarea Ucrainei.

« Armistițiul » de la Minsk, care a intervenit între Ucraina și separatiștii rusofoni – cu participarea OSCE și cea deloc dezinteresată a Rusiei – în chiar ziua finală a amintitului summit, nu este, așa cum s-a spus, efectul sancțiunilor occidentale, ci acela al realizării noului parteneriat strategic antiislamic ruso-occidental – un parteneriat despre care nu avem încă suficiente informații pentru a ne lămuri dacă este explicit sau implicit, general sau parțial. Ceea ce știm este că Summit-ul NATO din Țara Galilor nu i-a oferit Ucrainei decât un sprijin politic de valoarea apei sfințite (restul rămâne la nivel bilateral), în timp ce întâlnirea de la Minsk i-a oferit Rusiei

ceea ce își dorea – adică recunoașterea caracterului de război civil al conflictului ucrainean și a separatiștilor novorusi / maloruși ca parte beligerantă în acest război cu guvernul kievean, precum și înghețarea crizei est-ucrainene în așteptarea unei « soluții pașnice / politice », care nu va veni decât dacă va consacra fie un mecanism garantând rămânerea Ucrainei în afara sferei de influență occidentale, fie împărțirea ei între Occident și Rusia. Cu alte cuvinte, soluția crizei ucrainene a devenit prizonierul Moscovei. Ea va fi ori dictată de Moscova, ori nu va fi deloc.

Punerea laolaltă a celor petrecute la Summit-ul NATO și a celor convenite la Minsk ne conduce spre concluzia unui succes politico-diplomatic german. Pe de o parte, Germania reușește să evite o înțelegere americano-rusă, împingând sub aspect formal / virtual SUA în război cu Rusia. Pe de altă parte, Germania îi transmite Rusiei mesajul că ea reprezintă garanția geopolitică împotriva transformării acestui război fictiv / virtual în război real, legitimându-se astfel și ca arbitru al crizei geostrategice ucrainene. Întrebarea este cât de durabil va fi acest succes, precum și în ce măsură reprezintă el o amenințare la adresa intereselor vitale românești.

Rusia de azi nu mai este o amenințare reală la adresa libertății europene, în ciuda arsenalului ei nuclear și a șantajului energetic la care poate recurge. Pentru SUA, ea este însă un partener necesar realizării echilibrului strategic în confruntările globale principale din Orientul Mijlociu și din Pacific. (Tot așa cum pentru Germania este partenerul necesar spre a neutraliza influența SUA în Europa.) Când Moscova și Washingtonul vor înțelege acest lucru – și subliniez că întrebarea este « când ? », iar nu « dacă ? » –, Berlinul (a se citi și « Europa germană ») va fi pus în fața dilemei de a li se opune sau de a li se alătura. Sistemul de ecuații cu trei necunoscute – SUA, Germania, Rusia – care va apărea atunci s-ar putea să se rezolve și pe seama României, prin revizuirea deciziilor luate în favoarea sa la Summit-ul NATO din Țara Galilor ; căci, cel mai probabil, compromisul între interesele geostrategice ale respectivilor superactori care nu sunt lipsiți de ambiții hegemonice se va realiza prin modificarea arhitecturii de securitate și a liniilor de demarcație între zonele lor de iradiere / influență din Europa Centrală și Orientală.

În concluzie, Summit-ul NATO din 2014, fie el istoric sau nu, a luat decizii care nici nu sunt ireversibile, nici nu dau șanse unei noi ordini mondiale viabile și nici nu îndepărtează perspectiva unei noi confruntări (inclusiv militare) majore la scară planetară în timpul vieții noastre. Sunt tot atâtea rațiuni pentru care România va trebui să se preocupe în continuare de consolidarea alianțelor sale în interiorul și în afara NATO și UE, precum și de refacerea și amplificarea propriei sale puteri.

Dileme şi contratimpi româneşti la vreme de alegeri prezidenţiale

13 septembrie 2014

ATÂTA TIMP CÂT VA EXISTA ca națiune, România va avea interese (naționale). Atâta timp cât va avea interese, ea își va căuta aliați cu ajutorul cărora să și le promoveze. Aliațele pe care le va realiza vor dura atât timp cât la baza lor va sta solidaritatea de interese a aliaților. Cum interesele se schimbă în funcție de evoluția contextului istoric (inclusiv pe măsura îndeplinirii lor), se schimbă și aliațele. Dacă România va avea veșnic interese, ea nu va avea veșnic aceiași aliați sau aceiași dușmani. De aceea, ea trebuie să-l trateze pe orice aliat ca și când i-ar putea deveni dușman și pe orice dușman ca și când i-ar putea deveni aliat. Aceasta este regula jocului ce nu poate fi schimbată decât dacă toată lumea renunță la ea, adică dacă însăși natura jocului se schimbă. Este timpul ca românii să-și reamintească aceste adevăruri.

Oricât ar părea de șocant, în relațiile internaționale, credibilitatea unui aliat nu este determinată de loialitatea sa față de celălalt, ci de predictibilitatea atitudinii sale, care, la rândul ei, este funcție de loialitatea fiecăruia față de propriile interese naționale. De exemplu, încrederea SUA în aliatul român nu decurge din consecvența cu care România își trădează interesele naționale pentru a le sluji pe cele americane atunci când ele încetează a mai fi congruente, ci din capacitatea Americii de a prevedea comportamentul românesc întrucât acesta exprimă fără greș și fără ezitare interese românești naturale, transparente și neechivoce, asupra cărora consensul politic național este clar și net. Definirea intereselor românești în context european sau euroatlantic nu presupune abandonarea instinctului național în favoarea unor interese străine, ci conceperea destinului național propriu în armonie cu alte destine naționale, în condițiile în care împlinirea aspirațiilor românești se poate realiza mai bine, mai repede, mai ușor și mai sigur prin sinergie, alături de alții și împreună cu ei, mai degrabă decât împotriva lor ori în concurs cu ei. Parteneriatul nu înseamnă renunțarea la identitate, ci armonia identităților diferite, realizarea unității în diversitate. Chiar dacă între puterea aliaților există diferențe, a fi un aliat mai slab este una, a fi un protectorat este alta. Parteneriatul și protectoratul sunt noțiuni nu doar diferite, ci contrarii.

Încetarea « armistițiului » dintre Occidentul euroatlantic și Rusia simultan cu fracturarea acelui Occident și cu emergența unor noi superactori globali – statali (China), suprastatali (BRICS) și nestatali (ISIS), convenționali și neconvenționali, vizibili și invizibili, de factură democratică sau de factură oligarhică – pun România într-o nouă situație strategică de natură a o obliga să-și reamintească principiile enunțate anterior. Pornind de la

ele, românii vor trebui : 1. să-și consolideze actualele aliațe și influența proprie înăuntrul lor ; 2. să-și construiască noi aliațe în interiorul și / sau în afara celor existente ; 3. să-și mobilizeze resursele naționale întru sporirea maximală a puterii proprii, astfel încât, la nevoie, să poată atinge singuri ținte esențiale pe care aliații lor nu sunt interesați să le atingă ori sunt interesați chiar ca nimeni să nu le atingă.

SUA – încă prima superputere a lumii deși putere decadentă – sunt interesate de reducerea costurilor aferente funcției de « jandarm global », care le sufocă. În acest sens, pe de o parte, vor urmări păstrarea ordinii globale americane – *pax americana* – printr-un mecanism de autoreglare bazat pe echilibrul puterilor regionale, iar pe de altă parte, se vor opune emergenței unor superputeri imperiale echivalente Americii (precum Statele Unite ale Europei sau Uniunea Euroasiatică) sau unor blocuri de hegemoni cu vocație imperială (ca antanta Europei germane și a Rusiei putiniene neoimperiale sau Grupul de la Shanghai) care să-i pună în discuție supremația (inclusiv în ceea ce privește caracterul pretins universal al « valorilor americane »). Una dintre cheile pentru atingerea unor asemenea obiective este menținerea controlului american asupra Mării Negre și a Gurilor Dunării – dacă se poate, prin interpuși. Într-o asemenea perspectivă se conturează sporirea majoră a rolului strategic al României în contextul politicii americane de echilibru între Europa și Eurasia, precum și al politicii vizând securitatea la frontiera dintre spațiul euroatlantic și cel euroasiatic.

Pe noul « coridor sanitar » cuprins între « liniile roșii » trasate (cu grija ca ele să rămână paralele) aproape simultan de Rusia și NATO, în 2014, România este un avanpost esențial, care se cere întărit și apărat. O recomandă poziția geografică (un amplasament strategic de prim rang), realitatea demografică (o populație care, în ciuda tendinței descrescătoare, o plasează pe a șaptea poziție în UE), relativa independență energetică (fără egal în toată Europa Centrală și Orientală) și îndatorarea relativ redusă (atât datoria publică, cât și cea privată fiind sub nivelul PIB și dintre cele mai mici din UE).

Cu toate acestea, valoarea României nu trebuie supraestimată. Ca unic « contrafort » strategic, ea este ușor de împresurat. Parteneriatul tot mai aprofundat dintre Rusia și Ungaria, precum și acela de tradiție dintre Rusia și Serbia încercuiesc și izolează geostrategic România. În timp ce statele din vecinătatea sa sud-dunăreană – exceptându-le poate pe cele albaneze – sunt fie tradițional rusofile, fie treptat americanofobe.

Este pe zi ce trece mai evident că aspirațiile naționale ale Budapestei și ale Belgradului sunt tot mai greu de promovat în cadrul UE sau NATO atât din punctul de vedere al securității, cât și din cel al dezvoltării economice. Pentru nici unul dintre aceste state de uscat și de relativ mici dimensiuni, Rusia nu este o amenințare militară ; în schimb, piața rusă este una « salvatoare », iar « democrația suverană » (controlată) rusă, croită după standarde mai adaptate culturii maghiare și, respectiv, slave decât cele anglo-saxone ale Occidentului, este congruentă cu proiectele lor aliberale. În plus,

apropierea de Rusia – în condițiile resuscitării « Sfintei Alianțe » a eternilor suspecți, dacă nu chiar a eternilor refuzați, ai Europei, Rusia și Germania, ca superjucător regional, dacă nu chiar global – le poate proteja de hegemonismul german – în orice caz, mai mult decât le-ar putea proteja apropierea de Germania (oricum dificilă, ca fiind împotriva naturii) în fața apetitului neoimperial rus. Anunțurile făcute chiar în aceste zile atât de NATO, cât și de UE, excluzând extinderea lor spre est și sud-est pe termen mediu, nu fac decât să încurajeze asemenea tendințe. Ca și reducerea bruscă a livrărilor de gaz rusesc spre beneficiarii central-europeni.

În atari condiții, în loc de aliat util, România nu ar fi decât o altă povară pentru SUA, care, cu siguranță, nu vor avea de ce să-și bată capul și să-și consume energiile cu ea. O înțelegere cu Rusia prin spatele europenilor ar fi mai bună. Pentru a putea spera la păstrarea interesului american față de ea și la menținerea unei prezențe reale americane în zonă, România va trebui să iasă din încercuirea în care deja se găsește și să se transforme dintr-o posibilă redută strategică izolată într-un post fortificat pe un front strategic unind Marea Baltică cu Marea Neagră. Numai așa va avea și șanse să redevină din protectorat partener strategic.

Realizarea frontului menționat, apt de a impune geopolitica americană deopotrivă în fața Rusiei și a Germaniei, asigurând totodată echilibrul între Europa și Eurasia, precum și coerența spațiului euroatlantic, implică o alianță polono-româno-turcă. În lipsa oricăreia dintre aceste componente, întregul front cade. A realiza și a menține unitatea celor trei – iată pariul strategic pe care România trebuie să-l câștige !

După eliberarea din lagărul sovietic, Polonia a mizat până la refuz pe cartea antirusă. Mizând și pe « rubedeniile » americane de la Casa Albă, a susținut emanciparea și integrarea euroatlantică a statelor baltice, revoluția « portocalie » ucraineană și rebeliunea Maidanului de după pirueta lui Victor Ianukovici de la Vilnius, opoziția belarusă de toate culorile, extinderea NATO în Caucazul de Sud și belicismul rusofob al președintelui Saakașvili, inițierea politicii de vecinătate estică a UE, cu ignorarea aproape ostentativă a intereselor rusești în regiune, și altele asemenea. Spre a asigura succesul unei atari politici, Polonia a format parteneriate aprofundate cu Suedia și România, dar s-a apropiat și de Germania ; probabil mai puțin cu speranța ca aceasta să o apere de Rusia, cât cu ideea de a profita de piața germană și de a lega interesele strategice poloneze de cele germane prin intermediul unei uniuni economico-comerciale *de facto* în interiorul UE. Când separat, când cu sprijinul subtil al Berlinului, Varșovia a împins constant America pe poziții conflictuale cu Moscova, chiar dacă motivele beligeranței celor trei au fost diferite : nemții au urmărit să motiveze astfel refacerea pactului ruso-german și să faciliteze reducerea influenței americane în Europa ; polonezii, să neutralizeze pericolul rusesc, împingând Rusia spre Urali și îndiguindu-o ; americanii, să păstreze echilibrul strategic între puterile euroatlantice și cele euroasiatice, împiedicând totodată stricarea acestuia prin emergența coaliției ruso-germane.

Bilanțul politicii poloneze este însă descurajant. Țările baltice sunt mai vulnerabile ca niciodată. Belarusul, rămas sub controlul autoritar al regimului neosovietic instalat de președintele Lukașenko, are toate legăturile cu Occidentul rupte. Ucraina este sfâșiată de război civil, cu Crimeea pierdută, în pragul dezmembrării și al falimentului economic, precum și practic lipsită de orice perspective reale de integrare europeană și euroatlantică. Abhazia și Osetia de Sud sunt ca și pierdute de Georgia în favoarea Rusiei. Armenia și Azerbaidjanul au întors spatele, de voie-de nevoie, asocierii cu UE și nici nu se gândesc să curteze NATO, ambele fiind totodată ostatice ale conflictului eternizat din Nagorno-Karabah. Tot așa cum europenizarea Moldovei este prizoniera conflictului transnistrean. În plus, Germania s-a profilat ca arbitru în disputele geostrategice din Europa de Est și totodată ca partener privilegiat al Rusiei și garant al evitării războiului deschis dintre aceasta și Occident. Întreaga strategie de securitate concepută de Polonia pare astfel a se fi prăbușit. Ceea ce afectează și soliditatea parteneriatului polono-român.

Pe acest fundal, Varșovia pare a fi obligată să opteze între a rămâne ferm alături de SUA sau a se integra și mai profund cu Germania. Washingtonul însă oferă mai mult vorbe. Soluțiile adoptate de recentul Summit NATO, dincolo de împovărarea bugetelor militare ale statelor europene (justificată, desigur, dar oricum dureroasă), au darul îndoielnic de a aplica măsuri mai degrabă psihopolitice împotriva unei amenințări mai degrabă iluzorii. În spatele lor se poate bănui intenția unor înțelegeri americano-ruse discrete, negociate peste capul europenilor.

Germania, în schimb, pare decisă să țină Polonia aproape, oferindu-i beneficiul pieței germane, garanții geopolitice privind securitatea sa (inclusiv energetică) în relația cu Rusia și, mai nou, sprijin pentru ascensiunea în conducerea UE. După ce Jerzy Buzek a condus Parlamentul European cu sprijinul popularilor germani, iată că acum Donald Tusk preia, cu același sprijin, funcția mult mai importantă de președinte al Consiliului European. Și aceasta în paralel cu marginalizarea continuă a României în UE. (O marginalizare pe care nominalizări de serai, precum cea a Corinei Crețu, la ocuparea unicei funcții semnificative din instituțiile europene rezervată românilor nu au cum să o stopeze.)

Se poate spune, așadar, că, în timp ce americanii sunt interesați să închidă foarfeca polono-română spre a tăia o linie defensivă pe harta Europei orientale – fără a face însă mare lucru în acest sens –, nemții deschid eficient respectiva foarfecă, încercând să mărească pe cât se poate distanța dintre Varșovia și București (politica energetică a Rusiei dând și ea o mână de ajutor). Atâta timp cât Polonia este promovată în liga întâi a UE, iar România se pregătește de retrogradare în grupa a treia, cooperarea și coordonarea dintre ele va fi tot mai dificilă atât din rațiuni practice, cât și din rațiuni psihologice.

În asemenea condiții, la celălalt capăt al frontului, o Turcie neootomană și, în consecință, tot mai încurcată (sub aspect cultural, dar și geopolitic)

de vechiul aliat strategic american va găsi tot mai puține motive de a rămâne singură cu România în flancul unui aliniament amputat. Alături de România și Polonia, și sub presiune americană, Turcia va fi înclinată să adopte o atitudine prudentă, critică și chiar exigentă față de Rusia, asigurând astfel echilibrul strategic al arhitecturii de securitate în Europa de Est. Pornind de aici ar apărea și posibilitatea unor contribuții turcești constructive la stabilizarea Caucazului, a Orientului Mijlociu și a Africii de Nord. Absența Poloniei sau a României din formație împinge însă Turcia spre mai vechiul aliat german, care îi poate garanta o perspectivă europeană (chiar și în lipsa intrării în UE), dar și spre o Rusie care, urmărind dominația strategică a Eurasiei, caută un partener apt de a stabiliza frontul islamic.

În timp ce își observă vechii aliați din lumea islamică (precum Arabia Saudită) trecând în tabăra unor interese adverse și se vede astfel obligată să apeleze la vechii inamici islamici (precum Iranul) pentru a domoli « viesparul oriental », SUA au nevoie ca de aer să păstreze Turcia într-o structură de securitate regională capabilă să asigure echilibrul strategic între Europa și Eurasia, scutindu-le de o nouă și costisitoare intervenție directă în Europa (fie împotriva Rusiei, fie împotriva Germaniei, fie împotriva amândurora). Turcia nu poate fi însă păstrată dacă alături de ea nu vin România și Polonia. Altminteri, pentru Ankara, realizarea unui triunghi ruso-germano-turc cu centrul în Marea Neagră este mult mai seducătoare. Un asemenea triunghi ar fi antiamerican, dar și antiromânesc.

Ce-ar putea face România în asemenea condiții ? Să stea cât mai aproape de Polonia și de Turcia, ținând ferm linia Varșovia-București-Ankara, în ciuda faptului că nici una dintre ele nu mai cred că SUA sunt gata să se angajeze decisiv, la nevoie, pentru apărarea securității lor ; sau, dacă o vor face, va fi numai după ce cei trei parteneri strategici europeni își vor fi epuizat resursele. Aceasta în timp ce Polonia ia serios în considerare alternativa apropierii de Germania, care îi poate oferi nu doar azil, ci și, iată, rolul șefului de azil în noua Europă germană (*alias* UE) ; iar Turcia analizează, desigur, posibilitatea unei eventuale antante cu Rusia care, cel puțin, poate să-i asigure spatele pentru a o lăsa să pună ordine în lumea islamică, instituind acolo o *pax turcica*. La rândul lor, oferindu-le asemenea perspective Poloniei și Turciei, Berlinul și Moscova le îndepărtează de România și distrug frontul baltico-euxin anihilându-i flancurile și încercuindu-i centrul.

Din nefericire pentru România, alternativele nu sunt la fel de evidente sau de convingătoare – nici antecedentele, încurajatoare. De câte ori a fugit spre Berlin ca să se ferească de îmbrățișarea rusească, a sfârșit-o în brațele Moscovei. De câte ori a părăsit barca germană în favoarea unei alianțe rusești, a pierdut – tezaur, teritorii, independență. Înțelegând că niciodată nu trebuie să fie înstrăinată simultan de ambele puteri învecinate – Germania și Rusia –, România a oscilat între ele, lăsându-le amândurora sentimentul că au fost trădate. Amintirea acestei istorii, cu toate ambiguitățile ei, apasă greu asupra încrederii în existența unei solidarități autentice a intereselor strategice – acea încredere fără de care nici un parteneriat strategic real nu

este posibil. Peste toate acestea, zece ani de proamericanism dogmatic și de comportament neocolonial al trimișilor la București ai unei Americi decadente și înstrăinate de propriile valori au determinat izbucnirea unui antiamericanism militant chiar la baza societății românești.

Pentru România, singura cale a unei apropieri sigure de Germania este prin creșterea influenței sale în UE și exercitarea acesteia în mod eficient pentru a construi o democrație transfrontalieră paneuropeană – Statele Unite ale Europei ca antipod al unui nou Sfânt Imperiu Roman de Națiune Germană. România se află însă spre minimul imaginabil al ponderii sale reale în UE, iar actuala sa clasă politică, coruptă și decerebrată, precum și societatea românească, înstrăinată și împinsă, printr-o propagandă criminală, către autodispreț, ură de sine și convingerea că e incompatibilă cu civilizația occidentală nu au cum schimba o atare tendință.

Situația nu va putea fi ameliorată de faptul că toți principalii candidați la alegerile prezidențiale din 2014 au fost exponenții cercurilor de interese germane. (America nu a catadicsit să spere la un candidat mai bun decât Elena Udrea, iar Rusia nu s-a obosit să-și bată capul cu cineva, așteptând să culeagă liniștită fructele amare ale măcelului politic intern românesc.) Victoria acestora schimbă doar puterea suzerană, nu și statutul de dominion al României (ca să nu spunem chiar de colonie).

Iată de ce nu ar strica un viitor președinte « român » (adică ales cu adevărat de români, conform intereselor lor). Chiar dacă nici acesta nu ar fi o garanție a succesului, el ar garanta măcar o corectă definiție a interesului național românesc și ar câștiga credibilitate și respect prin predictibilitatea unei politici circumscrise de acest interes. De unde să iei însă un asemenea președinte ? Pentru aceasta, condiția minimă este existența unei națiuni române. Or, după neocezarismul închinat al lui Traian Băsescu (de a cărui instalare vinovați sunt toți predecesorii săi), grădina politicii românești este doar un teren pârjolit, iar națiunea română este doar nominală.

Până la alegerea unui « președinte român » printr-un vot pozitiv conștient, ceea ce trebuie încercat este « românizarea » lui Klaus Iohannis – în sensul de a se evita capturarea sa de către cercurile politice interne antinaționale, de a se organiza apărarea sa împotriva controlului și presiunilor externe și de a se realiza aducerea sa în serviciul intereselor vitale românești. Cine să o facă însă ? În nici un caz nu se poate aștepta aceasta din partea partidelor tradiționale, pentru care alegerea unui « candidat antisistem » este ultimul afront înaintea imploziei lor integrale sub efectul scandalurilor de corupție orchestrate de roninii (samuraii rămași fără stăpân) DNA.

Referendumul din 29 iulie 2012 – un cutremur național cu replici geopolitice

« Războiul civil » se transformă în « război de eliberare »

17 iulie 2012

CÂND STRIGĂ CRITICÂND ROMÂNIA, domnul Barroso, președintele Comisiei Europene, o face nu de furie, ci de frică. Nu este vorba de frica pentru soarta democrației românești, ci de propria soartă. O soartă pusă la încercare de presiunile grupurilor de interese speriate că își vor pierde privilegiile cucerite în România de-a lungul atâtor ani, deseori prin instrumentele coruperii și șantajului.

În plan național românesc, cauza și miza războiului politic din vara anului 2012 a fost refacerea echilibrului de putere între instituțiile statului, respectiv deblocarea mecanismului de control interinstituțional prin contraponderi (*checks and balances*).

În plan internațional, amintitul război a redeschis cursa pentru controlul României. Astfel, criticile venite din toate direcțiile au fost, de fapt, expresii ale competiției dintre principalii protagoniști euroatlantici care, folosind aceleași pretexte oferite de aceeași amplă dezinformare, urmăresc să-și smulgă una alteia influența asupra Bucureștiului. Competitorii nu se confruntă direct, ci pun cu toții presiuni paralele asupra țintei române, fiecare sperând că aceasta îi va ceda lui.

În fine, în plan transnațional, avem de-a face cu contradicția (veche de când postcomunismul) între capitalul autohton și capitalul străin. Este vorba despre ecoul contemporan, mult mai aspru și mai cinic, al ciocnirii între doctrina « prin noi înșine » (național-liberală) și doctrina « porților deschise » (neoliberală).

În planul dintâi, se luptă românii între ei. În planul al doilea, se luptă străinii între ei – pe spatele românilor. În planul al treilea, se luptă românii (« corupți ») cu străinii (« virtuoși »).

Lupta dintre capitalul autohton și cel străin este cu atât mai dură, cu cât întâlnirea lor s-a produs în momentul în care primul se găsea în faza acumulării primitive (în urma revoluției anticomuniste din 1989), iar cel din urmă în aceea a unei noi expansiuni imperiale (facilitate de prăbușirea imperiului sovietic). Dincolo de detaliile acțiunilor sale, Adrian Năstase, după cum s-a mai observat, a fost declarat corupt și condamnat în consecință în timpul prim-ministeriatului său, când a încercat să le concilieze pe cele două. El a permis accesul capitalului străin, dar i-a impus în schimb să contribuie, pe căi mai mult sau mai puțin conforme cu transparența și libertatea concurenței specifice economiei de piață occidentale, la consolidarea capitalului românesc, încă debil și necompetitiv.

Despre Adrian Năstase s-a spus că este corupt, arogant, lacom, autoritar. Nu este locul aici să cercetăm dacă aceste acuzații sunt justificate sau nu. Oricum ar fi, fapt este că ostilitatea pe care fostul premier a trezit-o în străinătate și care s-a transformat într-un factor de presiune pentru eliminarea sa din viața publică nu a fost cauzată de nici unul dintre aceste presupuse vicii. Simplu spus, Adrian Năstase a supărat prin politica sa națională. A indispus puterile cu interese în România, căci a crezut că și « corupții români », iar nu numai cei străini, au dreptul să se îmbogățească în această țară (*sic !*).

Oligarhii și baronii politici care au metastazat România, împingând-o în neofeudalism, sunt produsul târziu al acumulării primitive de capital declanșate în siajul revoluției române din 1989 – o acumulare la care au participat cu entuziasm și corporațiile străine, bine sprijinite politic de statele occidentale. Acestea i-au corupt deopotrivă pe politicienii români și pe întreprinzătorii români emergenți, adică au secătuit națiunea română, și nu neapărat fără premeditare, atât politic, cât și economic.

România a plătit « mită » pentru a intra în NATO și în UE. Aceasta este « marea corupție » ori, cel puțin, una dintre principalele origini ale « marii corupții ». Adrian Năstase a păcătuit în ochii Occidentului nu pentru greșelile lui față de români și nici măcar pentru a fi crezut că și românii au « dreptul » să perceapă « comisioane confidențiale » de la investitorii străini, ci pentru că a cerut ca o parte din « mita » plătită Vestului din buzunarul contribuabilului român să rămână în România pentru a susține ridicarea mediilor de afaceri naționale (din care, este adevărat, și apropiații săi făceau parte). De aceea a fost calificat drept « național-comunist » întârziat și, fără îndoială, corupt, care trebuie eliminat prin orice mijloace – inclusiv prin violarea statului de drept. (Pe fondul acestei experiențe trecute, lozinca « Jos comunismul ! », strigată în 2014 de niște tineri manipulați și rătăciți într-o țară în care comunismul nu mai există, arată că « anticomunismul militant » nu este decât o diversiune neoconservatoare menită a legitima intervenția străină în România.)

Venind la putere în 2004, Alianța DA a găsit o societate românească divizată între noii capitaliști români care apucaseră să se ridice și masa dezavantajaților tranziției, majoritatea rentieri ai vechiului regim comunist sau persoane în general în căutare de protecție. Cei dintâi se simțeau deja destul de tari ca să dorească atât intrarea pe piețele străine, cât și o concurență nu doar liberă (adică debarasată de tutela guvernului), ci și loială (practicată pe o piață cu reguli). Ei înțelegeau că deschiderea piețelor străine presupunea deschiderea, în compensație, a pieței românești, fiind în principiu dispuși să se integreze în disciplina pieței mondiale. Aceștia s-au regăsit în politica național-liberală a premierului Călin Popescu-Tăriceanu. Cei din urmă, neputându-se ridica prin forțe proprii și observând că statul român nu mai are resursele necesare pentru a-i ocroti pe măsura nevoilor, au sperat că își pot regăsi siguranța schimbându-și obediența – de la cea națională la cea internațională. Aceștia au fost fidelii autoritar-populismului practicat de președintele Băsescu. În lupta sa cu primul-ministru (în felul său, continuator al liniei Năstase în ceea ce privește menținerea echilibrului între autohtonism și cosmopolitism pe piața de capital) dar și în încercarea de a obține integrarea rapidă și facilă a țării într-o ordine transanțională presupus asiguratorie, după eliminarea fostului aliat liberal în 2008, Traian Băsescu a « închinat » România exigențelor euroatlantice. Ruperea echilibrului de putere între președinte și Parlament a dus și la fracturarea echilibrului între capitalul autohton și cel străin. « Justiția » domnului Băsescu a fost instrumentul inchizitorial prin care interesele străine au fost protejate în detrimentul oamenilor de afaceri și a oamenilor politici români partizani ai protecționismului național sau susținători ai deschiderii controlate politic și operate pe baze de reciprocitate. Excepție au făcut, inevitabil, capitaliștii autohtoni cotizanți la pușculița puterii politice.

Înțelegem astfel de ce plecarea domnului Băsescu speria atâta străinătatea și de ce toate speranțele președintelui suspendat de a redeveni președinte în exercițiu se legau de presiunile externe. Dacă Traian Băsescu era obligat să plece definitiv de la Cotroceni, « justiția » nu ar fi fost îngenuncheată, ci renaționalizată. Adică redefinită în context național. Un context căruia interesele europene și euroatlantice nu îi sunt străine, dar în care interesele europene în România nu pot fi puse deasupra intereselor românești în Europa. Or, tocmai acestei naționalizări i se opune Occidentul.

Pe o atare cale se vede cum ceea ce a început ca un « război civil românesc » s-a transformat într-un « război de eliberare națională ». Miza referendumului din 29 iulie nu mai era doar repunerea în funcțiune a mecanismelor democratice de guvernare, ci și recucerirea libertății de acțiune a românilor și reafirmarea demnității lor naționale. Prin el se putea reface nu numai echilibrul între puterile statului, ci și echilibrul în dialogul României cu partenerii externi.

Referendumul din 2007 a fost câștigat de Traian Băsescu exclusiv prin mobilizarea sprijinului intern. Atunci, străinătatea a tăcut. Acel președinte suspendat nu era încă garantul intereselor ei în relația cu românii. Natura legăturilor cu străinătatea era circumscrisă de politicile guvernului Tăriceanu. În 2012, agresivitatea străinătății împotriva celor care au pus în discuție, poate fără să-și fi dat seama, privilegiile și garanțiile oferite ei de actualul președinte suspendat a arătat cât de mult s-au schimbat lucrurile în raporturile națiunii române cu interlocutorii externi. Cei din urmă pretind, nici mai mult, nici mai puțin, decât să le spună românilor cine și cum trebuie să-i conducă.

Dacă acuzațiile și exigențele formulate de capitalele euroatlantice și UE nu ar fi fost atât de evident contrare realității (știm cu toții că în România nu a avut loc o lovitură de stat, că nici un judecător nu a fost arestat din ordinul guvernului și că în țară nu domnea haosul), atât de mult în conflict cu Constituția României și cu atribuțiile conferite instituțiilor europene prin tratate, precum și într-un atât de flagrant contrast cu bunul-simț, mai

treacă-meargă. Așa însă, apare ca legitimă întrebarea pe care chiar domnul Băsescu și-ar putea-o pune : « Cu ce ai greșit, Traiane, de te susțin atât de tare străinii ? »

Într-un atare context, rațiunea votului de pe 29 iulie se schimbă. Nu se mai punea atât de mult problema dacă mai dorim sau nu ca Traian Băsescu să ne fie șef de stat pentru următorii doi ani, ci mai ales dacă dorim să mai avem stat, respectiv un stat demn de numele său.

Istoria trecută și prezentă a românilor face din edificarea Statelor Unite ale Europei o opțiune naturală, practic, fără alternativă. Ca europeni originari din România, românii nu pot concepe însă edificarea acestei federații de state-națiuni în absența statului român suveran. Iată de ce, după cum au evoluat lucrurile, de-acum nu mai contează antipatia ori simpatia față de președintele suspendat și nici măcar neîncrederea sau încrederea în el. Decisiv este dacă românii vor să mai fie liberi și stăpâni pe destinul lor – chiar gestionându-l împreună cu aliații – sau dacă acceptă să-și cedeze viitorul altora și să-l subordoneze priorităților acelora.

1989 sau România ca dilemă europeană

« Expansiunea imperială » a Occidentului după 1989, prea puțin cunoscută și conștientizată în România, merită un comentariu mai dezvoltat.

Excesele narcisiste ale propagandei comuniste au indus în conștiința românească, printr-un pervers fenomen de reacție, convingerea asupra perfecțiunii Occidentului. Este motivul pentru care, atunci când Cortina de Fier a căzut și Zidul de la Berlin s-a dărâmat, românii au fost convinși că, dincolo, « frații euroatlantici » îi așteaptă nu numai cu brațele, ci și cu pungile deschise. Cum în viața socială realitatea nu este ceea ce este, ci ceea ce lumea crede că este, această convingere, apărată cu orgoliu, inclusiv ca dovadă *post factum* a disidenței *in pectoris* (neștiute decât de « disident » – *sic !*) față de regimul comunist, a dăinuit până azi, în ciuda comportamentului occidental în sens absolut contrar.

Pentru români, semnele diferenței dintre realitate și percepție sau dintre realitate și așteptările decurgând din percepție au fost multe și timpurii. Primul i s-a datorat, în contextul violențelor revoluționare din România, secretarului de stat american James Baker, care a declarat public că o intervenție militară sovietică pentru stabilizarea situației politice la București ar fi legitimă din punctul de vedere al Washingtonului. (Moscova a respins « principial » această posibilitate întrucât... ea se găsea deja pe teren și controla evoluția evenimentelor – *sic !*)

Un al doilea semn a apărut în primele luni ale anului 1990, când diverse proiecte de asociere politică și integrare economică între Occident și statele est-europene ale blocului sovietic în curs de disoluție luau în considerare doar Polonia, Ungaria și Cehoslovacia, excluzând sistematic România. (Apariția Grupului de la Vișegrad a avut loc în acest cadru și reprezintă până astăzi exemplul cel mai relevant pentru politica occidentală vizând reîmpărțirea sferelor de influență la sfârșitul Războiului Rece.) Faptul că transferul « valorilor » occidentale era programat doar pentru o parte a

« democrațiilor emergente » demonstrează că a prevalat calculul geostrategic, iar nu elanul romantic al reunificării Europei.

Interesant este că printre primii invitați la festinul democratic european postcomunist nu a figurat și Iugoslavia, statul « socialist » pe care toată lumea îl considera cel mai apropiat de ordinea occidentală și cel mai copt pentru a se integra în acea ordine. Între timp am aflat că Iugoslavia era prea mare și că, înainte de a fi integrată, trebuia dezintegrată și micșorată. Pe aceeași linie de gândire s-a plasat și sprijinul Occidentului pentru mișcările vizând dezmembrarea sau « federalizarea » României din primăvara anului 1990, mișcări care au debutat prin declarații ale unor grupuri de adepți ai « revoluției permanente » de la Timișoara, spre a culmina cu violențele de la Târgu Mureș. Astăzi, în 2014, după izbucnirea litigiului ruso-occidental amorsat de criza ucraineană, Occidentul îl acuză pe președintele rus Vladimir Putin că gândește în termeni geopolitici, iar nu în cei ai securității democratice. În 1990, Occidentul gândea exact în același fel, iar de atunci ceea ce s-a schimbat a fost doar coregrafia, nu și scenariul.

Trecând peste fenomenul Piața Universității, cu combinația sa de bine și de rău, de generozitate și meschinărie, de adevăr și minciună, de inocență și manipulare, de autenticitate și de fals, ca și peste izolarea la care a fost supusă ulterior România, exact în momentul în care un guvern reformator încerca s-o aducă în familia europeană, ajungem la lungul drum al integrării în NATO și în UE. Respingerea României la Summit-ul NATO de la Madrid a fost, printre altele, consecința dorinței Occidentului de a nu alerta prea tare Rusia printr-o extindere prea robustă, care ar fi reprezentat o încălcare prea gravă a înțelegerilor de la Malta privind împărțirea sferelor de influență. Ulterior, primirea României a fost decisă tot din rațiuni geostrategice, în siajul intereselor americane vizând intervenția militară în regiunea Golfului Persic. Nimic nefiresc în asta. Regretabilă este doar încercarea de a ascunde raționamentul geopolitic aflat la baza unei politici de putere (conforme teoriei realismului politic) în spatele unei iluzorii intenții de a împărtăși valorile – nu doar cele morale, ci și cele materiale.

Cât privește extinderea UE, acolo lucrurile au fost și mai clare. Am mai spus-o, politicile de integrare au inhibat politicile de dezvoltare înainte de admitere. Iar politicile de « salvgardare » (o formulă inventată pentru a le permite eurocraților să supravegheze conformitatea comportamentului noilor membri cu interesele, pretins general-europene, ale protagoniștilor occidentali ai UE) au inhibat politicile de solidaritate după admitere. Astfel, economia românească (inclusiv sectorul bancar), în loc să se integreze în economia europeană spre profitul tuturor, a devenit o economie de sucursale ale marilor corporații transnaționale protejate politic în vestul Uniunii. Piața românească, în loc să constituie un stimulent al dezvoltării economiei reale pe teritoriul României, a devenit o simplă piață de desfacere pentru susținerea dezvoltării bazate pe export a statelor industrializate din Vest. Instituțiile statului român, de la numirea în funcții și până la decizia și acțiunea politică, au devenit simple executante ale unei agende politice care nici românească, nici paneuropeană nu este.

Faptul că s-a ajuns aici nu este o întâmplare. Este rezultatul unei strategii vechi, urmărită cu asiduitate, pe care, din păcate, România nu a reușit să o identifice la timp și nu a știut să o contracareze eficient. Faptul că populația României a fost sedusă de cântecele de sirenă occidentale și s-a plasat de partea străinătății vestice în cri-

tica acesteia îndreptată împotriva conducerii politice a României (în realitate, în demersurile acesteia vizând controlul politic asupra României) explică în mare măsură respectiva ineficiență. Este astăzi datoria elitelor românești autentice să explice aceste adevăruri convingător și pe înțelesul tuturor.

Nimic din aceste observații nu trebuie să conducă la concluzia că proiectul european este unul imperialist sau că România a greșit prin integrarea sa în UE și în NATO. România nu poate rămâne în izolare sau într-o zonă-tampon în care se încrucișează proiectele letale venite din toate părțile. România nu are nici argumente geostrategice sau culturale ca să opteze pentru integrarea în spațiul euroasiatic. De aceea, singura soluție pentru securitatea României este integrarea europeană și euroatlantică. Problema este că ideea Europei unite a deviat de la obiectivele pentru care România a aderat la ea. Revenirea la aceste obiective trebuie să mobilizeze acum energiile României. Dacă acest proiect eșuează sau dacă nu sunt inventate proiecte alternative ori subsidiare, România riscă să iasă din istorie – fie ca provincie a unui nou Sfânt Imperiu Roman de Națiune Germană, fie ca protectorat american, fie ca teritoriu într-o « țară a nimănui » despărțind frontul euroatlantic de cel euroasiatic.

Victoria referendumului asupra poporului român

31 iulie 2012

Motto

Cu un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje ;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momește în vârteje ;

Mihai Eminescu – *Glossă*

ÎNAINTE CA PREACINSTITUL Birou Electoral Central și preaiubita Curte Constituțională să consacre rezultatele referendumului din 29 iulie, « democrațiile » occidentale s-au și pronunțat cu privire la concluziile, învățămintele și urmările lui. Asta, evident, ca să nu le mai dea românilor timp pentru a adopta o poziție proprie. Poți să știi ce hotărâre va mai da Curtea Constituțională sub impulsul unei tresăriri a ceea ce îi ține loc de conștiință profesională sau morală ?! Ideea nu era că președintele Băsescu trebuie favorizat – puțin îi pasă lumii de el –, ci că *statu quo*-ul trebuie păstrat. Astfel, preocupați de disputele interne, românii nu vor mai avea resurse spre a-și susține drepturile și a-și promova interesele pe plan extern.

Manevra nu avea nimic surprinzător pentru cei care știau că, la începutul lunii iulie, unii reprezentanți ai ceea ce în limbaj mitologic se numește « Occidentul democratic » i-au cerut în termeni neechivoci guvernului român nici mai mult, nici mai puțin decât revocarea suspendării președintelui României. S-a renunțat la idee nu atât pentru a menaja mândria națională a românilor, cât pentru a nu devoala deficitul democratic grav al actualei ordini internaționale.

Cererea externă privind revocarea suspendării președintelui Băsescu a rămas necunoscută marelui public. Ea a fost formulată direct, fără echivoc și virulent, în stilul în care dădeau porunci la București trimișii sovietici imediat după cel de-al doilea război mondial. Acum au făcut-o atât reprezentanții unor capitale vest-europene sau ai Washingtonului, cât și reprezentanții UE. Decretând că în București avusese loc o « lovitură de stat » sau un « puci » (unii vorbeau, mai « subtil », despre o « lovitură de stat parlamentară » – *sic !*), aceștia au cerut, nici măcar Parlamentului care decisese suspendarea președintelui declanșând procedura constituțională a convocării poporului la urne, ci executivului să anuleze decizia de suspendare. Dacă guvernul ar fi dat curs unei asemenea solicitări (ceea ce nimeni nu știa cum s-ar fi putut face din punct de vedere practic), abia aceea ar fi fost o lovitură de stat sau, oricum, o lovitură anticonstituțională.

Respectiva intervenție developează perfect mentalitățile și convingerile profunde ale celor care se autoprocalmă atleți ai democrației și ai statului de drept. Cunoașterea acestui episod lamentabil ar trebui să-i vindece de naivitate și de iluzii pe cei care mai cred în superioritatea Occidentului. Occidentul nu este nici mai bun, nici mai rău decât restul lumii. El are doar mijloace mai eficiente de a face rău sau bine. Nu trebuie demonizat, dar nici idealizat.

În schimb, s-a manevrat pentru ca : 1. validitatea referendumului să fie legată de condiții practic imposibil de îndeplinit (este vorba despre pragul minim de participare la vot, cumulat cu păstrarea unor liste electorale atestând un număr de cetățeni cu drept de vot mult peste cel real) ; 2. invalidarea referendumului să fie acceptată, împotriva oricărei logici juridice sau politice, ca bază pentru restabilirea *statu quo ante*. Sub tirul presei internaționale și sub asaltul diplomației euroatlantice, guvernul român a acceptat aceste două exigențe cu moartea în suflet, dar, probabil, cu speranța că mobilizarea națiunii române va pune străinătatea în fața faptului împlinit. Ceea ce nu s-a întâmplat însă, justificând întrebarea : ce mai înseamnă astăzi națiunea română și cât a mai rămas din ea ?

Oricum, pentru ca, într-un elan neașteptat, românii să nu încurce socotelile, asupra lor s-a exercitat o operă de dezinformare, manipulare și terorizare greu de imaginat. De la excluderea din UE până la revenirea sub « ocupația » Rusiei, trecând prin limitarea dreptului la muncă și la liberă circulație în Europa, precum și prin imediat resimțita devalorizare a leului, totul a fost pus la bătaie. Strategia boicotului a fost planificată în aceleași laboratoare. Domnului Băsescu nu i se poate reproșa că a inițiat-o, ci că a acceptat-o, chiar și cu inima grea. Românilor care au trimis plângeri și « denunțuri » în străinătate nu li se poate reproșa că au dezinformat – destinatarii cunoșteau foarte bine realitatea –, ci că au oferit o acoperire, un alibi unei politici antiromânești.

Spre a face mutră bună la întâmplare rea, toți principalii protagoniști români ai confruntării s-au proclamat victorioși. Într-un fel, cu toții au dreptate : USL a câștigat pe fond, Traian Băsescu a câștigat pe procedură. Dacă toți au câștigat, cine a pierdut ? Pentru a răspunde, trebuie să ne amintim că democrația, statul de drept și drepturile omului nu sunt un ritual, ci un mod de a gândi și de a trăi. Atunci când acceptăm ca forma (procedura) să bată fondul, înseamnă că modelul de organizare a societății caracterizat prin triada « democrație-stat de drept-drepturile omului » își pierde substanța, sensul și credibilitatea. Or, în acest caz, perdantul este chiar societatea în cauză – în speță, națiunea română. Ca să nu mai vorbim de faptul că tot România a pierdut în condițiile în care referendumul a lăsat nerezolvată – dacă nu cumva chiar a adâncit – disputa pentru tranșarea căreia a fost convocat și care blocase funcționarea instituțiilor statului.

Dacă popularii europeni au excelat prin cinism, ignorând pur și simplu manifestarea de voință a celor 7,5 milioane de români favorabili demiterii și arătând că pentru ei puterea fără legitimitate este perfect acceptabilă

(în orice caz, preferabilă legitimității fără putere), socialiștii europeni și-au etalat fără jenă ipocrizia. Fără a mai aștepta ca voturile să fie în totalitate numărate, liderul socialiștilor în Parlamentul European, Hannes Swoboda, a evaluat referendmul într-o manieră ce echivalează cu negativul pozei făcute de liderii politici români. Pe când aceștia clamau victoria, domnul Swoboda declara că nimeni nu este câștigător (deci toți au pierdut), după care, cu iezuitismul caracteristic, le atrăgea atenția perdanților să aibă grijă ca eșecul lor să nu contamineze și România. Rețeta evitării unei asemenea contagiuni ar fi (în concepția acestui campion al conflictelor de interese) tocmai « împăcarea contrariilor », adică revenirea la *statu-quo ante* sau, cu alte cuvinte, la starea de conflict responsabilă de blocajele și instabilitatea pentru depășirea cărora se apelase la procedura democratică a referendumului. Și aceasta în condițiile în care președintele era slăbit în urma înfrângerii strategice suferite la urne, iar USL (respectiv majoritatea parlamentară și guvernul) era slăbită ca urmare a imposibilității de a-și transforma avantajul strategic în succes tactic. Așadar, aceeași păruială între combatanți mai înverșunați ca niciodată, dar și mai slabi ca niciodată.

Analiza evaluărilor, recomandărilor și avertismentelor străinătății permite o rapidă sistematizare o opțiunilor geopolitice. Astfel, portavocile « puterilor centrale » – Germania și Austro-Ungaria – pledau pentru coabitarea între un președinte reconfirmat prin intervenție străină și lipsit de susținere internă și un guvern / Parlament fără spațiu de manevră extern și aflate sub presiunea așteptărilor (mai mult sau mai puțin realiste) ale unui electorat național care s-a pronunțat la urne, dar al cărui mandat referendar nu putea fi pus în aplicare.

« Puterile atlantice » – Franța, Marea Britanie, SUA – erau mai realiste (ori, poate, mai sincere) în diagnostic și neoconservatoare în terapie. Ele constatau ceea ce se fac ceilalți că nu văd. Și anume faptul că, netranșând conflictul originar, referendumul din 29 iulie nu făceau decât să adâncească criza. Cum incapacitatea de-a o rezolva era pusă pe seama fragilității democrației românești, iar nu atribuită intervenției nedemocratice externe, remediul contemplat era acțiunea « viguroasă », fie ea și ilegitimă, a « democrațiilor consolidate » spre aducerea României pe calea cea bună a « adevăratei » democrații și a statului de drept « autentic ».

În fine, Rusia adopta politica sintetizabilă în formula « încurcă-i, drace ! ». Lucru valabil atât în ceea ce privește încurajarea instabilității interne, cât și a disputelor între România și aliații săi euroatlantici. Nimic nu poate servi mai bine interesele Kremlinului la Marea Neagră și la Dunărea de Jos.

Pe acest fundal se profila fenomenul aiuritor al fluctuațiilor leului. Imediat după încheierea – la prima vedere, indecisă – a referendumului, leul a recuperat într-o singură zi cât a pierdut într-o lună (*sic !*). Ar putea primi premiul Nobel pentru economie acela care ar explica mecanismele de piață prin care adâncirea instabilității politice conduce la întărirea monedei. Singurele explicații ar fi atacul speculativ asupra leului operat din străinătate,

anumite politici monetare promovate în țară sau o combinație a celor două. Cum primul viceguvernator al BNR este și primul viceprim-ministru al României, ultimele două ipoteze se exclud.

Ori poate că există pe undeva un grup de reflecție transnațional care, neavând încredere în nici unul dintre protagoniștii actuali ai scenei politice românești, dorește o schimbare generală de distribuție ?

Ca și steaua lui Vernier, care, înainte de a putea fi văzută cu instrumente optice adecvate, a fost descoperită prin calcul matematic pornind de la observarea faptului că traiectoria altor corpuri cosmice deviază « misterios », existența unei planificări politice transnaționale este perceptibilă, deși nu (încă ?) vizibilă. Nu mai este un secret astăzi că piața și capitalul s-au globalizat, ele fiind disciplinate de o guvernare economică transnațională ocultă care a ieșit de sub controlul politic al statului-națiune. Pe de altă parte, nu mai este secretă emergența unei societăți sau, mai exact, pseudosocietăți civile globale, ai cărei actori, finanțați mai mult sau mai puțin transparent, concep planuri transnaționale pe care apoi le promovează prin metode nu totdeauna ortodoxe la nivel național prin antenele (filialele) lor locale. (Fundația Sörös « pentru o societate deschisă », dar și fundațiile politice germane, britanice, franceze etc. și nu numai sunt exemple excelente în acest sens.) Acești factori de planificare și influențare strategică se substituie sau se adaugă puterilor politice naționale ori cooperează cu ele în scopul promovării unor valori – de ce nu ? –, dar mai ales a unor agende geopolitice în relația cu diferite state – unele, printre care și România, numite cu șiretenie « democrații emergente ». (Și asta chiar și după un sfert de secol de tranziție de la dictatură la democrație.) « Grupurile de reflecție, planificare și acțiune » astfel create au o geometrie variabilă în funcție de nevoi și interese. Din semne și informații credibile rezultă că, în această lume cețoasă a puterii globalizate, s-a ajuns la conculzia că românii nu se pot autoguverna, precum și că executarea celor convenite cu ei este nesigură. Eșecurile repetate ale guvernelor române postcomuniste și canibalizarea feroce a membrilor elitei politice românești, obișnuiți și să-și internaționalizeze disputele, au oferit o bază reală unor asemenea concluzii. De unde ideea de a conduce România din afară fie direct (ceea ce este mai dificil), fie prin intermediul unor lideri locali desemnați din afară. A determina electoratul român să aleagă « pe cine trebuie » nu reprezintă o problemă insurmontabilă în condițiile cunoscute de precaritate a culturii sale politice și de manipulare mediatică extremă.

Nu știm încă cine vor fi noii juni primi și noile primadone, dar este posibil ca ele să fi intrat deja la repetiții. Până la trecerea lor pe afișul oficial al spectacolului, publicul trebuie prins într-un vârtej de evenimente atât de aiuritor, încât nimeni să nu fluiere nici noul repertoriu, nici noii actori.

Ceea ce ne face să încheiem acest scurt eseu cu o concluzie preluată din aceeași *Glossă* eminesciană din care am extras și mottoul : « Alte măști, aceeași piesă, / Alte guri, aceeași gamă, / Amăgit atât de-adese / Nu spera și nu ai teamă. »

Cu 46 % participare la referendum, suntem doar 46 % dintr-o națiune. O fracțiune care ține în spate un balast egal cu 54 % din întregul care ar fi trebuit să fie națiunea română. De aici nu avem nimic de sperat. Totuși, cele aproape nouă milioane de români (la care se adaugă familiile lor în imposibilitate de a vota) încă își mai pot construi un viitor european, cu condiția de a se implica fără teamă în concursul geopolitic de la care nu se pot sustrage. Viitorul ne va arăta dacă românii, câți vor mai fi rămas, sunt mai susceptibili să cadă pradă iluziilor și deznădejdii sau să se ridice în picioare și să-și transforme, asemenea voievozilor legendari, înfrângerea în victorie.

Traian Băsescu strivit între onoare și tranzacționism politicianist

Pentru mulți, un Traian Băsescu acceptând o porcărie cu inima grea este o imagine imposibil de acceptat cu inima ușoară. Și totuși, de data asta, acesta este adevărul. *Une fois n'est pas coutume !* (« Pentru o dată, treacă-meargă ! ») Potrivit temperamentului său de luptător, președintele suspendat a anunțat că nu va accepta o victorie la masa verde și le va cere cetățenilor să se exprime la urne, participând în număr cât mai mare la referendum. Când a făcut această declarație, în contradicție cu sfaturile unor consilieri, Traian Băsescu știa că antipatia populară la adresa sa este mare și că valul potrivinic nu va fi spart prin asemenea gesturi de curaj. Ceea ce nu știa încă era dimensiunea opoziției externe la schimbarea de regim spre care păreau a împinge intempestiv liderii USL. (Trebuie subliniat că nu era vorba de susținerea lui Traian Băsescu, ci de respingerea oponenților și potențialilor săi înlocuitori, despre care nu se știa dacă vor menține sau vor aboli regimul autoritar-justițiarist, apreciat ca adecvat intereselor occidentale.) De aceea a acceptat provocarea, mizând totul pe capacitatea sa combativă și zicându-și, probabil, că, de va fi să piardă totul, își va salva cel puțin onoarea.

Schimbarea radicală de atitudine prin susținerea ideii de a boicota referendumul a venit mai târziu. Mai exact, atunci când factorul extern i-a comunicat nu numai poziția sa, ci și planul de bătaie. Perfecta corelare între cele ce se petreceau în România și demersurile politice din diverse capitale dovedesc că acel plan a fost conceput în laboratoare aflate în afara României. Căci este de neimaginat că președintele suspendat a putut mobiliza atâția lideri politici străini importanți pentru a aplica un plan atât de riscant, conceput la București de consilierii săi. Tot așa cum le era imposibil acestor consilieri să conceapă o strategie care mergea împotriva prestigiului liderilor politici străini implicați, cu riscul de a le distruge imaginea și credibilitatea democratică. Politicienii și funcționarii publici români care au făcut în lume declarații neadevărate în legătură cu nelegalitatea procedurii de demitere a președintelui român nu au fost sursa de informații care i-a pus în alertă pe liderii străini, ci furnizorii oficiali ai pretextului solicitat de respectivii lideri ca alibi pentru intervenția lor nedemocratică în România.

Destul !

13 august 2012

SITUAȚIA ACTUALĂ A ROMÂNIEI ar fi comică dacă nu ar fi tragică. Parchetul îi pune sub învinuire pe bandă rulantă pe toți reprezentanții administrației de stat care au formulat rezerve în legătură cu acuratețea, și deci relevanța listelor electorale, în condițiile în care pentru toată lumea este evident că numărul de electori înscriși în ele nu poate fi corect. Pe de altă parte, nici un primar care a organizat boicotarea referendumului și care acum boicotează verificarea listelor de vot, refuzând să-i transmită guvernului datele necesare, nu este deranjat de Parchet, în condițiile în care acest dublu boicot a fost declarat pe față și adus la cunoștința tuturor prin mass-media. O politizare mai clară a activității Parchetului nu poate fi imaginată. Guvernul nu intervine însă pentru a corecta situația, căci premierul i-a promis președintelui Comisiei Europene să nu-și exercite anumite atribuții legale (*sic !*). Aceasta este o cedare de suveranitate de care domnul Barroso abuzează pentru a-i spune guvernului român cum să se comporte în relația cu Curtea Constituțională a României, pe o atare cale făcând implicit presiuni asupra celei din urmă. Bruxellesul vrea independența Curții în raport cu instituțiile statului român, dar nu și în raport cu UE (*sic !*).

Guvernul crede că domnul Barroso nu ar fi corect informat. Ipoteza trebuie exclusă din start. Ceea ce ar trebui cercetat, spre a înțelege și preveni acțiunile domnului Barroso, nu sunt informațiile primite din România, ci interesele pe care le are în România.

Admițând totuși că ar exista o problemă de informare, trebuie observat că de comunicarea operativă cu președintele Comisiei responsabilă este Misiunea României la UE, la rându-i subordonată Ministerului de Externe, și deci guvernului român. Pornind de aici, din două, una : ori domnul Barroso are canale de informare paralele în care are mai mare încredere și atunci ne întrebăm de ce ; ori canalul oficial de informare transmite informații eronate și iarăși avem a ne întreba de ce. În ambele situații, guvernul are obligația și mijloacele de a interveni.

Dacă domnul Barroso și Comisia pe care o prezidează au dreptul de a-și multiplica sursele de informare, România are cel puțin dreptul de a afla care sunt aceste surse alternative și care sunt argumentele justificative ale lipsei de încredere în informația oficială. O discuție serioasă pe această temă este nu numai indispensabilă, ci și urgentă. Ea ar putea oferi multe surprize.

Domnul Barroso ne amenință că UE este cu ochii pe noi și că raportul privind Mecanismul de verificare și cooperare în domeniul justiției (MCV) care va fi prezentat în toamnă va cuprinde și concluziile referitoare la evoluțiile înregistrate în urma referendumului din iulie (*sic !*). Aceasta nu este

atât o informație, cât confirmarea unei informații : Comisia Europeană folosește în mod abuziv MCV spre a se amesteca în domenii ale politicii românești în care nu este competentă. (Pretextul că în discuție ar fi situația Curții Constituționale nu stă în picioare față de împrejurarea că aceasta, potrivit Constituției, nu face parte din sistemul puterii judecătorești, iar reperele MCV nu se referă la ea.)

Un asemenea abuz nu ar fi nou, ci doar o etapă superioară într-un permanent crescendo care a costat enorm România. Toate eforturile unora (printre care și ale autorului rândurilor de față) de a pune capăt unui mecanism nu doar lipsit de bază legală, dar și conceput (de doamna Monica Macovei) pentru a permite un control extern ilegitim asupra politicii interne românești, precum și pentru a limita drepturile României în UE au fost sabotate de înșiși reprezentanții puterii politice românești din ultimii opt ani. Culmea este că patrioții dau declarații la Parchet, iar trădătorii dau lecții de morală.

Furați de plăcerile vacanței, toropiți de soare sau copleșiți de grijile existenței zilnice, românii riscă să nu bage de seamă că abuzurile comise de protagoniștii comunității internaționale, cu complicitatea cozilor de topor românești, sunt pe punctul de a realiza dezmembrarea României. Nu mai este vorba acum despre fracturarea spirituală a națiunii, ci despre un început de fractură teritorială, pe diferite bucăți de țară exercitându-se suveranități diferite. Când primarii nu mai execută deciziile guvernului (decizii care nici măcar nu privesc politici cu impact teritorial, ci colectarea de date la nivel local necesare luării unor decizii corecte la nivel central), ci instrucțiunile unui partid (de fapt, ale unui grup de interese transpartinice, transpartizane și transnaționale), unitatea teritorială a statului se prăbușește la propriu. Când între îndemnul de participare la consultarea cetățenească al guvernului român și îndemnul la nepăsare civică venit din partea unui guvern străin a cărui poziție naționalist-iredentistă este notorie, românii transilvăneni înțeleg să-l asculte pe cel din urmă, secesiunea bate la ușă. Dacă pentru domnul Băsescu victoria împotriva USL și păstrarea fotoliului prezidențial sunt mai importante decât stoparea unor asemenea procese de dezintegrare a națiunii, guvernul USL nu are dreptul nici să le ignore, nici să le tolereze. Chiar dacă, spre a le pune capăt, îi va supăra pe domnul Barroso și pe comanditarii săi.

Să o repetăm în clar. Un referendum cu consecințe atât de importante nu se poate decide pe baza unei ficțiuni în care nimeni nu crede : aceea că România are optsprezece milioane de cetățeni cu drept de vot. Nici o statistică nu poate confirma o asemenea cifră. Or, validarea sau invalidarea referendumului pleacă de la numărul real al electorilor, iar nu de la niște liste mai mult decât îndoielnice, neverosimile. Dacă acest număr nu poate fi aflat, fie se renunță la pragul minimal de validare, fie se repetă referendumul.

Din nefericire, Curtea Constituțională a României și-a pierdut orice credibilitate și orice atu moral pentru a se mai pronunța pe această temă.

Din fericire, minoritatea de blocaj prevăzută de lege va acționa spre a face ca nici o decizie să nu fie adoptată. Ceea ce este răul cel mai mic. Decât o decizie care ignoră voința reală a poporului român plecând de la cifre incorecte sau neverosimile, mai bine nici o decizie. Consecința va fi transferul problemei către Parlament, care va îmbrățișa o soluție politică, inevitabil contestată dinăuntrul și din afara țării.

Cunoscând urmarea, guvernul nu mai poate și nu mai trebuie să-și amâne acțiunile menite a pregăti cadrul intern și extern al viitoarei hotărâri parlamentare. Pentru ca mișcările sale să aibă succes, executivul trebuie să scape mai întâi dintr-un dublu prizonierat : cel al instituțiilor regimului neocezarist construit de președintele Băsescu și cel al promisiunilor făcute președintelui Barroso. În acest scop, are a se sprijini pe trei piloni : cele 7,5 milioane de cetățeni care au decis demiterea președintelui ; Parlamentul României însuși ; președintele interimar.

O armată de 7,5 milioane de cetățeni nu poate pierde războiul decât dacă este prost condusă. Guvernul trebuie să se pună în fruntea ei, subliniind că tot ceea ce face este în executarea mandatului primit de la ea. Dacă asta se cheamă lovitură de stat, atunci lovitură de stat să fie !

Parlamentul, ca reprezentant suprem al națiunii, trebuie convocat de urgență pentru a adopta legile și hotărârile pe care criza le impune. Amnistierea faptelor legate de listele electorale, susceptibile a motiva urmăriri penale având obiective politice implicite, măsurile pentru depolitizarea justiției, precum și cele pentru aducerea la ordine a autorităților locale sau centrale care atentează la coerența administrației statului sunt doar câteva asemenea urgențe. Parlamentul va trebui, de asemenea, să decidă declanșarea unor anchete parlamentare destinate să-i aducă în fața sa și a opiniei publice pe cei care și-au pus funcția sau demnitatea publică în slujba unor interese străine de agenda națională. Se impune cercetat, printre altele, modul în care s-a ajuns la compromiterea credibilității și a influenței românilor (în special a celor neagreați de putere sau de unele cercuri de interese apropiate acesteia) în structurile europene și euroatlantice. Absența acestora se resimte dramatic astăzi în gestiunea raporturilor externe.

Ca primă urgență însă, va fi esențial ca Parlamentul să asculte raportul primului-ministru referitor la promisiunile făcute de el domnului Barroso, la condițiile în care acestea au fost făcute și la ceea ce s-a obținut în schimbul lor, urmând să stabilească dacă este vorba despre cedări de suveranitate, dacă asemenea cedări sunt admisibile sau dacă, în lipsa ratificării lor, premierul este eliberat de angajamentul său. Între ceea ce îi cere domnul Barroso în afara tratatelor europene și ceea ce îi cere Parlamentul român în exercițiul puterilor sale constituționale, alegerea premierului este evidentă.

În fine, președintele interimar trebuie să înceapă consultări transparente în calitate de mediator între instituțiile statului, precum și între stat și societate, pentru a reface coerența sistemului instituțional, pe de o parte, și unitatea de cuget a națiunii, pe de alta. Dacă guvernul se poate baza numai pe armata cetățenilor activi și este obligat să aducă la îndeplinire instrucțiunile date de majoritatea lor covârșitoare prin referendum, șeful statului (fie el și interimar) are îndatorirea de a reface coeziunea națională. În fața unei națiuni române unite, abuzurile externe cu greu ar putea continua în forma actuală. Președintele trebuie să redeștepte în mințile și în inimile românilor sensul unității lor naționale în contextul federalizării europene.

Discuția cu președintele Băsescu și cu președintele Barroso nu mai are de ce să fie purtată – ori nu mai are a fi purtată în termenii de până acum. Destul ! Președintele interimar, guvernul și Parlamentul au de discutat doar cu națiunea și de promovat doar proiectele care o interesează. Toți cei care se opun acestui curs trebuie dați la o parte. Cu blândețe, dacă se poate. Prin forță, dacă este nevoie.

A trăda în folosul « aliatului » sau Despre vânzarea patrioților care nu pot fi cumpărați

În anul 2007, prin intermediul Parlamentului European, am declanșat, nu fără dificultăți majore, o acțiune referitoare la verificarea acurateții rapoartelor asupra justiției române și a legalității Mecanismului de cooperare și verificare (MCV). În acest context, comisarul pentru Justiție, francezul Jacques Barrot, și cel pentru Extindere, finlandezul Olli Rehn, au fost invitați la o discuție cu conducerea Grupului socialist (președintele său, Martin Schulz, a acceptat să se implice fără nici o plăcere, numai la insistențele mele). La această întâlnire li s-a pus în vedere că tratamentul aplicat României este discriminatoriu, inechitabil, incorect și ilegal, că unele recomandări făcute României sunt contrare principiilor democratice și ale statului de drept, și că procedura urmată de Comisie în aplicarea MCV este abuzivă și netransparentă. Primind critica respectivă, comisarii europeni au decis ca, pe viitor, nici un raport referitor la justiția română să nu mai fie prezentat public înainte de a avea loc consultări cu mine, în dublă calitate de europarlamentar originar din România și împuternicit al Grupului socialist din PE.

Cu ocazia primei consultări de după acea întâlnire, comisarul pentru Justiție a făcut două observații majore. Prima afirma perplexitatea și formula protestul față de faptul că dosarul justiției române, în loc să fie gestionat de serviciile sale, care aveau competențe oficiale în materie, era dat în grija secretarului general al Comisiei Europene, doamna Catherine Day, omul de încredere al președintelui Barroso. Cea de-a doua constata că unele critici și recomandări cuprinse în noul proiect de raport erau nefundamentate și de nesusținut, și le cerea experților de față să se explice. Față de această situație, serviciile care prezentaseră raportul (autorii continuând să rămână necunoscuți), înainte de a oferi orice explicații serioase, au dat publicității textul și au cerut opinia autorităților române. Presa română și așa-zisa societate civilă română (respectiv ONG-uri cu surse de finanțare externă confidențiale) au salutat criticile aduse României, iar autoritățile române (guvernul cu jumătate de gură dar Președinția cu entuziasm) au acceptat reproșurile Comisiei ca perfect îndreptățite. Din punctul meu de vedere, mai ales prin prisma urmărilor negative pentru România ale validării criticilor injuste formulate în cadrul MCV (refuzul nejustificat al primirii României în Spațiul Schengen

fiind doar una dintre ele), aceasta a fost un act de trădare. Consecința imediată a fost că demersul meu a devenit caduc.

Discuția a fost reluată în vara anului 2009, de data asta direct cu președintele Comisiei Europene, în acel moment candidat la propria sa succesiune. S-a convenit atunci, în contextul negocierilor privind susținerea sa pentru un nou mandat, ca MCV să fie închis și apoi înlocuit printr-o altă procedură aplicabilă tuturor membrilor UE, care să pună accentul pe asistență, iar nu pe control. La câtva timp după această conversație, secretarul general al Comisiei, Catherine Day, la o întâlnire cu ambasadorii statelor membre, a informat că este avută în vedere o soluție politică pentru terminarea MCV. Misiunea României pe lângă UE a trimis vestea cea bună acasă, dar nu mică a fost mirarea tuturor când din țară a sosit mesajul că România nu este interesată în terminarea MCV.

Mai este oare nevoie să definim « patriotismul » și « trădarea » ? Este adevărat că, potrivit definiției clasice, « a trăda » înseamnă a unelti cu inamicul împotriva alor tăi. Or, UE nu este inamicul României, ci o (con)federație de state-națiuni în care România s-a integrat de bunăvoie. Actul unilateral prin care statul pe care îl conduci și reprezinți este condamnat să rămână la periferia alianței din care face parte, riscând ca pe termen lung să se transforme într-o colonie a acesteia, este însă și el tot un act de trădare. Iată cum se îmbogățește dicționarul limbii române – chiar dacă România sărăcește.

În vara anului 2012, guvernul României le-a cerut primarilor să ia măsuri pentru organizarea optimă a referendumului privind demiterea președintelui României. De asemenea, le-a solicitat informații referitoare la numărul persoanelor cu drept de vot pentru a putea lua măsuri în vederea optimizării procesului și a putea stabili legalitatea scrutinului. Deși deținători ai unor funcții de stat, primarii PDL au preferat să dea ascultare directivelor de partid, refuzând să comunice datele cerute și făcând propagandă pentru boicotarea votului. Și mai gravă a fost neparticiparea la vot a românilor transilvăneni, în condițiile în care primul-ministru al Ungariei, Viktor Orbán, încălcând orice uzanță diplomatică, a chemat, la rândul său, la boicotarea referendumului. Un minim de instinct național (cu care, de altminteri, transilvănenii se mândresc foarte tare) le cerea să facă exact opusul a ceea ce dorea șeful unui guvern străin al cărui discurs antiromânesc a devenit nu doar deranjant, ci și periculos.

Aceste semne ale dezbinării naționale au fost confirmate la alegerile prezidențiale din 2014, când nu neapărat distribuția votului, ci comentariile tendențioase făcute pe marginea acesteia au încercat să inducă ideea mai multor Românii care nu au decât viitorul separării.

Cineva dorește cu orice preț ca națiunea română să se sinucidă. În acest scop, românii (iar nu cetățenii români de origine maghiară) sunt împinși să acorde o semnificație mai substanțială decât este cazul deosebirilor între modurile de a trăi și de a gândi în diferitele lor regiuni istorice. Românii sunt, de asemenea, chemați să vadă în respectivele deosebiri un obstacol în calea evoluției fiecărei regiuni atâta timp cât sunt « obligate » să trăiască într-o ordine politică unitară. Dacă asemenea « convingeri », induse nu numai din afară, ci și de cercuri de interese politico-economice interne (pur românești din punct de vedere etnocultural), vor triumfa, nu va mai fi nevoie de vreo agresiune externă pentru ca România să se desfacă în bucăți. Dacă vor merge

pe această cale, românii vor introduce, dacă nu în dicționarul limbii române, cel puțin în cel de politologie conceptul « trădării din culpă » (neglijență sau imprudență).

Așa-numita « Mișcare Facebook », constituită aparent spontan în contextul nejustificat de efervescent al alegerilor prezidențiale din 2014, mai întâi sub cuvânt că apără dreptul la vot al românilor din diaspora (chipurile amenințat de relele intenții ale guvernului, când, de fapt, era afectat doar de nevolnicia acestuia) și pledează în favoarea participării cetățenilor la alegeri, pentru ca apoi să se pronunțe pentru doborârea (nu se știe cum) a « întregului sistem politic » (fără a spune și cu ce urmează să fie acesta înlocuit), a pus pe lista obiectivelor sale « federalizarea » României. (La protestul unora dintre susținătorii mișcării, cineva – nu se știe cine – a înlocuit cuvântul « federalizare » cu « regionalizare ».)

Discursul acesta – ambiguu în formă și reacționar în conținut, ca și discursul extremei drepte interbelice – poate da fiori. În ambiguitatea legată de înlocuirea actualului sistem, care, în ciuda maladiilor de care suferă, este totuși democratic, se poate vedea ori o deplasare spre anarhie, ori atracția oligarhiei, inclusiv în forma dictaturii. În ambiguitatea folosirii termenului de « federalizare » – atât de rapid și convenabil înlocuit cu cel de « regionalizare » – se ghicește altceva decât proiectul unui stat unitar cu o structură internă complexă. Mai degrabă este vorba despre segregarea regiunilor istorice românești, într-o formulă care le place celor care nu s-au împăcat cu ideea României Mari sau care cred că România este încă prea mare.

Astăzi ne apare limpede faptul că « armata » celor peste 7,4 milioane de cetățeni români a pierdut fiind trădată de liderii în care s-a încrezut (în special președintele PSD și premierul Victor Ponta). Înainte de a-l condamna pe Victor Ponta, ar trebui să cercetăm însă mentalitatea românilor în general și pe cea a elitei politice românești în special.

Nu este vorba de mentalitatea vremurilor actuale, ci de cea forjată de-a lungul unei istorii care i-a învățat pe români că soarta lor depinde de alții, că ei se pot descurca cel mai bine plecând capul în fața sabiei și că doar cedând pe termen scurt pot refuza să accepte înșelând pe termen lung. Nu cu Victor Ponta trebuie luptat, ci cu această mentalitate. Neîncrederea în popor i-a făcut pe lideri să nu se bazeze pe popor în marile bătălii ale națiunii – cu alții și cu ea însăși –, dar a făcut și poporul să nu aibă încredere în lideri. Simțind că poporul nu are încredere în ei, liderii politici s-au ferit de popor, nu au făcut apel la el și nu s-au bazat pe el. Simțind că liderii nu au încredere în el, poporul i-a părăsit și nu a răspuns chemărilor lor. Această neîncredere reciprocă a crescut mereu de-a lungul istoriei României moderne. Adică de-a lungul acelui segment de istorie în care formarea statului național, independența și unirea au fost obținute mai mult prin abilități politico-diplomatice și prin pragmatismul echilibrului între cei mari decât prin autodepășire, performanță economică, competiție directă și caracter. Rezultatele se văd azi – și spun că acest model comportamental, care nu a fost lipsit de merite și rezultate, trebuie schimbat. Cercul vicios al neîncrederii reciproce între popor și elite trebuie rupt – de lideri, de popor sau de ambele părți. A fi român trebuie să fie o identitate, și nu o profesie.

Și asta cu atât mai mult cu cât se poate constata că interlocutorii externi – adversari loiali sau aliați îndoielnici, purtători de interse congruente sau oponenți ereditari – nu ne sunt automat și aprioric superiori. În confruntarea dintre România

legitimă și acțiunea ilegitimă a Comisiei Europene, prilejuită de referendumul din 2012, Comisia nu și-a dat numai măsura ipocriziei, ci și pe cea a incompetenței. Urmărind să promoveze interese odioase, ea ar fi putut proceda nu doar cu brutalitate și viclenie, ci și cu inteligență și eficiență. Ar fi putut găsi soluții legale care să satisfacă toate interesele în concurs. A făcut-o cu poticneli penibile și inventând situații de un fals patent. Dacă liderii români s-ar fi bazat pe susținerea populară dobândită la urne, ei ar fi putut nu numai tranșa disputa momentului în favoarea lor sub aspect tactic, dar le-ar fi putut aplica birocrației europene și egoismelor naționale ascunse în spatele ei o înfrângere morală care le-ar fi lipsit de autoritate și credibilitate pe termen lung, conferind Bucureștiului o superioritate strategică de exploatat mai departe în legătură cu alte subiecte sensibile. Așa, eurocrații și-au pierdut autoritatea și credibilitatea în ochii multor români, dar și elita politică românească și-a pierdut autoritatea și credibilitatea deopotrivă în ochii europenilor și ai românilor, privându-se de orice avantaj strategic pe o perioadă indefinită.

Contrar retoricii ipocrite a celor care lingușesc poporul în public pentru a-l ofensa în privat, poporul nu are întotdeauna dreptate. Poporul poate greși. Numai Dumnezeu nu greșește. Liderii însă greșesc ori de câte ori încearcă să înșele poporul pretinzând că îi execută mandatul cu respect în timp ce îl abandonează cu dispreț. Este ceea ce s-a întâmplat prin acceptarea reinstalării președintelui Băsescu la ordinul străinătății, în toamna anului 2012, în pofida votului popular. Nici un argument procedural sau de oportunitate politică nu poate scuza ignorarea unei voințe populare atât de copleșitoare. Consecințele au fost tragice : doi ani de lupte politice interne fără limite și fără principii, care au distrus capacitatea de acțiune coerentă a clasei politice românești, lăsând practic România fără elită politică ; adâncirea dramatică a divorțului dintre conduși și conducători, fractură a cărei vindecare, dacă se va produce, va necesita decenii de tratament ; divizarea gravă a societății românești pe aproape toate temele de interes național ; întărirea controlului extern asupra României până la punctul în care națiunea română a fost transformată într-o adevărată colonie.

Cu timpul, românii și-au dat seama că sunt victima unei farse, că dorința lor de dreptate este folosită pentru a-i împinge la acțiuni de autosubminare. În ciuda propagandei făcute de anumite cercuri interne și externe (vezi, în acest sens, tandemul Macovei-Gitenstein), tot mai mulți români încep să știe cum sunt mințiți spre a fi de două ori jefuiți : o dată prin susținerea din banii lor a unui aparat represiv care îi lasă fără conducători și fără sistem imunitar la nivel național ; a doua oară prin consecințele politico-economice ale trădării care înflorește pe terenul astfel pârjolit de justiția politizată. Problema vine din incapacitatea lor de a se mobiliza la luptă împotriva răului – incapacitate circumscrisă de fatalismul lor mioritic.

Acest fatalism defetist păgubos privește însă numai șansele de reușită prin efort propriu. El se combină de aceea ușor cu speranța în salvarea providențială. Când, în 2012, electoratul s-a îndreptat masiv spre USL, el nu a crezut, de fapt, că USL va rezolva ceva, dar a sperat că schimbarea guvernării PDL cu una USL va produce un miracol pe care vor vedea ei pe urmă cum îl valorifică. (Tot așa cum la prezidențialele din 2014 a sperat că, pur și simplu, întorcând spatele uselistului trădător Ponta în favoarea cvasinecunoscutului candidat propus de ex-băsiștii de la PDL și PNL, Klaus Iohannis, își vor schimba ghinionul pe noroc.) Speranța a durat însă doar câteva zile după re-

ferendum, până când premierul Ponta, plecat la Bruxelles ca la Canossa, s-a întors acasă cu « decalogul lui Barroso » în vârf de băț, iar depresia i-a luat locul atunci când președintele demis a fost în măsură să fluture, tot la Bruxelles, pe sub nasul liderilor europeni infamul pact de coabitare dintre el, învinsul învingător, și Victor Ponta, învingătorul învins.

Românii cred greu, dar speră repede. Speranța în apariția miraculoasă a unui salvator providențial este una dintre vulnerabilitățile unui popor care, de-a lungul unei istorii spectaculoase, s-a învățat că are atâta noroc încât nu mai are nevoie și de o politică bună și a ajuns să creadă că are atâtea abilități încât nu mai are nevoie și de caracter.

« Ieşiţi afară ! Se fură o ţară ! »

22 august 2012

TITLUL DE MAI SUS REIA una dintre cele mai inspirate lozinci ale demonstraţiei din seara zilei de 21 august 2012 din Piaţa Universităţii. Despre asta este vorba. Aceasta este esenţa problemei şi definiţia remediului : cineva ne fură ţara şi numai românii înşişi pot alunga hoţii, părăsind confortul înşelător al caselor lor şi ieşind la luptă în stradă.

Într-un studiu redactat cu aproape un an în urmă şi dedicat perspectivelor politice ale lui 2012, scriam că, în competiţia politică aşteptată, PDL nu mai poate câştiga, dar USL mai poate pierde. În context, arătam că liderii USL (Victor Ponta şi Crin Antonescu) nu sunt suficient de cunoscuţi şi, pe cale de consecinţă, nu sunt asimilaţi şi acceptaţi în mediile externe. De aceea, anticipam că handicapul extern le-ar putea zădărnici valorificarea atuurilor interne.

Ulterior, la declanşarea procedurii de demitere a preşedintelui Băsescu, în câteva articole de presă dar şi în mesaje personale adresate conducerii USL, atrăgeam atenţia că primele succese obţinute pe frontul intern, oricât de impresionante ar fi fost, riscă să fie anulate de înfrângeri suferite pe frontul extern. De fiecare dată mi s-a răspuns, nu fără o anumită iritare, că decizia o iau românii prin vot şi că nici o intervenţie externă nu poate prevala asupra voinţei lor exprimată la urne. Evenimentele din vara anului 2012 ne-au arătat că lucrurile nu stau aşa.

Să reamintim pe scurt cele întâmplate. Mai întâi, din senin, presa internaţională a lansat un bombardament dezinformativ vorbind despre lovitură de stat şi despre instalarea haosului în România. Spre a da acoperire acestei campanii şi temei procedural formal pentru intrarea oficială în acţiune a actorilor politici euroatlantici, agenţii români ai intereselor străine (unii de mult bănuiţi, alţii abia acum scoşi din adormire ; unii angajaţi conştient, alţii exploataţi în orb) au făcut declaraţii sau au adresat proteste în acelaşi sens. (Pentru divulgarea unora ca aceştia am demisionat din funcţia de ministru de Externe în 1997.)

Aşa s-a creat pretextul pentru lansarea criticilor şi ameninţărilor la adresa României din partea UE, SUA, a familiilor politice europene şi a capitalelor unor state presupus aliate. Specularea leului şi alte manevre financiar-economice, masiv amplificate propagandistic, ducând la devalorizări-record ale monedei naţionale, au făcut avertismentele externe mai credibile.

Reacţia guvernului român a fost cea firească. Premierul şi colegii săi au dat fuga la Bruxelles să explice realitatea, nutrind convingerea naivă că problema se rezuma la o informare lacunară de natură a fi născut confuzii şi neînţelegeri. Aveau să afle cu uimire că interlocutorii nu ascultau nimic, ci, prin fum de tămâie democratică şi litanii juridice fără sens, le dictau cu

brutalitate regulile absurde după care trebuia să se desfăşoare jocul consultării populare româneşti. Lipsiţi de experienţă, speriaţi, surprinşi, umiliţi, fără oameni de influenţă în structurile euroatlantice (acum se poate măsura pierderea produsă prin decredibilizarea românilor cu autoritate externă din afara taberei băsesciene – înscenarea pusă la cale de ziarul *The Sunday Times* cu complicitatea Monicăi Macovei & Co în 2011 fiind doar un exemplu), liderii USL au acceptat ultimatumul, deşi era evident că, odată cu ceea ce părea o simplă concesie tactică, se putea scrie cronica unui eşec garantat.

Abuzurile Parchetului (aflat sub conducerea unor persoane menţinute în post exclusiv la comandă externă), boicotul primarilor PDL şi UDMR, isteria presei (deopotrivă spontană şi cumpărată), dezinformarea prin agenţi de opinie externi ai unor servicii autohtone au fost doar adjuvante în poţiunea manipulării românilor. Ele au activat şi întărit strategia externă a terorizării, derutării şi rătăcirii lor. Culmea este că, fiind vorba despre implicarea unor instituţii româneşti, toate acestea au fost finanţate din chiar banii victimelor. Fără să ştie, românii au furnizat funia cu care să fie legaţi. Se probează astfel cât de departe s-a ajuns cu trădarea şi cu controlul ilegitim al străinătăţii asupra României.

Este adevărat, votul din România a stricat puţin socotelile de la Bruxelles şi Washington, dar plasa de siguranţă a CCR (ţin minte perfect discuţia aprinsă din Delegaţia Permanentă a PSD în care Rodica Stănoiu a avertizat asupra pericolelor numirii Aspaziei Cojocaru), bine legată de stâlpii unor demnitari sau funcţionari publici cumpăraţi sau şantajabili, a funcţionat perfect, asigurând aterizarea lină a preşedintelui suspendat şi restaurarea, cel puţin aparentă, a regimului neo cezarist.

Chiar şi partizanii preşedintelui resuscitat admit că, fără aportul străinătăţii, « lovitura de stat » pusă la cale de Parlament şi – adăugăm noi – de 7,5 sau chiar 8,2 milioane de români (*sic !*) nu ar fi eşuat. Diferenţa de perspectivă nu schimbă însă esenţa concluziei : decizia românilor a fost modificată prin intervenţie externă. Punct !

Nimeni nu poate contesta că o naţiune căreia nu i se permite să ia deciziile pe care le doreşte în probleme fundamentale pentru organizarea şi destinul său nu mai este independentă. Unii cred însă că preţul lipsirii de independenţă merită plătit, căci în schimb primim democraţie (şi, eventual, bunăstare materială).

Fără a intra în această dispută – deşi nu putem evita ca măcar în trecere să ne îndoim că o naţiune îşi poate câştiga fericirea prin sinucidere –, să cercetăm dacă, într-adevăr, ceea ce i se oferă României contra independenţei este democraţia, contra suveranităţii naţionale, libertăţile individuale. Ce fel de democraţie este aceea în care decizia a 7,5 milioane de oameni este contestată de un for alcătuit din nouă politruci ? Ce fel de libertate individuală este aceea care le permite unor procurori fără legitimitate şi responsabilitate democratică să-i scoată pe oameni din casă sau chiar din biserică şi să-i interogheze în legătură cu modul în care au votat ? Ce fel de democraţie şi libertate individuală sunt acelea care le interzic conducători-

lor aleși să-și exercite atribuțiile constituționale și le impun instanțelor judecătorești să condamne demnitari naționali incomozi pentru fapte pe care nu le-au comis ?

Din nefericire, nu democrație cumpărăm cu independența națională, ci un autoritarism respingător, necesar pentru ca puținele resurse proprii ale bunăstării noastre să înmulțească bunăstarea unor puteri străine lacome și oarbe. Atât de oarbe, încât nu văd că solidaritatea este astăzi singura formă inteligentă de egoism și că, prin refuzul acesteia, este omorâtă în sufletul românilor marea idee europeană fără de care nimeni nu va putea trăi în pace, demnitate, securitate și prosperitate.

Concluzia este că, prin « furtul » voturilor românești, se urmărește furtul țării în întregul ei. O țară care, dacă nu poate fi apărată la urne cu argumentele democrației, trebuie apărată în stradă cu toate mijloacele care se găsesc acolo.

Domnii Antonescu și Ponta, fiind lideri constituționali, iar nu revoluționari, nu aveau altă opțiune decât respectarea deciziei CCR, chiar dacă ea este vădit nelegală și în mod esențial nedreaptă. Aceasta este regula jocului. Singurul șef politic în măsură să-i anihileze efectele nocive era Traian Băsescu însuși – prin demisie. Nu a făcut-o, deși numai astfel ar fi putut înlătura eticheta de trădător pe care istoria o aplică acelora care își câștigă sau păstrează funcția (nu cred că mai putem vorbi și despre putere) în uniformă străină.

Poporul, cetățeanul obișnuit însă nu este ținut de aceleași reguli, întrucât, ca deținător originar al puterii, este și titular al dreptului la insurecție. Invalidând rezultatele referendumului – așa cum a făcut-o –, CCR a validat revolta populară. Pentru popor, respectarea acestei decizii a CCR înseamnă urcarea pe baricade. Doar acolo, fără a aștepta ceva de la elitele politice formale reduse la neputință, poporul își poate apăra azi direct atât democrația, cât și independența.

Dacă o va face, se vor găsi conducători care să-i transpună voința în limbaj politico-diplomatic. Făcându-o, va reda acestor conducători puterea de a-l reprezenta potrivit voinței lui. Dacă nu o va face, nu va mai avea nevoie de conducători, pentru că nu va mai exista o națiune română de ordonat și de condus.

« Lista lui Severin » povestită și decriptată

Aici este, probabil, locul – și momentul trebuia să vină și el – să lămurim misterul scandalului care a rămas în memoria colectivă și va rămâne, probabil, în istorie sub numele de « lista lui Severin ». Care sunt originile, care a fost mecanismul și care semnificația lui ?

La finele anului 1996, România cunoștea un eveniment fără precedent în istoria sa postcomunistă : alegerea ca președinte al României a candidatului partidelor de dreapta (profesorul Emil Constantinescu) și venirea la putere a unui guvern

care inlcudea toate acele partide (grupate în coaliția numită CDR) aflate până atunci în opoziție. Se punea astfel capăt unei guvernări de patru ani a stângii, precedată de alți doi ani de guvernare a FSN – partid desprins din instanțele puterii de stat provizorii care înlocuiseră, în focul revoluției din decembrie 1989, autoritățile comuniste și care se scindase în 1992 într-un partid social-democrat reformist romantic (FSN/PD), ajuns imediat în opoziție, și unul mai degrabă socialist conservator pragmatic (FDSN/PDSR), rămas la putere împreună cu alte trei partide formate din comuniști reformați și naționaliști radicali de stânga (PSM, PUNR și PRM). Se punea capăt, de asemenea, unei perioade de șase ani în care șefia statului fusese deținută, cu o autoritate aparent de nezdruncinat, de primul președinte postcomunist, Ion Iliescu, acuzat de opoziția internă în mod deschis și de statele Occidentului euroatlantic mai voalat de a fi criptocomunist și neocomunist.

În primăvara anului 1990, în calitate de secretar de stat pentru Privatizare (funcție profund politică) în guvernul provizoriu al României, am făcut o călătorie informală în Italia pentru a lua contact cu reprezentanții democrațiilor euroatlantice. Pe agenda mea erau trei întrebări : 1. Ce asistență (tehnică și financiară) occidentală ar putea primi România pentru a face trecerea de la economia de comandă la economia de piață și de la o societate închisă și controlată la una deschisă și liberă ? 2. Cum se poate integra România în diverse structuri regionale de securitate și cooperare din Europa Centrală (de exemplu, Alpe-Adria, Grupul de la Vișegrad etc.), inițiate și sprijinite de Occidentul euroatlantic, în care erau invitate state ale fostului bloc sovietic dar din care românii păreau a fi excluși ? ; 3. Ce sprijin ne putea acorda Occidentul euroatlantic în cazul în care URSS, pentru moment aparent permisivă față de proiectele de reformare a sistemului comunist și trecere de la dictatură la democrație, ar fi revenit la o politică hegemonică și ar fi dorit să-și impună dominația asupra României și asupra celorlalte state din blocul sovietic pe cale de dispariție ?

Pe agenda interlocutorilor mei se aflau tot trei întrebări : 1. Dacă România poate da asigurări că va trece la schimbarea sistemului, iar nu numai la cosmetizarea lui ? 2. Dacă România este gata să deschidă complet piața pentru capitalurile și mărfurile occidentale ? 3. Dacă se acceptă ca la alegerile care urmau să aibă loc peste câteva săptămâni (mai exact, la 20 mai 1990) să fie adus la putere un alt președinte decât Ion Iliescu, respectiv unul dintre liderii PNL sau PNȚCD ?

Aici și acum interesează discuțiile purtate în jurul celei de-a treia întrebări din fiecare lot. Cu privire la viitorul URSS, am fost asigurat că există un plan occidental menit să anihileze capacitatea acesteia de a-și reafirma ambiții imperiale. În acest sens, mi s-a spus că deschiderea politică a statului sovietic va fi folosită pentru a fi transferate acolo capitaluri occidentale dar mai ales structuri ale crimei organizate și organizații neguvernamentale care să preia sub control activele economice și, respectiv, societatea civilă emergentă de o manieră aptă să șubrezească din interior puterea sovietică în mod irevocabil. Dacă planul a fost pus în aplicare sau nu, nu am de unde știi. Cert este însă că evenimentele s-au desfășurat ca și cum ar fi fost executat. Și nu numai în URSS, ci și în alte democrații emergente din Europa Centrală și de Est.

În ceea ce privește alegerea sau nealegerea lui Ion Iliescu, am răspuns că, orice s-ar face și s-ar spune, românii îl vor vota într-un număr atât de mare, încât legitimitatea sa va fi greu de contestat. Mi s-a replicat că, în orice caz, dacă Occidentul

nu-l agreează, mai devreme sau mai târziu, va fi îndepărtat. Am reținut acest avertisment deși pe atunci nu eram atât de sigur că lucrurile se pot petrece astfel. Cu timpul, mi-am dat seama că îndoielile mele erau nejustificate.

Peste ani, în 1996, candidatul la președinția României propus de CDR, Emil Constantinescu, nu era un om de partid, ci un produs al societății civile. Fusese propulsat de așa-numita Alianță Civică (AC), o organizație neguvernamentală sprijinită tehnic și financiar din surse externe, care acționa însă ca un adevărat partid politic cu o orientare radicală de dreapta. Precursoare a « Generoasei fundații MM » și vestitoare a justițiar-populismului neocezarist băsescian, aceasta aproape că monopolizase mesajul opoziționist, fără a participa însă direct la alegeri. CDR (uniunea celor trei « partide istorice » – PNȚCD, PNL și PSDR –, cărora li se alătura și PAC, partid format din personalitățile rezonabile și pozitive desprinse din AC) devenise « racheta purtătoare » a capsulei pseudocivice și criptopolitice realizată cu « tehnologia » și fondurile Occidentului neoconservator și neoliberal. Același Occident care își impusese doctrina la scară globală în și prin Consensul de la Washington și Criteriile de la Copenhaga.

Pentru ca, în 1996, Emil Constantinescu, formal piesa de rezistență a AC, și CDR să câștige alegerile, a fost necesar sprijinul PD, partidul social-democrat reformist, formal succesor al FSN (participant la alegeri în asociere cu PSDR, cu care formase uniunea de centru-stânga numită USD). Acestei alianțe electorale i se alăturase și partidul minorității maghiare pentru a forma, în cele din urmă, o coaliție guvernamentală de trei coaliții : CDR, USD și UDMR. Ajutorul electoral oferit de PD/USD fusese atât de semnificativ – practic, vital –, iar rezervele de cadre ale social-democraților atât de importante, încât aceștia au ajuns să domine executivul în care ocupaseră cele mai multe poziții strategice. Multașteptatul guvern de dreapta anunțat de « societatea civilă » devenise astfel un guvern de centru cu serioase înclinații spre stânga.

Mai mult decât atât (și, pentru unii, mai « rău » decât atât), sub imperiul acestei realități privind raportul de forțe în cadrul majorității parlamentare, dar și al propriilor convingeri și al propriului temperament, Emil Constantinescu, odată ajuns președinte al României, a lansat o politică a reconcilierii și a includerii în locul răfuielii și al excluderii preconizate de corifeii AC. În acest context, epurările în aparatul de stat cerute de așa-zisa societate civilă nu au avut loc decât la o scară foarte mică, protagoniștii contestării civice neobținând posturile la care se așteptau și, pe cale de consecință, neputând să așeze politica României în tiparele neoconservatoare și neoliberale indicate de sponsorii occidentali. În asemenea circumstanțe, un anumit elan dogmatic în promovarea naivă a unor politici economice neoliberale de către premierul Victor Ciorbea s-a stins rapid. Deși România s-a deschis sincer (poate, prea sincer) către Occident (în 1997 s-a propus și agreat parteneriatul strategic cu SUA, tot atunci fiind convenit și parteneriatul strategic româno-italian), ea nu a fost plasată necritic și necondiționat pe axa Washington-Londra. Au trebuit să treacă opt ani până să ajungă – neinvitată și deloc bine primită – pe această axă a « marilor licurici ».

Protestelor AC președintele Emil Constantinescu le-a răspuns invitând-o să susțină guvernul și să nu se mai comporte ca o « asociație a frustraților ». « Asociația frustraților » nu era însă singura dezamăgită. Dezamăgiți erau și sponsorii săi externi. Dintr-o atare dezamăgire s-a născut ideea ca Emil Constantinescu să fie un președinte de un singur mandat (*sic !*). Odată lansată în cercurile informate, ea a declanșat, în Vest

și în Est deopotrivă, un adevărat concurs atât pentru « producerea » unui prezidențiabil mai fiabil și mai loial intereselor celor care îl vor propulsa la putere, cât și pentru punerea la punct a unui mecanism apt să asigure victoria prezidențiabilului preferat. Atari preocupări au ajuns pe canale « specifice » la cunoștința președintelui, dar și la cunoștința autorului acestor rânduri (la vremea respectivă, viceprim-ministru și ministru al Afacerilor externe). Întrebarea era : cum să reacționăm ?

Președintele era îngrijorat dar inert. Instituțiile abilitate ale statului, pasive. Ele asimilaseră deja în mare măsură teza potrivit căreia « aliații nu se spionează între ei și cu atât mai puțin iau măsuri asimetrice unul împotriva altuia ». (Ceea ce se pare că nu aflaseră încă era faptul că, deși aliații sunt egali între ei, unii sunt mai egali decât alții – *sic !*) Guvernul era blocat în demersurile sale strategice de campanii de presă aparent inexplicabile și de presiuni aberante, venite din partea unor ONG-uri. Multe dintre demersurile românești dedicate integrării europene și euroatlantice erau sabotate. Amenințarea revoltelor minerești renăscuse. Personalități utile din punctul de vedere al interesului național erau demolate prin tot felul de manevre de compromitere, în timp ce personaje irelevante sau formațiuni politice periferice apărute de nicăieri luau un avânt neașteptat.

În acest context complex, complicat și periculos, am decis în mod unilateral să dau un avertisment public, bazat pe informațiile primite de la serviciile de specialitate românești și discutate cu șeful statului. Avertismentul avea un triplu obiectiv : 1. de a forța ieșirea din amorțire a statului român (inclusiv a președintelui) și a-l obliga la acțiune viguroasă întru anihilarea amenințării ; 2. de a « vaccina » opinia publică românească împotriva manipulărilor, punând-o în gardă că ar putea face obiectul unor intoxicări de natură a o face să înscăuneze în fruntea statului persoane aparent dorite de ea, dar, în realitate, « fabricate » în laboratoarele geopolitice ale străinătății ; 3. de a atrage atenția celor care plănuiau asemenea manipulări și ambiționau să decidă cine să fie și cine să nu fie președintele României (și nu numai) că intențiile lor fuseseră remarcate și că noi eram gata să dăm o replică pe măsură. Pe lângă acest avertisment, mă gândeam să inițiez o mișcare politică menită să creeze o largă bază de susținere a președintelui Emil Constantinescu pentru realegerea sa în 2000. Aceasta presupunea crearea unui forum național format din toate partidele coaliției de guvernământ care la următoarele alegeri prezidențiale să prezinte un singur candidat, în persoana președintelui în funcție. O asemenea decizie ar fi fost de natură să reducă tensiunile concurențiale din cadrul coaliției, asigurându-i acesteia mai multă eficiență, țării mai multă stabilitate și străinătății mai multă credibilitate.

Acestea au fost ideile și intențiile aflate la originea unui lung interviu publicat în ziarul *Azi*. Interviul mai cuprindea (în cea mai mare parte a sa) o analiză a situației politice a țării și un punct de vedere asupra nevoii de democratizare internă și modernizare continuă a PD (partidul al cărui vicepreședinte și principal reprezentant în guvern eram). Interviul a provocat instantaneu o adevărată explozie mediatică, urmată de un cutremur politic în PD, cu efect de contagiune în CDR. Din întregul interviu, care acoperea mai mult de o pagină de ziar, a fost luat în colimator – și nu din întâmplare – numai ultimul paragraf. Vorbeam acolo despre faptul că, în calitatea mea de ministru de Externe, luasem act în mod natural de informații care îmi creaseră convingerea că mai mulți șefi de partide și de corifei ai presei sunt agenți ai unor interese

străine și lucrează pentru acestea. O declarație similară făcuse cu doar câteva zile înainte și ministrul Apărării din Polonia. Afirmațiile lui, atestând un fenomen deja periculos de răspândit, treziseră, de asemenea, emoție, dar nu provocaseră nici o acțiune de contestare la adresa lui.

În România însă, reacția la semnalul de alarmă tras de mine a constat în declanșarea unei ample operațiuni de intoxicare și manipulare având ca obiectiv final îndepărtarea mea din guvern. Dacă « statul » a început prin a mă susține ezitant, pentru a sfârși prin a mă abandona, forțele interesate în închinarea « statului » au profitat de ocazie spre a trece la lichidarea guvernului Ciorbea și la înlocuirea lui cu un guvern care să accepte alinierea politicii naționale la exigențele unuia sau altuia dintre protagoniștii globali în concurs și, totodată, să paveze calea spre alegerea unui președinte agreat de străinătate în măsura în care este considerat apt de a se acomoda cu respectivele exigențe. Pentru realizarea deziderateloor din urmă, demisia mea era indispensabilă. Deși deziderateloor erau neromânești (ca să nu spunem antiromânești), demisia mi-a fost cerută de presa română și de partidele românești, pe un val de isterie absurdă la care cetățenii români fuseseră cu șiretenie împinși fără să bage de seamă.

Coregrafia președintelui Emil Constantinescu în acele zile a fost aiuritoare. În privat, m-a asigurat că este gata să pornească lupta solidar cu mine, plecând de la informațiile pe care amândoi le aveam și pe care, inițial, chiar el mi le încredințase. În public, mi-a cerut să-i trimit lista persoanelor la care mă referisem generic în interviul meu, pentru ca ele să poată fi verificate de serviciile competente, deși ne era clar tuturor că, potrivit uzanțelor internaționale, dar și interesului de stat, numele acelor persoane nu puteau fi date publicității. Apoi, tot în privat, m-a rugat să completez lista cu unele nume despre care avea « informații solide ». După care, din nou în public, le-a făcut o vizită inopinată cu vădit caracter demonstrativ directorilor ziarelor *Adevărul* și *România liberă*, Dumitru Tinu și Petre-Mihai Băcanu, două persoane aflate, deloc accidental, în fruntea campaniei pentru demisia mea. În final, cu trei zile înainte de data la care CSAT urma să tragă concluziile întregii afaceri, a dispărut (împreună cu șefii principalelor servicii de informații), fiind absolut de negăsit (inclusiv pentru un viceprim-ministru și ministru de Externe). Cu doar cincisprezece minute înainte de începerea ședinței CSAT, președintele mi-a comunicat în privat că sunt exacte cele spuse de mine, dar că, întrucât nu poate produce public dovezile referitoare la numele concrete de pe « lista mea » (*sic !*), va trebui să preiau integral consecințele declarației mele. În concluzia publică, prin comunicatul CSAT, a cerut să-mi asum răspunderea pentru faptul că vinovăția persoanelor indicate de mine nu a fost probată, deși fenomenul sesizat de mine a fost confirmat (*sic !*). Ca și cum fenomenul ar fi putut exista fără să existe persoane concrete prin care acesta să se manifeste, iar dovedirea existenței celui dintâi s-ar fi putut face fără dovedirea implicării celor din urmă. (Evident, dovezile erau informative, iar nu judiciare, dar asta nu schimba cu nimic fondul problemei și nu avea de ce influența decizia politică, căci interesul nu era ca vinovații să fie trimiși la închisoare, ci numai ca fenomenul să fie oprit.) La vremea respectivă, jurnalistul Ion Cristoiu observa că pentru așa ceva ministrului de Externe care alertase lumea trebuia să i se dea o decorație, iar nu să i se ceară demisia.

Mult mai interesantă dar și mai nocivă a fost acțiunea principalilor lideri ai PD, în frunte cu Traian Băsescu (secondat, după părerea mea, din interese economice private, iar nu din rațiuni geopolitice, de Radu Berceanu și, din naivitate, de Victor Babiuc). Pe atunci ministru al Transporturilor, deși nu avea nici o competență în domeniu, nici pe linie de partid, nici pe linie de stat, Traian Băsescu i-a convocat la sediul Ministerului Transporturilor, imediat după apariția interviului și în timp ce eu mă aflam în misiune în străinătate, pe liderii amintiți. Le-a spus că declarațiile mele erau grave, că ele puteau crea dubii asupra identității președintelui partidului, Petre Roman, că astfel periclitau șansele PD la următoarele alegeri și că, de aceea, trebuia să mi se retragă sprijinul politic și să fiu demis din funcția guvernamentală. În prealabil, același Băsescu îl convinsese pe Petre Roman că interviul meu îl viza personal, că referirea la șefii de partid aflați în slujba intereselor străine îl avea în vedere și dădea apă la moară unor suspiciuni la adresa sa datând din perioada revoluției și că eu urmăream, de fapt, să distrug șansele candidaturii sale, respectiv ale PD, la următoarele alegeri în folosul lui Emil Constantinescu. Înghițind întreagă această intrigă, de nimic susținută în realitate, Petre Roman i-ar fi dat mandat lui Traian Băsescu să ducă la bun sfârșit mazilirea mea.

Așa se face nu numai că PD s-a dezis de mine public (fără să fi existat vreo decizie formală luată în vreunul dintre forurile statutare ale partidului) înaintea oricui altcuiva și chiar înainte de a sta de vorbă și cu mine, ci și că la ședința de concluzii a CSAT, Petre Roman a rămas singurul lider de partid care mi-a refuzat susținerea. Într-adevăr, în fața insistențelor mele de a nu abandona lupta începută pentru anihilarea acțiunilor și practicilor asupra cărora avertizasem și pe care cu toții le deplângeau, președintele Constantinescu le-a cerut opinia șefilor partidelor de guvernământ și primului-ministru în legătură cu susținerea mea și, pe cale de consecință, cu rămânerea mea în funcție – rămânere ce ar fi dat semnalul că statul român este mobilizat să reziste amestecului străinătății în desemnarea conducătorilor săi și în luarea deciziilor sale strategice. Șeful statului și, imediat după el, premierul au declarat că mă vor susține dacă toți șefii de partide consultați o vor face. Contactați telefonic, cu toții și-au exprimat sprijinul. (Unii o făcuseră și înainte, în cadrul discuțiilor premergătoare ședinței CSAT.) Toți, dar cu o singură excepție. După o pauză de aproximativ o oră, necesară convorbirii dintre președintele României și președintele PD, cel dintâi a revenit în plen anunțând că nu a putut obține acordul lui Petre Roman și că, de aceea, singura soluție era să demisionez, în contrapartidă obținând cel puțin satisfacția că CSAT confirmă fondul avertismentului meu, atestând realitatea fenomenului sesizat de mine. Când, în dimineața zilei următoare, ambasadorul unui important stat din Europa occidentală (probabil, urmând instrucțiunile guvernului său) a venit la MAE special pentru a-mi da îndemnul de a nu mă retrage și de a refuza cererea președintelui Constantinescu de a demisiona (« nici președintele, nici premierul nu vor avea curajul să vă demită dacă dumneavoastră nu demisionați », mi-a spus el), la primirea informației că acela care insistă să demisionez și îmi refuză susținerea este chiar partidul meu, a replicat : « În cazul acesta, nu mai este nimic de făcut ! »

După încheierea ședinței CSAT prin adoptarea comunicatului amintit, am mai rămas câteva clipe cu președintele Constantinescu și premierul Ciorbea, cărora le-am făcut următoarea profeție : « De mâine, după demisia mea, presa își va înceta atacurile în ceea ce mă privește și se va îndrepta împotriva dumneavoastră. În două săptămâni va izbucni o criză de guvern care va duce la căderea acestuia. În doi ani victima veți

fi dumneavoastră, domnule președinte, căci ținta ultimă dumneavoastră sunteți. » Și așa a fost.

Plecarea mea din guvernul Ciorbea – cel care obținuse, în pofida opoziției ruse și fără a face compromisuri strategice cu Occidentul euroatlantic, ci forțând porțile acestuia prin crearea unor structuri de securitate regionale, așezate sub semnul conceptiei unei Românii care se impunea încet dar sigur ca lider regional, recunoașterea eligibilității sale ca membru NATO și UE – a fost urmată într-un răstimp de zile de izbucnirea crizei guvernamentale, sub loviturile declarațiilor și apoi a demisiei destabilizatoare a lui Traian Băsescu, devenit principalul operator politic al PD la nivelul executivului. După câteva luni de instabilitate politică având consecințe interne și externe grave, guvernul Ciorbea a fost înlocuit de guvernul Radu Vasile. În acesta din urmă, vechiul și noul ministru al Transporturilor a fost împuternicit, fără nici un argument de ordin constituțional, statutar sau profesional, cu coordonarea negocierilor strategice dintre România și instituțiile financiare internaționale (FMI și BM). Se poate vorbi astfel despre un adevărat guvern Radu Vasile-Traian Băsescu, caracterizat printr-o ambiguitate geopolitică, dat fiind caracterul ei capitulard, de două ori periculoasă : deschiderea spre Rusia, în principiu binevenită, dacă nu ar fi fost animată de un oportunism servil, ci de o agendă strategică precisă, ghidată de interesul național românesc, pe de o parte, și cedarea completă față de exigențele neoliberalismului american formulate prin intermediul FMI și BM, pe de altă parte.

Vulnerabilizată în Est, România se subordona în Vest. Și asta în timp ce situația economică și socială internă se înrăutățea, creând mediul în care străinătatea își putea relua căutările pentru propulsarea unui lider convenabil ei. Așa se explică intervenția disperată și, în fond, neconstituțională a președintelui Constantinescu, care a demis guvernul și l-a rugat (în fapt, l-a implorat) pe guvernatorul Băncii Naționale, Mugur Isărescu, omul în care Occidentul avea cea mai mare încredere, să preia cu titlu provizoriu conducerea executivului. A fost « cântecul de lebădă » al lui Emil Constantinescu.

La cincisprezece ani după aceste evenimente, în plin regim neocezarist băsescian, pe când națiunea română arăta tot mai mult ca un teritoriu, iar poporul român ca o populație, m-am întâlnit cu profesorul Emil Constantinescu la Baku, amândoi fiind invitați de președintele Azerbaidjanului la o conferință internațională. În timpul dineului oficial, fostul președinte s-a apropiat de mine și mi-a împărtășit convingerea sa că, dacă m-ar fi sprijinit în 1997, când cu « lista lui Severin », alta ar fi fost situația României și alta imaginea cu care el însuși ar fi intrat în istorie. « Aș fi obținut un al doilea mandat și m-aș fi putut bucura de recunoașterea realizărilor mele », a spus Emil Constantinescu. Și a adăugat : « De fapt, dumneavoastră ați fost atacat atunci pentru că ați vrut să mă susțineți pe mine. » « Cred că acum va trebui să ies și să spun tot adevărul în legătură cu povestea aceea și cu ce ați făcut atunci », a încheiat domnia sa. I-am confirmat părerea că al doilea mandat a fost pierdut în seara demisiei mele din funcția de ministru de Externe. « Sistemul » care l-a învins și la care președintele făcuse referire cu ocazia retragerii sale din cursă, în anul 2000, nu era cel al fostei Securități, mai mult sau mai puțin prelungite în serviciile secrete românești postcomuniste, așa cum s-a speculat mai târziu, ci sistemul prin care hegemonii globalizării au procedat la colonizarea României și, într-un atare context, la numirea din afară a conducătorilor săi. Cu prilejul emoționantei conversații din capitala azeră, i-am mai precizat domnului Constantinescu că intenția mea nu fusese să-l susțin pe dânsul, ci ca, susținându-l pe dânsul, să susțin dreptul românilor de a-și alege liber liderii, buni sau răi, cum vor fi fiind ei. I-am mulțumit pentru intenția de a « ieși să spună adevărul », dar am opinat că este prea târziu. Adevărul ar fi trebuit spus cu cincisprezece ani mai devreme.

În anii care au urmat demisiei mele și scandalului cu « lista lui Severin », tot ce spusesem s-a adeverit. De-a lungul timpului, persoane bine informate, multe aparținând instituțiilor de specialitate (cele care, de fapt, ar fi trebuit să instrumenteze situațiile semnalate de mine), sub acoperirea anonimatului sau în mod deschis, au declarat că atât fenomenul descris, cât și numele vehiculate în cercurile avizate ca figurând pe așa-zisa mea « listă », sunt cu adevărat conforme alegațiilor mele. Totodată, cetățenii mai perspicaci sau cu un acces mai bun la informația confidențială au putut observa cum lideri politici în plină ascensiune sau partide brusc devenite « la modă » s-au prăbușit cu aceeași viteză cu care se înălțaseră și în același mod misterios, de parcă cineva scosese pe nevăzute dopul de la salteaua pneumatică prin umflarea căreia se ridicaseră doar cu puțin timp înaintea scandalului provocat de mine. Într-un chip asemănător, unii corifei ai presei au fost trecuți brusc pe linie moartă, unii găsindu-și chiar sfârșitul biologic în condiții bizare.

Acestea au fost însă doar efectele directe, imediate și inevitabile ale acțiunii mele. Ele au fost pozitive, căci au însemnat oprirea infiltrărilor și a manipulării împotriva cărora chemasem națiunea română la vigilență. Chiar dacă autorul fusese lichidat politic, « lista lui Severin » a avut urmări cu atât mai devastatoare în tabăra celor vizați cu cât, așa cum mi-a mărturisit mai târziu un expert occidental, nefiind făcută publică și deci neștiindu-se cu certitudine ce nume cuprinde, au trebuit retrași din joc mult mai mulți « pioni » decât cei cu numele înscrise pe ea. Astfel, « operațiunea conducători pentru România » a fost amânată până în 2004, iar la prezidențialele din 2000, românii au avut încă posibilitatea de a-și alege liber șeful statului.

Pe termen mediu și lung, renunțarea la luptă prin desolidarizarea de mine a încurajat, în loc să descurajeze, practicile hegemonice amintite, fie ele și aplicate cu « mănușile de catifea » ale « manipulării democratice ». Locul « falșilor Mesia » trecuți în retragere a fost luat de alții. Mărirea și decăderea celor dintâi a fost urmată de mărirea altora care nu au mai decăzut (decât, cel mult, în stima românilor).

Tocmai pentru a evita o asemenea decădere, acțiunea de intoxicare și manipulare a opiniei publice românești a continuat, aceasta fiind făcută să creadă, până la ora la care sunt scrise rândurile de față, că « lista lui Severin » ar fi fost o gafă monumentală amestecată cu o mare minciună, pentru că numele « spionilor » nu au fost divulgate. Cu o insistență provocatoare și manipulatorie, contând pe curiozitatea naturală a publicului însetat de senzațional, s-a revenit mereu în media la cererea ca numele de pe listă să fie făcute publice, creându-se astfel, cu intenția de a abate atenția de la fondul problemei, o falsă dispută asupra desecretizării documentului, chipurile, în interes public. Față de această diversiune, nici o autoritate – politică, civică sau profesională – nu a avut curajul să precizeze public că divulgarea numelor în cauză ar produce o tulburare politică, diplomatică și judiciară cu totul nedorită și contraproductivă din perspectiva intereselor de stat. Dimpotrivă, gestionarea lor cu discreție,

dar și cu fermitate, pe canale diplomatice, conform uzanțelor, ar fi putut servi de o manieră optimă interesele naționale ale României.

În același sens a fost alimentată confuzia potrivit căreia celebra listă îi viza pe agenții serviciilor române, ceea ce i-ar fi scos din cauză pe partenerii externi, când, de fapt, ea se referea la acțiuni de influențare externă ; sau confuzia potrivit căreia pe listă s-ar fi găsit exclusiv numele unor agenți ai Rusiei, ceea ce, evident, ar fi exclus suspiciunea implicării democrațiilor occidentale ; sau confuzia potrivit căreia lista ar fi fost rezultatul unei intoxicări rusești, numele fiindu-i furnizate ministrului de Externe român din surse moscovite, când, de fapt, informațiile veniseră în primul rând din România. Pentru cei care aveau ochi de văzut, toate aceste speculații, reluate obsesiv de mass-media, serveau unor interese anume. Este vorba, în primul rând, despre interesul puterilor dominante de a-și ascunde intențiile dominatoare față de națiunile dominate. Astfel, propaganda acreditând ideea că aliații României sunt animați exclusiv de dragostea pentru români și pentru binele acestora, iar nu de propriile lor interese și de consolidarea puterii lor menite a face promovabile acele interese, putea prinde rădăcini mai ușor.

În scopuri similare s-a pornit o ofensivă susținută împotriva « teoriei conspirației » care inducea intenționat confuzia între obsesia « conspiraționiștilor » de a explica orice eveniment istoric printr-o conspirație aflată în spatele său și împrejurarea că multe evenimente istorice sunt rodul unor acțiuni conspirative. S-a încercat astfel punerea semnului egalității între combaterea « teoriei conspirației » în explicarea istoriei și scoaterea conspirației din realitatea istorică și din vocabular – cu alte cuvinte, pentru că nu orice se poate explica printr-o conspirație, chipurile, nu ar exista conspirații defel. Prin urmare, « lista lui Severin » ar putea fi doar plăsmuirea unei gândiri conspiraționiste bolnave, căci, conspirație neexistând, este imposibil, vezi Doamne, ca vreun lider de partid sau vreun ziarist să fie implicat în acțiuni oculte, orchestrate de state sau de grupuri neguvernamentale de interese străine menite să influențeze politica României sau alegerea conducătorilor ei. În concluzie, Severin ar fi un conspirationist fanatic și, de aceea, avertismentele sau analizele sale nu trebuie luate în considerare.

Neluându-le în considerare, românii aproape că nu au băgat de seamă că, la alegerile prezidențiale din 2004, 2009 și 2014, candidatul care a câștigat în turul întâi și care era considerat favorit în sondaje a pierdut « surprinzător » în turul al doilea. Și aceasta în ciuda faptului că perdantul reprezenta cel mai puternic partid sau cea mai bine organizată alianță din România. Dacă, în 2014, diferența dintre prezidențiabili în turul al doilea a fost măcar mare, lăsând aparent fără obiect violențele de stradă pregătite din timp (*sic !*) pentru a contesta rezultatul alegerilor și a-l delegitima pe cel despre care dinainte « se știa » că va câștiga prin fraudă (*sic !*) la scor strâns, în 2004 și în 2009 candidatul dat câștigător în seara alegerilor a pierdut la numărătoarea de peste noapte. Să fie vorba oare despre lipsa de acuratețe a măsurătorilor sociologice, despre fraudă electorală sau despre altceva implicând și factorul extern ?

Dacă « revoluția portocalie » exportată în România în 2004 nu a fost la fel de evidentă ca și contemporana sa din Ucraina (în România, « înțelepciunea politică » – sau, mai degrabă, deteriorarea calității elitei politice românești – i-a făcut din 2000 încoace pe liderii « nedoriți » să cedeze fără luptă în fața presiunii externe), românii

s-au putut trezi cu ocazia referendumului pentru demiterea președintelui din 2012. Dacă a mai avut cineva îndoieli până atunci în privința « listei lui Severin », în 2012, ele ar fi trebuit să dispară. Iluziile românilor asupra superiorității morale a Occidentului ar fi trebuit să se spulbere atunci. Nu pentru ca ei să devină occidentalofobi, ci pentru a fi occidentalorealiști sau occidentalosceptici, în sensul în care scepticismul nu este negație și nihilism, ci spirit critic, luciditate, realism și pragmatism.

« Lista lui Severin » nu este numele unei operațiuni antioccidentale sau antiorientale (rusești), și cu atât mai puțin un inexplicabil și inutil bluff conspirationist, ci marca unui demers legitim proromânesc. Culmea este că românii, amețiți de iluzii și prejudecăți, prea nervoși și, în același timp, prea autocritici și prea suficienți, s-au ridicat cu dispreț și ură împotriva acestui demers, crezând că îl ostracizează pe autor, când, în realitate, s-au pedepsit pe ei înșiși.

România încotro ?

sau

Destinul nedecriptat al românilor

Protestele românilor în context global

1 februarie 2012

ÎNCEPÂND DIN PRIMĂVARA ANULUI 2011, lumea a cunoscut un șir de revolte populare ce atestă divorțul între mase și elitele politice. Specifice acestor revolte sunt amploarea spațiului pe care îl acoperă (el cuprinde și democrațiile euroatlantice consolidate) și durata lor. Mai înainte, izbucnirile adesea violente ale protestatarilor împotriva globalizării aveau loc în legătură cu anumite reuniuni politice sau economice internaționale la vârf, încetând odată cu terminarea acestora. De o vreme, avem de-a face cu proteste care se declanșează și se consumă simultan în mai multe locuri, amorsate aparent de realități locale. Între ele există, totuși, o legătură : toate sunt proteste antisistem.

Bizar este faptul că sistemele contestate sunt diferite. Pe de o parte, sunt contestate sistemele autoritare. Nu însă neapărat în numele democrației. Pe de altă parte, în măsura în care democrația presupune corectarea deciziei politice fără violență, iritarea străzii pune în discuție funcționalitatea sistemului democratic însuși, cerând, dacă nu înlocuirea, cel puțin revizuirea lui în vederea adecvării la noile realități socio-economice. Am putea vorbi, în cazul din urmă, de revolta împotriva sistemelor oligarhice deghizate în haine democratice, adică despre negarea imposturii democratice, a criptooligarhismului în care a degenerat democrația.

Se pune întrebarea dacă protestele izbucnite în România la începutul lui 2012 se încadrează în acest curent general sau reprezintă o realitate specific românească.

« Primăvara arabă » a fost o revoltă împotriva autorității (politice, religioase, familiale, tribale), demarată pe fondul și sub presiunea efectelor crizei economice globale și facilitată de emanciparea « generației Internet ». Ulterior, intervenția externă, inspirată de interese geopolitice și geoeconomice, a dat revoltelor trăsături diferite. Lozincile democratice, folosite atât de protagoniștii interni, cât și de sprijinitorii lor externi, sunt înșelătoare. În fapt, cu sau fără intenție, trimiterile la democrația de factură euroatlantică nu au fost decât o acoperire ideologică pentru agende sociale, politice și geopolitice fără legătură cu modelele democratice invocate și admirate declarativ.

În același timp, asemănările cu revoluțiile anticomuniste din anii '80 izbucnite în Europa Centrală și de Est nu sunt cu totul întâmplătoare. Ele indică erori, confuzii, iluzii, riscuri și scenarii (în special externe) similare. Toate sugerează că avem de-a face cu încheierea unui ciclu istoric : sistemele de organizare socială autoritar-egalitariste circumscrise de ideea națională, născute în secolul XX, s-au epuizat. Ceea ce urmează nu este neapărat democrația (mai ales nu democrația de tip euroatlantic), deși numele ei a fost deseori invocat. Oricum, șansele instaurării unor regimuri măcar plu-

raliste și liberale depind de măsura în care puterile euroatlantice se vor abține să-și impună modelul, precum și de succesul emergenței unei democrații transnaționale și internaționale reale.

Mișcarea Occupy Wall Street este o formă de protest, în tradiția revoltelor antiglobaliste, față de guvernarea economico-financiară transnațională ocultă de factură oligarhică. Aceasta vizează nu atât negarea globalizării, cât civilizarea capitalului transnațional și crearea unei democrații transnaționale apte de a controla plutocrația transnațională. Între mișcările de tip Occupy și cele antiglobaliste există o diferență de nuanță. Mișcările antiglobaliste nu se opuneau globalizării istoriei, care este un fenomen natural, ci se revoltau împotriva modului în care era administrată globalizarea. Criticând capitalismul global, ele puteau fi privite ca anticapitaliste. Mișcările Occupy se adresează inegalității rezultate din lăcomia protagoniștilor economico-financiari ai globalizării, adică plutocrației globalizate. Nu atât capitalismul este negat, cât gestiunea lipsită de control democratic. Aceasta a generat criza economică din care cei bogați vor să iasă pe seama celor săraci.

Protestele din Grecia, Ungaria și, parțial, Italia, Spania și Portugalia au un dublu mesaj : național și ideologic. Pe de o parte, ele afirmă împotrivirea la ceea ce este perceput drept dominație străină și cedare a suveranității naționale către puteri străine sau instituții internaționale în spatele cărora se ascund oligarhi nelegitimi. Pe de altă parte, exprimă împotrivirea la politicile neoliberale promovate întru combaterea crizei economice.

Protestele românești sunt diferite în ceea ce privește cauza și scopul. Ceea ce frapează în primă instanță este nihilismul : nimic nu este bun, nici o măsură nu este acceptabilă, nimeni nu este capabil. Consecința este că toți trebuie să plece – fără să știm ce și cine ar trebui să fie pus în loc.

Nihilismul se exprimă și în confuzie – cu care intră într-un cerc vicios. Protestatarii cer libertate, deși săptămâni întregi au putut protesta fără autorizație legală. Tot ei cer democrație, deși contestă nu doar elita politică, ci și formele ei de organizare fără de care mecanismele democratice nu pot funcționa – partidele. Revoltații din România nu sunt totuși anarhiști în mod explicit. Nihilismul îi conduce însă spre formule, expresii și revendicări anarhiste.

Sentimentul că democrația românească este moartă, mai mult decât tentația de a înlocui democrația reprezentativă cu o utopică democrație directă, este rezultatul crizei de încredere care caracterizează societatea românească actuală. În România, așadar, avem de-a face cu o rebeliune nihilistă generată de neîncrederea condușilor în conducători. Nu disperarea produsă de profunzimea problemelor existențiale i-a scos pe români în stradă, ci exasperarea de a trăi sub conducerea unor lideri pe care nu-i înțeleg și în care nu cred, ca și aceea rezultată din așteptarea unei izbăviri care nu mai vine. Românii nu se plâng de autoritate, ci de lipsa autorității – cel puțin ca autoritate comprehensibilă și credibilă. Ei se implică direct nu pentru că vor să conducă, ci pentru că își caută conducător ; nu fiindcă neagă rolul autorității reprezentative, ci pentru că o consideră dezertoare.

În fine, protestatarii români sunt cu totul indiferenți la globalizare, la nevoia de a avea o democrație transnațională sau la consecințele transferului de suveranitate. Mai degrabă globalizarea nu-i înspăimântă, democrația transnațională le surâde, iar transferul de suveranitate nu le repugnă. La limită, pot suporta și efectele neoliberalismului deși principiile acestuia nu intră în tradițiile lor culturale. Toate în măsura în care puterea nu este vacantă. Or, lipsa de credibilitate a deținătorilor acestei puteri (reali sau potențiali) echivalează cu vacanța ei.

Dacă acestea sunt cauzele protestelor, pornind de la ele, le putem stabili natura, asemănările și diferențele, precum și terapiile de aplicat. Ceea ce se poate spune este că toate contestările contemporane cunosc o retorică vorbind despre democrație dar au înțelesuri diferite în privința ei. Ele exprimă tocmai ruptura între *demos* (popor) și *cratos* (conducere), pe care, chiar dacă uneori o regretă, nu o văd totdeauna reparabilă.

Societățile arabe îi resping pe liderii (naționali) autoritari. Cele sud-europene, pe liderii transnaționali. Occidentul euroatlantic (anglo-saxon) reclamă lipsa liderilor transaționali legitimi. România nu are încredere în liderii săi (naționali).

În primul caz, este nevoie de democrație națională – cu condiția însă să existe națiune. Odată născută, aceasta va defini o modalitate specifică de acces al societății la procesul deciziei politice. În cazul națiunilor supraîndatorate aflate în prag de faliment, soluția nu este naționalismul, ci integrarea intereselor naționale într-o democrație transnațională ce trebuie rapid construită. Răspunsul la mișcările antiglobaliste și Occupy este dat tot de emergența unei democrații transnaționale care să garanteze funcționarea capitalismului global în folosul tuturor.

Pentru români se impune o altă terapie. Dacă motivul revoltei este lipsa de încredere și frica generată de ea, remediul este sinceritatea.

Unul dintre semnele crizei în care se află democrația și una dintre cauzele acestei crize este « comercializarea politicului » sau realizarea comunicării politice prin metodele marketingului. Acolo unde și atunci când programele politice și personalitățile politice se « vând » așa cum se vând cosmeticele, ciorapii, mașinile de spălat etc., apare riscul unei decepții majore la nivel de masă. Mai mult, în acest context se dezvoltă tentația și posibilitatea intoxicării și manipulării electorale a cetățenilor. Media – independentă și inconștientă sau conștientă și dependentă – contribuie din plin la amăgirea populației, iar dezamăgirea este pe măsură. Politica devenind astfel opacă pentru societate, pe fondul neîncrederii ce rezultă, se produce divorțul dintre elita politică, tot mai autoizolată în turnul de fildeș al puterii abuzive, și masa celor fără de putere, tot mai cinică și mai alienată, tot mai speriată și mai nihilistă. Numai o terapie care să injecteze masiv în conștiința publică adevărurile crude poate schimba această situație. Cu cât prezentarea realității va fi mai frustă, cu atât încrederea se va redeștepta în masă. Pornind de aici și numai de aici, democrația națională va putea fi reabilitată. Căci democrație fără încrederea *demos*-ului (poporului) în *cratos* (putere /

conducere) nu există. Poporul acceptă și politicile dureroase, cu condiția să le înțeleagă și să fie convins că ele sunt concepute și aplicate cu bună-credință.

La nivelul discursului, aceasta înseamnă că opoziția trebuie să spună strict ceea ce crede. La nivelul politicii reale, înseamnă că guvernul trebuie să facă ceea ce spune. Întrucât nimic nu se obține mai greu și nu se pierde mai ușor decât încrederea, va dura mult până când o atare terapie va putea să vindece boala. Ceea ce merită să fie reținut este nu doar nevoia de a trece urgent la aplicarea tratamentului, ci și faptul că politica guvernului cu greu va crește încrederea dacă sămânța nu a fost pusă de discursul opoziției. Veștile proaste date de guvern nasc repulsie și melancolie. Cele date de opoziție generează respect și mobilizare. Iată motivul pentru care răspunderea opoziției este atât de mare.

Legitimitate sau autoritate ?

Se poate susține că neîncrederea românilor în liderii lor și în democrația lor este și efectul falsului întreținut prin decenii sub aparențe de spectacol politic foarte animat, ale cărui jocuri de umbre și lumini erau menite să ascundă o permanență autoritaristă. Orice schimbare – inclusiv căderea guvernului Ungureanu la capătul protestelor din 2012 – a mascat doar neschimbarea și, pe cale de consecință, a întărit deziluzia democratică a românilor.

Impostura democratică nu este însă un fenomen specific românesc. Aceasta, ca și divorțul rezultat dintre elitele conducătoare și popoare sunt fenomene globale. Democrația națională este pretutindeni în criză și pretutindeni se cere reinventată.

Ceea ce deosebește societatea românească – o societate cu tradiții culturale autoritare și egalitare – de alte societăți este căutarea autorității înainte de căutarea democrației. Este vorba despre o autoritate onestă și dedicată misiunii sale de a conduce și ocroti poporul, asigurând egalitatea membrilor săi. Românii nu resping ideea de autoritate în măsura în care autoritatea garantează egalitatea. Ei sunt reticenți, în schimb, dacă trebuie să-și asume răspunderile aferente unei libertăți care induce inegalitatea. O putere politică sau o autoritate neinteresată ori incapabilă să corecteze inegalitățile – așa cum a fost puterea politică din România postcomunistă, fie din rațiuni ideologice, fie din incapacitate administrativă, fie din supunere față de interesele străinătății, fie din preocuparea pentru propria îmbogățire – este socotită dezertoare sau trădătoare sau amândouă.

La aceasta se poate adăuga faptul că interesul românilor pentru o autoritate conducătoare onestă și responabilă, disociat de și prevalent față de interesul pentru reabilitarea democrației, este și consecința unei coeziuni naționale încă precare. Românii nu sunt încă destul de *demos* pentru a dori și genera suficientă *demo*-crație. Asta nu înseamnă că nu pot deveni o națiune vibrantă, cu încredere în sine și respect de sine. (Deocamdată, românii sunt națiunea cu cea mai mare înclinație spre autodispreț și autodenigrare, fapt observat și adesea exploatat și de străini.) Pentru aceasta este nevoie de o terapie culturală și de o conducere politică deocamdată absentă – și, aparent, chiar de negăsit.

Juventinismul – populismul centrului

20 februarie 2012

DACĂ POPULISMUL STÂNGII condamnă rapacitatea bogaților, iar populismul dreptei, lenea săracilor, la centrul spectrului politic, formula tipic populistă – simplă și universal valabilă – este aceea a eliminării forțelor « neproductive », conservatoare și corupte prin aducerea tineretului la cârmă. De la stânga social-democrată a centrului la dreapta populară a acestuia, sloganul comun este : « Toată puterea tinerilor ! »

La noi, liderii opoziției anunțaseră că « viitorul guvern Ponta » nu va avea decât miniștri tineri fără antecedente guvernamentale. Luându-le-o înainte, președintele Băsescu și PDL au format un « guvern al junilor », susținând că vârsta membrilor săi ar fi în sine o revoluție. « Juventocrația salvează România ! » Potrivit unui hâtru observator occidental, condiția pentru a fi ministru în România este aceea de a avea optsprezece ani împliniți.

Lucrul nu este nou. Cu câțiva ani în urmă, un ministru de Externe european relata, după o vizită efectuată la București, că omologul său român i-ar fi spus cu mândrie că peste 60 % dintre salariații ministerului au vârste sub 35 de ani. « Nu cumva ar fi fost mai important să-mi spună că 60 % sunt supercompetenți ? » se întreba retoric ministrul.

O asemenea abordare nu este însă caracteristică discursului românesc. Recent, un prim-ministru occidental, vorbind în numele președinției rotative a Consiliului European, într-o cuvântare de circa douăzeci de minute, remarcabilă prin penuria de idei, a făcut de cincisprezece ori referire la tineri. O ilustrare perfectă a felului în care, atunci când retorica înlocuiește substanța, tema tineretului este prima disponibilă.

Un politician danez remarca în chip pertinent că pot fi câștigate mai multe voturi elaborând pe tema tinerilor decât pe aceea a pensiilor. Vorbind despre pensii, câștigi doar simpatia pensionarilor, inclusiv cu riscul de a trezi îngrijorări în rândul populației active, obligată să muncească mai mult spre a susține o societate îmbătrânită. Dimpotrivă, cum majoritatea pensionarilor au copii și nepoți, referirile la soarta acestora îi mișcă și pe cei dintâi. Seniorii sunt mai sensibili la mesajul privind viitorul urmașilor lor decât la cel privind prezentul pensiilor lor. Raționamentul este corect ! El explică și cum pot fi speculate sentimentele electoratului în registru populist.

Nu poate fi ignorat faptul că situația generală a tineretului în Europa este una dificilă. Viața fără de sens îl afectează cel mai puternic, isterizând o categorie socială și așa anxioasă. Printre cei mai greu loviți de șomaj sunt tinerii. Criza economico-financiară, cu impact negativ asupra sistemului de creditare, a afectat capacitatea tinerilor de a accede mai repede la un nivel de trai decent.

Pe acest fundal, mulți tineri emigrează în SUA, lăsând Europa deopotrivă fără creierele cele mai creative și fără brațele cele mai productive. Aceasta agravează problemele ei demografice și deficitele de pe piața muncii. Asemenea probleme și provocări nu au ca remediu însă, și cu atât mai puțin ca remediu universal, « aducerea tineretului la cârmă » în mod programatic. Retorica și practica « juventinistă » nu sunt soluția, ci alibiul pentru lipsa soluției sau pentru lipsa voinței de a găsi soluția.

Populismul de stânga a dus la diminuarea creșterii economice, a productivității și a spiritului de inițiativă. Populismul de dreapta a dus la creșterea sărăciei, a polarizării averilor și a cinismului social. Juventinismul, ca formă a populismului de sinteză al centrului, are aceleași efecte dezastruoase : fracturarea societății, dezagregarea statului, subminarea coeziunii naționale, recesiunea economică, apatia civică.

Un studiu efectuat sub auspiciile UE a infirmat teza potrivit căreia pensionarea accelerată a seniorilor duce la înmulțirea locurilor de muncă pentru tineri. Dimpotrivă, s-a demonstrat că, în țările în care seniorii au fost menținuți în activitate până la vârste mai înaintate, s-au creat mai multe locuri de muncă pentru tineri. De aceea, în Olanda, Danemarca, Suedia sau Germania s-a trecut la aplicarea de politici și crearea de instituții menite a menține activă forța de muncă matură.

Motivele reactivării sau menținerii în activitate a seniorilor sunt, desigur, mai multe. Ele țin de dezechilibrele și deficitele demografice, de eșecul sistemului de învățământ în pregătirea forței de muncă cerute pe piață, de modificările care au intervenit în psihologia societății și care fac ca anumite munci să fie refuzate de tineri, de ineficiența politicilor vizând integrarea imigranților, de imperfecțiunile sistemului de cooperare și tranzit generațional etc. Noutatea este că printre aceste motive a fost recent inclus și acela potrivit căruia o societate care beneficiază de experiența și expertiza seniorilor, menținuți în activitate până la vârste mai înaintate și, desigur, într-un regim adecvat, este aptă să creeze mai multe locuri de muncă și, în general, oportunități de afirmare socio-profesională pentru tineri.

Un alt studiu arată că, dacă promovarea tinerilor în funcții de conducere a dinamizat procesul de decizie, dispariția seniorilor din funcțiile de consiliere a condus la scăderea dramatică a calității deciziilor corelativ cu creșterea nivelului de risc intrinsec acestora. În primul caz, avem de-a face cu un efect al temerității specifice tinereții ; în al doilea, cu consecința imprudenței aferente lipsei de experiență. Chiar dacă acumularea experienței nu este un merit, lipsa ei este un handicap.

O cercetare mai veche dovedea că numirea profesorilor debutanți la clasele superioare poate avea meritul de a le oferi elevilor informații mai proaspete și teorii mai moderne. Elevii de vârste mai mici însă au nevoie

absolută de profesori care au experiența pedagogică necesară muncii cu copiii lipsiți de abilități de învățare, ca și de gustul învățării. În ceea ce-i privește pe studenți, contactul cu « monștrii sacri », cu seniorii profesiei în care se pregătesc este indispensabil atât din punct de vedere formativ (științific), cât și din punct de vedere educativ.

Potrivit sondajelor, promovarea tinerilor la vârful partidelor politice nu a micșorat deficitul de încredere între elite și electorat. Sub conducera lor, partidele nu s-au reformat. Democrația internă, mai ales, nu numai că nu a progresat, ci s-a deteriorat. Plusul de dinamism a fost obținut pe seama fragilizării dialogului ; lipsa de autoritate bazată pe încredere sau pe superioritate profesională a fost compensată prin autoritarism și exclusivism. În absența argumentului meritelor, s-a recurs la « argumentul » disciplinei impuse prin centralismul birocratic, inevitabil ostil transparenței, deschiderii și responsabilității. Într-un context totuși pluralist și concurențial, aceste practici au condus la destructurarea și fragmentarea actorilor politici. Or, o democrație cu jucători slabi și nedemocratici intră ea însăși în degringoladă.

Deziluzia este deosebit de mare în fostele țări comuniste. Căci acolo s-a pus problema unei schimbări fundamentale de cultură politică și s-a formulat ipoteza că idealurile revoluției anticomuniste nu vor fi realizate decât atunci când la putere vor ajunge cei care nu s-au născut în regimul comunist, nu l-au cunoscut și nu au suferit influența nefastă a educației lui. Practica a infirmat ipoteza. Cei care nu au cunoscut comunismul din proprie experiență s-a dovedit că nu i-au cunoscut nici capcanele, că nu au avut cum să-și creeze anticorpi împotriva virsului seducției lui. Fără să-și dea seama, ei au preluat utopiile vechiului regim și i-au perpetuat practicile – acele utopii și practici pe care elitele respectivului regim le-au descoperit, criticat și negat. Iată de ce riscurile restaurației autoritar-populismului prin juventinism sunt mai mari azi decât acum douăzeci de ani, când comunismul real abia își dăduse duhul.

Acest fenomen a fost facilitat, fără îndoială, de mecanismele de promovare din politica românească, caracterizate prin nepotism și favoritism, precum și prin selecția personalităților obediente, necritice, dependente, coruptibile și șantajabile. A facilita nu înseamnă însă a explica și, cu atât mai puțin, a scuza.

Evident, nu se pune problema ca bătrâna nomenclatură comunistă (și nici chiar protagoniștii postcomunismului) să fie menținută la putere pe motiv că generația posttranziției nu este vaccinată antiautoritar. Discuția este oricum inutilă, întrucât în această privință ceea ce nu face politica face biologia. Ceea ce se cere – și problema se pune identic la nivelul democrațiilor noi și restaurate ca și la acela al democrațiilor consolidate – este ca ascensiunea unei noi generații să nu fie efectul unei abordări dogmatice, care face din tineret un fel de Mesia colectiv și abstract, ci al unui concurs de merite desfășurat între personalități individuale.

În anul 1991, în calitate de ministru al Reformei, am inițiat o lege privind desființarea barierelor de vârstă din calea promovării. (Ulterior, ea a fost adoptată sub numele de Legea promovării pe criteriul competenței.) În expunerea de motive afirmam că vârsta – și nici chiar experiența – nu este un merit. În consecință, propuneam îndepărtarea oricăror bariere de vârstă și vechime puse în calea promovării. Eram atât de sigur că legea va fi adoptată cu ovații, încât nici nu m-am obosit să mă duc în Parlament pentru a o susține. De aceea, nu mică mi-a fost mirarea când am aflat că legislativul a primit ideea cu rezervă și chiar cu ostilitate. Principalii oponenți au fost persoanele apropiate de domeniile sensibile ale educației, sănătății și justiției. S-a afirmat că, în aceste domenii, promovarea precipitată și prematură a unor oameni care pot avea cunoștințe profesionale dar nu au experiență profesională și socială este periculoasă. Acolo, voluntarismele și subiectivismele în promovare duc la crimă : omor intelectual, dacă este vorba de educație ; omor biologic, dacă este vorba de sănătate ; omor social, dacă este vorba de justiție.

Disputa s-a terminat printr-un compromis pe care l-am deplâns. Nu pentru că nu recunoșteam justețea avertismentelor, ci pentru că eram convins că, într-o societate liberă și onestă, meritele se pot cerne fără să fie nevoie a se recurge la măsuri artificiale de siguranță. Astăzi, situația basculează însă în direcția opusă, și mai periculoasă. În locul conservatorismului prudent al celor care s-au împotrivit liberalizării inițiate în 1991 se impune cu aroganță și iresponsabilitate dogmatismul demagogic care revine la proclamarea vârstei ca merit, cu deosebirea că nu mai este vorba despre vârsta senioritații (având cel puțin avantajul deloc neglijabil al experienței), ci despre cea a juventuții (ai cărei titulari au doar meritul că și-au dat osteneala de a se naște).

Dogma juventinismului lovește azi în fibra națiunii române. Marii maeștri au fost izgoniți din universități la vârsta deplinei maturități științifice și în plină putere creatoare, spre a fi înlocuiți de niște neisprăviți obraznici, care flutură teancuri de diplome obținute la școli străine pe care numai corectitudinea politică le-a oprit să folosească ștampila « *Bon pour l'Orient* ». Cu așa profesori, nu este de mirare că tinerii studioși preferă să învețe în afara României. Acolo unde cei mai mulți visează să și rămână, devenind astfel materia primă a unui amplu proces de *braindrain* – un proces care lasă națiunea română fără viitor sau, cel puțin, fără independență și identitate cultural-științifică.

La fel se întâmplă în spitale. Marii medici au fost pensionați înainte ca generația urmașilor să fie pregătită să le ia locul. În consecință, tratamentul medical a devenit mai mult decât o loterie, o ruletă rusească. Pe ușile instituțiilor medicale ar trebui să stea scris, întocmai ca pe ușa Infernului dantesc, « *Lasciate ogni speranza voi ch'entrate !* ». De aceea, cine poate nici nu mai intră, ci se duce în străinătate. Restul națiunii, rămas acasă, nu are decât să se resemneze cu degradarea biologică.

Moartea prematură sau mutilarea biologică se asociază cu moartea și mutilarea civilă din sălile tribunalelor. Aplicarea legii de către tineri fără vreo

experiență de viață a devenit o chestiune tehnică în loc să fie o artă a terapiei sociale. Asta atunci când nu este instrument politic pentru eliminarea concurenței celor care nu se grăbesc să moară fizic.

Juventinismul nu poate fi confundat cu principiul superior al promovării tineretului, principiu circumscris de ideea includerii armonioase a reprezentanților tinerei generații în ansamblul social pe baza meritelor fiecăruia. Juventinismul se definește ca dogmă a excluderii în bloc a unor comunități identificate pe criteriul vârstei. El nu are legătură cu meritele, iar idealurile integrării, coeziunii, armoniei și coerenței sociale îi sunt perfect indiferente.

Temelia ideologică a juventinismului este teza conform căreia tinerii, luați ca o categorie socială de sine stătătoare, sunt cinstiți, pentru că nu au avut când să fie corupți, precum și că, neavând trecut, sunt deschiși înnoirilor. Ei sunt, în consecință, singurii apți de a săvârși revoluția morală fără de care națiunea nu se poate salva și care este condiția nu doar necesară, ci și suficientă a salvării. Intrinsecă unei asemenea teorii este revoluția permanentă. Într-adevăr, cum tinerii îmbătrânesc și cum, îmbătrânind, devin corupți, urmează că trecerea de la o etapă istorică la alta nu se produce lin, ci prin salturi. Căci vechea generație nu pleacă de bunăvoie.

Asemenea utopii nu observă că lupii tineri sunt mai flămânzi și mai grăbiți decât cei bătrâni, iar prin aceasta, mai coruptibili. Și nici că înnoirile utile nu pot fi identificate decât pornind de la identitatea circumscrisă de trecut. În fine, nici că excluderea meritelor din logica promovării sociale transformă revoluția morală și pe protagoniștii ei într-un mecanism imoral pentru eliminarea celor merituoși.

Există și un juventinism al extremei. Acesta îi atribuie tineretului nu numai misiunea « revoluției morale », ci și pe aceea a « revoluției naționale » (a se citi « rasiale »). Cele două revoluții se suprapun prin aceea că purificarea morală are ca țintă inclusiv purificarea etnoculturală, identitară. Juventinismul românesc este (deocamdată) anațional, nonidentitar. În consecință, el se acomodează ușor cu neoliberalismul și neoconservatorismul global.

Dezavuând ambele forme de juventinism nu putem omite concluzia că forma nonidentitară practicată la noi duce direct la dispariția națiunii române și la transformarea României într-o colonie a acelora care știu să confere dimensiunea politică potrivită unor societăți integrate, coerente și meritocrate. Sunt motive suficiente pentru a-l denunța și combate. Precum și de a ne reaminti străvechea înțelepciune care spune : « Cine nu are bătrâni să și-i cumpere ! »

« Revoluția hegemonică » – spre o morală unică fără țintă și o națiune unică fără identitate

Doctrina neoconservatore – avându-și originea în unipolarismul egocentric al neoimperialismului american – pornește de la monismul și universalismul valorilor americane. Adepții acestei doctrine consideră că statele se comportă în acțiunea lor externă potrivit valorilor pe care se întemeiază organizarea lor internă. Cum pluralismul setului de valori este exclus și postulat este un singur set valabil, variantele alternative fiind pseudovalori sau non-valori, se ajunge la concluzia că orice intervenție externă menită a impune, inclusiv prin forță, valorile autentice – respectiv cele americane – este legitimă. Acestei doctrine i se asociază și îi corespunde în plan economic doctrina neoliberală. Exaltând virtuțile concurenței în asigurarea progresului social, ea pledează pentru deschiderea piețelor, pentru renunțarea la orice formă de protecționism economic și asistență socială pentru flexibilitatea maximă a pieței muncii. În esență, neoliberalismul pune piața deasupra statului, capitalul deasupra muncii și individul deasupra comunității. O piață universală corespunde în gândirea neoliberală setului universal de valori din gândirea neoconservatoare. Monismul axiologic îi asigură Americii supremația culturală la scara întregii lumi și îi fundamentează dominația politico-militară. Monismul pieței, cu libertatea neîngrădită a comerțului, este calea pentru aneantizarea monopolismului și protecționismului european de sorginte colonială pe piața mondială. Într-o atare logică monistă sau universalistă, dreptul la intervenție – evident, al celui care și-o poate permite, respectiv al celui mai puternic – pentru apărarea și garantarea caracterului universal al pieței și a valorilor societale este nu doar acceptabil, ci și recomandabil. Or, dreptul la intervenție neagă principiul egalității suverane, caracteristic ordinii westfaliene care a disciplinat relațiile dintre state de-a lungul întregii epoci moderne, până la sfârșitul Războiului Rece. Cu alte cuvinte, neoconservatorismul și neoliberalismul se opun suveranismului și naționalismului. De aceea, adepții neoconservatorismului și ai neoliberalismului au nevoie ca la conducerea statelor lumii să ajungă persoane cu concepții lipsite de aderență națională și de identitate națională.

Când tineretul își justifică pretenția de a prelua conducerea statului-națiune prin eșecul moral al generațiilor mai vârstnice – astfel, se zice, descalificate din concursul democratic – și prin nevoia dedusă a unei « revoluții morale », el pune la baza politicii și proclamă drept criteriu al evaluării ei noțiunile de « bine » și de « rău », vagi și discutabile, iar nu pe acelea, mult mai ușor de determinat, de « adecvare » sau « inadecvare » a deciziei și acțiunii la nevoia de atingere a țintei sociale definită prin aspirația cetățenilor concreți la pace, bunăstare, demnitate, libertate, securitate, stabilitate, justiție etc. În acest context favorabil conceptelor vagi și fluide, este nu doar ușor, ci și tentant să referi la o morală universală, lipsită de orice conotație națională ori cu specific local. « Revoluția morală » devine mai spectaculoasă, mai convingătoare și mai legitimă dacă nu se împiedică de pluralismul valorilor, cu relativismul și controversele sale inevitabile, ci se raportează la concepte care circumscriu un etos unic, indiscutabil și imuabil.

De îndată ce o asemenea « revoluție morală » se asociază cu « revoluția zisă națională », consecința este că identitatea națiunii își pierde specificul (exceptând dimensiunea artistică) pentru a îmbrăca o haină universală. O asemenea « revoluție » are drept consecință practică desființarea sau negarea a tot ce este național. În siajul ei, liderilor politici li se cere să decidă în lumina intereselor « mondiale » – în fapt, interesele superputerilor globale – în loc să se ghideze după interesele naționale, iar justiției, să judece în apărarea ordinii mondiale protejând acele interese, și nu spre a conserva coerența ordinii naționale. Astfel, internaționalismul nu mai este văzut ca definire a interesului național în context internațional, ci ca renunțare pură și simplă la orice identitate și la orice agendă națională.

Fără să-și dea seama de asta, extremismul juventinist românesc în forma sa degenerativă ultimă, sedus de mitul arhetipal al contopirii tuturor în frățietatea valorilor universale, face jocul strategiilor inspirate de miturile tribale ale excluderii civilizațiilor mai slabe de către cele mai puternice, confundând internaționalismul cu acceptarea hegemoniei unor puteri străine. Această confuzie nu este exclusiv spontană, ci de asemenea alimentată și încurajată de cei interesați de o ordine mondială asimetrică de tip neoimperial.

O națiune pe cale de dispariție ?

13 aprilie 2012

S-A ACORDAT O PREA MICĂ ATENȚIE recentului recensământ care a confirmat prognozele, avertizând asupra scăderii galopante a populației României. Demografia este mama istoriei. Românii au prilejul să o simtă pe pielea lor.

Coborârea sub pragul psihologic de 20 de milioane de suflete (unele calcule afirmă că, dacă tendința se menține, prin 2050 vom ajunge și sub cel de 15 milioane) indică decăderea din rangul unei națiuni mici printre națiunile mari la cel de națiune mică pur și simplu. Avem de-a face cu tranziția de la o națiune având potențialul unei (relativ) mari istorii la o națiune cu perspectiva maximă a unei istorii mici. (Că nu am valorificat totdeauna respectivul potențial este vina noastră – și, poate, a ghinionului istoric –, iar declinul demografic este tocmai proba unui atare eșec.)

Mai puțini români înseamnă mai puține creiere care să gândească soluții pentru prezentul și viitorul României, mai puține brațe care să sporească avuția națiunii române, mai puține guri care să stimuleze producția sau să atragă investitori, mai puține buzunare din care să fie adunate impozitele apte să finanțeze proiecte publice, mai puține voci care să-i vorbească lumii despre români, mai puțini călători care să-i amintească lumii existența unui popor care nu poate fi ignorat. În plus, mai puțini români înseamnă mai puține fonduri europene, mai puține voturi în Consiliul European, mai puține locuri în Parlamentul European – deci, mai puțină influență în cadrul federației europene în care România se integrează și în care riscă să devină o părticică insignifiantă și lipsită de identitate.

Dincolo de scăderea propriu-zisă a populației, recensământul a adus vești teribile în legătură cu structura acesteia. Scăderea natalității, asociată cu creșterea longevității, conduce la îmbătrânirea societății. (Fenomenul este caracteristic pentru multe alte țări, în special europene, dar asemănarea nu ne consolează.) Națiunea română devine o națiune bătrână ; adică tot mai puțin dinamică, tot mai puțin ambițioasă, tot mai puțin productivă, tot mai puțin competitivă. Or, o națiune bătrână nu are viitor. O spun cu regret și cu îngrijorare.

Metamorfoza structurii populației în România prezintă și aspecte mai puțin comune, dar cu atât mai grave. Este vorba de dispariția clasei mijlocii, precum și de reducerea masivă, prin emigrare, a populației active, înalt educate și superdotate. Sunt alte fenomene care subminează viitorul națiunii.

Cei care emigrează sunt cei care pot lucra și își pot găsi locuri de muncă într-o ordine națională străină. Astfel, partea cea mai viguroasă biologic și cea mai bine instruită a națiunii române, capabilă să facă față concurenței pe piața muncii din alte țări, părăsește România pentru a contribui la creș-

terea altora. Acasă rămân bătrânii, bolnavii, leneșii, timizii, cei lipsiți de imaginație sau inițiativă, ca și cei a căror ofertă nu are căutare prin alte părți. Deja se simte cum meserii întregi nu mai dispun de specialiști care să le practice în România sau dispun de specialiști de mâna a doua. Or, profesioniști de mâna a doua fac o țară de mâna a doua !

Cea mai dureroasă dimensiune a emigrației privește plecarea creierelor, a inteligențelor și abilităților superioare prin capacitatea lor creativă, inovatoare. Așa-zisul *braindrain* (« fuga creierelor ») lovește din plin România. Cei mai performanți români (majoritatea educați în România) sunt recrutați de instituții străine, îmbunătățind recordurile științifice ale acestora. Culmea, la progresul tehnologic generat de ei România nici nu are mijloacele financiare să acceadă.

În acest punct, două remarci complementare se impun. Prima ține de faptul că majoritatea românilor care emigrează merg în SUA, iar nu în UE. Faptul este și mai evident dacă vorbim despre persoanele superdotate sau înalt educate. Rezultă că munca românilor în cauză nu se va contabiliza nici măcar în cadrul UE spre a contribui la creșterea fondurilor de coeziune acordate României.

Desigur, în timp, destinația emigranților, ca și motivele și scopurile emigrației se schimbă. Problema fundamentală și rațiunea îngrijorării rămân aceleași. Dacă fluxurile migratorii îndreptate către SUA au mai scăzut în ultima vreme, lucrul se explică prin politica americană în materie de emigrație care a devenit mai restrictivă, iar nu prin aceea că politica economico-socială a UE (inclusiv a României) este mai atrăgătoare. Dimpotrivă, în timp ce Europa iese cu greu din criza economică (iar România iese pentru cei care au, iar nu pentru cei care nu au), în SUA, politicile anticriză au fost mult mai pragmatice și mai eficiente. Pe de altă parte, motivul principal pentru care emigranții români (în special cei tineri) nu se întorc acasă nu este de natură economică, ci de natură moral-politică. La revenirea celor care decid totuși să se întoarcă, autoritățile nu taie « vițelul cel gras », ci dau drumul « câinilor » capitalismului « de cumetrie ».

Cea de-a doua privește scăderea economiilor trimise acasă de românii care lucrează în afara granițelor țării. Faptul nu se explică doar prin reducerea veniturilor lor din străinătate pe fondul crizei economice globale, ci mai ales prin decizia de a se stabili definitiv pe alte meleaguri. O spune și împrejurarea că mărirea ratei șomajului în țările de imigrare nu i-a determinat să se repatrieze. Până și în condiții vitrege, mulți români decid deci să-și organizeze viața cu caracter permanent departe de patria lor. Ei sunt definitiv pierduți.

La pierderea menționată se adaugă și altele. Familiile rămase acasă beneficiază de ajutoare sociale întrucât, deși principalii lor membri activi au venituri, acele venituri nu se înregistrează în România și asupra lor nu se percep contribuții la bugetul asigurărilor sociale. Paguba este astfel dublă :

pe de o parte, beneficiază de bani de la buget persoane care în realitate nu ar întruni condițiile pentru a fi întreținute de stat, dar mai ales, pe de altă parte, bugetul asigurărilor sociale devine tot mai mic în timp ce familiile celor plecați din România sunt tot mai în vârstă și au tot mai mare nevoie de a recurge la el.

În mod tradițional țară de imigrație, România s-a transformat în ultimii zece ani în țară de emigrație. Altădată atrăgătoare și primitoare pentru străini, ea își alungă astăzi propriii fii și propriile fiice. Este o schimbare de matrice culturală cu urmări grave.

Cât privește dispariția clasei mijlocii, aceasta nu se explică doar prin emigrație. Clasa mijlocie moare și pe loc. Un număr imens de întreprinderi mici și mijlocii au falimentat sau au căzut în letargie. Profesiunile libere sunt sufocate de impozite, iar practicanții lor fie lucrează la negru, fie recurg la mila publică. Organizațiile civice așezate pe baze socio-profesionale, în lipsa unei politici de stat care să le încurajeze, trăiesc într-un anonimat jenant atunci când nu sunt silite să-și înceteze activitatea. Singurele organizații neguvernamentale care prosperă sunt cele politice : partide deghizate în hainele unei « preoțimi seculare » care se îngrașă din serviciile de propagandă, dezinformare și manipulare prestate în folosul actorilor politici oficiali.

Cu coloana vertebrală a societății (clasa de mijloc) fracturată, națiunea română este silită să-și lege ultimele speranțe de elite : politice, economice, culturale. Elita politică este afectată de corupție, fără îndoială. Nivelul la care aceasta este percepută depășește însă cu mult realitatea. Vinovați de o asemenea percepție și de prejudecățile pe care le-a generat sunt mulți. Concluzia (falsă) potrivit căreia « toți » conducătorii României ar fi corupți, și anume corupți în mod « excepțional » (adică dincolo de ceea ce se întâmplă în toate celelalte țări membre ale alianțelor din care România face parte), este însă rezultatul unei strategii conștiente, care urmărește vitregirea națiunii de liderii săi și rătăcirea ei pe cărările istoriei.

Divorțul dintre conduși și conducători, distrugerea iremediabilă a încrederii masei în elitele sale s-au realizat inclusiv cu participarea cozilor de topor din România. Efectele unei asemenea acțiuni sunt perverse. Pe de o parte, repudiindu-și păstorii, turma nu mai este condusă. Or, lipsa conducerii creează nevroza populară totdeauna asociată cu vacanța puterii, iar aceasta strivește totul sub un val de furie irațională. Pe de altă parte, care om serios, cinstit, competent, talentat și devotat mai acceptă să fie lider, știind că aceasta îl supune automat prezumției de corupție, etichetelor jignitoare, condamnărilor fără judecată ? Locul lăsat astfel liber se umple cu lideri tot mai răi și cercul vicios își continuă rotația ucigașă.

La începutul anilor '90, când privatizarea economiei românești abia începea, gândeam că ar fi bine ca aceasta să se dizolve în economia occidentală. Faptul ar fi însemnat integrarea ei într-un mediu omogen, în care nu s-ar mai fi vorbit despre o « economie națională românească » dar, agenții economici români ar fi beneficiat de egalitatea de șanse cu omologii lor într-o Europă a coeziunii economice, sociale și teritoriale. Ceea ce a urmat

a fost nu dizolvarea, ci evaporarea economiei românești. Astăzi, ea este doar o economie de sucursale. Societățile-mamă o folosesc spre a-și rentabiliza propria activitate, fără a se gândi la nevoile și aspirațiile românilor. Au existat cazuri în care întreprinderi românești profitabile și-au încetat activitatea doar pentru a reduce concurența patronilor străini.

Situația este cu precădere tragică în sectorul bancar. Băncile care activează pe piața financiară românească (cu excepții nesemnificative) sunt deținute de capitalul străin. După expresia economistului Ilie Șerbănescu, băncile-mamă se comportă cu ele așa cum o face o metropolă cu colonia. România este astfel lipsită de pârghii proprii pentru finanțarea unor proiecte și politici naționale.

Concluzia este că nici despre o elită economică românească nu mai poate fi vorba.

Cum stăm însă cu elita culturală ? Români de talent care vor să rămână în țară probabil că mai există. Însușirile lor native, pentru a avea căutare și a produce valoare adăugată, trebuie șlefuite de școală. Or, cine să prelucreze diamantul brut al inteligențelor românești când, potrivit ultimelor reglementări în materie, marii profesori au fost pensionați forțat în plină putere creatoare fără ca măcar să li se mulțumească pentru serviciile aduse ? Lupii tineri ai învățământului, fluturând diplome de complezență dar obținute în străinătate, le-au luat locul.

Într-adevăr, cuvântul-cheie este « străinătatea ». Vechea școală românească având performanțe recunoscute, cea care a i-a produs, printre alții, pe specialiștii recrutați în Silicon Valley și care lucra după o programă adecvată nevoilor românești, este acum obligată să producă spre a satisface prioritățile altora. Nu se mai preia de la alții ceea ce ni se potrivește nouă, ci se renunță la ceea ce este potrivit pentru români spre a se furniza, pe banii contribuabilului român, competențele căutate de străini.

Cercetătorii care publică în revistele românești nu primesc nici un calificativ. Pentru a fi cotați valoric și promovați în consecință, este nevoie să publice în reviste străine. Evident, multapreciatul indice de impact al respectivelor reviste a fost stabilit de străini. Aceiași care, după ce au decis că numai produsul lor contează, refuză să publice creațiile științifice ale românilor. Excepție fac românii care intră în colective de cercetare străine și apar pe ultimele locuri ale listelor de autori. Astfel, publicațiile românești sunt condamnate la irelevanță (căci nimeni nu are de ce să publice în paginile lor), iar oamenii de știință români sunt condamnați la anonimat și marginalizare.

Subfinanțate, arta și sportul nu mai au prin cine vorbi lumii despre modul specific românilor de a crea valori universale. Poate doar literatura, care nu reclamă resurse financiare deosebite, să stea mai bine. Ea suferă însă de handicapul cunoscut al unei limbi de circulație redusă. Excepții fericite se înregistrează în cinematografie, dar premisele durabilității sunt incerte. Câte voci românești se aud azi pe scenele teatrului liric mondial ? Mult mai puține decât în vremurile comunismului. Ca să nu mai vorbim de sport.

Țara care altădată vorbea lumii prin performanțele Nadiei Comăneci, ale lui Ilie Năstase, Ivan Patzaichin sau prin cele ale handbaliștilor, rugbiștilor, fotbaliștilor etc. se face acum remarcată mai ales prin spectacolul jalnic al convocărilor la DNA. Avem în fața ochilor imaginea unei națiuni care dispare încetul cu încetul, inclusiv din conștiința omenirii, iar nu numai din competiția între națiuni și din raportul de forțe global.

Toate aceste tendințe negative sunt potențate de supărarea românilor pe ei înșiși și de dezbinarea lor. Un jurnalist britanic îmi relata recent perplexitatea cu care i-a auzit, la o conferință internațională la care investitorii străini își afirmaseră interesul pentru România, pe participanții români prezentându-și țara în termeni descurajatori. Ajuns ulterior la București, jurnalistul în cauză avea să constate cu propriile simțuri că realitatea coincidea cu evaluările străinilor, iar nu cu « autocritica » nihilistă a românilor. Prin urmare, se întreba dacă o atare abordare autodevalorizantă nu sperie cumva capitalurile și face ca profețiile sumbre să se autoconfirme : mai puține investiții înseamnă mai puțină creștere.

Denigrare și autodenigrare

Oare această excepțională tentație a autodenigrării este o caracteristică a poporului român în ansamblul său sau doar practica unei minorități (e drept, nu tocmai reduse numeric) care, în lipsa meritelor sau în lipsa operei (adică dotată fiind cu talente sterile), s-a autoproclamat « elită » și încearcă să-și mențină un atare statut ridicându-se pe sine prin coborârea tuturor celorlalți ? Se poate foarte bine susține (și ipoteza ar merita să fie verificată prin măsurători științifice) că autocritica nihilistă a românilor ține (și) de moda unui discurs public masochist, profitabil aliniat unui criticism extern (nu numai occidental, dar în special occidental) nu tocmai dezinteresat. Un asemenea discurs obține un oarece ecou dintr-un mimetism laș și simplist al mult prea multor români altminteri normali, fără a atinge însă nivelul unui fenomen popular. Amploarea ecoului, care amplifică practica printr-un efect de recul, a fost și este hipertrofiată de o propagandă masivă, stimulată și din afara țării, care i-a rezervat mai tot spațiul public. Românii trebuiau să fie astfel convinși că nu pot aspira la prea mult respect și nici revendica prea multe drepturi în lume, căci ar fi răi de o manieră excepțională ori cel puțin liderii lor ar fi iremediabil corupți, incompetenți, trădători, lacomi și irresponsabili. Că o atare propagandă a convins masiv populația sau s-a creat doar impresia că a făcut-o contează mai puțin. Este însă adevărat că România este mult mai mult și este altceva decât ceea ce se vede la televizor. Nu mai puțin însă, autodenigrarea funcționează în plan oficial și aparența creată de ea a luat locul realității. Pe de altă parte, cu cât România profundă este mai puțin convinsă de excepționalismul viciilor sale, dar este obligată să suporte efectele aparenței acestui excepționalism, cu atât riscul social rezultat din frustrarea și alienarea de masă este mai mare.

În sâmbăta dinaintea Floriilor (din 2012), în București au avut loc două manifestări populare : parada USL (impropriu denumită « congres ») și pelerinajul Bisericii Ortodoxe. La cel dintâi eveniment s-a decis că o viitoare colaborare între actuala opoziție și actuala putere este exclusă, concurența politică a fost echivalată cu dușmănia și a fost proclamat « jihadul ». Fără îndoială că în escaladarea unui asemenea război civil contribuțiile PDL și ale președintelui Băsescu sunt esențiale. Ele nu scuză însă mimetismul opoziției. Dezbinarea și excluderea, așadar, vor continua.

Dincolo, la pelerinajul Floriilor, s-au spus rugăciuni pentru unitatea națiunii, pentru întărirea morală a poporului, pentru dragostea între frați și pentru conducătorii țării. Că nu toți prelații se ridică prin comportamentul concret la înălțimea predicii lor este una. Biserica însă, în ansamblu, pare ultima care mai vorbește despre o națiune română coerentă, solidară, optimistă, împăcată cu sine și atașată de proiecte pozitive. Nu este cazul totuși ca neprietenii să se sperie. Și acest mesaj va fi anihilat. Atacul împotriva Bisericii deja a început !

Instrumentalizarea politică a Bisericii (care a atins culmi amețitoare odată cu alegerile prezidențiale din 2014) din afara sa și « comercializarea » actului religios (stimulată de creșterea sentimentului religios la un popor care, nemaiașteptând ceva de la sine și de la liderii săi, așteaptă totul de la divinitate) din interiorul său pregătesc un context îngrijorător.

Un pont pentru partenerul strategic american

4 mai 2012

CUPLUL-CHEIE DE MINIȘTRI ai primului Cabinet Ponta a fost cel format din ministrul Finanțelor și ministrul Internelor, cel mai probabil subconștient dar elocvent așezați chiar în capul listei guvernamentale. Cel dintâi avea de numărat banii, cel din urmă de numărat voturile. Amândoi aveau de rezolvat cvadratura cercului : cum să mărești salariile fără să mărești deficitul bugetar admis de FMI și de UE, respectiv cum să păstrezi echilibrul electoral între putere și opoziție în condițiile în care susținerea populară a arcului guvernamental s-a prăbușit. Iată de ce este foarte posibil ca istoria să vorbească despre « guvernul Georgescu-Rus ».

Acest guvern mai cuprindea însă și un alt cuplu-cheie : ministrul de Externe și ministrul Justiției. Care este legătura dintre ei ? Combaterea corupției. Într-adevăr, corupția erodează nu numai capacitatea societății românești de a performa, ci și credibilitatea României în lume. Or, ministerul Justiției are un rol esențial în lupta cu acest flagel. De succesul acestei lupte depinde viitorul națiunii române, dar și prezentul ei în cadrul alianțelor sale euroatlantice și în afara lor. De aceea, reforma justiției a devenit un argument de politică externă.

Pe de altă parte însă, este de netăgăduit că, după 2004, în România, eradicarea corupției s-a transformat din scop în mijloc pentru compromiterea și eliminarea adversarilor politici. O atare conversie a permis tocmai înflorirea corupției și a garantat, dacă nu neapărat impunitatea tuturor corupților, cel puțin fiabilitatea principalelor mecanisme prin care aceștia operează. Intenționat sau nu, abaterea atenției de la corupție la pseudocorupție a servit de minune la salvgardarea marilor corupți, români și străini deopotrivă, care au operat și operează pe teritoriul românesc.

Spre a concilia o asemenea metamorfoză cu imperativele integrării în structurile ordinii globale (în special cele euroatlantice), liderii « justițiar-populiști » ai României au încercat (și în mare măsură au reușit) să transforme « alianțele strategice » în « raporturi de vasalitate ». Corupția internă a corupt astfel relațiile externe, iar ministerul Justiției a devenit din instituție politică o instituție geopolitică. « Criteriului corupției » din sistemul de referință național – măsura în care persoana în cauză îi este utilă deținătorului puterii – i s-a atașat un criteriu similar în sistemul de referință internațional – măsura în care persoana în cauză este utilă intereselor unui anumit stat în România. Și, pentru ca verificarea criteriului din urmă să fie mai simplă și mai certă, s-a ajuns ca « internaționalismul capitalist » să fie definit ca absență sau repudiere a patriotismului românesc. (« Criteriul corupției » a evoluat de-a lungul timpului. Pe plan intern, dacă la început « corupții » erau oponenții politici, s-a sfârșit prin a-i include în această categorie pe toți cei care nu mai

erau folositori la cucerirea, menținerea și exercitarea puterii. Pe plan extern, dacă la început « corupții » erau cei ostili unei anumite puteri sau sceptici cu privire la alianța cu ea, s-a sfârșit prin a-i trece în rândul corupților și pe susținătorii respectivei alianțe în măsura în care susținerea era acordată de pe poziția intereselor naționale românești.)

Cât de coruptă este lupta împotriva corupției ?

Partea A

Preocuparea partenerilor externi în ceea ce privește corupția românească este explicabilă și legitimă. Și aceasta cu atât mai mult cu cât este vorba despre parteneri din cadrul alianțelor (NATO) sau structurilor transnaționale de tip federal (UE) din care România face parte. Pe de o parte, corupția poate infecta activitatea instituțiilor internaționale în care românii intră ca funcționari publici, în virtutea calității de membru al României. Pe de altă parte, corupția românilor poate afecta obținerea, corectitudinea utilizării sau chiar neutilizarea fondurilor comunitare (fondurile blocate pentru un stat membru și neutilizate de el sunt fonduri de care nu beneficiază alții, în stare să le folosească) constituite pe plan internațional sau transnațional și la care România are vocație potrivit acordurilor internaționale convenite de ea. În fine, corupția poate submina securitatea aliaților României în condițiile în care instituțiile românești chemate să contribuie la întărirea securității colective prin prestații proprii specifice sunt coruptibile. (Exemplele pot merge de la actele de corupție care vulnerabilizează în concret paza frontierei externe a UE și până la cele care vizează « cumpărarea » deciziilor politice, adică trădarea pur și simplu.) Presiunile menite să determine eradicarea unor asemenea comportamente deviante sunt legitime și chiar necesare.

O problemă specială apare însă dacă însăși lupta împotriva corupției este coruptă. Lucrul se petrece atunci când combaterea corupției și a corupților nu mai este scopul acțiunii, ci doar un mijloc pentru scoaterea din jocul politic sau, în general, din spațiul public a unor persoane, corupte sau nu, care prin acțiunea lor publică absolut legală și absolut justificată din perspectiva intereselor celor care le-au încredințat puterea deranjează cercuri de interese oculte și nelegitime. Când aceste cercuri de interese sau interesele respective sunt externe, coruperea acțiunii vizând anticorupția (ceea ce ar putea fi privit ca o ridicare la pătrat a nocivității comportamentelor deviante, adică a corupției) conduce la subordonarea interesului național – acela de a elimina corupția din viața societății date – intereselor altei / altor națiuni. O luptă împotriva corupției ghidată de interese străine care nu sunt în sincronie perfectă cu interesele națiunii ce o poartă conduce la transformarea relației de alianță cu purtătorii acelor interese străine în vasalitate față de ei.

« Corupție » este orice deviere de la regulă. Fiecare națiune își stabilește regulile în funcție de interesele sale vitale și le apără în așa fel încât să conserve unitatea, coerența, eficiența, securitatea și stabilitatea sa. Când actul de justiție, adică actul de apărare a legalității, este înfăptuit cu gândul și în scopul de a conserva unitatea, coerența, eficiența, securitatea și stabilitatea altor națiuni, cu sacrificiul unității, coerenței, eficienței, securității și stabilității națiunii proprii a autorității judiciare în cauză,

națiunea din urmă își pierde suveranitatea. Independența actului de justiție nu privește numai lipsa influențelor politice interne, ci și, sau chiar mai ales, lipsa influențelor politice externe. Orice amestec extern în administrarea actului de justiție dintr-o țară, fie el și animat de intenții aparent pioase, limitează suveranitatea acelei țări. Cum în relațiile dintre ele statele nu operează din dragoste, ci din interes, rezultă că limitarea suveranității unei țări de către alta nu poate fi făcută niciodată (decât cel mult aleatoriu, provizoriu, și deci iluzoriu) în favoarea celei dintâi.

Crearea unei democrații transnaționale europene și a unei națiuni cosmopolite corespunzătoare justifică organizarea unei justiții de tip federal la nivel european. Aceasta nu va anihila însă rolul și nu va limita libertatea justiției naționale, adică a justiției statelor federate. Fiecare va trebui să acționeze independent în domeniul său de competență, potrivit distribuției de puteri sau de atribuții convenite de statele membre.

Partea B

Corupția se combate prin metode represive și metode preventive, prin măsuri focalizate pe caz și măsuri structurale, prin acțiuni strict interne, prin urmărirea surselor corupției și atacarea refugiilor corupților în afara țării. În ceea ce privește măsurile represive, ele se iau cu respectarea drepturilor omului – căci și corupții sunt oameni titulari de drepturi specifice – și a principiilor statului de drept – dintre care unul spune că este preferabilă achitarea unui vinovat decât condamnarea unui nevinovat.

Când combaterea corupției devine un instrument – instrument pentru eliminarea concurenței politice interne și promovarea unor agende geopolitice externe – și încetează să mai fie o țintă, ea se împiedică de obligația de a respecta regulile statului de drept și drepturile omului. Depășirea unui atare obstacol presupune adoptarea unor măsuri excepționale, neconforme cu regulile amintite. Pentru a justifica asemenea măsuri – în fapt, asemenea derapaje democratice –, a fost necesară susținerea caracterului excepțional al fenomenului de combătut. Astfel s-a ajuns la acreditarea mitului excepționalismului corupției românești. Potrivit acestui mit, românii nu numai că sunt corupți, dar la ei corupția ar fi una fără pereche în vreo altă țară, în vreun alt loc din lume. De aceea, o corupție excepțională cere măsuri excepționale, respectiv un regim de maximă represivitate, care nu mai ține cont de libertățile civile, de dreptul la apărare, de prezumția de nevinovăție etc., sau le restrânge semnificativ. Din punctul de vedere al intereselor geopolitice externe, aceasta prezintă și avantajul – altminteri foarte necesar – al decuplării corupției din România și a acțiunilor îndreptate împotriva ei de conexiunile sale externe și de lupta împotriva lor. Astfel, în timp ce « corupții » sau « presupușii corupți » români sunt urmăriți fără restricții și fără vreo limitare principială, « corupătorii » din străinătate ai românilor sunt la adăpost de un deranj similar, bucurându-se de o adevărată imunitate. La urma urmelor, ca instrument politic, lupta împotriva corupției nu trebuie să vizeze, chipurile, decât ținte românești sau românofile, fără efecte de recul asupra stărilor de fapt din afara României.

La aceste observații trebuie adăugat faptul că asemenea abordări și raționamente au afectat inclusiv acțiunea partenerilor externi ai României sincer preocupați de dimensiunile corupției românești și de eradicarea acesteia. Punând accentul pe metodele represive și furați de ideea excepționalismului corupției românești, partenerii în cauză au acceptat, încurajat și chiar susținut prin măsuri active comportamentul autoritar

al factorilor politici români autoproclamați campioni ai cinstei și ai combaterii corupției. S-a pierdut astfel din vedere nu numai faptul că, dacă orice putere corupe, puterea concentrată excesiv îl va corupe excesiv pe deținătorul ei, ci și că, într-un mediu foarte corupt (chiar dacă nu de o manieră excepțională, dar măcar de o manieră structurală), orice putere scoasă în afara unui sistem de echilibru prin contraponderi va fi imediat coruptă și va aluneca inexorabil spre abuzuri maxime. Asemenea abuzuri vor distruge buna guvernare în loc să distrugă corupția. Este exact rezultatul obținut ca urmare a politicilor excepționale de tip represiv susținute chiar de către aceia care au dorit binele României (ca să nu mai vorbim de ceilalți). Aceștia au pierdut atât șansa de a lucra cu o Românie mai puțin coruptă, cât și pe aceea de lucra cu o Românie competent guvernată. Din păcate, refuzul asumării responsabilității pentru acest dublu eșec a condus la concluzia că România este funciar neguvernabilă și a determinat adoptarea unei politici de punere sub tutelă a națiunii române.

Lucrul a fost posibil întrucât, poate și sătui să mai aștepte progrese reale pe câmpul de bătălie cu adevărata corupție, partenerii externi ai României au preferat obediența rezistenței – adică « prietenia » fără identitate națională celei a « internaționaliștilor români ». Ei au uitat, se pare, că în politică, la fel ca în fizică, te poți sprijini numai pe ceea ce îți rezistă.

Într-o discuție privată purtată cu ambasadorul SUA, Alfred Moses, la finele anului 1996, am încercat să aflu ce ar putea convinge superputerea americană (vârful ordinii unipolare a acelui moment) că merită să intre într-un parteneriat privilegiat cu România. La data respectivei conversații, SUA nici nu se gândeau să susțină invitarea României în NATO, favorizau relația cu Polonia și celelalte state ale Grupului de la Vișegrad în contextul strategiei lor central- și est-europene, urmăreau albanizarea Balcanilor și penetrarea Caucazului de Sud cu sprijinul Turciei, tratând Bucureștiul cu o suspiciune izvorâtă dintr-un amestec de ignoranță, prejudecăți și complexe, dar și din experiențele aiuritoare ale mineriadelor și ale ambiguităților politicii românești față de Kremlin. Înaltul diplomat american mi-a răspuns că nu ne sfătuiește să ne luăm angajamente că vom urma servil politica Washingtonului în orice condiții (guvernele se schimbă și asemenea promisiuni mor odată cu ele), nici să promitem furnizarea de avantaje geostrategice majore în folosul politicii globale a acestuia (America este prea puternică pentru a accepta că strategia sa depinde de sprijinul României), ci să demonstrăm că suntem gata să adoptăm modelul de organizare socială american, respectiv principiile pe care acesta se bazează. Numai o astfel de compatibilitate culturală poate motiva interesul pentru și încrederea într-un parteneriat româno-american, asigurându-i totodată durabilitatea.

De la aceste sfaturi am pornit atunci când, în primăvara lui 1997, la Washington, am propus, în cadrul unor lungi dezbateri, secretarului de stat Madeleine Albright și adjunctului său, Strobe Talbott, parteneriatul strategic între SUA și România. Prin reforme politice, economice și sociale, circumscrise inevitabil de tradițiile sale culturale, România urma să facă modelul

său de viață, dacă nu identic, cel puțin compatibil cu cel american. În același timp, datorită poziției sale geografice, România era gata să se insereze util în strategia regională a SUA, realizându-se astfel o complementaritate geostrategică. În fine, parteneriatul se putea fonda pe solidaritatea de interese decurgând din convergența obiectivelor de securitate (națională) ale României și ale SUA în Europa și în lume. Consecința analizei a fost consacrarea parteneriatului strategic americano-român în toamna lui 1997. Atunci, împreună cu asistentul secretarului de stat, Marc Grossman, a fost convenit un document care, pornind de la argumentele durabile ale compatibilității, complementarității și convergenței, stabilea ca mecanisme ale relației parteneriale comunicarea, consultarea și concertarea în toate domeniile acoperite de politica de securitate. Cea mai importantă asigurare că o asemenea relație va dura rezida tocmai în faptul că interesele naționale ale părților erau reciproc respectate în condițiile în care se putea constata că, în mod obiectiv, între ele nu există contradicții fundamentale.

De unde am plecat și unde am ajuns ? Indubitabil, președintele Băsescu a fost fidel intereselor americane și a așezat România pe linia acestor interese. Chiar dacă maniera în care și-a definit și motivat opțiunea nu a fost de natură să entuziasmeze, ideea că parteneriatul strategic cu SUA trebuie să fie o constantă esențială a politicii românești și că România trebuie să ofere garanții de fidelitate spre a-l susține exprimă un raționament corect. Prețul cerut pentru un asemenea angajament este însă de discutat. În schimbul loialității în relația partenerială transatlantică, Casa Albă urma să accepte și chiar să gireze autoritar-populismul în politica internă românească.

Corupția intrinsecă acestui *quid pro quod* a corupt și raționamentul strategilor americani. Ei au conchis, probabil, că este mai simplu și eficient să obții serviciile unor politicieni aflați la putere pentru că li s-a trecut cu vederea folosirea oricăror mijloace întru înlăturarea concurenților politici decât să negociezi coordonarea intereselor naționale, fie ele și convergente, cu lideri câștigători ai unei competiții electorale corecte și beneficiari ai unei susțineri populare conștiente și angajate. Cu urmarea că unicul criteriu pentru aprecierea valorii unui lider român din perspectivă americană este utilitatea lui pentru interesele Americii, iar nu relevanța lui pentru interesele României. Așa se face că parteneriatul strategic româno-american a ajuns dependent de relația personală dintre administrația SUA și conducătorii în exercițiu ai României, iar nu de congruența între interesele naționale române și americane (congruență deopotrivă obiectivă și construită sau de construit).

Într-un atare context, nu este de mirare că un fost procuror comunist [Monica Macovei] suspectat de încălcarea drepturilor omului a ajuns să fie « mentorul » oficial al ambasadorului SUA la București, că de dragul « luptei împotriva corupției » ni se recomandă menținerea în funcție a unor persoane cărora legea nu le permite prelungirea mandatului (sau, alternativ, modificarea legii cu dedicație personală, căci nu organizarea funcției, ci ocupantul ei contează), că interacțiunea dintre diplomația americană și societatea românească a devenit selectivă și exclusivă. Cândva, orice personalitate română putea discuta cu ambasadorul SUA, căci ea reprezenta o parte cât de mică a realității românești ce se cerea înțeleasă în integralitatea ei. Astăzi, un asemenea lucru nu se mai întâmplă, căci nu contează ce vor și cred românii, ci doar dacă ei sunt ferm ținuți în mână de stat.

Așa ajungem din nou la guvernul Ponta I. Ministrul său de Externe (ca și cel de Interne, de altfel [Ioan Rus]), venit din zona Clujului, avea toate datele care să indice preferința pentru un parteneriat strategic cu Germania. Ministrul Justiției avea serioase motive să nu simpatizeze cu « mentorul » ambasadorului american, cu vederile și metodele sale. (Cu certitudine, domnul Corlățean este un patriot – ceea ce doamna Macovei nu este.) Oricâte eforturi de împăcare a contrariilor ar face premierul, acest cuplu de miniștri nu va fi dispus să îndrepte « lupta împotriva corupției » spre eliminarea acelorași adversari politici (*sic !*), căci este mai aproape cămașa decât haina. De aici poate izbucni o luptă de gherilă între « partizanii Americii » din România, o luptă care va afecta deopotrivă interesele naționale românești și cele americane (în România). În măsura în care interesele vitale ale românilor sunt prizoniere ale strategiei americane și strategia americană este prizonieră a luptelor politice intestine românești. Tandemul Marga-Corlățean avea misiunea istorică de a renaționaliza justiția română (ceea ce implică și depolitizarea ei) și de a reabilita caracterul strategic al parteneriatului româno-american.

Iată de ce guvernul Ponta a oferit un pont partenerului strategic american. La încheierea unui ciclu politic dramatic în istoria României (2004-2012), era timpul ca Washingtonul să reseteze relațiile cu Bucureștiul. Pe scurt, aceasta însemna ca politica internă a României să fie lăsată pe seama românilor, iar relația strategică cu ei să fie garantată de solidaritatea intereselor naționale care circumscrie strategia proiectelor lor comune, iar nu de obediența personală a unor lideri trecători și oportuniști pentru care interesele românești au caracter subsidiar. Câtă vreme interesele strategice ale României și ale SUA converg, cel mai sigur conducător român pentru SUA este acela care este cel mai fidel intereselor naționale românești.

P. S. SUA nu au valorificat « pontul ». Nici în 2012, nici în anii care au urmat.

O Românie obedientă e mai bună decât una rezistentă

La aproximativ un deceniu și jumătate de la căderea regimului comunist românesc (cu care SUA nu s-au descurcat chiar rău), administrația americană a avut de optat, pe de o parte, între a susține ascensiunea în fruntea statului român a unor lideri democrați slabi sau a unor lideri autoritar-populiști puternici, iar pe de altă parte, între preferința pentru lideri naționali susținuți dar și controlați de forțe politice

naționale semnificative, și aceea pentru lideri anaționali (să le zicem « internaționaliști de nicăieri »), fără sprijin național masiv și fără rădăcini electorale adânci. Ca mai totdeauna în istoria lor recentă, SUA au preferat ordinea haosului și predictibilitatea incertitudinii, chiar dacă aceasta implica renunțarea la valorile moral-politice pe care le predică întruna. Totodată, în consonanță cu tradițiile tuturor puterilor imperiale, ele au făcut tot ce este posibil pentru slăbirea conducătorilor naționali susceptibili de a da prioritate intereselor naționale față de cele americane atunci când respectivele interese nu ar fi coincis. Și aceasta chiar dacă liderii « integral internaționaliști » riscau ca, în demersurile lor, să se vadă lipsiți de suport popular. Lipsa popularității a fost considerată a fi un preț mai acceptabil decât impredictibilitatea sau neconformitatea deciziilor luate sub control democratic.

Politica externă este continuarea politicii interne în afara statului cu alte mijloace. Cu mențiunea că o atare continuitate se realizează pe linie logică, iar nu axiologică. Cu alte cuvinte, în politica externă se transferă logica intereselor interne, exprimate acum în termeni geopolitici, iar nu valorile democratice care circumscriu ordinea internă a statului în cauză – în speță, a SUA.

Opțiunea americană în ceea ce privește formula optimă de conducere a României a fost ghidată și de sentimentul că interesele americane în regiunea carpato-danubiană și chiar în cea pontică nu sunt amenințate. Considerând că Rusia este doar o putere regională, și aceea decadentă, după înfrângerea în Războiul Rece și eșecul conducerii ruse postsovietice de a evita dependența economică a țării de exportul de hidrocarburi, America, « jandarmul global », s-a considerat în siguranță. Pentru Washington, Rusia apărea mai mult ca un potențial partener, gata ca în schimbul acestui parteneriat să accepte orice condiții politice prealabile, decât ca un adversar actual. « Rusia nu mai este vechiul inamic, dar nu este încă noul aliat », iar această stare de incertitudine, la fel ca pe vremea lui Gorceakov, după înfrângerea în Războiul Crimeii (1856), « nu o face să se ofenseze, ci să se asocieze » – iată ideile care au dominat strategia americană față de Moscova după dispariția URSS. De aceea, Washingtonul a conchis că are nevoie mai degrabă de o Românie obedientă decât de o Românie rezistentă.

O Românie rezistentă ar fi fost capabilă să se opună unei politici agresive rusești, dar la fel de bine s-ar fi putut opune și exigențelor euroatlantice. Cum agresiunea rusească nu era previzibilă, a apărut ca preferabilă obediența. O obedință garantată de două slăbiciuni esențiale : lipsa unei agende naționale și lipsa unei susțineri populare consistente pentru elitele naționale. Dincolo de aceasta apărea ca necesară susținerea unor lideri apți de a impune ordinea și liniștea internă prin represiune, chiar dacă nu aveau nici priceperea, nici caracterul pentru a face legea respectată prin politici economice și sociale adecvate cu caracter structural. Așa se face că eliminarea elitei politice naționale românești a fost acceptată, dacă nu chiar stimulată, cu seninătate.

Astăzi, când Rusia, împreună cu Germania, dar și cu Ungaria, Serbia și Bulgaria, pun în discuție arhitectura de securitate din Europa Centrală și de Est, SUA caută o elită politică românească autentică, aptă să mobilizeze națiunea română la rezistență și pe care să se poată baza în apărarea și promovarea intereselor sale strategice și a politicii sale regionale. Din păcate nu o mai găsește. Iată rezultatul unor opțiuni greșite, care abandonează țintele strategice de dragul unor câștiguri tactice.

Cine concepe și cine răspunde pentru acțiunea externă a României ?

20 mai 2012

ÎNTREBAREA LEGATĂ DE REPREZENTAREA externă a României la nivel politic înalt a constituit subiect de controversă de la adoptarea primei Constituții postcomuniste a țării. În acest context, demne de remarcat sunt două aspecte. Primul este acela că o dezbatere similară pe tema politicii interne nu a fost nici măcar schițată, ca și când între planul intern și cel extern nu ar exista nici o legătură. Al doilea se referă la împrejurarea că disputa nu a adus în discuție relația dintre conceperea și aplicarea politicii externe, răspunderea pentru politica externă și reprezentarea statului în acțiunea externă.

Să începem analizându-l pe cel dintâi. Formula lui Nicolae Titulescu « Dați-mi o bună politică internă și vă voi da o bună politică externă » este binecunoscută și ea subliniază cu justețe legătura intrinsecă dintre cele două laturi ale politicii naționale. În epoca interdependențelor globale, mai ales, pe drept numită și postwestfaliană sau postnațională, reciproca (« Dați-mi o bună politică externă și vă voi da o bună politică internă ») este și ea adevărată. Prin urmare, a separa conceperea și executarea celor două laturi ale politicii naționale este o greșeală.

O greșeală pe care Constituția României nu o face. În art. 102 aceasta spune : « Guvernul, potrivit programului său de guvernare aprobat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării. » Așadar, guvernul, sub supravegherea politică a Parlamentului ca reprezentant direct împuternicit de națiune, concepe și execută, programează și realizează atât politica internă, cât și pe cea externă a țării. Fiecare dintre ele trebuie să fie coerentă, și deci unitară, iar ansamblul lor, de asemenea.

Consecința este – și aceasta se regăsește în alte prevederi constituționale necontroversate – că răspunderea pentru realizarea politicii externe îi revine tot guvernului. El răspunde în fața Parlamentului (permanent) și a electoratului (efectiv cu prilejul alegerilor). Nici nu s-ar putea altfel. Cel care execută este și chemat să răspundă pentru ceea ce face. Nimeni nu o contestă.

De aici ajungem la bizareria celuilalt aspect menționat : dacă problema conceperii și executării politicii externe este în afara disputei, cea a reprezentării naște pasiuni. În focul acestora, nu se observă nici măcar că art. 80 (1) din Constituție nu face distincție între reprezentarea externă și cea internă atunci când spune că « Președintele României reprezintă statul român... ». În lipsa unei atari distincții, cuvântul are, în orice interpretare făcută cu bună-credință, sensul că « simbolizează », « personifică », « încarnează » statul în relația cu cetățenii (cu poporul) și în cea cu interlocutorii străini. (Evident, președintele nu este statul, ci doar imaginea lui sintetică și perceptibilă sen-

zorial.) În măsura în care între realizarea politicii externe și răspunderea pentru aceasta nu poate exista și nu există separație, cu atât mai puțin reprezentarea poate fi ruptă de realizare și de răspundere.

În plan logic, se pune întrebarea : ce reprezintă acela care nu concepe și nu realizează politica externă ? Poate el reprezenta persoana (adică statul) în mod abstract, fără vreo legătură cu acțiunea ei, o acțiune exprimând interesele ei vitale ? Ar fi absurd – iar o bună interpretare a legii nu poate duce la soluții absurde sugerând că legiuitorul a fost nebun.

În plan juridic, întrebarea este : poate exista un drept de reprezentare fără răspunderea aferentă ? Evident, nu ! Urmează că, pentru a răspunde, reprezentantul trebuie să primească în prealabil un mandat specific pe care să-l ducă la îndeplinire și în funcție de care să dea socoteală. Un asemenea mandat nu poate fi primit decât de la cel care concepe și realizează în concret politica reprezentată. În plus, legea trebuie să prevadă și o procedură a răspunderii. O atare procedură are a asigura coerența între răspunderea decidentului și cea a reprezentantului. Or, președintele nu răspunde în fața Parlamentului pentru reprezentarea externă a statului decât în cazul în care, prin ilegalitățile comise, se ajunge la suspendare sau la demiterea pentru trădare. Acestea sunt însă cazuri excepționale. Ce ne facem cu erorile mai mici, care pot fi corijate prin metode mai puțin dramatice ? Poate răspunde guvernul pentru politica sa externă dar nu și pentru reprezentarea sa externă de care depinde realizarea ei ? Poate, de asemenea, răspunde guvernul pentru un act de reprezentare pe care nu l-a mandatat ? În fine, să mai adăugăm că, așa cum Parlamentul nu-l poate controla pe președinte pentru activitatea sa curentă (nu există prevedere constituțională în acest sens), tot așa nu-l poate nici mandata. Singurul mandatat și controlat de Parlament este guvernul. Reglementarea este coerentă. Aplicarea ei trebuie să fie la fel. Guvernul are deci capacitatea de a realiza politica externă și sub aspectul reprezentării externe. Astfel se asigură coerența acțiunii externe în ansamblul ei.

În plan practic, se pune întrebarea : cu cine preferă să negocieze partenerii externi și în cine au mai mare încredere ? În decident (guvernul) sau în reprezentant (președintele ca simplu intermediar) ? Răspunsul este evident : nu discuți cu câinele care te latră, ci cu cel care îl ține de lanț. Reprezentarea externă a României nu poate fi desprinsă, așadar, de nevoia ca ea să fie și eficientă.

Concluzia nu se schimbă (dimpotrivă) nici dacă citim articolul din Constituție referitor la atribuțiile președintelui în domeniul politicii externe. Astfel, art. 91 (1) prevede că « șeful statului încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern, [...]. » ; art. 91 (2), că « Președintele, la propunerea guvernului, acreditează și recheamă ambasadori [...] » ; iar art. 91 (3), că « reprezentanții diplomatici ai altor state sunt acreditați pe lângă președintele României ». Atât ! Treaba o face guvernul. Președintele o oficializează din mandat guvernamental. Doar așa pot cetățenii supraveghea în mod curent, prin intermediul Parlamentului, mersul politicii românești. Căci numai guvernul răspunde în fața legislativului pentru politica sa – mai exact, pentru deciziile de oportunitate politică.

De-a lungul timpului, unii s-au străduit să extragă pentru șeful statului puteri decizionale în materia politicii externe din legislația care îi conferă rolul de a prezida ședințele Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Acesta nu este însă un for de decizie, ci unul de coordonare între instituții care nu se subordonează ierarhic. De aceea, el nici nu răspunde în mod direct și în nume propriu, ci numai instituțiile componente răspund. Mai mult, a prezida (o ședință, un for) nu înseamnă a decide sau a conduce. De aceea, guvernul nu se poate apăra de răspundere în fața Parlamentului invocând hotărârile consiliului amintit.

Din toate cele de mai sus rezultă că, ori de câte ori nu este vorba despre o simplă ceremonie de semnare a unui tratat, ci de negocieri politice, reprezentarea externă a României cade în sarcina și în sfera prerogativelor guvernului, respectiv ale primului-ministru. Indiferent cum îl cheamă ! Așa ar fi trebuit să fie deci și în cazul Summit-ului NATO de la Chicago din 20-21 mai 2012. De aceea, propunerea ca președintele să « reprezinte » statul la reuniunile politice de nivel înalt ale NATO, iar premierul să « participe » la Consiliile Europene este un fals compromis. El nu are nici o bază constituțională.

Cât privește prezența premierului la Consiliul European din 23 mai, ea se sprijină și pe un argument suplimentar. Evenimentul privește relațiile externe ale României numai sub aspect geografic. Din punct de vedere politic, întrucât UE este o (con)federație de state-națiuni, iar Consiliul European, una dintre instituțiile sale prin care statele membre își exercită împreună acele atribute ale suveranității pe care le-au pus în comun, întâlnirea ține de domeniul politicii interne. În plus, agenda evenimentului este una pur economică. Ea presupune cunoașterea aprofundată a dosarelor pe care le gestionează guvernul și vizează luarea de decizii de natură a avea impact asupra respectivei gestiuni. Iată de ce întreaga dispută referitoare la cel care deține puterea de decizie sau de reprezentare în domeniul politicii externe este, în acest caz, inutilă.

Lucrurile au mers atâția ani pe un drum paralel cu Constituția pentru că, după adoptarea acesteia, România a avut parte fie de « premieri-umbră », care, prin vidul de caracter creat la conducerea guvernului, i-au obligat aproape pe șefii statului din perioadele respective să devină și șefi ai executivului, ca în sistemele prezidențiale, fie de « premieri fără țară » – adică fără partid sau fără o susținere reală în partidele politice ale majorității –, obligați să împartă atributele guvernării cu președintele spre a asigura echilibrul și stabilitatea la vârful puterii. Societatea a acceptat situația pe fondul deficitului de cultură politică, dar mai ales în siajul tradițiilor noastre autoritariste – comuniste, dar și precomuniste – în care se găsește și nevoia de un « părinte al națiunii », chemat să ne preia atât toate responsabilitățile, cât și toate turpitudinile. Iată de ce controversa în jurul participării la Consiliul European, născută cu precădere în condițiile coabitării politice, este

una politică și culturală în același timp. Prin aceasta, rezolvarea ei este cu atât mai importantă.

Desigur, țara are nevoie de liniște, iar nu de noi certuri. Desigur, guvernul Ponta I era unul chemat să organizeze alegerile și să asigure administrarea pe termen scurt a problemelor curente, iar nu să lanseze reforme strategice. Cu toate acestea, nici măcar un guvern de tranziție nu are dreptul să accepte derapaje constituționale. Pentru a uni aceste contrarii, executivul ar fi putut accepta un compromis care oricum ar fi fost mai aproape de litera și spiritul Constituției decât practicile care l-au precedat. El ar fi putut adopta un mandat privind poziția României la Consiliul European din 23 mai 2012, rugându-l apoi pe președintele Băsescu, printr-o scrisoare respectuoasă, trimisă în copie și liderilor europeni relevanți, să reprezinte România la acest eveniment. Ulterior, președintele ar fi urmat să fie invitat, potrivit art. 87 din Constituție, spre a informa guvernul cu privire la îndeplinirea mandatului. Pe o atare bază, guvernul ar fi fost în măsură să informeze Parlamentul și să răspundă în fața lui pentru cele întâmplate la Consiliul European. (În contrast, președintele informează Parlamentul doar dacă vrea și nu primește întrebări de la acesta.)

Dacă s-ar fi procedat așa, am fi avut confirmarea faptului că din lupta contrariilor se naște progesul, dovedindu-se totodată că și coabitarea poate servi le ceva. Dacă...

Între personificarea și personalizarea puterii

Cel care personifică puterea în ordinea democrată – adică este simbolul titularului originar al puterii, poporul – o exercită în calitate de mandatar. El este numai un administrator și un « detentor precar » (în termeni juridici de dicționar) al puterii, un deținător provizoriu al acesteia. În consecință, este limitat în acțiunile sale de prevederile mandatului – în cazul președintelui României, acesta este fixat de Constituție – și este obligat să dea socoteală de felul în care l-a îndeplinit.

Este interesant de observat că răspunderea mandatarului este antrenată în legătură cu obligațiile sale. Pentru angajarea, la nevoie, a unei asemenea răspunderi, legea a stabilit mecanisme adecvate. Exercitarea unor puteri care nu au fost încredințate prin mandat și care exced competențelor mandatate nu mai este sancționată prin mecanismele specifice mandatului, ci prin acelea specifice abuzului prin care este uzurpată puterea. Reaua îndeplinire a mandatului este, de regulă, sancționată politic cu prilejul alegerilor sau, în cazul guvernului, prin moțiunile parlamentare (dintre care cea mai severă este moțiunea de cenzură). Atribuțiile președintelui Republicii, neavând caracter executiv, nu sunt supuse controlului prin asemenea moțiuni. Fiind arbitru, iar nu jucător, președintele nu poate fi cenzurat de jucători (parlamentarii sau miniștrii), ci numai de beneficiarul jocului, poporul.

Abuzul de mandat sau exercitarea unor puteri neconferite prin mandat fiind o situație extraordinară, este sancționabilă doar prin măsura extraordinară a demiterii președintelui. În afară de demitere nu există nici o cale ordinară de control al abuzului de mandat sau al abuzului de puterea mandatată.

Personalizarea puterii este operațiunea prin care depozitarul și administratorul puterii se transformă în titular, în proprietar al puterii și, în consecință, dispune de ea în mod absolut, având chiar posibilitatea de a abuza de ea, de a o epuiza după bunul plac, fără a mai da socoteală nimănui. Legitimitatea mandatarului își află originea în legitimitatea mandantului. Legitimitatea titularului puterii își află originea în puterea însăși. De aceea, cel care personifică puterea nu are în fața cui răspunde și nici nu răspunde în fața nimănui. În exercitarea concretă a puterii personalizate, el nu poate fi limitat decât de alte puteri.

Personalizarea puterii este exact ceea ce s-a întâmplat în România după 2004. Pornind de la faptul mandatării prin alegeri directe de către întregul popor, președintele României a confundat caracterul absolut al procedurii electorale (tot poporul votează) cu caracterul absolut al puterii încredințate (o putere peste limitele constituționale ale mandatului). De aici s-a susținut că ceea ce i s-a încredințat a fost puterea însăși, în totalitatea aspectelor ei, iar nu doar dreptul de o a administra în anumite limite. Pe durata mandatului, președintele s-a comportat ca și când puterea i-a fost cedată, iar nu doar depozitată în grija sa. Puterea, statul, națiunea a fost chiar președintele, singura sa obligație fiind aceea de a o retroceda după cinci ani. Pe această perioadă și pentru tot ceea ce a făcut cu puterea de-a lungul ei, nu avea de răspuns, nu avea a da seamă.

Interesant este că mulți parteneri externi ai României, chiar dintre cei ce aparțin familiei democrate, nu au avut nimic de obiectat față de împrejurarea că acela care trebuia doar să personifice puterea a personalizat-o. În această transformare ei au văzut o seamă de avantaje : rapiditatea în executarea angajamentelor și evitarea surprizelor aferente unor angajamente asumate *ad referendum* sau supuse unei cenzuri constituționale (judiciare, politice, sociale) ulterioare. Aceasta a fost o lovitură puternică dată democrației care, chiar dacă este un sistem foarte rău de organizare a vieții sociale, este mai bun decât toate celelalte.

Alegerea domnului Băsescu

21 noiembrie 2012

LA CONSILIUL EUROPEAN DIN NOIEMBRIE 2012, cu ocazia discutării proiecției bugetare a UE pe anii 2014-2020, domnul Traian Băsescu avea de ales între a-și trăda țara (europeană) și a-și trăda protectorii străini (național-populiști). O a treia posibilitate nu exista. Acesta era capătul drumului pentru președintele României. Jocul se încheia aici. Asemenea multor războinici hipertemerari, Traian Băsescu înaintase în terenul advers contând pe capacitatea sa combativă și încrezător în mitul propriei invincibilități, fără a observa că se depărtează prea mult de bază și că își descoperă flancurile. Astfel a căzut în capcană și s-a trezit înconjurat, fără posibilitatea de a mai manevra. Acum încearcă disperat să iasă din încercuire printr-un truc psihologic bazat pe intimidarea și dezbinarea adversarului supus acuzelor de antieuropenism și rusofilie (*sic !*), precum și pe mobilizarea sprijinului popular în favoarea unei « soluții negociate », oferită ca alternativă la respingerea prin veto a bugetului otrăvit.

Așadar, președintele voia să negocieze ! Ce, în numele cui și cu cine ?

Ce dorea domnul Băsescu să negocieze ? Procedura nu oferă nici unui stat membru vreun drept de veto. Ea prevede doar adoptarea hotărârii în cauză cu unanimitate. Cine nu era de acord cu bugetul se pronunța împotrivă. Cine era de acord vota pentru. Era oare negociabilă poziția României împotriva unui buget care o priva de posibilitatea obținerii unor fonduri europene de ordinul miliardelor de euro ? Cu alte cuvinte, avea în vedere reprezentantul României posibilitatea de a accepta proiectul de buget propus de președintele Consiliului European în conformitate cu « instrucțiunile » primite de la « prietenii austerității » (autoproclamați « prieteni ai cheltuirii corecte ») ? Dacă această posibilitate ar fi fost exclusă – ceea ce se cerea guvernului USL –, însemna că negocierile se vor duce asupra altui proiect de buget, pe care instanțele românești competente aveau să-l evalueze la timpul potrivit. Până atunci însă, a spune că România va respinge proiectul propus ca inacceptabil (și din cauza cifrelor, dar mai ales din cauza principiilor politice care fundamentau cifrele) și că această opoziție singură era suficientă spre a face unanimitatea imposibilă era o chestiune de fond, iar nu de procedură – una de strategie, iar nu de tactică. Știind că opoziția românească nu este negociabilă, cei ce avansaseră propunerea ar fi trebuit să ofere o alternativă. Dacă ar fi crezut, în schimb, așa cum îi anunța domnul Băsescu pe toate canalele media, că românii nu vor recurge la veto, nu ar mai fi negociat nimic. Ar fi exercitat doar presiuni asupra unui negociator care deja își recunoscuse explicit slăbiciunea.

În numele cui negocia domnul Băsescu ? Forța negociatorului depinde nu numai de abilitățile personale (de care domnia sa ne asigura), ci și de tăria celui în numele și pe contul căruia acționează. Or, în negocierile pe care voia să le poarte, Traian Băsescu reprezenta, după cum știe toată lumea, o Românie al cărei electorat votase masiv pentru demiterea sa, al cărei guvern promova o politică diferită de a sa și al cărei Parlament, aprobând programul executivului, îi dădea un mandat echivalent cu un blam la adresa poziției sale. (Nici măcar parlamentarii PDL nu s-au putut pronunța împotriva rezoluției de respingere a proiecției bugetare a UE, înțelegând că dacă se opun riscă să fie drastic amendați la alegerile parlamentare din decembrie și de aceea au preferat să absenteze de la vot.) Un asemenea negociator are o capacitate de convingere nulă. Singura cale pe care și-ar mai fi putut ameliora șansele ar fi fost tocmai aceea de a folosi procedura unanimității pentru a bloca decizia printr-un așa-zis « veto ». Or, tocmai o atare cale era refuzată.

Cu cine voia să negocieze domnul Băsescu ? Negocierea se purta chiar cu aceia care, cu numai câteva luni înainte, îi săriseră în ajutor spre a-l restaura în funcția din care cetățenii și reprezentanții lor aleși îl înlăturaseră. Solicitându-le atunci sprijinul, președintele restaurat a implicat UE în politica internă a României. Acum, domnia sa cerea ca România să accepte un buget european defavorabil pentru a nu implica UE în luptele politice românești (*sic !*). Cu o astfel de logică răsturnată nu se putea acoperi adevărul că « datornicul resuscitat » nu avea cum negocia cu « salvatorii creditori ». Ori le achita datoria, ori se trezea cu portăreii la Cotroceni. Ori plătea haraciul, ori primea firmanul de mazilire. Din nefericire, trimis la Consiliul European prin grația Curții Constituționale a României și a câtorva lideri UE (dintre care, culmea, unii erau acum împotriva bugetului), președintele României a fost un non-reprezentant și un non-negociator.

Dincolo de aceste observații, deznodământul Consiliului European era previzibil : cu sau fără vetoul românesc, proiectul de proiecție bugetară urma să cadă. Erau prea mulți cei care i se opuneau (deopotrivă eurosceptici și euroentuziaști). Pentru România, faptul nu a fost o tragedie. Dimpotrivă. În lipsa unei înțelegeri, se aplica ultimul buget anual european aprobat. Or, acesta le era favorabil românilor sub aspectul fondurilor de coeziune.

Întrebarea care se pune este unde a fost așezată România de către reprezentantul său prezidențial în ceasul unui asemenea rezultat : de partea învinșilor sau a învingătorilor ? De partea « prietenilor austerității » și ai egoismului național, care au fost siliți să dea înapoi, sau de partea « prietenilor coeziunii » și ai solidarității europene, care au fost în situația de a obține, ca urmare a opoziției lor ferme, curajoase și demne, condiții mai bune ?

Cred că a fost o vreme în care Traian Băsescu și-a iubit țara. Atunci a gândit, probabil, că neutralizarea concurenților interni și manipularea partenerilor externi sunt doar mijlocul ignobil prin care va promova aspirațiile legitime ale românilor. A visat, desigur, că în ceasul împlinirii acestor aspirații va primi recunoștința națiunii. Din nefericire, calculul nu a ieșit. După ce o vreme i s-a părut că-i poate păcăli pe toți tot timpul, a sosit momentul să constate nu doar că nu mai poate păcăli pe nimeni, ci și că-i

are pe toți – sau, în orice caz, pe mulți – împotrivă. Prea mulți pentru a le mai ține piept.

După aceea, interesele românești nu au mai contat. Nici viitorul României europene. Nici Statele Unite ale Europei. Importantă era doar supraviețuirea. Vânzând la Bruxelles interesele europenilor români, ar fi dat o ultimă lovitură PDL/ARD și un ultim imbold USL, deschizând astfel calea către o nouă realitate politică, inevitabil fatală lui. Dacă, într-un ultim elan patriotic, ar fi afirmat interesul național (coerent cu interesele europene, dar nu cu egoismele naționale ale unora dintre protagoniștii UE care, nu tocmai dezinteresat, îi erau protectori), ar fi pierdut ultima ancoră care îl mai lega de putere : sprijinul extern. Trist sfârșit pentru cel care cândva păruse a fi cel mai iubit dintre președinții României !

Falsa justiție față cu adevărații alegători

Astăzi, când caracterul malefic pentru națiunea română a regimului neocezarist băsescian este în afara dubiului, iar cel care i-a dat viață și nume este privit din ce în ce mai mult ca o întruchipare a răului absolut, ipoteza că Traian Băsescu ar fi « gândit » ceva dincolo de șpițul pantofilor săi și carnetul său de cecuri sau contul său bancar, darămite până la nivelul grijii de țară, riscă să fie curată dinamită pentru credibilitatea oricărei analize sau descrieri istorice. Și totuși... Tocmai spre a-și menține credibilitatea pe termen lung, o analiză serioasă trebuie să ia în considerare și o asemenea ipoteză sau să caute a găsi și elementele pozitive dintr-un exercițiu politic finalmente covârșitor negativ. Fie și numai pentru că nici răul, nici binele nu sunt niciodată absolute. După cum calitățile și defectele nu sunt decât « însușiri » – ele devin calități sau defecte numai integrate într-un context istoric anume și raportate la scopul pe care sunt chemate să-l servească.

Traian Băsescu a avut numeroase « însușiri » care, dacă ar fi fost transformate în calități, i-ar fi permis să facă bine României. Din păcate, cele mai multe s-au exprimat ca defecte. Dotat cu acele însușiri, de care a fost pe deplin conștient, Traian Băsescu a ambiționat, cu certitudine, să intre în istorie ca un personaj pozitiv. Numai un nebun ar fi dorit altceva. De intrat în istorie, a intrat. Cum a intrat ? Istoria o va decide. Ceea ce putem emite acum este doar o prognoză, iar aceasta este negativă.

În rest, nu trebuie să cădem pradă tentației de a respinge tot ce a spus sau spune, și nici tot ce a făcut și face Traian Băsescu numai pentru că el nu ne place. După cum nu trebuie să credem că orice critică adusă politicii sale externe înseamnă antiamericanism și rusofilie, sau că orice susținere a parteneriatului strategic româno-american înseamnă alunecare pe panta diplomației băsiste ori a dogmatismului atlantist băsescian – în realitate, numai aparent – și respingere a unei abordări pozitive în relația cu Rusia.

O victorie strălucitoare și înspăimântătoare

11 decembrie 2012

AM FOST TOTDEAUNA PARTIZANUL TEORIEI potrivit căreia alegerile nu pot fi câștigate de opoziție, ci doar pot fi pierdute de guvern. De asemenea, am crezut constant că o democrație nu poate fi puternică decât dacă beneficiază de o opoziție puternică. Consecvent cu aceste convingeri, voi spune că, în alegerile parlamentare din 9 decembrie, remarcabile cu adevărat sunt înfrângerea PDL (deghizat ca ARD) și lovitura teribilă primită de democrația românească în siajul acestei înfrângeri. Ambele trebuie trecute în contul regimului neocezarist băsescian. Victoria zdrobitoare a USL nu face decât să măsoare dimensiunea falimentului guvernării autoritar-populiste pe care a inspirat-o și dirijat-o cu mână de fier președinte-jucător. PDL nu ar fi fost nimic din ceea ce a fost după schimbarea sa la față din 2004 și până în 2012, fără locomotiva numită Traian Băsescu. Nedesprinzându-se de această locomotivă în momentul în care viteza imprimată de ea a devenit prea mare, PDL a cunoscut catastrofa unei deraieri previzibile odată cu ea.

Prăbușirea PDL lăsa însă USL fără o opoziție pe care să se poată sprijini și care să o ferească de propriile derapaje în anii următori. Prin aceasta, Traian Băsescu se face vinovat încă o dată de subminarea democrației românești postcomuniste.

Obligat să evolueze în absența presiunii coagulante a unei opoziții vigilente și potente, USL avea de înfruntat patru pericole.

În primul rând, era vorba despre amenințarea luptei de gherilă pe care aveau să o ducă trupele de partizani lăsate în spatele frontului de PDL în retragerea sa precipitată. O opoziție prea slabă apelează la forme de luptă neconvenționale și acționează irațional. Or, istoria a arătat că, în confruntarea militară reală, împotriva gherilelor fanatizate este aproape imposibil de câștigat. Lucrurile nu diferă în confruntarea politică. Rămânea de văzut câți dintre politicienii șantajabili trecuți în ultima clipă în barca USL și acceptați acolo pe motiv că astfel se asigură supraviețuirea guvernului Ponta I până la alegeri sunt niște cai « traieni » (*sic !*) din burta cărora aveau să iasă la momentul potrivit grupurile de comando care să deschidă porțile redutei social-liberale, permițând invazia adepților autoritar-populismului fascizant.

În al doilea rând, USL trebuia să se teamă de faptul că magnitudinea victoriei sale va nutri ambițiile propriilor membri mai mult chiar decât așteptările cetățenilor. Într-adevăr, vestea bună pentru USL era că votul obținut în favoarea sa este expresia respingerii regimului băsescian, iar nu afirmația încrederii în programul de guvernare pe care l-a propus sau în capacitățile cadrelor sale. Românii au vrut să scape de Băsescu sau cel puțin să-i dea

o lecție. Motivele nu mai contează. Fapt este că votul lor pentru unul a fost, de fapt, un vot împotriva celuilalt – de aceea, așteptările de la cel dintâi nu erau mari. Rareori oameni cu atât de puține așteptări au votat atât de entuziast. Este și aceasta o performanță înregistrată de Traian Băsescu : campionul dezbinării a ajuns argumentul unirii.

Pe de altă parte însă, militanții USL, rămași fără adversar și puși în situația de a administra o putere uriașă, vor avea neîndoielnic tentația de a pretinde tot mai mult pentru ei. Ca atare, au fost tot mai nemulțumiți de partea de pradă care le revine și, confundând înfrângerea PDL cu propria victorie, au dorit mai mult decât au obținut. Or, se știe, nemulțumitului i se ia darul. Autoreținerea lipsind, luptele interne din USL, încurajate de absența amenințării externe, vor duce la pierderea darului puterii și îi vor trimite pe social-liberali înapoi la covata spartă.

În al treilea rând, USL trebuia, în același timp, să performeze în administrarea statului mafiot preluat de la regimul neocezarist și să-l reformeze. Să respecte separația puterilor autonome ale statului și să refacă echilibrul stricat dintre ele, construind din mers și înfruntând opoziția tuturor un nou sistem de control prin contraponderi. Să asculte glasul poporului și să-i garanteze drepturile prin lege, dar și să rezolve conflictul între democrație și statul de drept, pornind de la constatarea că, în România neocezaristă, faptele s-au revoltat împotriva legii.

Alegerile parlamentare au dat un semnal de neignorat în sensul dorinței unei schimbări de regim care să depășească simpla schimbare de guvern. Votul negativ nu a vizat doar PDL sau pe Traian Băsescu personal, cât mai ales regimul neocezarist instaurat de aceștia. Nu poate fi ignorată, astfel, atitudinea cetățenilor față de ideea dictaturii justițiare fondată pe argumentul potrivit căruia problema principală și specifică a românilor ar fi corupția – cu corolarul că lupta împotriva corupției ar justifica restrângerea drepturilor civile. Candidații puși sub acuzație pentru acte de corupție nu de adversarii politici sau de mass-media, ci de înșeși autoritățile judiciare sau de alte foruri publice cu competențe chiar în domeniul « integrității morale » (vezi cazul Ion Stan sau cazurile privind acuzele de plagiat) au obținut susținerea masivă a electoratului. Aspectul merită o analiză mai amplă și mai nuanțată.

Degringolada morală a societății românești actuale poate fi observată și din atitudinea schizofrenă a românilor față de justiție. Pe de o parte, orice acuzație adusă de autoritățile judiciare personalităților publice este crezută și împricinatul este imediat condamnat de opinia publică fără dovezi și fără vreo referire la vreo prevedere legală. În România funcționează o justiție parajudiciară și paralegală de o cruzime și iraționalitate nemăsurate. Pe de altă parte, populația a ajuns la concluzia că justiția este puternic politizată și de aceea acuzațiile aduse de autoritățile judiciare nu sunt credibile. În consecință, asemenea acuzații, oricât de puternic substanțializate ar fi, nu au impact asupra opțiunilor politice ale electoratului.

Un exemplu edificator în acest sens este acela al președintelui organizației PSD Dâmbovița, deputatul Ion Stan. Acestuia i s-a înscenat, în plină campanie electorală, un flagrant de luare de mită, DNA solicitând apoi autorizarea pentru anchetarea lui în stare de arest. Parlamentul nu a autorizat arestul preventiv, ceea ce a creat un val de proteste publice. La urne însă, Ion Stan a primit un vot favorabil copleșitor, fiind ales cu un scor aproape plebiscitar. Sfidarea DNA de către alegătorii de rând (ignorată apoi cu dispreț de aparatul represiv al statului, cu sprijinul elitei politice românești, oferit din calcul sau din lașitate, precum și cu acela interesat al unor guverne străine) a fost mult mai puternică decât sfidarea Parlamentului – a acelui Parlament care în sondajele de opinie apare la cea mai joasă cotă de încredere populară.

Un exemplu similar, datând din aceeași perioadă, este cel al acuzației de plagiat (aceasta însă destul de convingătoare, fiind susținută documentar) la adresa premierului și președintelui PSD, Victor Ponta. Pe de o parte, acuzația a generat numeroase cereri de demisie din fruntea guvernului. Pe de altă parte, victoria lui Victor Ponta și a partidului condus de el în alegerile imediat următoare acuzației de plagiat a fost covârșitoare.

Explicațiile unui asemenea fenomen pot fi două. Prima ar fi aceea că votul românilor este unul negativ. Se votează pentru candidatul care apare a fi opozantul cel mai radical al candidatului care este cel mai mult urât. Nu se votează nici măcar pentru răul cel mai mic, ci împotriva răului celui mai mare. În fața dorinței de pedepsire a acestuia, păcatele celui prin care vine pedeapsa pălesc. Cum asemenea raționamente sunt foarte complicate, opțiunea de vot este greu de prezis pornind doar de la acuzațiile aduse sau condamnările aplicate candidaților de către autoritățile unui stat oricum perceptut ca fiind corupt, eșuat, și deci necredibil.

O a doua explicație ar face trimitere la existența mai multor Românii, relativ egale. O Românie justițiar-populistă, care a adoptat principiul « prezumției de vinovăție » (*sic !*) și nu-i cere acuzatorului să dovedească vinovăția acuzatului, ci acuzatului să-și dovedească nevinovăția, altminteri simpla suspiciune ținând loc de probă. În paralel, o Românie amorală, care și-a asimilat corupția sistemică, devenind chiar dependentă de ea, și, care, necrezând în capacitatea instituțiior statului de a-i rezolva problemele, nu crede nici în alegațiile instituțiilor sale.

Teoria celor două Românii poate avea și o subteorie. Potrivit ei, ar exista o Românie minoritară dar foarte vocală, a celor care, dominați de frustrări, încearcă să scape de ele printr-un fundamentalism justițiar fără legătură cu democrația și cu statul de drept, și o Românie a normalității, majoritară dar tăcută, care, atunci când trebuie să se exprime (la urne), nu ține seama de agitația montajului de propagandă nihilistă a minortității justițiariste.

Indiferent de explicație, atitudinea schizofrenă față de justiție există și mineză unitatea și coerența națiunii române, otrăvindu-i viața internă și servindu-le concurenților sau adversarilor săi externi.

O singură concluzie se cere respinsă din start, și anume aceea care spune : atunci când poporul greșește nesusținând opinia unui anumit lider, trebuie schimbat poporul iar nu liderul. În speță, electoratul a dat un vot de blam și sistemului judiciar băsescian, adică dimensiunii justițiare și represive a autoritar-populismului. USL trebuia să transpună în normă obligatorie acest vot.

Așadar, USL avea ca prioritate obiectivă reformarea statului, refacerea echilibrului interinstituțional, și deci modificarea Constituției. Fără a scăpa din cămașa de forță a statului mafiot de tip autoritar-populist creat de regimul neocezarist băsescian, guvernul USL nu era capabil să realizeze nimic și va cunoaște, în cele din urmă, un eșec comparabil cu eșecul actual al PDL.

În fine, în al patrulea rând, USL avea de luptat pe frontul extern, care i-a rămas în continuare ostil. De astă dată, victoria electorală a USL, prin înseși dimensiunile ei, redeștepta în cugetul Occidentului euroatlantic amintirea foarte proaspătă a abuzurilor constituționale săvârșite în Ungaria de guvernul Viktor Orbán (un alt Victor) în siajul unui succes similar. Deja Ungaria și România erau pomenite împreună în retorica internațională. Sistemul « delațiunii naționale » pus la punct de regimul Băsescu și servit de rețeaua de comunicare a industriei anticorupției va întări percepția că reforma constituțională propusă de USL este, de fapt, un asalt împotriva statului de drept și, prin aceasta, o amenințare la adresa valorilor europene și euroatlantice. UE dar și SUA vor găsi potrivit să-și apere interesele românești ocupând locul gol al opoziției române. În consecință, presiunile externe asupra executivului și legislativului român au devenit insuportabile. Pentru a le face față, USL ar fi trebuit să-și asigure coeziunea internă, solidaritatea națională și un serviciu extern în același timp competent și loial statului. Îndeplinirea nici uneia dintre aceste condiții nu era garantată.

Toate pericolele menționate își aveau originea în chiar dimensiunile victoriei USL. De aceea respectiva victorie era terifiantă. Și tot de aceea, neștiind să le facă față, USL a ajuns să constate că viitoarea sa înfrângere s-a produs în chiar momentul victoriei sale nemăsurat de mari. Spre răul sau și spre răul României europene.

USL entuziasmează, driblează și... eșuează

La doi ani după victoria în alegerile din 2012, eșecul USL confirmă previziunile cele mai rele și transcrie la minus exact așteptările optimiste. Amendarea Constituției a fost cu totul abandonată. Echilibrul interinstituțional nu a fost refăcut. Reforma statului nu a fost nici măcar clarificată teoretic. Justiția este mai politizată ca oricând. Nu atât în sensul că ar fi controlată de o forță politică sau de alta, ci în acela că autoritatea judiciară are o agendă politică proprie, în afara oricărui interes național, a oricăror limitări, răspunderi și transparențe.

USL s-a dovedit a fi o construcție neviabilă. Ea a trezit mari speranțe... pentru a nu împlini nici una. Singurii mai puțin dezamăgiți au fost liderii principalelor partide componente – PSD și PNL –, care și-au atins scopul de a-și consolida poziția mult contestată în propriile formațiuni. Ori cel puțin, așa au crezut. Conducând PSD și PNL de pe poziția de copreședinți ai USL, Victor Ponta și, respectiv, Crin Antonescu au reușit pentru o vreme să-și impună voința în fața colegilor de partid care nu le recunoscuseră autoritatea, fără a-i mai consulta și fără a mai implica instanțele partidelor în luarea deciziilor. Când au socotit că DNA i-a scăpat de suficienți contestatari, că reflexul ascultării s-a instalat ireversibil în rândurile vechilor militanți rămași la post (în special ale « baronilor locali ») și că membrii camarilelor lor au ajuns să fie suficient de puternici, cei doi s-au despărțit printr-un « divorț în stil italian », rămânând fiecare cu partidul său și cu sateliții acestuia (PUNR și PC). Calculul s-a dovedit însă a fi greșit. Rebeliunea liderilor PNL, eliminați de la guvernare, l-a scos din joc imediat pe Crin Antonescu (care a calculat greșit momentul rupturii), pentru ca, mai apoi, defecțiunea « baronilor » PSD să ducă la înfrângerea lui Victor Ponta în alegerile prezidențiale și, probabil, într-un viitor apropiat, la gonirea lui din poziția de șef de partid și șef de guvern.

Privit din perspectiva timpului, experimentul USL s-a dovedit nefast pentru viața politică românească în ansamblul său. USL a lăsat guvernul fără opoziție (epuizat și compromis de susținerea mult prea îndelungată și prea necondiționată a lui Traian Băsescu, PDL nu a mai avut resursele de a fi o contrapondere eficientă în stoparea derapajelor guvernamentale), dar a lăsat și partidele componente fără identitate ideologică și fără mecanisme pentru a produce noi lideri. Aceasta s-a repercutat negativ asupra electoratului – la rândul său, lăsat fără alternativă ideologică, programatică și personală. La prezidențialele din 2014, confuzia ideologică a fost totală, programele politice – inexistente, iar candidații – complet neprezidențiabili. România a lăsat impresia că nu are cum să se mai doteze cu o coducere decentă, în condițiile în care alegerile, fără ca populația să aibă ce și din ce alege, au devenit un simplu ritual găunos, cauză a alienării cetățenilor în raport cu statul.

Pe acest fond, străinătatea – speriată de experiența maghiară, care a arătat pericolele unei prea mari concentrări de putere în mâinile unei singure persoane prea ambițioase și ale unui singur partid devenit prea influent, și încurajată de succesul experienței slovace, care a dovedit că, printr-o manipulare abilă, un lider șters și cvasinecunoscut poate fi propulsat în fruntea statului în dauna unui contracandidat mai solid (chiar prim-ministru de succes), evitându-se astfel punerea tuturor ouălor într-un singur coș – a acționat în așa fel încât să-i « convingă » pe români că este mai bine să-și aleagă ca președinte un « neamț » (*sic !*). Dezbinarea națională, blocajul sistemului imunitar al statului (serviciile de informații sunt prea implicate în politică și prea servile față de partenerii străini pentru a mai apăra interesul național) și un serviciu diplomatic nu atât incompetent, cât prost condus politic au facilitat un asemenea joc. Anticipările și avertismentele noastre, din nefericire, s-au adeverit.

Geostrategia SUA sau (de)veselirea românului sub scut

19 martie 2013

OBSERVÂND VESELIA POSTURILOR de televiziune proguvernamentale la aflarea știrii că SUA vor renunța numai (*sic !*) la a patra etapă a proiectului instalării unui scut antirachetă la Deveselu, am înțeles că asta trebuie să fie bine pentru guvern. « Marele licurici » l-a validat. Văzând apoi sobrietatea televiziunilor proprezidențiale la prezentarea veștii că SUA vor continua realizarea primelor trei faze ale proiectului de la Deveselu, m-am gândit că asta trebuie să fie rău pentru președinte. Dând undă verde guvernului USL, « protectorul » american l-a lăsat pradă « coabitării » cu președintele. Ce înseamnă însă toată povestea pentru români ? Cum ar trebui ei să dezlege această șaradă americană ?

Dezbaterile pe tema scutului de la Deveselu mi-au amintit discuția purtată cu un distins om politic maghiar de dreapta, pe la mijlocul anilor '90, când atât Budapesta, cât și Bucureștiul se străduiau să forțeze porțile NATO. Interpretând semnificația strategică a amplasării unei baze militare americane în Ungaria, interlocutorul meu aprecia că un atare gest îi pare mai important decât invitarea țării sale în NATO. Raționamentul era următorul : de acolo unde se instalează armata americană nu mai pleacă ; iar locul unde se găsește devine parte a sferei de securitate americane, pe care SUA sunt în orice moment gata să o apere. Prin urmare, punând piciorul pe solul maghiar, americanii se angajau implicit să apere Ungaria împotriva amenințării rusești, garantând astfel revenirea națiunii maghiare în familia Occidentului euroatlantic.

Cam la fel gândesc românii astăzi, deși Pentagonul se jură că nu despre rachetele rusești este vorba, ci despre cele iraniene. Pentru ei, cel mai rău iranian este tot rusul (*sic !*). După cum cel mai eficient NATO este tot SUA (*sic !*).

Să mai fie oare valabil un asemenea raționament la aproape un sfert de secol de la încheierea Războiului Rece și într-un context geostrategic global semnificativ modificat ? Pentru a răspunde la întrebare, se impune cercetarea actualei geopolitici americane și a resetării intereselor globale ale Washingtonului.

SUA sunt singurul actor global plasat între două oceane – oceane care așază un scut de mii de kilometri de apă între el și principalii săi concurenți globali. Dincolo de Atlantic, se găsește o sumă de aliați incapabili să se unească într-o entitate cu adevărat competitivă. Singura problemă pe care această federație europeană emergentă o pune Americii este senilitatea nevolnică a constructorilor săi.

Dincolo de Pacific, se găsesc superputerile emergente – China, în primul rând – care, pe de o parte, atrag prin dimensiunea pieței lor, iar pe de altă parte, sperie prin dinamismul lor politico-economic. Până unde și până când țintele strategice ale respectivelor puteri vor putea fi menținute în zona congruenței cu interesele vitale americane ? Iată întrebarea pe care sunt obligați să și-o pună locatarii Casei Albe. Cum ea nu poate primi un răspuns sigur și cu valabilitate lungă, strategia SUA, până acum preponderent atlantistă, se impune a fi și va fi reorientată urgent spre Pacific. Atenția, imaginația, planificarea și resursele lor își vor deplasa centrul de greutate de la est la vest.

Între aceste vecinătăți (estică și vestică) ale SUA se întinde Eurasia, adică spațiul ruso-asiatic. De poziționarea sa politică va putea depinde înclinarea balanței globale de putere în favoarea unuia sau altuia dintre interesele strategice aflate în joc.

Să adăugăm că experiența postbipolară a SUA, cu toate războaiele câștigate și toate păcile pierdute, precum și uzura superputerii americane, cauzată de îndelungatele eforturi făcute spre a asigura mai întâi supraviețuirea lumii libere iar apoi poliția satului global, descurajează, dacă nu fac chiar imposibilă continuarea vechii politici de intervenție directă în zonele de conflict sau de concurs strategic. Alternativa este stimularea unei realități geostrategice caracterizate prin echilibrul puterilor regionale într-un cadru global coerent și stabil. Aflat și sub presiunea pacifismului izolaționist al Americii profunde, accentuată de criza economică, Washingtonul va raționa și acționa, cel mai probabil, în această direcție.

Recunoașterea eșecului ca premisă a unei noi strategii globale a SUA

Discursul despre echilibrul puterilor regionale ca nouă strategie americană prin care se renunță la strategia « jandarmului global », veche de peste o jumătate de secol, a apărut ceva mai pregnant în mass-media abia prin 2014, și atunci cu aerul că ne-am găsi în prezența unui produs de laborator demn de a fi tratat ca o surpriză. În realitate, o asemenea evoluție, încă neterminată, a fost impusă de situația de pe teren și era perfect previzibilă pentru toți cei care au avut « curajul » să observe și să afirme eșecul geopoliticii globale a SUA de după prăbușirea sistemului mondial bipolar în 1990. Nu numai că suportarea pe termen lung a 40 % din cheltuielile pentru apărare la nivel mondial de către o națiune reprezentând doar 4 % din populația lumii constituia o povară sufocantă pentru SUA, cu efecte dezastruoase asupra capacității lor de a investi în dezvoltare și în integrarea socială, deci în viitorul lor, dar și încercarea eșuată de a transfera forțat în restul lumii propriul model de organizare socială (valorile) și economică (neoliberalismul) a condus la situații de criză extremă, complicându-le misiunea globală, parțial încredințată lor, parțial autoasumată. « Revoluțiile colorate » (de regulă, în portocaliu) din Europa, Caucaz și Asia Centrală, inspirate și susținute de Washington, au contribuit la resuscitarea puterii și încrederii în sine a

Rusiei, în loc să o îngrădească și să o împingă înapoi spre Urali și Siberia, ca putere cu relevanță strict regională. « Primăvara arabă » s-a transformat într-un coșmar care a distrus întreg sistemul de echilibru, fie el și precar, pe care se întemeiau stabilitatea și securitatea relative din Orientul Apropiat și Marea Mediterană. Intervențiile din Irak și Afganistan au condus spre o victorie militară incapabilă să aducă pacea. « Războiul împotriva terorii globalizate » s-a încheiat cu ascensiunea Statului Islamic și cu pierderea unor aliați strategici tradiționali și esențiali (Turcia și Arabia Saudită). Aceasta simultan cu tensionarea relațiilor americano-israeliene, eveniment având drept urmare creșterea riscului de conflict și de haos în Israel și în vecinătatea sa. În același timp, politica americană din Pacific, marcată de dogmatica garanțiilor oferite Japoniei, a determinat deplasarea unui alt aliat strategic, Coreea de Sud, către un concurent strategic, China. În ceea ce privește politica americană față de China, alternând neinspirat confruntarea cu cooperarea, aceasta a impulsionat naționalismul chinez în loc să asiste emergența Chinei ca superactor global de tip *soft*, capabil să joace un rol esențial în cadrul unui mecanism de echilibru strategic bazat pe un multipolarism global cu caracter simetric (adică structurat pe orizontală în zone de cooperare cu putere relativ egală, organizate în jurul unor centre de iradiere).

Cât timp discursul oficial american oculta asemenea rateuri, erori și amenințări, « presa liberă », ca și analiza politică din țările « satelite » a păstrat tăcerea atât asupra lor, cât și asupra eforturilor făcute pentru resetarea politicii externe a Washingtonului. A trebuit să izbucnească problema ucraineană, cu toate temerile aferente ei privind un nou război rece sau reluarea celui vechi, pentru ca tema unei alte strategii globale aflată pe agenda politică a SUA să capete urgență și vizibilitate, și, pe cale de consecință, să « explodeze » și în media. Aceasta vorbește, pe de o parte, despre decalajul între evidențele de pe agenda politică reală și formulele diluate scurse în media (aviz celor înclinați să ia de bun tot ce spune mesajul mediatic !), iar pe de altă parte, despre cel, la fel de păgubitor, între amenințările reale la adresa aliaților strategici ai României și disponibilitatea liderilor politici români de a-și avertiza aliații asupra adevărului, în loc de a le încuraja servil nebuniile (aviz celor care apreciază caracterul acomodant și conformist al diplomației românești de azi !). La acestea se mai adaugă un decalaj : acela dintre coregrafia politică la zi a SUA și planificarea strategică a geopoliticii americane (aviz celor care iau de bun doar ceea ce se vede și care, evaluând pe termen scurt, ratează perspectiva strategică și ajung să fie controlați de evenimente în loc să le determine).

Ce înseamnă asta pentru România și pentru scutul antirachetă de la Deveselu ? În deceniul șapte al secolului trecut, administrația Nixon s-a apropiat de China pentru a contrabalansa influența principalului său adversar, Rusia sovietică. În deceniul doi al actualului secol, administrația Obama va aprecia, probabil, că rivalul cel mai redutabil este China (în constelația puterilor Pacificului și Asiei Centrale) și va încerca să-l pondereze apropiindu-se de Rusia.

Încercarea nu va reuși însă dacă Rusia va controla Europa. Iată de ce SUA sunt interesate nu numai de menținerea credibilității sale în relația cu aliații europeni, dar și de mobilizarea europenilor spre apărarea propriei libertăți de mișcare în relația cu o Rusie care nu mai este vechiul inamic ideologic, dar nu este (încă) nici noul aliat natural.

În acest demers, principalul atu dar și principala vulnerabilitate se găsește în Europa est-centrală, respectiv în grupul aliaților proveniți din fostul bloc sovietic. Aceștia sunt mai hotărâți în acțiune, mai vizionari politic și mai lucizi strategic decât aliații vest-europeni în ceea ce privește realizarea unui baraj de structuri securitare pe aliniamentul Marea Baltică-Marea Neagră-Marea Egee. Pe de altă parte, ei sunt mai refractari în ceea ce privește reconcilierea istorică și parteneriatul strategic cu Rusia. Washingtonului îi va fi necesară, în consecință, o mare cantitate de imaginație și abilitate pentru a împăca, în folosul noii sale concepții geostrategice, contradicțiile lăuntrice ale celor mai fideli prieteni ai săi.

De aici vin ambiguitatea și caracterul aparent incoerent al deciziilor americane referitoare la inițiativa scutului antirachetă. Pe de o parte, calculele politice, tehnico-militare și economice au condus factorii decizionali de la Washington spre hotărârea de a reduce cheltuielile (nu doar financiare) implicate de amintitul proiect. Pe de altă parte, nevoia de a menține fidelitatea aliaților (est)europeni nu a permis renunțarea totală la el. În fine, nevoia de a obține cooperarea Rusiei (atât în ceea ce privește echilibrul ordinii globale, cât și în contracararea amenințării care era justificarea formală a scutului, Iranul) a impus abandonarea părții sale celei mai semnificative. Așadar, « scutul geopolitic rusesc » a fost preferat « scutului tehnologic american ».

Asta înseamnă că europenii – România inclusiv – sunt invitați de SUA să alcătuiască « un scut politic autoprotector » în cadrul unei relații parteneriale cu Rusia, fără a se mai baza pe « scutul militar transatlantic » altfel decât la nivel de simbol.

La aceasta trebuie să reflecteze serios românii. La aceasta și la faptul că nu rachetele, și cu atât mai puțin tancurile ori infanteria rusă, constituie principalul pericol pentru independența lor, ci capitalurile rusești « de ocupație » și controlul politic « sub acoperire », infiltrate prin uriașele fisuri apărute în zidul securității lor naționale sub acțiunea devastatoare a propriei corupții și nebuneștii lor dezbinări.

România – stat cu suveranitate limitată, independență negarantată și securitate amenințată

În prezent, România este un stat căruia « aliații » i-au limitat suveranitatea (sau care și-a limitat suveranitatea în favoarea aliențelor din care face parte), dar căruia « aliații » nu-i garantează independența. Altfel spus, un stat cu suveranitatea limitată (aproape până la anulare) și independența negarantată. România a ajuns să fie un aliat de mâna a doua al Occidentului euroatlantic pe linia întâi a frontului euroasiatic și al cărui coșmar este realizarea unei înțelegeri americano-ruse fără consultarea

sa dar cu impact geostrategic asupra sa. Rău ar fi și un abandon american care ar permite strivirea României în cleștele germano-rus sau în cel ungaro-rus.

Confruntată cu asemenea vulnerabilități și cu asemenea amenințări, România va fi, cel mai probabil, obligată să revină la politica sa tradițională de balans între marile puteri, respectiv de echilibristică între Est și Vest.

Apropierea de Est va implica abordarea unei retorici mai naționaliste. Numai așa, puterile orientale vor avea convingerea că România adoptă o politică suficient de independentă față de aliații săi occidentali, și numai așa, România le va garanta sinceritatea noii sale orientări « multivectoriale », motivându-le resetarea politicii lor față de ea. În acest context, relația cu China, ca și în timpul Războiului Rece, va avea o importanță strategică atât pentru echilibrarea raporturilor cu Rusia, cât și a celor cu SUA. De asemenea, critică va fi consolidarea parteneriatului strategic cu Turcia (foarte probabil, rămasă definitiv în afara UE din punct de vedere instituțional și tot mai înclinată spre autonomie față de SUA sub aspect strategic), dar și a legăturilor speciale cu Azerbaidjanul și cu Georgia – respectiv, cu zona Transcaucaziei și a Caspicei (probabil, « finlandizate » – adică neutre militar, deschise economic și plurivalente geopolitic).

Antanta cordială maghiaro-rusă, din ce în ce mai evidentă, obligă la rândul său România să se apropie de Rusia. Experiența istorică arată că România nu-și poate permite să se afle în alianțe diferite de cele în care se găsește Ungaria. Intrarea Ungariei în NATO în 1997 a făcut esențială pentru români efectuarea unei mișcări similare. Ea ar fi fost oricum încercată, dar aderarea maghiară la sistemul nord-atlantic de apărare colectivă nu i-a lăsat o altă opțiune sau a făcut materializarea opțiunii presantă. În 2014, alunecarea Budapestei spre Moscova îi impune Bucureștiului o deplasare similară. În mod legic, noua linie politică a premierului maghiar Viktor Orbán – a « democrației neliberale », diferită de « democrația pluralistă/participativă » occidentală, dar apropiată de « democrația suverană » putinistă – va face emuli la București.

Nu se poate ști care va fi reacția rusă la o asemenea deschidere (și nici contrareacția occidentală), însă pentru România va fi crucial ca relația cu Rusia să fie normalizată, dacă nu chiar pozitivă, înainte ca Moscova și Berlinul să convină asupra împărțirii sferelor de influență în Mitteleuropa. Pentru aceasta, românii vor trebui să fie gata a plăti prețul potrivit. El va fi mai mare dacă relațiile Rusiei cu Occidentul vor fi mai bune și va fi mai mic dacă aceste relații vor fi tensionate. Important este ca negociatorii români să poată evita ca plata să se facă în (prea multe) valori strategice.

În același timp, pentru România va fi esențială menținerea parteneriatului strategic cu SUA. Pe de o parte, România va trebui să fie în tabăra americană în momentul unui eventual aranjament strategic americano-rus privind arhitectura de securitate în Europa de Est, apărarea comună împotriva amenințărilor neconvenționale (în special a celor venind din partea fundamentalismului islamic) și cooperarea globală în situații de criză. Pe de altă parte, sprijinul american îi va fi indispensabil pentru contracararea presiunii germane în și prin UE.

Este de așteptat ca România să-și reconfirme periodic atașamentul față de UE și față de proiectul Statelor Unite ale Europei, simultan cu încercarea de a-și mări influența în cadrul Uniunii – ceea ce, printre altele, va menține viu interesul pentru

intrarea în Zona Euro, dar va determina respingerea MCV, precum și a oricăror alte politici asimetrice de control extern asupra exercitării atributelor suveranității naționale de către guvernul român. Pentru atingerea unor asemenea obiective, probabil că Bucureștiul va încerca să stabilească alianțe privilegiate în interiorul UE, în primul rând cu fostele state « socialiste » (un *intermarium* de la Baltica la Marea Neagră), dar și cu statele din Sud și cu cele latine (un « pact latin », inclusiv cu Franța).

Asemenea formule politico-diplomatice vor urmări garantarea reală a independenței și integrității teritoriale a României, în prezent puse sub semnul riscului de insuficiența garanțiilor occidentale și de neputința ori lipsa voinței politice occidentale de a acoperi deficitul de securitate românesc, de atitudinile hegemonice și practicile neocoloniale ale protagoniștilor lumii euroatlantice, precum și de asimetria calitativă a raporturilor Bucureștiului cu Estul și cu Vestul. Aceasta cu prețul răcirii, inevitabile dar controlate, a raporturilor cu actualii săi aliați din UE și NATO. Recâștigarea suveranității (adică debarasarea de statutul semicolonial ce i-a fost impus în anii 2000) va reclama posibile renaționalizări (de pildă, în industria extractivă, petrochimică și forestieră, ca și în domeniul bancar și în cel al energiei), precum și o posibilă distanțare de FMI, cu consecințele aferente în privința tensionării relațiilor cu organismele finanțatoare internaționale. O tensiune care, probabil, nu va duce la o nouă rupere a relațiilor României cu respectivele organisme, ca în ultimii ani ai regimului ceaușist, dar care va avea costuri ce vor trebui să fie asumate de români.

Aceste evaluări anticipative arată că, fără a întoarce spatele Occidentului și fără a renunța la prioritatea strategică a integrării în familia euroatlantică, România va fi obligată chiar de comportamentul și de neputințele familiei democrațiilor bolnave occidentale să-și nuanțeze atitudinea, să-și relativizeze opțiunile și să-și diversifice legăturile externe. Dintr-o atare perspectivă, viitorul alianțelor actuale ale României, cel puțin pe termen scurt, apare a fi destul de tulbure. Mult va depinde, desigur, și de măsura în care actorii euroatlantici cu vocație regională și globală vor ține să aibă în România un partener, iar nu un protectorat, precum și de măsura în care românii vor reuși să-și doteze statul cu « lideri naționali » autentici (ceea ce implică, iar nu exclude deschiderea spre alianțe externe și integrare euroatlantică), și nu cu simple marionete ale străinătății.

Politica externă a României ca tragedie greacă (I)
Spre Moscova prin Paris

5 aprilie 2013

ÎN TOAMNA ANULUI 1997, cancelarul Helmut Kohl a oferit un prânz președintelui român Emil Constantinescu în timpul vizitei oficiale pe care cel din urmă o efectua în Germania. Aceasta a fost singura întâlnire a celor doi în cursul respectivului eveniment, dar și cea mai importantă în ansamblul programului din punctul de vedere al substanței dialogului politic. La masă au mai participat doar consilierul prezidențial Zoe Petre, consilierul politic al cancelarului, Joachim Bitterlich, și ministrul de Externe român, autorul rândurilor de față. Au fost abordate temele cele mai variate și mai sensibile. La un moment dat, cam pe când se servea desertul, afișând un zâmbet larg, amfitrionul a spus : « Ei, acum Jacques probabil stă și se gândește că noi aici complotăm împotriva Franței ! » Remarca îl privea, evident, pe președintele francez Jacques Chirac, iar episodul mi-a revenit în minte la aflarea știrilor despre vizita oficială a premierului Ponta la Paris (în 2013).

Cu aproximativ șapte-opt ani înaintea întâmplării relatate mai sus, România președintelui Ion Iliescu, navigând periculos printre stâncile rebeliunilor minerești (mai mult sau mai puțin spontane), căuta să se desprindă de la țărmul sovietic, la care fusese ancorată cu de-a sila, și să iasă în largul aparent (dar numai aparent) primitor al « oceanului euroatlantic ». Printre cei, deloc numeroși, care, în tumultul acelor evenimente, își mai aduceau aminte de cugetarea lui Nicolae Titulescu, potrivit căreia România va fi pierdută dacă în ceasul înțelegerii dintre Rusia și Germania nu se va afla alături de nici una dintre acestea, se număra și cel ce scrie.

Evident, Titulescu avea în vedere apropierea – care, spre nenorocul României, avea să vină – între Rusia sovietică a lui Stalin și Germania nazistă a lui Hitler. Ribbentrop și Molotov nu sunt însă decât numele accidentale sub care istoria a consemnat, sub forma unui pact trecător, o concepție geostrategică perenă și liberă de constrângeri ideologice. Iată de ce, indiferent de sentimentele lor, geografia îi obligă pe români să se apropie de Berlin ori de câte ori vor să se depărteze de Moscova – și invers.

Accesoriul acestui principiu este acela că securitatea și stabilitatea României depind și de situarea ei în cadrul aceluiași cerc de aliați cu Ungaria. Altminteri, România este o nucă tactică prea moale ca să nu fie strivită cu repeziciune de cleștele strategic germano-rus având Ungaria pe post de pivot. Că Germania și Rusia au fost în înțelegere sau în rivalitate, lucrurile s-au petrecut la fel atunci când România nu s-a găsit în alianță cu nici una dintre acestea – de preferință, alături de Ungaria. Toată istoria

noastră o confirmă : așa a fost cu Ungaria bolșevică a lui Béla Kun ; așa a fost cu Ungaria naționalist-revizionistă a amiralului Horthy ; așa a fost cu Ungaria național-democrată a lui József Antall.

În anii 1989-1990, Mihail Gorbaciov sau marii maeștri ai șahului politic de la Kremlin aflați în spatele lui făceau două mutări superstrategice pe tabla de șah a lumii. Prima consta, după expresia ultimului președinte sovietic, în privarea SUA de principalul său adversar prin autodemolarea blocului sovietic. Pierzându-și oponentul care oferea inspirație planurilor sale, temei moral politicii sale și termen de comparație pentru definirea identității sale, acțiunea externă a Washingtonului a intrat brusc în criză de idei, de coerență și de legitimitate. Pe de altă parte, o a doua mutare, îngăduind reunificarea Germaniei (în ciuda reticențelor franceze despre care avea să ne vorbească Helmut Kohl la dejunul evocat), le răpea Statelor Unite și principalul aliat din centrul continentului european. De-acum, Germania îi era mai îndatorată Rusiei decât aliaților occidentali, iar securitatea ei putea fi mai lesne garantată de prietenia cu Rusia decât de alte prietenii.

Cu puțin timp înainte, ministrul de Externe maghiar Gyula Horn, neavând a se teme de vreo amenințare rusească, procedase, pe granița cu Austria, la tăierea cu foarfeca de sârmă a unui petec din Cortina de Fier, permițând crizei « turiștilor est-germani » nu doar « să se rezolve », ci și să determine, printr-o reacție în lanț, căderea Zidului de la Berlin. Binemeritând de la Occidentul german, Ungaria își câștiga un loc în tabăra Occidentului euroatlantic, insinuându-se totodată subtil și util pe axa Moscova-Berlin/Bonn.

Într-un asemenea context, încă așteptându-i pe americani ca pe Mesia și fugind de ruși ca de diavol, dar și speriați de iredentismul maghiar ca dracul de tămâie, românii căutau, fie și numai instinctiv, drumul Berlinului. Un drum, din păcate, închis.

Motivul formal și imediat al refuzului german erau violențele – în special cele minerești – care marcaseră ieșirea traumatizantă a românilor din național-comunismul ceaușist și intrarea lor într-un postcomunism confuz și, de aceea, suspect. Învinuit de regizarea lor, Ion Iliescu avea să nu se poată întâlni niciodată oficial cu cancelarul Kohl.

Dincolo de aceste explicații trebuie să fi existat însă și un calcul strategic. Pe când Germania se pregătea simultan de reîntregire și de reconcilierea strategică cu Rusia – urmând sfatul lui Bismarck dar și exemplul lui Ribbentrop –, o problemă prioritară era trasarea noii frontiere între spațiul euroatlantic și cel euro(ruso)asiatic. Nu numai nemții, ci și americanii aveau îndoieli că pacea și coexistența amicală cu Rusia vor fi viabile dacă România va fi integrată geopolitic în ordinea occidentală. Apoi, obligația de a acorda protecție în același timp și Ungariei, și României, ținând în lesă litigiile lor istorice, arăta ca o ambiție prea costisitoare pentru un Occident care începea să se teamă mai mult de disensiunile interne decât de resurecția fostului inamic oriental, până nu demult pe cât de amenințător, pe atât de

coagulant. Aşadar, nu poate fi exclus din ecuaţie calculul geostrategic potrivit căruia apropierea prea mare a României de Germania ar fi complicat resetarea relaţiilor de interes vital dintre Germania şi Rusia în schimbul unor avantaje încă greu de anticipat.

În atari condiţii, opţiunea Germaniei a fost facilitată de un motiv de profunzime istorică – nedeclarat public, dar nu mai puţin real –, transformat într-un adevărat « instinct istoric românosceptic ». Este vorba despre şirul schimbărilor de direcţie geopolitică (pentru a nu folosi cuvântul « trădare ») cu care românii îşi şocaseră în mod repetat, de-a lungul timpului, partenerul german. Naţiunea română, unul dintre spaţiile cele mai estice de expansiune ale culturii germane, a admirat constant modelul german şi ordinea germană (sintetizate în expresia populară « lucrul bine făcut este lucru nemţesc ») şi, mai ales în momentele sale de restrişte, şi-a dorit parteneriatul cu Germania – nu însă suzeranitatea Germaniei ori, ceea ce era aproape acelaşi lucru, legarea destinului lor de cel al Germaniei. (Românii au avut totdeauna oroare atât de a fi izolaţi, cât şi de a fi dominaţi. Fugind de ambele, s-au ales însă cu amândouă.)

Pe acest fundal, agravat de izolarea internaţională a României în urma evenimentelor violente din 13-15 iunie 1990, şi-a făcut intrarea triumfală în scenă Franţa. Preşedintele Mitterrand a venit personal la Bucureşti spre a demonstra că guvernul FSN şi preşedintele Iliescu sunt frecventabili şi spre a atrage atenţia opoziţiei stupefiate că « democraţia înseamnă dreptul de a spune « Nu » dar şi obligaţia de a spune « Da » atunci când interesele naţiunii o cer. » Pe când uşa Consiliului Europei (ca şi a tuturor celorlalte organizaţii europene şi euroatlantice) se închidea în nasul României, Franţa deschidea larg uşa... « francofoniei », pe care românii, « recunoscători » şi în lipsă de alternative, intrau cât de cât francofoni, dar – potrivit unei declaraţii de atunci, reluată azi de premierul Ponta – foarte « francofili ».

Aceasta a împins România înapoi spre Rusia, dar nu pe poarta strategiei germane, ci pe poarta tacticii franceze. O poartă deopotrivă suspectă pentru Germania şi pentru America. Într-un atare cadru, la începutul anilor '90 ai secolului trecut, s-a vehiculat ideea creării la Marea Neagră a unui « pandant » oriental al Comunităţilor Economice Europene, sprijinit, eventual, pe stâlpii de rezistenţă rus şi turc. (Despre acest proiect a vorbit ministrul de Externe român al timpului, Adrian Năstase.) Ceea ce, prin efect de recul, ar fi zdruncinat unipolarismul de după Războiul Rece şi ar fi mărit spaţiul de manevră al Parisului în ordinea transatlantică. Preşedintele Ion Iliescu – denunţat ca « neocomunist » şi « criptocomunist » – a fost văzut ca ancora principală a acestui proiect în România.

Întrucât în 1990 şi apoi în 1992, în timp ce alergau spre Germania (şi SUA), românii s-au încăpăţânat să-l aleagă preşedinte pe Ion Iliescu, găsind în aceasta semnul deplinei lor suveranităţi, redobândită după evadarea din lagărul sovietic, România a fost refuzată de Germania (ca şi de SUA) şi a ajuns în tabăra franceză – adică la discreţia Rusiei sau măcar la o lungime de braţ de Kremlin (cu care va conveni, mai mult de nevoie decât de plăcere, două tratate politice de « cooperare şi bună vecinătate » discutabile, în 1991 şi 1996, ambele eşuate).

« Visul maghiar » despre un trecut mai bun şi « coşmarul european » al unui prezent nesigur

Ungaria este o ţara prea mică şi cu ambiţii prea mari sau prea mică pentru ambiţii atât de mari. Regat virtual, ţinut ostatic într-un imperiu decadent (Imperiul Habsburgic), Ungaria a trăit zorii istoriei moderne cu convingerea că « Transleithania » (jumătatea monarhiei cezaro-crăieşti aflată la est de râul Leitha, delimitată pe criterii geopolitice, iar nu urmând principiul naţionalităţilor, şi dată în administrare Budapestei) este stat naţional maghiar (şi nu era) precum şi că naţiunea maghiară este imperială (şi nu era). Când, în fine, la Trianon, după primul război mondial, ungurii şi-au împlinit visul de a avea un stat naţional propriu, suveran şi independent (vis împărtăşit de toate naţiunile europene trăitoare în graniţele unor imperii multinaţionale), au fost obligaţi să constate că principiul naţionalităţilor, la care făcuseră apel cu succes, le zădărnicise visul imperial, mai exact, utopia « imperiului naţional ». De atunci, spre deosebire de celelalte state-naţiuni din Europa, mereu mobilizate în lupta pentru un viitor mai bun, statul-naţiune maghiar se luptă pentru un trecut mai bun (*sic !*).

În acest efort s-a pus semnul egalităţii între naţiunea civică maghiară (totalitatea cetăţenilor Ungariei, indiferent de originea lor etnoculturală) şi naţiunea culturală maghiară (totalitatea persoanelor care îşi atribuie origini etnoculturale maghiare, indiferent de cetăţenia şi ţara lor de reşedinţă), iar minorităţilor naţionale maghiare aflate pe teritoriul statelor-naţiuni desprinse din dubla monarhie li s-a conferit statut şi agendă de « minoritate imperială », ca dezmembrăminte extrateritoriale ale Ungariei politice oficiale, una şi indivizibilă. Proclamându-se prim-ministru şi, pe cale de consecinţă, protector al maghiarilor de pretutindeni, Viktor Orbán a adoptat şi adaptat pentru Ungaria vechea deviză naţional-socialistă germană (în prezent repudiată pretutindeni în lume) *Ein Reich, ein Volk, ein Führer* (« Un singur imperiu / stat, un singur popor, un singur conducător »). O opţiune pe care întreaga elită politică maghiară o împărtăşeşte, întrucât un popor deprins cu un nivel de viaţă imperial, dar având un stat fără resurse suficiente pentru a menţine un asemenea nivel nu poate fi ţinut în ordine decât dacă i se spune că sursa acestei nenorocite nedreptăţi se găseşte în afara ţării, fiind reprezentată de cei care îi refuză prezentul la care îl îndreptăţeşte trecutul. Având această abordare paradoxală şi depresivă, maghiarii au intrat în proiectul postnaţional al Europei politice (UE) prin recul, respectiv cu gândul şi cu ochii la Ungaria Mare de altădată. Cu alte cuvinte, pentru statul maghiar, UE nu este incubatorul unei naţiuni cosmopolite a viitorului, organizată ca democraţie transnaţională paneuropeană, ci trambulina care îi permite saltul înapoi spre întruparea vechii iluzii a naţiunii imperiale maghiare.

Ungaria apare astfel ca o realitate unică în spaţiul european. Pe de o parte, o civilizaţie clădită pe temeliile culturii federalizatoare vest-europene şi euroatlantice, ea este percepută astfel de Occident şi, în consecinţă, respectată, acceptată şi dorită

de familia occidentală. Pe de altă parte, o cultură exclusivistă, convinsă că numai hazardul geografiei și nedreptatea istoriei i-au impus nefericirea de a trăi împreună cu alții, civilizarea acestora fiind menirea ei, iar separarea de aceștia fiind dreptul ei în raporturile cu ceilalți și, totodată, obligația sa față de sine. De aceea, Ungaria este aliatul perfect al tuturor puterilor opresoare în declin, care vor să împiedice concentrări prea mari de putere în tabăra adversă, zădărnicind proiectele unificatoare sau federalizatoare ale acesteia. Cu o înțelegere paradoxală a propriei istorii, cu ambiții peste puterile ei și, în atari condiții, cu o politică inevitabil contradictorie, Ungaria a ajuns să fie un *jolly joker* geostrategic pentru toate combinațiile imperiilor moarte sau muribunde.

În 1849, aspirațiile maghiare și românești privind emanciparea națională au fost anihilate prin dezbinarea celor două națiuni. Ulterior, semisatisfacerea doleanțelor maghiare, prin instaurarea dualismului austro-ungar, a stăvilit afirmarea ambițiilor românești până la Pacea de la Versailles. La scurt timp după Versailles, Rusia sovietică, clădită pe ruinele imperiului țarist, s-a folosit de regimul bolșevic al lui Béla Kun pentru a zădărnici proiectul României Mari. Din aliat al Vienei, Budapesta devenea aliatul Moscovei (Petrogradului). Și aceasta ca să se întoarcă iarăși spre vest, pentru a fi folosită de Germania nazistă ca instrument de presiune asupra României. Arbitrajul de la Viena i-a oferit Ungariei o bucată din teritoriul României, calculată în așa fel încât să-i permită Berlinului să se apropie la o lungime de braț de zăcămintele petroliere strategice din Valea Prahovei. URSS a folosit tema restituirii Transilvaniei de Nord spre a se asigura, prin șantaj, de loialitatea României. Cum Ungaria a rămas alături de Germania învinsă după ce România trecuse în tabăra Aliaților învingători, ea a pierdut ceea ce obținuse de la Hitler. Ceea ce nu a împiedicat URSS să folosească « gulaș-comunismul » maghiar, dar și problema minorității maghiare pentru a submina la Washington, Paris, Londra sau Berlin credibilitatea orientării prooccidentale a României comuniste. Panașul maghiar de modă occidentală a fost mai cuceritor pentru analiștii și decidenții politici euroatlantici – orbiți de prejudecăți și conduși de propriile temeri, iar nu de realitatea concretă – decât faima bizantinismului românesc. Când János Kádár și Gyula Horn au trecut în tabăra gorbaciovistă, opusă regimului ceaușist, în timp ce România postcomunistă nu se acreditase încă în Occidentul euroatlantic ca o democrație emergentă, s-a ajuns până aproape de dezmembrarea României. Minoritatea maghiară trebuia salvată, vezi Doamne, de « naționalismul » radical românesc. Primadonă a Grupului de la Vișegrad, multiubită de Occident pentru că părea cea mai disponibilă pentru o expansiune rapidă a acestuia dincolo de fosta Cortină de Fier, Ungaria a fost încurajată să se desprindă de România, fiind invitată prioritar în NATO și în UE. Obligat să intre într-o cursă de urmărire, Bucureștiul a trebuit să suporte – cu distrugerea economiei românești și acceptarea unui statut semicolonial – prețul unei integrări euroatlantice de ultim moment. Pentru ca apoi, plasat pe « axa Washington-Londra », să vadă cum Ungaria se întoarce spre Moscova putiniană și intră în trioul Berlin-Moscova-Budapesta – un trio care cântă pe unde poate aria incompatibilității culturale a României cu lumea occidentală...

Dacă, de-a lungul istoriei amintite aici pe scurt, mulți actori regionali sau globali au dorit să lichideze sau să micșoreze România Mare – prea mare pentru o Europă atât de mică –, nimeni nu a urmărit cu adevărat decât păstrarea unei Ungarii Mici.

Jolly joker-ul maghiar a fost mereu folosit pentru a contracara « valetul » român, dar nu a fost niciodată lăsat să rivalizeze cu « popa » german sau cu « așii » rus și american.

Pentru Ungaria, plămânul economic este, incontestabil, Transilvania. Pentru România, în Transilvania bate, incontestabil, inima sa culturală. Rezolvarea acestei probleme se găsește în cooperarea strategică aprofundată a celor două, facilitată de prezența lor în cadrul aceleiași alianțe regionale sau globale, dar mai ales în integrarea lor într-o construcție continentală de tip federal, postmodernă, care să facă posibilă încetarea concursului politic dintre națiuni și înlocuirea lui prin concurența persoanelor private. În anii '90, formula din urmă apărea ca posibilă, iar în procesul realizării ei, interesele strategice române și maghiare păreau să coincidă pentru prima dată în istorie. Așa s-a ajuns la reconcilierea istorică româno-maghiară, urmată imediat de parteneriatul strategic româno-maghiar în 1997. Criza economico-financiară globală, renaționalizarea UE, resuscitarea hegemonismului german, impostura democratică generalizată și ofensiva sistemelor oligarhice, adâncirea tensiunilor transatlantice și reaprinderea concursului geostrategic dintre Occident și Rusia la începutul anilor 2000 au repus pe tapet problema relațiilor româno-maghiare. Și există pericolul ca interesele strategice ale celor două țări să se antagonizeze din nou, fiecare aderând (formal sau informal din nou) la o altă tabără.

Politica externă a României ca tragedie greacă (2)

Spre Moscova prin Berlin

7 aprilie 2013

DUPĂ CE, ALIATĂ FIIND CU RUSIA în războiul antiotoman din 1877-1878, României i-a fost răpită Basarabia pentru a satisface orgoliul dar și ambiția geopolitică a țarului, regele Carol I se pare că ar fi spus : « De acum prefer să pierd un război alături de Germania decât să mai câștig unul alături de Rusia ! » Așa s-a ajuns la înțelegerea semiconfidențială între Regatul României, *Reich*-ul german și Austro-Ungaria. Un acord pus pe butuci finalmente de intransigența maximalistă și exclusivistă a naționalismului maghiar.

Alianța României cu Germania ținea și de identitatea geopolitică și de rațiunea geoeconomică sub semnul cărora se născuse România modernă. Aceasta era un stat danubiano-pontic aparținând Sud-Estului european, iar nu unul carpatic, parte integrantă a Mitteleuropei. Pentru comerțul românesc de cereale, dar și pentru o economie tot mai dependentă de exploatarea resurselor petroliere, Dunărea și Marea Neagră reprezentau sistemul prin care respira o putere regională emergentă aptă să garanteze ordinea în vecinătatea tulburată a Balcanilor. (Aceea pentru care Bismarck nu era gata să sacrifice nici măcar viața a doi grenadieri din Pomerania.) De unde nevoia de a controla Gurile Dunării, și deci nevoia de Basarabia. Ele puteau fi obținute prin sprijinul nemțesc.

Problema era că Berlinul era aliat al Vienei, iar Viena se găsea sub presiunea și chiar sub șantajul Budapestei. Or, Budapesta însemna negarea aspirațiilor naționale – nu neapărat unioniste – ale românilor transilvăneni. Așa se face că, de dragul transilvănenilor, România a acceptat o nouă identitate (cea central-europeană) și o altă alianță (cea franco-engleză). Alergând după Germania dar ajungând în brațele Franței, România s-a văzut în cele din urmă împinsă spre Sankt-Petersburg. Numai de acolo puteau veni trupele care să apere spatele frontului românesc. Ele n-au mai venit. Numai acolo și-au putut adăposti românii tezaurul. Nu l-au mai văzut.

În 1996, odată cu începutul președinției lui Emil Constantinescu, drumul spre Berlin (sau, pe atunci, încă spre Bonn) a fost reluat. Franța nu avea, de fapt, interese strategice în România (în afara dorinței de a extinde aria francofoniei, dacă se putea, până în Kârghâzstan). De aceea, un parteneriat româno-francez bazat pe solidaritatea intereselor strategice ale celor două țări era greu de imaginat. Parisul putea fi disponibil pentru susținerea României numai atâta timp cât promovarea intereselor sale în cadrul altor relații strategice o îngăduia sau era facilitată de aceasta. Când interesele strategice ale României intrau în concurs cu interesele strategice ale parte-

nerilor strategici ai Franței, Parisul nu avea încotro și trebuia să-i sacrifice pe români. Dacă, procedând astfel, obținea la schimb și un profit suplimentar, era cu atât mai bine. Nu era vina politicii franceze, ci a geografiei europene. (Lucrul s-a văzut și cu ocazia acțiunii vizând intrarea României în NATO.)

Dimpotrivă, parte esențială a Mitteleuropei în care Germania era vital interesată și totodată unul dintre punctele cele mai estice de expansiune a culturii germane, România se putea integra în strategia orientală a Berlinului (Bonnului). Pornind de aici, gesturile simbolice ale Bucureștiului menite să reabiliteze încrederea între Germania și România, încredere zdruncinată de volburile vechilor tactici de supraviețuire românești, precum și reconcilierea istorică româno-maghiară au deschis calea unui parteneriat promițător. El era facilitat de împrejurarea că, în ordinea mondială post-bipolară, alianța cu Germania nu avea cum fi văzută ca act de ostilitate față de Franța, SUA sau chiar Rusia, ori față de alți parteneri potențiali, mai mult sau mai puțin tradiționali. Pe de altă parte, România nu își putea permite nici măcar indiferența față de o Germanie aflată în alianță strategică deopotrivă cu Rusia și cu Franța, fără a risca izolarea. Parteneriatul strategic româno-german apărea, astfel, deopotrivă fezabil și obligatoriu.

De ce, în atari condiții, respectivul parteneriat nu s-a născut ? Pentru că, fie și nedeclarat sau neconștientizat, România s-a dus spre Germania cu sinceră (aproape naivă) germanofilie, dar și de frica Rusiei. Așa s-a făcut că, în paralel cu construcția antantei româno-germane, România a umplut Europa Centrală (care cuprinde Ucraina și Belarus) și cea de Sud-Est – adică vecinătatea comună a Germaniei și Rusiei – cu o rețea coerentă de parteneriate aprofundate (precum cel româno-polonez sau româno-maghiar), trilaterale (precum România-Polonia-Ucraina sau România-Bulgaria-Turcia) și patrulatere (precum trilaterala România-Ungaria-Austria care se preconiza să includă și Slovacia). Privite ca structuri de rezistență ale securității și stabilității într-o arie strategică unind Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Egee (sau Mediterana de Est), în tradiția vechiului proiect *intermarium* (la care ne îndeamnă azi să ne întoarcem politologul american George Friedman) aflat la intersecția Drumului Mătăsii cu Drumul Ambrei, ele erau de natură să întărească independența țărilor implicate față de Rusia. Fără a-i fi ostile Rusiei sau a o amenința în vreun fel, aceste structuri osificau o nouă frontieră între spațiul euroatlantic și cel euro(ruso)asiatic, frontieră în spatele căreia Rusia se simțea îngrădită.

În același timp, întărirea independenței statelor central-europene dintre mări, care în imaginația României aducea protecție și securității germane, anula marja de manevră a Germaniei în negocierile strategice cu Rusia (făcând-o astfel și mai puțin relevantă în cadrul sistemului atlantic). Fapt care, din perspectivă berlineză, ar fi împiedicat-o în crearea unei realități geostrategice de natură a influența masiv (poate chiar decisiv) proiectul noii ordini a globalismului multipolar.

Ambiționând să meargă spre alianța strategică cu Germania, în condiții de independență strategică față de Rusia, românii au îngustat spațiul de ma-

nevră strategică al Germaniei și astfel au ratat din nou parteneriatul strategic cu aceasta. Tot ce le-a mai rămas a fost să încheie un « parteneriat strategic » fără valoare strategică (*sic !*) cu Franța în 2010 (după ce au bulversat prin supralicitare și relația specială cu SUA), sub președinția lui Traian Băsescu.

A fost odată diplomația noastră trilaterală

Ce s-a ales de sistemul parteneriatelor și trilateralelor strategice imaginate de România în 1997 ? Cel cu Polonia a rezistat în timp, dar intensitatea relației și coordonarea acțiunilor între parteneri au cunoscut variații. Prin 2010, acest parteneriat a fost extins la o trilaterală valoroasă : Polonia-România-Turcia. O asemenea trilaterală, formată din parteneri strategici ai SUA, avea capacitatea de a extrage cumva Turcia din triunghiul americanosceptic pe care îl forma la Marea Neagră cu Germania și Rusia. Respinsă practic de UE (printr-o politică de tergiversări ipocrite), Turcia a fost împinsă însă spre o opțiune neootomană care a îndepărtat-o de politica americană din Orientul Mijlociu (inclusiv de Israel), Transcaucazia și Asia Centrală. O asemenea tendință a fost accelerată de haosul regional și de reducerea influenței americane în Mediterana ce au survenit în siajul Primăverii arabe. La rândul ei, Polonia a fost tot mai mult racordată la piața germană și, prin aceasta, subordonată din ce în ce mai mult politicii germane. Liderii polonezi cei mai atlantiști și mai rususceptici, deziluzionați de ezitarea Washingtonului de a garanta în termeni reali frontiera dintre Occidentul euroatlantic și Rusia, au acceptat invitația germană de a ocupa funcții de prim rang într-o UE în curs de renaționalizare. Astfel, aliniamentul Varșovia-București-Istanbul, pe care doar Bucureștiul a rămas angajat în relația partenerială cu Washingtonul până la o ostilitate inutilă față de Moscova, pare serios fisurat.

Trilaterala România-Ucraina-Polonia a fost abandonată odată cu sosirea în fruntea MAE a lui Andrei Pleșu, în 1998. Câteva încercări ulterioare de resuscitare nu au dat nici un rezultat. În contextul crizei ucrainene izbucnite în 2014, când intervenția sa ar fi fost necesară, această trilaterală nu a jucat nici un rol, probându-și astfel dispariția.

Parteneriatul strategic româno-maghiar a rezistat câțiva ani, dar, după 2009 derapajul național-populist al premierului maghiar Viktor Orbán și reorientarea sa geostrategică ulterioară spre Moscova l-au pus sub o presiune foarte mare. El se cere în prezent reinventat, altminteri rămânând o formă fără conținut, sursă de frustrări mai mult decât de soluții.

Trilaterala România-Ungaria-Austria, convenită în 1997 la insistențele diplomației române și sub auspiciile relațiilor personale excelente ale celor trei miniștri de Externe ai momentului (Wolfgang Schüssel, László Kovács și Adrian Severin), a fost lăsată în nelucrare începând chiar din 1998 de același Andrei Pleșu, pentru ca ea să moară pe tăcute prin anul 2000. Dacă ministeriatul Severin a putut indispune și chiar speria puterile regionale europene majore, cu tradiții hegemonice, din Europa (Rusia și Germania), care se vedeau separate prin structuri de securitate ale statelor mici și mijlocii central-europene necontrolate de ele, ministeriatul Pleșu a « reparat » rapid lucrurile. Acest din urmă ministeriat nu a mai produs indispoziție, trezind, în schimb, disprețul pe care România îl plătește și la data apariției volumului de față.

În fine, trilateralele « spate în spate » România-Bulgaria-Turcia și România-Bulgaria-Grecia și-au continuat o vreme activitatea, până când cvasifalimentul economic al Greciei, abandonul european al Turciei și agitațiile politice interne din Bulgaria (revenită la rusofilie) și România, decăzute la statutul de membri de mâna a doua ai UE, le-au redus la irelevanță, în absența imaginației diplomatice și a spiritului de inițiativă politică.

Așa se face că, după doar câțiva ani de la lansarea a ceea ce secretarul de stat al SUA Madeleine Albright numea admirativ, cu referire la România, « diplomația dumneavoastră trilaterală », creând și un grup de lucru care să o studieze și să o integreze în strategia regională americană, statele Mitteleuropei au ajuns să-și caute separat drumul prin istorie, negociind separat cu protagoniștii regionali și globali, și căzând, tot separat dar fără speranță, sub dominația acestora.

Politica externă a României ca tragedie greacă (3)
Spre Moscova prin Washington

8 aprilie 2013

ISTORIA PERIOADEI INTERBELICE consemnează împărțirea puterilor europene între câștigătorii păcii, susținători ai *statu quo*-ului creat prin Tratatul de la Versailles, și perdanții păcii, adepți ai reviziuirii tratatelor. În acest context, România Mare era o insulă de legitimism într-un ocean revizionist. Căpătând, prin efectul proiectului politic versaillez, o dublă identitate geopolitică, ea intra, ca stat carpatic, în concurs cu Germania, iar ca stat danubian, în concurs cu Rusia. Astfel, elita politică românească revenea la dilema din 1914 : Germania sau Rusia ? A ales Franța – singura disponibilă la un preț aparent convenabil – și așa, întrucât cheia problemelor sale se găsea la o distanță mai mare decât lungimea brațului (anglo-)francez, a ajuns la mâna « arbitrajului » rusesc (sovietic). Căci, ostatice rivalității lor tradiționale și divizate de ea, puterile occidentale nu aveau cum garanta ordinea central-europeană fără acordul Rusiei. Spre a-l obține, au fost nevoite să lase România în sfera de dominație a Moscovei.

Când imperiul ruso-sovietic s-a destrămat, România a înțeles că revenirea sa în familia occidentală depindea de cât de departe dorea Germania să împingă granița răsăriteană a Europei politice. Desigur, în această hotărâre Berlinul nu era singur. Ca principal furnizor de resurse europene, opțiunea sa era însă esențială. Problema era aceea că, la finele secolului XX, în satul global, ecuația geostrategică europeană era schimbată. Europa nu se mai întindea de la Atlantic la Urali (așa cum o definise generalul de Gaulle), ci de la San Francisco la Vladivostok. În consecință, alegerea între Berlin și Moscova nu mai era de actualitate. Berlinul intra la pachet cu Kremlinul ! Românii nu au sesizat-o și, mai ales, nu au acceptat-o. Așa le-au pierdut din nou pe amândouă.

De astă dată însă, alternativa euroatlantică nu era doar cea franco-engleză. În « Europa Mare » – bipolară și postbipolară –, SUA își câștigaseră statutul de protagonist atât ca jandarm global, cât și ca jucător european în sens larg. Iată de ce, chiar în 1997, pe când o antantă cordială româno-germană părea a avea viitor, România a lansat ideea parteneriatului-strategic cu SUA, declarând că preferă să intre în alianța nord-atlantică în calitate de partener privilegiat al SUA decât să devină partener privilegiat al SUA în calitate de membru al respectivei alianțe.

Din nefericire, la fel ca la finele deceniului trei al secolului trecut, când Franța suspecta România că se apropie prea mult de Germania, iar Germania suspecta România de o prea mare francofilie, șaizeci de ani mai târziu, europenii credeau că România este prea transatlantistă, iar americanii socoteau

că România este excesiv de proeuropeană. Cei dintâi vedeau în români un cal troian american infiltrat în cetatea UE, iar cei din urmă îi bănuiau a fi un cal troian francez (gaullist) strecurat în fortăreața NATO. În plus, la fel ca în 1940 cu Parisul și cu Londra, după 1990, s-a dovedit că Washingtonul este prea departe de București pentru ca garanțiile lui să funcționeze fără cooperarea Moscovei.

Moscova – un pol etern al echilibrului strategic

Când Moscova s-a înțeles cu Berlinul (vezi Pactul Ribbentrop-Molotov), România a fost împărțită între acestea după o formulă asimetrică. Ceea ce i-a lăsat Rusiei – care avea beneficiul contiguității sau măcar (după dispariția URSS) al proximității teritoriale – un adevărat drept de preempțiune în materie de control asupra politicii românești. Germania și-a rezervat doar câteva ancore – și acelea gestionate prin interpuși (de regulă, Ungaria) – care să o asigure că echilibrul strategic cu Rusia în Europa Centrală nu se va strica printr-o basculare geopolitică prea radicală a României spre est. Înaintarea prea îndrăzneață a rușilor pe teritoriul românesc a creat tensiuni între Moscova și Berlin, dar și invers, nici unul dintre cei doi actori neputând fi de acord ca România să-i fie atribuită în totalitate doar unuia dintre ei. (În aceste conflicte, de regulă, Rusia a câștigat – cel puțin pe termen lung – pe când România totdeauna a pierdut, reușind însă să supraviețuiască.)

Când Moscova s-a înțeles asupra arhitecturii de securitate în Europa cu puterile euroatlantice (Marea Britanie și SUA) – vezi Acordul de procentaj dintre Churchill și Stalin, înțelegerile de la Ialta (1945) și Malta (1989), Tratatul de Pace de la Paris (1947) sau Actul final al CSCE de la Helsinki (1975) –, România a rămas integral în sfera de influență rusească.

Excepție – doar una relativă și aparentă – face extinderea NATO și a UE după așa-zisa încheiere a Războiului Rece. Excepția este « aparentă » pentru că și înțelegerea a fost « aparentă ». În realitate, a fost o neînțelegere, Rusia crezând că a obținut un armistițiu, iar Occidentul crezând că a obținut capitularea URSS. În același timp, excepția este și relativă : chiar dacă la Malta nu s-a discutat expres despre România, prin excludere, s-a conturat înțelegerea că românii nu fac parte din punct de vedere cultural, și de aceea nici geopolitic, din familia occidentală. Ideea a fost apoi teoretizată și oficializată prin celebrul studiu al lui Samuel Huntington, *Conflictul civilizațiilor* (mai corect ar fi fost, poate, « conflictul culturilor »), lucrare ale cărei teze nu au fost niciodată respinse public de vreo autoritate politică occidentală – în orice caz, nu în ceea ce privește referirile la România. Refuzul de a invita România în NATO la Summit-ul de la Madrid (1997) și apoi, în ciuda promisiunilor făcute la Madrid, la Summit-ul de la Washington (1999) a fost motivat, printre altele, tocmai prin nevoia de a respecta opoziția Rusiei (și, se putea subînțelege, de a respecta înțelegerile cu Rusia). Spiritul unei atari înțelegeri a plutit și asupra negocierilor privind intrarea României în UE, fapt care explică întârzierea intrării până în 2007, precum și caracterul său condiționat (vezi « clauza de salvgardare » introdusă în tratatul de aderare, dar și Mecanismul

de Cooperare și Verificare ce menține România încă în 2015 la statutul unui membru de rang secund). În fapt, intrarea României în NATO și în UE (reclamată public de Rusia ca o încălcare a acordurilor ce au permis încetarea – mai exact, suspendarea – Războiului Rece) s-a realizat în primul rând prin insistența și abilitatea politico-diplomatică a elitelor românești, care au profitat de flexibilizarea poziției actorilor globali, obligați să răspundă amenințării crescânde a conflictelor neconvenționale apărute în contextul dezordinii postbipolare.

Occidentul euroatlantic are nevoie de o Românie mare și puternică, integră și integrală, atașată « valorilor » occidentale numai atunci când este în conflict sau se pregătește de o confruntare cu puterile continentale central- și est-europene. Chiar și atunci însă, deși tehnologia militară de care dispune i-ar permite-o (desigur, nu fără unele dificultăți din pricina distanței geografice), intervenția directă în apărarea României nu se produce decât în ultimă instanță, după ce românii își vor fi epuizat forțele în apărarea solitară a echilibrului geostrategic regional, fără a fi putut opri compromiterea lui, devenită iminentă. Conștiința acestei abordări occidentale nu-i reconfortează pe români, dar face foarte improbabile atât o agresiune rusească fățișă, cât și exagerări rusești în încercarea de a aduce România în sfera de influență a Moscovei. Unei intervenții directe Rusia îi va prefera acțiuni cu caracter subversiv, menite a reduce relevanța sau atractivitatea antantelor româno-occidentale. Asemenea acțiuni sunt adesea executate prin intermediari (Ungaria fiind unul dintre preferați).

Pentru cei mai mulți români (și nu numai) conivența actorilor globali în ceea ce privește statutul geopolitic rezervat României este o « mare taină ». Obișnuiți să perceapă Occidentul (în special, american) ca fiind în opoziție netă (dacă nu chiar în conflict ireductibil) cu Orientul (în special, rusesc), românii au căzut adesea pradă discursului politico-mediatic oficial. Acesta, vorbind doar despre opțiuni exclusive de tipul « ori cu ăia, ori cu ăilalți » - circumscrise de maxima bolșevică « cine nu e cu noi e împotriva noastră » –, nu menționează faptul că, în realitate, orice parteneriat al României cu puterile occidentale este supus cenzurii moscovite. Acest mecanism al « consensului strategic minim la nivel global » este rezultatul experienței traumatizante a celor două războaie mondiale, dar și al învățămintelor Războiului Rece.

În cele două conflagrații mondiale, toți actorii globali s-au confruntat direct și nemijlocit. Toate puterile europene, învingători și învinși deopotrivă, au ieșit epuizați. Marea Britanie și Franța și-au pierdut imperiile coloniale. Austria și Turcia și-au pierdut imperiile multinaționale. Germania și-a pierdut unitatea, activele economice și, parțial, suveranitatea. Rusia, devenită sovietică, a fost pusă în carantină și obligată să intre într-o cursă a înarmărilor care, în cele din urmă, a sufocat-o și i-a impus, dacă nu capitularea, cel puțin abandonul. SUA au făcut excepție de la acest destin, dar și ele au trebuit să cheltuiască enorm pentru a sprijini reabilitarea foștilor combatanți europeni – atât ex-aliați, cât și ex-inamici –, fără de care propria lor securitate ar fi fost în pericol. Concluzia a fost că pe viitor asemenea confruntări trebuie evitate.

Războiul Rece s-a bazat pe « echilibrul terorii », realizat mai mult sau mai puțin spontan, dar și pe convențiile între blocurile adverse, precum și între cele două superputeri conducătoare ale acestora, care au decis să nu se atace direct în termeni reali (militari), ci să se lupte prin intermediul micilor puteri satelite și pe teritoriul acestora. Acestei « strategii a confruntărilor periferice » i s-a adăugat și aceea « a primei

lovituri » (nucleare), potrivit căreia puterile nucleare declarau că nu vor lansa niciodată primele o lovitură nucleară, iar în cazul în care totuși aceasta se va întâmpla, ele se angajau ca nici prima lovitură, nici primul răspuns să nu vizeze teritoriul adversarului principal. Descurajarea agresiunii se asocia astfel cu formule militare care lăsau diplomației spațiu pentru a negocia discret soluții politice permițând rezolvarea conflictelor pe căi pașnice.

Războiul Rece a înlocuit vechea tactică bazată pe regulile luptei clasice cu una mai subtilă, inspirată din tehnicile judocanilor, în care adversarul este înfrânt prin utilizarea propriei lui forțe, înlocuind totodată gândirea strategică preluată din jocul de șah cu cea caracteristică jocului de go. Spre deosebire de cea dintâi, care urmărea anihilarea pieselor adversarului, cea din urmă viza paralizarea mișcării adversarului prin ocuparea câmpurilor din proximitatea pieselor sale, câmpuri pe care el ar fi dorit să își dezvolte poziția spre a-și utiliza puterea. Deci nu anihilarea directă a puterii adverse, ci anihilarea capacității de-a o utiliza. Scopul devenea astfel nu înfrângerea adversarului, ci securitatea dinamică a echilibrului puterilor. Cu alte cuvinte, pacea se asigura prin echilibrul puterilor, iar acesta trebuia garantat și păzit chiar de combatanții principali, și în condițiile în care elementele puse pe talerele balanței se schimbau permament. Mai departe, « lupta » nu cunoștea limite și nici reguli pe fronturile ideologiei și retoricii. Acolo puteau fi chiar imaginate de comun acord conflicte, astfel încât ambele tabere, exploatând psihologia « cetății asediate » (caracteristică Rusiei) sau pe cea a « mersului pe marginea prăpastiei » (exploatată de SUA), să-și poată menține și consolida coeziunea și coerența internă. Căci nimic nu garantează mai bine coeziunea internă decât un « bun » adversar extern. Așa se face că, aproape o jumătate de secol, Războiul Rece nu s-a încins și nu a degenerat în confruntările militare pe care ambele blocuri le anticipau în discursul oficial.

Lecția pozitivă a Războiului Rece – care a fost un altfel de război, iar nu o altfel de pace, căci pacea nu este doar absența războiului (militar) – nu avea de ce să fie abandonată odată cu încetarea sau suspendarea acestuia. Cu atât mai mult cu cât, chiar și pentru cei care cred că Războiul Rece s-a terminat, iar nu doar a încetat provizoriu, este evident că ceea ce i-a urmat a fost, în cel mai bun caz, o « pace rece ». În consecință, orice s-ar spune în discursul oficial al puterilor globale sau s-ar vedea în coregrafia geopolitică, în spatele ușilor închise, protagoniștii lumii preferă negocierea confruntării. Un exemplu aproape transparent este cel al crizei ucrainene din 2014 sau conflictului militar ruso-georgian din 2008. În ambele cazuri, Occidentul a protestat, a amenințat cu sancțiuni și chiar a aplicat (fără convingere) o serie de sancțiuni grijuliu limitate (așa-zise « sancțiuni personalizate »). Statutul Crimeii, al Abhaziei și al Osetiei de Sud a rămas însă cel stabilit de Rusia, forțelor secesioniste susținute de aceasta li s-a recunoscut calitatea de parte beligerantă, iar negocierile internaționale duse la vedere se lungesc cu unica perspectivă ca trecerea timpului să transforme situația de fapt în situație de drept. În paralel, în zone neștiute, cu maximă discreție și, desigur, cu « înțelepciune » pacifistă, « cei mari » negociază noi arhitecturi de securitate – fără știrea « celor mici » și, mai ales, pe contul lor. Rezultatele respectivelor negocieri nu se comunică public, dar se simt.

Pe un asemenea fundal și într-un asemenea context, România, aflată într-o zonă geostrategică atât de fluidă și cu caracteristici geopolitice atât de sensibile, nu poate

fi lăsată să încline balanța strategică într-o parte sau în alta, constituind alianțe după propria-i inspirație. Mai mult, actorii globali care doresc să insereze România în strategia lor regională, luând-o sau acceptând-o ca partener, știu că în prealabil trebuie să se consulte cu ceilalți actori globali sau regionali interesați, în măsura în care respectivul parteneriat ar putea fi perceput ca modificând arhitectura de securitatea deja convenită (explicit sau implicit). Desigur, în discursul oficial li se spune românilor că « nimic în privința lor nu se va conveni fără ei » sau că « dreptul lor de a-și alege liber alianțele » este indiscutabil. Acestea sunt miniciuni la fel de patente ca și declarațiile potrivit cărora România este primită în diferite alianțe sau uniuni din prietenie sau după care României i se pretinde adoptarea anumitor politici spre binele ei, iar nu în interesul celor care o cer. Politica internațională nu cunoaște prietenie, ci numai interese. Ea este mișcată de jocurile de interese și de raportul de putere. Sub semnul acestor interese și în funcție de raportul dintre puteri, cu cât mai relevante sunt parteneriatele și alianțele în care România dorește să intre, cu atât sunt ele mai dependente de acordul prealabil al protagoniștilor rămași în afară, iar rolul încredințat României în respectivele parteneriate și alianțe este supus acelorași proceduri prealabile. Iată de ce, fără a fi (întotdeauna) decisiv, cuvântul Moscovei atârnă greu în calculul occidental atunci când se pune problema parteneriatului României cu Occidentul.

Știind aceasta, România nu trebuie să se lase sedusă de cântecele de sirenă ale interlocutorilor ei externi, dar mai ales trebuie să ducă o politică bilaterală menită a o plasa favorabil în momentul în care despre ea se discută și se decide fără ea.

Aceasta face ca, deocamdată, în ciuda extinderii NATO și UE spre est, frontiera dintre spațiul euroatlantic și cel rusoasiatic să rămână fluctuantă, iar includerea României în ordinea occidentală să fie încă incertă, negociabilă și reversibilă. (Tocmai de aceea Germania – și nu numai –, după ce a fost reticentă față de intrarea României atât în NATO, cât și, mai ales, în UE, se opune acum admiterii ei în Spațiul Schengen, în Zona Euro, pe piețele europene ale muncii etc., împingându-i practic pe români în afara zidurilor de apărare ale « Euroburgului ».)

Pentru a compensa eșecul în realizarea parteneriatului strategic româno-german și a scoate România din amintitele ambiguități euroatlantice, președintele Băsescu a căutat să se așeze exclusiv pe axa Washington-Londra-București, depunând jurământ de credință « marelui licurici » american. (La timpul respectiv, cancelarul Schroeder, cel care avea să consolideze vectorul strategic Berlin-Moscova, a ironizat inițiativa română, spunând : « Bine că axa nu merge până la Tokyo ! » Aluzie la axa Berlin-Roma-Tokyo, pe care, în febrilă căutare de aliați apți să oprească dezmembrarea României, se plasase mareșalul Antonescu.) De astă dată, nu mai era vorba însă despre parteneriat – ceea ce presupunea inserarea atuurilor strategice românești în politica regională a SUA printr-un mecanism de comunicare, consultare, concertare și cooperare, cu efectul maximizării șanselor de atingere a obiectivelor strategice (congruente) ale ambilor parteneri –, ci despre vasalitate.

Intempestivitatea stângace a acestui demers a dus la un alt refuz – de astă dată, transatlantic. SUA nu au acceptat statutul de « putere suzerană »,

întrucât aceasta ar fi însemnat integrarea intereselor strategice românești în strategia americană, cu asumarea răspunderii de a le apăra. Or, din perspectiva Washingtonului, era mult mai simplu, mai sigur și mai ieftin să aibă la București o conducere băștinașă cu statut de agent sau de prepus, adică o administrație îndeplinindu-și funcțiile pe proprie răspundere și în nume propriu, dar sub controlul și urmând directivele transatlantice.

Nereușind să aducă Germania în sistemul de alianțe strategice occidentale menite să-i garanteze securitatea în Orient, România regimului Băsescu încerca deci să-și rezume strategia internațională la relația transatlantică, toate celelalte acțiuni externe fiind subordonate logicii acesteia. Așa se explică tentativa transformării parteneriatului strategic româno-american, inițiat în 1997, în protectorat american.

Demersul era însă sortit eșecului. Inspirat sau nu – nu mai contează –, el era tardiv. În 2004, SUA erau prea implicate pe un alt aliniament al frontului securității globale – cel central-asiatic – spre a-și mai permite angajarea directă și cvasisolitară (căci Germania și Franța nu le-ar fi susținut) pe sectorul românesc al frontierei euroasiatice (ruse). După 2008 mai ales, SUA demaraseră procesul lent dar de neoprit de substituire a intervenționismului cu strategia echilibrului global realizat prin intermediul balanței de putere dintre actorii locali și regionali, și nu se mai gândeau la altceva în Europa orientală decât la « resetarea » relațiilor americano-ruse. În acest context și pe fondul unei relații cvasiostile cu Rusia (cu greu compensabilă printr-o antantă româno-maghiară, întreținută cu concesii tot mai oneroase), Bucureștiul a fost obligat să-și găsească rapid un partener regional « de înlocuire » important. Or, Franța era iarăși singura disponibilă.

De aici a ieșit din nou un « parteneriat strategic surogat », convenit între un șef de stat român din nou izolat și unul francez din nou în căutare de panaș imperial. Surclasat de Berlin în plan economico-financiar și, de aceea, pe planul influenței politice, Parisul, beneficiind, totuși, de arsenal nuclear propriu, ambiționa asumarea unui rol militar de comandă (vezi încercările președintelui Chirac de a obține comandamentul flancului sudic al NATO, atitudinea belicoasă a președintelui Sarkozy în Africa de Nord cu prilejul « Primăverii arabe » și, ulterior, intervenția militară a președintelui Hollande în Mali) – ceea ce făcea interesant și accesoriul obținerii unor avantaje economico-politice în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Cum un « șperț » geoeconomic nu ține loc de strategie, nici acest parteneriat nu a supraviețuit în termeni reali, interesele strategice (și electorale) ale președintelui Sarkozy bătând în alte direcții – convergente cu ghetoizarea romilor în România și marginalizarea României în UE. În consecință, președintele Băsescu nu a mai putut decât să înlocuiască parteneriatul strategic, dorit dar neizbutit, cu Germania printr-o relație de vasalitate personală față de Berlin, deschizând practic vechea axă Washington-București către Moscova.

Ca și în 1940, fuga României către Germania intervenea prea târziu. Atunci, pentru că pactul Ribbentrop-Molotov fusese deja convenit, iar or-

dinea geostrategică a Mitteleuropei fusese deja stabilită peste capul, fără participarea și împotriva României. Acum, pentru că integrarea transfrontalieră cu democrația germană în context european este căutată exact în momentul în care, sub influență berlineză, UE se renaționalizează, fiind redusă la funcția curții din spatele casei germane, în care Europa Centrală recapătă treptat statutul de vecinătate comună germano-rusă, gestionată în comun de cele două, iar Germania revine la ideea Europei germane – de astă dată însă dezvoltând doar un hegemonism normativ, dublat de un imperialism al dezangajării economice potrivit căruia Berlinul își folosește puterea nu spre a-i proteja pe cei care îi acceptă dominația, ci spre a se debarasa de cei care îi râvnesc protecția pentru a-i consuma resursele. (Principiul noii Europe germane este : « Ordinea germană, da ! Banii germani, nu ! »)

Iată de ce în locul unui parteneriat strategic ne-am ales cu un protectorat personal. Consecința acestui aranjament s-a văzut în vara lui 2012 și continuă să se vadă în primăvara lui 2013, dar și în anii următori. Pentru că românii s-au încăpățânat să aleagă un guvern al lor și să-l demită pe clientul Berlinului, reafirmând astfel o dorință de independență deloc în conflict – ba chiar dimpotrivă – cu angajamentul lor proeuropean și proeuroatlantic, sprijinul german le este iarăși refuzat, iar domnul dr. Victor Ponta, căruia « moraliștii teutoni » îi închid ușa în nas, nu mai are altceva de făcut decât să viziteze Parisul și să proclame acolo « România francofilă », în timp ce țara plătește importul energiei la prețuri « preferențiale »... pentru Moscova.

Politica externă a României apare astfel a se desfășura în termenii tragediei grecești. Convinși că destinul le-a hărăzit dominația rusească și încercând să evite sentința lui, românii aleargă mereu spre Vest – și, în primul rând, spre Germania, care este prima mare stație de pe traseu –, dar, prin propriile acțiuni, subsumate acestei opțiuni corecte, ajung mereu în îmbrățișarea unei puteri prea îndepărtate, precum Franța, rămânând astfel la discreția vecinătății moscovite.

Or, mesajul tragediei grecești este că de destin nu poți scăpa fugind. Destinul poate fi dominat doar prin raportarea curajoasă, realistă, rațională și pozitivă la comandamentele lui. Logica destinului nu poate fi nici negată, nici păcălită – ea poate fi doar corect administrată. Concluzia se verifică dacă ne gândim la istoria relațiilor mereu dulci-amare dar niciodată consumate pe de-a-ntregul cu sorii galaxiei în jurul cărora este obligată să graviteze planeta România – Rusia, Germania, Franța, SUA etc.

Izolată și totodată dominată, azi mai mult decât oricând în trecutul ei, România și conducătorii săi ar trebui să reflecteze la aceasta. Pentru a scăpa de « blestem », este obligatoriu să așezăm visul în locul fricii și proiectul în locul ripostei, să nu ne mai temem de succes și să nu mai fetișizăm tactica supraviețuirii abile, dependentă de un noroc care a ajuns să fie substitutul bunei planificări și gestiuni politice.

De la parteneriat la protectorat

Ne putem întreba dacă transformarea parteneriatului cu SUA în protectorat a fost un demers rațional, impulsionat de ideea utilității și impus de contextul internațional – chiar dacă a fost o opțiune perdantă – sau expresia unei politici duse de un președinte autoritar, care personalizase puterea sau urmărea personalizarea ei și de aceea era în căutarea unui protector extern al regimului său neocezarist. Cu alte cuvinte, neocezarismul românesc este responsabil pentru această transformare sau transformarea, rezultată din conjugarea evoluțiilor de pe scena internațională este responsabilă pentru instalarea neocezarismului în România ? Ce a fost mai întâi : oul sau găina ? Întrebarea ne conduce spre descoperirea unei evoluții dialectice, în care factorul extern și cel intern interferează și se influențează reciproc – totul fiind subordonat însă unor legități istorice obiective, care, evident, devin manifeste în plan concret prin intermediul unor întâmplări.

Guvernările de până în 2004 s-au caracterizat, în grade diferite, prin orientare națională, ineficiență și corupție. Orientarea națională a fost mai puternică la guvernul Văcăroiu decât la guvernul Ciorbea, dar ea nu i-a lipsit nici unuia. Președintele Iliescu a părut mai naționalist decât președintele Constantinescu, dar aceasta nu a fost decât o aparență rezultată din discursul mai occidentalo-critic al primului și mai occidentalo-entuziast al celui de-al doilea. În realitate, amândoi au fost și s-au voit a fi, în ultimă instanță, lideri naționali.

Instalat imediat după căderea regimului comunist, împins la putere în contextul presiunii externe amorsate de « sistemul bielă-manivelă » rezultat din agregarea « fenomenului Piața Universității » cu « mineriada din 13-15 iunie 1990 » (fără amenințarea izolării internaționale în urma revoltei, nu lipsită de componentă externă, din Piața Universității și a rebeliunii minerești din iunie, executivul produs de alegerile din mai 1990 ar fi fost unul mult mai conservator, căci, aflați pe cai mari, Ion Iliescu și apropiații săi politici nu l-ar fi lăsat să fie altfel) și asumându-și inevitabil misiunea de a împlini revoluția pentru a-i da conținut concret postcomunismului, guvernul Roman, deși declarat social-democrat, nu putea aplica decât măsuri de dreapta în economie și nu putea fi decât internaționalist în relațiile cu Occidentul. Sub acest aspect, el a fost atât de eficient, încât a trebuit neapărat răsturnat (*sic !*). Ceea ce nu se știe este că, odată cu dispariția lui, au dispărut și planurile care stabileau liniile roșii dincolo de care « internaționalizarea » politicii românești nu putea trece.

Mulți încearcă să descrie politica guvernului Roman – mușit de revolta minerească din iunie 1990 și omorât de revolta minerească din septembrie 1991 – prin raportare la doctrina neoliberală și la cea neoconservatoare, lăudându-l dar mai ales criticându-l pentru că ar fi fost adeptul lor. Este o judecată eronată. Atari calificări li se potrivesc « guvernelor standard » sau « guvernelor de croazieră », care administrează regimuri stabile. Or, guvernul Roman a fost un « guvern revoluționar », chiar dacă legitimat prin alegeri. Și aceasta întrucât a fost chemat să facă efectivă reforma de sistem și pe cea de structură care fuseseră « decise » la nivel de principiu ideologic în contextul evenimentelor revoluționare din decembrie 1989 – adică i s-a cerut să facă tranziția de la dictatură la democrație, de la economia de comandă la economia de piață, de la o societate închisă și controlată la o societate deschisă și liberă, precum și de la alianțele militare sovietice (Pactul de la Varșovia) și integrarea economică « socia-

listă » (CAER) la mecanismele de apărare colectivă euroatlantice (NATO) și integrarea europeană (UE). O asemenea transformare, cu adevărat revoluționară (adică de esență), pornind de la un regim al stângii revoluționare (radicale / comuniste), nu se putea opera decât prin măsuri radicale de dreapta. Acestea trebuiau introduse rapid (ritmul ținând de esența reformei), inevitabil admițând atât forme fără fond (în ideea că, pe termen lung, forma va produce fond), cât și acumularea primitivă de capital (cu convingerea că, odată încheiată restructurarea societății românești prin apariția capitalului privat, o asemenea formă de « corupție corectivă » se va autociviliza). Guvernul FDSN-PUNR-PRM-PSM (așa-numitul « patrulater roșu »), venit la putere în 1992, a fost o reacție conservatoare și pragmatică (în raport cu suportabilitatea socială la șocul schimbării) la abordarea reformist-romantică a guvernului Roman (susținut doar de relativ micul grup reformator care se strecurase la vârful FSN și încercase să preia controlul asupra acelui « mamut » politic, transformându-l dintr-o mișcare populară anticeaușistă, dar nu neaparat și anticomunistă, într-un partid social-democrat modern, de factură vest-europeană).

Această « reacțiune » cu caracter restaurator, în procesul toxic al întâlnirii conflictuale dintre reformă și contrareformă, a deschis calea către prelungirea « corupției corective » într-o « corupție redistributivă » – ambele, de altminteri, specifice momentelor de tulburare istorică reprezentate de revoluții, războaie, tranziții de la un regim politic la altul, crize economice etc. Corupția corectivă a avut drept componentă esențială transformarea capitalului social (informații si relații) deținut de nomenclatura vechiului regim în capital financiar, iar drept consecința principală corectarea structurii sociale în sensul transformarii ei dintr-una egalitară de tip comunist într-una inegalitară de tip capitalist (ar fi trebuit să urmeze civilizarea acestui capitalism de pradă, respectiv punerea lui în folosul cetății, adică în folos public). Corupția redistributivă s-a realizat cu precădere prin transferul banului public (de fapt, banul contribuabililor) în buzunarul privat al nomenclaturii postcomuniste, principala urmare fiind nașterea unor grupuri oligarhice interesate de edificarea unui sistem de organizare socială neofeudal. (Exponenți ai corupției corective ar putea fi persoane precum Ioan Nicolae, Dinu Patriciu sau Triță Făniță, iar ai corupției redistributive, Viorel Hrebenciuc sau Elena Udrea, deși în malaxor s-au amestecat în timp într-atât încât o distincție clară și netă a devenit dificilă, dacă nu imposibilă.)

După înlăturarea reformiștilor romantici ai lui Roman, guvernele Stolojan și, mai ales, Văcăroiu au fost mai degrabă restauratoare și reactive, iar cele care i-au urmat sub egida CDR, mai degrabă capitularde și adaptative. O mențiune specială merită guvernarea tehnocratului Mugur Isărescu, care, eficient în ceea ce privește stabilizarea economiei românești, abia ieșită din faza unei tranziții abrupte, și transformarea noii economii de piață pură și simplă într-o economie de piață (relativ) funcțională, a aliniat România fără măsuri de siguranță națională și fără limitări prudențiale la regulile neoliberale ale consensului de la Washington. Acest proces de aliniere a rămas la rândul său, neterminat (în reaua tradiție românească a șirului nesfârșit de tranziții nefinalizate), fiind stopat de guvernarea PSD a lui Adrian Năstase. Ultimul a fost, printre altele, o reacție națională față de internaționalismul relativ al guvernelor CDR-USD-UDMR, care prin guvernul Isărescu atinsese apogeul – un apogeu aflat încă în perimetrul interesului național.

Ceea ce străinătatea i-a reproșat lui Adrian Năstase nu a fost ineficiența (sub aspectul rezultatelor concrete obținute în administrarea țării, guvernarea sa a fost cea mai performantă din perioada 1990-2015) și nici stilul autoritar de conducere, ci naționalismul și corupția, devenită în timpul guvernării sale « corupție de sistem ». Atunci a prins contur – evident, pe un teren favorabil preexistent – ceea ce s-a numit « capitalismul de cumetrie » – adică o formă de organizare politică a societății care substituie instituțiilor statului și protecției drepturilor civile de către aceste instituții o rețea coerentă de oligarhi (locali), legați între ei prin aranjamente cvasifamiliale, fără acordul și acțiunea cărora statul nu mai poate funcționa, și care, obținând o imunitate judiciară *de facto*, preiau sarcina protejării existențiale a cetățenilor, asigurându-le supraviețuirea la un nivel de decență minim garantat, în schimbul deposedării lor de libertăți. Și, într-adevăr, în vremea lui Adrian Năstase, dar și a lui Călin Popescu-Tăriceanu, care i-a moștenit sistemul, statul a funcționat, în ciuda sau mai degrabă tocmai « datorită » corupției.

În ceea ce privește ideea națională, aceasta face parte din structura culturii și gândirii nastasiene. Adrian Năstase a crezut sincer că este și trebuie să fie un lider național, iar în acest sens, nu poate accepta controlul străin asupra statului. Tocmai de aceea, simțind statul ca prea vulnerabil și neștiind cum să-l întărească în timp util, a acceptat și chiar a încurajat asocierea la guvernare a oligarhilor locali, transformând « corupția redistributivă » în « corupție de sistem ». Conștient sau nu, a considerat « pluralismul oligarhic » ca pe o alternativă a « pluralismului democratic » și îmbogățirea oligarhilor români drept cale de consolidare a avuției naționale (oarecum în spiritul în care, în zorii României moderne, național-liberalul Ionel Brătianu lansase către români îndemnul « îmbogățiți-vă ! »). Mergând pe o atare linie, Năstase a fost convins că investitorii străini care vor să facă avere în România trebuie să lase o parte a acestei averi în România, inclusiv sau, mai ales, prin creșterea directă a avuției capitaliștilor români în formare. (Faptul că în acest demers ar fi fost excesiv ori și-ar fi favorizat familia rămâne secundar la scara timpului lung pentru acest proces de relevanță istorică.)

« Sistemul ticăloșit », pe care l-a denunțat Traian Băsescu și pentru dislocarea căruia a primit sprijinul străinătății în obținerea președinției statului român împotriva lui Adrian Năstase, a avut exact aceste două dimensiuni : pe de o parte, rezistența la dictatul străinătății, refuzul alinierii servile și automate la exigențe, interese și modele străine, precum și declararea faptului că România nu are prieteni sau dușmani veșnici, veșnic având doar interese (potrivit caracterului său, în această privință, Năstase a fost inflexibil – atunci când a făcut concesii, le-a făcut în formă, tocmai pentru că nu le-a acceptat în fond, subminându-și astfel credibilitatea externă) ; pe de altă parte, folosirea « corupției de sistem » pentru a-i obliga pe capitaliștii străini să contribuie la îmbogățirea directă a capitaliștilor români în condiții aflate în afara regulilor economiei de piață (potrivit caracterului său, în această privință Năstase a depășit limitele prudenței).

Traian Băsescu a negat acest sistem, iar străinătatea l-a acceptat și l-a susținut nu pentru că el i-ar fi impărtășit valorile democratice (nu le-a împărtășit de fel, fiind în realitate un autoritar-populist) și nici fiindcă ar fi fost incoruptibil (a fost în realitate la fel de corupt sau mai corupt decât cei pe care i-a dat pe mâna justiției

politizate), ci pentru că, în schimbul sprijinului extern pentru regimul său neocezarist, a acceptat să supună România intereselor geopolitice externe (în speță, cele americane) și pentru că, prin politizarea justiției, a facilitat colonizarea României de către capitalul străin, bulversând « corupția de sistem » în favoarea « corupției redistributive » de care erau interesați el și camarila sa. În plus, ca lider autoritar (« președinte-jucător »), Traian Băsescu dădea speranțe Occidentului euroatlantic că va fi în stare să le impună românilor reformele și politicile macroeconomice neoliberale dure (reducerea salariilor cu 25 % pentru bugetari este doar un exemplu), pe care predecesorii săi le aplicaseră, în cel mai bun caz, cu jumătăți de măsură. (Nici asta nu a făcut, căci, fiind o natură conflictuală într-o republică totuși parlamentară, președintele Băsescu a fost în dezacord cu toate guvernele cât de cât competente din perioada mandatului său, în timp ce guvernele cu care a fost de acord – recte cele care i-au urmat instrucțiunile – au fost incompetente.)

Se poate spune, fără prea mare risc de a greși, că Traian Băsescu a fost primul președinte român postcomunist impus, iar nu doar susținut din afara țării. Acesta este unul dintre efectele deciziei din 1997 a lui Petre Roman de a-l sprijini pe Traian Băsescu împotriva lui Adrian Severin în scandalul « listei lui Severin », precum și al opțiunii liderilor României de atunci de a-l îndepărta pe ministrul de Externe, care sesizase corect încercarea puterilor străine de a-și aroga dreptul de a decide cine conduce România (fapt confirmat la vremea respectivă de CSAT) în loc să lupte pentru eradicarea fenomenului semnalat de el.

Ajuns și rămas la putere cu sprijin străin (modul misterios în care au pierdut confruntările electorale cu Traian Băsescu atât Adrian Năstase, cât și Mircea Geoană este suspect de intervenții externe mai mult decât morale sau intelectuale, bănuială legitimată și întărită de felul în care intervenția externă fățișă a anulat rezultatele referendumului din 2012), președintele Băsescu a urmat, foarte probabil, două trasee politice. Inițial, este de presupus că, în ciuda angajamentelor externe asumate, a dorit să fie (și) lider național. Aceasta cu atât mai mult cu cât respectivele angajamente, cel mai probabil, nu au fost explicite, directe și ferme, ci implicite, aluzive și generale. Astfel, el a făcut analiza relațiilor externe ale României și, om al măsurilor radicale, a conchis că singura opțiune serioasă era aceea a plasării totale, absolute și fără rezerve pe axa Washington-Londra. În acest sens, a calculat, după toate probabilitățile, că alianța cu America fiind aceea dintre un purice și un elefant, ea nu este viabilă, precum și că obținerea unei protecții eficiente din partea Americii le-ar permite românilor să-și relaxeze și relațiile cu Rusia, jucând tot pe două fronturi, dar cu spatele acoperit. De aici e posibil să fi ajuns la concluzia că, fără o adeziune mai radicală, mai explicită și mai necondiționată la politica americană, șansele parteneriatului strategic româno-american de a fi eficient sunt iluzorii, deși trebuie să fi înțeles că o asemenea radicalizare risca, la limită, să transforme parteneriatul în vasalitate. Și-a asumat totuși riscul, mizând pe abilitatea sa de a se opri undeva la granița dintre protectorat și vasalitate.

Nu a putut-o însă face căci, popularitatea internă a regimului său neocezarist (autoritar-populist) scăzând, a fost împins să valorifice puterea României, între timp personalizată, pentru a-și asigura sprijin extern cu titlu personal. Pe de altă parte, nevoile sau gustul străinătății de o Românie tot mai obedientă crescând, i s-a cerut

o supunere tot mai cuprinzătoare. Astfel, președinția lui Traian Băsescu s-a înscris pe un al doilea curs, contrar interesului național sau fără legătură cu acesta. Un curs pe care la început nici el, nici suporterii săi externi probabil că nu-l estimau la acest nivel. (De aceea, declarația băsesciană privind « axa Washington-Londra-București », urmată de retorica anunțând dorința americanizării Mării Negre, logice din punctul de vedere al autorului, au fost primite cu surpriză și neplăcere la Washington, care nu intenționa să meargă atât de departe sau să-și asume responsabilități sporite față de București. Așa se explică și de ce ulterior adeziunea necondiționată a României băsesciene la politica atlantistă a fost transformată de partenerii atlantici dintr-o declarație morală – cum, poate, fusese în intenție – în act de subordonare politică reală.)

Când strânsoarea a devenit prea mare și câștigul (național) prea mic, Traian Băsescu a încercat soluții de evadare, dar era prea târziu. În plus, orice tentativă de emancipare în relația externă era descurajată prin absorbția energiilor sale pe frontul politic intern. Un front subtil încurajat și de protagoniștii externi, care alimentau speranțele opoziției prin tratamentul public disprețuitor oferit președintelui României, pentru ca, apoi, în ultimă instanță, să-l salveze pe acesta ori de câte ori mandatul îi era pus serios în pericol.

Așadar, Traian Băsescu i-a fost necesar străinătății într-un anumit context. După ce a eșuat în încercarea de a folosi acest context și în favoarea României, președintele Băsescu l-a utilizat exclusiv în interesul propriului său regim, pe contul României și în favoarea actorilor externi care îi asiguraseră lui ascensiunea.

În căutarea parteneriatului pierdut

23 iunie 2013

DUCÂNDU-SE LA BERLIN (în vara anului 2013) să se întâlnească cu omologul său german, premierul român, domnul Victor Ponta, a declarat că dorește refacerea parteneriatului strategic dintre cele două țări. Cuvintele care conțin prefixul « re- » – « refacere », « revenire », « reabilitare », « resuscitare », « reanimare », « recuperare » etc. – fac, de regulă, trimitere la trecut. Altfel spus, parteneriatul strategic germano-român a existat cândva, s-a pierdut și se dorește a fi regăsit. Pentru a măsura șansele unui asemenea demers, se impune să aflăm când parteneriatul strategic cu pricina era aievea și pe ce se baza el.

Mergând înapoi prin « tunelul timpului », vom descoperi – nu fără o oarecare uimire, dar și cu o oarecare jenă – că singurul parteneriat strategic dintre România și Germania a fost cel construit de Ion Antonescu și Adolf Hitler. Respectivul parteneriat se întemeia pe convergența obiectivelor strategice ale celor două țări la momentul nașterii lui : zădărnicirea expansiunii sovietice și oprirea revoluției comuniste mondiale, precum și refacerea unității naționale a României într-o « uniune europeană » organizată potrivit concepției germane, adică sub conducere germană, exercitată prin instituții transnaționale de tip federal. De aceea, conducătorul român afirma că este « alături de Germania în lupta cu Rusia, alături de SUA în lupta cu Japonia, și neutru în lupta dintre Germania și Marea Britanie ». Acolo, la granița Europei cu Eurasia se întâlneau vectorii geostrategici german și român. Acel parteneriat a funcționat, chiar dacă, în cele din urmă, s-a soldat cu un eșec. Nu i-a mai urmat vreun altul.

S-ar putea susține că parteneriatul româno-german din anii '40 ai secolului trecut și-a avut un înaintaș în alianța celui de-al doilea *Reich* cu Imperiul Austro-Ungar și cu Regatul României, convenită între suveranii celor trei state după experiența războiului ruso-otoman din 1877-1878. Păstrat secret și niciodată ratificat de Parlamentul român, acel acord avea ca țintă menținerea Rusiei la porțile Europei, inclusiv prin garantarea integrității teritoriale a României ca stat danubiano-pontic cu aptitudini stabilizatoare în Balcani. După ce pierduse Basarabia ca aliat al țarului, regele Carol ajunsese la concluzia că este preferabil să piardă un război alături de Germania decât să mai câștige unul alături de Rusia. Acest principiu nu a rezistat tentației unioniste care, în 1918, a transformat România în stat carpato-danubian, plasându-o în logica geostrategică a Europei Centrale, dar și în situația de a pierde, într-adevăr, un război (cel de-al doilea mondial) alături de Germania, ca « partener strategic » al acesteia.

De la nașterea sa și până în 1990, succesoarea *Reich*-ului, Republica Federală Germania, s-a găsit, cel puțin formal, într-o tabără adversă celei

în care se afla România, ceea ce făcea imposibil ca parteneriatul anterior să renască la un nivel superior celui al unei « conspirații strategice » (antisovietice) cu valoare secundară. Abia după 1990 parteneriatul strategic româno-german a reapărut la orizont. Din nefericire, și pe terenul geopoliticii orizontul s-a dovedit a fi acea linie imaginară de care cu cât te apropii, cu atât se depărtează. România postcomunistă nu a putut convinge Germania postbipolară de existența unor interese strategice comune care să justifice un parteneriat cu un asemenea caracter. De aceea, parteneriatul în căutarea căruia a plecat domnul Ponta la Berlin poate fi doar cel din anii 1940-1944. Care ar mai fi astăzi temelia solidarității de interese pe care să se reclădească el ?

În formularea răspunsului, un lucru pare a fi sigur : nu se poate pleca de la teama de Rusia ! Și aceasta cu atât mai mult cu cât – așa cum era de așteptat –, nemulțumită de progresul proiectului integrării europene, Germania reunificată s-a îndreptat spre un parteneriat strategic chiar cu Rusia, parteneriat în raport cu care UE și alianța transatlantică par a deveni tot mai mult obiective subsidiare. Prin urmare, dacă teama are a mobiliza imaginația diplomației românești, România – membră UE și NATO – are a se teme azi nu de Rusia, ci de o antantă ruso-germană realizată peste capul ei și cu excluderea ei. Problema este că o asemenea temere nu se întâlnește cu vreo preocupare germană de aceeași valoare, de aceeași intensitate și cu același caracter. Germania nu are de ce se teme să lase România în afara demersurilor sale geopolitice de la frontiera Europei Orientale.

Ar rămâne atunci proiectul european : Statele Unite ale Europei. România este vital interesată de o asemenea construcție care să-i calmeze frica de izolare și să-i ofere securitatea și stabilitatea, pacea și dezvoltarea prin solidaritate. Cum rămâne însă cu cealaltă frică tradițională și legitimă a românilor, frica de dominare ? Românii nu vor să fie singuri (știu că nu se pot descurca într-o neutralitate eternă), dar vor să fie liberi (căci securitatea în sclavie nu are nici sens, nici viață lungă). Pe cale de consecință, România respinge instinctiv o UE dominată de una sau de mai multe puteri – de un directorat franco-german, de o antantă anglo-germană și, cu atât mai mult, de un condominium germano-rus.

În acest context, România nu solicită accesul la prosperitatea occidentală, dar pretinde accesul liber la mijloacele producerii acelei prosperități ; nu așteaptă privilegii politice transnaționale, dar pretinde egalitatea de șanse în influențarea deciziei politice transnaționale ; nu râvnește la un rol conducător, dar pretinde să-i fie recunoscut statutul de cofondator. În plus, prin prisma experienței ei istorice și sub imperiul situării ei geografice, România se vede obligată să dorească o Europă politică de orientare atlantistă. Aceasta nu exclude ci, dimpotrivă, implică și acceptarea unei întâlniri amicale cu Rusia la mijlocul drumului. Problema este că mijlocul drumului dintre Washington (sau chiar Bruxelles ori Roma) și Moscova este altul decât cel al drumului dintre Berlin și Moscova. Or, România nu poate intra în parteneriate strategice care se exclud sau, cel puțin, se stânjenesc reciproc.

Iată deci că atunci când caută parteneriatul strategic cu Germania, România caută și o anumită Germanie. Este Germania europeană și transatlantistă postbelică a lui Konrad Adenauer, Willy Brandt și Helmut Kohl. Acea Germanie care trăia – sau măcar părea că trăiește – la înălțimea aspirațiilor și răspunderilor ei față de ideea unei Europe libere și unite, tolerantă și inclusivă, fidelă valorilor solidarității personaliste, alianței transatlantice și principiilor echilibrului și subsidiarității globale. Cu acea Germanie, România avea interese strategice comune, convergente sau compatibile, apte de a forma temelia unui parteneriat strategic. Parteneriat strategic, de asemenea, compatibil și reciproc vitalizant cu parteneriatul strategic româno-american.

Dacă o asemenea Germanie nu mai există, nici parteneriatul strategic cu ea nu are cum exista, oricâte drumuri la Canossa (adică la Berlin) ar face liderii politici români. Vom rămâne doar la parteneriatul cu SUA (și celelalte parteneriate similare, compatibile, consubstanțiale, congruente sau complementare cu el), dacă vom ști să îl / le păstrăm și valorificăm măcar pe acela / acelea. Și, poate – ar fi chiar imperativ în acest context – la reconcilierea cu Rusia.

Contradicții, spaime și iluzii în geopolitica românească

Instinctul românilor împotriva formulelor geopolitice dominatoare din Europa nu este unul biologic. Nu există o genă specifică românilor care să-i facă mai sensibili la amenințarea dominației externe. Reactivitatea față de asemenea formule face parte din ereditatea lor culturală, dintr-o experiența istorică îndelungată, care i-a învățat că înțelegerile celor mari se fac totdeauna pe seama celor mici și că cei mici pot supraviețui mai ușor într-o lume multipolară, în care pot duce o politică multivectorială de echilibru, inserându-se util în geopolitica celor mari, niciodată fideli ai unui singur aliat, dar totdeauna fideli intereselor lor vitale.

Istoria românilor confirmă teoria lordului Palmerston. Situându-se consecvent pe linia intereselor lor vitale – care, ca urmare a determinismului geografic, a logicii istoriei și a organicismului construcției culturale, s-au caracterizat prin numeroase constante –, românii nu au rămas niciodată singuri. Mereu s-a găsit câte cineva care, având interese congruente, le-a stat alături, adăugând puterea sa puterii lor. Eșecurile au apărut doar atunci când loialitatea față de aliați a înlocuit loialitatea față de interesul național. Cu mențiunea că loialitatea aliaților față de România și încrederea lor în români sunt, de asemenea, obiective de interes național românesc, obiective a căror atingere presupune și loialitatea României față de aliații săi. Altminteri, reputația de trădător, prieten nesigur și partener fără onoare nu face bine interesului național. La aceasta trebuie adăugat că loialitatea include sinceritatea. Cu alte cuvinte, loialitatea nu înseamnă supunere servilă față de interesele aliaților, ci efortul intens și inteligent de a compatibiliza interesele tale cu interesele lor, respectiv de a-ți defini interesele în contextul creat de alianța în cauză. Iată de ce găsirea justului echilibru între loialitatea față de propriile interese – care sunt veșnice – și loialitatea (autentică) față de aliați – care sunt trecători – face parte din abilitățile politico-diplomatice care explică miracolul supraviețuirii românilor într-o istorie deloc simplă sau prietenoasă. Ori de câte ori a sărit prea repede dintr-o barcă în alta, România a pierdut – cel puțin, pe termen lung. Ori de câte ori a uitat de interesele sale pentru a câștiga bunăvoința unor aliați preocupați doar de interesele lor, România a pierdut – mai ales atunci când interesele aliaților nici măcar nu au coincis cu interesele alianței.

Pornind de la asemenea considerente și observând caracterul esențialmente biunivoc al alianțelor, România este sau trebuie să fie gata să-și definească interesele naționale în context european, dar nu poate accepta și nu trebuie să accepte ca interesele europene să fie definite de alții și numai de unii, fie că este vorba despre un singur stat (de exemplu, Germania) sau de un tandem de state (să zicem, Germania și Franța) sau de un grup închis de state « de elită » (de pildă, eurogrupul). În oricare dintre aceste formule, soarta sa ar fi aceea a unei provincii imperiale sau a unei colonii. În formula specială a unei Europe supuse ordinii germano-ruse, România nu ar mai exista deloc sau ar exista doar într-o versiune reziduală. Și asta nu pentru că Rusia sau Germania i-ar fi dușmani ereditari, ci pentru că, în mod obiectiv, națiunea română integrală este prea mare pentru a nu stânjeni ordinea geopolitică din spațiul prea strâmt care poate fi integrat de cele două.

Acestea fiind zise, nu se poate trece cu vederea faptul că România a « căzut rău » și atunci când s-a aliat cu Rusia împotriva Germaniei (numai norocul a salvat-o în primul război mondial, dar și acel noroc a fost ulterior scump plătit, plata continuând și în ziua de azi), și atunci când s-a aliat cu Germania împotriva Rusiei. Lucrurile nu au stat mai bine nici atunci când au fost căutate garanțiile anglo-franceze (totdeauna iluzorii, căci, dincolo de faptul că teoria lui Palmerston s-a născut în Anglia chiar în contextul politicii orientale, distanța geografică este, la rândul ei, un factor de neignorat) pentru a contracara revizionismul german, maghiar sau rus (aproape întotdeauna aflate în sinergie). De aici ideea unora (Nicolae Titulescu, se pare, aflat printre ei) privind neutralitatea României.

Neutralitatea este însă o opțiune iluzorie. Ea presupune adesea trădarea principiilor – în condițiile în care, pentru națiunile mici și mijlocii lipsite și de tradiții, și de mijloace hegemonice, principiile și valorile morale sunt frecvent primul apărător și ultimul refugiu. De asemenea, neutralitatea implică refuzul asumării de răspunderi pe plan extern. Or, este știut faptul că nimeni (nici superputerile) nu poate reclama mai multe drepturi în relațiile internaționale decât obligațiile pe care și le asumă. Având datele necesare pentru a fi un lider regional (ceea ce se obține prin inițiativă politică externă, export de securitate și apărarea moralității relațiilor internaționale), România și-ar putea promova interesele afirmând și dobândind un asemenea statut (care ar așeza-o la masa liderilor regionali ai lumii) mai degrabă decât râvnind la confortul dezangajării neutre. În fine, într-o lume a interdependențelor globale, neutralitatea înseamnă singurătate. Pentru România, a fi singur este o imposibilitate, în măsura în care nu alege sinuciderea, cu atât mai mult cu cât poziția sa geografică se află la intersecția intereselor strategice ale unor mari actori globali sau regionali. Neputând fi ignorată, ea nu poate rămâne izolată de restul lumii. Iată de ce fuga de izolarea externă rivalizează în gândirea geostrategică românească cu fuga de dominația externă. Găsirea echilibrului între cele două este o altă dimensiune esențială a dibăciei politico-diplomatice românești.

Cu o partidă geopolitică atât de greu de jucat – implicând concilierea între loialitatea față de interese și loialitatea față de aliați, precum și între fuga de izolarea externă și fuga de dominația externă –, deteriorarea calității serviciului diplomatic românesc și schematizarea politicii externe românești la începutul secolului XXI reprezintă un serios motiv de îngrijorare pentru națiune.

Diplomație economică fără pârghii economice ?

8 iulie 2013

NUMEROȘI REPREZENTANȚI AI GUVERNULUI român pot fi auziți în aceste zile repetând că întâlnirile primului-ministru cu omologi din alte țări constituie o garanție oferită de acei omologi oamenilor de afaceri din țările respective spre a investi în România. În principiu, așa este. Totuși, dacă în anii '90 o asemenea afirmație era integral valabilă, astăzi, cu referire la o țară membră UE și NATO, ea trebuie nuanțată. Căci, parafrazându-l pe Ion Creangă, « tot atâta cât este drumul de la București la Berlin, este și de la Berlin la București ».

Când Nicolae Ceaușescu cutreiera lumea în căutare de piețe pentru mărfurile românești și de credite pentru megaindustria românească, el avea în spate o economie națională supracapitalizată, chiar dacă dezvoltată în afara logicii de piață și, de aceea, lipsită de lichidități și de competitivitate. Când Petre Roman bătea la porțile Occidentului euroatlantic pentru o strângere de mână a lui François Mitterrand sau un împrumut minuscul de la FMI, el știa că succesul în atingerea unor asemenea ținte, fie ele și de mică anvergură, oferea o garanție simbolică de care depindea încrederea capitalului occidental într-o Românie postcomunistă necunoscută, izolată într-o zonă geopolitică gri și caracterizată de opacitatea și impredictibilitatea specifice sistemelor în tranziție. Acea încredere determina îndreptarea fluxurilor financiare occidentale către economia românească aflată încă în proprietatea statului pentru a o restructura, moderniza și eficientiza, precum și spre a fluidiza circulația capitalului românesc.

Când Angela Merkel, François Hollande sau Barack Obama fac vizite oficiale în străinătate însoțiți de reprezentanții puternicelor firme industriale din țările lor, ei unesc influența (geo)politică (inclusiv cea militară și culturală) a acelor țări cu forța agenților economici, promovând o agendă națională integrată. Obiectivul principal al unor asemenea demersuri, în dimensiunea lor economică, este acela de a deschide piețele țării vizitate deopotrivă pentru bunuri, servicii și capitaluri, de preferință în condiții mai bune decât cele acordate unor firme din state « concurente ». Între statul vizitat și statul vizitatorilor se creează astfel interdependențe economice care stimulează apoi armonizarea politicilor guvernamentale. De fapt, se poate spune că politicul acționează ca o locomotivă a economicului, iar economicul, drept combustibil al locomotivei politice. O bună relație politică are meritul de a facilita intrarea pe o anumită piață a oamenilor de afaceri aflați în siajul ei și de a garanta durabilitatea caracterului prietenos al politicilor naționale care reglementează respectiva piață. O bună relație economică stimulează decidenții politici să diversifice domeniile de cooperare interguvernamentală, asigurând continuitatea și longevitatea coordonării politice a statelor în cauză.

Ce poate face un prim-ministru al României actuale (astăzi, întâmplător, numele lui este Victor Ponta, dar ar putea fi oricare altul) când încearcă să recurgă la diplomația economică ? Ce vrea să obțină ? În numele cui poate vorbi ? Ce forță economică are în spate ? Ce pârghii economice poate întrebuința ? Ce oameni de afaceri ia cu sine în avion ?

Din câte a explicat premierul Ponta cu ocazia călătoriilor efectuate prin lume, obiectivul ar fi găsirea unor persoane interesate să investească în România – în acest sens, cina luată cu un cancelar german sau ceaiul băut cu un președinte chinez funcționează pe post de catalizator. Nu este însă prea puțin ? Nu ar trebui oare ca românii să fie deopotrivă interesați de facilitarea și de garantarea investițiilor românești în străinătate sau de obținerea unor comenzi pentru mărfurile produse de ei în România ? Evident că da ! Cel puțin pentru simetrie în negocieri cu statele-gazdă.

Care sunt însă capitaliștii români care ar putea implanta capitaluri românești în zone interesante sub aspectul profitabilității, pentru a-și îmbogăți apoi țara de origine prin repatrierea dividendelor obținute acolo ? Foarte puținii capabili și interesați de așa ceva își pierd timpul pe la DNA, dacă nu cumva au ajuns deja la închisoare. (Un exemplu recent este Gigi Becali. Unul mai vechi era Dinu Patriciu.) Să fie oare întâmplător faptul că guvernele care îi protejează pe concurenții capitaliștilor români insistă ca România să-și distrugă elita economică emergentă, refuzându-i dreptul la consolidare prin acumularea primitivă de capital, așa cum s-a întâmplat în tot Occidentul euroatlantic ? Nu pledăm aici pentru dezincriminarea corupției, ci pentru soluția civilizării sau socializării capitalurilor românești în curs de consolidare înainte de a opta pentru represiune ; căci prioritatea României de azi este – să o spunem pe șleau – îmbogățirea potențialilor investitori români până la nivelul competitivității lor cu confrații occidentali, iar nu încarcerarea lor și confiscarea (să-i zicem renaționalizarea) averilor lor în vederea « privatizării » ulterioare a acestora prin vânzare către investitorii străini, cu mita aferentă (permisă și încurajată în unele țări occidentale).

Mai rămâne apoi și întrebarea : ce mărfuri românești ar putea fi exportate ? Câtă vreme în România se importă inclusiv pepeni și ceapă, cine și ce ar putea oferi la export ? Cineva ar putea da exemplul autoturismelor Dacia. Este adevărat, numai că producătorul român este, în realitate, o filială a companiei franceze Renault, iar aceasta decide politica de comercializare. Deocamdată o face bine dar, evident, în logica profitului ei. Pe o piață europeană așa-zis unică dar pe care concurența între națiuni nu s-a stins, câștigul românesc din asemenea afaceri, oricât de mare ar fi, rămâne rezidual.

Oricum, directorul firmei-mamă Renault merge în avion cu președintele Franței – așa cum directorul firmei Siemens sau Mercedes zboară cu cancelarul german. Nici unul nu se suie în cursa de Baku sau de Samarkand a domnului Ponta.

Evident, pentru tovarășii de călătorie ai liderilor politici din țări cu economie națională puternică sau măcar semnificativă, relația politică a acelor țări cu o țară – sau mai degrabă cu o piață – de dimensiunile României nu este indiferentă. Și cum de satisfacția lor depinde și viitorul politic al guvernelor de la care ei așteaptă sprijin, rezultă că de vizitele premierului român sunt mai interesate și profită mai mult gazdele decât musafirul. În timp ce România nu prea are ce exporta (și cu atât mai puțin ce investi), străinătatea vestică și estică, nordică și sudică este superinteresată să se consolideze pe piața de capital românească sau să-și sporească exporturile în România. În relația cu aceasta, oamenii de afaceri străini nu mai au nevoie de garanții politice, ci de facilități politico-economice. Asemenea facilități includ și menținerea elitei politice românești într-o poziție subalternă în Europa și în lume.

Dintr-un anumit punct de vedere, alergatul după investitori străini în situația actuală a României poate fi chiar periculos. Economia românească este și așa una de sucursale. Când se va termina de vândut și ceea ce a mai rămas, conducătorii statului român cu adevărat nu vor mai avea nici o pârghie economică la dispoziție pentru a-și propulsa diplomația economică, nu vor mai avea pentru cine și despre ce vorbi pe plan economic, nu vor mai avea pe ce se sprijini și nu vor mai avea pe nimeni de luat în avionul cu care călătoresc.

Ar fi interesante unele investiții complet noi (așa-zisele *green field investments*), dar și acelea trebuie deocamdată (adică până la edificarea unui sistem economic european dispunând de o guvernare economică europeană) să fie integrate într-un sistem economic național. Dacă asta nu se obține – și nimeni nu pare interesat să o ofere –, se cheamă că am cheltuit degeaba pe biletul de avion.

Lipsiți de armata capitaliștilor naționali, precum și de arma unei economii naționale, conducătorii români pot opera în planul diplomației economice cu comenzile de stat, bazându-și astfel atractivitatea pe bugetul statului, adică pe buzunarul contribuabilului. Pentru aceasta însă, de regulă, vânzătorii aleargă după cumpărători, iar nu invers. Mai ales pe timp de criză economică, piața este a importatorului, iar nu a exportatorului.

Cât despre garanțiile politice, despre ce poate fi vorba când în discuție este o țară membră a NATO și a UE ? Statutul internațional al României, decurgând inclusiv din caracterul și puterea alianțelor din care face parte, este acum garanția. Așa cum nu era în anii '90. Problema este că, în cadrul acelor alianțe, România este dominată, îngenuncheată, controlată. Aceasta însă nu din cauza principiilor pe care ar fi trebuit să fie așezate respectivele alianțe și pe care românii le-au avut în vedere în momentul aderării la ele, ci ca urmare a faptului că liderii politici români, lipsiți fiind și de putere economică, au acceptat transformarea unui proiect federal într-un fel de imperiu colonial. Or, ce poate fi mai încurajator pentru capitalul străin decât o țară care nu amenință cu concurența elitelor economice proprii și care nu este apărată de elitele politice proprii ? (Despre compromiterea elitelor militare prin implicarea în scandaluri artificiale de corupție nu mai vorbim.)

Așadar, în lipsa unor pârghii economice naționale, diplomația economică românească nu poate cere decât continuarea înfeudării economice

a țării, oferind ca « preț » sau ca garanție continuarea înfeudării politice. De fapt, plătim un dublu « haraci » – economic și politic –, în schimbul căruia România menține o suveranitate nominală, supravegheată printr-un surogat de elită politică locală. Pentru confirmarea unui asemenea statut nu merită bătute drumurile lumii. În schimb, este urgent să ne mobilizăm ultimele resurse de energie națională pentru a ne lepăda de el. Iată ce se așteaptă de la guvernul român.

Colonizarea unei națiuni eșuate (I)

De la național-comunism la neofeudalism

7 noiembrie 2013

CÂND, ÎN SECOLUL AL XIX-LEA, conservatorii români criticau formele fără fond, ei aveau în vedere faptul că statul român mersese prea repede în preluarea formei instituționale specifice națiunii moderne, pe câtă vreme fondul societății românești rămăsese încă feudal. Astăzi, lucrurile se petrec oarecum invers. Avem iarăși forme fără fond, dar nu pentru că adoptăm prea repede forme (politice) moderne care nu se potrivesc unui fond (social) arhaic, ci pentru că fondul național român (așa cum a fost el moștenit de la regimul comunist), în tranziția sa spre modernitatea specifică națiunilor occidentale, se retrage către un sistem arhaic de socializare de tip feudal.

Am scris cu câțiva ani în urmă că România postcomunistă are de ales între modernizare și feudalizare. Am mai scris, de asemenea, că România nu este cu nimic excepțională în ceea ce privește corupția, iar cei care pretind că ar fi nu fac decât să folosească pretinsul excepționalism românesc ca argument pentru menținerea României ca membru de mâna a doua al familiei europene și euroatlantice. În fapt, adevărata problemă a României nu este corupția, ci feudalizarea.

De ce tranziția de la națiunea comunistă la cea capitalistă a făcut posibilă apariția unei bifurcații pe firul destinului românesc, o cale ducând spre modernizare, iar alta spre feudalizare ? Egalizarea social-economică și educațională comunistă (comuniștii nu au dorit transformarea proletariatului în clasă conducătoare a societății, ci transformarea întregii societăți într-o clasă de proletari), ca și hipercentralizarea politică a statului comunist totalitar, omogenizând societatea, impunându-i o agendă unică și obligând-o la loialitate față de o conducere statală de asemenea unică și monolitică, au consolidat vechea națiune burgheză română, puternic polarizată și divizată sub aspect patrimonial și civilizațional. Și aceasta cu atât mai mult cu cât comunismul românesc, dogmatic în raporturile interne, dar inapetent față de ideologia internaționalistă, a fost național, exaltând întreaga mitologie pe care s-a ridicat de la începuturi ideea statului-națiune. Revoluționarii anilor '90 au crezut că de aici se poate merge mai departe spre transformarea națiunii române comuniste – o națiune comunistă, dar națiune – într-o națiune modernă de tip occidental european. N-a fost să fie așa !

Național-comunismul, ca structură politică a unei societăți închise și controlate, a fost lipsit de două componente deopotrivă esențiale și specifice ale națiunii capitaliste pluraliste și liberale : democrația și statul de drept. Desigur, s-a vorbit, și nu fără temei, despre o democrație comunistă *sui generis*, precum și despre o legalitate comunistă (socialistă). Acestea func-

ționau însă în cadrul unei organizări sociale de tip autoritar și egalitar, în care, inevitabil, libertatea democratică se limita la căutarea soluțiilor pentru punerea în aplicare a ceea ce s-a decis într-un mediu politic separat de societate și neținut a răspunde față de ea, iar legea se aplica în așa fel încât să confirme justețea deciziei politice, contorsionând realitatea social-economică în funcție de preceptele ideologiei oficiale. (Oricum, justiția național-comunistă, politizată în interesul puterii publice, a fost mai apropiată de conceptul național-democratic de « lege și ordine » decât actuala justiție neofeudală, politizată în interesul puterilor oligarhice private.) În acest cadru politic, lipsiți fiind de capital financiar-economic, ca și de instrumente de autoapărare socială, cetățenii se puteau baza, în rezolvarea problemelor lor existențiale și de securitate, pe protecția puterii publice, tot mai ineficientă în condițiile stagnării economice și a creșterii în complexitate a problemelor de rezolvat. Compensarea respectivei neputințe se putea realiza doar prin acumularea de « capital social » (în jargonul timpului, « pile, cunoștințe, relații »), adică prin constituirea de sau / și intrarea în rețele de socializare informale parastatale, structurate tot vertical și apte de a oferi protecție « fericiților » lor membri. Asemenea structuri și un asemenea tip de relații sociale trimiteau însă înapoi către raporturile de vasalitate constituind mecanismul de protecție tipic feudalismului.

Când comunismul s-a prăbușit, iar formidabila forță centripetă a dictaturii sale a dispărut odată cu « teroarea de stat », ceea ce a supraviețuit, în confuzia și slăbiciunea statului de tranziție, au fost tocmai rețelele informale parastatale de protecție. Pe de altă parte, ceea ce indivizii, eliberați de constrângerile ordinii publice opresive, au încercat să facă a fost să-și transforme fostul « capital social » comunist în capital financiar capitalist, utilizând metodele acumulării primitive de capital (adică abuzul sau acțiunea în afara legii) spre a transfera activele publice în patrimoniul privat. De oprirea la timp a acumulării primitive a capitalului (proces altminteri inevitabil în orice regim de tranziție) și de înlocuirea puterii rețelelor private de protecție prin puterea protectoare a instituțiilor statului, exercitată în condițiile unei legislații adoptate și aplicate transparent prin metode democratice, depindea evitarea trecerii de la național-comunism la un regim oligarhic. Din nefericire, lucrul nu s-a reușit, iar pluralismul oligarhic care a rezultat a dus la prăbușirea României în neofeudalism.

Din perspectiva oricărei națiuni moderne autentice, o ordine feudală reală, care funcționează în spatele unei ordini naționale de fațadă, arată ca fiind afectată de corupție sistemică. Când sistemul național este exclusiv nominal, iar sistemul feudal este singurul care funcționează cu adevărat, produsul perceptibil este corupția. În realitate, nu este vorba despre corupție în sensul de comportament deviant de la regulile sistemului real – în speță, cel feudal –, ci despre devierea obiectivă a celor ce aplică regulile fondului feudal, caracterizat prin protecția ierarhică discreționară intrinsecă raporturilor de vasalitate, de la regulile formei naționale moderne, circumscrise de principiile democrației și ale statului de drept, de controlul reciproc și

de echilibrul puterilor. Totdeauna, în zona de interferență a două sisteme de organizare socială aparținând unor culturi diferite, corupția este secretată în mod obiectiv, generând frustrare în toate direcțiile.

Iată de ce corupția nu scade în România prin represiune. Atâta timp cât statul național român este o aparență, corupția lui este doar o fantomă. Și de fantome nu se poate scăpa prin mijloace represive. Cine vrea să scape de acest tip de corupție (obiectivă) trebuie să combată realitatea României neofeudale.

O altă lectură a istoriei comunismului românesc

Afirmând că regimul comunist a « consolidat vechea națiune burgheză română » am putea trezi nedumerire sau chiar suscita un protest energic din partea celor pentru care comunismul a fost exclusiv un produs străin sosit în România pe tancurile sovietice și a reprezentat exclusiv o paranteză întunecată și o fractură în discursul istoric românesc. De aceea, anumite precizări n-ar strica.

În primul rând, trebuie să reamintim că în istorie nu există epoci total negative și complet lipsite de legătură cu ce le-a precedat și cu ce le-a urmat. Istoria este organică și segmentele ei se dezvoltă dintr-unul în altul, urmând linia unor legități obiective, chiar dacă traseele pe care se mișcă acele legități pot fi mai multe, iar stațiile terminus (în fapt, stații de tranzit, căci istoria este infinită) pot alterna, în funcție de jocul întâmplărilor.

În al doilea rând, suntem siliți – iar nu bucuroși – să observăm că ideile colectivismului comunist au prins și au înflorit în toate societățile având, în condițiile unei anumite geografii, tradiții de organizare familială autoritară (familie construită ierarhic sub autoritatea unui cap de familie, în care mai multe generații țin menaj comun) și egalitară (moștenirea se împarte egal între frați, astfel încât, în câteva generații, singurul lucru ce rămâne de împărțit este sărăcia și singurul lucru de sperat este protecția autorității părintelui supraviețuitor). Pandantul de dreapta al acestei înclinații de stânga este fascismul. Or, familia română tradițională, potrivit tuturor studiilor științifice, așa este. Ca orice alt popor, și românii au transpus modelul lor familial în concepția despre « cetatea celestă » (religie) și în cea despre « cetatea terestră » (ideologie). Prin urmare, chiar dacă atavicul lor individualism de origine latină i-a pus în opoziție cu colectivismul comunist (de aceea comunismul românesc a fost un eșec atât de mare încât nici nu și-a creat disidențe și nu s-a putut reforma), realitatea geografică și geopolitică în care au trăit românii le-a impus un sistem de organizare și de mentalitate socială compatibil cu comunismul – care nu le-a fost, deci, cu totul străin. Până și în cazul românilor geografia s-a dovedit a fi mai tare decât istoria (*sic !*).

În al treilea rând, este interesant de remarcat că, dincolo de măsurile revoluționare impuse de ocupantul sovietic, comuniștii români au considerat că, înainte de-a trece la edificarea « socialismului » / « comunismului », în România trebuie finalizată implementarea programului « revoluției burghezo-democrate ». Cea mai importantă consecință a acestei abordări teoretice, altminteri cu aplicații practice minore, a fost sublinierea faptului că națiunea mai are un rol important de jucat multă vreme după

instaurarea « dictaturii proletariatului », inclusiv pe durata « societății socialiste multilateral dezvoltate ». Această doctrină i-a atras PCR, cel puțin pentru o vreme (mai exact, până la apariția « comunismului dinastic » ceaușist), sprijinul celei mai mari părți a elitei românșeti, inclusiv a aceleia care nu avea nici o simpatie comunistă dacă nu era chiar anticomunistă. Câtă vreme PCR a putut fi înțeles, pe drept sau pe nedrept, ca anagramă a sintagmei « Pază Contra Rusiei » – adică opoziție la deznaționalizare –, el a catalizat, vrând-nevrând, coagularea națiunii române și întărirea conștiinței naționale pe linia moștenită de la vechiul regim burghez, ducând mai departe procesul construcției naționale.

În al patrulea rând, se cere amintit faptul că națiunea română, creație a istoriei moderne, dincolo de aspectele culturale, și-a asumat un program de modernizare specific tuturor celorlalte națiuni europene emergente. Acest program cuprindea : alfabetizarea, urbanizarea, industrializarea, secularizarea și planificarea familială. Unii adaugă economia de piață și democrația. Este indiscutabil că, în ceea ce privește aplicarea primelor cinci puncte, esențiale pentru construcția (morfologia) unei națiuni, comunismul românesc a făcut-o cu o energie transformatoare până la urmă excesivă. Problema a fost că respectivul program (de sorginte burgheză) a fost aplicat cu instrumentele dictaturii și de aceea, lipsit de mecanisme de autocontrol și de autoreglare, a căzut pradă unui voluntarism monstruos. În ciuda deformărilor induse de acesta însă, în anul de grație 1989, națiunea română exista, având și ingredientele pe care regimul precomunist nu avusese timp să le dezvolte la un nivel suficient de relevant. (Siluită – și de sus în jos, iar nu de jos în sus, adică nedemocratic și neorganic, este adevărat –, națiunea română număra totuși 22 de milioane de cetățeni alfabetizați, cu o medie de vârstă excelentă și cu o educație profesională impresionantă – care avea să se verifice după deschiderea frontierelor și hemoragia creierelor românești –, concentrată în numeroase orașe și servind unei industrii supracapitalizate – este drept, decuplată de logica pieței –, care realiza, de la ac la tun, un produs intern greu de egalat un sfert de secol mai târziu.)

Imaginea acelei națiuni nu trebuie să ne arunce în extaz sau să ne afunde în nostalgie. Pe de altă parte, a pretinde că fără experiența comunistă România ar fi ajuns mai bine sau mai rău, este o întreprindere inutilă. Nimeni nu poate fi sigur de ce ar fi fost dacă ar fi fost... (și chiar de-ar fi sigur, tot nu se mai poate schimba nimic, căci timpul nu se mai întoarce).

Important de reținut este că la finele anilor '80, după mai bine de trei decenii de comunism, națiunea română exista la un nivel de maturitate care o făcea aptă să-și dezvolte un sistem democratic propriu (atât în plan politic, cât și în plan economic) și poseda o elită națională gata să moară pentru libertate și justiție socială. Că după aceea nu a fost în stare să voteze pentru libertate și justiție socială este o altă discuție. Repus pe șinele marii istorii moderne în 1989, trenul românesc a deraiat curând după aceea din vina românilor dar nu numai...

Colonizarea unei națiuni eșuate (II)

De la ordinea neofeudală la ordinea neocolonială

8 noiembrie 2013

ROMÂNIA DE AZI NU (MAI) ESTE O DEMOCRAȚIE națională, ci o ordine neofeudală, care a fărâmițat țara într-o sumă de baronate, de oligarhii sau de grupuri de interese locale și a transformat cetățenii în iobagi, în supuși ai unor potentați parohiali.

Românii de rând au renunțat la drepturile și libertățile cetățenești în schimbul grației protectoare a oligarhilor locali. Pentru a-și menține puterea, amenințată de veleități endogene și rivalități exogene, potentații abuzivi aflați la cârma respectivelor baronate, la rândul lor, au acceptat ori chiar au căutat arbitrajul corupt și coruptibil al unei conduceri centrale formate din « principi fără țară ». În ceea ce-i privește pe cei din urmă, spre a-și păstra statutul și a-și perpetua sistemul de privilegii garantat de el, aceștia au « închinat » teritoriul asupra căruia domnesc (dar pe care nu-l guvernează) străinătății, respectiv noilor imperii european și euroatlantic. Protecția externă (evident, generos compensată prin cedarea atributelor suveranității statale, dar și a controlului direct asupra celor mai strategice active / resurse autohtone) este menită să descurajeze sau să contrabalanseze contestările interne. În fapt, conducătorii (nominali) ai statului român actual nu mai pot fi înscăunați fără avizul străinătății și se mențin în scaun doar cu susținerea ei.

Trebuie spus totuși că atitudinea imperială a UE sau a SUA față de România nu este atât rezultatul dorinței acestora, cât efectul faptului că românii le-au tratat ca și când ar fi imperii suzerane și, astfel, încă o dată, forma a creat conținut. De asemenea, românii au « invitat » actorii regionali și globali să preia conducerea țării, internaționalizând luptele politice interne și lăsând impresia, prin nevolnicia cronică a guvernărilor succesive, că, într-un stat cu semnificație strategică pentru acei actori, puterea este vacantă. Într-un atare context și în atari condiții, națiunea a devenit un teritoriu, poporul – o populație, statul – o colonie, cetățeanul – un șerb, iar democrația – o impostură.

Prima problemă a României nu este deci corupția, ci feudalizarea. Corupția este produsul feudalizării, al unei ordini feudale care funcționează într-un înveliș instituțional democratic ori al unui fond feudal arhaic, înghesuit într-o formă națională modernă. Actualii conducători așa-ziși « naționali » ai României nu pot rezolva cu adevărat problema corupției, căci eradicarea acesteia ar presupune combaterea feudalizării. Or, neofeudalismul este nu doar izvorul corupției ci și baza statutului lor.

În încercarea de a câștiga timp, conducătorii de azi ai țării ne spun că România se poate moderniza doar lăsându-se civilizată de Occident, adică pornind de la starea de colonie. O colonie în care ei sunt și rămân

« guvernatori » sau « viceregi ». Cu alte cuvinte, România, ca stat național eșuat, ar putea deveni stat național modern numai după ce va fi reeducată de metropolele occidentale. Astfel, independența țării ar fi abandonată, chipurile, nu pentru a obține garanții externe de păstrare a domniilor interne, ci pentru a-i reciviliza pe români și a-i readuce, pe un plan superior, la starea de națiune. Pe de altă parte, celor care deplâng colonizarea României și cheamă la acțiune împotriva unui atare statut li se spune că lupta pentru decolonizare este prematură, întrucât « misiunea colonială » nu s-a încheiat, și deci opera de civilizare prin colonizare nu este împlinită încă.

Așadar, teza elitei actuale, autoproclamată « progresistă » a României neofeudale este că națiunea română originară, născută ca formă fără fond și pervertită apoi de nefastul experiment național-comunist, nu a putut fi modernizată de regimul postcomunist ticăloșit și, astfel, a eșuat. Cel din urmă, în loc să o europenizeze (prin « europenizare » înțelegându-se preluarea « adevăratului » model de democrație modernă aparținând Vestului european și euroatlantic), în ticăloșia lui retrogradă, a împins-o spre neofeudalizare. Cu alte cuvinte, după colapsul comunismului real, la confluența neocomunismului de tranziție cu capitalismul de cumetrie a apărut neofeudalismul. Cum un proces natural de trecere de la statul feudal anacronic la statul național modern ar lua prea mult timp, păstrând și chiar agravând decalajele civilizaționale dintre România și Occident, ni se propune – sau, mai bine spus, ni se impune – acceptarea statutului de colonie prin care Occidentul ne modernizează direct, rapid și eficient, respectiv se proclamă renunțarea la independență. În cele din urmă, redevenită națiune, România se va emancipa sau se va autodetermina din nou – de astă dată, ca stat-națiune component al imperiului european de apus numit UE.

Asta se întâmplă acum în România. Să fie oare acesta unicul drum pe care poate merge România spre un destin mai bun ? Și asta mai ales în condițiile în care democrația occidentală este ea însăși în criză, iar lumea occidentală, cuprinsă de egoism național, este ea însăși coruptă ? Este oare acesta drumul pe care și-l doresc românii ? În deruta lor suicidară, mulți susțin, din nenorocire, un asemenea curs. Mulți, dar nu cei mai mulți.

Mai are însă importanță opțiunea majorității românilor ? Cei care cred că opțiunea românilor este diferită și se bat pentru ca ea să fie luată în considerare sunt, în același timp, lideri antisistem (sistemul combătut fiind cel neofeudal și neocolonial, iar nu cel național și democratic ; Europa imperială, iar nu Europa federală) și lideri naționali adevărați. Iar ei sunt combătuți până la anihilare de adepții « modernizării României prin colonizare ».

Anihilarea are loc prin asasinare civică sau politică, iar tehnologia folosită este așa-zisa « luptă totală împotriva corupției ». O vedem zi de zi, ceas de ceas și în proporție de masă pe ecranele televizoarelor. Astfel, « industria anticorupției », care în prezent terorizează România, a transformat scopul – eradicarea corupției, care, în realitate, se poate realiza doar prin renaționalizarea statului – în mijloc, adică în armă pentru lichidarea liderilor naționali, respectiv a celor care urmăresc renașterea națiunii române prin forțe proprii și modernizarea ei prin efort românesc coerent.

Iată cheia care permite înțelegerea criteriului de selecție unindu-i pe toți cei trimiși în mașina de tocat a fabricilor celui mai corupt și mai antinațional sau antiromânesc fundamentalism (talibanism) al « anticorupției ». Condamnarea (a se citi « eliminarea ») are loc nu în funcție de faptul că ești necinstit sau cinstit, că faci parte din cercurile opoziției sau din cele ale puterii, că ești fanul președintelui sau susținător al guvernului, că ești om politic, om de afaceri sau om de cultură, că ești bogat sau sărac, că te pierzi în masă, te situezi în clasa de mijloc sau te ridici în elită. Cei urmăriți și condamnați sunt cei care sunt, au potențialul de a fi sau capacitatea de a-i sprijini pe liderii naționali. Adică aceia care refuză – explicit sau implicit, intenționat sau neintenționat, din motive corecte sau din motive greșite – atât feudalizarea, cât și colonizarea României.

Din această perspectivă, miza nu mai este acum modernizarea sau feudalizarea, ci supraviețuirea sau dispariția națiunii române ca națiune modernă de sine stătătoare. Că pierzând bătălia românii vor pierde totul este indiscutabil. O atare dispariție nu va aduce însă vreun profit nici Occidentului. Dimpotrivă. Numai de-ar pricepe la timp aceste adevăruri cei care mai pot face ceva, fie ei dinăuntrul sau din afara sărmanei Românii !

P. S. După ce am terminat de scris acest eseu, mi-a parvenit o analiză publicată de Deutsche Welle (analiză a cărei lectură a fost recomandată pe blogul personal chiar de primul-ministru Victor Ponta), potrivit căreia « baronii locali sunt legitimi », respectiv mai legitimi decât conducătorii de la centru ai statului român. Concluzia este justă doar în condițiile unei ordini neofeudale, căci atunci, într-adevăr, « baronii locali » au un « contract social » direct cu poporul, care le este mai loial lor decât instituțiilor centrale, în timp ce « principii de la centru », lipsiți fiind de o « feudă » proprie (fiind deci « fără țară »), au exclusiv o legătură indirectă, mediată de cei dintâi. Pornind de aici, analiștii germani recomandă să se treacă peste suveranitatea statului român – se subînțelege, « ilegitim » –, spre a se lucra direct cu « baronii locali cei legitimi », măcar și pentru că astfel costul « inevitabilei » corupții românești va fi mai mic. Aparent în sprijinul proiectului de « descentralizare administrativă » a României, această abordare nu are nimic comun cu ideea regionalizării europene într-o lume modernă și postmodernă, idee care nu urmărește regionalizarea Europei (cu desființarea statelor-națiuni), ci europenizarea regiunilor (în scopul consolidării statelor-națiuni). În acest sens, o bună regionalizare sau descentralizare nu trebuie să aibă la bază, să consacre și să legitimeze puterea oligarhilor locali, ci, dimpotrivă, să o desființeze și să o integreze în ordinea democratică națională română, precum și în cea transnațională europeană. Ceea ce sugerează, de fapt, articolul publicat de Deutsche Welle este condamnarea României la un statut special de tip colonial în cadrul UE. Trist, foarte trist ! Grav, foarte grav ! Inacceptabil, cu totul inacceptabil !

Iluzii pierdute în bâlciul deşertăciunilor

Merită să menționăm faptul că, după 2004, actul de supunere a țării față de interesele străine a îmbrăcat forma aberantă a proceselor « publice » (cuvântul « public » este utilizat aici cu conotația infamantă dată în regimurile totalitare) zise « împotriva corupției », respectivele procese fiind și garanția dominației externe a României. Așa cum în vremea stalinismului orice rival politic și orice persoană care ieșea din rând puteau fi eliminate prin condamnare pentru săvârșirea « crimei de uneltire împotriva statului » (ceea ce putea fi orice de la o glumă nevinovată la exprimarea unui dubiu față de infailibilitatea liderilor oficiali ai țării), așa cum în anii comunismului brejnevist disidenții erau internați pentru boli mintale, iar în anii comunismului ceaușist indezirabilii erau încarcerați pentru homosexualitate, tot astfel în perioada justițiar-populismului băsist elita politică națională a fost în bloc anchetată și încarcerată pentru fapte de corupție, uneori reale, alteori imaginare. Pentru ca teroarea să paralizeze orice activism politic național, cercetarea penală se desfășura de o manieră inchizitorială (acuzatului dându-i-se doar posibilitatea de a-și « salva sufletul » prin recunoașterea vinei), iar judecata urma modelul reeducării practicat în timpul Revoluției culturale din China maoistă. Ansamblul poporului român nu putea fi adus în sala de judecată sau în închisorile statului. Elitele lui au fost trimise însă acolo în cea mai mare parte sau terorizate de amenințarea că oricând se va găsi o învinuire, un procuror și o celulă pentru oricare dintre membrii lor. Astfel, turma a rămas fără păstor.

Înălțată sub regimul neocezarist băsescian, ghilotina justiției a(nti)naționale, controlată din afara țării fie direct, fie prin intermediul serviciilor secrete nominal românești, a continuat să lucreze în legea ei și după plecarea președintelui Băsescu. Aceleași ținte – elitele economice românești interesate de protecție națională și elitele politice protectoare ale capitalului național românesc, dar și « mogulii de presă » tentați să se emancipeze de obediența externă ; aceleași metode – telejustiție, linșaj mediatic, manipularea opiniei publice prin strecurarea în presă a unor informații din dosarele de urmărire, probe extrajudiciare dubioase, acuze subțiri și forțate ; aceleași efecte – paralizarea deciziei, distrugerea încrederii în stat, subminarea capacităților de rezistență națională.

Faptul că după alegerile prezidențiale din 2014 pe eșafod au început să urce protejații și favoriții ex-președintelui Băsescu nu înseamnă că justiția a scăpat din lesa politică în care fusese ținută înainte pentru a deveni cu adevărat liberă și nici că le-a venit rândul adevăraților corupți, ci că, în logica metaforei sacului cu șoareci, cei care trebuie eliminați acum sunt cei care fuseseră menajați înainte spre a-și lichida predecesorii sau rivalii și care, prin aceasta, acumulând prea multă putere, au devenit periculoși. Hegemonii străini învârtesc mereu sacul în care au adăpostit, chipurile, elitele șoricimii românești astfel încât acestea să nu-l poată roade ca să scape din « confortabilul » lor prizonierat.

Se resetează politica externă a României ?

17 ianuarie 2014

CONCLUZIA UNUI INTERESANT ARTICOL intitulat « Importanța Statelor Unite pentru România », apărut la 9 ianuarie 2014 sub egida Stratfor-Global Intelligence, sună astfel : « Desigur, Bucureștiul nu primește cu bucurie asemenea critici [este vorba despre criticile americane referitoare la pretinsul deficit democratic și așa-zisul derapaj al statului de drept în România – *n.n.*], mai ales când ele sunt utilizate de o tabără sau alta spre a-și servi interesele politice proprii. Asemenea probleme pălesc însă când se compară cu interesele strategice mai largi pe care România le ia în considerare atunci când se aliniază la agenda Statelor Unite. În ciuda vexației, oficialii români sunt profund conștienți de importanța pe care Statele Unite o au pentru România referitor la teme mai ample precum securitatea, și ei vor lua deciziile politice în consecință. » Așa să fie oare ?!

Cu certitudine, afirmația de mai sus corespunde modului de gândire al elitei politice române din ultimul deceniu al secolului XX. Nu este deloc sigur că ea exprimă și opinia noii generații de oameni politici care conduc România deceniului doi al secolului XXI.

La începutul anilor '90, mulți au afirmat că numai o generație nouă de români, care fie nu se născuse în timpul comunismului, fie nu avea cum să și-l amintească, va reuși să construiască o Românie cu adevărat liberă și democrată. După învățătura *Bibliei*, cei născuți în sclavie nu puteau aduce libertatea. Un deceniu și jumătate mai târziu, după 2004, aceeași exaltare a virtuților salvatoare ale tineretului s-a exprimat în cheie mai degrabă fascistoidă sau legionaroidă, lupta dintre « bătrâni » și « tineri » fiind prezentată ca luptă dintre « vechi », prin excelență « rău », și « nou », prin excelență « bun ». Acestor formule simplificatoare, aparent revoluționare dar, în realitate, reacționare, li s-a adăugat și teza potrivit căreia « vechiul » era « național », în timp ce « noul » era « universal ». Prin urmare, victoria « binelui », adică a « noului », asupra « răului », adică a « vechiului », însemna victoria « universalului » asupra « naționalului ».

Chiar dacă tendința către « universal » – ceea ce implică unificarea valorilor și a popoarelor, omul devenind cu adevărat măsura tuturor lucrurilor – are o neîndoielnică noblețe, ea aspirând la realizarea unei lumi mai bune, ghidată de un mit arhetipal, ideea construirii unui cetățean universal lipsit de origine și de identitate culturală, a cărui libertate se manifestă nu în interioriul comunității umane, ci în afara ei, desprins de ea și împotriva ei, este nocivă. Pentru această tinerime fără identitate, fără morală și fără criterii de coeziune socială, puterea (de dragul puterii) a devenit singurul scop al acțiunii politice, al vieții

(publice) în general. În consecință, odată ajunsă la conducerea României, noua generație de politicieni nu a mai avut cum evalua importanța pe care o au SUA pentru România în legătură cu teme precum securitatea națională. Fiind lipsiți de instinct național – și, prin aceasta, chiar de un instinct internaționalist și universalist sănătos –, acești noi conducători s-au dovedit sensibili doar la importanța pe care o au SUA pentru securitatea puterii lor personale și personalizate. Așa se explică atât ușurința cu care și-au plătit o asemenea securitate personală prin abandonul securității naționale, cât și tupeul cu care au ignorat recomandările SUA atunci când acestea veneau în contradicție cu interesele lor personale, chiar dacă ele corespundeau interesului național.

Când vorbim despre importanța pe care o au Statele Unite pentru securitatea României, trebuie să amintim că « securitatea » este un concept multidimensional. Astfel, distingem între « securitatea militară », « securitatea economică », « securitatea socială », « securitatea ecologică », « securitatea națională » (culturală), « securitatea internațională » etc. Este relația româno-americană un atu sau o garanție pentru România din toate aceste puncte de vedere ? Răspunsul trebuie dat nu în funcție de definițiile generale și abstracte ale fiecărei forme de securitate, ci în funcție de amenințările concrete la adresa fiecăreia, amenințări cărora românii trebuie să le facă față.

Cine amenință din punct de vedere militar România de azi ? Practic, nimeni. Cu atât mai mult cu cât România este membră NATO și, potrivit art. 5 al Tratatului de la Washington, atacul îndreptat împotriva oricărui membru este considerat ca atac împotriva tuturor, declanșând o reacție comună adecvată. Problema este aceea că tocmai SUA, în ultimul deceniu, a diminuat importanța NATO, preferându-i fie acțiunile militare individuale, fie intervențiile susținute de coaliții *ad-hoc*. Intrarea României în asemenea coaliții i-a redus securitatea în loc să i-o consolideze, expunând-o unor pericole netradiționale și unor inamici cu care nu se găsește în divergențe vitale sau în concursuri de interese obiective.

Desigur, parteneriatul strategic cu SUA a presupus identificarea convergenței intereselor strategice ale celor doi parteneri și edificarea solidarității acestor interese. România a stabilit ca fiind vitală pentru securitatea sa instaurarea unei ordini globale americane, a unei *pax americana universalis* în care să se integreze și la instituirea căreia să contribuie cu toate capacitățile sale. Fixarea unor asemenea obiective și asumarea unor asemenea sarcini nu echivala însă cu a oferi un cec în alb Washingtonului sau cu un act de subordonare a aspirațiilor legitime românești față de agenda americană. Dimpotrivă, la lansarea sa, în 1997 (dată uitată de toți cei care vor să-și aroge astăzi fără temei meritul fondării respectivului parteneriat), relația partenerială strategică româno-americană implica punerea în funcțiune și fiabilitatea unui mecanism constituit din triada « comunicare-consultare-coordonare / concertare ». Din păcate, cu trecerea timpului, acest mecanism s-a blocat, el fiind înlocuit cu acceptarea necritică a exigențelor americane și alinierea servilă la ele.

Dincolo de toate acestea, în termenii securității militare, este greu de conceput astăzi vreo agresiune venind din partea adversarilor istorici ai României moderne – Rusia sau Ungaria. Rusia ar interveni militar numai dacă ar izbucni o conflagrație în Occidentul european și în condițiile în care o atare conflagrație ar diviza lumea euroatlantică. Altminteri, conducta de gaz și canalul bancar au devenit arme rusești mult mai de temut decât tancurile sau rachetele cu focoase nucleare. Spre a le face față, România ar trebui să fie solid integrată în UE, SUA neputându-i oferi garanții semnificative privind securitatea economică.

Or, tocmai în contextul dinamicii UE apare marea problemă de securitate națională a unei Românii care nu a fost acceptată în fapt drept membru al familiei occidentale și care se vede confruntată cu spectrul marginalizării și cel al izolării în confruntarea cu o antantă triunghiulară Rusia-Germania-Ungaria. Mai mult chiar, acest triunghi riscă să devină patrulater prin adăugarea Turciei, în măsura în care cea din urmă se îndepărtează de SUA, în timp ce România ar continua să susțină implantarea SUA ca jucător activ la Marea Neagră.

Pe un asemenea fundal, « proamericanismul dogmatic » al președintelui Băsescu, expresie extremă a orientării transatlantiste a primei generații de oameni politici români postcomuniști, a produs două efecte negative, extrem de periculoase pentru parteneriatul strategic româno-american. Primul constă în convingerea indusă părții americane că își poate permite orice critică la adresa politicii interne românești și orice intervenție în această politică fiindcă, indiferent de frustrările rezultate dintr-o asemenea intervenție, în final, interesul strategic al menținerii unei relații privilegiate cu SUA va prevala în atitudinea liderilor români. Al doilea efect se referă la faptul că aparența subordonării românești necondiționate la agenda politică americană a atras implicarea americană în disputele politice interne românești.

Într-o țară afectată de corupția de sistem, o atare implicare a fost instrumentată, inevitabil, de forțele politice interne spre a proteja ordinea oligarhică împotriva democrației naționale și spre a consacra voința potentaților locali împotriva statului de drept. Deși poate nu asta au dorit sprijinind hiperimunitatea unei puteri judecătorești dependentă de protecția politicului și, astfel, controlată politic, dar neresponsabilă democratic și plasată în afara sistemului de control prin contraponderi (*checks and balances*) care să-i limiteze abuzurile, SUA au contribuit masiv la debilitarea elitei politice românești și a bunei guvernări, precum și la destructurarea societății și a statului. Astfel, ele au afectat securitatea națională a României pe care parteneriatul strategic româno-american era de așteptat să o garanteze.

Iată motivele pentru care actualii conducători ai statului român, pe zi ce trece mai redus la statutul unei entități virtuale, au dificultăți tot mai mari de a accepta prevalența relației româno-americane față de relațiile cu alți actori regionali și globali.

Chiar și în aceste condiții, SUA nu ar trebui să-și facă griji excesive în privința României dacă pentru reducerea influenței americane în Europa,

inclusiv prin diluarea parteneriatului strategic româno-american, nu ar lucra și alții. Prima deranjată de respectiva influență este Rusia reemergentă. Pe acest plan, ea se întâlnește cu Germania reunificată. Încă o dată în istorie, tandemul ruso-german tinde să țină America în afara afacerilor europene. Dacă ideea care a guvernat nașterea NATO afirma că America trebuie să fie plasată în interiorul sistemului de securitate european, Rusia să fie exclusă din acest sistem, iar Germania să fie menținută în sistem, dar lipsită de putere (« *the Russians out, the Americans in, and the Germans down* », dixit lordul Ismay, primul secretar general al NATO, în 1949), ordinea europeană post-bipolară care se conturează în prezent se bazează, pare-se, pe puterea renăscută a Germaniei, pe includerea Rusiei și pe excluderea SUA. Asupra conducătorilor români se fac presiuni în acest sens. Putea-vor ei rezista acestor presiuni ? Au ei dorința de a rezista ? Știu ei oare cum să reziste ? Au interesul să reziste ?

Dincolo de orice speculații, un lucru este cert : românii nu pot rămâne impasibili în ochiul unui ciclon geopolitic ruso-german (sau ruso-maghiaro-german), bazându-se doar pe umbrela de securitate americană atârnată într-un cuier mult prea îndepărtat din punct de vedere geografic. Când SUA par tot mai mult a fi o putere decadentă care preferă, cu frivolitatea senilă a imperiilor ce mor, retorica valorilor în locul realismului geopolitic, România este obligată să se apropie de Orientul aflat într-o nouă ascensiune. O poate încerca direct (cum este cazul cu China) sau prin intermediul UE (mai precis, al unora dintre primadonele unei Europe în curs de renaționalizare, precum Germania).

Așa putem înțelege mai bine declarația prin care premierul Victor Ponta voia să explice refuzul (de altfel, perfect coerent cu uzanțele diplomatice dintre state operând pe principiul egalității suverane, dar neconform tradițiilor parteneriatului strategic româno-american) de a se întâlni cu asistentul secretarului de stat al SUA, Victoria Nuland. În acea declarație, domnul Ponta spunea explicit că în politica față de SUA « s-a făcut o modificare », pentru ca apoi să descrie respectiva modificare în următorii termeni : « ... având parteneriatul strategic cu SUA, pentru dezvoltarea noastră în primul rând economică dar și politică, este important să ai relații foarte bune cu Turcia..., China... și chiar Rusia. Fiind și dintr-o altă generație... eu vreau să păstrez relația proeuropeană și americană, dar să deschidem România către cât mai mulți parteneri ; asta înseamnă investiții, locuri de muncă, exporturi românești. » Cu alte cuvinte, ne îndreptăm spre o politică externă « multivectorială ». (Cu mențiunea că « multivectorialismul politicii externe » este un concept lansat de președinții Kucima și Lukașenko, luând în considerare faptul că Ucraina și, respectiv, Belarus nu ar avea decât posibilitatea de a rămâne într-o zonă gri cuprinsă între Occidentul euroatlantic și Orientul euroasiatic.)

Iată de ce, înainte de a-i da României lecții de democrație și de stat de drept, ar fi bine ca SUA să analizeze nu cât de importante sunt ele pentru România, ci în ce măsură România mai este o inserție utilă în jocul

lor strategic la Marea Neagră și la Gurile Dunării, la porțile Orientului euroasiatic și în proximitatea Orientului Mijlociu. Dacă răspunsul este pozitiv – și ar trebui să fie –, Washingtonul ar urma să identifice și să mobilizeze resursele necesare pentru a-i demonstra Bucureștiului că sprijinul concret al SUA, acordat în baza unei relații privilegiate, îi este cu adevărat necesar României. În același timp, obligatorie și urgentă este evitarea gesturilor care ar putea ofensa demnitatea națională a românilor. Asemenea gesturi nu fac decât să le ofere liderilor politici (români și neromâni) care vor să castreze parteneriatul strategic româno-american argumentele emoționale și sprijinul popular pe care să-și sprijine politica de dezangajare transatlantică.

O inevitabilă schimbare de azimut sau o necesară schimbare de stil ?

Se pune întrebarea : cum vor putea oare să-și schimbe conduita cei care de cel puțin un deceniu s-au obișnuit să ofenseze România ? Răspunsul este : sub imperiul necesității. O necesitate care se schimbă odată cu schimbarea contextului internațional.

După cel puțin un deceniu de aliniere servilă, dublată de ineficiență administrativă, probabil că România nu mai este percepută în SUA ca partener. Dar, în condițiile rezultatelor dezastruoase ale propriei lor politici externe (mondializarea ordinii americane eșuată, intervenții internaționale nefinalizate și aliați pierduți), precum și confruntați cu noua dinamică a multipolarismului global, americanii au toate motivele să privească România în continuare ca pe un amplasament strategic de valoare semnificativă.

Referitor la o înțelegere americano-rusă sau la o pace între Est și Vest care să permită reunirea forțelor emisferei nordice pentru a face față amenințării reprezentate de fundamentalismul disperării provocat de hegemonismul nordic în emisfera sudică, americanii încep să distingă pericolul reprezentat de politica germană, care, pe de o parte, alimentează conflictul americano-rus pe terenul valorilor, iar pe de altă parte, vizează o antantă germano-rusă pe teren geostrategic, menită a anula influența americană în Europa.

Consolidarea rezistenței statelor din Europa Centrală și Orientală, amenințate de a fi strivite în cleștele strategic ruso-german, apare deci ca o prioritate logică a politicii americane. O atare prioritate va impune înlocuirea politicii anterioare – în care sprijinul acordat conducătorilor obedienți ai acelor state avea întâietate față de susținerea capacității statale de a rezista în fața presiunilor externe – cu o politică menită să facă din statele în discuție aliați puternici, ale căror elite să fie capabile de a mobiliza poporul în apărarea interesului național la un nivel de eficiență care să nu facă indispensabilă intervenția americană directă. Ca tendință conexă, este de așteptat ca politizarea luptei împotriva corupției să fie combătută, precum corupția însăși, și să fie încurajată revenirea la o justiție pusă în slujba interesului național, iar nu a așa-ziselor valori universale, prea frecvent transformate din țintă în mijloc pentru promovarea unor agende geopolitice hegemonice.

În esență, mulți strategi americani doresc să aibă în Europa Centrală aliați apți de a zădărnici ideea unui condominiu ruso-german fără a mai apela la sprijin american. La observația că americanii se angajează astfel să lupte pentru apărarea securității unei țări ca România până la ultimul român (în sensul că America va interveni în caz de pericol numai după ce toate resursele românești vor fi fost epuizate fără ca iminența ruperii echilibrului geostrategic regional să fi fost înlăturată), răspunsul american este că alternativa la o asemenea politică este cea preconizată de adepții europeni ai destructurării statelor din Mitteleuropa (printre care și România) în așa fel încât ele să fie incapabile să se opună partajului și dominației (politice și economice) ruso-germane.

Dacă « regimul Băsescu », prin proamericanismul său servil, a fost potrivit pentru interesele unei Americi care, considerându-se în mod eronat învingătoare în Războiul Rece, se credea ferită de rivalitatea Rusiei și, în condițiile liniștii de pe frontul european, capabilă să câștige orice război pe frontul sudic, perpetuarea respectivului regim nu mai poate fi tolerată de îndată ce numărul vechilor aliați ai SUA scade, presiunea rusească – sprijinită și de resuscitarea ambițiilor hegemonice germane – crește, iar în Sud apar noi inamici. Dacă, în continuare, SUA nu par gata să intre în luptă decât după ce ultimul român va fi murit, ele sunt interesate ca românii să fie suficient de puternici pentru ca niciodată să nu se ajungă la o asemenea situație – respectiv pentru ca niciodată americanii să nu moară luptând în apărarea frontierelor occidentale pe care au pierit românii.

Pe această linie de gândire, interesele corporațiilor americane se întâlnesc cu agenda logicii geostrategice americane. Dacă România – și, alături de ea, Polonia și țările baltice – ar ajunge să fie dominată de prioritățile politicii ruse (axată pe exportul de insecuritate) și de prioritățile economiei germane (axată pe exportul de mărfuri), corporațiile americane vor pierde în termeni comercial-financiari tot atât cât și națiunea americană în termeni geopolitici.

Întrebarea care se pune este : cum ar trebui să se raporteze Bucureștiul la asemenea tendințe care, deși încă nearticulate explicit în discursul oficial american, se conturează deja în gândirea Americii profunde ? Unii se întreabă dacă nu cumva fidelitatea românilor față de parteneriatul strategic cu SUA i-ar determina pe cei interesați de slăbirea coerenței și coeziunii națiunii române să comită acțiuni potrivnice intereselor naționale românești chiar mai agresive. Întrebarea este, evident, prost pusă. Nu parteneriatul româno-american este în discuție – deși revitalizarea lui merită un efort susținut din partea ambelor părți –, ci integritatea și suveranitatea României, precum și consolidarea capacității sale de a rezista în fața neohegemonismului practicat de actori europeni și euroasiatici. Nu de dragul aliatului român ar susține SUA apărarea intereselor naționale românești, ci pentru că – și atâta timp cât – acestea coincid cu interesele americane puse în pericol de naționalismul imperial care își ia din nou avânt în gândirea și practica unor lideri politici de la Berlin, Moscova sau Budapesta.

Într-un atare context, românii trebuie să se așeze în tabăra ale cărei interese sunt congruente cu interesele lor, amintindu-și totodată că alianțele se stabilesc în funcție de interese, iar nu interesele în funcție de alianțe. În același timp, este limpede că principalii actori euroatlantici și euroasiatici (în special SUA, Rusia și Germania) au interesul de a se înțelege în cele din urmă mai degrabă decât de a se confrunta – o atitudine impulsionată și de amenințarea fundamentalismul izvorât din disperarea dezmoșteniților lumii. Ar fi o tragedie ca România să nu se afle în nici una dintre taberele superactorilor globali atunci când acestea vor ajunge la consens, căci un asemenea acord ar fi mai mult ca sigur realizat nu doar peste capul, ci și în detrimentul ei.

Interesul național și interesele naționale

18 mai 2014

DE REGULĂ, VORBIM despre « interesul național » la singular, evocând astfel un adevăr unic, indiscutabil și imuabil, stabilit aprioric de o forță aproape supranaturală care l-ar fi revelat « aleșilor » săi. Când se pune problema de a-i da o expresie concretă acestui interes suprem, cei care au o anumită opinie îi consideră pe cei cu o opinie diferită un fel de trădători ori, în cel mai bun caz, niște rătăciți.

Criza ucraineană pune sub presiune această abordare, obligându-ne să observăm că și dacă în abstract « interesul național » este unic, în concret, percepția și definiția lui pot fi plurale. Lucrul este în funcție de nivelul de informație și de cultură, de profunzimea viziunii și gradul de emotivitate, de raportul dintre pragmatism și principialitate, dintre abilitate și caracter ale fiecăruia. Trecând situația de fapt așa cum apare ea la prima vedere prin filtrul acestora, în căutarea « interesului unic », fiecare ajunge la propria lui concluzie.

În speță, se înregistrează cel puțin trei opinii principale, care au, la rândul lor, diverse variante. Unii spun că granițele Ucrainei, moștenite de la URSS și trasate potrivit cu logica geopolitică a liderilor acesteia, trebuie apărate cu orice preț. Inclusiv cu prețul nerecunoașterii unui eventual act de autodeterminare a românilor bucovineni (*sic !*). Și aceasta întrucât « interesul național » românesc impune descurajarea oricăror mișcări separatiste, mai ales atunci când ele au loc fără o bază în Constituția statului amenințat de secesiune. Altminteri, am putea fi obligați și noi să acceptăm segregarea unor comunități etnoculturale astăzi integrate în națiunea civică română și să satisfacem pretențiile revizioniste și iredentiste îndreptate împotriva României. Apărarea integrității teritoriale și a unității statului român în frontierele lui actuale, recunoscute pe plan internațional – iată « interesul național românesc » !

Punctul de vedere contrar afirmă că Ucraina nu este un stat național, ci un stat geopolitic, lipsit, în consecință, de criterii de coeziune puternice. Și aceasta cu atât mai mult cu cât calculele geopolitice așezate la baza formării sale nu au fost nici măcar făcute la Kiev, ci la Moscova, nu conform concepțiilor și nevoilor strategice vitale ucrainene, ci în conformitate cu interesele imperialismului ruso-sovietic. În măsura în care proiectul politic sovietic se dovedește neviabil – în lipsa coeziunii interne – și este repus în discuție chiar de către urmașii celor care l-au impus, « interesul național » al României este acela al reîntregirii națiunii culturale române și a teritoriului său istoric în frontierele națiunii civice române, conform unei logici geopolitice viabile. Aceasta implică reconfigurarea statului ucrainean

și refondarea lui, potrivit principiului naționalităților, ca stat-națiune. Ucraina poate și trebuie să existe, dar ca stat-națiune, adică potrivit argumentelor sale etnoculturale.

Desigur, se poate spune că ambele abordări se referă la un « interes național » unic, care privește în orice caz securitatea națională. În primul exemplu era vorba despre securitatea națională prin excluderea amenințării precedentelor negative, iar în al doilea, prin creșterea puterii geopolitice proprii. Cel dintâi ține de psihopolitică, iar cel din urmă, de realitatea politică.

În căutarea aceleiași securități, unii cred însă că « interesul național » este acela de a obține compensarea slăbiciunilor noastre prin tăria alianțelor din care facem parte mai degrabă decât acela de a urmări creșterea directă a puterii pe calea reîntregirii geopolitice. Așadar, nu prin noi înșine ci prin aliații noștri. Opțiunea reîntregirii ar fi prea scumpă și prea riscantă, mai ales dacă prețul ei ar include singurătatea sau izolarea României ca urmare a abandonării de către aliații doriți. Potrivit acestei teorii, o « Românie mică » poate avea aliați mari, dar o « Românie mare » nu poate avea decât aliați mici în cel mai bun caz. O alternativă ar fi, conform unor păreri (inclusiv occidentale), o « Românie mare garantată de Rusia », numai că toate aceste « garanții » vin la pachet și cu standardele cultural-civilizaționale ale garantului. Or, se pare că românii le preferă pe cele vest-europene.

Chiar dacă nouă ne place să credem că, în 1859, unirea Principatelor danubiene, iar apoi, în 1918, România Mare s-au realizat prin voința autodeterminatoare a poporului român, realitatea este că acele evenimente istorice faste pentru noi au fost rezultatul înțelegerii sau raportului de forțe dintre marile puteri ale lumii implicate în jocurile globale de interese. România a fost când mai mare, când mai mică, în funcție de dinamica nevoilor și puterii acestora. Este adevărat că românii au forțat uneori destinul, dar au făcut-o numai în funcție de datele contextului și, în cele din urmă, au acceptat consecințele transformării acestuia, tot așa cum astăzi ucrainenii ar putea fi nevoiți să accepte o Ucrainã (mai) mică dacă vor să aibă un stat cu adevărat al lor. Când au refuzat-o altădată, au dispărut ca stat suveran (cum li s-a întâmplat și bravilor polonezi, de altfel).

Concluzia acestui raționament ar fi că ambițiile și agenda politică a României în actuala criză ucraineană ar trebui să fie circumscrise de « interesul național » al sincronizării cu ambițiile și agenda aliaților euroatlantici capabili să ne furnizeze complementul de securitate internațională din care să acoperim deficitul structural de securitate românesc. Problema suplimentară care apare aici este eterogenitatea Occidentului euroatlantic, laolaltă cu controversele sale interne.

Unii spun că « interesul național » ne impune alinierea cu superputerea globală care este (încă) SUA și inserarea utilă în strategia sa regională. În chestiunea ucraineană, aceasta înseamnă păstrarea *statu quo*-ului postsovietic, și deci respingerea oricărei idei de recuperare a așa-ziselor teritorii

istorice românești. Teoria se confirmă : un maxim de securitate externă la un minim de teritoriu propriu.

Alții sunt convinși că « interesul național » ne împinge spre UE, și anume spre Germania (puterea dominantă a zilei în Europa). Aceasta presupune evitarea confruntării cu Rusia și acomodarea maximală la pretențiile ei geopolitice, cu avantajul securității oferite de integrarea în ordinea tandemului strategic ruso-german (acolo unde Ungaria, sora geamănă veșnic rivală a României, deja se află). Orice înțelegere ruso-germană realizată în condițiile în care România nu este nici aliatul Germaniei, nici cel al Rusiei se face în detrimentul României. Orice alianță din care face parte Ungaria, dar nu și România este o amenințare pentru România. Cum, în speță, atât Rusia, cât și Germania sunt interesate de o Ucrainã mică, România poate spera, în funcție de evoluția incontrolabilă a evenimentelor, la consecințe etnoteritoriale pozitive, obținute fie direct, fie prin intermediul Moldovei și / sau al autodeterminării interne a românilor din Bucovina de Nord – eventual însoțite de integrarea europeană a Moldovei și / sau a Ucrainei.

O altă școală de gândire afirmă că « interesul național » românesc leagă securitatea și stabilitatea României de securitatea, stabilitatea, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Ucrainei. Și aceasta cu atât mai mult cu cât Ucraina ar fi aliat strategic al României într-o relație bilaterală sau într-una trilaterală cu Polonia, ori chiar într-una patrulaterală, aducându-le împreună cu Polonia și Turcia. O altă alianță regională, așadar, ambiționând garantarea în comun a securității membrilor săi prin rezistență și echilibru față de actorii globali. Probabil că, mai interesate de o politică a echilibrelor stabile în spațiul euroasiatic (politică de natură a-i lăsa mâinile libere în Pacific și trupele la vatră), SUA ar simpatiza cu o asemenea idee. UE și Rusia, mai puțin.

Pe de altă parte, România nu are « interesul național » de a se lega sau învecina cu o federație ucraineană de tip simetric, în care regiunile federate, având orientări geopolitice diferite și disparități economico-sociale profunde, sunt așezate pe poziții de egalitate juridică cu întregul federal și, prin blocarea politicii sale, provoacă în orice moment crize politice interne și externe. După cum nu se poate simți confortabil în proximitatea unei Ucraine naționaliste, frustrate și subdezvoltate. Mergând pe o atare linie, se ajunge la ideea unei Ucraine unitare, retranșată pe baze etnoculturale certe și integrată într-un proces de modernizare sub egidă europeană. O asemenea inginerie geopolitică este însă peste puterile României și nu intră nici în șabloanele de gândire impuse de dogmele mesianismului euroatlantic privind ordinea globală.

Care dintre aceste abordări reprezintă « adevăratul interes național » al României ? Cine o poate spune ? Iar cel care o spune cum poate garanta că numai el are dreptate ?

Lumea fierbe însă în jurul nostru. Ordinea lumii se reașază. România nu trebuie să lipsească din acest proces. În acest scop, este necesar să con-

venim cu toții asupra « interesului național » pe care îl adoptăm oficial și îl susținem cu toții, dincolo de tot ce ne separă. « Interesul național » nu se decretează, ci se convine. Cu viziune, pricepere, onestitate, curaj și noroc, el va triumfa. În pragul nașterii unei noi arhitecturi de securitate globale, avem nevoie deci de un nou consens național. Iată îndemnul și chemarea zilei !

România în pericol !

9 iulie 2014

DUPĂ CÂTEVA DECENII TRĂITE cel puțin cu iluzia că se află într-o lume a solidarității și a armoniei, România își reia locul geopolitic tradițional în zona de ciocnire dintre interesele marilor actori globali. Raportarea României la aceștia, dar și raportarea lor la ea ridică probleme de o imensă complexitate și periculozitate.

În acest context, cel puțin două lucruri îmi sunt clare : 1. nimeni nu ignoră România ; 2. nimeni nu dorește România. Aceste două teze, doar aparent paradoxale, se conciliază în următorele enunțuri alternative : nimeni nu vrea România ca partener, dar toți o vor ca satelit ; nimeni nu vrea să se coordoneze cu ea, dar toți vor să li se subordoneze ; nimeni nu o vrea independentă, toți o vor colonie ; nimeni nu o acceptă drept membru al familiei sale, dar nimeni nu dorește ca ea să devină membru al unei alte familii.

În încercarea de a ne domina sau măcar de a nu ne lăsa să fim dominați de concurenții lor, strategii lumii au ales să utilizeze arma exagerării defectelor noastre, creând mitul incompatibilității cultural-civilizaționale a românilor cu Occidentul euroatlantic. Acest mit le servește atât puterilor euroasiatice (în primul rând, Rusiei), cât și celor euroatlantice.

Caracterul excepțional al corupției la români, de exemplu, este un mit care permite : a. Rusiei să-i « demonstreze » Occidentului că nu are cum să integreze deplin România structurilor sale (cel puțin nu fără riscuri majore) ; b. SUA să intervină direct în guvernarea României, folosind justiția pentru a-i elimina de la guvernarea țării pe liderii cu agendă națională (uneori denunțați ca fiind proruși) ; c. UE să mențină România ca membru de mâna a doua într-o ordine continentală neoiobăgistă, în care până și universalismul imperial are o geometrie variabilă și evoluează cu mai multe viteze.

România – spune un alt mit de asemenea unanim îmbrățișat – nu a fost și, se subînțelege, continuă să nu fie pregătită pentru a intra într-o democrație transnațională europeană, așa cum, chipurile, ar fi UE, și să contribuie la edificarea Europei politice, a Statelor Unite ale Europei – proiect al europenilor celor mai « avansați », respectiv al « adevăraților » europeni, catolici și protestanți, din Vest și din Nord, din lumea industriei și a finanțelor, neoconservatori și neoliberali. Aici nu mai este vorba despre « corupția structurală », ci despre o « incapacitate structurală », o « neputință congenitală » a românilor de a participa cu succes la actul guvernării așa cum este el înțeles și săvârșit în civilizația occidentală la care ei aspiră nejustificat și în instituțiile căreia s-au strecurat la fel de nejustificat. Cum modelul « bunei guvernări » ar fi unic și universal valabil, rezultă că românii sunt și incapabili de autoguvernare. Așadar, nu numai că încurcă gestiunea

UE, dar nici nu au îndreptățirea la un stat propriu sau, cel puțin, la administrarea acestui stat prin ei înșiși.

Pe ce se bazează asemenea teze ? Când concluziile sunt atât de ferme și de « utile », ele seduc prin propria lor afirmare, lăsând impresia că nu mai e nevoie de argumente.

Dacă ar căuta cineva argumente, rezultatul ar fi mai mult decât dezamăgitor pentru propagandiștii mitului. România nu s-a opus nici unei reforme constituționale a UE, acceptând să le transfere instituțiilor europene, fără nici o garanție de contrapartidă, toate atributele suverane care i-au fost cerute. Prin acceptarea MCV, România a acceptat chiar competențe supranaționale de control care nu i se aplică nici unui alt membru (cu excepția Bulgariei). România și-a plătit fără crâcnire contribuția la bugetul european comun, fără a primi din partea UE fonduri europene măcar egale cu aceasta. A fost deci un contributor net (care a dat mai mult decât a luat) și niciodată nu i-a trecut prin cap să spună, asemenea Marii Britanii, « eu îmi vreau banii înapoi ! ». România și-a diminuat capacitatea productivă a economiei naționale în favoarea economiilor occidentale bazate pe export (în special, cea a Germaniei), oferindu-se acestora ca o mare piață de desfacere. România a pus resursele sale naturale și forță de muncă ieftină la dispoziția investitorilor străini (europeni și nu numai) foarte interesați să-și valorifice capitalurile aici, inclusiv cu prețul coruperii administrației românești. România le-a oferit statelor occidentale lovite de șovinismul și decandența bunăstării mână de lucru calificată pentru meserii pe care cetățenii lor nu mai vor să le practice. Această mână de lucru a creat acolo creștere economică, generând totodată venituri bugetare și noi locuri de muncă. România s-a lăsat sărăcită de elitele sale intelectuale, de talentele sale cele mai autentice și mai educate, contribuind astfel la îmbogățirea și progresul strategic al Occidentului euroatlantic în aceeași măsură în care și-a pus în pericol propriul viitor. În timp ce elitele României, formate pe bani românești, le aduc bună guvernare și prosperitate altora, românilor li se spune că trebuie să accepte a fi conduși din afară, căci, într-adevăr, în țară nu le-a mai rămas decât o elită-surogat, formată din ciurucuri și trădători. Și atunci de ce atâta « of » și « vai » ?! Dacă a fost cineva nepregătit să integreze România în familia occidentală, acela a fost Occidentul însuși. El a fost, în schimb, pregătit și bucuros să o colonizeze.

Un al treilea mit – cu atât mai ușor de acreditat cu cât elitele autentice românești își părăsesc în marș forțat patria – este acela că România are vocația de a fi ghetoul european al romilor. Legătura pe care atât discursul mediatic, cât și cel politic occidental o fac între insecuritatea cetățenilor europeni, « invazia » romilor și pretinsa « origine românească » a acestora (origine cel puțin civică, dacă nu și culturală) susține ideea că România, prin însăși identitatea sa etnică (în cel mai bun caz incertă, dacă nu cu desăvârșire romă), pune în pericol civilizația europeană. De aceea romii trebuie expulzați și concentrați în România, iar aceasta trebuie izolată în afara Spațiului Schengen și nu numai.

« Manelizarea » mass-mediei (independentă în relația cu statul român, dar nu și în cea cu clanurile oligarhice ori cu diverse cercuri de interese străine), precum și cea a politicii românești nu fac decât să confirme o asemenea idee. Nu este clar care sunt politicile de integrare a romilor și care este eficiența lor. În schimb, presa tabloidizată – cea mondenă și cea de scandal – se delectează cu prezentarea detaliată și necritică a ceea ce tradițiile rome au mai mult în contrast cu tradițiile culturale românești și europene, ba chiar și cu evoluția comunităților rome pe calea convergenței cu valorile civilizaționale europene. Aducerea obsesivă a interlopilor de origine romă în procesele intentate liderilor politici români (mai mult sau mai puțin corupți), cu mediatizarea aferentă, nu este nici ea o întâmplare oarecare – sau, dacă este, atunci interesul național cere ca ea să fie oprită imediat, cel puțin în dimensiunea sa mediatică.

În conexiune cu mitul excepționalismului corupției românești și cu cel al identității culturale rome a României se degajă și mitul problemelor cronice, de factură structurală, ale justiției române. Aceasta este prezentată ca fiind în același timp blocată și dezlănțuită, controlată și haotică, nesofisticată și impredictibilă. Pe terenul mitului, contrariile pot coexista cu ușurință. Pe o atare imagine s-a clădit concluzia că justiția română trebuie pusă sub controlul străinătății. Acesta se exercită la vedere. Or, dacă un stat cu o justiție ineficientă este un stat nefuncțional, un stat cu o justiție controlată din afară nu mai este stat deloc.

« Cum credeți că vin capitalurile de calitate, acelea care vă aduc dezvoltare, iar nu numai corupție și înfeudare, dacă investitorii potențiali văd și aud de dimineața până seara numai despre descinderi cu mascați, ca în cartelurile mafiote din America Latină sau din Orientul Îndepărtat, arestări de lideri politici bazate pe denunțurile interlopilor romi, afaceri ruinate de luptele între clanuri și altele la fel ? » m-a întrebat recent un distins diplomat străin. « Veți rămâne doar cu afaceriștii dubioși protejați de justiția română aflată sub controlul real al câtorva guverne străine ! » a adăugat el. (Și nu era un diplomat rus, cum probabil ar fi fost tentat să bănuiască domnul Joe Biden.) Într-adevăr, din « statul romilor » – aflați și ei sub povara nedreaptă a unor stereotipuri negative colportate masiv și nu tocmai inocent în Occident –, capitalurile sănătoase fug, iar regimul « jurisdicției consulare » (desființat de Al.I. Cuza în zorii afirmării existenței și demnității noastre naționale) reînvie în forme și sub acoperiri din cele mai perverse. (Acum, nu numai « supușii străini », ci și românii sunt « judecați » de funcționarii diplomatici ai altor guverne, cărora o națiune în declin le-a concesionat această funcție.) Cum să primești un asemenea neam în casa ta ?!

Ce dorește însă România ? Dacă este ceva cu adevărat excepțional la români, aceasta nu este nici măcar dezbinarea, care caracterizează, probabil cu o mai mică intensitate, și alte popoare. Excepțional la români este spiritul autocritic care ajunge la limita la care poate fi definit ca autodemolator. Pe el s-au bazat, desigur, și creatorii mitologiei antiromânești. Mai exact, ai mitului complex al incompatibilității cultural-civilizaționale dintre România și Occidentul euroatlantic – un mit care justifică atât izolarea, cât și dominarea externă a națiunii române.

Iată de ce românii trebuie să-și asume, la rândul lor, o parte de răspundere. O răspundere care nu scuză însă abuzul celorlalți.

Independent de vină, cu timpul, cetățenii României au început să resimtă dureros – cum putea fi altfel ?! – efectele miturilor amintite anterior. Dincolo de inconvenientele practice, acestea i-au făcut să se simtă umiliți și trădați. De cine ? Tocmai de cei pe care i-au iubit și respectat totdeauna : de americani în special și de vest-europeni. Reacția la descoperirea « refuzului » euroatlantic (« refuz » subliniat, din motive evidente, de propaganda rusă) a fost inevitabilă, firească : americanofobia și euroscepticismul. Două sentimente șocante la un popor în mod tradițional prooccidental, euroentuziast și americanofil.

Americanofobia și euroscepticismul care se strecoară tot mai mult în sufletele românilor și în societatea românească sunt, prin ele înșeși, o amenințare la adresa securității naționale a României. De asemenea, înstrăinarea României de SUA și UE va afecta interesele vitale americane și vest-europene în regiunea Balcanilor și a Mării Negre, precum și procesul de continuare al integrării și extinderii UE.

În acest sens, reacția societății românești față de criza ucraineană este semnificativă. În mod instinctiv, românii s-au plasat de partea Ucrainei, pentru care până atunci nu arătaseră o mare simpatie. Pe de altă parte, în disputa dintre Occidentul euroatlantic (SUA și UE) și Rusia, românii au arătat, lucru rar în istoria lor, mai multă înțelegere pentru poziția rusă. Într-un fel, se poate spune că suntem cu Ucraina împotriva Rusiei și cu Rusia împotriva Occidentului. Surprinzător și periculos ! Iată la ce efecte perverse a condus politica de « excludere și refuz » aplicată de Occident României prin « strategia disocierii culturale a românilor ».

Această americanofobie și acest euroscepticism emergent pot fi anihilate numai printr-o politică adecvată (adică realistă, corectă, inteligentă și prietenoasă) a SUA, precum și prin revenirea UE la proiectul federal bazat pe principiile egalității și solidarității, ale coeziunii economice, sociale și teritoriale.

În ceea ce privește SUA, o asemenea politică este împiedicată de mitul excepționalismului inadecvării și incompatibilității românești, alimentat chiar de unele cercuri americane, în speranța că astfel vor putea interveni în România și îi vor controla politica. Cu cât mitul se consolidează, cu atât americanofobia românilor se acutizează, și cu cât aceasta se acutizează, cu atât risipirea mitului devine mai dificilă. Iată un cerc vicios care trebuie rupt. El poate fi rupt doar în SUA. Va fi așa numai în măsura în care americanii vor înțelege că mitul, ca orice mit, nu este un adevăr și că perpetuarea lui contravine intereselor americane.

Cât despre UE, lucrurile sunt și mai complicate. Pe de o parte, nu numai că România se găsește într-un raport defavorabil de forțe cu protagoniștii UE, dar aceștia au mult mai puține motive decât SUA să vadă

în România un partener util spre indispensabil la frontiera estică a Uniunii. Nici Germania, Franța și Italia, dar nici Spania și Marea Britanie nu au nevoie de România pentru a se înțelege cu Rusia și a conveni asupra unei arhitecturi de securitate la nivel continental. Dimpotrivă, pentru ele ar fi mai potrivit ca românii să fie doar un obiect al istoriei plasat într-o « țară a nimănui » care separă Europa germană de Asia rusă.

Pe de altă parte, sub aspect formal, România este membru al alianțelor occidentale și în special al UE, în interiorul cărora are o serie de drepturi precise, cu garanțiile juridice aferente. Din această perspectivă, euroscepticismul și decuplarea de UE în favoarea unor formule alternative situate mai la est nu trebuie să reprezinte decât ultimul recurs. Până la a se ajunge acolo, guvernul român trebuie să lanseze o strategie menită să reafirme și să promoveze drepturile României ca stat membru, așa cum rezultă ele din tratate, precum și să mărească influența sa politică și economică în UE. Pe o astfel de bază se va putea acționa eficient pentru revenirea la proiectul Europei politice de tip federal care să funcționeze în folosul tuturor membrilor săi.

Ce șanse sunt ca asemenea schimbări de curs istoric să se producă ? Foarte puține ! În aceste condiții, nu se poate trage decât o concluzie : România este în pericol ! Poate cel mai mare din istoria sa.

Cuprins

Cuvânt înainte 5

Sunt un « corupt cinstit » ! 15

Declarație făcută în fața judecătorilor Înaltei Curți de Casație și Justiție a României la deschiderea procesului pornit de la scandalul provocat de The Sunday Times 17

Subminarea unei națiuni : false modele, falsă politică, falsă istorie 21

Generoasa fundație MM 23

Ce nu ne spune presa română despre Occidentul euroatlantic 26

Utopia exasperării 29

Corul și partitura societății civile 33

De la represiune la infracțiune – eșecul gândirii autoritar-populiste în politica penală 36

Represiune contra expansiune 39

Dimensiunea externă a « războiului » politic românesc 41

Libertatea de a trage sfori politice 41

Actori interni de uz extern 45

« Interlocutorii-cheie » ai doamnei Reding 51

România nu poate avea decât o singură politică externă 54

Despre incompetență, frică, trădare 56

Național-populism și justițiar-populism 59

Cui îi servesc, de fapt, « agenții lui Băsescu » ? 62

De la puciul lui Ianaev la « lista lui Severin » 65
O țară a nimănui la porțile Occidentului 69

O criză cu impact global : textul și pretextul « relația Ucraina-Rusia » 73
Putin după Putin 75
Retorică belicoasă și demonizare în loc de politică 78
Ucraina între solidaritatea portocalie și interesele geopolitice 81
« Armistițiu » sau « capitulare » – consecințele unei confuzii 82
Refuzul gândirii geostrategice omoară Parteneriatul estic al UE 92
Imposibila politică externă a UE 93
Vilnius nu trebuie să fie un alt München ! (I) 99
Război ? Da, dar numai în mass-media 103
Vilnius nu trebuie să fie un alt München ! (II) 105
Șarada ucraineană în context eurorus 108
Utopie și realism sau succes și dezastru 111
Epilog la un summit ratat 115
Bătălia pentru statu quo în criza ucraineană 120
Criză în Ucraina – reflecții de la fața locului (Confruntarea Occidentului cu Rusia – Cronica unui eșec anunțat) 124
« Strada » și « masa » agendelor politice 125
Farmecul zgomotos al propagandei de război 133
Pactul Ribbentrop-Molotov redivivus sau Securitatea dinamică a macroechilibrului strategic 136
Al doilea război al Crimeii 141
Criza ucraineană este criza ordinii globale (I) 144
Criza ucraineană este criza ordinii globale (II) 148
Progresul tehnologic « omoară » diplomația 151
Arta posibilului și acceptarea imposibilului 153
Tăcerea Maidanului 158

O fotografie de grup neretușată : noi alături de UE, Germania, SUA 161
România și Pactul fiscal 163
Este Germania unită incompatibilă cu Europa federală ? 166
UE și patriotismul național – o relație complexă 169
Extinderea teoretică a UE ca expansiune practică 172
Raportul MCV sau Derapajul democratic al Europei corupte 174
Există democrație în afara statului-națiune ? (I) Ordinea inter-națională 179
Există democrație în afara statului-națiune ? (II) Ordinea trans-națională 182
Rătăciți printre carențe, manipulări și diversiuni 185
Există democrație în afara statului-națiune ? (III) Ordinea supra-națională 187
Varietăți și variante ale euroscepticismului 190
De la Europa germană la Germania europeană și retur 194
Egoismul nevoilor puterii și lupta geografiei cu istoria 195
Germania și Mitteleuropa – toți diferiți, toți nemulțumiți 200
Drumul desfundat de la Europa-piață la Europa-putere 204
Criza cipriotă și sfârșitul democrației 206
Desacralizarea Occidentului (I) În 2012, masca principiilor morale a căzut de pe fața Occidentului 209
Desacralizarea Occidentului (II) Europa unită nu poate exista ofensând indentitatea culturală a românilor 215
Orientul cu complexe și Occidentul cu prejudecăți 218
Așa grăit-a doamna Merkel (I) « Apărarea » statului de drept național prin încălcarea dreptului internațional 220

Așa grăit-a doamna Merkel (II)
Când unii sunt mai egali în drepturi decât alții 223
Ficțiunea justiției universale ca realitate a justiției naționale 225
Așa grăit-a doamna Merkel (III)
Când « siguranța » celor mari implică nesiguranța celor mici 228
Arcanele inavuabile ale contractului EADS – un studiu de caz 230
Un american la Berlin 232
O altă coregrafie dar același scenariu 237
UE și România – mariaj, coabitare sau partaj 240
Tangram-ul geografic și etnic al Ucrainei 243
Alegerile germane – cine câștigă și cine pierde ? 245
De la euroscepticism la secesionism 248
Războiul Rece – etapă a primului război mondial de o sută de ani 251
Reaua vestire după Viktor Orbán 257
Și a fost Summit-ul NATO... 265
Dileme și contratimpi românești la vreme de alegeri prezidențiale 268

Referendumul din 29 iulie 2012 – un cutremur național cu replici geopolitice 275
« Războiul civil » se transformă în « război de eliberare » 277
1989 sau România ca dilemă europeană 280
Victoria referendumului asupra poporului român 283
Traian Băsescu strivit între onoare și tranzacționism politicianist 287
Destul ! 288
A trăda în folosul « aliatului » sau Despre vânzarea patrioților care nu pot fi cumpărați 291
« Ieșiți afară ! Se fură o țară ! » 296
« Lista lui Severin » povestită și decriptată 298

România încotro ?
sau Destinul nedecriptat al românilor 309
Protestele românilor în context global 311
Legitimitate sau autoritate ? 314
Juventinismul – populismul centrului 315
« Revoluția hegemonică » – spre o morală unică fără țintă și o națiune unică fără identitate 320
O națiune pe cale de dispariție ? 322
Denigrare și autodenigrare 326
Un pont pentru partenerul strategic american 328
Cât de coruptă este lupta împotriva corupției ? 329
O Românie obedientă e mai bună decât una rezistentă 333
Cine concepe și cine răspunde pentru acțiunea externă a României ? 335
Între personificarea și personalizarea puterii 338
Alegerea domnului Băsescu 340
Falsa justiție față cu adevărații alegători 342
O victorie strălucitoare și înspăimântătoare 343
USL entuziasmează, driblează și... eșuează 346
Geostrategia SUA sau (de)veselirea românului sub scut 348
Recunoașterea eșecului ca premisă a unei noi strategii globale a SUA 349
România – stat cu suveranitate limitată, independență negarantată și securitate amenințată 351
Politica externă a României ca tragedie greacă (1)
Spre Moscova prin Paris 354
« Visul maghiar » despre un trecut mai bun și « coșmarul european » al unui prezent nesigur 357
Politica externă a României ca tragedie greacă (2)
Spre Moscova prin Berlin 360
A fost odată diplomația noastră trilaterală 362
Politica externă a României ca tragedie greacă (3)
Spre Moscova prin Washington 364
Moscova – un pol etern al echilibrului strategic 365
De la parteneriat la protectorat 371

În căutarea parteneriatului pierdut 376
Contradicții, spaime și iluzii în geopolitica românească 378
Diplomație economică fără pârghii economice ? 381
Colonizarea unei națiuni eșuate (I)
De la național-comunism la neofeudalism 385
O altă lectură a istoriei comunismului românesc 387
Colonizarea unei națiuni eșuate (II)
De la ordinea neofeudală la ordinea neocolonială 389
Iluzii pierdute în bâlciul deșertăciunilor 392
Se resetează politica externă a României ? 393
O inevitabilă schimbare de azimut sau o necesară schimbare de stil ? 397
Interesul național și interesele naționale 400
România în pericol ! 404

România de azi nu (mai) este o democrație națională, ci o ordine neofeudală, care a fărâmițat țara într-o sumă de baronate, de oligarhii sau de grupuri de interese locale și a transformat cetățenii în iobagi, în supuși ai unor potentați parohiali.

Potentații abuzivi aflați la cârma respectivelor baronate, la rândul lor, au acceptat ori chiar au căutat arbitrajul corupt și coruptibil al unei conduceri centrale formate din « principi fără țară ». În ceea ce-i privește pe cei din urmă, spre a-și păstra statutul și a-și perpetua sistemul de privilegii garantat de el, aceștia au « închinat » teritoriul asupra căruia domnesc (dar pe care nu-l guvernează) străinătății, respectiv noilor imperii european și euroatlantic. Protecția externă (evident, generos compensată prin cedarea atributelor suveranității statale, dar și a controlului direct asupra celor mai strategice active / resurse autohtone) este menită să descurajeze sau să contrabalanseze contestările interne.

Din articolul
De la ordinea neofeudală
la ordinea neocolonială
8 noiembrie 2013

Într-un atare context și în atari condiții, națiunea a devenit un teritoriu, poporul – o populație, statul – o colonie, cetățeanul – un șerb, iar democrația – o impostură.

ISBN 978-606-680-013-6